2.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

ET POENIS, AC CENSVRIS ECCLESIASTICIS Disputationes Theologicæ.

IN QVIBVS DOCTRINA SCOTI DILVCIDATVR, Et contra quoscunque Aduersarios defenditur.

AVTHORE
FRATRE PHILIPPO FABRO FAVENTINO
Ordinis Minorum Conuent.
In Vniuersitate Patauina Sacræ Theologiæ Professore.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. MARCELLVM LANTES
S. R. E. Cardinalem Amplissimum.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCXXVIII.

Ex Typographia Marci Ginammi.

ILLVSTRISSIMO,
ET REVERENDISSIMO
DOMINO
D. MARCELLO LANTES
S. R. E. Cardinali Amplissimo.

Frater Philippus Faber Fauentinus Ordinis Min. Conu. mt. F. P. P.

IAM diù Illustrissime, & Reuerendissime Antistes in doctrina Ioannis Duns Scoti insudare, abstrusa sensa peruadere, abdita penetrare, latebrosa scrutari, & demùm subtilem, sed neruosam, atquè constantem eius doctrinam patefacere, & elucidare cœpi, vt eam viris doctis difficultate, & obscuritate depulsa nedùm delibandam præberem, sed omninò exsugendam, & exhauriendam propinarem, atquè ita omnes quotquot litteris seriò incumbunt, quàm iniuria quidam parum eruditi tanti Doctoris doctrinam vellificent, intelligerent. Eò autem perueneram vt circa doctrinam de Sacramento Ordinis, & Ecclesiasticis Censuris esset laborandum. Onus non subterfugiendum esse, sed maiori conatu suscipiendum iterùm cogitaui. Siquidem inter misteria Theologica doctrina huius Sacramenti, & de Censuris Ecclesiasticis non vltimum obtinet locum, & eius cognitio omnibus Christi fidelibus, sed præcipuè viris Deo dicatis est pernecessaria. Eò autem maximè huic operi incumbendum mihi esse cogitaui, quia Scotus de hoc Sacramento, & huiusmodi Censuris fortasse enucleatiùs, quàm quiuis alius ex antiquioribus Scolasticis (pace eorum dixerim) disseruit. Vtinam huic eminentissimo Doctori vsura huius lucis ità immaturè non defuisset. Neque enim studiosi in rebus quibuscunque difficilioribus perscrutandis tantopere laborare cogerentur. Non debuit autem hoc opus alio nomine, & patrocinio decorari, quàm Tuo, Illustrissime, & Reuerendissime Antistes insignis enim benignitas, qua nostræ Religionis litterarum professores, mequè iam diù prosequi, & omni officio complecti voluisti; nos & nostra omnia tibi dedita, & omnino deuincta reddit. Alia sanè pignora seruitutis & deuotionis meæ tua in me officia collata exposcerent; At quid amplius exhibeam non habeo. Verùm tua est humanitas carorum munuscula Neronianis dapibus præferre. Vale diù fœlix.

Patauij Kal. Febr. M DC XX VIII.

Censura.

PRæsens Opus, de Sacramento Ordinis, & de Censuris Ecclesiasticis, Auctore Adm. Reuer. Patre Magistro Filippo Fabro, in Patauina Vniuersitate Theologo, & in Bononiensi Prouincia Prouinciali Ministro, subtilissimè conscriptum esse, dignumque exinde, vt illorum præsertim manibus feratur, qui Scoti mentem consequi cupiunt, eiusque doctrinam tueri, (potestate id mihi facta à Reuerendiss. Patre Magistro Felice Franceschino de Cassia Generalis totius Ordinis Ministro) Testor die 25. Octobris Anno 1625.

Ego F. Sanctes Damiani
Venetus D. T.

INDEX DISPVTATIONVM, ET CAPITVLORVM.

DISPVTATIO PRIMA.

DISPVTATIO SECVNDA.

DISPVTATIO TERTIA.

DISPVTATIO QVARTA.

DISPVTATIO QVINTA.

DISPVTATIO SEXTA.

DISPVTATIO SEPTIMA.

Finis Indicis Disputationum, & Capitulorum.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Con-

F

Forma.

Fama.

H

Horæ Diuini Officij.

Hæresis,& Hæreticus.

Hermaphroditus.

Homicidium.

I

Infamia.

Irregularitas.

Irregularitas ex furto in ordine.

Irregularitas ex Ministerio in ordine.

Non

Irregularitas ex contumacia.

Irregularitas ex ordine.

Irregularitas ex Rebaptizatione.

Irregularitas ex susceptione quatuor sacramentorum.

Irregularitas ex hæresi.

Irregularitas, ex defectibus, qui non sunt crimina.

Irregularitas ex seruitute.

Quid

Quale

Reli-

FINIS.

DISPVTATIONES THEOLOGICÆ

De Ordine Sacro, & Censuris.

F. PHILIPPI FABRI FAVENTINI, &c.

In Quartum Librum Sententiarum.

Distinctio XXIV. Quæstio Prima. Disputatio Prima.

VTRVM IN ECCLESIA SINT SEPTEM ORDINES eo modo, quo Ordo, vel Ordinatio ponitur Sacramentum.

Quid sit Ordo prout in præsenti sermo est de Ordine. Caput Primum.

1 SCOTVS in hac quæstione vnica huius distin. 24. explicat omnia ferè, quæ pertinent ad essentiam, & substantiam Sacramenti Ordinis. Tractat enim quatuor puncta, in quibus consistit declaratio totius huius materiæ; & in argumentis principalibus, & solutionibus eorum tangit potiores difficultates, & dubia, quæ circa illam occurrere possint. Declarat ergo primò, quid sit Ordo. Secundò quot sint Ordines in Ecclesia, accipiendo modo prædicto Ordinem. Tertiò An Ordo sit Sacramentum. Quartò quomodo septem Ordines sint vnum Sacramentum.

Quæ sit diffinitio essentialis Sacramenti Ordinis.

2 Quantum ad primum est aliqualis dissensio inter Doctores Scolasticos, quæ sit vera, & essentialis diffinitio Ordinis, accipiendo Ordinem in ea significatione, de qua loquuntur Theologi in proposito, cum disputant de Ordine, qui pertinet ad Sacramentum Ordinis. Pro cuius intelligentia est obseruandum, quod aliud est quærere, quænam sit diffinitio Ordinis in se, & aliud quærere, quænam sit diffinitio Sacramenti Ordinis: hæc enim diuersa sunt. Vnde aliam diffinitionem assignat Scotus de Ordine, & aliam de Sacramento Ordinis art. 3. Vbi etiam dicit, quod Ordo non est Sacramentum propriè loquendo, sed Ordinatio, quod patet: quia per ordinationem promouemur ad ordinem sacrum: non ergo idem est Ordo, & Sacramentum ordinis, sed diuersa, vt infra patebit. Et quia Nonnulli hanc distinctionem non obseruauerunt, confuso modo de ordine, & Sacramento ordinis diffinitionem assignauerunt.

Aliud est ordo & aliud Sacramentum Ordinis.

Diffinitio ordinis assignata à D. Bonauentura.

3 Scotus ergo in 1. artic. huius quæst. adducit diffinitionem ordinis allatam à Diuo Bonauentura in hoc 4. distinct. 24. par. 1. artic. 2. quæstio. 2. quæ est. Sacramentum Ordinis est potestas spiritualis ad aliquem actum exequendum in ecclesiastica hierarchia; ex qua deducit deinde eadem distinct. par. 2. artic. 1. quæst. 2. quod Ordines in Ecclesia sunt distinguendi secundùm diuersas potestates ad diuersos actus spirituales exequendos. Hanc sententiam deinde confutat Scotus, vt videbimus. Vnde miror, quod Soto in 4. distin. 24. qu. 1. art. 1. tribuat hanc diffinitionem Scoto, cum sit Diui Bonauenturæ, & Scotus eam apertè impugnet tribus rationibus. Sed de mala intellectione opinionis Scoti à Soto infra cap. 3. patebit.

Soto opinionem falsam tribuit Scoto.

4 Prima ergo ratio Scoti est hæc; si ordo est potestas, vt dictum est, sequitur quod Episcopatus sit ordo, quod est contra Diuum Bonauenturam in eadem distinct. 24. part. 2. artic. 2. quæstio. 3. vbi tenet, quod Episcopatus non est ordo sacer. Consequentia autem patet; quia clarum est, quod Episcopatus est potestas ad exequendum aliquem actum spiritualem in Ecclesia, nimirum ad actum confirmandi, & conferendi ordines sacros; & est potestas non tantum ad congruè faciendum, sed ad simpliciter faciendum, & exercendum, ita quod si non Episcopus attentet hos actus efficere, nihil efficit; ergo videtur dicendum, quod sustinendo Episcopatum non esse ordinem sacrum, Ordo non possit dici potestas exercendi aliquem actum in Ecclesia.

Prima ratio Scoti contra diffinitionē allatam à D. Bonauentura.

5 Secundò sequeretur, quod sub Ordine Sacerdotali non esset aliquis Ordo in Ecclesia; quod est falsum, & contra omnes. Consequentia probatur; quoniam loquendo de potestate simpliciter, Diaconus, & Subdiaconus nullam huiusmodi habent: quod patet, quia licèt possint aliquam actionem in Ecclesia congruè facere, quam laicus congruè facere non possit, tamen si laicus attentaret illam facere, licèt incongruè, tamen simpliciter faceret.

Secūda ratio

Tertiò sequeretur, quod Sacerdotium esset duplex Ordo, quod est falsum, quia tunc essent octo Ordines sacri, non septem. Consequentia probatur: quia Sacerdoti competit duplex potestas spiritualis; nimirum consecrandi Eucharistiam, & absoluendi à peccatis. Quod autem sint duæ potestates, non vna, probatur, quia vna prior instituta fuit, quam altera scilicet vna in Cæna, altera post Resurrectionem Ioann. 20. Per hæc confutatur opinio allata Diui Bonauenturæ.

Tertia ratio.

6 Alij vt Thomas Valdensis tomo secundo de Sacramentis cap. 116. quem sequitur Soto in 4. distinct. 24. quæstio. 1. artic. 1. assignant hanc diffinitionem. *Ordo est Sacramenta ministrantium habitudo legitima, cuique ratione ministerij conueniens*. Rationem huius diffinitionis assignat Soto: quia hoc nomen Ordo secundum propositam significationem significat relationem, & habitudinem inter superiores, & inferiores, vel personas ipsas, & status diuersos licèt autem hoc nomen ordo latius pateat ad res multas, dicuntur enim Religiosorum ordines, Coniugatorum, atque Virginum, & in Repub. ciuili sunt ordines: vnde Cicero,

Opinio Thomæ Valdēsis

& alij Senatum, amplissimum ordinem appellant, erant enim tres ordines, scilicet Senatorius, Equestris, & Plebeius, tamen per antonomasiam Sancti Patres hoc nomen gradibus Ecclesiæ accommodarunt, vt docerent, quod quamuis ad omnes alios magistratus ciuilis Reipubl. ad aliosque virtutum gradus extendatur: tamen inter Christianos per excellentiam ministris Ecclesiæ secundum diuersas eorum dignitates competit.

Reijcitur. 7 Verum stante hac opinione sequeretur, in Ecclesia esse tantum vnum ordinem, quod est falsum. Consequentia probatur: quia relatio, & habitudo inter superiores, & inferiores est vna in tota Ecclesia, sicut Ecclesia tota est vna congregatio sic ordinata secundum personas superiores, & inferiores, ideo res hæc melius est explicanda.

Opinio Magistri sententiarum. 8 Magister sententiarum hac dist. 24. assignat hanc diffinitionem. *Ordo est signaculum ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato.* Quam Soto vbi supra exponit vt ibi per signaculum, significetur sacramentum, & sit idem ac dicere. Ordo est sacramentum, quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctum corpus Christi consecrandum. Vnde Soto deducit, quod in proposito idem sit Ordo, quod ordinatio; ordinatio enim est sacramentum vt videbimus. Atque hinc reprehendit Scotum, cui tribuit, vt supra dicebamus, quod asseruerit, ordinem esse potestatem spiritualem, quod tamen Scotus non dixit, sed eam opinionem, quæ fuit Diui Bonauenturæ reijcit, vt vidimus.

Reijcitur. 9 Cæterum hæc diffinitio non potest accommodari Ordini, vt loquimur in proposito: quia Ordinatio, quæ est sacramentum, transit, non permanet; at Ordo manet, vt patet de sacerdotio, & alijs personis ordinatis, retinent enim Ordinem, ad quem initiantur, ergo Ordo non est Ordinatio. Vnde Scotus hac quæstio. artic. 3. ostendit Ordinem non esse sacramentum, seu Ordinationem.

Opinio Nauar. 10 Eandem difficultatem patitur diffinitio adducta à Nauaro in Manual. cap. 22. num. 17. quæ est. *Ordo est sacramentum, quo traditur character, & potestas consecrandi Eucharistiam, vel in id administrandi.* Accipit enim Ordinem pro Ordinatione, quæ est sacramentum; hoc autem accidit; quia confundunt hos terminos, Ordinatio, & Ordo, vnum pro alio accipiendo. *Conc. Trid.* Concilium autem Tridentinum session. 23. canon. 3. hanc æquiuocationem innuit, dum inquit. *Si quis dixerit, ordinem, siue sacram ordinationem non esse verum sacramentum, &c.*

Idem dicendum de diffinitione assignata à Valentia 4. par. quæsti. de sacramento ordinis, de qua infra assignando diffinitionem sacramenti ordinis cum Scoto in tertio articulo.

Opinio Scoti. 11 Scotus ergo distinctius rem hanc explicat, & antequam assignet diffinitionem ordinis secundum propriam mentem, distinguit de ordine. Duobus enim *Duplex ordo* modis accipitur Ordo. Vno modo communiter, vt cum dicimus in vniuerso esse ordinem entium, siue entia esse ordinata. De ordine in hoc sensu loquutus *Ordo communiter sumptus quid sit.* est Diuus Augustinus 19. de Trinitate Dei cap. 13. dum dixit, quod *ordo est rerum parium, dispariumque vnicuique sua loca tribuens congrua dispositio.* In eodem sensu loquutus est Aristoteles de ordine 12. Metaph. text. 52. cum dixit, omnia esse ordinata aliqualiter, & declarauit ordinem entium in vniuerso per exempla, de exercitu, in quo alij sunt milites, alij centuriones, & alius Dux, & de familia, in qua sunt serui, & filij, & denique ipse Paterfamilias. Hoc eodem modo accipitur ordo in Politijs bene dispositis. Nam dispositio congrua personarum parium, & imparium in illa politia dicitur ordo illius politiæ, & ab illo denominatur ordinata.

Ordo strictè sumptus quid sit. 12 Alio modo accipitur ordo magis strictè, scilicet pro gradu præeminenti in aliqua politia. In omni enim politia dantur diuersi status, vt in Republica Romana, status Senatorum, status Equestrium, & status Plebis. Et modò in omni Republ. datur status Principis, qui dicitur Principatus. datur status Prætorum, qui dicitur Prætorius. datur status Senatorum, qui dicitur Senatorius, & huiusmodi. Isti status dicuntur gradus, loquendo de eminentibus: status enim Plebeius, & inferior non dicitur gradus: neque enim ille, qui est in statu plebeio dicitur esse in gradu, vel habere gradum, sed solum status superiores, & eminentes dicuntur gradus, vt gradus Principatus, gradus Senatorius, gradus Prætorius, & similes. Vnde gradus, & dignitas idem sunt: ideò status, & gradus præeminentes dicuntur quoque dignitates. Denique istæ dignitates, & gradus solent quoque dici ordines: dicimus enim ordinem Senatorum, ordinem Equestrem, ordinem Prætorum, vel Prætorium, ordinem Principum, seu Principatum, & sic de alijs: & quando quis assumitur in Senatorem, dicimus esse de ordine Senatorio, seu habere gradum, & ordinem Senatorium, & cum quis assumitur in Prætorem, dicimus habere gradum, & ordinem Prætorum, & sic de alijs. Patet ergo, quod ordo accipitur etiam hoc secundo modo strictè, & hæc acceptio ordinis maximè in consideratione præsenti inseruit.

Secundus est ordo in ecclesia. 13 Ad propositum in Ecclesia est vterque ordo: Nam Ecclesia Catholica est quædam politia congruè disposita personarum parium, & imparium congruè *Diffinitio ecclesiæ catholicæ.* loca sua vnicuique tribuens. Et sic ordo primo modo in ea reperitur. Insuper in eadem ecclesia sunt aliqui status, seu gradus, & dignitates præeminentes, vt Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, & similes; ideò isti gradus dicuntur ordines, & personæ assumptæ ad hos gradus, dicuntur assumptæ ad ordinem sacerdotalem, Diaconatus, &c. & habere ordinem sacerdotij, Diaconatus, &c. sicut Senator dicitur habere ordinem Senatorum, vel Senatoris, & sic habent ordinem secundo modo dictum.

14 Obseruandum est tamen, quod etsi isti duo ordines sint in ecclesia, & vniuersaliter isti se concomitentur, vt vbi est vnus ordo, sit quoque alter; quia vbi est ordo primo modo, etiam necessariò reperitur aliqua persona, quæ habeat gradum præeminentem super alias: tamen non sunt vnus, & idem ordo, sed distincti, vt patet: quia primus est relatio quædam vniuersalis inter omnes personas in politia, secundus est relatio specialis vnius personæ ad alias secundum superioritatem illam specialem, quam habet. Cum ergo hic agitur de ordine, accipitur ordo secundo modo, scilicet pro gradu præeminenti in politia ecclesiastica, non autem pro ordine in primo significatione, licet ille quoque in ecclesia reperiatur vt dictum est.

15 Pergit adhuc Scotus, & obseruat, quod gradus hic, qui dicitur Ordo, de quo loquimur, habet relationem ad actum ecclesiasticum eminentem; qui enim habet ordinem, seu gradum hoc modo, habet illum in ordine ad aliquem actum ecclesiasticum, nimirum ad simpliciter, vel ad congruè, & debitè illum exequendum. Non tamen est potestas, vt dicebat Diuus Bonauentura, sed solum est dispositio ad exequendum prædictum actum vel simpliciter, vel congruo, & debito modo. Vnde ex hoc denique deducit Scotus, *Diffinitio ordinis secundum Scotum.* quod diffinitio ordinis prout in proposito loquimur, est hæc. *Ordo est gradus præeminens in ecclesia disponens ad aliquem actum ecclesiasticum eminentem.* Verum quia actus eminentes in ecclesia specialiter sunt actus respicientes sacramenta, potest assignari diffinitio specialior, & magis propria, dicendo, quod *Ordo est gradus disponens ad aliquem actum sacramentalem.*

Circa

Difficultas circa diffinitionem allatam.

16 Circa diffinitionem allatam oritur aliqua controuersia, secundum quod sunt diuersæ opiniones de episcopatu. Nam secundum asserentes episcopatum non esse ordinem, vt communiter (inquiunt aliqui) tenent Theologi, esset assignanda diffinitio specialior, & posset esse ista. Ordo est gradus eminens in ecclesia disponens de congruo ad actum aliquem pertinentem ad consecrationem, vel dispensationem Eucharistiæ. Ratio autem est, quia ratio, propter quam sustinent episcopatum non esse ordinem, est hæc: quoniam dicunt sacerdotium esse simpliciter ordinem supremum, eo quod disponit ad consecrandum Eucharistiam, qui est actus supremus, & excellentior omnibus actibus sacramentalibus, & ideo ratio omnium ordinum debet accipi in ordine ad istum. Vnde cum actus, ad quem disponit episcopatus, disponat quoque ad Eucharistiam, vt est ordinatio, & confirmatio, sit actus ordinatus ad populum vt præparetur, & corroboretur contra tentationes, vt cum puritate accedat ad Eucharistiam sumendam, inferunt, episcopatum non esse ordinem diuersum à sacerdotio. Sustinendo verò cum alijs, episcopatum esse ordinem, diffinitio ordinis erit ea, quam prius assignauimus, quia est communior, nec est restricta ad actus pertinentes ad Eucharistiam, nimirum ista. Ordo est gradus eminens in ecclesia disponens ad actum aliquem sacramentalem. Ratio huius diffinitionis est, quia episcopatus disponit ad aliquem gradum in ecclesia, qui non competit sacerdotio, cuiusmodi sunt confirmare, & ordines conferre, sunt enim actus proprij Episcopi, quos si simplex sacerdos attentaret, nihil faceret; idcò sustinendo episcopatum esse ordinem, non potest diffinitio ordinis restringi ad actus pertinentes ad cōfectionem Eucharistiæ. Quid autem sit dicendum de episcopatu, an sit ordo nec ne, in sequenti articulo explicabitur.

Ordinem sacrum dari i ecclesia probatur contra Hæreticos.

17 Quod autē hic duplex ordo detur in ecclesia Christi, inter Catholicos nulla est dubitatio, sed quanto Catholici sunt magis concordes, tanto acrius Hæretici aduersus eos insurgunt, præsertim Lutherus, qui cū hāc hæresim, vt multas alias, hausisset ab Vvicleph in libro pestilenti de Missa priuata (quam angularem vocat per irrisionem) ait, quod Hierarchia Ecclesiastica Catholicorum, in qua statuitur Summus Sacerdos ipse Pontifex Romanus, deindè Episcopi, Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, &c. est similis gentilitiæ constitutioni de sacerdotibus Iouis, Veneris, & Saturni, vultq. populum Christianum debere esse simplicem, in quo nulla sit prorsus differentia personarum, nullus Laicus, nullus Clericus, nullus Monachus esse debet, sed solum Prædicatores, & sic vult ecclesiam Christi esse monstruosam quandam coluuiem hominum sinè capite, & sinè membris. Quamuis deindè quandam laicocephaliam coactus sit astruere, quia sinè ordine nulla multitudo rectè gubernari potest. Sed de his postea diligentius agemus contra Hæreticos, explicata cum Catholicis doctrina sana de ordine sacro.

Prima ratio

18 Pro nunc sufficiat illud Apostoli ad Rom. 12. *sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem mēbra nō eundē actū habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo.* Vbi hunc ordinem duplicem membrorum ecclesiæ ad vnum caput, & inter se per diuersos gradus clarissimè significat.

Secūda ratio

19 Præterea hos ordines, & gradus varijs in locis sacra Scriptura, præsertim ipse Paulus designat. Ad Timoth. cap. 3. describit qualitatem Episcopi. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem. &c.*

De Sacerdote cap. 5. *aduersus Presbyterum accusationem noli recipere nisi sub duobus, vel tribus testibus.* De Diaconibus in Actibus Apostolorum. De alijs ordinibus suo loco contra Hæreticos dicemus.

Tertia ratio.

20 Confirmatur authoritate Dionysij Areopagitæ, qui tempore Apostolorum floruit, & eorum discipulus fuit, qui hanc Hierarchiam ex Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus ad similitudinem cælestis Hierarchię descripsit in libro de Hierarchia Ecclesiastica cap. 5.

Quarta rō.

21 Confirmatur etiā ratione, quia Dei opera sunt perfecta: at sinè ordine, & varia dispositione graduum, & ordinū nō est possibile aliquam politiam rectè gubernari. Oportuit ergo in ecclesia sua dilecta esse ordines, & gradus debitos, & illos esse rectè dispositos, ita quod vtroque ordine esset ornata, & propter hoc, vt infra dicemus, non solum potestatem ordinis posuit in ea, sed etiam posuit potestatem iurisdictionis, sinè qua potestas ordinis nō sufficeret, atque hanc potestatem iurisdictionis sic istis ordinibus adaptauit, vt pulchra armonia in ecclesia consurgat inter supremum sacerdotem, qui est Summus Pontifex, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sacerdotes, & alios ordines, de quibus infra contra Hæreticos.

Quinta rō.

22 Vltimò confirmatur ex traditione Apostolica. Nam non solum in Concilio Florentino, & Tridentino sess. 23. cap. 2. & cano. 2. & 6. habetur determinatio de huiusmodi Hierarchia, & ordine duplici in ecclesia, sed à tempore Apostolorum per cōtinuam successionem de eadem Hierarchia, & ordinibus habetur mentio apud Sanctos Patres. Sufficiat testimonium Cornelij Papæ in epistola ad Fabium Episcopum Ecclesiæ Antiochenæ de Hæresi Nouati, quæ habetur apud Eusebium in historia Ecclesiastica lib. 6. cap. 35. de Hæresi Nouati in his verbis. *Illum igitur Lepidum Euangelij patronum Nouatum omnino præterit, scilicet vnum omnino Episcopum oportere esse in hac Ecclesia Catholica, in qua tamen non ignorabat, (quomodo enim poterat) Presbyteros esse 46. Diaconos quinque, Subdiaconos septem, Acolytos 42, Exorcistas, & Lectores vna cum Hostiarijs 52, Viduas, & alios morbo egestate afflictatos mille, & quingentos. quos omnes gratia Domini, & benignitas abundè sustentat.* Hoc testimonium Cornelij Papæ, qui anno Domini 237. creatus fuit, & pro fide Christi martyrium subijt, pro omnibus satisfacere debet.

23 Sextò. Addere possumus rationē ex sacro Concilio Tridentino sess. 23. cap. 2. quæ est, quod cum tam sancti sacerdotij ministerium sit res diuina, consentaneum fuit, quo dignius, & maiori cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesia essent plures, & diuersi ordines, & gradus ordinatissima dispositione constituti, qui ex officio, sacerdotio inseruirent; & sic qui iam clericali essent tonsura insigniti, per minores ad maiores ascenderent, & proindè nomina, & ministeria vniuscuiusque ordinis in vsu fuisse cognoscitur ab initio ecclesiæ. Vnde de his minimè ambigendum est.

Quot sint Ordines in Ecclesia, & an prima tonsura, & Episcopatus sint Ordines.
Cap. Secundum.

24 AGit Scotus in secundo articulo huius quæstionis de numero Sacrorum Ordinum, accipiendo ordinem secundo modo, scilicet pro gradu præeminenti in ecclesia. In qua quidem enumeratione est inter Catholicos aliqua dissensio. Omnes quidem admittunt illos septem Ordines, scilicet Sacerdotium, Diaconatum, Subdiaconatum, Acolytum, Exorcistam, Lectoratum, & Hostiarium esse ordines sacros, sed discrepant, quod aliqui Catholici addunt episcopatum, quem dicunt esse ordinem sacrum separatum, & diuersum à sacerdotio, & ita isti dicunt esse octo ordines sacros. Alij addunt etiam primam tonsuram, & sic dicunt ordines sacros esse nouem.

Alij dicunt ordines sacros esse octo & alij nouē, omnes tamē conueniant esse septem.

Qui dixerunt primam tonsuram esse ordinem, vt Maior distinct. 24. quæst. p. & Canonistæ, vt refert Nauarus in Man. cap. 22. numer. 18. adducunt pro se caput *Cum contingit*, de ætate, & qualitate. Vbi dicitur *per primam tonsuram iuxta formam ecclesiæ datam clericalis ordo confertur.*

Opinio asserētiū primā tōsuram esse ordinem sacrum.

Prima ratio

25 Pręterea prima tonsura est signum sacræ rei; signum autem sacræ rei est sacramentum.

Secūda ratio

Tertia ratio. Prætecea habentes tonsuram clericalem gaudent priuilegio clericali: hoc autem videtur esse proprium ordinatis; ergo prima tonsura est sacramentum.

Reijcitur. Verum hæc opinio communiter reijcitur à Theologis, à Scoto hac dist. 24. q. 1. in responsione ad vltimum principale, à D. Thoma, D. Bonauentura, Richardo, & alijs, immò etiam Nauarus in Man. loco citato in hoc recedit à Canonistis. Ratio est, quia Ordo est gradus eminens in ecclesia, & disponens ad aliquem actum eminentem in ecclesia. At prima tonsura non est gradus eminens, immò infimus, nec disponit ad aliquem actum ecclesiasticum, sed solum est dispositio ad suscipiendum alios ordines.

Confirmatur, quia in forma conferendi primam tonsuram non fit mentio collationis alicuius potestatis, ergo nõ cõfertur per eam aliqua potestas ad aliquem actum ecclesiasticum, & sic non esse Ordinem sacrum patet.

Ad primam rationem. Ad rationes in oppositum ad primam. Respondetur in eo capite accipi ordinem impropriè, scilicet pro dispositione ad suscipiendos sacros ordines.

Ad secundã 26 Ad secundam Respondet Scotus negando primam tonsuram esse sacramentum. Ad probationem Respondet, duplex esse signum rei sacræ. Aliud practicum efficax rei sacramentalis, idest gratiæ, & hoc signum est sacramentum, vt supra visum est 2. dist. huius quarti. Aliud est signum rei sacræ, sed non practicum, vel efficax gratiæ sacramentalis, sed dispositionis ad ordines sacros, & hoc modo prima tonsura est signum rei sacræ, & hoc non est sacramentum.

Ad tertiam 27 Ad tertiam Respondet concedendo habentem primam tonsuram gaudere priuilegio Clericali; at falsum est, gaudere de priuilegio clericali esse proprium ordinis sacri, quoniam illo priuilegio gaudent laici conuersi in Religionibus, nec tamen habent ordinem sacrum.

28 Preterea illud est priuilegium, quod Legislator posset concedere alicui simpliciter laico, ideò ex hoc non habetur quod sit ordo, & sacramentum.

Tonsura non est spernẽda. 29 Obseruandum est tamen primò, quod licet prima tonsura non sit ordo, nec sacramentum, tamen nõ est spernẽda, vt heretici Lutherani, & alij obstrepũt vocãtes clericos catholicos rasos, siuè tõsos. Ratio est, quia hic est ritus antiquissimus, quo sacratos Deo solitũ fuit insigniri in memoriam coronę spineę, qua Saluator noster coronatus fuit in Cruce. Vnde Beda lib. 5. de gest. Anglorũ hanc coronã in capite detulisse Petrum Apostolum refert, & subdit, ꝙ sicuti omnis ecclesia per mortem sui viuificatoris facta est, ita oportet eos, qui monachi votum, vel gradum clericatus habentes arctioribus se continentiæ frænis adstringunt, coronam in capite gestare. De hac tonsura habetur 23. cap. *Prohibetur.* & in Concilio Toletano 4. cap. 41. & Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 6. par. 2. ait, quod Episcopus dum quemlibet sacris initiat, consignans eum crucis signo tondet. Adhibetur etiam tonsura ad designãdum sæculi renunciationem, quam facit Clericus, cum diuino seruitio se adstringit, & dicit. *Dominus pars hæreditatis meæ. & calicis mei. tu es, qui restitues hæreditatem meã mihi.* Ad quam renunciationem tamen nec de iure diuino, nec humano cogitur Clericus, vt ait Bonauentura hac distin. 24. art. 1. q. 3. Quia autem qui renunciant mundo sunt in duplici discrimine, quia alij incumbunt contemplationi, vt Clerici, qui Choro addicti sunt; Alij verò seruitijs monasterij aptantur; primi tonsura in forma coronæ tõdentur, licet ad nullum ordinem, nec primæ tonsuræ sint initiati; secundi verò insigniuntur alia tonsura, sed non in modum coronæ, vt laici professi in Religionibus.

Prima tonsura non est de essentia sacramenti. 30 Obseruandum est secundo tonsuram nõ esse de essentia sacramenti ordinis, illud enim perficitur ex sua materia, & forma, vt alia sacramenta, reliqua quæ adhibentur sunt sacramentalia, de quorum numero est prima tonsura; peccaret tamen mortaliter tam Episcopus ordinans, quam ordinatus, si ordinaret aliquem ad ordines minores, vel maiores omissa prima tonsura.

31 Obseruandum est Tertiò. Clericos, qui receperunt primam tonsuram teneri ad deferendum coronam, seu capillorum tonsuram, quoniam hoc in multis capitibus iuris Canonici præcipitur, vt patet distinct. 23. de vita, & honestate, & cap. *Si quis,* habetur, *si quis ex Clericis comam relaxauerit, anathema sit.* Quod non intelligitur ita vt ipso facto non deferens coronam sit excommunicatus, sed est comminatoria, ita quod si admonitus innobediens sit, excommunicatur. Ad hoc præceptum tamen non omnes clerici tenentur, sed solum ij, qui gaudent priuilegio clericali, & habent aliquod beneficium: qui verò renũtiãt beneficio clericali, etiamsi ad primam tonsuram, & ad quatuor ordines minores sint initiati, & velint viuere in statu laicali, non solum non tenentur, sed prohibentur eam deferre, vt patet cap. *contingit* 2. de senten. excommunicationis, & multò minus Clerici coniugati, vt in titulo de Clericis coniugatis cap. *Ioannes*. Clerici coniugati tamen habentes beneficium aliquod ecclesiasticum ex dispensatione Papæ, vbi est consuetudo, quod tales deferant tonsuram, illam ferre debent iuxta prædictum caput *Ioannes*, & glosam ibidem in verbo *Beneficium ecclesiasticum*, & qui nollent eam deferre, ter admoniti, vt in dicto cap. *contingit* secundo priuantur beneficio clericali. Bigamus etiam non solum non tenetur deferre tonsuram, sed non potest eam deferre: quia specialiter priuatur omni beneficio clericali, & prohibetur deferre tonsuram cap. *Altercationis* in sexto. Ex dictis habemus falsum esse, ordines sacros esse nouem, quia prima tonsura non est ordo sacer.

Qui tenẽtur deferre coronam.

An episcopatus sit ordo distinctus à sacerdotio. 32 Maior difficultas est de episcopatu an sit Ordo distinctus à sacerdotio. Duæ enim sunt opiniones oppositæ. Altera asserit episcopatum esse ordinem distinctum à sacerdotio, & hanc sostinent omnes illi, qui dicunt ordines sacros esse octo, qui sunt Altisiodorensis in summa lib. 4. cap. de sacramento ordinis quæst. 1. Paludanus distinct. 24. quæst. 7. Durandus distinct. 24. quæst. 6. Valdensis tomo 2. de Sacramentis cap. 116. Nauarus in Manual. cap. 22. num. 18. & nonnulli alij. Pro hac opinione variæ rationes adducuntur.

Prima opinio.

Prima ratio 33 Primo loco fit authoritas B. Isidori lib. 7. Ethimologiarum adducta distinct. 21. cap. *Cleros*, qui enumerans ordines sacros, enumerat quoque episcopatum, ait enim. *Generaliter autem clerici nuncupantur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiunt, quorum gradus, & nomina sunt hæc. Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus.* Immò secundum B. Isidorum sunt nouem, quia enumerat Psalmistam, & 32. c. 1. ordines maiores quatuor enumerantur, & eorum primus statuitur episcopatus. Subdiaconatus enim dicitur quartus ordo à capite, quem statuit ibi esse episcopatum, secundus sacerdotium, tertius diaconatus. Et ille canon sumitur ex epistola D. Leonis Papæ 82. cap. 3. & 4. & Glosa in verbo *à capite*, citat alia iura, & Concilium Tridentinum sess. 23. canon. 7. decernit negantes Episcopos esse superiores Presbyteris, esse anathematizandos, & huic loco dicit Nauarrus vbi supra se non posse respondere bona fide. & cap. 4. eiusdem sessionis Concilium enumerat episcopatum inter alios ordines sacros.

Secũda ratio 34 Secundò. Ideò Subdiaconatus, & Diaconatus sunt ordines sacri, quia immediatè ordinantur ad Eucharistiam, scilicet ad ministrandum sacerdoti in Eucharistia: At actus episcopalis, & functiones eius ordinantur quoque ad Eucharistiam conficiendam; ergo. Minor probatur: quia Episcopus ordinat ministros sacramenti Eucharistiæ; consecrat vasa, & vestes inseruientes ministerio Eucharistiæ; ergo.

Tertia ratio. 35 Tertiò. Sacramentum est signum efficax, & causa gratiæ sanctificantis suscipientem: At in consecratione, & ordinatione episcopali confertur Episcopo gratia ipsũ sanctificãs; ergo ordinatio episcopalis est sacramẽtũ. Minor probatur, quia episcopus eget altiori gradu san-

ctitatis, quam presbyter, quia habet ampliorem administrationem ecclesiæ, ergo sequitur, quod per suam consecrationem, gratiam recipiat eum sanctificātem ad sua munera obeunda.

Quarta rō.

36 Quarta est ratio fundamentalis, quā adducit Scotus in hac q. ar. 2. Episcopo cōuenit specialis potestas spiritualis inquantum Episcopus. Aut ergo illa potestas erit potestas ordinis, aut potestas iurisdictionis. At nō est potestas iurisdictionis: quia hæc auferri potest per superiorē, si ergo ptās episcopalis esset iurisdictionis, nō posset illi auferri à superiore aliquo, vt ab Archiepiscopo, vel Pontifice sūmo, quod est falsum. Falsitas hæc patet: quia alia consecratio multo minor consecratione episcopali, non posset tolli per potestatem superioris, vt est consecratio Altaris, aquæ, & huiusmodi, vt habetur cap. *Aqua* in glosa. Relinquitur ergo quod sit potestas ordinis, ergo episcopatus est Ordo. Maior autē, quod potestas episcopalis sit vel ordinis, vel iurisdictionis probatur, quia omnis potestas vel est ordinis, vel iurisdictionis, & nulla alia datur.

Scotus putat hanc opinionem esse probabilem.

37 Propter has rationes, præsertim pp hanc quartā Scotus in hac q. a. 2. tenet hanc sententiam esse probabilem, sustinendo autem hāc opinionem potest dici, quod episcopatus sit ordo superior, & eminentior, quam sacerdotiū, potest etiā dici, quod sit ordo inferior sacerdotio, & hoc secundum diuersa fundamenta. Quorum primū est. Quod ille dicatur eminens gradus, & superior, qui respicit plures actus. Secundum fundamētum est, quod ille dicatur nobilior gradus, & eminentior, q respicit nobilissimum actum. Quod autem his duobus diuersis respectibus aliquis gradus dicatur nobilior, & eminentior altero in quacunque politia, probatur: quia verbi gratia potest quis in aliqua politia habere actum eminentiorē alijs, vt est iudex in aliqua pollitia: hic enim licet respiciat vnicum actum, tamen quia est actus excellētissimus, est gradus excellentior multis alijs gradibus, quibus cōpetunt plures actus, sed ignobiliores. E conuerso aliquis gradus potest esse eminentior altero, quia respicit plures actus, in quibus ille quoque continetur, qui est eminentior. Vt si quis in aliqua politia sit simul iudex, & habeat aliqua munera inferiora. Ad propositum, qui vult sustinere, quod episcopatus sit ordo nobilior presbyteratu, potest illud sustinere hoc fundamento, quia est gradus eminētior, & superior sacerdotio ratione vniuersalitatis actuum, quos respicit: Quoniam licet sacerdotium respiciat actum nobilissimum, scilicet Eucharistiam, tamen episcopatus respicit nō solum Eucharistiam, sed etiā alios actus, quos non respicit sacerdotium, scilicet confirmare, & ordinare. Qui verò vult sustinere, quod sit ordo diuersus à sacerdotio, & tamen non sit nobilior sacerdotio, potest sustinere hoc alio fundamento. Quia licet episcopatus includendo sacerdotium sit eminentior gradus sacerdotio, tamen consideratus præcisè secundum illud, quod addit episcopatus super sacerdotium, nō est ita excellens gradus sicut sacerdotium: quia actus illi confirmare, & ordinare non sunt actus ita nobiles, sicut actus confectionis Eucharistiæ.

38 Quod si quis dicat. Actus imperfectior, seu ordo imperfectior non præsupponit perfectiorem, at ex dictis ordo episcopatus est imperfectior sacerdotio; ergo non potest illum præsupponere. Respondit Scotus, quod sustinentes episcopatum esse ordinem sacrum, non habent pro inconuenienti asserere, quod imperfectior ordo præsupponat perfectiorem, quando imperfectior addit aliquam vniuersalitatem ad actus ecclesiasticos, quam non includit ille, qui est perfectior, sed habet solum ordinem ad actum nobiliorem; episcopatus autem addit hāc vniuersalitatem super sacerdotium, quod habet solum ordinem ad actum nobiliorem, qui est Eucharistia.

Opinio asserētiū episcopatum non esse ordinē distinctū à sacerdotio.

39 Ex altera parte multi alij tenent, episcopatum nō esse ordinem sacrum, siuè sacramentum distinctum ab ordine sacerdotij, vt D. Thomas in 4. dist. 24. Soto ibidem q. 2. art. 3. Richardus eadem di . art. 5. q. 2. D. Bonauen. eadem dist. par. 2. art. 2. q. 3. citatur etiam à Valentia Alexander Alensis 4. p. q. 79. memb. 8. & qu. 80. memb. 4. sed ego in mea summa Alexandri de Ales, has duas quæstiones non inueni. Citatur etiam Albertus Magnus in 4. dist. 24. art. 5. Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 11. Isti ergo cum quibus alij sentiunt, dicunt episcopatum non esse ordinem sacrum, neque imprimere characterem. Pro hac opinione adducuntur istæ rationes prætereum.

Fab. de Censuris.

Prima ratio

40 Prima in qua faciunt vim est hæc adducta à Diuo Thoma, Diuo Bonauentura, Richardo, Soto, & alijs. Vnus ordo non dependet ab alio quantum ad necessitatem sacramenti, ita quod non est necessarium simpliciter suscipere priorem ad susceptionē posterioris: etenim si quis suscipiat Presbyteratum absque ordine Diaconatus, verè ordinatur ad sacerdotium, licet peccet, vt patet extra de Clerico per saltum promoto. At si quis ordinetur, seu consecretur in Episcopum sine sacerdotio, nihil fit, ergo signum est, quod episcopatus non est ordo per se distinctus à sacerdotio, quia tunc sinè alijs ordinibus posset recipi, & tamen non recipitur.

Secūda ratio

41 Secundò. In ordine episcopali non imprimitur character proprius distinctus à charactere sacerdotali; ergo episcopatus non est ordo. Antecedens probatur, quia si in ordinatione episcopali imprimeretur character, esset superior charactere sacerdotali, atque proindè contineret characterem sacerdotalem; hoc autem est falsum: quia tūc quis non sacerdos ordinatus in episcopum posset conficere Eucharistiam, quod est falsum. Consequentia aūt probatur, quia episcopatus si est ordo, est superior sacerdotio, ergo etiam character esset superior sacerdotali charactere. Prima autem consequentia patet, quia in quolibet cum sit irreiterabilis imprimitur charactere.

Tertia ratio.

42 Tertiò. Sacramentum ordinis confertur in Sabbathis quatuor temporum, episcopatus verò non nisi diebus Dominicis, ergo apparet non esse ordinem propriè dictum sicut alios septem, quia eodem tēpore cōferretur.

Quarta rō.

Quartò. In tota Episcopi consecratione nulla apparet forma, nec materia sacramenti, siuè species vnctiones, siuè traditionem baculi, & impositionem mitræ, & alias cerimonias; ergo non est sacramentum.

Quinta ratio

Quintò, & hæc est efficacior ratio, quæ adduci possit. Communis, & antiqua traditio Ecclesię habet quod tantum septem ordines sacri ecclesiastici; ergo episcopatus non est ordo sacer.

Sexta ratio.

Sextò. Omnis ordo sacer ordinatur ad sanctissimum Eucharistiæ sacramētum, hic enim est actus excellentissimus super omnes. At ordo episcopatus non ordinatur ad actum Eucharistiæ; ergo in hoc autē argumento Scotus facit maximam vim, vt videbimus.

An episcopalis character sit delebilis.

43 Propter rationes istas hæc opinio asserit episcopatum non esse ordinem sacrum diuersum à sacerdotio, neque per illum imprimi characterem nouū in suscipiēte, sed characterem sacerdotalem extendi ad aliqua munera, & ad aliquos actus, ad quos nō se extēdebat prius; qui actus sunt confirmare, & ordinare. Verum authores huius opinionis altercantur deinde inter se, an potestas ista, & gradus episcopalis, seu characteris huius extensio sit delebilis à Papa deponente episcopum. Scotus autem inquit, hāc altercationem esse vanam, quia cum ipsi negēt episcopatum esse ordinē sacrum, sequitur necessariò esse delebilem talem gradū, & potestatem. Adducit rationem Scotus; quia omnis authoritas, quę est in Ecclesia, est vel ordinis, vel iurisdictionis; per authores istos potestas episcopalis non est potestas ordinis; ergo est potestas iurisdictionis. At quęcunque potestas iurisdictionis per superiorē potest suspendi, vel totaliter tolli; ergo per Papam, qui est supremus superior in Ecclesia posset tolli potestas episcopalis, ita quod si attentaret, nō confirmaret, nec ordinaret, quod est falsum, & contra omnes.

Opinio Scoti.

44 Propter hanc rationem Scotus videtur dissentire ab hac secũda opinione, & sentire cum Canonistis: Quia certum est, Episcopatus potestatem nulli posse tolli nec in parte, nec in toto à Pontifice, ita quod si Episcopus attentet, non faciat, licè faciendo peccaret; ergo videtur velle, quod Episcopatus sit ordo. Vnde dicit etiam primã rationẽ pro hac secunda opinione, quę est eius principale fundamẽtũ, non cõcludere pro ipsa, sed potius esse pro prima opinione, quod probat sic. Ex ea ratione habetur, quod Episcopatus includit necessariò ordinem Sacerdotij, vnde si nõ Sacerdos ordinetur in Episcopum nihil fit; At hoc concludit Episcopatum non solum esse ordinem, sed esse simpliciter perfectiorem ordinem, quam sit Sacerdotium. Ratio est: quia includit intimius sacerdotiũ, & alios ordines, quam Sacerdotium alios ordines: Nam sacerdotium potest cõferri sine alijs ordinibus, vt patet de Clerico per saltum promoto, Episcopatus autem non potest cõferri sine sacerdotio, ergo intimius includit sacerdotium, & alios ordines, quam sacerdotiũ, & sic non solum est ordo, sed ordo perfectior alijs ordinibus etiam sacerdotio. Nihilominus Scotus non inhęret mordicus huic opinioni, sed inquit *quidquid sit de ista cõtrouersia de Episcopatu &c.* & dat alium modũ sustinendi sacros ordines esse tantùm septem. Vnde videtur problematicus, & dare modum sustinendi vtramque opinionem.

Prima ratio hac secunda opinione concludit cõtra eum.

Scotus est problematicus.

45 Inquit ergo certissimum esse, actum nobilissimũ in Ecclesia esse cõsecrationem Eucharistiæ, & hac ratione sacerdotium esse ordinem præstantissimum, quia est gradus disponens ad huiusmodi actum excellentissimũ. Hoc supposito, & sustinendo diffinitionem ordinis eam esse, quam priori loco articulo præcedẽti assignauit Scotus, scilicet, quod Ordo est gradus eminens in Ecclesia disponens de congruo ad actum aliquem pertinentem ad consecrationem, vel ad dispensationem Eucharistiæ, est dicendum ordines sacros esse tantum septem. Ratio est quia sunt tantum septem gradus disponentes ad consecrationem ipsam. Quod explicatur, & declaratur simul quinam sint isti ordines. Primus gradus immediatè disponens ad ipsam Eucharistiam consecrãdam est sacerdotium. Secundus gradus est disponens ad dispensationem Eucharistiæ, saltem sanguinis, & hic est ordo Diaconatus. Tertius gradus disponit ad oblationem materiæ Eucharistiæ consecrandæ, & hic est Subdiaconatus. Isti sunt ordines sacri, & maiores dicũtur, quia immediatè disponunt ad actum aliquem, vel ad aliquod ministerium circa Eucharistiam, vel circa materiam eius exhibendam.

Septem ordines qui.

Ordines maiores.

Ordines minores.

Vlterius dantur aliqui alij gradus, qui disponũt ad aliquos actus remotè se habentes ad Eucharistiam, nimirũ ad præparandum, & disponẽdum populum ad Eucharistiam suscipiendam, vel illam adorandam, vel ad remouendum impedimentum circa confectionẽ Eucharistiæ. Quia ergo requiritur in suscipiẽte Eucharistiam deuotio, & oratio, datur quarto loco ordo Acolytus, seu Acolutus, ad quem spectat hanc deuotionem excitare in suscipiẽte Sacramentum Eucharistiæ per bonæ vitæ exemplum, vt luceat lux eorum coram hominibus, vt videant eorum opera bona propterea deferũt luminaria, seu cereos ac censos ante sacerdotem procedentem ad Altare, & cum legitur Euangelium ad significandum hanc illuminationem bonorum operum, quibus disponãt alios ad deuotionem, & orationem. Vnde Acolytus, & Ceroferarius idem est. Sunt tamen qui dicant munus Acolyti esse subministrare materiam Eucharistiæ ipsi Subdiacono, vnde in eius ordinatione traduntur illi ab Episcopo Vrceuli cũ aqua, & vino, & Acolytus Græcè idem est Latinè quod famulus. Vnde dicitur Acolytus, idest famulus, & subseruiens ministris Altaris ad Eucharistiam. Quinto loco est gradus disponens ad cognitionem veritatis, & ad prębẽdum documenta populo necessaria ad salutem, & hic est ordo Lectoratus. Sexto loco est gradus ordinatus ad auferendum impedimentũ in populo circa Eucharistiam; impedimentum autem prouenire potest à duplici causa, nimirum ab indignis hominibus, ideo isti arcendi sunt ab Ecclesia, & ab Eucharistia, tum quia sunt indigni, tum ne hoc sacrificium, & Sacramentum irrideãt, & ideo est ordo Ostiarij, ad quem spectat claudere hostiũ Ecclesiæ, ne indigni accedant. Aliud impedimentum prouenit à dæmonibus impediẽtibus Christianos à susceptione huius Sacramenti, & offerentibus multa incõmoda, & mala ipsis hominibus, & corpora vexando, vt patet in Energumenis, ideo datur septimus ordo, qui est Exorcistatus, in quo confertur potestas eijciendi dæmonia ex corporibus obsessorum, & eos profligandi, & defendendi fideles ab eorum oppressionibus. Et sic patet, quod accipiendo ordinem, quatenus est gradus disponẽs ad aliquem actũ circa Eucharistiam, sunt septem ordines tantùm, & sunt enumerati. Et quia regulariter ordines sacri semper in Ecclesia sumpti sunt in ordine ad Eucharistiam, hinc est quod communiter semper antiquitus seruata est in ecclesia hęc traditio, quod sint septem ordines sacri, quæ proculdubio est retinẽda, quia innititur relationi ad Eucharistiam, quæ est optimum fundamentum propter dignitatem, & excellentiam actus illius præstantissimi.

Ordo Acolyti.

Ordo Lectoratus.

Ordo Ostiarij

Ordo Exorcistæ.

46 Sustinendo autem ordinis diffinitionem esse illã, quæ secundo articulo secũdo loco assignata est, nimirum istam. Ordo est gradus eminens in Ecclesia disponens ad actum aliquem Sacramentalem exequendum, dicendũ est Episcopatum esse ordinem, & sic ordines sacros esse octo. & sic potest vtraque opinio Canonistarum, & aliorum Theologorum conciliari, vel sustineri. Rationes .n. Canonistarum procedunt de ordine accepto hoc secũdo modo scilicet pro gradu eminenti disponente ad aliquẽ actum Sacramentalem. Rationes autem pro secunda opinione procedunt accipiendo ordinem primo modo diffinitum, eo enim modo accipiendo ordinem, patet, quod Episcopatus non est ordo, quia non ordinatur ad actum Eucharistiæ conficiendum, vel ministrandum. Hoc eodem modo videntur D. Thomas, Soto, & alij has duas opiniones conciliare dum dicunt, quod Episcopatus non est Sacramentum ordinis, sed tamen est ordo, hoc est dignitas, & gradus altior sacerdotio, cui eminẽtiora officia sunt annexa, in re enim fatẽtur Episcopatũ esse gradum eminentem in Ecclesia, cui competit confirmare, & ordinare, qui sunt actus sacramentales excellẽtissimi, negant vero esse Sacramentum propriè, quia volunt, quod Sacramentum propriè dicat ordinem proximum ad aliquem actum ordinatum ad Eucharistiam, hunc autem non habet Episcopatus vt dictum est, nisi remotè, quatenus ordinat, & confert sacerdotium, ad quod spectat deinde proximè conficere Eucharistiam.

Quomodo vtraque opinio sustineri possit.

47 Ad argumenta ergo pro prima opinione Respõdetur, illa omnia concludere, Episcopatum esse ordinem sacrũ secundo modo, scilicet quatenus est gradus disponens ad actum aliquem sacramentalem. Et per hanc responsionem satisfit authoritati Isidori, & Canonibus adductis, licèt authores alijs sustinentes Episcopatum non esse ordinem sacrum, respõdeant dicendo, illum non esse Sacramentum sed sacramentale, sicut & alia, quæ adducit Isidorus, vt est Psalmista. Sed loquendo de Episcopatu, nulli dubium est dicendum esse eum esse ordinem, & gradum in Ecclesia modo prædicto, & hoc est quod intendunt Canones illi, & Concilium Tridentinum.

Ad rationes pro prima opinione.

Ad primam

Ad secundam Respõdetur, quod licèt Episcopatus ordinet sacerdotem, non tamen proximè, sed tantũ remotè se habet ad actum Eucharistiæ, & hac de causa non est ordo primo modo, sed solum secũdo modo vt dictũ est.

Ad secundã

Ad tertiam. Negant Soto, & alij eiusdem opinionis conferri gratia in ordinatione Episcopali. Verùm cũ sit gradus eminens, & disponens ad actum ecclesiasticũ & consequenter sit ordo, cõcedendũ est in eo conferri gratiam, & sic concluditur esse ordinem sacrum secundo non primo modo.

Ad tertiam

Ad quartam patet ipsam concludere, Episcopatum esse

Ad quartã.

esse ordinem sacrum secundo modo, est enim ratio fundamentalis primæ opinionis.

Ad rationes pro secunda opinione.

48 Ad rationes pro secunda opinione, patet illas cōcludere non esse ordinem, primo modo scilicet quatenus ordo est gradus eminens disponens ad aliquem actum circa Eucharistiam, non autem concludunt non esse ordinem secundo modo.

Ad primā.

Ideo ad primam respondit Scotus, quod illa ratio non valet pro authoribus, qui illam faciunt, sed potius est contra illos, quoniam ex illa magis deducitur, episcopatum esse ordinem sacrum, quia intimius, & essentialius includit sacerdotium, quam sacerdotium alios ordines, & actus illorūm, ideò essentialiter est ordo sacer, & præstantissimus ratione vniuersalitatis, vt dictum est supra.

Ad secundā

Ad secundam Respōdetur siuè dicamus in episcopatu imprimi nouum characterem, seu characterem sacerdotalem extendi, semper verum esse, quod character episcopalis est præstātior charactere sacerdotali. Vnde negatur absurditas consequentis. Ad rationem contra hoc Respondetur, quod non potest dari episcopus nō sacerdos, quia ordo episcopatus intimè includit sacerdotium, vt dictum est.

Ad tertiam

Ad tertiam Respondetur, illud concludere esse ordinē diuersum ab alijs, qui immediatè, & directè diriguntur ad actum eucharistiæ, vt dictum est; non tamen concludere nullo modo esse ordinem.

Ad quartā.

Ad quartam Respōdetur, falsum esse in ordine episcopali nullam conferri potestatem, patet enim quod confertur potestas confirmandi, & ordinandi, qui sunt actus sacramentales excellentissimi.

Ad 5. & 6.

Ad alia duo patet ex dictis supra, illa concludere, episcopatum non esse ordinem sacrum primo modo, non autem concludere non esse ordinē sacrum secūdo modo.

An omnes isti ordines sint verè Sacramenta. Caput Tertium.

49 AGit Scotus in 3. art. de diffinitione Sacramenti ordinis. Vbi primò obseruat ordinem, accipiendo ordinem propriè, prout est gradus eminēs in ecclesia, vt visum est in primo cap. non esse sacramentum. Ratio est quia omne sacramētum est signum sensibile, vt diximus in principio huius 4. agendo de diffinitione sacramenti. At ordo eo modo acceptus nō est quid sensibile, sed quid spirituale: quia est gradus spiritualis existens in anima. Subiungit tamen Scotus, quod ordo etiam sic pro gradu spirituali sumptus, potest aliquo modo dici sacramentū, nimirum eo modo, quo aliquid dicitur res, & sacramē-tum. Neque enim inconueniens est, quod aliqua res spiritualis sit signatum, & etiam sit alicuius alterius rei signū & hoc modo sit res, & simul signum rei sacræ. & consequenter sit etiam sacramentum. Nam corpus Christi in sacramento Altaris est res, & signum. Est res signata per verba, & species, quæ sunt sacramentum, illa enim sunt signum sensibile corporis Christi existentis sub illis speciebus, & rursus corpus ipsum Christi ibi existens modo inuisibili est signum sui ipsius in esse visibili specierum illæ in eucharistia, vt exponit D. Bonauentura in hoc 4. dist. 10. p. p. in expositione literæ quatenus continent inuisibiliter corpus Christi visibile, & sic quatenus continent corpus Christi inuisibiliter, sunt sacramentum, & corpus Christi est res, quatenus verò continent corpus, quod est visibile in se (licèt modo inuisibili) ipsum corpus est signum sui ipsius, quod est visibile, & sic corpus Christi est res, & sacramentum, accipiendo sacramentum pro signo rei sacræ. Ita ordo acceptus pro gradu spirituali vt dictum est, est res, & sacramentū. Est res, quia est gradus, & effectus significatus, & productus per ordinationem sacram, quæ vt videbimus, est propriè sacramentum. Est verò sacramentum, quia est signum illius gradus cōuenientis tali gradui. Sacerdotium enim est signum spiritale actus conficiendi sacramētum Eucharistiæ, & sic de alijs, & proinde est signum rei sacræ, & consequenter est sacramentum.

Quomodo ordo sit res, & sacramētum.

Corpus Christi ita alteri quomodo sit res & sacramentum.

Soto reijcitur.

50 Hinc patet Soto in 4. dist. 24. q. 1. art. 1. conclusione 2. non rectè intellexisse Scotum, & ei malè imponere quod negauerit ordinationem esse sacramentum. Nō enim aduertit Soto, Scotum facere differētiam inter ordinem, & ordinationem, atque negasse quidem ordinē esse sacramentum propter rationes primo cap. supra adductas: At loquendo de ordine accepto pro ordinatione quomodo cōmuniter à Concilio Tridentino, & à Theologis accipitur, non solum non negauit, sed disertissimè asseruit esse sacramentum, vt nunc infra videbimus.

Sacramentū ordinis est ordinatio sacra.

51 Accipiendo ergo sacramentum pro signo sensibili efficaciter significante, & efficiēte gratiam ex institutione diuina ordinato ad salutem hominis viatoris, vt diximus supra in principio huius 4. Scotus dicit, quod non Ordo, sed Ordinatio est sacramentum, & est septimū sacramentum Ecclesię, cuius assignat talem diffinitionē. *Ordinatio est institutio alicuius in gradu Ecclesiæ praeminente, cui conuenit aliquod ministerium circa Eucharistiā exhibendum facta a ministro idoneo, certa verba proferente, & simul cum debita intentione, ministerium gradus illius aliquo signo visibili repræsentans, ex institutione diuina efficaciter significans gratiam praeminentem, qua ordinatus dignè aliquid ministerium exequatur.*

Diffinitio sacramenti ordinis.

52 In hac diffinitione genus est. *Institutio alicuius in gradu Ecclesiæ preeminente.* hoc enim commune est potestati iurisdictionis, & ordinis, vtraque enim est institutio quædam in gradu eminenti in Ecclesia. Prima differentia est. *cui cōuenit aliquod ministerium circa Eucharistiā exhibendū.* per hāc hæc institutio distinguitur à potestate iurisdictionis, & cōstituitur in proprio esse sacramenti: diximus enim ordines sacros omnes sumi in ordine ad Eucharistiam. Tertia particula est. *Facta à ministro idoneo*, per quā significatur, minister huius sacramenti, qui est Episcopus *certa verba proferente, & simul cum intētione debita ministerium gradus illius aliquo signo visibili repręsentans*, est quarta particula. & differentia, quæ explicat materiam, & formam huius sacramenti *efficaciter significans gratiam pręeminentem. qua ordinatus dignè aliquod ministerium exequatur.* est quinta particula, qua effectus huius sacramenti significatur.

Diffinitio ordinis sacerdotalis.

53 Ex hac diffinitione communi sacramenti ordinis possumus assignare, inquit Scotus, diffinitionem particularem cuiuscunque ordinis particularis, & primò de sacerdotio sic. *Sacerdotium est institutio alicuius in gradu Ecclesię simpliciter pręeminente disponens habētem ad cōficiendum eucharistiæ sacramētum facta ab Episcopo certa verba cum debita intentione proferente.* Diffinitio Diaconatus erit hæc. *Ordo Diaconatus est institutio alicuius in gradu pręeminente in ecclesia, disponens habentem ad dispensationem eucharistię saltem sanguinis facta ab Episcopo certa verba cum debita intentione proferente.* Subdiaconatus ordinis diffinitio erit. *Subdiaconatus ordo est institutio alicuius in gradu pręeminente ecclesiæ disponens habentem ad oblationem materię eucharistię consecrandę, facta ab Episcopo certa verba cum debita intentione proferente.* Ordo Acolyti sic diffiniri potest. *Acolyti ordo est institutio in gradu pręeminente in ecclesia disponens habētem ad disponēdum populum ad deuotionem debitā pro susceptione digna eucharistię sacrosanctę facta ab Episcopo, certa verba simul cum intentione debita proferente.* Diffinitio ordinis Lectoris potest esse hæc. *Ordo Lectoris est institutio in gradu pręeminenti ecclesię disponens habētem ad docendum populum, & ad dandum debita documenta necessaria populo ad salutē, facta ab Episcopo certa verba simul cum intentione debita proferente.* Diffinitio ordinis Hostiarij est hæc. *Hostiarij ordo est institutio alicuius in gradu ecclesię pręeminenti disponens habentem ad arcēdum indignos à sacrosancta eucharistia, facta ab Episcopo certa verba simul cum debita intentione proferente.* & tandem Exorcistæ ordo sic potest diffiniri. *Exorcistę ordo*

Diffinitio Diaconatus.

Diffinitio Subdiaconatus.

Diffinitio Acolyti.

Diffinitio ordinis Lectoratus.

Diffinitio ordinis Hostiarij.

Diffinitio ordinis Exorcista.

ordo est institutio alicuius in gradu praeminenti in ecclesia disponens habentem ad expellendum demones vexantes populum fidelem, & arcentes illum a sanctissima Eucharistia, facta ab Episcopo certa verba cum debita intentione proferente. Hæ possunt esse diffinitiones prædictorum ordinum secundum doctrinam assignatam à Scoto, per quā vt patet, clarè exprimitur essentia, & natura vniuscuiusque ordinis.

An omnes ordines participēt rationem sacramenti.

54 Verū hic est difficultas, an omnes isti ordines sint sacramenta, siuè participent rationem sacramenti, ita, quod vnaquæque ordinatio reuera sit sacramentum cōferens gratiam gratum facientem, & imprimens characterem. In hac re omnes Theologi, & Catholici conueniunt sacerdotium esse sacramētum, quod est certum, & probatur facilè. Illud est sacramentum nouæ legis, quod est signum sensibile efficaciter significans gratiam, institutum a Deo ad salutem hominis viatoris: sed ordinatio ad sacerdotium est huiusmodi, ergo Maior est probata supra agendo de diffinitione sacramenti. Minor probatur, quia ordinatio illa in sacerdotium est signum sensibile, constat enim ex materia, & forma, vt infra videbimus, & est instituta à Christo Dñō in vltima Cęna, in qua tradidit Apostolis panem, & calicem cum vino, & dixit, accipite, & comedite, hoc est corpus meum, & Deinde dixit illis, hoc facite in meā cōmemorationem. demum significat efficaciter gratiam, quia per hanc ordinationem confertur gratia sanctificans hominem iuxta illud 1. ad Timot. cap. 4. *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quę data est tibi per impositionem manuum presbyteri.*

Secūda ratio confirmatur

55 Potest confirmari alia ratione, quę reddit in idem. Ad hoc vt aliquid sit sacramētum nouę legis, requiritur, quod sit cerimonia sensibilis instituta a Christo cū promissione gratię. At huiusmodi est ordinatio in sacerdotium, ergo Maior conceditur communiter. Minor probatur. Nam quod ordinatio in sacerdotium sit cærimonia sēsibilis instituta à Christo, patet, quia Christus Dominus in vltima Cęna Math. 26. instituit hanc cerimoniam sacram, dum tradidit Apostolis panem, & calicē, & dixit illis, hoc facite in meam commemorationem. Quod autē adfuerit promissio gratiæ, patet, quia de facto Paulus testatur per hanc ceremoniam conferri gratiam, dum ad Tim. 1. dixit: *Noli negligere gratiam, quæ est in te per impositionem manuum presbyteri.*

Tertia ratio.

56 Tertio probatur ex traditione perpetua ecclesiæ, de qua apertissimum testimonium est illud D. Augustini lib. 1. contra epistolam Parmeniani cap. 13. vbi de Baptismo, & ordinatione sacra sacerdotis habet hæc verba. *Vtrunque enim sacramentum est, & quadam cōsecratione vtrunque homini datur, illud cum baptizatur, istud cū ordinatur ideoq. in Ecclesia Catholica vtrūque nō licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam praepositi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt: & si visum est opus esse, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursus ordinandi, sed sicut Baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra, quia in præcisione fuerat vitium, quod vnitatis pace correctum est, non in sacramentis, quæ vbicunque sunt, ipsa vera sunt.* Et demum in Concilio Florētino in instructione Armenorum diffinitur sextum sacramentum nouæ legis esse ordinem, & in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 3. dicitur quod cum perspicuum sit scripturæ, & sanctorum testimonijs, ac traditione Ecclesiæ per *sacram ordinationem, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur gratiam conferri, nemo dubitare debet, ordinem esse verè, & propriè vnum ex septem Ecclesię Sacramentis,* & Can. 4. *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, &c. anathema sit.* ergo ea sacris Concilijs ordinatio sacra est sacramētum. Hoc autem ad minus verificari debet de sacerdotio, quia inter ordinationes sacras obtinet primum locum. Dato ergo quod aliæ ordinationes non essent sacramentum, de sacerdotio nulla est dubitatio.

An quilibet ordo sit sacramentū nihil est diffinitū.

57 Quantum autem ad alios ordines est dissensio inter Scholasticos. Nam non est diffinitum ab Ecclesia, an omnes ordines tam maiores, quam minores sint sacramenta, vel aliqui illorum, vel vnus tantum. Solum enim in Concilio Tridentino, & Florentino habetur illa propositio indeffinita, ordinationem sacram esse sextū sacramētum nouæ legis, cum autem sint septem ordinationes, nō est certum an extendatur ad omnes, an ad aliquas tantum, an ad vnam solum. Ideò inter Scholasticos est triplex opinio, prima est eorum, qui asserunt solū sacerdotium esse sacramentum, alios verò ordines esse sacramentalia. Quam Durandus in 4. dist. 24. qu. 2. iudicat probabilem, & putat D. Thomæ opinionem non posse saluari, nisi sustinendo sacerdotium solum esse sacramentum, tamen num. 13. deindè videtur sentire cum communiori opinione, quæ est, vt videbimus, quod quilibet ordo sit sacramentum. Eandem opinionem esse probabilissimam sustinet Franciscus Victoria q. 226. de sacramentis, Caietanus in opusculis Tract. 11. rem hāc totam esse dubiam asserit, & videtur ex dubitatione, & incertitudine de forma, materia, & alijs concurrentibus ad ordines inferiores sacerdotio, cōcludere solum sacerdotium esse ordinem sacrum.

Tres opiniones.

Prima opinio.

Prima ratio

58 Pro hac opinione adducit Durādus has rationes. Prima quando plures actiones ordinantur ad vnum spiritualem effectum, ita quod vna sola attingit ipsum, aliæ verò solum disponunt, illa sola, quæ principaliter attingit, est sacramentum: sed sic est, quod omnes ordinationes ministrorum ecclesiæ ordinantur ad confectionem Eucharistiæ, hunc autem effectum attingit solum ordinatio in sacerdotium, ergo solum sacerdotium est sacramētum, cæteræ verò ordinationes sunt sacramentalia, seù dispositiones ad sacramentum, non sacramenta. Maior declaratur in sacramento Baptismi. Nam ibi est Cathechizatio, & Exorcizatio, & Ablutio sub certa forma verborum; verum quia sola ablutio sub forma præscripta verbórum attingit collationem gratiæ, & deletionem peccati originalis, ideò illa sola est sacramentum; Catechizatio verò, & Exorcizatio sunt sacramentalia. Minor est euidens, & communiter concessa.

Secūda ratio

59 Secunda. Sicut potestas, quæ confertur in Baptismo est potestas passiua ad suscipiendū sacramenta, sic potestas, quæ confertur in sacramento ordinis, est potestas actiua ad conficiendum, & conferendum sacramēta: sed sic est, quod in alijs ordinationibus à sacerdotio non confertur potestas vlla ad conficiendum aliquod sacramentum; ergo solum sacerdotium est sacramentum. Maior probatur, quia Baptismus, & ordo sacramentum sibi respondent in ratione actiui, & passiui: quia Baptismus dat potestatem passiuam ad recipiendum sacramenta ecclesiæ, quia non baptizatus non potest recipere sacramenta ecclesię. Baptismus enim est ianua sacramentorū, ordo sacramentum autem præbet potestatem homini conficiendi, & conferendi sacramenta; vndè videmus, quod minister aliorum sacramentorū est solus sacerdos, vel saltem non nisi etiam sit sacerdos. (Quod dicit propter episcopatum, qui includit sacerdotium) ergo. Minor est clara, & communiter concessa.

Tertia ratio.

60 Tertiò. Illa ordinatio est sacramentum, in qua confertur potestas simpliciter faciēdi aliquid quod prius simpliciter non poterat: sed sic est, quod in solo sacerdotio, non autem in alijs ordinibus talis potestas cōfertur, ergo solum sacerdotium, non autem reliqui ordines, est sacramentum. Maior videtur vera. Quia potestas sacramentalis videtur esse ad posse, non autem ad licere tantum. Minor quò ad primā partem est euidens. Quò ad secundam partem etiā, scilicet de alijs ordinibus a sacerdotio patet: quia non ordinatus si attentet facere actū illorum ordinum, vt puta legere Euangeliū, & cap. simpliciter facit, licet non licitè faciat. Imminù addit Durandus, quod etiā nō ordinatus licitè facere potest illos actus ordinum minorum secundum vsum vniuersalis ecclesię.

Vndè

Vndè illi ordines videntur instituti ab ecclesia ad decorem tantum: ecclesia autem non potest instituere sacramenta.

Quarta rō. 61 Quartò ex communi sententia Doctorum (& hæc ratio est ex Diui Thoma) distinctio ordinis in communi in ordines particulares, non est distinctio totius integralis in suas partes integrales; nec totius vniuersalis in suas partes subiectiuas, sed totius potestatiui in partes potentiales, quod totum est talis conditionis, quod secūdum completam rationem est in vno, in alijs verò est quædam participatio illius tantum, non autem est in illis secundum totam suam plenitudinem; ergo ex hoc sequitur, quod plenitudo ordinis sit in sacerdotio, qui est supremus ordo, in alijs verò sit tantum participatio quædam, & sic sequitur, quod solum sacerdotium sit verè sacramentum, reliqui verò sint sacramentalia; Alioqnin non potest vitari, quin ordo sit totum vniuersale, & non distinguatur in alios ordines tanquam in partes subiectiuas, quod est contra commune assertum; Vel erit totum integrale, & ordines omnes erunt partes integrales ordinis in communi, sicut consecratio panis, & consecratio vini sunt partes integrales sacramenti Eucharistiæ, quod pariter est contra illud commune assertum.

Quinta rō. 62 Quintò ex alijs arguitur. Res hæc videtur tota dubia, vt dicebat Caietanus: quia non constat quę fuerit materia, & forma horū ordinum inferiorum à sacerdotio in antiqua Ecclesia, præsertim tempore Apostolorum. Materia enim & forma in ordinatione Diaconorum, & Subdiaconorum, qua modo ecclesia vtitur, non videtur fuisse in vsu tempore Apostolorum, sed solum manuum impositio Actorum 6. & multi authores Catholici dixerunt, ordines minores non fuisse ab initio in ecclesia, sed ab ecclesia fuisse institutos, vt Magister sent. in hoc 4. distin. 24. & Innocentius Tertius in cap. *à multis*, extra de ætate, & qualitate ordinandorum, & Vrbanus in cap. *nullus in Episcopum* dist. 60. dicunt olim Subdiaconatum nō fuisse ordinem sacrum, & fuisse tantum Diaconatum, & Presbyteratum. Soto in hac dist. quæst. 1. art. 4. adiungit, quod si aliquis alius ordo à sacerdotio esset sacramentum, maximè esset Diaconatus; at hoc videtur falsum, quia tēpore Apostolorum Actorum 6. Diaconus erat minister mensarum, ibi enim habetur, *non est equum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*.

Secūda opinio. 63 Secunda opinio est aliorum, qui dixerūt solum tres ordines maiores esse sacramenta, scilicet Sacerdotiū, Diaconatum, & Subdiaconatum, minores verò esse sacramētalia. Hanc opinionem sequutus est Soto in hoc 4. distin. 24. q. 1. art. 4. Nauarrus in Man. cap. 22. num. 18. & nōnulli alij. Atque quod minores ordines non sint sacramēta præter rationes pro superiori opinione adductas, cum quia in hoc conueniunt, probant. Primò, quia de istis ordinibus minoribus non reperitur ita expressa mētio in ecclesia, sicut de maioribus. Deindè quia illi ordines nō pertinent ad Eucharistiam conficiendam, sed ad disponendū populum. Tertiò, quia licet ministri exerceant actum illorum ordinum in peccato mortali, non peccant mortaliter, quod tamen esset, si essent sacramenta conferentia gratiam. Quartò ordinati minoribus ordinibus non distinguuntur à cætu secularium, ita quin possint contrahere matrimonium sinè dispensatione; ergo eorum ordinatiò non videtur esse sacramentum. Quintò, quia non tenentur ad horas recitandas, vt Subdiaconi. Sextò, quia maiores dicuntur ordines sacri, inferiores verò non sacri. Ratio enim vera est, quia priores sunt sacramenta, posteriores nequaquam. Septimò, quia minores conferuntur à non Episcopo, vt ab Abbate cap. *quoniam* distin. 96. cap. *cum contingat, &c.*

Tertia opinio, quæ est Scoti, & cōmunior. 64 Tertia opinio est, quod quælibet ordinatio, seu ordo sit sacramentum, & consequenter quod sint septem sacramenta. Quomodo autem stet simul, quod sint vnū sacramentum, infra art. 4. cum Scoto, & alijs dicam. Hæc sententia est communior, & eam tenet Scotus in hac dist. qu. 1. art. 3. in fine, vbi habet hæc verba. *ex hoc patet quomodo sūt septem ordines, qui sunt institutiones in ordinibus, & illi septem dicuntur contineri sub sacramento Ordinis, vel magis propriè sub sacramento ordinationis in quantum est vnum sacramentum.* Eandem tenet Diuus Thomas in 4. dist. 24. quem Soto ait si peruenisset ad hunc locum in sūma mutaturum fuisse sententiam. Sed errare videtur Soto: quia D. Thomas eandem sententiam habet lib. 4. contra Gentiles cap. 75. D. Bonauentura hac distin. 24. par. 2. art. 2. q. 1. ad primum. & eodem artic. q. 4. & eadem dist. p. 2. artic. 1. q. 1. vbi tenet, quod in omnibus ordinibus imprimitur character. Richar. ead. dist. art. 3. q. 3. sed clarius art. 4. q. 1. vbi dicit in quolibet ordine dari gratiā gratū facientem. Paludanus eadem dist. qu. 1. Capreolus ibidem qu. 1. art. 1. Valentia 4. p. disp. 9. q. 1. de sacramento Ordinis punct. 4. & alij ab eo citati. Rationes autem, quibus hæc opinio probatur, reijciuntur duæ priores opiniones allatæ.

Prima ratio 65 Prima ergo ratio pro hac tertia opinione, & principalis desumitur ex testimonio antiquitatis, Theologi enim ad hanc assertionem probandam nullam aliā rationē ferè adducūt, nisi authoritatē antiquorū, & traditionē ecclesię, & Scotus quidē hāc opinionem vt veram supponit, nec vllam rationem adducit. Possumus ergo hoc modo argumentari. Certum est in ecclesia semper fuisse septem ordines sacros prædictos, scilicet Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolyti, Lectoris, Hostiarij, & Exorcistæ; At isti ordines semper habiti sunt tanquam tales; ergo semper habiti sunt pro sacramētis; ergo quodlibet illorum est sacramentum. Maior patet ex dictis supra cap. 1. præsertim ratione facta ex authoritate Cornelij Papæ. Minor quoque habetur expressè ex authoritate D. Augustini lib. 2. contra epistolā Parmeniani adducta nunc supra hoc cap. ratione, tertia vbi dicit, quod ordinationem sacrā nō licet iterari; ergo signum est, quod omnis ordinatio imprimit characterem, & consequenter quoque gratiam confert, & est sacramentum.

Confirmatio 66 Cōfirmatur: quia videmus hos septem ordines hoc eodem modo sub eisdem signis sēsibilibus, scilicet forma, & materia in vniuersa Ecclesia Catholica in vsu, & praxi semper habitos fuisse, neque reperiri quando primo hæc institutio facta sit ab ecclesia, vel ab aliquo Concilio, vel decreto Papali; ergo signum est, hos esse institutos sub his formis, & materijs à Christo Domino, & habitos fuisse semper pro sacramentis. Consequentia probatur per illud D. Augustini lib. 4. contra Donatistas cap. 24. *Quod vniuersa tenet ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est. non nisi authoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.* Quod etiam habet epistola 120. quæ est ad Ianuarium cap. 19. est ergo dicendum traditione Apostolica haberi hos septem ordines esse sacramenta.

Secūda ratio 67 Secūdò principaliter probatur, quia hæc tertia opinio est magis conformis assertionibus Conciliorum Florentini, & Tridentini. Nam in Concilio Florentino in instructione Armenorum dicitur, ordinem esse sacramentum, & explicatur materiam eius esse rem, quæ traditur in ordinatione ab Episcopo ipsi ordinato in ordinatione, & formam esse verba, quibus ea res traditur; atque cum hoc nominatim dixisset de Diaconatu, & Subdiaconatu subiūgit sic esse intelligendum in reliquis ordinibus; ergo videtur velle, quod sicuti in illis materia, & forma sunt verba, & res tradita ordinato, ita in reliquis quatuor ordinibus res, quæ traditur, sit materia & verba, quibus traditur, sint forma, & perindè sint sacramenta, sicut Diaconatus, & Subdiaconatus. Concilium etiam Tridentinum sess. 23. cap. 2. nominat hos septem ordines nominatim, & deindè cap. 3. absolutè dicit, ordinem sacrum, seù ordinationem sacram esse sacramentum, & nullum illorum ordinum excipit; ergo signum est, quod secundum Concilium, omnes illi septem ordines sunt sacramenta.

Tertia ratio 68 Tertiò est argumētum, quod desumitur ex impressione characteris. Quod enim character imprimatur in omnibus ordinibus tenent Scotus, D. Bonauentura, & alij huius tertiæ sententiæ. Arguitur ergo sic. Ille ordo, in

quo

quo imprimitur character est sacramentum propriè dictū nouæ legis: sed sic est, quod in quolibet ordine, etiam minori, imprimitur character; ergo quilibet ordo, etiam minor est sacramentum. Maior conceditur communiter. Minor probatur, quia quilibet ordo etiam minor est irreiterabilis, ergo in quolibet imprimitur character: quoniam non alia ratione est irreiterabilis, nisi quia in illo imprimitur character; Vndè videmus solum illa sacramenta reiterari in ecclesia, in quibus non imprimitur character.

Responsio Sotæ. 69 Respondet Soto vbi supra, hoc argumentum quod præcipuè est D. Bonauenturæ dist. 24. par. 2. art. 1. quæst. 1. non concludere: quia illa consequentia non valet. Ordines minores nō sūt iterabiles; ergo imprimūt characterē: sed valeret, si diceret sic, sacramentū hoc nō est iterabile; ergo imprimit characterem. Concedit ergo ordines minores esse irreiterabiles, non tamen concedit imprimere characterem, & adducit hanc rationem, quia sunt irreiterabiles, non quia sint sacramenta, sed quia sunt consecrata per quandam consecrationem, per quam sacramentalia consecrantur, cuiusmodi est consecratio altaris, vasorum, & ornamentorum, quæ sunt deputata ad Eucharistiam conficiendam.

Reijcitur. 70 Hæc responsio non satisfacit. Consequentia enim illa valet, ordines minores nō sunt iterabiles, ergo imprimunt characterem, & consequenter sunt sacramenta. Quod aūt valeat, probatur: Quia D. August. lib. 1. contra epistolā Parmeniani adductus superiori cap. ratione tertia dicit, ordinationem esse sacramentum, & adducit rationem, quia (inquit) *consecratione quadam datur*, & hac ratione subiungit non iterari in ecclesia; ergo secundum D. Augustinum ordinatio pro tanto est sacramētum, quia per consecrationem datur, & quia per cōsecrationem datur, ideò est irreiterabilis. Tunc sic posita causa ponitur effectus: sed causa propter quam ordinatio est sacramentum est, quia datur per consecrationem, per quam fit irreiterabilis; ergo posita consecratione, & irreiterabilitate in ordinatione ponitur in ea ratio sacramenti; ergo à primo ad vltimum valet hæc consequentia. Ordinatio hæc est irreiterabilis; ergo est sacramentum, quia posita consecratione, per quam fit irreiterabilis, ponitur esse sacramentū.

Confirmatio 71 Confirmatur eadem ratio propter quam sacerdotiū est sacramentum competit ordinibus minoribus; ergo ordines minores sunt sacramenta. Consequentia est eadēs. Antecedens probatur, quia ratio, propter quam sacerdotium est sacramentum, est, quia datur per consecrationem, & est irreiterabile. At minores ordines dantur per consecrationem, & sunt irreiterabiles; ergo sunt sacramenta.

Ad rationē Soto. 72 Quod autem ait Soto consecrationem, qua consecrantur ordines minores esse consecrationem, qua consecrantur sacramentalia, refellitur ex hoc; quia illa est consecratio, qua ordo fit irreiterabilis. Hæc autem consecratio est quæ competit sacramentis, non sacramentalibus, vt ex D. Augustino vidimus. Ratio ergo ista est valida. Præterea lata est differentia inter consecrationem, qua consecrantur vasa, vestes, & alia inanimata, quibus vtimur ad Eucharistiam conficiendam, & consecratio, qua consecrantur homines ad actus sacramentales exercendos: quoniam in his datur potestas ad actus illos saltem dignè exercēdum. At inanimatis non datur aliqua potestas ad actus exercendos, ideò sicut non sunt capaces gratiæ, sic neque characteris. Demum hæc opinio confirmatur, quia rationes pro alijs opinionibus facilè soluuntur.

Ad primam rationē Durandi. 73 Ad rationes ergo Durandi. Ad primam Respondeo. Maiorem esse simpliciter falsam. Ad probationem Respondetur actus disponentes ad aliquem vnum actum principalem esse in duplici discrimine: Vel enim sūt actus communes non per modum quendam consecrationis: Vel sunt consecrationes ad aliquos actus proprios, sed prævios ad principalem ad dignè illum exequendum. Maior est vera de primis actibus, non de secundis. Exorcismus autem, & Catechismus in Baptismo sunt actiones primi generis. Ordinationes aliorum ordinum à sacerdotio sunt secundi generis; dictum est enim quod ordines etiam minores sunt institutiones in quibusdam gradibus eminentibus disponentibus ad actus sacramentales; illæ autem institutiones fiunt per consecrationes quasdam, quæ faciunt ipsas sacramenta.

74 Ad secundam negatur maior propositio. Ad probationem Respondetur quod ad hoc vt sacramentum ordinis respondeat Baptismo in ratione actiui, requiritur nedum vt det potentiam ad conficiendum actum sacramentalem, sed etiam ad hoc vt det potestatem, & disponat ad actus requisitos ad debitè, & dignè conficiēdum actus sacramenti. Huiusmodi autem sunt ordines, seu ordinationes aliæ à sacerdotio; istæ enim disponunt ad actus disponentes dignè ad actum sacramenti Eucharistię, vt visū est. *Ad secundā*

75 Ad tertiam Respondetur maiorem non esse simpliciter veram. Potestas enim sacramentalis datur non solū ad simpliciter faciendum, sed etiam aliquando ad benè, & licitè faciendum, vt contingit in reliquis ordinibus à sacerdotio. Ad probationem patet per idem. Ad aliud cum dicitur, quod non ordinatus etiam licitè facit. Respondetur quod si per licitè intelligatur quod sinè peccato mortali faciat, conceditur; si verò intelligatur, quod idoneè, & cum dignitate conuenienti faciat, est falsum: quia tunc frustra essent instituti illi ordines minores. *Ad tertiam*

76 Ad quartam patebit infra cum declarabimus ar. 4. quomodo hoc sacramentum sit vnum, & in responsione ad primum principale Scoti pro nunc dico quidquid sit de opinione D. Thomæ, quem Soto nititur exponere illo art. 4. quod illa non est opinio communis Theologorum, sed D. Thomæ, & quorundā aliorum. Scotus autem sustinet, quod sacramentum ordinis in se sit vnum genere, & ordinationes, seu ordines particulares sint species ordinis in communi. Nam sacramentum in genere supremo diuiditur in septem sacramenta Ecclesiæ, quorum vnum est sacramentum ordinis. Hoc autem est etiam deindè genus respectu ordinum, quos sub se vt species continet, quarum prima, & præstantissima est sacerdotium. Non est autem inconueniens, quod sacramentum ordinis sit species sacramenti in genere, & deindè sit genus proximum, & propinquum respectu ordinum sub se contentorum. Quod declaratur exemplo virtutum. Nam virtus in communi est genus, quod continet sub se primò tres virtutes morales, s. iustitiam, fortitudinem, & temperantiam, quarum quælibet continet sub se alias virtutes: Vndè iustitia licet sit species virtutis in communi, tamen est genus proximū respectu virtutum, quæ sub illa continentur, & sic de fortitudine, & temperantia. *Ad quartā.*

77 Ad quintam Respondetur vt supra diximus ex traditione ecclesiæ haberi hos ordines in ecclesia sēper agnitos fuisse, licet non ita distinctè, & clarè fiat mentio sicut de alijs, vt patet ex continua traditione ecclesiæ: Ideò ad Magistrum Sententiarū Respondetur Magistrum quidē dicere, quod sint instituti ab ecclesia, sed pro probatione nihil adducit, immò videtur sibi contradicere, cum dicat deindè illa esse sacramenta, cum certum sit etiam ipso asserente, ecclesiam non posse instituere sacramenta. Ad Innocentium, & Vrbanum pro nunc Respondetur pro tanto dicere primitiuam Ecclesiam habuisse tantum Diaconatum, & Presbyteratum, quia habuit solum istos pro sacris. Nam etiam, vt ait ibi glosa, tempore Apostolorū fuit Subdiaconatus, vt habetur dist. 55. *Episcopus*. Subdiaconatus autem pro tanto tunc non habebatur pro sacro, quia ad eum coniunctum non erat votum continentiæ, illi autem in ecclesia solebant appellari sacri, quibus votū continentiæ erat annexum. Cæterum alia ratione dicuntur sacri, scilicet quia consecratione quadam consecrantur, vt dictum est, ideò sunt irreiterabiles. *Ad quintā.*

78 Ad aliud additum à Soto, & exageratum hodie ab Hæreticis infra plura dicemus: pro nunc sufficiat, quod non solum Diaconi instituti fuerunt, vt seruirent mensis secularium, sed etiam vt seruirent sacræ mēsæ altaris. Vndè Actorum 2. dicitur *erant perseuerātes in doctrina Apostolo.*

stolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, quæ erat dispensatio corporis, & sanguinis Christi, quod infra testimonijs Patrum, & rationibus comprobabimus.

Ad primam rationem pro secunda opinione. Ad rationes pro secunda opinione Respondetur ad primam sufficere quod enumerentur à Patribus inter sacros ordines; sufficiat pro nunc authoritas Cornelij Papæ adducta supra cap. 1.

Ad secundã Ad secundam Respondetur falsum esse, quod non ordinentur ad Eucharistiam, ad eam enim ordinantur, licet non ita proximè, & immediatè sicut maiores, vt supra diximus.

Ad tertiam 79 Ad tertiam Respondetur quod ipse Soto in eodem articulo tenet ministrantes in Diaconatu, & Subdiaconatu non peccare mortaliter, sed solum venialiter; ergo hac eadem ratione, licet ordines minores sint sacramenta, & conferant gratiam, tamen ministri eorũ in peccato mortali ministrantes non peccant mortaliter; quia secundum eum ministri sacramentorũ tunc peccant mortaliter, quãdo ministrant, & exercent actus sacramentorum, quę conferunt gratiam, & sanctificant homines, cuiusmodi sunt reliqua sex sacraměta, & sacerdotium, quem sequitur Suarez tomo 3. in tertiam partem D. Thomæ disp. 16. sect. 3. § *Tertio quari etiam*. vbi dicit probabilius, ac ferè certum esse non esse peccatum mortale; tum quia illa materia est leuis, tum quia est probabilis opinio quod non sint sacramenta, sed sacramentalia: Tamen subiungit, quod quando exercent publico, & solemni ritu, non posse negari adesse nonnullam irreuerentiam. Idem tenet de ministrantibus in peccato mortali in Diaconatu, & Subdiaconatu ait enim nullum adesse præceptum obligãs ad peccatum, ideò non esse ponendam hanc obligationem ita de facili.

80 Verum est alia opinio antiquior in oppositum, quã tenent Angelus verbo *Clericus* 8. num. 1. & Syluester verbo *Clericus*. 2. num. 2. & elicitur ex D. Thoma in 4. distin. 24. q. 1. art. 3. & Caiet. 2. 2. q. 69. ar. 2. in fine, & mihi videtur hæc secunda opinio tutior, quoniam vt diximus in materia de pęnitentia disp. 26. num. 8. & disp. 28. nu. 32. adest præceptum de iure Diuino, & ecclesiastico de dignè & sanctè tractando sacramenta; Ideò cum ordines minores sint sacramenta, ministrantes in eis in peccato mortali peccant mortaliter. *Ministrãs in ordinibus minorib. in peccato mortali peccat mortaliter.* Confirmatur quia cap. *quæsitum est.* de temporibus ordinãdorum apertè dicitur, quod nedum sacerdotes, sed alij clerici existentes in peccato mortali etiã occulto, si non pęnituerint, *monendi sunt, & sub intermitatione diuini iudicij obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam ordinibus non ministrẽt*. Comprehendit ergo omnes ordines clericorum; ergo etiam minores; hoc autem puto intelligi cum ministrant solemniter, & ex officio, tunc enim dicũtur ministrare propriè in suis ordinibus. Vndè si modo quo laicus actum illum exerceant, non peccant. Hoc idem elicitur ex capit. *sacrosancta Religio*. 1. q. 1. iuxta caput *Ventum*. eadem, citatum à glosa. in qua dicitur legem ecclesiæ esse, vt venienti ab Hæreticis laica communione solum tribuatur: non autẽ in aliquem clericatus honorem nec exiguum recipiatur.

81 Videtur ergo clericus criminosus excludi ab executione suorum ordinum, etiam si sit institutus in exiguo honore, & videtur se habere vt merè laicus; Ideò exercens quemcunque actum ex officio sibi ratione consecrationis ordinis competentem, per quam consecrationem propriè distinguitur à laico, videtur peccare mortaliter, & licet hoc durum videatur Soto, Nauaro, & alijs, habetur tamen in prædictis canonibus, secus de alijs actibus, qui ex ordinatione propriè non competũt clerico, sed accidentaliter, de quibus infra.

82 Quod autem ait Suarez vbi supra, quod caput illud *quæsitum* de temporibus ordinandorum non inducit nouam ius, sed tantum explicat naturale ius, & quod non explicat quantum sit grauis hæc transgressio, sed ex obiecto, & materia dijudicanda relinquitur, & quod hæc materia non censetur adeò grauis, vt iudicari debeat transgressor peccare mortaliter, mihi videtur omninò irrationabile. Nam profectò significat ministerium hoc esse peccatum maximũ ex suo genere, & iure diuino; Vtitur. n. illis verbis monẽdos esse sacerdotes, & clericos ne ministrẽt in susceptis ordinibus *sub intermitatione Diuini iudicij, & damnationis æternæ*. nescio autem, an clarioribus verbis possit explicari grauitas peccati mortalis. Verum est ergo quod nõ condit nouam legem, sed tamen declarat adesse ius diuinum, cuius transgressio est peccatum mortale, & sacrilegium. Et confirmatur, quia in capite. *Sacrosancta Religio* 1. q. 1. *dicitur sacrosancta Religio quæ Catholicam continet disciplinam tantam sibi reuerentiam vindicat, vt ad eam quilibet, nisi pura conscientia nõ audeat peruenire*. Certum est autem ordines sacros pertinere ad sanctã Religionem; quæ continet catholicam disciplinam; ergo videtur extendi illud assertum Gelasij Papæ, ex quo sumitur illud caput, ad quodcunq. ministerium sacramentorum, etiam minorum ordinum.

Ad quartã. 83 Ad quartam Respõdetur quod licet ordinati in minoribus possint contrahere matrimonium absque dispensatione, hoc non facit, quin illi sint irreiterabiles, & non permaneant in esse suo, & fuerint collati per consecrationem: Nam votum continentię matrimonialis adiunctum est ordinibus sacris etiam sacerdotio de iure positiuo ecclesiastico. Vndè etiam sacerdos coniugatus ex dispensatione non est laicus.

Ad quintã. Ad quintam illud nihil obstat; quia quod constitutus in ordine sacro debeat recitare officium, & horas Canonicas est de iure positiuo, quod non facit illos ordines non esse sacramenta.

Ad sextam. Ad sextam Respondetur Sanctum Thomam vbi supra, Sanctum Bonauenturam eadem dist. par. 2. art. 2. quæst. 1. & alios antiquiores rectè respõdere, superiores dici sacros, quia immediatè ordinãtur ad Eucharistiam, ideò sunt officia digniora, quam ordines minores, & proindè illis iungitur votum continentiæ, non minoribus, omnes tamen esse verè sacros, quia per consecrationem conferuntur, & persona suscipiens eos, per eos consecratur speciali modo.

Ad septimã Ad septimam Respondetur quod minister ordinarius ordinum minorum est Episcopus, aliquando autem ex cõmissione non Episcopus, vt Abbas consecratus per manuũ impositionem & capitulo illo. *Cum contingat*. de ætate, & qualitate ord. & Presbyter Cardinalis, vel simplex presbyter ex commissione Papæ, vt Soto, & Valenna dicunt esse consuetudinem, licet autem isti ordines possint conferri à presbytero, non sequitur quod sint sacri, & per cõsecrationem non conferantur, quia huiusmodi consecrationes cũ sint ad actus remotos ab Eucharistia, non est inconueniẽs ex ordinatione Apostolica competere posse sacerdoti simplici ex commissione Papæ, & supremi Pontificis Ecclesię.

De materia forma, & ministro vniuscuiusque ordinis. Caput Quartum.

Opinio Scoti. 84 DE ministro, materia, forma, ac officijs horum omnium ordinum pauca dicit Scotus. De ministro breuiter ait, Ministrum idoneum in ordinibus sacris esse solum Episcopum, in ordinibus minoribus verò non sacris, scilicet quatuor minoribus. (quos appellat nõ sacros non quia per consecrationem non conferantur, sed quia non disponunt proximè ad Eucharistiam, vt maiores, quę etiam est ratio adducta à D. Thoma, D. Bonauentura, & alijs, vt supra diximus) dicit Scotus ordinarium Ministrũ quoque esse Episcopum; aliquando tamen ex commissione esse aliquem priuilegiatum, vt est Abbas. De forma ait in vno quoque ordine esse illa verba, quæ profert Episcopus in collatione cuiuscunq. ordinis, quæ habentur in Põtificali Romano. *Quæsit forma in ordinibus sacris.* Subiungit tamen Scotus probabile esse in sacerdotio esse duas formas partiales, in quarum altera confertur potestas cõficiendi Eucharistiam, in altera potestas absoluendi à peccatis in Pęnitentiæ sacramento. Et subinfert similiter ꝓbabile esse in eo ordine esse duas materias,

teras, seu duo signa visibilia convenientia his duabus formis partialibus, quorum primum sit traditio calicis, & patenæ cum hostijs, quæ respondeat primæ formæ, *accipe potestatem celebrandi, &c.* & altera sit impositio manus Episcopi super caput ordinandi, quæ respódeat alteri parti formæ, *accipe Spiritum Sanctum, &c.* vt sic Episcopus concorditer agat summo Episcopo Christo, qui prius contulit potestatem Apostolis conficiendi, quam absolvendi: illam enim cótulit in vltima cœna; istam verò post Resurrectionem. Hæc Scotus, circa quæ aliquæ adsunt dubitationes, quas oportet breuiter expedire.

De Ministro ordinis sacri.

85 Circa Ministrum nulla est difficultas quo ad ordines maiores, qui sunt Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus. Quo ad ordines minores quoque omnes cóveniunt ordinarium Ministrum esse Episcopum. Quantum verò ad Ministrum ex commissione est aliqua dissensio inter Canonistas, vt est videre in glosa in cap. *quoniam videmus* d. 69. verbo *Lectoris.* asserentibus alijs Abbatem solum posse conferre Lectoratum, non autem alios; alijs verò asserentibus omnes conferre posse ex priuilegio, si tamen ei manus est imposita cap. *cum contingat.* de ætate, & qualitate ordinádorum, sed ex consuetudine, & vsu, vt ait Soto dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad secundum principale. Presbyteri Cardinales hos ordines conferunt. Et communiter tenetur, quod ex commissione Papæ simplex sacerdos potest illos conferre, & consequenter etiam primam tonsuram. Communiter autē tenetur, & praxis ecclesiæ habet, quod simplex sacerdos non potest eos nec primam tónsuram cóferre sine commissione Papæ, licèt Hostiensis super illud caput *cum contingat.* & Panormitanus cap. *quanto.* de consuetudine, asserant simplicem sacerdotem, vt parochum primam tonsuram conferre posse. Quæ verò requirantur ad Ministrum, vt hos ordines nó solum validè, sed etiam rectè administrentur cap. sequenti dicemus.

De materia, & forma sacramenti ordinis.

86 Circa materiam, & formam sacramenti ordinis est maior difficultas, & maxime circa materiam, & formam sacerdotij, quod certum est esse sacramentū. Omnes quidem conueniunt, materiam esse signa illa sensibilia, quæ adhibentur in susceptione ordinis sacerdotij, & formam esse illa verba, quæ proferuntur ab Episcopo, vt habetur in Pontificali Romano simul cum porrectione materiæ, seu signorum illorum sensibilium. Verum cum hæc materia sit duplex in sacerdotio scilicet porrectio calicis, & patenæ cum hostia, & impositio manus Episcopi super ordinandum, & verba quoque, quæ proferuntur ab Episcopo, dum porrigit calicem, & patenam cum hostia, sint diuersa à verbis, quæ proferuntur ab Episcopo cum imponit manus super ordinatum, & fiant diuerso tempore, est magna controuersia inter Doctores an sola porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia sit materia sufficiens, & verba illa, quæ tunc proferuntur ab Episcopo, nimirum. *Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro viuis, quam pro defunctis in nomine Domini.* An vero etiam impositio manus sit materia necessariò requisita vt de essentia, & simul etiam verba prolata ab Episcopo dum imponit manus sint de essentia formæ nimirum. *Accipe Spiritum Sāctum quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt.* Vnde in hac re sunt duæ extremæ opiniones.

Prima opinio.

87 Prima opinio asserit vtranque materiam, & vtranque formam esse de essentia, ita quod ex vtraque materia calice cum vino, patena cum hostia simul cum impositione manus sit integra materia, seiunctim verò sint materiæ partiales, similiter vtraque forma sit de essentia, & integrent vnam totalem formam, & seiunctim sint partiales formæ. Hanc opinionem videtur tenere Scotus hac dist. 24. quæst. 1. art. 3. vt vidimus, & eadem opinio fuit Diui Thomæ in hoc 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1. dicit enim ibi in impositione manuum dari gratiam sacerdotalem, D. Bonauen. in 4. dist. 24. par. 2. art. 1. quæst. 4. Paludanus dist. 24. Altisiodorensis in sua summa part. 4. & Petrus à Soto lectione quinta de sacramento ordinis. Martini Ledesmij in 4. quæst. 36. art. 4. Cardinalis Hosij in Confessione Polonica capit. 30. & demum Bellarmini libr. 1. de sacramento ordinis capit. 9. qui alios citat, & hanc opinionem enixè tueri conatur.

D. Thomæ. D. Bonau. Paludani. Altisiodorēsis. Petri à Soto. Hosij Card. Bellarmin.

Prima ratio probat opinione.

88 Fundamenta huius opinionis sunt, primò ratio, quā hic Scotus adducit. In ordinatione sacerdotali debet Episcopus concorditer agere Summo Episcopo Christo. At Christus prius contulit potestatem Apostolis conficiendi Eucharistiā, siquidem hanc dedit in cęna, quam potestatem absoluendi a peccatis, quam dedit eis post Resurrectionem Ioann. 20. ergo Episcopus in traditione calicis cum vino, & patenæ cum hostia, & proferendo prædicta verba non ordinat integrè sacerdotem, sed requiritur alia materia, & forma, scilicet impositio manuum, & prolatio verborum illi correspondens.

Responsio Soto, Valentiæ, & aliorum.

89 At respondet Soto vbi supra, quem sequitur Valentia non esse parem rationem de Christo, & Episcopo, quoniam Christus cum haberet potestatem excellentiæ potuit tradere has potestates diuersis temporibus. At Episcopus illa caret, ideo vtramque tradit simul per priorem formā. Ordinatum est autem vt alia forma cum impositione manuum dicatur seorsum, quia decens erat verba Christi referre, nec decenter simul poterant proferri ab Episcopo.

Reijcitur.

Verum hæc responsio non satisfacit, quia Episcopus in ministrando sacramēta debet imitari Christum, cuius est minister, & vti materia, & forma, qua ipse vsus est, ideò licèt non habeat potestatem excellentiæ sicut Christus, nihil refert, quia ipse Episcopus non debet instituere sacramenta, ad quæ requiritur potestas excellentiæ, sed instituta debet ministrare eo modo, quo instituta sunt. Quod autem ait non potuisse simul verba secundæ formę proferri decenter ab Episcopo cum prima forma, omninò vanū est: Quid enim impediret, quod post porrectionem calicis & patenæ, & prolationē primæ formæ imponeret manus, & diceret verba secundæ formæ? Dicendum est ergo, hūc esse verum ritum, quia sicut Christus dedit primam potestatem in cęna, & alteram post Resurrectionem, sic Episcopus dat primam potestatem ante consecrationem, & sacrificium, secundam verò post communionem, & consummationem sacrificij, sicut Christus illam dedit post Resurrectionem.

Secūda ratio

90 Secundò ille non est perfectè sacerdos, qui non habet potestatem absoluendi a peccatis: sed sic est quod ordinatus in sacerdotem non habet potestatem absoluendi à peccatis, donec Episcopus illi non imponat manum, ac dicat illa verba *accipe Spiritum Sanctum, &c.* ergo vtraque materia, & vtraque forma est de essentia, & necessitate sacramenti.

Respōsio Soto, & aliorū.

91 Ad hoc argumentum respondēt, quod sacerdos est perfectè ordinatus per priorem formam. Vnde dicunt per verba secundæ formæ nullam conferri potestatem, sed exprimi & explicari potestatem collatā in prima forma absoluendi à peccatis, & esse sacramentalia non de essentia sacramenti. Sed contra hoc est, quod tunc falsa essent illa verba *accipe Spiritum Sāctum, &c.* siquidem nullam gratiam, nec potestatem per illa conferretur ordinato, quod est magnum absurdum, & damnatum in Concilio Tridentino, vt ostendetur ratione sequenti ex Bellarmino.

Reijcitur.

Tertia ratio.

92 Tertiò arguit Bellarminus. Scriptura Sacra passim assignat pro symbolo externo, siue materia huius sacramēti ordinis manuum impositionem, vt patet 1. Tim. 4. & 2. Tim. 1. *Admoneo te, vt resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum*, & gratię promissio facta est impositioni manuum, non autem alicui alteri rei, ergo dicēdum est manuum impositionem esse materiam de essentia sacramenti ordinis sacerdotij.

Tacita respō sio reijcitur.

93 Quod si quis dicat hoc concludere impositionem manuum requiri tamquam de præcepto, non tanquam materia de essentia, & substantia sacramenti sacerdotij, vt volunt Soto, Valentia, & alij. Contra insurgit Bellarminus, quia tunc sequeretur, quod non possemus probare contra hæreticos ordinationem esse sacramentum: quia

in

in Sacra Scriptura non possumus ostendere aliud signum externum huius sacramenti, nisi manuum impositionem.

Præterea, tunc possemus negare pari ratione aquam esse de essentia Baptismi; possemus enim dicere esse de præcepto solum, non de essentia, & substantia eius.

Demum Sacra Scriptura, & Patres assignassent solũ ritum accidentarium, non essentialẽ huius sacramenti, quod est contra vsum Sacræ Scripturæ, & Patrum, qui assignare solent solum signum essentiale.

Quinta ratio. 94 Quartò probatur auctoritate multorũ Patrum, & Conciliorũ, præsertim Nicæni Can. 9. Antiocheni Can. 10. & aliorũ antiquorũ, in quibus passim dicitur manuũ impositione cõferri ordines. Vnde Græci ordinationẽ vocãt manuũ impositionẽ. D. Ambrosius lib. de Dignitate sacerdotali cap. 5. dicit hac ceremonia perfici ordinationẽ *homo* inquit *manũ imponit, & Deus largitur gratiã*. Hieronymus in c. 58. Isaiæ inquit. *Ordinatio non solũ ad imprecationẽ vocis, sed etiã ad impositionẽ manuũ cõpletur.* D. Augustinus lib. de gestis cũ Emerito, & alibi ait manus impositione ordinari sacerdotes.

Confirmatio. 95 Confirmatur ex Concilio Tridentino, quod sess. 14. cap. 3. de Extrema Vnctione asserit, Ministrũ Extremæ Vnctionis esse Episcopũ, aut Presbyterũ ritè ordinatũ per manus impositionẽ, & sess. 23. Can. 4. de sacramento ordinis habet hæc verba. *Si quis dixerit per sacrã ordinationem non dari Spiritũ S. & proinde Episcopũ frustra dicere accipe Spiritũ Sãctũ, anathema sit.* Vbi Cõciliũ declarat tũc ordinari presbyteros, & tunc dari illis gratiã Spiritus S. cũ eis dicitur, accipite Spiritũ Sanctum; at cum hoc dicitur manus imponõtur, vt patet ex Pontificali ecclesiæ, & consuetudine; ergo sẽtiebat Conciliũ illam impositionẽ manuũ esse de essentia.

Secunda opinio. 96 Ex altera parte est secũda opinio; sustinens ordinationẽ sacerdotis perfici in prolatione primæ formæ cũ applicatione materiæ suæ, & impositionẽ manus cũ verbis secundæ formæ non esse de essentia, & substantia ordinis sacerdotalis, sed esse sacramentalia, quæ sunt adhibẽda ratione præcepti, nõ quia sint de essentia. Hanc opinionẽ sustinent præsertim Soto in hoc 4. dist. 24. q. 1. art. 4. conclusione 5. Valentia 4. par. disp. 9. qu. 1. punct. 5. qui dicunt hanc opinionẽ esse communẽ.

Prima ratio Prima ratio pro hac opinione est auctoritas Concilij Florẽtini, quod in instructione Armenorũ cap. de sacramento Ordinis habet hæc verba, *Sextũ Sacramentũ est ordinis, cuius materia est illud per cuius traditionẽ confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cũ vino, & patena cum pane porrectionẽ.* & infra. *forma sacerdotij talis est. Accipe potestatẽ offerendi sacrificium in ecclesia pro viuis, & mortuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* hic aũt videmus nullã habere mentionẽ de manuũ impositione, nẽc de verbis illis secundæ formæ, ergo dicendum est illam cũ impositione manuum non pertinere ad substantiam materiæ, nec formæ.

Secũda ratio 97 Secundò Innocen. III. cap. *Pastoralis*, de sacramẽtis non iterandis, & Gregorius IX. cap. *Presbyter*, eodẽ titulo, dicunt ordinationẽ tàm Diaconi, quã Presbyteri in qua per errorẽ omissa fuerit manuũ impositio, non debere iterari, sed cautẽ suppleri, quod incautẽ fuerat prætermissum. Ex quo arguitur, si manuũ impositio esset de substantia sacramẽti ordinis, deberet iterari ordinatio; quia ordinatio in qua illa omissa fuisset, non esset sacramentum.

Confirmatio. 98 Confirmatur, quia Gregorius IX. eodẽ cap. asserit manuũ impositionẽ esse ritũ introductũ ab Apostolis. At Apostoli, & ecclesia non potest instituere aliquid pertinens ad essentiam materiæ, vel formæ sacramentorum; ergo.

Tertia ratio. 99 Tertiò. Sacerdotes tũc fiunt, cũ eis dicitur, *accipe potestatẽ offerendi sacrificiũ, &c.* sed tunc nõ imponũtur manus, sed tm̃ porrigitur calix cũ vino, & patena cũ pane; ergo manus impositio, quæ deinde post peractũ sacrificiũ, & cõmuniõẽ accedit, non pertinet ad essentiã ordinis sacerdotalis. Minor est clara ex Pontificali Romano tã antiquo, quã nouo quo ecclesia vtitur. Maior verò probatur dupliciter. Primò quia si in illis verbis, & porrectione illius materiæ nõ conficeret sacramẽtũ ordinationis, sequeretur verba illa esse falsa, dum dicitur, *accipe potestatem offerendi sacrificium &c.* nam tunc per illa verba nõ conferretur potestas offerendi, q̃ est potestas sacerdotij, sed solũ in impositione manuũ, & in prolatione alterius formæ; quod est absurdũ euidens. Probatur secundò auctoritate Concilij Tridẽtini, in quo sess. 22. cap. 1. dicitur, quod Apostoli facti fuerũt sacerdotes in vltima cœna à Christo, dũ in illa data fuit illis potestas offerendi sacrificiũ Eucharistiæ, per illa verba, *hoc facite in meã cõmemorationẽ*; ergo etiã nunc fiunt sacerdotes, cũ illis traditur potestas offerendi sacrificiũ; sed sic est, quod ista potestas traditur sacerdotibus, cũ dicuntur verba prioris formæ, & instrumenta illa calicis, &c. porriguntur, idẽ enim significant ista verba, *accipe potestatẽ offerendi sacrificiũ &c.* ac illa, *hoc facite in meam cõmemorationẽ*, ergo ista sola cum sua materia sunt de essentia, non autem impositio manus cum altera forma, sed solum sunt de præcepto, & sunt sacramentalia, non sacramentum.

Opinio Auctoris. 100 Ego in hac re propter has rationes quidẽ moueor ad sentiendũ cum ea, sed planè me cõuincit auctoritas D. Augustini. Nam ipse clarè lib. 3. de Baptismo cõtra Donatistas cap. 16. loquens de impositione manuũ in sacramẽto ordinis apertè ait, manus impositionẽ per quã Spiritus Sãctus datur, esse reiterabilẽ. hæc eius verba sunt in fine illius capitis, *manus autẽ impositio non sicut Baptismus repeti non potest, quid enim aliud est nisi oratio super hominem.* At ipsemet D. Augustinus lib. 2. contra epistolã Parmeniani cap. 13. apertissimè asserit, ordinationem sacramentalem esse sacramentum, & esse irreiterabilem, sicut sacramentum Baptismi est irreiterabile. Verba eius supra adduximus hac disp. cap. 1. quæ sunt, *vtrumq; enim sacramentũ est, & quadam consecratione datur illud cum baptizatur, istud cũ ordinatur, ideoq; in catholica vtrumq; nõ licet iterari.* ergo si manuũ impositio esset de essentia sacramenti, nõ esset iterãda: At iterari potest; ergo efficaciter conuincitur nõ esse sacramentũ, neq. de essentia sacramenti. Vnde dicendũ est, esse ceremoniã sacram, quã Apostoli addiderunt ordinationi sacramentali. Nã additur etiã in ordinatione Diaconatus, & multis alijs occasionibus adhibebatur ab Apostolis, vt infra ostendã aduersus hæreticos. Et proinde verissimũ est quod ait Gregorius IX cap. *Presbyter*, de sacramentis non iterandis, supra adductus, ceremoniam illam, & ritum introductum esse ab Apostolis.

Scoti sententia. 101 Atq. hæc sententia est quoq. Scoti. Nã licèt dicat hic hãc opinionẽ esse probabilẽ, tñ semper in hac re fuit problematicus, & supra hoc 4 dist 19. art. 3. vtrãq. hanc opinionẽ adducit, vt diximus supra agẽdo de pœnitentia disp. 31. n. 21 & sequentibus, & licèt dicat vtrãq. esse probabilem, tñ dicit hãc posteriorẽ esse probabiliorẽ: habet enim illa verba, *sed an præcisè simul tẽpore vtraq; potestas datur non assero.* Explicat tñ deinde quõ istæ potestates sese habeãt, & qñ conferãtur sacerdoti, dato, quod vna prius altera cõferatur. Ex quo habemus modũ explicandi, & soluendi difficultates, q̃ cõtra hãc opinionẽ adduci possunt, & quomodo possimus satisfacere rationibus in oppositũ. Assignat ergo duos modos Scotus ibi. Primus est dicẽdo, quod duo characteres in sacerdotio imprimãtur. Alter in porrectione calicis, & patenæ cũ prolatione verborũ. Alter in impositione manuũ cũ plãtione verborũ suorũ; & in his duobus characterib. detur duplex potestas prædicta, q̃ duo characteres, & duæ potestates integrẽt vnũ characterẽ, & vnã potestatẽ, qui est modus assignatus hac dist. & quæst. Verũ hũc modũ sibi nõ multũ placere ait, & ideo assignat secũdũ. Inquit .n. *si ergo nõ placet tot characteres ponere correspõdẽtes vni ordini sacerdotali, põt dici, etc.* & assignat 2m modũ dicẽdi q. est hic. Quod p traditionẽ calicis cũ vino, & patenæ cũ hostia cõfert potestas sacerdotalis: quia confertur character sacerdotalis p quẽ ordinatus habet potestatẽ celebrãdi, & conficiẽdi Eucharistiã: Et insuper p illũ characterẽ disponitur de cõgruo ad habẽdũ potestatẽ super corpus mysticũ Xpi, q est ecclesia, q̃ est potestas absoluẽdi à peccatis, quã potestatẽ deinde actu recipit p secũdã formã, & per impositionẽ manus Episcopi absq. receptione noui characteris. Adeo q nõ vult Scotus, q vtraq. pãtas actu cõferatur per primã formã, vt volũt Soto, & alij istius secũdæ opinionis; sed vult q i prima recipiat

de Anima, & eius potentijs. Nam inquit natura huius totius potestatiui est, quod totum secundum completam rationem sit in vno, participatiuè in reliquis, sicut tota virtus secundum essentiam est in anima, cuius potentiæ sunt participes: eodem enim modo tota ratio sacramenti est in sacerdotio, in reliquis verò ordinibus est quædam participatio, quatenus ad ipsum omnes referuntur. Verum ex dictis patet, quemlibet ordinem esse sacramentum per se, & habere propriam potestatem, & proprium characterem distinctum ab alio. Vnde seiunctim conferuntur, ideò licèt ordinentur ad sacerdotium, non tamen sunt ipsum sacramentum sacerdotij, & hoc cogitur quoque Soto fateri, qui sustinet, quod Diaconatus & Subdiaconatus sint ordines distincti. Non sunt ergo sacramenta per participationem, nec potestates per participationem, sed per essentiã. Ideò ad argumentum conceditur, quod sint septem sacramenta simpliciter specie distincta, sed sunt vnum genere, vt expositum est.

Solutio.

Secũdus modus dicendi Scoti.

125 Alio modo etiam ista septem sacramenta, & ordinationes possunt dici vnum, nimirum ratione ordinis, quẽ habent inter se, & ad sacerdotium, qui est supremus ordo, ad quem alij ordinantur. Rationes enim huius ordinis habent subordinationem talem inter se, quod qui recipit hos ordines sacros debet incipere ab inferiori, & gradatim ascendere ad superiorem. Nimirum prius debet recipere primam Tonsuram, deindè ordinem Ostiarij, deindè Lectoris, & sic gradatim semper superiorem proximum. Cæterum hic ordo non est simpliciter necessarius, ita quod si quis recipiat prius superiorem, vt sacerdotium, quam inferiorem, vt Subdiaconatum vel Diaconatum nihil sit; sed solum est necessarius de congruitate; vt patet *extra de clerico per saltum promoto.* Vbi habetur, quod non est iterandum quod est factum, sed quod fuit prætermissum cautè est supplendum. Adeò quod si quis ordinaretur ad sacerdotium prætermisso aliquo ordine inferiori, vel etiã omnibus, reciperet quidem sacerdotium, neque iterum esset ordinandus ad sacerdotium, sed esset ordinandus alijs ordinibus inferioribus, qui prætermissi fuerant, & sic cautè suppleretur quod fuit prætermissum. Qui tamen ordinaretur sic per saltum peccaret mortaliter, & incurreret pœnas, de quibus disp. sequenti. Ab hac tamen vnitate ista septem sacramenta, & ordines non dicuntur vnum sacramentum, sed à prima vnitate, quæ est superius explicata.

Ordines non sunt suscipiẽdi per saltũ.

De institutione ordinum maiorum.

De sacerdotio.

126 Quantum ad institutionem, certum est ordinationem sacerdotalem, & Episcopalem esse institutam à Christo Domino, & de presbyterali clarum est eam institutam fuisse in vltima cœna, cum Christus Dominus ordinando Apostolos sacerdotes porrexit illis calicem, & panem, & ea consecrauit, dixitq. illis *hoc facite in meam commemorationem.* vt supra diximus. De Episcopatu habemus institutionem, & ordinationem Pauli & Barnabæ Actorũ 13. *segregate mihi Paulum, & Barnabam, &c.* & 1. Timot. 4. *noli negligere gratiam &c.* Actorum 20. *in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, &c.* & alibi de Diaconatu, & Subdiaconatu, licet non habeatur ita clara, & aperta institutio in Sacra Scriptura, non tamen est dubitandum esse instituta a Christo Domino cum perpetua praxi in ecclesia ab Apostolis vsque nunc hi gradus, & ordines habiti sint in ecclesia ad inseruiendum sacerdoti in Eucharistia celebranda. Magister tamen in hoc 4. distinct. 24. dicit Christum Dominum vsum fuisse officio Diaconatus, quãdo post cœnam Matth. 26. & Lucæ 22. sacramentũ carnis, & sanguinis discipulis dispensauit, & quando Apostolos dormientes ad orationem excitauit dicens, *vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* officio verò Subdiaconatus vsum fuisse, quando Ioann. 13. linteo se præcinxit, & mittens aquam in peluim pedes discipulorum lauit, & linteo tersit. Quare possumus dicere his actibus hos ordines instituisse.

De Episcopatu.

De Diaconatu, & Subdiaconatu.

Magister sententiarum.

127 De minoribus ordinibus similiter dicendum est nullum esse dubium institutos fuisse à Christo Domino, cum sint sacramenta irreiterabilia, vt habemus ex perpetuo vsu, & praxi ecclesiæ, & testimonio Sanctorum Patrum, vt supra vidimus, probando ipsa esse sacramenta. Et licèt in primitiua Ecclesia de his habeatur parum mentio, ob hoc non sequitur, quin fuerint instituta à Christo Domino. Nã vt ait Scotus in hac quæstio. ad 3. principale in ecclesia primitiua erant pauci credentes, & ideò pauci Ministri sufficiebant ad dispensandum eis Eucharistiam, & ideò tunc non oportuit Ministros in singulis ordinibus instituere. Postquam autem quia multiplicata est fides, & deuotio concomitabatur ad communicandum quotidie, necessarium fuit habere multos Ministros ad singula ministeria pertinentia ad Eucharistiam, & ideò tunc ecclesia instituit multos Ministros in singulis gradibus, & ordinibus. At tunc de nouo non fuerunt instituti illi ordines, sed iã prius instituti fuerant à Christo Domino. Et hoc modo intelligẽdus est Magister cum dicit hos ordines institutos esse ab ecclesia. Vnde Magister sententiarum eadem dist. 24. assignat loca, quibus Christus Dominus his ordinibus, & officijs vsus est, in quibus potest dici hos ordines instituisse. Nã officio Acolyti, quod est illuminare per bonum exemplum &c. vsus est in se ipso, ac in se illud habere, & exercere docuit, cum Ioan. 8. dixit. *Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris.* officio verò Exorcistæ vsum fuisse quando Marc. 7. saliua sua tetigit linguam surdi, & muti dicens *epheta quod est ad aperire*, per hoc enim nos docuit spiritualiter aperire debere aures præcordium hominũ ad intelligendum, & ore confitendum, vt pulso demone Spiritus Sanctus vas suum recipiat. Officio Lectoris tũc visum fuisse, quando Lucæ 4. in medio seniorum librũ Esaię aperiens distinctè ad intelligendum legit *Spiritus Domini super me. &c.* Officio demum Ostiarij vsus est Christus Dominus quando flagello de funiculis facto vendentes, & ementes eiecit de templo Io. 2. In his ergo locis possumus rationabiliter dicere hos ordines institutos fuisse, ipsomet vsu, sicut aliqui dicũt Baptismum institutum fuisse à Christo, cum Matt. 3. tactu suæ mundissimæ carnis tetigit aquã qua baptizatus fuit à Ioanne in Iordane.

De institutione ordinum minorum.

Magister sententiarũ quomodo intelligendus.

128 Quod autem sit officium singulorum ordinum ex eorum diffinitione patere potest; nihilominus, quia aliqua officia competunt alicui ordini, quæ in diffinitione nõ explicantur satius est breuiter ea explicare. Quæ autem hæc officia sint, explicantur apud Gratian. d. 25 c. 1. ex epistula Isidori Episcopi Hispalensis in epistola ad Ludifredum ex antiqua ecclesiæ traditione, quem omnes alij ferè scriptores secuti sunt, præsertim Magister in hoc quarto, distinct. 24. & alij. Munus ergo Episcopi, vt à primo ordiamur ex horum auctorum doctrina est consecrare Basilicas, vngere Altaria, consecrare Chrisma, imponere manus, idest conferre sacramentum Confirmationis, benedicere populum, distribuere officia, & ordines ecclesiasticos, benedicere Virgines, & demum prædicare populo verbum Dei. Et quidem quod officium prędicandi competat Episcopo, licèt ab auctoribus prædictis sit prętermissum, patet, quia Christus Dominus dixit Apostolis Matt. 18. *euntes docete omnes gentes baptizantes eos, &c.* & D. Paulus 1. Corint. 1. dixit de se ipso *misit me Dominus euangelizare, non baptizare.* Verum est, Episcopum hoc munus prædicandi posse per alium ministrum exercere, quãdo legitimè impeditur, vt legitur apud Possidonium in vita D. Augustini fecisse Valerium Episcopum Hipponensẽ qui impeditus lingua, cum Gręcus esset in hoc munere pro se instituit S. Augustinum.

De officijs singulorum ordinum.

De officio Episcopi.

Prædicare est munus Episcopi.

129 Officium sacerdotis est secundum Isidorum & Magistrũ *sacramẽtũ corporis & sãguinis Domini ad altare conficere, dona Dei benedicere, & orationes dicere.* Cęterum addi debet, & sacramenta alia ministrare exceptis ijs, quæ reseruantur Episcopo, quæ sunt Confirmatio, & ordinatio; vt supra diximus. Præsertim verò pertinet ad eos sacramentum Pęnitentiæ administrare, & reliqua sacramenta exceptis illis duobus. Rursus ad sacerdotẽ spectat omnes alias benedictiones facere, exceptis ijs, quas diximus pertinere ad Episcopum, vt patet ex vsu ecclesiæ. Ad

De officio sacerdotis.

eos etiam pertinet prædicare Euangelium populo de licẽtia Episcopi, vt diximus de S. Augustino.

De officio Diaconi.

130 Officium Diaconi vt habetur ex verbis eiusdem Isidori, quæ sunt ista, *est assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi in Baptismo scilicet in Chrismate, & patena & calice, oblationes quoque inferre, & disponere in altario, componere etiam mensam Domini, atque vestire, ferre crucem, & prædicare Euangelium & Apostolum*, idest epistolam. *Nam sicut Lectoribus Vetus Testamentum, ita Diaconis nouum prædicare præceptum est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, & Litanias dicere, & recitatio nominum ordinandorum, & baptizandorum, & mortuorum, & excommunicatorum*, vt ait ibidem Glosa, *ipse præmonet aures haberi ad Deum, ipse hortatur clarè, ipse donat pacem, & ipse annũtiat festiuitates*: hæc Diuus Isidorus. Cæterum præter hęc certum est semper pertinuisse ad Diaconum legere Euangelium tempore sacrificij, quod clarè elicitur ex D. Hieronymo epistola 48. quæ est ad Sabinianum Diaconum in illis verbis *exanguis, marcidus, pallidus vt suspitione omni carens Euangelium Christi lectitabas*. Reprehendit enim illum Diaconum, quod totam noctẽ insomnem duceret impudicitijs incumbens, & deindè mane nihilominus ad sacrificium officio suo legẽdi Euangelium incumberet, ne peccatis incubuisse suspicaretur. Idem elicitur ex Concilio Remense cano. 5. & Vasense can. 4. Præterea certum est etiam ad eum pertinuisse in absentia Episcopi baptizare, vt ait Tertullianus lib. de Baptismo, & insuper porrigere, seu deferre alijs Eucharistiam absẽte Episcopo, vel Presbytero, quod apertè decernitur in Concilio Niceno can. 14. vbi reprehenditur mos, qui inoluerat in aliquibus ecclesijs, quod Diaconi consecrata Eucharistia ipsi eam præberent Episcopis, & Presbyteris, immò ipsi prius sumerent, deindè Episcopo, & Presbyteris illam ministrarent; Concilium autem eo canon hũc ritum damnat & vult quod Episcopi, & Presbyteri per se sumant, & ministrent Diaconis, & alijs. Concedit tamen ipsis Diaconis, vt absente Episcopo, & Presbytero alijs Eucharistiam prębeant, pertinebat autem officium prędicandi ipsis Diaconis de licẽtia Episcopi, vt patet de Diuo Stephano, & Philippo Actorum 7. & 8. tamen vt vsus ecclesiæ docet hoc munus illis non competit ex officio, vt rectè Scotus dixit; Atque hoc idem dicendum videtur de delatione Eucharistiæ ad infirmos, vt patet ex eo canon. 14. Concilij Nicæni. Quare concludendum est ex omnibus officijs adductis proprium munus Diaconi esse assistere sacerdoti in sacrificio Missæ. Vndè hoc officium illis competere non dum à Diuo Isidoro asseritur, sed etiam à Clemente lib. 2. constitutionum Apostolicarum cap. 53. in quo multa pertinẽtia ad Diaconatum traduntur, & apud alios Patres idem habetur.

De officio Subdiaconi.

131 Subdiaconi officium est ex eodem Isidoro vbi supra *calicem, & patenam ad Altare Christi deferre, & Leuitis tradere, atque eis ministrare in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi, ipsi enim Diaconi deinde exhibent ea cum materia offerendo sacerdoti, item vrceolam, & aquam manile, & manutergium tenere Episcopoq. & Presbyteris, & Leuitis pro lauandis ante Altare manibus aquam parare*. Etiam eius officium est legere Epistolam in sacrificio Missæ, vt habetur in Concilio Remensi can. 4. & hoc est in vsu in ecclesia, & in praxi seruatur, licet Isidorus ponat hoc officium inter officia Diaconi, vt vidimus.

De officio Acolyti.

Officium Acolyti ex eodem Isidoro, *est preparare luminaria in sacrario, cereum accensum portare, vasa sugesta pro Eucharistia, & calices pro Subdiaconis præparare*, idest vrceolum cum vino, & aqua Subdiacono preparare. Quæ munera, & officia competere Acolyto elicitur etiam ex Concilio Carthaginensi 4. can. 6. in quo Concilio multa alia habentur pertinentia ad hos ordines, vt infra contra hæreticos dicemus.

De officio exorcistæ.

Officium Exorcistæ est *manus super energumenos imponere, & ad pellendos ex illis demones exorcismos Ecclesiæ super illos legere, atque hoc modo illos preparare, vt sacris interesse, & participare possint*. De ordinatione Exorcistæ habetur præter alia loca apud Concilium Carthaginense quartum, quod celebratum fuit anno 398. can. 7. Modum eius ordinationis, sicut & aliorum ordinum infra videbimus contra hæreticos, qui maximè hunc ordinem despiciunt.

De officio Lectoris.

132 Officium Lectoris est *lectiones in matutino legendas pronuntiare, & ea quæ Prophetæ vaticinarunt populis predicare*. Glosa in caput illud explicat i. legere ne sit hic textus contrarius cap. *Aducimus* 16. q. 1. de hoc ordine nõ desunt auctoritates, & loca Sanctorum Patrum, vt infra videbimus.

De officio Ostiarij.

133 Officium Ostiarij est *habere claues Ecclesiæ vt claudat, & aperiat templum Dei; & omnia, quæ sunt intus, & extra, custodiat, fideles recipiat, excommunicatos, & infideles, ac alios indignos eijciat*. Vbi est obseruandum de consecratione dist. 1. cap. *Episcopus nullum*, ordinari quod Episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siuè Gentilem, siuè Hæreticos, siuè Iudæum vsque ad Missam Cathecumenorum, sed Glosa in cap. 1. distinct. 23. in verbo *Infideles*, dicit illud non tenere, quia contraria consuetudine abrogata sunt, & Glosa Hostiensis etiam in caput illud *Episcopus nullum*; dicit etiam esse abrogatum; Vnde nunc nõ sunt admittendi. Verum hoc est intelligendum de illis, de quorũ correctione nulla est spes, vel veniunt irridendi causa, non de ijs, de quorum correctione speratur; vt habet Glosa in eod. cap. *Episcopus nullũ*. Et rursus obseruãdũ est illud cap. *Episcopus nullũ*, loqui de ingressu ad audiendũ concionẽ verbi Dei; vndè permittit infideles permanere in ecclesia vsque ad missam Cathecumenorum, quæ est pars missę à principio vsque ad offertorium; hæc enim pars solet appellari missa Cathecumenorum. Ad Ostiarium quoque pertinet campanam pulsare, vt supra diximus.

De effectu huius sacramenti.

134 Quantum ad effectum huius sacramenti nihil aliud occurrit dicendum, nisi quod dictum est supra. Nimirum quod habet duplicem effectum. primus est conferre gratiam iustificantem, & hoc est verum de quocunque ordine, cum quilibet sit sacramentum, vt diximus; proprius autem & communis effectus sacramẽtorum omnium nouæ legis est conferre gratiã gratum facientem; Quæ gratia tunc confertur, quando forma cum materia applicantur ordinato, nimirum cum Episcopus tradit calicem cum hostia & dicit accipe potestatem, &c. Vndè tunc perficitur sacramentum. Ex quo sequitur, quod cæteræ cerimonię, vt vnctio manus, impositio manuum, & aliæ benedictiones non sint sacramentum, nec de essentia sacramenti, sed sint sacramentalia. Neque Concilium Tridentinum sess. 23. canon. 5. oppositum docet, dum ait: *Si quis dixerit sacram vnctionem, qua ecclesia in ordinatione vtitur non tantum non requiri, sed contemnendam, & perniciosam esse, similiter, & alias ordinis cerimonias anathema sit*. Nam ibi solum intendit damnare hæreticos, qui dicunt eas cerimonias non solum non requiri, sed etiam esse contemnendas. Concilium autem approbat illas rectè adhiberi non superstitiosè, & proindè non esse contemnendas. Nam ritus administrandi sacramẽta saluis substantijs eorum commissus est Ecclesiæ à Deo iuxta illud Pauli 1. Corinth. 11. *cætera cum venero disponam*. ex quo patet ritum seruandum in Eucharistia tradenda, ordinatum fuisse à Paulo.

Secundus effectus huius sacramenti.

Secundus effectus est impressio characteris. Nam vt ait Scotus hac quæst. ad secundum principale in quocunque ordine imprimitur proprius character, adeò quod quot sunt ordines, tot sunt characteres, & probabile est diuersarum specierum; Quia videmus hos ordines respicere diuersos actus, ad diuersos autem actus requiruntur diuersæ potestates. Character autem est potestas actiua, vel passiua, vt diximus supra dist. 6. huius 4. disp. 25. num. 29. & vnus character est excellentior alio, & ista excellẽtia in vno est maior alia essentialiter, sicut excellentia vnius speciei super

per

per aliam est essentialis. Quod autem character imprimatur in vnoquoque ordine ostẽsum est supra, dum probatum est, vnumquemque ordinem esse sacramentum irreiterabile. Nulla enim alia ratione est irreiterabilis, nisi quia imprimit characterem. Nam characteris nomine, vt loco citato diximus in proposito intelligitur potestas spiritualis ministerialis indelebilis ad exercendum actus ecclesiasticos; patet autem per singulas ordinationes talem potestatem tradi; ideò per vnamquamque ordinationem imprimitur character.

Sufficientia numeri ordinum.

135 Vndè autem sumatur ratio, seu sufficientia huius numeri ordinum, quare scilicet non sint plures, nec pauciores varij vario modo assignant. Aliqui volunt illam sumi ex adaptatione ad gratias gratis datas, quas Apostolus 1. Corinth. 12. enumerat: Alij ex similitudine cęlestis Hierarchię, in qua officia Angelorum sunt purgare, illuminare, & perficere. Alij per comparationem ad septem dona Spiritus Sancti. Sed conspicuè patet huiusmodi sufficientias, & rationes esse valdè remotas. Vera ergo ratio, & sufficientia est ea, quam assignauimus supra cum Scoto, & multis alijs, scilicet per respectum ad sacramentũ Eucharistiæ. Nam omnes Ministri, qui consecrantur in ecclesia propter Eucharistiam, & in ordine ad Eucharistiam consecrantur; Sicut etiam Templa, altaria, vasa, vestes, & ornamenta sacerdotum propter Eucharistiam consecrantur, & ad illam ordinantur. Vnde ordo, qui proximius accedit ad Eucharistiam dignitate alios pręcedit. ideò ordo sacerdotij primum locum tenet, quia ad ipsum pertinet conficere Eucharistiam. Secundum locum tenet Diaconatus, quia assistit ipsi sacerdoti in conficiẽda Eucharistia, & ministrat materiam consecrãdam eam porrigendo ipsi sacerdoti. Tertium locum occupat Subdiaconatus, quia est submininistrator sacerdotis ministrat enim materiam ipsam Eucharistiæ præbens eam Diacono, qui eam deinde pręberet sacerdoti. Atque isti tres ordines, quia immediatè disponunt ad Eucharistiam dicuntur ordines maiores. Post hos sequuntur ordines Minores, qui quoque disponunt ad Eucharistiam, sed remotè disponendo populum ad dignè recipiendum Eucharistiam eo ordine, quo supra cum Scoto artic. 2. huius quæstionis eos enumerauimus, quæ non est opus repetere. In his autem officijs videntur includi omnia quę necessaria & congrua sunt ministerio Eucharistiæ: ideò nec plura, nec pauciora sunt his septem.

De alijs ordinibus pertinentibus ad hierarchiam ecclesiasticã.

Quatuor gradus in ecclesia, Episcopatus, Archiepiscopatus, Patriarchatus, & Papatus.

136 Verum præter ordines, & gradus prædictos dãtur in ecclesia alij ordines, & gradus alterius rationis, ex quibus simul cum superius allatis Hierarchia ecclesiastica perfectè constituitur. Hi autem sumuntur penes potestatem iurisdictionis, non ordinis; Reperiũturq. inter ipsos Episcopos, & sunt quatuor scilicet gradus Episcopatus, gradus Archiepiscopatus, seu Metropolitani, gradus Patriarchæ, seu Primatus, & demum Papatus, seu Pontificatus supremi in Ecclesia, qui competit Episcopo Romano. Hi gradus & ordines distinguuntur à prioribus septem, quia in ecclesia est duplex potestas ordinis, scilicet, & iurisdictionis. Priores septem, seu octo pertinent ad potestatem ordinis, ideò per consecrationem conferuntur, & sunt indelebiles, vt diximus: alij posteriores verò pertinent ad potestatem iurisdictionis. Nam quantum ad potestatem ordinis eandem potestatem habent Episcopus, Archiepiscopus, Patriarcha, & Papa, Differunt solum quoad potestatem iurisdictionis; quia amplior est in vno, quam in alio. Nam Episcopus habet potestatẽ super suam Diœcesim, Archiepiscopus super plures Episcopos, vt pura super Episcopos vnius Prouinciæ. Patriarcha verò super Archiepiscopos plurium Prouinciarum, & Regnorum, Vndè in primitiua ecclesia fuerunt tantum quatuor Patriarchæ. Papa verò habet plenitudinem potestatis super omnes Patriarchas, & totam Ecclesiam, quia in ipso ex auctoritate Saluatoris est fons, & origo omnis potestatis iurisdictionis in vniuersum gregem Christi dicente illo Ioann. cap. 21. *pasce oues meas*, vt infra contra hæreticos abundè monstrabimus. Isti autem ordines, & gradus instituti sunt in ecclesia à Pontificibus Romanis propter necessitatem. Neque enim conuenienter, & commodè poterat Pontifex Romanus prospicere, gubernare, & in vnitate fidei, & morum continere omnes fideles propter multitudinem, & distantiam ab Vrbe Roma, & ideò optimum consilium fuit Ciuitatibus varijs præficere vnum Archiepiscopũ, & diuersis Prouincijs, & Regnis vnum Patriarcham. Istæ autem diuisiones factæ sunt quodammodo secundum diuisionẽ Prouinciarum, & Regnorum Gentilium; in quibus fides Christi dilatata est, non quia Gentiles imitari ecclesia voluerit, sed quia ad gubernationem fidelium distinctio hęc Patronum est valdè vtilis, sicut Imperio Romano erat valdè vtile cõstituere varios, & subordinatos Præfectos in suis Prouincijs, & Regnis, qui omnes ab ipso Imperatore, & Cap. Reipublicæ pendebant.

137 Ordo Cardinalium S. R. E. non est distinctus à duobus ordinibus prædictis ratione potestatis ordinis, siue consecratione, quia omnes sunt vel Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, & eadem ratione participãt potestatem iurisdictionis, quæ eis in talibus gradibus conuenit. Est verò distinctus ordo ratione proprij officij, & gradus, qui est vt sint Consiliarij præcipui, & Coadiutores Pontificis in gubernandá ecclesia, & propter hoc sunt superiores dignitate Episcopis, siquidem in controuersijs de illis, & inter illos existentes constituuntur Iudices: Et insuper illis competit eligere Summum Pontificem, quæ est dignitas maxima, & insignis. De hoc ordine infra vberius agemus contra sectarios. *De Cardinalium ordine.*

138 Quædam autem annexa sunt ordinibus sacris, de quibus breuiter est agendum. Ea autem vel insunt ipsi ordinationi, vt sacræ vnctiones, & aliæ cerimoniæ. Vel consequuntur iam ordine suscepto. Et ista triplicis generis sũt; Vel enim significant statum, & conditionem Ministri ordinati, vt Tonsura, Vestis, & nomen Clerici: Vel pertinent ad pęrogatiuam quandam clericorum; vt ius ad beneficia, & variæ immunitates, vt est exceptio clericorum à potestate seculari. Vel denique pertineat ad onus clericorũ, vt recitatio horarum Canonicarum, & obligatio ad castitatem, & celibatum, sed de Tõsura, habitu, & cerimonijs iam supra diximus. De iure ecclesiastico, & immunitate à potestate seculari, & celibatu, infra erit sermo aduersus hęreticos, Nũc de horis Canonicis. De horis Canonicis tractant fusè summistę verbo *Hora*, & Canonistę in cap. *presbyter*, de celebratione Missarum. Nauarrus in Manu. cap. 25. num. 90. & sequentibus, & alibi. De horis Canonicis illud est certum omnes ordinatos ad ordines maiores teneri quotidie ad recitandum horas Canonicas. Ratio est; quia vnum ex præcipuis officijs ministri spiritualis est orare pro populo ad Deum, & hæc obligatio oritur ex natura officij clericatus ex iure diuino, iuxta illud Esaiæ 43. *Omnem illum, qui inuocat nomẽ meum in laudem meam. creaui illum.* Et illud Psalm. 118. *septies in die dixi laudem tibi.* Ecclesia deindè præscripsit modum orandi ordinando horas Canonicas, vt patet ex cap. *Presbyter.* de celebratione Missarum, & cap. *Volentes*, eodem titulo, in quorum primo, licèt loquatur de presbyteris tantùm, tamen in secundo loquitur de clericis minoribus quoque, per quos certũ est intelligi Diaconum, & Subdiaconum, qui sunt quidem ordines minores respectu presbyteratus, sed tamen sunt maiores respectu inferiorum, vt supra diximus: Et in hoc conueniunt omnes Doctores super caput illud *Presbyter.* & summistæ, ac alij supra citati. *De annexis ordinibus sacris.* *De horis Canonicis.* *Qui teneãtur recitare horas Canonicas.*

De ordinatis autem ad quatuor ordines minores est aliqua dissensio. Panormitanus in caput illud *Presbyter* dicit esse communem sententiam Doctorum non teneri, & licèt hunc casum particularem non attingat, dicendo enim constitutos in sacris, & beneficiatos teneri, videtur inferre quod non constituti in sacris, & non beneficiati non teneantur. Atque hanc ait esse generalem consuetudinem, quam, inquit, posse eos excusare à peccato si non recitant horas Canonicas: Et recentiores cõmuniter sequuntur hãc opinionem. Tamen ipse Panormitanus tenet, quod de- *An ordinati ad minores teneãtur ad horas Canonicas.*

mente

speciem esse asserunt, vt infra videbimus. Sed tamen est species diuersa, vt videbimus.

Quæ differentia sit inter pęnas canonicas & censuram.

4 Hic obseruandum est communiter Doctores ponere differentiam inter pœnam Ecclesiasticam, & censuram Ecclesiasticam; Quia communiter tenetur, quod nomine censuræ Ecclesiasticæ veniant solum excommunicatio, suspensio, & interdictum. Quod expresse habetur in cap. *Quærenti*, de verborum significatione, & ibi tradunt Doctores præsertim Panormitanus, & Nauarrus in Man. cap. 27. in principio, Suarez tomo de Censuris disp. 1. sect. 3. Valentia. p. 4. disp. 7. quæst. 19. puncto 1. & alij communiter contra Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. contra quem facit Nauarrus eodem cap. nu. 254 & Suarez vbi supra. Vnde Degradatio, Depositio, Infamia, Irregularitas non veniũt nomine censuræ. & proinde, quando in literis Pōtificum conceditur licentia absoluendi à censuris ecclesiasticis, solum de illis tribus intelligitur, vt expresse habetur eodem cap. *Quærenti*.

An Irregularitas sit pœna Ecclesiastica.

Aliqui etiam nolunt Irregularitatem esse pœnam ecclesiasticam, sed impedimentum, & inhabilitatem canonicam, quos sequitur Suarez tomo de Censuris disp. 40. sect. 7. de qua re cum agemus infra de Irregularitate erit sermo.

Quid sit censura.

Quid autem sit censura, & quomodo à reliquis pœnis canonicis distinguatur, varij varia dicunt, & diuersæ differentiæ assignantur, vt est videre apud summistas, agentes de his censuris. Aliqui, quos sequitur Suarez eodem tomo de Censuris disputatione prima sect. 1. asserunt censuram præcipuè differre à Depositione, & Degradatione: quia istę sunt perpetuæ, illa vero temporalis, & in medicinam contra culpam ordinata. Differt vero ab Irregularitate, quia Irregularitas secundum eum non est pœna imposita propter culpam, vt diximus, sed est impedimentum canonicum; & alij alias differentias ponunt.

Opinio Valentiæ commendatur.

5 Mihi in hac re placet opinio Valētiæ, qui p. 4. disp. 7. q. 19. puncto 1. asserit differentiarum pœnarum canonicarum, & cēsurarum rationem assignare esse difficile propter varium modum dicendi Doctorum. Ideo faciliorem modum declarandi vnamquamque illarum esse, sumere earum differentias, non à materia ipsarum, sed à ratione formali vniuscuiusque. Et certè hoc verissimum est; & Scotus videtur hac methodo vti. Nam certum est, quod omnes pœnæ canonicæ enumeratæ tam eæ quæ propriè censuræ dicuntur, quàm eæ, quæ non dicuntur propriè censuræ in materiali ratione conueniunt. Nam vt videbimus tractando de vnaquaque omnes sunt pęnæ priuantes ijsdem bonis spiritualibus, saltem inadæquatè, licèt diuerso modo; & omnes infliguntur propter aliquam culpam proportionatam; & ab habente potestatem iurisdictionis in sic punitum. Et quidem quod omnes sint pœnæ, videtur esse communis sententia, licèt aliqui hoc negent de irregularitate, vt dixi; sed de hoc postea: ideo hoc supposito ad declarationem vniuscuiusque accedamus. De vnaquaque istarum pœnarum Scotus agendo in particulari declarat quatuor per ordinem, nimirum Quid vnaquæque sit; qualiter incurrantur; quali remedio remittantur; qualiter se habeant ad inuicem secundum grauitatem, & permanentiam. Nos quoque hunc ordinem sequemur, addendo quid alij de huiusmodi pœnis asserant.

De Depositione.

6 Prima ergo pœna canonica est Depositio. Vbi est obseruandum, quod hoc nomen Depositio habet varias significationes etiam in iure. Nam aliquando significat tradere rem alicui ad custodiam & in depositum, & res deposita dicitur depositum, & actio illa tradendi rem dicitur depositio. Aliquando idem significat quod de veritate testificare. Vnde testium testificatio in iudicio, dicitur testium depositio. Aliquando significat derelictionem alicuius rei, & hoc modo dicimus, aliquem deponere officiũ, & dignitatem, quando ea sponte derelinquit. Aut deponi ab officio, & dignitate, quando scilicet non à seipso, nec liberè, sed ab alio ei aufertur officium, vel dignitas. Et hoc vltimo modo accipitur in proposito scilicet pro depositione passiua, qua quis ab officio, & gradu ecclesiastico deponitur. Inquit autē Scotus quod depositio est totalis amotio à statu clericali; & quod proinde est maxima pęna. Subiungit quod si degradatio est amotio quoq. ab omni gradu clericali idem sunt depositio, & degradatio. Si verò degradatio sit amotio, seu depositio tantum à certo gradu clericali, tunc degradatio est pœna diuersa à depositione, & est pœna quædam particularis respectu depositionis. Hoc autem dixit Scotus, quia in iure aliquando depositio accipitur genericè, prout continet etiam degradationem, vt cap. 2. de pœnis in 6. §. 1. & propter hoc dixit Scotus, quod si degradatio est amotio totalis à statu clericali; depositio, & degradatio idem sunt. Aliquando verò accipitur specificè, siuè propriè in se, vt est specialis pœna distincta à degradatione; & tunc Scotus vult quod depositio distinguatur à degradatione per hoc, quod depositio est amotio totalis à statu clericali; degradatio verò solum ab aliquo gradu retento alio; vt depositio à sacerdotio, vel ab episcopatu retento Diaconatu & alijs inferioribus gradibus clericorum.

Depositio & degradatio quãdoq. quo corde accipiuntur.

7 Pro cuius intelligentia & aliorum dicendorum infra est obseruandum, quod depositio, & degradatio videntur accipi pro eodem in capite illo secũdo de pœnis in 6. vt supra diximus, quem textum etiã Scotus infra adducit. Depositio enim quãdoq. fit à totali gradu clericali, & in perpetuũ; quandoq. verò ab vno gradu, non autem ab alio, vt puta, ab episcopali, non à sacerdotio, vt habetur capit. *Veritatis* de dolo, & contumacia, vt habet Panormitanus eodem capite num. 15. Cum ergo Scotus dicit, quod degradatio est amotio ab aliquo gradu alio retento, & contradistinguitur à depositione, non accipit degradationem propriè, sed pro depositione illa, quæ est amotio ab aliquo gradu, quam distinctionem Iura, & Doctores admittunt, vt dictum est de Panormitano, & cap. dicto *Veritatis*.

Depositio vocatur quandoq. suspẽsio.

8 Obseruandum est etiam, quod nomen istud Depositio quandoq. vocatur suspensio, & quoniã suspensio multis modis fit, etiam depositio multis modis fit, & hinc est quod sæpè quoque suspensio vocatur depositio, quod præsertim notat Glosa in caput, *si quis Episcopus*, dist. 83. Et in titulo *de clerico excommunicato, vel deposito ministrante*, sæpè ille, qui est suspensus appellatur depositus. Vnde in eodem titulo cap. 3. dicitur aliquã depositionem esse perpetuam, ex quo datur intelligi aliquam depositionem esse non perpetuam; talis autem depositio non perpetua est idē quod suspensio. Propter hoc Suarez tomo de Censuris disput. 30. sect. 1. reducit depositionem quodammodo ad suspēsionem, licèt apertè dicat esse pœnam diuersam à suspēsione, accipiendo eam propriè; sed relinquendo acceptionem impropriam loquendo propriè omnes Canonistæ, & Theologi fatentur esse pœnam particularem distinctam ab alijs. Sic Syluester verbo *Degradatio*. Et ante ipsum Abbas in caput *Veritatis*, citatum *de dolo & contumacia*. Nauarrus in Man. cap. 27. num. 151. & Scotus ante omnes istos in hac quæstione vt visum est.

Depositio, & degradatio propriè quid sint.

9 Accipiendo ergo depositionem propriè, & degradationem similiter propriè quatenus sunt pęnę diuersæ, ea eodem cap. 2. de pœnis potest haberi differētia quædam per quam potest vna ab alia distingui, & est hęc, quam deinde Syluester adduxit verbo *degradatio*, in principio, & alij. Quod depositio est amotio, & priuatio totalis ab omni gradu ecclesiastico perpetua sine spe recuperandi per verba, seu verbalis. Degradatio verò est amotio, & priuatio totalis realis ab omni gradu, officio, & dignitate ecclesiastica perpetua, & sine spe recuperãdi, & à statu clericali. Vnde duabus differentijs præsertim differunt. Prima, quia depositio est sententia verbalis prolata à Iudice, qua clericus per sententiam Iudicis amouetur, & priuatur gradu clericali, & omni dignitate ecclesiastica. Degradatio verò est actualis, & realis, seu solemnis depositio per certam, & particularem ceremoniam, qua actualiter, & solemniter per Episcopum spoliatur omni gradu clericali. Secunda differentia est quod depositus per depositionem verbalem nō est spoliatus priuilegio clericali, ita quod Iudex secularis

cularis possit in ipsum agere. Et ideo Doctores tenent, quod si quis percuteret clericum depositum depositione verbali, sed nondum degradatum, incideret in excommunicationem, *si quis suadente diabolo &c.* vt videre est in Glosa, & Doctoribus in caput illud secundum de pœnis. Et ratio assignatur in eodem capite, quia in forma, quæ ibi præscribitur seruanda in depositione, non apponitur illa particula. *deponimus & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali*, sed ponitur in fine formæ degradationis; ideo quia illa forma continet veritatem, dicendum est, quod tunc depositus cum degradatur priuatur priuilegio clericali, & subijcitur foro sæculari. Vnde tunc traditur Iudici sæculari. Cum enim priuetur foro ecclesiastico, ne sit sine superiore, redit ad subiectionem Iudicis sæcularis, à cuius potestate per clericatum exemptus fuerat; ideo tunc Iudex potest in ipsum animaduertere, & punire pro delictis propter quæ fuit degradatus, quod non poterat antequam degradaretur. Quod autem depositus, sed non degradatus, licet sit priuatus gradu, & officio clericali, non tamen sit priuatus priuilegio clericali, quo eximitur à foro sæculari, aperiè traditur à Panormitano cap. *At si clerici* de iudicijs, §. *De Adulteris*, nu. 2. in eo enim text. apertè dicitur, quod clericus depositus non est continuò tradendus brachio sæculari, sed peracta pœnitentia super eius excessus dispensari; ergo signum est, quod per solam depositionem non amittit priuilegium clericale. Idem colligitur ex cap. *Vnum ab homine*, eodem titulo. Propterea igitur

Quomodo differant ab alijs pœnis canonicis, & censuris.

has duas differentias sunt diuersæ pœnæ, & propter hoc habent etiam diuersas formas, vt patet eodem cap. 2. de pœnis in 6. Ab alijs verò pœnis, & censuris differunt per hoc, quod vtraque istarum est amotio perpetua, & sine spe recuperandi gradum clericalem. Vnde hodie fit tantummodo in ijs clericis, qui traduntur brachio sæculari. Et depositio videtur se habere veluti sententiæ prolatio, & degradatio videtur se habere vt executio sententiæ. Cæteræ verò pœnæ sunt remissibiles. Et de pœnis, quæ propriè censuræ dicuntur clarum est, quia illæ sunt medicinæ, & imponuntur ad corripiendum, & ad faciendum, vt homines à peccatis resipiscant, ideo habita correctione, remittuntur.

Per depositionem, & degradationem amittitur potestas iurisdictionis, non ordinis.

10 Obseruandum est autem, quod per depositionem, & degradationem non tollitur character ordinis suscepti, & consequenter neque ipsi ordines suscepti, sed tollitur licentia exercendi actum quemcunque ordinis, & propter hoc dicitur priuari omni gradu, & officio clericali. Tollitur etiam priuilegium, quod competit ordinatis, vt diximus. Vnde traditur brachio sæculari. Ita quod & quantum ad actus ecclesiasticos, & tutelam personarum ecclesiasticarum, & quantum ad forum totaliter excluditur à foro ecclesiastico, & a numero personarum ecclesiasticarū. Vnde si depositus, & degradatus attentet facere actus pertinentes ad ordines sacros, vt si sacerdos confectionem Eucharistiæ facit; quia amisit potestatem iurisdictionis nō ordinis. Vnde Glosa in cap. 2. de pœnis, verbo *clericali*, hoc negans, est reijcienda tanquam erronea, cum sit contra cōmunem consensum Theologorum, & contra veritatem sacramentorum, vt ibi in margine notatur.

Obligatur ad castitatem, et ad horas canonicas.

11 Ex hoc autem sequitur, quod depositus, & degradatus non eximitur ab obligatione seruandi castitatem, & recitandi horas canonicas, ad quas prius tenebatur; quia istæ obligationes annexæ sunt ordinibus, seu potestati ordinum, non potestati iurisdictionis, ideo licèt non habeat vllam dignitatem, nec beneficium, nec aliquā iurisdictionem ad hæc onera tenetur. Adde quod depositio, & degradatio sunt pœnæ, ideo non imponuntur ad tollenda onera, sed ad honores tollendos, & ad implenda grauamina. Quod docent Summistæ verbo *degradatio*. & Couaruuias lib. 3. variarum cap. 13. num. 8. qui alios adducit. Vnde si quis degradatus non statim vltimo supplicio plectatur, sed pertranseat plures dies in illis ad horas canonicas tenetur.

Qualiter istæ duæ pœnæ infligantur.

12 Qualiter autem istæ duæ pœnæ infligantur, inquit Scotus, quod non infliguntur vnquam à iure, sed solum à Iudice infligendæ sunt. Quod omnes concedunt, & est ex sententia illo 2. capit. de pœnis. Cum enim huiusmodi depositio, & degradatio fiant per solemnitatem ibi præscriptam, non possunt fieri, nisi à iudice, qui est Episcopus. Forma autem præsertim degradationis ibi præscribitur. Forma autē depositionis innuitur; quia dicitur ibi quod fiat ab Episcopo proprio (vel alieno, subaudi de licentia proprij: quia talis actus potest alij à proprio committi) qui secundum omnes debet esse consecratus, saltem in degradatione, quia illa ceremonia est annexa gradui Episcopali secundum omnes: assistente certo Episcoporū numero à sacris Canonibus præscripto, qui secūdum Glosam ibi, & Doctores qui in summa dicunt, quod ad depositionem Episcopi requiritur præsentia duodecim Episcoporum. Ad depositionem sacerdotis requiritur præstantia sex Episcoporum. Ad depositionem Diaconi, & Subdiaconi præsentia trium. Insuper requiritur præsentia Cleri, & Capituli sui, vel aliquarum personarum eorum nomine, nisi aliud consuetudo teneat, vt ibi Glosa obseruat. Concilium autem Tridentinū moderauit hanc formam sess. 13. cap. 4. de Reformatione: optimè enim noscens præsentiam tot Episcoporum haberi, esse difficile, decreuit Episcopum per se solum, vel per suum Vicarium generalem in spiritualibus verbalem depositionem exequi posse, adhibitis loco Episcoporum totidem Abbatibus habentibus vsum baculi, & Mitræ ex priuilegio Apostolico, si commodè possit, sin minus adhibitis alijs personis grauibus in dignitate ecclesiastica constitutis. Degradationem verò, seu depositionem solemnem, & actualem, quæ propriè est degradatio, posse Episcopum per se solum exequi; intelligit autem apertè de depositione, & degradatione sacerdotis, & clericorum ordinum inferiorum, vt est videre ibi, quæ forma est præscripta hodie in Pontificali Romano.

Moderatio formæ degradationis ex Concilio Tridentino.

13 Causæ propter quas depositio, & degradatio infligendæ sunt, sunt peccata grauia. Tria autem præsertim numerat Scotus quæ habentur à iure, hæresis, schisma, & reuelatio confessionis. De primo habetur extra de hæreticis, c. *Ad abolendam*. De secundo habetur extra de schismaticis cap. *ad iciendendos*, in 6. De tertio extra de pœn. & remission. cap. *omnis vtriusque sexus*. De hac tamen materia videndi sunt Canonistæ in cap. *At si clerici*, de iudicijs, & præsertim Abbas num. 37. & sequentibus, & cap. *nouimus*, de verborum significatione, & alij practici criminalium, vt Iulius Clarus lib. 5. §. vltimo, quæst. 36. nu. 33. & 34. Bernardus Diaz, & alij, qui fusè hanc materiam tractant præter Summistas in eodem verbo.

Causa propter quas depositio, & degradatio infliguntur.

14 Demum quantum ad qualiter remittuntur Respondet Scotus, quod non remittuntur nisi per restitutionem in integrum ab eo, qui potest restituere, qui est solus Papa, & hoc de potentia sua absoluta, quia est super omnem ita positiuum. De potentia verò ordinaria, & secundum Canones non remittuntur. Vnde inquit Scotus, nunquam legitur aliquem restitutum esse, qui legitimè fuerit depositus. Et ratio est, quia non deuenitur ad huiusmodi grauissimam pœnam, qualis est depositio ista propriè dicta ordinata ad degradationem, & degradatio ipsa nisi maxima, & diuturna deliberatione, & nisi in casu tradendi reum brachio seculari vltimo supplicio puniendum. Posset tamen Papa, vt dixi, in aliquo casu maximæ vtilitatis publicæ dispensare, & restituere in integrum, quod non habet difficultatem, cum hæc omnia sint de iure ecclesiastico, non diuino.

Qualiter tolli possint.

De Infamia. *Caput Secundum.*

15 TErtia pœna canonica est Infamia, circa quam Scotus facit similiter quatuor. Primò explicat quid sit, & quotuplex sit. Secundò qualiter contrahatur. Tertiò ob quas causas. Quartò quomodo tollatur. Quantum ad primum ponit diffinitionem infamiæ, quæ est, *Infamia est status læsæ dignitatis quantum ad vitam, & mores.* Hæc diffi-

diffinitio sumitur à contrario diffinitionis famæ. Fama enim absolutè sumpta accipitur in bonam partem, & diffinitur, *l. cognitionem*, ff. de variis extraordinariis criminibus, hoc modo. *Fama est illesæ dignitatis status, vita & moribus comprobatus, & in nullo diminutus.* Sicut ergo fama est status illesæ dignitatis quantum ad vitam, & mores, ita infamia è contrario est status læsæ dignitatis quantum ad vitam, & mores.

Diffinitio famæ.

Infamatus & infamis differunt.

16 Vt autem propriè intelligatur quid sit infamia, & quotuplex Scotus præmittit hanc distinctionem. Quod aliud est esse infamatum, & aliud esse infamem. Posset enim quis credere, quod ille, qui est infamatus, sit etiam infamis, quod tamen non est verum absolutè. Distinguit ergo sic, aliud est esse infamatum, & aliud esse infamem. Vnde potest contingere quod aliquis sit infamatus, & tamen non sit infamis, nec famam amisseri, vel læserit. Infamatus ergo est ille, qui de aliquo crimine, quod ius decernit afferre infamiam, publicè accusatur. Si tamen hoc crimen non commisit publicè, neque in iudicio de illo est conuictus, hic non est infamis. Quia non contrahit propter illam accusationem læsionem dignitatis sui status, sese iustificat, & probat innocentiam suam. Infamis verò est, qui amittit famam. Quod fit duobus modis. Vno modo quando publicè, & notoriè committit peccatum, propter quod ius determinauit, quod qui tale crimen commiserit sit infamis. Et hic dicitur infamis à iure: licèt enim de hoc peccato non accusetur, nec à Iudice puniatur, dicitur tamen infamis à iure. Alio modo quando aliquis accusatus de crimine propter quod ius imponit infamiam, est conuictus coram Iudice, & de illo est condemnatus; & tunc iste est infamis nedum à iure, sed etiam à Iudice. De hac infamia iuris habetur cap. *infames*, tertia quæst. 7. De duplici illo modo verò contrahendi illam habetur cap. vltimo de temporibus ordin. vbi dicitur *si proposita crimina ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non fuerint non debent, &c.*

De infamia facti.

17 Hæc diuisio infamiæ; quam attuli ex Scoto, est infamia iuris, quæ propriè est pœna canonica, quia est pœna inflicta à iure perpetrantibus certa crimina. Datur autem aliud genus infamiæ, quæ dicitur infamia facti, & diuersis nominibus appellatur scilicet quandoque infamia humana, quandoque popularis, seu communis, & est quando opinio vitæ alicuius est grauata super aliquo crimine apud bonos, & graues viros non inimicos, nec maleuolos, sed fide dignos. De qua loquitur Syluester verbo *infamia*, num. 2. dum distinguit infamiam in tres species scilicet in infamiam facti, iuris ciuilis, & iuris canonici, & alij Summistæ, & Doctores, & Suarez disputat. 48. sectio. 1. tomo de Censuris num. 3. & de hoc habetur cap. *licet vniuersis*, de testibus, & cap. *licet de probationibus*, de qua locuti sumus supra in materia de restitutione disputat. 52. cap. 1. Hæc autem infamia facti differt ab infamia iuris, præsertim per hoc: quia ista est de crimine publicè, & notoriè commisso, vt dictum est supra; Vel si peccatum cui imponitur à iure infamia sit occultum, tamen deductum ad forum externus per testes fide dignos probatur, & per sententiam Iudicis de illo accusatus condemnatur. At infamia facti est, quæ oritur ex delicto occulto, cui est imposita pęna infamis à iure, (opinio enim de aliis peccatis, quibus infamia non est imposita à iure, non est infamia) non tamen publicè, & notoriè commisso coram pluribus. qui possint esse testes de visu immediato, sed noto aliquibus paucis, neque euidenter, sed per coniecturas aliquas, & adminicula, vel coram vno tantùm, qui possit esse testis de visu immediato, à quo postea diuulgatum est apud alios, per quam diuulgationem fama eius, & bona opinio læsa est. Et hæc infamia, seu infamatio est ea, quæ est prohibita octauo præcepto Decalogi, & ad cuius restitutionem tenentur ij, qui eam inducunt, vt diximus prædicta disputat. 52. Hæc infamia non est pœna canonica, sed infamia iuris duplici modo supra explicata. Est tamen

Differentia inter infamiam iuris, & facti.

magnum, & graue damnum, quia fama connumeratur inter bona hominum; & qui laborat hac infamia facti, priuatur quoque multis bonis, vt ibi diximus. Hæc infamia est idem quod id quod afferit Scotus esse infamatum. Vnde expressè pro eodem hæc duo accipit Panormitanus in caput *testimonium*, de testibus, & attestatione num. 6. Infamatus enim est, qui de crimine aliquo publicè accusatur. Siue ergo coram Iudice, siue apud populum, & plebem diffametur, idem est, sed tamen non est conuictus, nec est notorius. Quodnam autem sit factum notorium eadem disputat. explicauimus & habetur cap. illo vltimo de tempore ordinand. in Glossa verbo *notoria*, vt aliàs diximus.

18 Infamia ergo iuris, quæ est pęna canonica diuiditur ab aliquibus in infamiam iuris ciuilis, & iuris canonici. Infamia iuris ciuilis est, quæ introducta est per leges ciuiles. Infamia iuris canonici est, quæ introducta est per leges canonicas. Sed hæc distinctio videtur redundans; quia infamia introducta per leges ciuiles est etiam canonica; quia est approbata per leges canonicas, vt patet 6. quæst. 1. *omnes* 1. vbi Papa Adrianus inquit, *infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellant.* Quod tamen est intelligendum, nisi ius canonicum talem infamiam sustulerit, vt notauit Glosa in dicto cap. Vnde omnes illæ leges seculi ponentes crimen infamiæ sunt canonicæ, vt ait Scotus. Illæ autem habentur. ff. de his qui notantur infamia, præsertim verò l. 1. 2. & 3. & nonnullæ enumerantur 3. q. 7. cap. *infames*, quos ex iure ciuili adducemus. Si quæ autem infamia introducta est per legem ciuilem, quæ à canonica sit ablata, vt est infamia, quam lex ciuilis imponit mulieri, quæ infra annum viduitatis transit ad secundas nuptias, de qua cap. vltimo de secundis nuptiis ibi, *legalis infamia*, non est infamia. Quia ius canonicum est supra ciuile.

Distinctio infamiæ iuris in ciuilē, & canonicā.

19 Alio modo solet accipi infamia canonica pro omni ea culpa propter quam quis prohibetur promoueri ad sacerdotium. Nam eodem cap. *omnes* 1. 6. q. 7. Papa inter infames enumerat, *& omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt promoueri.* Verùm hæc propriè non est infamia, quæ pęna canonica dicitur. Nam qui non potest promoueri ad sacerdotium est irregularis: patet autem quod non omnis irregularis est infamis, vt transiens ad secundas nuptias, occidens aliquem in bello iusto, & similes. Pęna canonica ergo secundum Panormitanum in caput *testimonium* de testibus, & attestationibus num. 6. est quæ causatur ex quolibet peccato mortali; hæcenim repellit à sacerdotio. Et ratio esse potest, quia status clericalis est excellentior laicali; ergo aliquis in eo potest esse infamis, qui in iure ciuili non est infamis. Sed hæc infamia non est ea, quæ est pęna canonica, de qua nunc agimus.

Infamia canonica alio modo sūpta.

Quantum ad secundum scilicet qualiter contrahatur infamia, patet ex dictis. Nam quantum ad infamiam acceptam pro infamatione, vt loquitur Scotus, & alij infamiam facti vocare videntur, inquit Scotus, quod contrahitur ex impositione criminis infamatorij. Quod quot modis contingat, diximus prædicta disputat. 52. in materia de restitutione. Infamia verò iuris duobus modis prædictis incurritur scilicet per commissionem publicam, & notoriam criminis, cui annexa est infamia. Alio modo per sententiam diffinitiuam Iudicis, vt dictum est.

Qualiter cōtrahatur infamia.

20 Quantum ad tertium scilicet quæ sint causæ propter quas contrahitur infamia iuris, patet etiam ex dictis. Nimirum contrahi: quia leges talem pęnam posuerunt istis criminibus, quæ leges, vt dictum est, sunt leges ciuiles confirmatæ à canonicis, & ab illis non abrogatæ. Quarum aliquas hic adducere libet l. 1. de his, qui notantur infamia. sic habetur. *Infamia notatur, qui ab exercitu ignominiæ causa ab Imperatore, eove, cui de ea re statuendi potestas fuerit, dimissus erit. Qui artis ludicræ pronuntiandive causa in scenam prodierit. Qui lenoci-*

Quasobcausas contrahatur infamia.

nium fecerit. Qui in iudicio publicæ calumniæ præuaricationisve causæ quid fecisse iudicatus fuerit. Qui furti, vel bonorum raptorum, iniuriarum de dolo malo, & fraude suo nomine damnatus pactusve erit. Qui pro socio tutelæ, mandati, depositi suo nomine non contrario iudicio damnatus erit. Qui eam, quæ in potestate eius esset genero mortuo, cum eum mortuum sciret intra id tempus, quo elugere virum moris est, antequam virum elugeret in matrimonium collocauerit. Eamve qui sciens vxorem duxerit non iussu eius in cuius est, & qui eum, quem in potestate habet, eam de qua supra comprensum est, vxorem ducere passus fuerit. Quive suo nomine, non iussu eius in cuius potestate est, eiusve nomine quem, quamve in potestate habet, bine sponsalia, binasve nuptias eodem tempore constitutas habuerit. hæc in lege prima in alijs sequentibus multi horum casuum explicantur, & alij adduntur. Glosa ibi hos casus explicat, & Syluester verbo *irregularitas*, & alios adducit. Vbi in speciali ait, quod qui locauit operas suas, vt pugnaret cum bestijs (non virtutis exercendæ causa) est infamis. Et qui faciunt ludos periculosos per plateas, & alia loca mercedis gratia; quia ludibrium sui faciunt pecuniæ gratia, si plusquam bis faciant. Alij casus verò habentur eisdem legibus, & alijs, quos enumerare esset operosum.

Casus aliqui ex iure canonico.

21 Ex iure canonico verò multi casus habentur in capite *infames*, tertia quæstio 7. in text. & in Glosa, in textu enim habetur, quod aliqui postulare prohibentur. *propter notam turpitudinis, vt ij, qui corpore suo muliebria passi sunt, nisi forte vi prædonum, vel hostium stuprati probentur. similiter qui capitali crimine, vel calumniæ causa publico iudicio sunt damnati. Vel qui operas suas locauerunt, vt cum bestijs depugnarent in arena.* Et infra. § *porrò*. sic habetur. *Infamia multipliciter irrogatur. aliquando enim contrahitur genere delicti declarati per sententiam, veluti cum Iudex pronunciat, iniuriam fecisti, hæreditatem expilasti, calumniatus es. Aliquando genere pœnæ, sicut illi qui damnantur in opus publicum, qui pristinum quidem statum obtinent, sed damno infamiæ, etiam post impletum tempus subijciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati per sententiam, veluti dum fustibus cæso per præconem dicitur calumniatus es. Aliquando ipso genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicitas exercentes vsuras vsurarum (& mulier quæ intra tempus quo moris est lugere maritum contrahit matrimonium. & qui sciens eam vxorem duxerit.)* sed hoc vltimum non tenet, vt habetur extra de secundis nuptijs cap. *super illa*. Alia habentur in Glosis locis prædictis, & Syluester verbo infamia, & alij Summistæ declarant multos ex his casibus quomodo debeant intelligi, ideo ipsi videndi sunt.

Quomodo tollatur.

22 Quantum ad quartum scilicet quomodo infamia tollatur. Respondet Scotus quod infamia accepta pro infamatione, seu pro infamia facti tollitur per purgationem canonicam, quæ habetur cap. *inter* de purgatione canonica. Tollitur etiam per sententiam absolutoriam Iudicis ex processu formato. Et alijs modis, de quibus diximus eadem disput. 52. Infamia verò à iure dicta, seu contracta duobus illis modis scilicet à iure solum, seu simul à iure, & à Iudice, inquit Scotus, tollitur per restitutionem in integrum ab eo, qui potest sic aliquem restituere, vt habetur cap. *testimonium* de testibus in Glosa verbo *arcetur*.

De cõparatione illius pęnę ad alias.

23 Subiungit Scotus hanc pœnam infamiæ esse simpliciter grauiorem quantum ad vitam ciuilem, quàm depositio, nisi depositio includat istã. Quod dicit, quia qui deponitur, nõ deponitur nisi per graue crimẽ, grauia aut crimina includunt infamiam. Vnde cum damnetur ad depositionem per commissionem talium criminum, sequitur, quod per sententiam illam declaretur perpetrasse illa crimina; & sic consequenter fit infamis & à iure, & à Iudice. Quod autem sit grauior probat Scotus, quia, inquit, lex prohibet ab omni actu legitimo, etiam post actam pœnitentiam. Supponit ergo quod depositus possit agere pœnitentiam. Ex quo apparet, quod Scotus intelligit depositionem quandoq. non esse sine spe restitutionis, nec perpetua, & consequenter quandoque esse idem quod ipsa suspensio. Quod autem infamia priuet ab omni actu legitimo, etiam peracta pœnitentia, probat Scotus: quia infamis est persona vilis: & per regulam iuris 87. infamibus portæ non pateant dignitatum. Quomodo verò differat ab irregularitate, & excommunicatione, & quæ istarum sit grauior explicat breuiter Scotus post explicationem irregularitatis, & excommun. & nos tunc breuiter declarabimus. habita enim cognitione vniuscuiusque pęnæ, quomodo inter sese habent, patebit.

Depositio, et degradatio coincidit sępè cũ suspensione.

DISPVTATIO TERTIA.

De Irregularitate.

Quid sit Irregularitas, & quando incurratur. Caput Primum.

QVarta pęna ecclesiastica est Irregularitas, quam Scotus vocat tertiam; quia, vt vidimus, depositionem, & degradationem sub vna comprehendit. Circa istam de more quatuor, vel quinque pertractat. Primò quid sit, siuè quę sit eius diffinitio. Secundò qualiter incurritur, vbi explicatur etiam Tertiam scilicet ob quas causas incurratur, vbi quoque explicabimus species irregularitatis cum ipso, & quasdam alias adducemus, quas ipse tangit tacitum. Quartam scilicet quomodo ab alijs differat, explicat post tractatum de excommunicatione. Quintam verò scilicet quomodo tollatur, explicando vnamquamque speciem aliquid tangit, sed supponit tolli solum per dispensationem, de quibus omnibus copiosius tractabimus.

Quinque explicanda de irregularitate.

a Quantum ad primam variæ afferuntur diffinitiones de irregularitate, vt videre est apud Summistas verbo *irregularitas*, Nauarrum in Manuali cap. 27. num. 191. Couarruuiam in Clemen. *si furiosus*, Suarez tomo de Censuris disputatio. 40. & sequentibus, & alios multos citatos ab istis, qui de hac materia tractant, quas referre, & examinare longum esset. Clarior, & absolutior est diffinitio quam affert Scotus hic, quam in re omnes alij accipiunt nulla facta mentione Scoti, quibusdam particulis additis, quas implicitè in illa contineri patet ex doctrina eiusdem Scoti in hac eadem quæstione. Dimissa ergo disputatione de nomine irregularitatis sufficit scire quod irregularitas est nomen abstractũ eductum ab hoc nomine concreto, irregulare, quod significat extra regulam, sicut regulare significat secundum regulam. Vnde irregularitas significat impedimentum quoddam ponens extra regulam. Prout autem pertinet ad præsentem materiam accipitur pro quodam impedimento canonico, quo aliquis excluditur ab ordine clericali: Qui enim laborat tali impedimento, ponitur extra ordinem illorum, quibus licet ascendere ad ordinem clericalem. Vbi est obseruandum, quod est differentia inter irregularitatem, & incapacitatem ordinum: multi enim hæc confundunt, vt Soto loco citato, & alij multi, numerant enim inter irregulares sexum fęmineum, infidelitatem, & huiusmodi, quæ potius sunt incapacitates, quàm irregularitates. De his agemus hac disputatione capitulo sexto cum Scoto, vt diximus supra. His ergo dimissis, diffinio quid rei secundum Scotum est hæc. *Irregularitas est inhabilitas ad susceptionem, & executionem actuum ordinum.* Hinc diffi-

Diffinitio irregularitatis secũdum Scotum.

Diffinitio quid res irregularitatis.

diffinitioni alij multa addunt, sed alijs dimissis, qui absolutius hanc materiam tractant, vt Nauarus vbi supra, & Suarez eodem loco sect. 1. addunt quatuor particulas, nimirum *à iure canonico, directè impediens, quatenus ordines sunt*, & demum *post pœnitentiam*, hæc enim est diffinitio Nauari. *Irregularitas est impedimentum inductum à iure canonico directè impediens acceptionem ordinum ecclesiasticorum, aut aliquem vsum eorum, quatenus sunt ordines, etiam post pœnitentiam.* Suarez autem addit tantùm illas duas priores; eius enim diffinitio est hæc. *Irregularitas est inhabilitas seu impedimentum canonicum ex se directo, ac primario impediens acceptionem ordinum ecclesiasticorum, & consequenter etiam vsum eorum.* Prima autem istarum particularum implicitè includitur in diffinitione Scoti, quia iam supra dixerat has pœnas, quas hic enumerat, inter quas est irregularitas esse pœnas canonicas, vt vidimus. Secunda etiam, & Tertia subintelliguntur, dum dicit, quod irregularitas est *inhabilitas ad susceptionem, & executionem actuum ordinum*: hoc enim competit irregularitati per se, & secundum se, non ex accidenti scilicet impedire susceptionem ordinum, quatenus ordines sunt, & executionem in susceptis. Quarta verò particula, quam addit Nauarus non est necessaria, vt ipse etiam Nauarus asserit, dicens se illam apposuisse ad maiorem declarationem, & in speciali ad denotandum quod quis potest absolui à peccato propter quod incurritur irregularitas, licèt irregularitas maneat.

Diffinitio Nauari.

Diffinitio Suarez.

Opinio Suarez de genere irregularitatis.

3 Circa declarationem allatæ diffinitionis obseruandum est Suarez vbi supra dicere in hac diffinitione irregularitatis non apponi pœna pro genere. Et ratio eius est, quia inquit, quod irregularitas secundum se non est pœna; Quoniam aliqua irregularitas incurritur sine culpa, vbi autem non est culpa, non potest esse pœna: quia pœna dicit relationem ad culpam, & quando aliqua irregularitas est pœna scilicet quia est inhabilitas proueniens ex aliqua culpa commissa, inquit hoc esse accidentarium illi, quatenus est irregularitas: Quoniam quod aliquod impedimentum suscipiendi ordines, vel exequendi proueniat à culpa est accidentale impedimento, & inhabilitati ad ordines; Vnde non conuenit omni huiusmodi inhabilitati, & irregularitati.

Quod irregularitas sit pęna probatur.

4 Cæterùm hæc assertio Suarez est aliena à communi sententia Doctorum, quorum multi, licèt non dicant apertè irregularitatem esse pœnam canonicam, tamen videatur omnes ferè hoc supponere. Est etiam contra rationem, quod patet per rationem, quam adduxit Scotus supra in principio huius quæstionis diffiniendo quid sit pœna canonica. Dixit enim quod pęna canonica ideò dicitur pœna, quia est prohibitio gradus, qui alicui licet, quod si illi non liceret, non esset ei pœna. Nam non est pœna laico non posse conficere: quia conficere, illi non licet. Habemus ergo pęnam formaliter esse prohibitionem alicuius rei, quæ alicui alias conueniat. Et potest confirmari: Quia secundum Theologos duplex est pęna, damni, & sensus. Pęna damni est carentia conuenientis, vt carentia visionis Dei est pęna in damnatis, quia illis conuenit, & ea illi carent. Pęna sensus est inflictio disconuenientis, vt ignire, vel comburere carnem. Ex his ergo habetur quod essentia pęnæ est conuenientia, & disconuenientia rei respectu subiecti. Ad propositum quæcunque irregularitas est inhabilitas, seu priuatio inhabilitatis ad sacros ordines, & actus eorum, quæ alias hominibus competit, ergo priuatio ista ex quacunque causa inducatur, siuè culpabili, siuè non culpabili est pęna spiritualis, quia est priuatio gradus cuiusdam spiritualis eminentis, cuius esset capax nisi propter causam illam impediretur.

Confirmatur.

5 Confirmatur ex ipsa significatione vocis approbata ab ipso Suarez. Irregularitas enim venit ab irregulari, irregulare autem est esse extra regulam, seu exclusum à

regula generali in qua homines communiter continentur. At esse extra regulam, in qua homines communiter continentur, est pęna, quia est degradatio quædam à statu communi aliorum hominum, ergo irregularitas & degradatio ista est pęna in eo, in quo est. Licèt ergo causa propter quam incurritur non sit semper culpabilis, hoc non efficit, quin sit causa huiusmodi incommodi, & disconuenientiæ, & consequenter, quia hæc disconuenientia sit pęna. Ex his possumus colligere quæ personæ sint capaces irregularitatis, quas certum est esse baptizatos habentes superiores, & existentes capaces ordinum. Verùm etsi hoc sit verum, non tamen rectè explicatur à Soto, Suarez, & quibusdam alijs, qui non bene declarant an non baptizatus sit capax irregularitatis, Sed de hoc infra cap. 8. agendo de bigamia.

Quę personę sint capaces irregularitatis.

Irregularitas est impedimentū canonicum.

6 Hoc ergo supposito quod irregularitas sit pęna, supponitur etiam quod sit pęna canonica. Nam certum est, vt supra diximus de alijs pęnis canonicis, eas esse introductas iure humano. Certum est etiam non esse introductas iure ciuili, quia illud non habet potestatem per se disponendi de rebus spiritualibus, & ecclesiasticis, ergo relinquitur quod sint introductæ iure Pontificio, seu canonico. Demum, & hæc est ratio potissima, quam Scotus attulit, irregularitas est pœna canonica, quia vt infra dicemus, & supra diximus nullum impedimentum est irregularitas nisi expressè pro irregularitate sit declaratum, & statutum in iure canonico. Ex hac autem suppositione sequitur nullum impedimentum, quod oriatur ex iure diuino solo, vel naturali, posse propriè dici irregularitatem. Ex quo principio deducunt Recentiores huiusmodi impedimenta, non esse baptizatum, sexum muliebrem, peccatum mortale, non esse irregularitates: ista enim impedimenta oriuntur ex iure diuino, (& si quæ alia sunt, quæ non ex iure canonico, neque in illo, vt irregularitates, decernantur) quia non baptizatus non potest suscipere sacramenta, quia sacramentum Baptismi est ianua sacramentorum. Mulier à iure diuino excluditur à ministerio Ecclesiæ vt quæstione secunda huius distinct. docet Scotus, & infra videbimus. Peccatum mortale etiam ex iure diuino impedit dignam susceptionem sacramentorum ex illa Maxima legis naturæ sancta sanctè tractanda esse. Ex hac eadem suppositione deducunt, quod carentia membrorum necessariorum ad susceptionem ordinum, & eorum vsum, & quædam impotentiæ ex defectu naturæ prouenientes non sint irregularitates vt est perpetua amentia, omnina ignorantia & similes; licèt enim sint incapacitates ordinum, non tamen faciunt irregularem. Et ratio potissima est hæc, quia in iure canonico non est statutum ista impedimenta esse irregularitates. Sed infra cap. 5. & 6. de his defectibus agemus, & ostendemus his omnibus ferè impositam esse pęnam irregularitatis in sacris Canonibus, ideò licèt sint defectus inducentes inhabilitatem ex defectu naturæ, & iure diuino, tamen possunt dici irregularitates. quia etiam iure canonico sunt defectus arcentes ab ordinibus sacris, vt videbimus.

Nulla est irregularitas iure diuino.

Quod nam sit proximū genus, & proxima differentia irregularitatis.

7 His ergo suppositis genus proximum diffinitionis irregularitatis est inhabilitas canonica. Differentia est, ad susceptionem, & executionem ordinum. Quomodo autem per hanc particulam irregularitas differat ab alijs pęnis longo sermone explicatur à diuersis, & diuersæ particulæ afferuntur ad illam declarandam, sed breuiter est dicendum, quod ponitur illa particula ad significandum, quod irregularitas secundum suam propriam naturam, & conditionem est impeditiua susceptionis ordinum, & dato quod ea non obstante quis eos suscipiat, vel prius suscepisset, adhuc impedit ne possit in illis ministrare, quod alij dicunt primariò, directè, & de se esse impeditiuam susceptionis ordinum, & executionis eorum. Vnde illa particula, *& executione ordinum* non debet exponi disiunctiuè, idest à susceptione, vel executione, sed copulatiuè, & secundum significatum proprium, quia ordinatur

ex se ad vtrumque; Et si non possit habere primum effectum, quia ordines sint iam suscepti, habet secundum, quod impedit executionem. Per hanc differentiam distinguitur ab alijs pœnis, & censuris. Nam depositio, & degradatio directè, & ex sua essentia ordinantur ad deponendum, & eijciendum ab ordinibus, & ad priuandum gradu, & priuilegio clericali, quæ est pœna maior, quàm sit inhabilitas ad eos suscipiendos, vt patet, quia depositio ordinatur ad degradationem, & degradatio ad traditionem brachio seculari. Infamia autem reducitur ad irregularitatem, vt videbimus. Differt verò ab excommunicatione, quia illa directè non tendit ad impediendum susceptionem ordinum, vel eorum executionem, sed quodammodo ex accidenti: per se autem tendit ad separationem ab Ecclesia, seu à communione fidelium, & consequenter impedit à susceptione, & executione ordinum. Differt etiam ab interdicto, & cessatione à diuinis, quia illa secundum essentiam tendunt ad priuationem auditionis officiorum diuinorum. Differt etiam à suspentione, quia illa tendit ad priuationem sacrorum officiorum, quantum est ex sua essentia, per accidens verò tendunt ad priuationem potestatis suscipiendi ordines sacros.

Quomodo irregularitas differat ab alijs pœnis canonicis.

Quomodo differat a censuris.

8 Demum possumus dicere quod irregularitas differt à censuris ecclesiasticis, & ab omnibus alijs pœnis canonicis: quia irregularitas propriè tendit ad impediendum ascensum ad ordinem clericalem, & consequenter ad executionem actuum illorum. Censuræ verò tendunt primariò ad impediendum actus ordinum sacrorum; secundariò verò ad impediendum ascensum ad gradum clericalem. Censuræ enim feruntur vt medicinæ ad resipiscendum; irregularitates verò ad decorandum statum clericalem, atque ad decentiam, & reuerentiam sacrorum ordinum, & conseruandum eos in eo statu eminenti, & decenti, & propter hoc clerici subijciuntur irregularitatibus, quando censuras ecclesiasticas incurrunt, quia recedunt à statu illo decori clericali. Differt verò à depositione, & degradatione, quia vt dictum est illæ omninò repellunt, & deijciunt à statu clericali. Hæc videtur esse potior differentia inter istas pœnas: subtiliùs enim earum differentiam omnimodam indagare est difficile, cum circa eandem materiam versentur, & in aliquo simul coincidant. Quare diffinitionibus communibus earum, quæ de vnaquaque assignatur contenti esse debemus; per eas enim quantum sufficit in re morali, distinctio earum innotescit.

Quando incurratur irregularitas.

9 Quantum ad secundum principale scilicet quando incurritur in hanc pœnam irregularitatis, inquit Scotus duobus modis incurri. Primò, & principaliter, & frequenter incurritur à iure, quandoque tamen etiam potest à Iudice infligi, & hoc modo incurri.

Irregularitas incurritur à iure canonico solũ; non à naturali, nec diuino

10 Quantum ad primam partem nulla est difficultas: omnes enim conueniunt irregularitatem esse pœnam, seu impedimentum canonicum, seu in iure canonico, & ecclesiastico statutum (licèt aliqui dixerint aliquas quoque esse irregularitates de iure diuino, quod est falsum, vt infra videbimus) quod expressè docuit supra Scotus, dum dixit pœnas hic enumeratas esse pœnas canonicas, quia per Canones, seu secundum Canones infliguntur, & præsertim distinct. 7. quæstion. 5. & eodem 4. distinct. 13. quæst. 2. artic. 2. versus finem, & distinct. 6. quæst. 8. in fine, & Theologi communiter in hoc 4. distinct. 25. & Canonistæ in capite *Ad audientiam*, de homicidio, & Recentiores passim agentes de hac materia. Et habetur expressè cap. 18, *quis*, de sententia excommunicationis in sexto, vbi dicitur non incurri irregularitatem, nisi in casibus expressis in iure, & intelligit de iure canonico.

11 Quod etiam patet ratione, quia duplex est ius diuinum, & humanum, vt aliàs diximus in materia de restitutione in principio, ius diuinum est duplex scilicet naturæ, & positiuum, & positiuum est duplex, Testamentum Vetus, & Testamentum Nouum. De iure diuino naturali autem nulla est irregularitas. Quia licèt quædam sint indecentiæ, & defectus qui ex natura sua secundum dictamen rectæ rationis repugnant ministerio sacrorum ordinum iam à Christo Domino instituto, vt sunt cæcitas, & similia, similiter peccatum mortale, & similia; tamen hæc propriè non sunt impedimenta, quæ clauduntur sub nomine irregularitatis, sed hæc appellare irregularitates, vt aliqui moderni faciunt, est abuti nomine irregularitatis, quia irregularitas propriè est illud impedimentum, quod à iure canonico statuitur esse impedimentum ad suscipiendũ ordines. Vnde nisi cæcitas, & alia similia impedimenta, & indecentiæ naturales statuerentur impedimẽta ad sacros ordines, non essent irregularitates propriè, vt loquimur.

Lex Vetus non obligat ĩ Nouo Testamento.

Nulla est irregularitas ex veteri Lege.

Præcepta veteris Legis quomodo obligant in Lege noua.

12 Quoad ius diuinum positiuum Veteris Testamenti patet quidem in illo fuisse multas irregularitates. Sed lex Vetus non obligat in Nouo Testamento, sed est abrogata per mortem Christi, & per institutionem Noui Testamenti iuxta illud Pauli ad Galatas 3. & 4. & Actorum 15. *quare vultis nobis imponere onus graue, quod neque nos, nec Patres nostri portare potuimus*. & quæ ex Veteri Lege sumpta sunt præcepta obligantia in noua Lege, obligant, non quia sint præcepta Veteris Testamenti, sed quia sunt præcepta legis naturæ, vt præcepta Decalogi; vel quia sunt confirmata ab ecclesia, vt quædam leges iudiciales, & quædam obseruationes morales, quas Ecclesia in suis ritibus assumpsit, vt est solutio decimarum, & similia, vt docuit Scotus in hoc 4. distinct. 15. quæst. 3. & tertio distinct. vltima. In Nouo autem Testamento non habentur aliqua præcepta statuentia certa impedimenta ad ordines sacros; Nam ex communi sententia Theologorum, & vt docet Scotus in tertio distinct. vltima, præcepta cerimonialia in Lege noua instituta à Christo Domino sunt paucissima: non habemus enim nisi præcepta septem Sacramentorum Ecclesiæ, reliqua pertinentia ad debitam gubernationem, & administrationem Sacramentorum commissa sunt à Christo Domino, Apostolis, & Prælatis Ecclesiæ iuxta illud 1. Corinth. 11. *Cætera cum venero disponam*. Quod si quis obijciat illud Apostoli 1. ad Timoth. 3. *Vnius vxoris virum, &c.* Respondetur eum locum secundum expositionem communiorem Patrum intelligi de bigamia; prohibet enim Paulus Episcopum esse bigamum; sed non habetur ex hoc illud esse ordinatum à Christo Domino, sed ab Apostolo, & consequenter ab Ecclesia. Hæc autem distinctio, quod aliud sit præceptum Dei, & aliud Apostolorum, seu Ecclesiæ habetur ex eo loco Pauli 1. ad Cor. 7. *cæteris dico ego, non Dominus*. Verùm Scotus videtur oppositum sentire de homicidio, videtur enim velle, quod irregularitas contracta per illud sit de iure diuino, sed de hoc infra capit. 7. Lex verò humana est duplex, ciuilis, & ecclesiastica; patet autem quod ciuilis non potest statuere aliquid ad quod obliget ecclesiasticos; quia potestas ecclesiastica non est subdita ciuili, sed è conuerso; ergo relinquitur quod omnes irregularitates sint de iure canonico.

In Nouo Testamẽto nulla irregularitas habetur.

Præcepta Legis euangelicæ cerimonialia quæ.

Aliud est præceptũ Dei & aliud Ecclesiæ.

Per ius canonicum autem intelligitur ius Pontificium vniuersale, vel particulare, aliquod decretum alicuius concilij prouincialis, quatenus est receptum ab vniuersali Ecclesia, & per ius Pontificium intelligitur non solum illud quod in corpore iuris est receptum, sed quod in Extrauagantibus Pontificum habetur. Vnde nec à consuetudine licèt inferre aliquem esse irregularem, sed est necessarium, quod culpa, propter quam cẽsendus est quis irregularis, expressè habeatur scripta in corpore iuris, quod elicitur clarè ex illo cap. 18, *qui*, de sententia excommunicationis. Vnde Scotus eadem distin. 7. quæst. 5. de hac re habet hæc verba *vniuersaliter nulla pœna canonica quæ non est inflicta à Papa condente ius incurritur ipso iure, nec propter argumenta exponentium Canones, siue à simili, siue à contrario sensu est aliquis tali pœna astrictus: quia possunt exponere ius conditum, non autem condere nouum per suas expositiones. Vnde Innocentius, qui tamen fuit Papa, cum fecisset magnum opus exponendo ius canonicum,*

Non incurritur irregularitas nisi in casibus expressis ĩ iure.

eum, cum fuisset requisitus ab alijs quale robur vellet illum tractatum habere, dixit, quod nollet ipsum esse autenticum, sed tantummodo magistrale. hæc Scotus; ex quo deducit iterantem sacramentum Confirmationis non fieri irregularem, vt infra dicemus. Ex quo deducitur quoque iterantem sacramentum ordinis non fieri irregularem, quia in iure hæc irregularitas non habetur, neque celebrantem in irregularitate nouam irregularitatem contrahere, neque celebrantem sine vestibus sacris, aut sine altari consecrato, aut nimium confracto incurrere irregularitatem propter eandem rationem; Quia hi casus in iure non puniuntur irregularitate; Quod expressè tradit Scotus in 4. distin. 13. quæst. 2. art. 2. & Richardus eodem 4. dist. 13. art. 4. qu. 2. & 3. licet sic celebrans scienter grauiter peccet. Idem dicendum de illo, qui violat Ecclesiam per voluntariam seminis, vel sanguinis effusionem, & sic ad casus alios particulares, de quibus capite sequenti occurrentes, est dicēdū. Et hæc est communior sententia.

Casus quidā adducuntur in quibus reus ra non contrahitur irregularitas.

Ex quo etiam cōfirmatur veram esse illam regulam ad iudicandum aliquem esse irregularem nō valere argumentum à simili, quo sæpè vtuntur Canonistæ in diuersis materijs, quia in hac materia irregularitatis, necesse est quod casus in quo ipsa incurritur sit expressus in iure canonico, vt dictum est. Vnde cap. sequenti multos casus, quos alij ad irregularitatem deducunt, rejiciemus.

Argumētū à simili non valet in materia irregularitatis.

13 Quantum ad secundam partem est difficultas, quia Scotus ipse, vt videbimus, & omnes ferè scribētes de irregularitate, conueniunt in hac assertione, quod nemo sit irregularis nisi in casibus in iure expressis sic habet Nauarrus in Manual. cap. 27. num. 194. Couaruuias in Clement. *si furiosus* part. 1. num. 2. & alij citati ab eo, & demum Suarez tomo de Censuris disput. 40. supra allata sectio. 4. num. 8. & sequentibus, qui multos alios citat. Verùm obseruandum est multos ex prædictis auctoribus dicere solum irregularitatem incurri tantum in casibus in iure expressis, at non omnes tangunt hanc difficultatem, an possit tolli à Iudice, quod est illud, quod vertitur in controuersia. Soto autem in 4. distinct. 22. quæst. 3. artic. 1. hanc partem tetigit absque eo quod nominet Scotum, sed valdè obscurè; inquit enim irregularitatem (quam tenet esse censuram) conuenire cum alijs censuris ratione causæ efficientis; quia omnes possunt decerni, vel à iure, vel ab homine, saltem ex fundamento, quod est in iure: deinde subiungit, *Nam irregularitas propriè non decernitur ab homine quia non potest Iudex imponere pœnam irregularitatis, nisi sit iure decreta propter aliquod factum.* Suarez verò loco citato hanc partem tractat, & sustinet contra Scotum quem secutus est Gabriel lect. 9. in Canone, & quidam alij, nunquam posse infligi à Iudice, fundamentum principale auctorum huius opinionis est cap. *is, qui*, de sententia excommuni. in 6. in eo enim capite decernitur eū, qui scienter celebrauit in Ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione irregularitatē non contrahere, & Pontifex rationem adducit his verbis *cum id non sit expressum in iure*. Ex hoc deducunt ergo Iudex non potest alicui pœnam irregularitatis infligere, & eum tali pęna afficere pro aliquo delicto, sed absque Iudicis sententia ipso facto ab eo incurritur, qui incidit in delictum, cui in iure est imposita pœna irregularitatis ipso facto incurrenda, vel similibus verbis: Patet enim quod cum adhibentur similia verba in aliqua lege prohibente aliquod delictum, eum, qui illud committit statim affici absque sententia declaratoria Iudicis ad differentiam modi ponendi sub comminatione pœnæ, vt cum prohibetur aliquid à iure, vel ab homine *sub pœna* incurrendi talem pęnam.

Nemo fit irregularis nisi in casibus in iure expressis.

An irregularitas possit infligi à Iudice?

Primaratio Suarez, & aliorū huius opinionis.

14 Confirmat Suarez, quia loquendo de irregularitate, quæ est sine culpa, clarum est non posse imponi, quia ibi non habet locum culpa, neque alia ratio propter quam possit homo tale impedimentum apponere. Et licèt Iudex ecclesiasticus possit declarare, an aliquis defectus sit sufficiens ad irregularitatem, tamen hæc declaratio non imponit irregularitatem, sed supponit ius ferens irregularitatem, & committit illi cognitionem an talis defectus sit sufficiens, quando in iure non est sufficienter declaratus. Loquendo verò de irregularitate, quæ est pęna, probatur ex dicto cap. *is qui*; quia intentio Pontificis in illo capite est declarare delinquentem in casibus ibi enumeratis, non solum non esse irregularem, sed neque posse ob eam causam fieri irregularem; atque hanc esse intentionem Pontificis colligitur ex hoc, quia hoc videtur necessarium ad plenam resolutionem quæstionis, quæ ibi supponitur. Hæc est probatio Suarez.

Confirmatio

15 Ratione etiam confirmatur ab aliquibus sic. Iudex non potest imponere pęnam priuatiuam nisi per legem statutam iuxta Glosam penultimam à Panormitano commendatam in cap. vltimo de iurepatronatus, sed nullum est ius, quod pro aliquo delicto pęnam irregularitatis à Iudice imponendam esse statuat; ergo.

Secunda rō.

16 Demum Iudex in pęnis arbitrarijs debet imitari ius quatenus designat pęnas à Iudicibus imponendas, cum ergo nec ius, nec vsus Ecclesiæ hanc pęnam designet pro punitione culparum, & quando illam imponit clericis, imponat vt suspensio non vt irregularitas est, quia decernit, quod deinde celebrans in suspensione fiat irregularis, sequitur quod irregularitas non possit imponi à Iudice.

Tertia ratio

17 Verùm sententia Scoti etsi ab eo non probetur, quia supponebat ipsam, vt claram, probatur facilè. Primò quia infligere alicui pęnam irregularitatis pertinet ad potestatem iurisdictionis, sicut ergo Iudex per eandem potestatem potest infligere alias pęnas canonicas graniores, vt est excommunicatio, vt patet, nulla est ratio propter quam cogamur dicere hanc pęnam non posse à Iudice infligi.

Opinio alia relicitur, et opinio Scoti propugnatur. Primaratio pro Scoto.

18 Confirmatur, quia nulla est lex, quæ prohibeat Iudicem infligere hanc pęnam pro aliquo delicto, immò possumus dicere haberi aliqua iura, quæ decernunt Iudicem debere imponere quasdam pęnas pro delictis, quæ idem sunt, quod irregularitas, licèt non dicantur irregularitates, quia in iure non appellantur irregularitates, vt sunt suspensio perpetua, & depositio verbalis totalis ab ordine clericali. Vnde in iure sæpè irregularitas significatur per verbum, *deponatur*, vt cap. vnico de homicidio in sexto, vbi Pontifex quamcunque personam ecclesiasticam, vel secularem facientem occidere aliquem Christianum per assassinos mandat excommunicari, & deponi à dignitate, honore, ordine, officio, &c. patet autem quod depositio ab ordine propter homicidium est irregularitas, & alia similia in iure habentur. Demum Iudex cum sit quędam animata lex potest imponere omnem pęnam, quam lex ponit, nisi prohibitus sit, hic autem nulla est prohibitio in iure vt dictum est, ergo.

Prima confirmatio.

19 Confirmatur secundò, quia opposita sententia innititur falso fundamento. Nam ex capite illo *is, qui*, elicitur tantùm eum, qui celebrauit scienter in Ecclesia polluta, vel coram excommunicato excommunicatione maiori non contrahere irregularitatem à iure, quia in iure tali delicto non imponitur pęna irregularitatis: At non habetur ex eo cap. quod aliquando à Iudice non possit imponi pœna irregularitatis alicui delicto secundum iura. Quid autem intelligat Scotus per terminum illum *secundum iura* est ambiguum sed possumus dicere, quod hoc dicat ad hoc, vt illa inflictio irregularitatis sit iusta debet infligi à Iudice secundum quod dictant, & præcipiunt iura seu ordine iuris seruato, qui seruatur in alijs pęnis canonicis, quæ imponūtur ab homine, vt infra dicam: hoc enim modo supra intellexit Scotus has pęnas dici canonicas, quia scilicet vel sunt à iure, vel si non sunt à iure, & à Canone, sed à Iudice debent tamen esse secundum iura, vt sint iustæ.

Secunda confirmatio per solutionē rationū aduersariorum. Ad primam

20 Ad confirmationē Respondetur sine fundamento dici quod Iudex habens auctoritatem iurisdictionis non posset infligere pęnam irregularitatis tàm laico, quàm cle-

Ad confirmationem.

rio, si in ea reperiret aliquam indecentiam, vel culpā non comprehensam in iure suo irregularitate, si secundum rectam rationem, & procedendo modo iuridico videntur illis imponenda, cum eadem sit potestas, qua censura, vel pœna infligitur à iure, & ab homine, vt aduersarij quoque fatentur.

Ad secūdā, & tertiam rationem.

21 Ad secundam rationem, & tertiam fatetur ipsemet Suarez vbi supra opinionē Scoti esse falsam non posse rōne probari. Vnde ad secundam rationem allatā Respondet Maiorem esse falsam: quia sępè pœna priuatiua potest imponi à Iudice pro suo arbitrio, vbi à lege non est statuta pro certo delicto, vt constat de suspensione in cap. *De causis* 9. *illis*, de officio delegati, & est communis doctrina in caput *si clerici*, de iudicijs. Altera autem ratio probat solum pęnam irregularitatis iure ordinario non esse ferendam ab homine, non autem quod repugnet absolutè Iudici illam infligere, aut quod Pontifex non possit, si velit hanc pœnā in vno, vel alio facto imponere pro aliquo delicto cōmisso, licèt in iure imposita non esset; hoc autem est quod asseruit Scotus, & significat illis verbis, *quamuis posset aliquando infligi à Iudice secundum iura.*

An in dubio quis debeat iudicari irregularis.

22 Verum redeundo ad primam partem communiter concessam, quod irregularitas incurratur regulariter in casibus solum in iure expressis, dubium graue occurrit. An ius debeat esse ita clarum vt omne dubium excludat, & an vera sit illa propositio, in dubio nemo iudicandus est irregularis, & quæ regula sit adhibenda ad cognoscendū quibus verbis significetur in iure, sed de hoc cap. sequenti.

Tres sententiæ. *Prima opinio.*

Quoad dubium ergo sunt tres sententiæ. Prima est, quod in dubio debet quis iudicari irregularis. Ratio est, quia in dubijs tutior pars est eligenda cap. *Ad audientiam*, de homicidio cap. *significasti* 2. eodem titu. 9. *quod si discerni non possit.*

Secūda opinio.

23 Secunda opinio vtitur distinctione, in foro interiori in dubio censendum esse irregularem, in foro exteriori verò nequaquam. Prima pars oritur fundamento adducto pro prima opinione. Et insuper quia (inquit Nauarrus) nemo potest facere id de quo dubitat an sit peccatum sine peccato. Secunda pars probatur. Quia Iudex in foro exteriori debet se regulare secundum illas Maximas *odia, & pœnæ sunt restringendæ, & quod in dubiis potius reus est absoluendus, quam condemnandus*, & Regula iuris in 6. *cum partium iura sunt obscura reo fauendum est potius quàm actori*, & quod Iudex non debet condemnare aliquem de quo dubitet, an debeat condemnari necne. Hanc opinionem sequitur Nauarrus cap. 27. num. 195. & ante ipsum Panormitanus, Hostiensis, Ioan. Andræas in cap. *ad audientiam*, & multi alij.

Tertia opinio. *Dubiū iuris quod nam.* *Dubiū facti quod nam.*

24 Tertia opinio distinguit de dubio iuris, & dubio facti. Dubium iuris est quando dubitatur in iure, an imposita sit irregularitas alicui delicto, vel defectui, vel propter verborum ambiguitatem, vel incertitudinem an tale ius reperiatur, & facta diligenti discussione inter Doctores adhuc res est incerta. Dubium facti est quando dubitatur, an factum illud de quo reus inculpatur sit delictū, vel defectus ille cui imponitur irregularitas (e. g.) in iure est clarum quod homicidio volūtario imposita est irregularitas; dubitatur verò, an homicidium Titij sit homicidium voluntarium necne. Ad propositum hæc opinio asserit in dubio iuris neminem esse irregularem in dubio facti verò in vtroque foro cēsendum esse irregularitatem contrahi. Et hanc sententiam sic absolutam sequitur Couarruuias in Clement. *furiosus*, nu. 3. cum alijs Doctoribus ibi ab eo citatis, quem comendat Valentia 4. par. disp. 7. q. 19. puncto 2. Addens quod in foro quidem interno est simpliciter irregularis, in foro verò externo cūm non possit cōpelli, consilium esse abstinere, & se irregularem tenere. Suarez eandem opinionem sequitur disp. ista 40. sect. 6. & differt solum quoad hanc secūdam partem, quia post multa adducta in vtraque parte tenet in dubio facti solum in casibus illis expressis in cap. *ad audientiam*, & *significasti* secundo, de homicidio, in vtroque foro irregularitatem cōtrahi, in aliis verò casibus nō expressis neminem in dubio esse irregularem in vtroque foro. Quam sententiam tradidit Nauarrus in caput *si quis autem*, distinct. 7. de pœnitentia num. 41. quem ipse Suarez sequitur. Et fundamentum huius opinionis quoad hanc secundam partem est illud idem quod allatū est pro prima parte secundæ opinionis nunc supra adductæ. Addit Nauarrus, quem sequitur Suarez, hanc rationem, quia illa Maxima, tutiorem partē esse eligendam, valet solum in casibus in iure expressis vt præcepit; Vbi præceptum verò non adest non obligare, sed esse consilij tantum, vt habet eodem cap. num. 54. quā Maximam sic intelligit etiam Syluester verbo *scrupulum*, num 27. vbi asserit non esse necessarium sub mortali eligere tutiorem partem, sed sufficere eligere tutam, & eandem Maximam. Recentiores multi in eodem sensu amplectūtur. Loquendo verò de prima parte huius opinionis, scilicet de dubietate iuris (quæ oritur ex ipso iure, non ex parte personæ, quæ ignorat ius, quæ pertinet ad dubietatem cōscientiæ) quia in dubietate datur gradus: quoniam aut vna pars tātum est probabilis; aut ambæ sunt probabiles æquè; aut vna est probabilior altera, inquit cum vna est tantum probabilis, v. puta latam esse in iure irregularitatem, in tali casu, iudicandum esse irregularem. Cum verò vtraque est probabilis, vel opinio negans saltem est probabilis, licèt opposita sit probabilior, tunc non esse irregularitatem nec in foro interiori, nec exteriori. Ratio est (præter rationes superius adductas) quia sequitur, illam irregularitatem non esse expressam in iure. Cum enim Doctores contendant super intelligentia illius tex. licèt opinio affirmatiua sit probabilior, tamen textus, & ius non est expressum, & clarum. At tex. ille *si qui in ecclesia*, requirit vt ius sit expressum, & clarum; ergo est iudicandum non esse irregularitatem.

Opinio Auctoris.

25 Ego in hac re difficili, & adeo controuersa puto dicendum. Cum dubium est iuris, ita quod facta diligenti indagine Doctores discordant an tale factum sit vnum ex illis, quibus à iure imponitur irregularitas, esse asserendum in nullo foro contrahi irregularitatem; atque hoc etiam verum esse, licèt opinio, quæ affirmat illud factum esse vnum ex ijs, quibus est imposita irregularitas, sit probabilior. Quando verò dubium est non iuris, sed facti, puto in vtroque foro asserendum esse irregularitatem contrahi ad hunc effectum, vt qui hoc factum commisit, non exequatur diuinum officium absque dispensatione. Quæ opinio deducitur ex principijs deductis ex doctrina Scoti superius adducta, & communiter concessa, & patebit ex dicendis. & est opinio, quam Couarruuias, & alij cum eo supracitati sustinent. Prima pars innititur eisdē fundamentis, quibus prima pars tertiæ opinionis, & rationibus adductis ad secundam partem pro secunda opinione. Reuera enim patet caput illud, *si qui in ecclesia*, de homicidio, requirere, vt delictū, vel defectui propter quem incurritur irregularitas in iure expressè imposita sit pœna irregularitatis. Nā ibi Pontifex decernit, vt supra diximus, quod celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione irregularitatem non cōtrahat, quia in iure non est expressum, vnicuique illorum delictorum impositam esse pęnam irregularitatis. Hoc enim sensè significant illa verba *Cum id non sit expressum in iure, &* hoc idem concludunt cæteræ rationes.

Prima pars huius opinionis probatur.

Secūda pars probatur.

26 Secunda pars verò probatur ex cap. *Ad audientiam*, & ex cap. *significasti* 2. de homicidio. in vtroque enim capite est sermo de dubio facti, non iuris Nam in capite *Ad audientiam* est sermo de quodam presbytero, cui contigit quod volens corrigere quendā seruū de sua familia cingulo, quo cingi solebat, cultellus de vagina, qui cingulo adhærebat elapsus aliquātulū in dorso vulnerauit seruū, quo vulnere sanato superuenit infirmitas grauior, qua seruus ille mortuus est: dubiū mō erat, an seruus ille mortuus esset ex vulnere, an ex infirmitate superueniente. Papa decernit iudicandū esse irregularē, hac ratione, quia in dubijs *semitā debemus eligere tutiorem*. Ex hoc autē patet, quod dubium illud

lud

illud erat non iuris: quia clarum est, quod homicidio voluntario, & casuali in eo qui dat operam rei licitæ, sed non adhibita diligentia est imposita à iure pœna irregularitatis; sed dubium erat an factum illud scilicet vulneratio casualis cum cultello fuerit homicidium necne, quia ignorabatur an mors esset secuta ex vulnere, an ex infirmitate, quæ superuenit; patet etiam, quod casus iste est in foro exteriori, inquit enim. *Ad audientiam nostri Apostolatus peruenit, &c.* in cap. verò *significasti* 2. eodem titulo proponitur hic casus. Quidam presbyter videns furem eripuisse, & asportare paramenta Ecclesiæ, arrepto fossorio percussit eundem furem, sed an huiusmodi actus fuerit ad mortē, ignorabatur, superuenit multitudo parocchianorum, & arreptis gladijs eumdem latronem interfecerunt. Papa respondet §. 4. in hæc verba, *quod si discerni non possit ex cuius ictu percussus interijt, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos; & si forte homicida non sit, à sacerdotali officio abstineri debet, cum in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* patet autē etiam dubium in hoc casu pertinere ad factum, non ad ius. Atque hic casus est in foro interiori: quia sacerdos ille qui sic percussit non fuit accusatus, vel denunciatus Pontifici, ab aliquo, *sed per se ipsum consilium petijt salutare.* Ex his ergo duobus capitulis patet apertè tam in foro exteriori, quàm interiori in dubio facti iudicandum esse irregularitatem contrahi. Dixi autem tam in foro interiori, quàm exteriori, quia in cap. *ad audientiam* est sermo de casu in foro exteriori, in cap. verò *significasti* 2. est sermo in interiori foro. Accedit quod vbi non proceditur ex præsumptionibus vnum forum non discrepat ab alio.

In dubio facti vniuersaliter quis est censendus irregularis.

27 Atque ex his fundamentis deduco hoc verum esse de quocunque dubio facti in quacūque irregularitate, non autem præcisè in duobus casibus expressis in duobus illis capitulis, vt vult Suarez prædicta disp. 40. sect. 6. sequutus Nauarrum. Quia Regula illa Pontificis vtroque loco adducta, in rebus dubijs tutior pars est eligenda, est vniuersalis, & ideò de quocunque dubio facti quoad irregularitatem concludit. Et cum ait Suarez num. 8. quod si hoc verum esset, sequeretur, quod ex illis iuribus esset colligenda Regula vniuersalis in omni dubio facti esse necessarium ex præcepto sequi partē tutiorem; quod ita generatim sumptum videtur incredibile, & Nauarrus in cap. *si quis* dist. 7. de pœnitentia num. 36. & sequentibus nititur ostendere esse falsum. Respondeo ex illis textibus sequi in dubijs facti semper amplexandam esse tutiorem partem in irregularitate, non vi præcepti (vt ipsi dicunt, quod in illis capitibus nullū est, sed solum decisio, & resolutio,) sed vi illius Maximæ. *In dubijs tutior pars est amplexanda.* Quæ quidem Regula vniuersaliter est vera, & seruanda, quando comodè, & sine magna iactura seruari potest, vt dixi supra ex doctrina Scoti in materia de pœnitentia disp. 6. cap. 3. Quando autem tutior pars est incommoda valdè, & pars opposita est probabilis, immo probabilior potest amplecti, nec tunc illa Regula obligat, sed potest transgredi; quia per Epicheiam videtur tunc non obligare. In irregularitate autem non videtur adesse ratio propter quam non habeat locum: quia irregularitas contracta in dubio facti nihil aliud operatur nisi quod non exequatur officium donec habeat dispensationem, ex facto enim dubio ad nihil aliud in foro exteriori compelli potest, cum sit res dubia, & hoc concludunt rationes in contrarium adductæ; in foro autem interiori cum sit occultum, clarum est nullum alium effectum inducere, nisi impedimentum idem executionis donec dispensatio obtineatur. Et hanc opinionem innuisse videtur Valentia loco citato puncto 2. §. *si verò*, in fine, & Couaruuias vbi supra. Quare cessant subtilitates Suarez vbi supra nitentis suadere ex illis duobus capitibus sequi irregularitatem in dubio facti solum in casibus expressis in illis duobus capitibus, & non in alijs, et rationum Nauarri, & aliorum, quibus probare nituntur Regulam eam, tutiorem partem in rebus dubijs esse eligendam, non esse de præcepto, sed de consilio vt loco citato ostendimus. Quantum autem ad dubium ex parte conscientiæ ne peccet quis contra conscientiam in similibus casibus quomodo se gerere debeat, diximus eadem disp. 6. & cap. 3.

De speciebus irregularitatis. & primò de illis, quæ ex iis criminibus quæ crimina tantum sunt, nimirum de Simonia, Furto in ordine, Ministerio in ordine nō suscepto. & Contumacia in non seruando pœnas ecclesiasticas. Cap. II.

Variæ opiniones de speciebus irregularitatis.

28 QVæ, & quot sint species irregularitatis non omnes conueniunt, vt videbimus; immò ad diuersa genera reducuntur. Alij enim omnes illas reducūt ad tria membra scilicet ad rationem delicti, ad rationem defectus corporis, ad rationem defectus sacramenti, vt Syluester verbo *irregularitas* num. 2. Alij similiter ad tria, sed diuerso modo vt Soto in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. in principio, qui inquit omnem irregularitatem contrahi, vel ratione defectus, vel ratione sacramenti, vel ratione delicti; sub quorum vnoquoque membro ponit varias species. Alij vt Nauarrus in Manua. cap. 27. num. 192. Valentia 4. par. disp. 7. quæst. 19. punc. 3. & alij diuidunt omnem irregularitatem in quinque species scilicet ratione Defectus Sacramenti, Corporis, Animæ lenitatis perfectæ, & Ratione delicti. Alij vt Suarez tomo de Censuris disp. 42. in principio eas diuidunt in duo genera, in eas quæ proueniunt ex delicto, & alias quæ proueniunt ex non delicto. Alij alias diuisiones afferunt, de quibus parum est curandum, cum diuisio solum valeat ad comodè illas omnes explicare. Scotus autem omnes irregularitates reducit ad tria membra, seu genera, sed differenter à Soto, & alijs. Inquit ergo quod irregularitas in iure in vniuersum incurritur ex tribus capitibus scilicet vel ex quibusdā criminibus, vel ex quibusdam non criminibus; vel ex quibusdam quæ quandoque possunt esse crimina, quandoque non crimina. Sub primo genere, seu membro comprehenduntur quatuor species irregularitatis, quæ desumuntur ex quatuor criminibus pertinentibus ad ordines, vel ad actus eorum, quorum Primum est Simonia. Secundum est Furtum in ordine. Tertium est Ministerium in ordine non suscepto. Quartum est Contumacia in non seruando pœnas ecclesiasticas. De his ergo per ordinem est agendum.

Tria mēbra irregularitatis secūdum Scotum.

De irregularitate ex Simonia.

Simonia duplex.

29 Pro intelligentia irregularitatis, quæ incurritur ex simonia notat Scotus, quod simonia est duplex; pōt enim esse in ordine, vel in beneficio. Si simonia fit in ordine, & scienter ita scilicet, quod ordinatus sciat se simoniacè ordinari, ex hac contrahitur irregularitas ipso facto, & solus Papa dispensat. Quod probat Scotus ex cap. *tabis* de simonia, in quo dicitur, quod quicunque electus in prælatum per simoniam *ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de iure non potest.* & 1. q. 1. c. *de Cætero*, in quo habetur sic. *de cætero statuimus, vt si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiā subeant, sed vterque depositus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate persistat.* Et capite sequenti erga simoniacos habetur sic. *Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate seruanda habendam esse decernimus, sed iuxta canonum sanctiones, & decreta Sanctorū Patrum eos omnino damnamus, ac deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus.* Et cap. superiori *si quis* habetur sic. *qui verò scienter se à simoniacis consecrari (immò execrari) permiserint, eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus.* Ex his canonibus patet expressè simoniacè ordinatum scienter, esse irregularem: idem enim significant hæc verba, *irritam decernimus, omninò damnamus, deponendos esse sancimus.* Et confirmatur, quia cum Papa asserat simoniacè, & scienter ordinatum nō posse dispensari ab Episcopo, sed solum à Papa, sequitur supponere ipsum esse irregularem; quia dispensare pertinet propriè ad irregularitatem; censuræ enim vt excommunicatio, & suspensio propriè tolluntur non per dispensationem, sed per absolutionem.

De simoniacè ignoràter ordinato.

30 Si verò qui ordinatus est simoniacè, ignorat ignorātia inuincibili se simoniacè ordinari; vt potè alius de quo penitus nescit, dedit pretium, vt ordinaretur, non efficitur irregularis, nisi postquam cōstiterit sibi, exequatur actum ordinis sic suscepti. Vndè postquam sibi constat de ordine sic suscepto suspensus est ab actu illius ordinis quoad vsque à tali suspensione liberetur. Hæc assertio non probatur a Scoto, sed elicitur ex eisdem capitibus, & præsertim ex cap. *si quis*, supra allegato, vbi Papa apertè facit distinctionē de non scienter ordinatis simoniacè, & de scienter ordinatis simoniacè; & de primis asserit *talium ordinationes misericorditer sustinemus. si tamen eos laudabilis vita cōmmēdat.* De secūdis verò ait *cas oīno irritas decernimus.* & in c. *nobis* de simonia superius adducto Pōt. dicit ordinationē ordinati simoniacè ignoranter, cū constat, esse reprobandā, licèt ipse ordinatus simoniacè non fuerit conscius, ac non posse dispensari nisi à Pontifice. Sequitur ergo, quod simoniacè ordinatus ignoranter ignorantia inuincibili, non sit ipso facto irregularis, sed statim cum ei constat, esse suspensum ab executione ordinis; nec posse illum exequi nisi dispēsetur; & si exequatur absque dispensatione tunc ipso facto irregularem fieri.

De simoniaco in beneficio.

31 De simoniaco autē in beneficio, similiter ipso ignorante, inquit Scotus non ita grauiter puniri, vt sit irregularis; tamen ea quo sibi constat, quod simoniacè illud obtinuit, tenetur resignare; & toto tempore, quo illud iniustè tenuit obligatur ad restitutionem omnium fructuū, quos percepit. Non explicat autem clarè Scotus an simoniacus in beneficio scienter sit irregularis, sed videtur illud supponere, quia inquit hanc partem probari per diuersa capitula in titulo de simonia. Videntur autem esse præsertim cap. *ex insinuatione*. cap. *ex diligenti*. cap. *nobis*. & alia eodem titulo, quæ de vtroque simoniaco loquuntur, & de vtroque eā sustinent Maiolus, Speculator. & alij.

Opinio Scoti impugnatur à Suarez.

At opinio Scoti quo ad partem hanc scilicet quod simoniacus in ordine, & beneficio sit irregularis, impugnatur à Suarez tomo de Censuris disp. 45. sect. 4. non nominando Scotum, quem fortasse non vidit in hac difficultate, sed nominando Maiolum lib. 4. cap. 23. & lib. 5. cap. 45. cum Speculatore Titulo de dispensatione §. *iuxta versu secundo in simonia*, isti enim duo auctores habent in hoc eandem opinionem cum Scoto, & alijs diuersis iuribus innituntur, ad quæ respondet Suarez.

Prima ratio Suarez.

32 Quod ergo ex crimine simoniæ non inducatur irregularitas, probat Suarez vbi supra. Primò ex cap. *si quis*, de simonia vbi pœna suspensionis fertur in tres personas simoniam in ordine committentes scilicet in ordinantem, præsentantem, & ordinatum, licet non æqualiter. Secundò ex illo fundamento principali. Quia in iure nullum est decretum, quod distinctè loquatur de irregularitate, sed omnia iura, quæ adducuntur à Maiolo, Speculatore, & alijs loquūtur de suspensione, vel depositione, adeò quod ex illis elicitur per simoniacum crimen incurri suspensionem, aut depositionem, non autem irregularitatem. Suspensio autem, & depositio sunt diuersa impedimenta ab irregularitate, vt patet, & ideò ex vno non debet inferri aliud. Prima propositio probatur à Suarez discurrendo per capitula adducta à Maiolo, & Speculatore. Nam in fine cap. *si quis* habentur hæc verba. *nouerint se suspensos*. in cap. *Tanta*, eod. tit. cū dicitur. *omnis peccator potest cantare missam præter simoniacum*. Respōdet hoc ad summum probare simoniacum habere canonicum impedimentum, propter quod celebrare non potest, sed hoc est, non quia sit irregularis, sed quia est suspensus, & excommunicatus, in cap. verò *de hoc*, & in cap. per tuas, eodem titulo Respondet decerni simoniaco in beneficij susceptione imponendam esse depositionem perpetuam; Vel posse intelligi de executione suspensionis, quam alia iura imponunt. Et hoc modo respondet ad omnia alia iura, quæ in contrarium adduci solent.

Confirmatio

33 Confirmatur ex alio principio statuto ab ipso Suarez eodem tomo disp. 40. sect. 8. in qua asserit ad intelligendum, quando irregularitas ponatur in iure obseruandas esse duas regulas circa formam verborum per quæ imponitur irregularitas. Prima est, vt verba significent pœnam ipsam ipso facto incurrendam nulla expectata sententia, etiam declaratoria criminis; quia irregularitas solum hoc modo, an, imponi consueuit: quia ipse tenet, vt supra vidimus, quod nunquam imponatur ab homine. Secunda Regula est, quod verba imponentia irregularitatem sint ita clara, & propria, et non possint intelligi de alio impedimēto canonico, seu censura, et sunt suspensio, & depositio, sed omninò significent ipsam irregularitatem ita quod quibuscūque verbis ponatur, clarum sit imponi irregularitatem. Vt si dicatur *irregularis erit*, subintelligitur, ex tunc; vel *irregularis fiet* intelligitur ipso facto. Quod addidit, quia in canonibus præsertim antiquis raro est in vsu nomen irregularitatis, sed per effectus, & alias circumlocutiones indicatur; ideò verba, quibus imponitur sunt valdè consideranda. Subiungit quod si sint de futuro, nunquam significant irregularitatem; si verò loquantur de depositione, vel priuatione ministerij ecclesiastici intelligitur de suspensione, vel depositione. Assignat tandem num. 14. nonnullas formulas verborum, quibus ait significari impositionem irregularitatis; & sunt, inquit, omnes illæ, quæ excludunt hominem ab ordinatione, seu clericatu. Quarum prima habetur canon. 18. Apostolorum *non potest esse clericus*. secunda formula habetur Apostolorum can. 21. *ne sit clericus*. aliæ similes habentur dist. 55. cap. *si quis*. 3. *ad clerum ne promoueatur*, can. 60. Apostolorū. 4. *ne fiat clericus*, can. 78. Apostolorum. 5. *nunquam ordinetur* ex cap. 1. de cleric. non ordin. Min. 6. *nunquam aspiret ad ordines*, 34. distinct. cap. *curandum*. 7. *illi non possunt secundum canones sacerdotij iura concedi*, dist. 55. cap. vltimo. 8. ex capite *Miror*. 50. dist. *ibi sacerdotio priuatus*.

Prima regula Suarez ad cognoscendū quando irregularitas ponatur in iure.

Secunda regula ex eodem.

Formula verborū quibus irregularitas significatur ex eodē Suarez.

34 Hæc opinio Suarez videtur esse etiam communior: quia Nauarrus in cap. 27. à num. 193. vbi tractat de irregularitate, & de speciebus eius, hanc speciem irregularitatis ex simonia non adducit; similiter cæteri summistæ Syluester, Angelus verbo irregularitatis, item Doctores in cap. *is, qui*, de sententia excommunicationis in 6. de hac nullam mentionem faciunt, ergo videtur per vitium simoniæ nullam contrahi irregularitatem.

Opinio Scoti defēdit absque præiudicio oppositæ.

Prima ratio

35 Ego absque præiudicio opinionis oppositæ, quæ est communior, censeo opinionem Scoti esse valdè probabilem. Primò quia est commune assertum, quod censuræ, et excommunicatio, suspensio, & interdictum tolluntur per absolutionem, non per dispensationem; irregularitas verò solum per dispensationem propriè loquendo. At in multis canonibus cum est sermo de ablatione impedimenti ex simonia contracti non est in vsu verbum *absoluere*, sed dispensare; et patet cap. *nobis*, de simonia. Nam §. 2. habentur hæc verba superius adducta. *Quod aliquis in Ecclesia cuiuslibet in prælatum electus, & vt dictum est per prauitatem simoniacam reprobatus ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de iure non potest*, & omnes fatentur neminem posse dispensare super irregularitatem, nisi Papā, vel illos, quibus ex priuilegio concessum est à Papa: et tradit ipsemet Suarez disp. 41. sect. 2. Quod autem propriè irregularitas non tollatur per absolutionem, sed per dispensationem; & censuræ tollantur per absolutionem, & non per dispensationem, nisi impropriè loquendo videtur communiter concedi, præsertim ab ipso Suarez eadem disp. 41. sect. 1. num. 4. Vbi adducit hanc rationem: quia absolutio significat actum iustitiæ, in quo causa aliqua terminatur. Dispensatio verò solum est quædam exceptio à communi lege, seu prohibitione, vndè hæc duo habent differentiam moralem valdè diuersam; Ideò irregularitas non potest tolli per sententiam aliquam absolutoriam, sed solum per dispensationem idest per exceptionem ab illa lege, & prohibitione communi. Confirmatur, quia cum in Bullis Iubileorum, & in Bulla Cruciatæ conceditur facultas ampla absoluendi à censuris, & pœnis ecclesiasticis, nunquam intelligitur concedi facultatem dispensandi in irregularitate: quia irregularitas non tollitur per absolutionem, sed per

Cōfirmatur.

dispen-

dispensationem. Quam doctrinam tradit ipsemet Suarez ex Nauaro, & alijs eodem tomo disp. 1. sect. 3. contra Soto. Vnde quando Pontifices volunt etiam per illam concessionem concedere facultatem auferendi irregularitatē solēt post illa generalia verba à censuris, & pœnis addere specialiter facultatem dispensandi super irregularitatem, vt ex Bulla Iubilei concessi à Clemente VIII. anno 1595. notauit Vgolinus in libro de Censuris tabula prima cap. 26. nu. 2. adductus à Suarez vbi supra.

Secunda ratio principalis.

36 Secunda principaliter opinio Scoti confirmatur per iura adducta ab ipso, quæ sunt caput *de cætero*, & caput *si qui*, 1. q. 1. Nam in primo habentur hæc verba. *De cætero statuimus, vt si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat se consecrari permiserit & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant: sed vterque depositus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate persistat.* In hoc canone habetur pœnam hanc esse ipso facto latam, vt patet; non enim dicit esse deponendos, & priuandos dignitate sua, sed quod *depositus vterque, & priuatus dignitate persistat* quod est idem, ac si dicat *ipso facto, vel ipso iure* depositus existat. Quod etiam per depositionem illam, & priuationem dignitatis non intelligatur depositio, quæ est pœna diuersa ab irregularitate, & suspensione, patet: quia depositio verbalis ordinatur ad degradationem, & illæ fiunt ab homine per formam descriptam in cap. a. de pœnis in 6. vt supra diximus; hæc autem depositio, de qua loquitur caput istud *de cætero* incurritur ipso facto. Neque potest intelligi de suspensione propriè dicta, quæ est censura particularis: quia nulla est ratio propter quam cogamur eam intelligere de suspensione, non de irregularitate, sed potius è contra. Quia per illa verba *Depositus & priuatus dignitate persistat* significat Pontifex intendere maximam pœnam, & inhabilitatem ad ordines sacros suscipiendos, vel exercendos, quæ sit proximior depositioni propriè dictæ. Huiusmodi autem inhabilitas magna est irregularitas, non autem suspensio, secundum omnes, & præsertim Suarez & alios: quia suspensio est medicina, & est ad correctionem donec quis resipiciat. Hæc autem depositio videtur esse pura pœna, & sine spe in execrationem labis simoniæ.

Cōfirmatur.

37 Accedit quod in cap. *si qui* idem habentur illa verba, *qui verò scienter se à simoniacis consecrari (immò execrari) permiserit eorum consecrationem omninò irritam esse decernimus.* Vbi similiter pœna imponitur de facto. & pœna est irritationis consecrationis, irritare autem est penitus tollere; ergo Pontifex eo modo omninò tollit, & aufert consecrationem à simoniaco quo magis potest; magis autem tollitur per irregularitatis pœnam, & inhabilitationem, quam per suspensionem, ergo intelligenda videtur de irregularitate.

Cōfirmatur.

38 Accedit caput *erga simoniacos*, in quo habentur hęc verba. *erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate seruanda habendam esse decernimus. sed iuxta canonum sanctiones, & decreta Sanctorum Patrum eos omninò damnamus, ac deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus.* in quo capite in primis vult nullam misericordiam habēdam esse simoniaco, at in suspensione habetur aliqua misericordia; quia est minor pœna, quàm irregularitas; & est cum misericordia: quia est medicina, & ordinatur ad correctionem. Deindè licèt dicat in verbo futuri temporis *deponendos esse*, non intelligitur quod non sint depositi, seu irregulares facti antequam actu à Iudice deponantur, sed quod in foro exteriori debet exequi pœna illa irregularitatis, quam iam incurrerunt; quam incurrisse iam per verbum illud *damnamus* significat. Quare cum vt dicebat ipse Suarez in canonibus antiquis non habeatur expresse nomen irregularitatis, sed verba sint consideranda secundum effectus & circumstantias, mihi videtur in his canonibus verba sonare, & inferre irregularitatem.

Tertia confirmatio.

Accedit, quod in iure pœna irregularitatis per verbum depositionis explicatur clarè. Nam in cap. *Presbyterum* de homicidio, de irregularitate, & homicidio casuali, sed non adhibita diligentia debita per quod manifestè incurritur irregularitas, habentur hæc verba *tàm ab omni altaris ministerio debes perpetuò remouere, quàm ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interijt*, & cap. *sicut dignum* eodem titulo §. vltimo habetur sic *clericos autem, quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & illos, qui consilium dederunt, vt sanctus vir caperetur, perpetuò non solum ab altaris ministerio deponendos esse censemus, &c.* Ecce quod hæc est manifesta irregularitas, quam ipso facto incurrerunt, & tamen Papa vtitur verbo *deponendos*, & in futuro; ergo regulæ, & subtilitates Suarez videntur vanæ. Idem posset obseruari in alijs iuribus.

Tertia ratio.

39 Tertiò probatur, quia magna differentia est in iure inter ordinatum simoniacè scienter, & inter ordinatum simoniacè ignoranter, vt patet cap. *statuimus decretum* 1. q. 1. & cap. *de simoniace*, & cap. *nobis*, de simonia, & alijs, quia simoniacè ordinatus inscienter donec maneat ignorantia inuincibilis non est suspensus, & potest celebrare, at cum cessat ignorantia statim ipso facto est suspensus, & si deinde celebret fit irregularis, vt sentiunt ipse Suarez, & alij. At maiori, & differenti pœna secundum iura punitur ordinatus simoniacè scienter, vt patet ex eisdem capitibus, quia ille est propriè simoniacus; ergo non est dicendum quod propter crimen simoniæ solum fiat suspensus, sed debet fieri irregularis, alioquin eadem pœna plecteretur simoniacus scienter, & simoniacè ordinatus ignoranter, quod est absurdum.

Quarta ratio.

40 Quartò in capitulo *Inquisitionis*, de accusationibus æquiparatur crimen homicidij cum simonia quoad pęnā, & asseritur vtriusque effectum, seu pœnam esse post actam pœnitentiam impediri ab executione ordinis suscepti, & retentione beneficij, sed impedimentum illud in homicidio est irregularitas; ergo hoc impedimentum in simonia est quoque irregularitas. Verba Canonis sunt hæc. *In quo quidem duximus distinguendum. Vtrum sit tale crimen, quod ordinis executionem, aut retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam impediret, puta, si homicidium commisisset, vel adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simoniæ.* Cum ergo impedimentum in homicidio sit irregularitas, vanum est velle sustinere, quod idem impedimentum in simoniaco non sit irregularitas.

Quinta ratio.

41 Demum 8. Regulà Suarez est tunc in iure aliquem esse censendum irregularem cum in Canone habetur hæc formula *sacerdotio priuatur*, vt habetur in cap. *Miror*, dist. 50. At in capitulo *si quis*, 1. q. 1. supra adducto habetur verbum æquipolens, immò significantius, nimirum, *irritam*. Inquit enim *simoniacam cōsecrationem omninò irritam esse decernimus.* Irritam autem decernere ordinationem, & priuare ordine illo ad quem simoniacus est ordinatus idem sunt; immò irritare est quid amplius, si quid amplius addi potest ad priuationem.

Regula vera cognoscēdi quando in iure significatur irregularitas.

42 Ex his omnibus concludo in his Canonibus, & similibus in hac materia irregularitatis standum esse vsui, & communi consuetudini, quę est optima legum interpres, vt dicemus infra agendo de crimine rebaptizationis, & ipsemet Suarez tradidit supra tomo 3. in 3. p. Diu. Thomæ disp. 31. sect. 6. Cum enim in antiquis Canonibus nomē irregularitatis non habeatur, sed hæc pęna significetur sub diuersis alijs verbis, quæ alijs pęnis, vel censuris ecclesiasticis tribuuntur, nulla melior regula haberi potest de eorum intellectu, quàm vsus, & consuetudo curię.

Ad primam rationē Suarez.

43 Ad rationem Suarez concedo illud fundamentum esse verum, quod nemo est iudicandus irregularis in iure, nisi casus sit expressus, & quod pœnæ sunt restringendæ non ampliandæ; quod vbique Scotus admittit, præsertim in 4. distin. 6. quæst. 8. in fine loquens de irregularitate in rebaptizatione. Nego autem Minorem. Ad probationem ex cap. *si quis*, de simonia videtur posse responderi, quod Papa eo cap. suspendit ordinatorem, & præsentantem tantùm per triennium: ordinatū verò suspendit, donec dispensetur à Papa. Vnde hæc suspensio videtur esse idem quod inhabilitas, seu irregularitas; dictum est enim

irre-

irregularitatem varijs nominibus significari. Et per hoc idem Respondetur ad aliud fundamentum, quod etsi in capitibus adductis non habeatur clarè nomen irregularitatis, tamen habentur quædam verba idem significantia; ideò non est dicendum, quod in iure nô habeatur expressè crimini simoniæ non esse impositam pœnam irregularitatis, licèt sub nomine suspensionis, depositionis, irritationis, damnationis, & similium explicetur.

De secundo crimine, quod est furtũ in ordine.

44 Secundum crimê, per quod irregularitas incurritur, est furtum in ordine. furtum in ordine est cum quis sine scientia, & consensu Episcopi ordinantis suscipit ordines, vt verbi gratia, si non est admissus, neque vocatus, & tamen se ingerit cum alijs ordinandis, & cũ illis suscipit ordines, vel vsurpato nomine alterius personę examinatę, & approbatæ ad ordines illius locum occupat; vel è conuerso, qui sub nomine suo facit aliũ examinare, & approbare, deinde ipse proprio nomine vocatus ad ordines accedit, & denique cum sine scientia, & voluntate Episcopi ordinantis se ingerit ad suscipiendos ordines: hic enim dicitur furari ordines, qui contra voluntatem ordinantis, seu sine eius consensu illos vsurpat. Per huiusmodi ergo crimen irregularitas incurritur, & de hoc nulla est difficultas, omnes consentiunt. Quia clarè, & expressè habetur titulo de eo qui furtiuè ordines suscipit cap. 1. in tex. & in Glosa. Atque idem habetur in cap. 2. eodem titulo, est enim idem casus, & sensus primi capitis, vt patet ex rubrica, & summa.

Distinctio notãda Scoti

45 Obseruat autem Scotus esse distinguendum. Nam vel prohibetur per excommunicationem ne quis accedat, nisi de illo episcopatu, & prius legitimè examinatus, & approbatus, & receptus fuerit, aut non est talis prohibitio facta, nec excommunicatio imposita. In vtroque casu, qui sic ordinatur est irregularis, sed differenter. Quia in primo casu est irregularis indispensabiliter nisi per Papam. In secundo autem casu est irregularis dispẽsabiliter per Episcopum. Quæ decisio habetur expressè prædicto capite 1. de eo, qui furtiuè ordines suscipit. Hunc autem locum non habet secundus casus, quia semper Episcopi in suis ordinationibus consueuerunt iuxta præceptum Pontificalis Romani admonitionem illam sub pęna excõmunicationis præmittere, qua præcipitur ne quis non examinatus, vocatus, & approbatus accedat ad suscipiendos ordines sacros.

De ordinato sine titulo, vel sine litteris dimissorijs.

46 Sed difficultas est an sub hac irregularitate comprehendatur is, qui ficto titulo, vel sine veris dimissorijs litteris proprij Episcopi ordinatur. De his enim dist. 70. cap. 1. sic habetur. *Eos autem, qui absolutè ordinantur decreuit sancta Synodus vacuam habere manus impositionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eum ordinauit.* illam particulam autem *absolutè* Glosa ibidem explicat idest sine titulo, & cap. 2. ibidem habetur *sanctorum Canonũ statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur.* vbi p verbũ illud *irrita habeatur* inhabilis ad ordines exequendos ipso facto reddũtur.

Opinio Suarez reijcitur

Suarez autem disp. 31. sect. 1. num. 33. & sequentib. tenet in hoc casu nullam incurri irregularitatem, sed solũ suspensionem ex eo suo fundamento quod per verbum illud irrita habeatur non sufficienter exprimatur pœna irregularitatis. Sed cum decretum illud sit Concilij Chalcedonensis Can. 6. vt ibidem habetur, & prius fuerit Concilij Nicæni, vt habet Glosa in caput primũ illius distinctionis in quibus pęna irregularitatis non solebat hoc nomine irregularitatis explicari, sed per verbum depositionis, irritationis, & similium, vt supra diximus de simonia, videtur aliquibus rationabiliter numerari inter casus, & crimina, quibus pęna irregularitatis est imposita.

Quando Episcopus tenetur alere ordinatũ sine titulo iusto.

47 Obseruandum est autem hoc decretum moderatũ fuisse ab Innocentio III. cap. *cum secundum Apostolum*, de Præbendis. Aufert. n. ab eis suspensionẽ, vel irregularitatẽ, & locũ ipsius imponit Episcopo ordinatori, vt sic ordinatũ sustentat, & alat, donec ei de beneficio, & titulo prouiderit. Et idem habetur cap. *si Episcopus*, de præbendis in 6. Verùm hoc videtur intelligi, quando Episcopus sciẽter ordinauit non habentem titulum, vel sufficiens patrimonium, quo viuere possit: Vnde videntur tunc Canones antiqui manere in suo robore, vt puta si Episcopus decipiatur per falsa instrumenta dolo, & fraude, & similia. Nam tunc non videtur Episcopus obligari ad alendum sic ordinatum, & proinde non est credẽdum Papam Innocentiũ dum ordinatum sine titulo liberauit à suspensione, vel inhabilitate, & onerauit Episcopum, vt ipsum aleret, intellexisse de sic ordinato per fraudem: quia fraus, & dolus nulli patrocinatur. Et hoc innuere videtur Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 2. de Reformatione, in quo præcipit patrimonium, & titulum *verè ab eis obtineri, eáq. talia, quę eis ad vitam sustentandam satis sint antiquorum canonum pęnas super his innouando.* Quod videtur intelligi de prædictis Canonibus 1. & 2. dist. 70.

De eo qui ficto titulo literas dimissorias obtinuit.

48 Et hoc idem mihi dicendum videtur de eo, qui cum ficto titulo, vel patrimonio literas dimissorias obtinuit à proprio Episcopo, vel renũciauit titulo patrimonij donati ante ordinationem, siuè illa renuntiatio sit valida, siuè non, contra Nauarum in Man. cap. 27. nu. 158. Quia literæ illæ sunt subreptitiæ, & contra nullam Episcopi voluntatem, quia ipse tales literas non dedisset, si sciret talem titulum esse renuntiatum, vel factum cum aliquo pacto ipsum inualidum, & sine effectu reddente, vt optimè probat Suarez vbi supra disp. 37.

De eo q. post ordinationẽ renunciat titulo.

49 An verò postquam quis est ordinatus ad iustum & verum Titulum, si illum Titulum renunciet, incurrat aliquam pœnam suspensionis, vel irregularitatis. Suarez vbi supra nu. 38. dicit eum solum peccare mortaliter, nullam

Opinio Suarez reijcitur

verò incurrere suspensionem, quia Concilium Tridentinũ sess. illa 21. cap. 2. cuius est hoc ius nouum nullam imponit pęnam huiusmodi renuntiantibus. Hoc autem mihi videtur falsum, quia Cõcilium ibidem in vltimis verbis inquit *antiquorum canonũ pęnas super his innouando* intelligit autem etiam secundum Suarez de prædicto capite 1. & 2. distinct. 70. at certum est, quod licèt in illis canonibus nõ fiat mentio explicitè de casu isto renuntiationis facta ordinatione, tamen in intentione illorum canonum hunc casum comprehendi: quia eorum intẽtio est quod ordinatus habeat vnde sufficienter sustentari possit, at qui est ordinatus, & renuntiat titulo, nec habet vnde sustentetur, videtur facere contra intẽtionem, & in fraudem illorum iuriũ, ideò mihi videtur intentionem Concilij esse, vt hoc modo renuntians sit subiectus eisdem pęnis, quibus esset subiectus si sine titulo iusto ordinaretur.

De tertio crimine quod ẽ ministerium in ordine nõ suscepto.

50 Tertium crimen per quod incurritur irregularitas est ministrare in ordine non suscepto. De hoc nulla est dubitatio, habetur enim apertè cap. 1. & 2. de clerico non ordinato celebrante. Nam caput primum habet sic, *si quis baptizauerit aut aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus propter temeritatem abijciatur de Ecclesia, & nũquam ordinetur.* Et cap. 2. de Diacono, qui non erat ordinatus ad sacerdotium, & ausus fuerat Missam celebrare dicitur. *Ad sacerdotis officium nõ poterit promoueri à Diaconatu quoq. biennio, vel triennio pro sua* scilicet Episcopi *maneat prouisione suspensus.* Illud autem verbum primi capitis, *nunquam ordinetur*, apertè significat pęnam irregularitatis.

An ministrãs in ordine superiori non suscepto fiat totaliter irregularis.

51 Occurrit verò difficultas an per ministrationem in aliquo ordine superiori, quem quis non accepit, remaneat irregularis totaliter scilicet nedum ab illo, & superioribus, sed etiam ab inferioribus v.g. an Diaconus qui vt habetur capitulo 2. celebrauit Missam, fiat irregularis, ita quod nõ solum non possit attendere ad sacerdotium, sed etiam fiat irregularis quo ad ordines, quos iam receperat. Nam Angelus verbo *irregularitas*, num. 38. Syluester verbo *depositio*, Nauarus cap. 27. num. 243. & alij multi tenent esse irregularitatem totalem, ita quod non potest ascendere ad superiora, & si sit laicus ad nullum ordinem posse ascendere; Si verò clericus, & ordinatus ad aliquos ordines nõ potest ascendere ad superiorem, neque potest in susceptis ministrare.

Opinio Suarez.

Suarez verò disp. 42. sect. 4. licèt iudicet probabilem

lem allatam opinionem, tamen ipse tenet cum alijs, quod illa non sit irregularitas totalis, sed solum quoad suscipiendos ordines; quoad ministrandum verò in ordines suscepto sit suspensio. Et ratio eius est; quia in cap. illo 2. disertè dicitur, quod à Diaconatu maneat suspensus bienio, vel trienio pro vt videbitur Episcopo. At pœnæ sunt restringendæ, non ampliandæ, ergo non videtur colligi, quod sit irregularitas totalis, sed solum partialis scilicet quo ad superiores suscipiendos; quo ad susceptos verò esse suspensionem.

Opinio authoris.

52 In hoc casu hodie non ordinato ad presbyteratum celebranti Missam, imposita est pœna vltimi supplicij per Bullas Pauli Papæ Quarti, Sixti Quinti, & demum per Bullam Clementis Octaui, incipientem, *Et si alias felici recordationis Paulus Quartus*, editam anno Domini 1601. die quarta Decembris. Proindè arbitror contra huiusmodi vsurpatores ministeriorum ordinum sacrorum præsertim sacerdotij habere locum caput primum allatum de clerico non ordinato ministrante, in quo non solum decernitur, quod nunquam ordinetur, sed quod propter temeritatem de Ecclesia abijciatur. Illud enim abijci non mihi videtur significare excommunicationem, sed abiectionem ab ordine ecclesiastico, seu à numero ecclesiasticorum, & consequenter quod fiat inhabilis nedum ad suscipiendos ordines non susceptos, sed etiam administrandum in susceptis; & sic mihi probatur sententia prior, quæ est communior.

Non ordinatus, & celebrans missā traditur curia seculari.

Ad rationes Suarez.

53 Ad illud autem adductum à Suarez ex c. 2. eodem titulo mihi videtur satisfacere responsio auctorum primę opinionis adducta ab eodem Suarez ibidem. Nimirum, quod illa verba *pro tua maneat promisione suspensus*, non intelligantur de suspensione, quæ sit censura differens ab irregularitate, sed ipsamet irregularitas, seu suspensio, quæ oritur ex ipsamet irregularitate: & proindè non est differens ab irregularitate: Neque intendit Papa ibi, quod sic celebrans suspendatur bienio, vel trienio, sed solum, quod non possit Episcopus secum dispensare, nisi post bienium, vel trienium; neque ad hoc obligat Episcopum, sed solum relinquit hoc in eius arbitrio. Vndè donec dispensetur, vult eum manere suspensum, & consequenter irregularē. Quare hoc non est arctare, & restringere legem pœnalem, sed eam per aliud ius capitis præcedentis declarare, & interpretari.

De Clerico per saltum promoto.

54 Iuxta hanc sententiam facilè intelligitur clericum per saltum promotum. v. g. ad Diaconatum, & ministrantem in sudiaconatu, quem prætermisit, manere irregularem, nedum quo ad talem ordinem, & alios superiores suscipiendum: sed etiam ad ministrandum in Diaconatu. Nam iuxta caput primum allegatum ab Ecclesia est abijciendus inhabilis factus ad omnem ordinem, & ministerium ecclesiasticum propter suam temeritatem. Quare speculatio illa subtilis Suarez ibid. num. 6. quod pœna inflicta cap. 2. eodem titulo non extendatur ad ministrantem in ordine inferiori non suscepto, sed solum ad ministrantem in ordine superiori, mihi vana videtur; & in hoc casu habendam esse rationem ad cap. primum illius tituli, in quo absolutè decernitur quemcunque ministrātem in ordine non suscepto esse irregularem totaliter vt dictum est.

Idem dicendum de ministrante in Episcopatu, & alijs ordinibus non susceptis.

55 Atque hoc idem dicendum de sacerdote non ordinato ad Episcopatum, & ministrante in ordine Episcopali: quia Episcopatus est ordo sacer, vt supra diximus. Et licèt aliqui hoc negent, vt supra vidimus: tamen dicunt habere vim ordinis, quia per consecrationem confertur, & ad ipsum spectat vi ordinis Episcopalis conferre ordines sacros, & Sacramentum Confirmationis. Idem dicendum de Diacono pontificalia exercente, & Subdiacono Sacerdotalia, & sic de reliquis. Est enim regula generalis ministrās in ordine quem non suscepit esse totaliter irregularem. Idem de Episcopo per saltum promoto idest ordinato ad Episcopatum sine Diaconatu, vel alijs ordinibus, & ministrante in illis. (dixi Diaconatu, vel alijs, quia sine sacerdotio non potest ordinari ad Episcopatum. Vnde si non sacerdos ordinaretur Episcopus ordinatio nulla esset.)

Prædicta intelligūtur etiam de ordine suscepto cū defectu essentiali.

56 Prædicta verò habent locum vbi ordo non est susceptus, vel si est susceptus, adfuit aliquis defectus substantialis, quia tunc ordinatio est nulla, & consequenter ministrans in eo ministrat in ordine non suscepto. Potest tamen ob ignorantiam non culpabilem excusari. Si verò aliquis defectus accidentalis est prætermissus, debet suppleri cautè antequam ministret, cap. 1. de sacramentis non iterandis: si tamen quis ministret cum hoc defectu accidentali, non incurrit vllam irregularitatem; quia non est defectus essentialis, quod sentiunt communiter Doctores in dicto cap. & Summistę verbo *irregularitas* Syluester nu. 14. Angelus num. 39.

Quid si ordinatio diuidatur substantialiter.

57 Sed quid si contingat ordinationem substantialiter diuidi v. g. si sacerdos recipiat potestatem conficiendi corpus Christi reale per traditionem calicis, & patenæ cum hostia, & debita forma, sed non recipiat deindè aliam potestatem super corpus Christi mysticum scilicet potestatem absoluendi a peccatis, quæ in fine Missæ ab Episcopo confertur, an si ministret sacramentum pœnitentiæ incurrat prædictum canonem? Respondet Suarez vbi supra num. 13. cum Maiolo lib. 4. cap. 13. num. 8. maximè incurrere, & fieri irregularem; quia non habet ordinem completū, & ideò cum non habeat illam potestatem ministrat in ordine non suscepto: si verò celebret Missam, inquit Suarez, non incurrere illam pœnam: quia non ministrat in ordine, quem non habeat: habet enim illum quo ad illam partem. Quod puto verum si cesset dolus, & fraus. Nam si potuit, & noluit recipere ordinationem perfectam, & voluit in ordine sic dimidiato celebrare, puto incurrere irregularitatem. Quia iura debent intelligi secundum proprietatē, non impropriè: ideò videntur loqui de ordine perfecto, non de imperfecto, & consequenter mihi in hoc casu videtur consulendum esse, irregularitatem incurrere.

Prædicta intelligūtur de ministerio cū solemnitate.

58 Demum prædicta intelligenda sunt de ministerio culpabili idest scienter, & non per ignorantiam facto, quia ignorantia excusat, vt habetur cap. penultimo de sententia excommunicationis. Sunt etiam intelligenda de ministerio solemni in ordine non suscepto. Nam cap. *si quis Episcopus*. 11. q. 3. hoc significatur in illis verbis. *siue Episcopus ille, aut presbyter, aut Diaconus facere oblationem, vel matutinum, aut sacrificium vespertinum, quasi in officio suo agere, sicut prius non liceat ei, &c.* & cap. 1. & cap. *is cui*, de sent. excom. in 6. dicitur *si diuinis se gerat in suo agens officio sicut prius*, Verificantur ergo de ministerio solemni. Vnde regula generalis est quam assignat Nauarus in Man. cap. 22. num. 7. & cap. 27. num. 242. & alij ab eo citati, & Suarez vbi supra num. 14. quod exercendo actum, quem laicus aliquo modo exercere potest, nemo vnquam fit irregularis: Quia huiusmodi ministerium non est cum solemnitate: & propter hoc non dicitur vsurpare ministerium illius ordinis. Vnde cum laicus baptizat sine solemnitate, non fit irregularis, & similiter cum exercet actus aliorum ordinū sine solemnitate, sed eo modo, quo secundum consuetudinem solet per laicos exerceri, nunquam fit irregularis, vt docent Nauarus loco citato in Man. nu. 242. & Suarez vbi supra cum alijs ab eis citatis. E conuerso verò quicunque exercet actum alicuius ordinis solemniter etiam minorum (quia caput illud primum citatum ait, *si aliquod diuinum officium exercuerit non ordinatus*, officium autē Ordinum Minorum ad diuinum officium pertinet,) ad quem nō est ordinatus, fit irregularis. Ratio est, quia tunc vsurpat actū ordinis, in quo non est ordinatus secundum prædictos auctores. Vndè laicus baptizans solemniter fit irregularis, & non ordinatus ad Subdiaconatum, & Diaconatum prębēs materiam in Eucharistia & canens Epistolam, vel Euangelium solemniter fit irregularis. Solemniter autem tunc dicitur exercere actum ordinis, quando seriò, & cum vestibus, & paramentis ordinarijs adhibitis in solemnitate talis ordinis, vt in Subdiaconatu cum Dalmatica, Manipulo, & in Diaconatu cum his, adhuc & Stola, & cū porrigitur materia cōsecranda, vt Calix, & Patena cum Hostia sacerdoti in Missa solemni, vt explicat Richardus in 4. dist. 18. art. 7.

Ministrare solēniter q. d. sit.

art. 7. quæst. 5. Syluester verbo irregularitas quæst. 12. & Nauarus vbi supra.

Quid de sic ministrante sine intentio ne interiori. Opinio Nauari.

Verùm subiungit ibidem Nauarus ministrantem ficto in aliqua actione ordinis, sed tamen sine intentione interiori exercendi illud officium in foro interiori non fieri irregularem, sed solum in exteriori; vt si clericus primæ tonsuræ solemniter cantet Epistolam cum manipulo & alijs requisitis ad solemnitatē, & tamen noluit facere hoc tanquam subdiaconus, fieri irregularem in foro exteriori, non tamen interiori; & idem videtur dicere de laico audiente confessionem sacramentalem, & dante absolutionē: Suarez autem vbi supra nu. 18. eum impugnat. Et revera cum

Reijcitur.

quis intendit facere actum illum externum solemnem ordinis videtur impossibile non habere intentionem se gerendi vt ordinatus in tali ordine: quia et ad minus interior interpretatiua. Deindè videtur sufficere actio illa exterior ea enim vsurpat actum ordinis, quem non suscepit: ideò mihi videtur in vtroque foro esse irregularem.

Per vsurpationem potestatis Iurisdictionis aemo fit irregularis.

59 Alia Regula generalis est clericum exercēdo actum iurisdictionis, quam non habet in ordine, quem habet, nunquam fieri irregularem. Vt sacerdos audiens cōfessionem sine licentia Episcopi, & sui superioris, licèt absolutio sit nulla, non fit irregularis, & sic de alijs. Ratio est: quia in cap. illo primo est sermo de ministerio, & potestate ordinis, non iurisdictionis.

Sacerdos audiens confessionē sine licentia Episcopi nō fit irregularis.

60 Quartum crimen est in non seruādo pœnas seu censuras ecclesiasticas. Hoc autem duobus modis potest intelligi. Vno modo quo ad ministrationem in censuris. Alio modo quo ad susceptionem ordinum in censuris, & contra præceptum superiorum prohibentium ordinari per censuras. Loquendo de ministratione in censuris, certum est

De quarto crimine, qđ est contemptus ea. in nō seruando censuras ecclesiasticas.

incurri irregularitatem. v. g. si quis sit excommunicatus excommunicatione maiori, vel suspensus ab ordine, vel interdictus personaliter, vel celebret in loco interdicto, ipso facto fit irregularis. Per hoc crimen incurri irregularitatem, loquit Scotus. habetur titulo de clerico excommunicato, & depo. minist. Vbi est obseruandum tamen in nullo capitulo illius tituli excepto vltimo haberi nomen irregularitatis, sed depositionis abscisionis ab Ecclesia, suspensionis perpetuæ, & similium, ac per verba de futuro; & tamen certum est, eos canones loqui de irregularitate. Ex

Contra Suarez.

quo eluitur Regulam illam Suarez supra adductam, quod vbi non habetur nomen irregularitatis in iure, & sub verbis de præsenti, non de futuro nō intelligi irregularitatem esse impositam, non esse omninò veram; Quia in antiquis canonibus nomen irregularitatis non erat in vsu, sed significabatur per verba illa adducta depositionis, irritationis, abscisionis ab Ecclesia, & similia. Nec potest dici, quod in illis capitibus non sit sermo de irregularitate, cum ipsemet Suarez eadem disp. 42. sect. 5. num. 1. fateatur in toto illo titulo de hac irregularitate agi. Sed hic dimissis, quod per contumaciam in non seruando censuras prædictas, sed ministrando in eis incurratur irregularitas; habetur claré c. 1. de senten. excommunicationis in 6. §. caueant. & cap. 1. de sent. & re iudicata in 6. §. *sciturus*. Quod ad non seruantem pœnā interdicti habetur incurri irregularitatem *extra de excessibus prælatorum & subditorum.cap. tanta.* licèt illud capitulum posset exponi. Et quo ad suspensionem habetur extra de sent. & re iudicata. *cum æterni* in. & extra de sententia excom. cap *cum medicinalis*.

Intelligitur casus prædictus de excō municatione maiori solu.

61 Obseruandum est primo hoc intelligi (quantum ad ad excommunicationem) de excommun. maiori, non minori. Si enim quis exerceat actum ordinis in excommun. maiori fit irregularis; si autem exerceat actum ordinis in excommun. minori, non fit irregularis, sed tamen grauiter peccat. Quia hoc expressè habetur de clerico excommunicato vel deposito. cap. *si celebrans*. Vbi ratio hæc adducitur etiam scilicet quia per excommun. minorem priuatur solum receptione passiua sacramentorum, non actiua; per receptionem autem sacramentorum non incurritur irregularitas, sed solum per actiuā exercitium, & ministrationem illorum, quæ prohibetur per excōicationem maiorē.

62 Obseruandum est etiam hoc intelligi de ministrante in censuris ministerio solemni, vt diximus nunc supra, de ministrante in ordine non suscepto. Deinum obseruādum est intelligi de eo, qui postquam sciuit se excommunicatum, vel suspensum, vel interdictum personaliter, vel locum esse interdictum, celebrat, vel exercet actum ordinis.

Intelligitur de ministrāte scienter.

Si enim haberet ignorātiam inuincibilem, non tenetur cauere ab actibus ordinum, nec exercendo illos incurrit irregularitatem. Quod probat Scotus ex cap. *Apostolica*, de clerico excomm. vel deposito minist. & ex Glosa in eodem cap. in eo enim cap. habetur sic. *Verum quia tempore suspensionis ignari celebrastis diuina, vos reddit ignorantia probabilis excusatos.* Ea quo habetur ignorantiam inculpabilem iuris, & facti excusare ab irregularitate. Scotus autem

Ignorantia quæ excuset.

dat exemplum de excommunicatione lata ab homine in absentem, & ignorantem, de qua est sermo in prædicto capite, & de qua Doctores ibi agūt, & Couarruuias in cap. *alma* 1. p. §. 10. num. 7. & alij. & inquit quod si v. g. aliquis excommunicauit aliquem per litteras, & à tempore sigillationis litteræ voluit eum statim esse excommunicatum, ille non tenetur se habere pro excommunicato quousque litteræ ad eum perueniant; si autem non sit ignorantia inuincibilis, quoniam ignoretur, vt si per famam, vel publicum rumorem deuenerit ad eum poena de excommunicatione, se debet habere pro excommunicato, vt elicitur ex eodem cap. *Apostolica*, & habetur in Glosa explicitè eodē capite ex qua Scotus hunc casum videtur desumpsisse, & tunc si celebret, vel exequatur aliquem actum ordinis, fit irregularis. Et in hoc conueniunt Doctores supradicti, & latè eoam explicat Suarez tomo de Censuris disp. 4. sect. 5. num. 9. & sequentibus.

63 Subiungit tamen Scotus si quis celebret sic in excōmunicat. quæ sibi non fuit formaliter intimata, sed ad eum solum per famam peruenerit facilius cum eo dispensari. Quod probat ex cap. *inter temporalia* de translatione Episcoporum, in quo habetur spiritualia facilius construi, quā destrui; de qua in materia excommunicationis.

Quādo facile dispēsetur.

64 Demum quæ dicta sunt de excōmuni. dicenda quoque sunt de alijs censuris, cuiusmodi sunt suspensio, & interdictum, vt diximus; qui enim in his exercet actum ordinis scienter est contumax, & peccat mortaliter, & fit irregularis per illam inobedientiam, & contumaciam.

Idem dicendum de alijs censuris.

Ex dictis colligitur alia regula generalis, quæ est, quod per ordinis administrationē quātumuis illicitam, dummodo non sint contra censuras, nemo fit irregularis. Ratio est, quia nulla est irregularitas talis inuenitur in iure expressa. Quod confirmatur ex eo, quod Scotus hic, & Summistæ verbo irregularitas, & Nauarus in Manu. cap. 27. à num. 191. vsque ad 195. vbi de hac re agit, nec Suarez disp. illa 42. sect. 5. nec vllus alius auctor assignat in iure aliquam, aliam irregularitatem propter delictum in vsu ordinum, commissum.

Alia regula generalis.

65 Verùm loquendo de susceptione ordinum contra prohibitionem per censuras factam an quis fiat irregularis, est res dubia. Nam auctores solent referre multos casus in quibus asserunt per indebitam ordinis susceptionem incurri irregularitatem. Præsertim communiter asseritur eum, qui in excommunicatione maiori suscipit ordines, esse irregularem. Quod probatur communiter ex cap. 1. de eo, qui furtiuè ordines suscipit. Nam eo capite decernitur, quod qui suscepit Subdiaconatum à quo sub anathemate prohibitus fuerat, non possit ascendere ad sacerdotium sine dispensatione, & sic videtur esse factus irregularis. Ex altera parte multi alij, vt Couarruuias cap. *Alma*, part. 1. §. 6. num. 6. & Suarez disput. 31. sect. 1. num. 57. tenent in hoc casu non incurri irregularitatem, sed solum suspensionem ab executione ordinum susceptorum (licèt loquendo de ministrante in ordine sacro ipse Suarez disp. ij. sect. 3. teneat incurrere excōmunicationem) quod probat ex cap. 3. eodem titulo, in quo Papa concedit Episcopo, vt possit cum sic ordinatis dispēsare vt in susceptis ordinibus possint ministrare, & verba textus sunt. *cum eis poteris de nostra licentia*

De susceptione ordinum contra prohibitionē per censuras.

centia dispensare, vt postmodum susceptorũ ordinum executione latentur idẽ habetur in cap. *cũ illorum*, de sent. excõm.

Sententia Authoris.

Ego autem puto priorem, & communiorem sententiam esse verã. Quia in illo capit. 1. apertè dicitur de eo sic ordinato. *alioquin nulla ratione concedimus cũ ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.* Habetur ergo expresè ibi in iure pœna irregularitatis imposita in suscipiẽte ordinẽ in excommunicatione. In tertio aũt capitulo conceditur facultas dispẽsãdi quoad executionẽ ordinũ susceptorũ, de habilitate autẽ, vel inhabilitate, ad alios suscipiendos nullũ est verbũ, ideò est alius casus; Neq. derogat priori capitulo, & idẽ dicendũ de cap. *cũ illorũ*, de sent. excõm. Qui ergo suscipit ordines in excõmunicatione, vel contra pręceptũ superioris prohibentis sub pęna excõmunicationis latę sentẽtię ne ad ordines accedat, fit irregularis: hoc autem non valet de alijs censuris, quia, vt dictum est, non habetur expressum in iure de alijs censuris, sicut de excommunicatione.

De eo qui recipit ordinẽ contra præceptum superioris.

66 Quo loco obseruãdũ est, Aliud esse quærere an qui iã ligatus est censura ecclesiastica, vel qui nondũ ligatus est censura ecclesiastica, sed ei præcipitur sub pęna, & interminatione excõmunicationis, vel sub pęna ipso facto incurrẽda, ne ordinetur, suscipiẽdo ordines, fiat irregularis; Et aliud an ille qui contra pręceptũ simplex superioris suscipit ordines fiat irregularis. Nã de primo nulla est dubitatio incurrere irregularitatẽ propter rationes superius adductas, sed de secundo hoc videtur negandũ: quia licèt aliqui dicãt illud præceptũ habere vim suspensionis, & ideò trãsgrediẽtẽ illud præceptũ se habere, ac si transgrediatur suspẽsionem; tamen hoc non est certũ, quia non est explicatũ in iure, quod etiam sentit Suarez disp. 42. sect. 5. num. 4. & hoc videtur haberi expresè in cap. illo 1. de clerico furtiuè promoto; verba enim tex. sunt hęc. *Vnde fraternitati tuæ respõdemus, quod si non fuit à te, vel ab aliquo Archidiaconorũ, vel Prælatorũ tuorũ sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad sacerdotale officiũ cõdigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispẽses: si verò interminatio anathematis super hoc facta est noueris illũ &c. alioquin nulla ratione cõcedimus eum ad sacerdotalem ordinẽ promoueri.* Videtur ergo Papa velle, quod illi, cui prohibitũ est à superiore sub interminatione excõmunicationis, idest sub pęna excommunic. & cõminatorię (idẽ enim est præcipere sub pœna excõmunicationis, & sub interminatione anathematis, vt habet Glosa in cap. *Veniens*, de eo, qui furtiuè ordinẽ suscipit verbo, interminatio, & Glosa in cap. *tuis*, de simonia verbo eodẽ) suscipere ordines, si illos suscipiat fiat irregularis, sed vbi non est prohibitio per huiusmodi censuram, non fieri irregularem: quia hęc extẽsio non habetur in Canone. Et illam extendere hoc modo est pęnã augere, non restringere. Nunc aũt est in vsu vt Epi illud præceptũ, & admonitionem faciant. Vnde qui cõtra talem prohibitionẽ susciperet ordines, fieret irregularis, à qua solus Papa dispensat.

Idẽ est præcipere sub pęna excõmunicationis, et sub interminatione anathematis.

De eo, qui ordinatur ab Episcopo qui renunciauit.

Solet adduci quoq; casus de illo, qui recepit ordines ab Epõ, qui episcopatui renũciauit quoad dignitatẽ, quam aliqui dicunt haberi cap. 1. de ordinato ab Episcopo, qui renuntiauit, sed reuera ibi nulla habetur irregularitas, seu inhabilitas ad suscipiendos ordines, sed solũ suspẽsio ab executione ordinum, vt rectè Scotus hac q. agẽdo de suspẽsione, & Suarez disp. illa 31. sect. 1. n. 3. & sequentib. ostendit. Ideò ad suspensionẽ pertinet, nõ ad irregularitatẽ. Verũ quia habent maximã cõuenientiã, & propinquitatẽ suspẽsio, & irregularitas, vt supra diximus, ideò vna pro alia sępè sumit.

De eo qui ordinatur ab Episcopo excommunicato ignoranter.

67 Adducitur quoque casus de eo, qui ignoranter ordinatur ab Episcopo excommunicato, qui videtur deduci ex cap. *cũ clericis*, de ordinatis ab Episcopo excommunicato, sed reuera hæc quoque est suspensio, quia in illo cap. non ponitur expresè, vt non possit suscipere ordines alios, sed solum conceditur Episcopo, vt possit secũm dispensare. Vnde videtur supponere esse suspensum, non irregularem.

De eo qui eodem die suscipit ordines minores simul cũ Subdiaconatu.

68 Adducitur etiam casus de eo, qui eodem die suscipit ordines minores simul cũ Subdiaconatu; quę videtur elici ex cap. 2. de eo, qui furtiuè ordines suscipit. sed hæc reducitur ad eam irregularitatem, quæ contrahitur ex furto in ordine, de qua supra diximus.

De eo qui reordinatur.

69 Adducitur etiã de illo, qui iterũ suscipit ordinẽ, quẽ simul susceperat, quæ deducitur ex illo, quod per iterationẽ sacramenti irreiterabilis, qui fit irregularis. sed diximus supra, hoc argumentũ non valere ad inferendã irregularitatẽ, quia debet esse in iure expressum, non à simili, vel à contrario deductũ. In iure autem non habetur. Solet aũtẽ deduci ex cap. 1. dist. 68. sed ibi de pœna irregularitatis nihil dicitur. Citatur etiã caput *saluberrimũ* 1. q. 7. sed ibi est sermo de clericis, qui ab hæresi reuertuntur, de quibus dicitur posse admitti in ordine iam suscepto, non tamen esse vlterius promouendos.

De eo, qui ordinatur ab Episcopo non baptizato, vel non consecrato, vel illitterato.

70 Adducitur etiã casus de eo qui ordinatur ab Epõ nõ baptizato, vel non sacerdote, vel in vniuersũ nõ consecrato, vel ab illitterato; Sed neque hęc irregularitas habetur in iure, solum ex rationibus Doctorum deducitur, quæ vt sæpius dictum est hic non concludunt.

De eo, qui ordinatur ab Episcopo diuersi idiomatis.

71 Adducitur etiã casus de eo, qui ordinatur ab Episcopo idiomatis diuersi, vt Græcus à Latino, quę videtur desumi ex cap. *cum secundũ*, & ex cap. *ex parte*, de tẽporibus ordinationũ. sed in illis non habetur pęna irregularitatis. Nã in primo cap. habetur prohibitio ne quis sic ordinetur, sed nulla apponitur pęna verba Pontificis sunt, *Nolumus de cætero cõmissiones, & consuetudines rituũ in ordinibus obseruari.* In secundo vero c. allegato nihil de hac materia habet.

De eo, qui ordinatur à duobus Episcopis simul.

72 Adducitur etiam casus, de eo, qui ordinatur simul à duobus Epis vno proferente formã, & alio ministrãte materiã. sed in hoc casu nõ incurritur irregularitas, sed nullitas ordinis, quia cũ diuisio in substãtialibus fit in sacramento, nullũ esse fertur sacramentum. & cũ in cap. *quorũdam* distin. 23. habetur *gradũ sacerdotij, vel leuitici ordinis quẽ peruersè adepti sunt, amittant*, intelligi debet non de suspensione, vel irregularitate, sed de nullitate idest debet declarari nullum esse. vt ibi Glosa significauit.

De quibusdã alijs casibus.

73 Solent adduci alij casus scilicet de illo, qui ordinatur ante legitimã ætatem. (sed de hoc infra in proprio loco agemus) itẽ casus de eo qui ordinatur ab alieno Epõ sine licẽtia proprij, de recipiente ordines extra tẽpora sine dispẽsatione; de ordinato non seruatis interstitijs, sed in istis incurritur suspẽsio, non irregularitas, quia in iure nõ imponitur hęc pęna, de quibus agẽdo de suspensione tractabimus.

Quis dispensat in hac irregularitate

74 Demũ obseruandũ est super hãc irregularitatẽ, quæ contrahitur per contumaciã in non seruando censuras ecclesiasticas, iã in suscipiẽdo ordines sacros, quã actus ordinũ in illis ministrando à solo Papa dispẽsari, de primo habetur cap. *fin.* de eo qui furtiuè ordinatur. & hoc si delictũ sit publicũ, si tamen sit occultũ poterit Episcopus dispẽsare ex nouo iure Conc. Triden. sess. 24. cap. 6. de qua re etiam Nauar. cap. 27. nu. 241. de secũdo habetur cap. 1. de sententia, & re iudicata in 6. de qua re etiã Nauar. eod. cap. n. 245

De crimine rebaptizationis ex qua quis fit irregularis.
Caput Tertium.

Per crimen rebaptizationis incurritur peccatũ mortale.

75 Dico alia crimina sunt, quæ tantũ crimina sunt, quibus incurritur irregularitas, & tñ Scotus hic ea nõ enumerat, nimirũ rebaptizatio, & hæresis. sed breuiter est dicendũ, Scotũ de primo satis supra loquutũ fuisse dist. 6. q. 8. cũ alijs Theologis, ideo noluit hic repetere. De heresi aũt hac eadẽ quæstione loquitur in responsione ad primũ argumentũ principale, vt videbimus. Quantũ ergo ad primũ in primis certũ est iterationẽ baptismi esse peccatũ grauissimũ, tã ex parte baptizantis, quàm baptizati. Quæ est cõmunis sententia Theologorum in hoc 4. distinct. 6. de qua Scotus eadem distinct. quæstio. 7. Hæc sententia probatur Sanctorum, & Conciliorum auctoritatibus, quarum multæ habentur de consecratione distinctione 4. presertim cap. *rebaptizare*. Vbi ex Diuo Augustino epist. 203 quæ est ad Maximinum habetur sic. *Rebaptizare hæreticum hominem, qui hæc sanctitatis signa perceperit quæ Christiana tradidit disciplina omninò peccatum est, rebaptizare*

autem catholicum immanissimum scelus est. & ibidem cap. *licet* 2. ex Concilio Carthaginensi 3. cap. 38. habetur. *Nō licet fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes Episcoporum.*

Prima ratio aliorum.

76 Ad hoc etiam adducuntur rationes. Prima, quę tribuitur Alensi 4. p. summ. quęst. vltima de Baptismo, & D. Thomæ in 4. dist. 6. art. 2. quæst. 1. Baptismus habet virtutem ex passione Christi, iuxta illud Apostoli *in morte ipsius baptizati sumus.* Sed Christus semel mortuus est pro nobis; ergo semel debemus baptizari. Verùm hæc ratio non concludit, quia etiam pęnitētia habet virtutem à passione Christi, & tamen est reiterabilis. Alij adducunt rationem illam, quia Baptismus imprimit characterem. At inquit Scotus neque hæc ratio concludit, quia non datur per notiora, quia magis notum est, quod Baptismus nō iteratur, quàm quod imprimat characterē, quia semper explicitè creditum est in Ecclesia, quod Baptismus non iteratur, nō tamen semper explicitè ita certè creditum est quod imprimat characterem, vt visum est supra eadem quæstione in materia de charactere.

Reijcitur. *Secūda ratio aliorum.* *Reijcitur.*

Vera ratio ex Scoto.

77 Vera ergo ratio, propter quam Baptismus est irreiterabilis, est institutio diuina. Quia enim Christus instituit hoc sacramentum esse irreiterabile, ideo est irreiterabile. Voluntatis diuinæ autem nulla potest assignari causa propter quā hoc fecerit: quia à nulla re ad extra diuina volūtas mouetur, sed quidquid facit, ideo facit, quia sibi sic placuit.

Prima ratio congrua.

78 Ratio verò aliqua congrua assignari potest. Prima potest esse, quia Baptismus est institutus à Christo Domino præcipuè contra peccatum originale, quod non est nisi vnicum, nec iterari potest; ideo non erat necessarium vt hoc sacramentum reiteraretur. Secunda potest sumi ex fine. Nam finis Baptismi, seu effectus eius est plenissima remissio culpæ, & pœnę. Cum ergo conferat tantam plenitudinem gratiæ, non fuit congruum, vt sæpius iterari posset; ne homo ex hac frequenti plenaria remissione sumeret incētiuum redeundi ad peccandum. Vnde videmus, quod remedium contra peccatum commissum post Baptismum, quod est pœnitentia, non est sine magna pœna; vt hinc homines auertantur à peccare. Tertia potest esse, quia Baptismus est ianua omnium sacramentorum, & per quam intratur in legem Euāgelicam & Christianam, & per quam quis ascribitur familiæ Christi, & fit membrum eius, & Ecclesiæ militantis. Licet autem aliquis ingressu in collegium, si offendat postquā intrauit collegium, possit reconciliari, & collegio, & capiti collegij, non tamen frequenter collegium intrat, sed semel tantum; ergo qui semel per Baptismum intrauit Ecclesiam Christi, si peccat debet reconciliari per aliud sacramentum scilicet penitentiæ: non debet autem iterum tentare velle ingredi Ecclesiam, quia iam intra illam est. Et ista certa sunt.

Secūda ratio *Tertia ratio.*

Pęna rebaptizationis est irregularitas.

79 Verùm an præter pœnam debitam peccato mortali, quæ incurritur, per rebaptizationem etiam incurratur pœna canonica, quæ est irregularitas, est difficilius. Omnes quidem Canonistæ, & Theologi concordant incurri hanc pęnam vt est videre in 4. senten. distinct. 6. & apud Scotum quæst. 8. superius adducta, & apud Sūmistas verbo irregularitas, & alios, quos adducunt Couaruuias in Clem. *si furiosus*, p. 1. in principio num. 8. Suarez tomo 3. disp. 31. sect. 5. & alij. Verùm difficile est assignare quo loco in iure hæc pęna imponatur huic crimini. Dimissis enim iuribus ciuilibus, quę non possunt hanc pœnam infligere, vt diximus supra primo cap. iura canonica, quæ nulla adducuntur, quæ tamen hoc expressè non dicunt. Vnde cum nunquam hæc pœna incurratur, nisi quando in iure est expressa, vt diximus, & dicemus, ex illis hęc assertio non poterit comprobari. Nam caput principale, quod adducitur ad probandum hāc pœnam impositam esse rebaptizato, est caput *qui bis*, de consecratione dist. 4. in quo habetur sic. *qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quod secundum Canones ordinari non possunt.* In hoc capite videtur apertè imposita esse hæc pœna baptizatis bis, & multo magis baptizatis pluries: tamen hoc caput nō videtur efficax. Quia vt ait Scotus vbi supra, illud acceptum est ex pęnitentiali Theodori, vt elicitur ex intitulatione eius: Theodorus autem ille fuit Episcopus Cāturiæ, ideò in quantum est illius auctoris nō habet vim, & robur infligendi pœnam irregularitatis. Ex quo elicit Scotus necessariū esse dicere, vel quod omnia capitula collecta à Gratiano, & incorporata suo Decreto confirmata sint à Papa. Vel quod multa capitula ibi sint posita, quæ non obligant totā Ecclesiam. At quod Papa confirmauerit omnia capitula ibi compilata non est manifestum, nec certum. Solum de Decretalibus Gregorius IX. in prohęmio eorundē scribens Doctoribus in iure canonico mandat, quod contenti sint in scholis, & in iudicijs ea compilatione. Et Bonifacius VIII. in prohęmio 6. libri mandat, quod de Constitutionibus editis à tempore Gregorij IX. vsque ad tempus suū illæ solæ habeant robur, quæ ibi insertæ sunt. Quare ex bis nō apparet quod capitula Decreti Gratiani sint cōfirmata.

De irregularitate quoad baptizatum

Capitula decreti Gratiani an obligēt totā Ecclesiā. Decretales vnde habeāt robur.

80 Quod si quis dicat, inquit Scotus, licèt Theodorus non potuerit condere ius, tamen innuit Papam condidisse tale ius, vt rebaptizatus sit irregularis: Quia apponit illud verbum *secundum Canones.* Respondet Scotus. Quod vbi, & qui sint illi Canones debebant à Glosa nominari, quia Glosa talis est necessaria vt manifestetur in iure esse expressā huiusmodi irregularitatem: Quia iam dictū est nūquam incurri hanc pęnā, nisi in casibus expressis in iure. At nulla Glosa ponitur, quæ ostendat vbi sit canon super hoc editus. Ex quo Scotus deinde conqueritur, immò inuehitur in Glosatores canonū, & Doctores Canonistas, qui Glosas inutiles, vbi non est opus multiplicant, vbi autē est opus sicco pede pertranseūt his verbis. *Et hoc sicut in multis locis apparet inutilis occupatio Glosatorū in iure canonico, qui multiplicant concordantias & auctoritates ad vnum vocabulū, & postea in fine nihil ad propositum & alibi, vbi est verbum maximi ponderis, a quo dependet sententia totius capituli trāseunt sicco pede, sic apparet de Bernardo in multis Decretalibus, vbi ponitur illud verbum sub interminatione anathematis. v. g. de sagittarijs disputans an ista verba exprimant sententiā latā, vel per eam fiat cōminatio, & mittit, & remittit.*

Obiectionis solutio.

Scotus inuehitur in glosatores canonum, & Doctores Canonistas.

81 Quantum etiam ad rebaptizantem, quod incurrat irregularitatē omnes adducunt caput *ex litterarū*, de Apostatis. sed difficile etiam ex illo capite elicitur hæc irregularitas. Quia in prima parte illius capitis est sermo de rebaptizato, non de rebaptizante, neque ibi dicitur, quod rebaptizans, vel rebaptizatus sint irregulares. In secunda parte etiā seu 2. §. non est sermo de rebaptizāte, neq. de rebaptizato, sed de Acolyto, qui inseruiuit rebaptizāti in ipsa rebaptizatione, de quo Abbas ille scripserat Pōtifici petens, quali pęna ille Acolytus deberet puniri, & Papa respōdet quod quia minor ætas, & desideriū sanitatis fratris (persuasū enim eis fuerat à quadā sortilega, quod si rebaptizaretur, sanaretur) eū excusare videbantur, ad superiores ordines promoueri nō valebat si rebaptizatio erat publica, si verò erat priuata, promoueri posset acta pęnitētia. Vnde ex his apparet, quod nullum sit verbum de rebaptizante, nec de rebaptizato.

De irregularitate quoad rebaptizātē.

82 Nihilominus cōmuniter veteres Recētiores Theologi asserunt pęnā criminis rebaptizationis tàm in suscipiēte, quā in baptizāte esse irregularitatē. Ratio est, quia vsus, & consuetudo, quæ est optima legū interpres asserit pœnā rebaptizationis esse irregularitatē. Vnde cū hic sit cōmunis & freqnētatus vsus dicēdū est esse etiā interpretationē illorū textuū. Et confirmatur, quia cū Pontifex ibi declaret Acolytū illū esse irregularem, eo quia cooperatus fuit rebaptizationi, quanto magis iudicandū est eū censuisse rebaptizantē, & rebaptizatū, qui sūt principales in illa actione eidē pęnæ esse subiectos? Non loquitur aūt de illis in 2. part. illius capitis, quia Abbas nō petiuit qua pęna illi essent puniendi, sed solū de Acolyto, qui videbatur minus peccasse.

Resolutio difficultatis. Prima ratio

Confirmatio

Nec valet hic, quod in casu irregularitatis nō valet argumentū à simili, vel à maiori, seu à fortiori, vt supra obiectū est. Quia in proposito propriè nō est à simili, non. n. sunt diuersi casus, sed est idē casus, nimirū de irregularitate eadē, & est inter pricipales, & minus principales cōmittētes hoc

cri-

crimen. Vnde cum declaretur expressè à Pontifice minus peccantem in eo crimine rebaptizationis incurrere pœnam irregularitatis, multo magis est dicendum illos incurrere, qui sunt causæ magis principales eiusdem criminis. Quod confirmatur: quia illa in hoc crimine sunt introducta in odium hæreticorum: qui dicebant hæreticos redeuntes debere rebaptizari, ad hoc autem crimen, & hæresim eliminandam statuerunt committentes huiusmodi crimen deijci, & prohiberi à statu clericali. Vnde proculdubio extenditur ad omnes in illud crimen consentientes.

Confirmatio

83 Difficultates verò quædam circa intellectum huius irregularitatis occurrunt. Et primò an rebaptizationis irregularitas sit totalis; ita quod si rebaptizans sit clericus ordinatus ad aliquos ordines, nedum inhabilis fiat ad suscipiendum ordines superiores, sed etiam fiat suspensus administrando in susceptis. Suarez dispu. illa 31. sect. 6. tenet, quod tantùm impediatur à susceptione ordinum superiorum, non autem ab executione susceptorum. Fundamentum est, quia caput illud *ex litterarum*, prohibet solum ne Acolytus ille ad superiores ordines ascendat; de ministerio verò in Acolytatu nihil dicit. pœnæ autẽ non sunt ampliandæ; & in hac materia irregularitatis non est extendenda pęna vltra id, quod verba legis significant. Ex altera parte communiter omnes Doctores dicunt simpliciter per hoc crimen incurri irregularitatem. Vnde videntur intelligere de irregularitate simpliciter, & totali.

Prima dubitatio An crimen rebaptizationis impediat ab executione ordinum susceptorum.
Opinio Suarez.
Aliorum communior opinio.

Res hæc est difficilis, mihi tamẽ videtur dicendum priuari etiam executione ordinum susceptorum. Quoniam in cap. *Eos quos* de pęnitentia distin. 4. Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, qui permiserint se rebaptizari, seu voluntariè, seu coactè imponitur hæc pęna, *vsque ad diem exitus sui in pęnitentia (si resipiscant) iacere conueniet, nec orationi non modò fidelium, sed ne Cathecumenorum quidem omnimodis interesse, quibus laica tantùm communio in morte est reddenda*. Eadem autem est ratio de baptizato, & baptizante, vt videbimus; At pęna illa vt patet priuat ab omni exercitio clericali, & cõcedit solum laicam communionem; ergo est pęna irregularitatis completa & inhabilitas etiam ab vsu susceptorum ordinum.

Opinio Authoris.

At inquit Suarez has pęnas non esse in vsu. Respondeo pęnas illas pęnitentiæ perpetuæ non esse in vsu; At inhabilitas ad exercendum ordines ignoro an sit in vsu. Dictum est, standum esse consuetudini, quę est optima legum interpres. Vnde cum nunc talis rebaptizatur habeatur pro irregulari, puto, quod simpliciter irregularis censeatur scilicet & quo ad suscipiendum superiores, & etiam quo ad executionem susceptorum.

Responsio Suarez.

84 Quod verò etiam ipso facto hæc irregularitas incurratur, fatetur ipse Suarez, & est communis sententia, licèt verbum illud *ipso facto* non habeatur in capitulo *ex litterarum*, nec aliud verbum temporis præsentis, sed futuri *non valebit*. Nam licèt sit futuri temporis, non propter hoc iudicat non incurri, nisi per Iudicem declaretur, sed determinat ipsimet per legem illam inhabilem fieri. Et hæc est communis sententia ex Suarez. Vnde cum communiter intelligant Doctores hãc irregularitatem ipso facto incurri, licèt feratur per verba diuersa, dicendum est quoque intelligi nedum de ascensu ad superiores ordines, sed etiam de executione susceptorum.

85 Alia difficultas est, an ad hoc vt per huiusmodi crimen incurratur irregularitas requiratur quod sit rebaptizatio publica; Vel sufficiat occulta, & per vtramque incurratur irregularitas. Respondet Scotus eadem quæst. 8. per vtramque incurri irregularitatem, & solum esse differentiã inter eum, qui rebaptizat publicè, & eum qui rebaptizat priuatè; quia in prima difficilius, in secunda facilius dispẽsatur. Nam in secunda inquit Scotus fortè dispensatur per Episcopum, in publica solum per Papam; Atque textum illum non sic intelligi, quod per vtramque incurratur irregularitas, neque quantum ad incurrere irregularitatem ibi fieri vllam differentiam, sed solum quantum ad facilius, & difficilius dispensari, vt dictum est.

Secunda dubitatio.
An requiratur quod sit publica rebaptizatio.
Opinio Scoti.
Expositio textus secundum Scotus.

86 Suarez disput. illa 31. sect. 6. impugnat hanc solutionem. inquit enim nullum fundamẽtum habere in illo text. quia quando crimen est occultum non dicit Papa quod egeat dispensatione superioris, sed ait absolutè, *poterit promoueri*. Quod non est limitãdum scilicet addita conditione scilicet ex dispensatione Episcopi propter illam regulã quod fauores sunt ampliandi, & pęnæ restringendæ. Vnde Panormitanus ibi notab. 2. expressè dicit in hoc crimine occulto nullam requiri dispensationem, quia nulla contrahitur irregularitas. Et eandem sententiam sequitur Syluester verbo *irregularitas*, nu. 4. & communiter Canonistæ; Asserit tamen Suarez communem, & receptam sententiã esse per occultam rebaptizationem incurri irregularitatem an verò propter hanc receptam sententiam implicandum sit qui hoc crimen priuatim perpetrauerit incurrere, relinquit alijs iudicandum.

ObiectioSuarez.

Cæterùm opinio Scoti, quæ est communis, & recepta, vt fatetur Suarez, quam etiã sequitur Soto adductus à Suarez in 4. dist. 3. quæst. vnica, art. 9. in fine habet fundamẽtum in illo cap. *ex litterarum*, nam caput illud habet sic. *ex litterarum tuarum tenore perpendimus, quod quidam ægritudine longa confectus insano sortilegarum mulierum credẽs consilio, vt sanaretur per iterationem fecit iniuriam Baptismatis sacramento*. Habemus ex hac parte fieri iniuriam sacramento Baptismi per iterationem eius absolutè; non enim facit distinctionem de iteratione publica, vel priuata, Pęna autem huius iniuriæ, & criminis est irregularitas in iterãtibus, qui sunt tàm baptizans quàm baptizatus; ergo non est ambigendum, an hæc pęna incurratur si sit priuata iteratio, vel publica, quia hæc distinctio non habetur in hac prima parte, in qua asseritur crimen cõmissum. In secunda parte autem illius Canonis habemus hæc verba, *Quia ergo tua nos duxit prudentia consulendos qualiter puniri debeat Acolytus, quem minor ætas, & dilectio fraternæ salutis excusare videtur, discretioni tuæ præsentibus litteris respondemus, quod ad superiores ordines promoueri (si publicum est quod opponitur) non valebit; nisi ad Religionem transire voluerit, vt fauore Religionis ipsius circa eum valeat dispensari. Si verò occultum est promoueri poterit eius excessum suum dignis pænitentiæ fructibus expiare*. Ex his apparet distinctionem de publico, & priuato poni in hac secunda parte, & poni non quo ad incurrere, sed quo ad dispensare, vt dicebat Scotus. Nõ ergo propter hanc distinctionem de publico, & occulto est ambigendum an occulto crimine incurratur hæc irregularitas, quia id iam certũ est ex priori parte textus, sed hoc pertinet ad rationem dispensandi.

Refellitur Suarez.

Et confirmatur, quia Papa in hac secunda parte non loquitur de rebaptizante, neque de rebaptizato, sed de Acolyto, qui ministrauit rebaptizanti, de quo Abbas ille consuluerat Pontificem. Et Papa videtur velle mitius agi cum illo Acolyto, quia ob minorem ætatem, & dilectionem salutis fratris, videbatur excusandus aliquo modo; ideò Papa decreuit, quod si crimen non sit publicum, sed occultũ possit promoueri acta pœnitentia. Vnde illa verba *poterit promoueri*, indicant Papam indulgere, & dispensare vt possit promoueri.

Confirmatio

87 Non valet ergo trahere similitudinem ab Acolyto illo ad rebaptizãtem, & rebaptizatum, quia est valde magna differentia. Formaliter & principaliter enim illi faciũt iniuriam sacramento, siuè occultè, siuè publicè, ideò nõ est ambigendum an illi contrahant hanc pœnam, licèt occultè hoc crimen perpetrent.

88 Quod autem ait Soto Scotum malè dicere, cum ait committentem crimen rebaptizationis occultè fortè posse dispensari ab Episcopo, committentem verò publicè non, nisi per Papam, nulla ratione probat. Adducit Syluestrum verbo *Baptismus*, scilicet §. 3. sed Syluester ibi de hac re nihil dicit: Verbo aũt irregularitas, nu. 4. solũ dicit, quod occultè præbens ministeriũ rebaptizãti poterit promoueri post pęnitentiam, sicut habet prædictum caput *ex litterarum*, ideò nihil habetur ex eo contra Scotum. Sententia autem

Irregularitatem occultam in rebaptizatione an possit dispẽsari ab Episcopo.

Scoti habet vim ex eo cap. quia videtur esse certum Acolytum, qui cooperatus fuit crimen rebaptizationis, fuisse irregularem: quia Papa supponit in primo capite agentes, & cooperantes rebaptizationi, facere iniuriam Baptismo, & consequenter incurri irregularitatem, & consequenter illum Acolytum quoque irregularem fuisse: tamen quia minor ætas, & fraternæ salutis dilectio videbatur eum excusare, Papa decernit, quod possit promoueri ad ordines, si crimen sit occultum. At si est irregularis non potest promoueri sine dispēsatione; Vel ergo Papa illis verbis ibi dispensauit, vel concessit licentiam, vt dispensaretur ab alio super eum, qui est Episcopus. Adde quod Scotus non asserit absolutè posse dispensari ab Episcopo, sed ait, *fortè*. Et certè hoc est probabile: quia verba illa *si verò occultum est, promoueri poterit*, videntur significare Papam potestatem dispensationis nō sibi reseruare, vt in publico, sed inferioribus superioribus relinquere: sicuti etiam impositionem condignæ pœnitentiæ eisdem inferioribus superioribus relinquit, sed de dispensatione irregularitatis infra agemus.

Tertia dubitatio.
Quid de rebaptizante, & de rebaptizato sine intētione suscipiendi Baptismum.

89 Altera est dubitatio an qui rebaptizat, vel rebaptizatur sine intentione conferendi, vel suscipiendi Baptismum incurrat hanc irregularitatem. Ad hoc dubium Respondetur, quod etsi in hoc casu magnum sit peccatum, non tamen incurritur pœna irregularitatis: quia, vt dicebat Scotus, hæc iteratio Baptismi debet esse absoluta, & simpliciter rebaptizatio, deficiente autem intentione patet, quod non est vera, & absoluta, sed trufatica baptizatio, vt dicebat Scotus. Præterea vt ait Nauarus cap. 27. num. 246. intentio eorum non fuit iterare Baptismum: Actus autem agentium nō operatur vltra intentionem eorum l. *non omnis*, ff. de rebus cred. Et confirmatur, quia vt dictum est supra hæc pœna imposita est ad eliminādam hæresim illam, quod hæretici essent rebaptizandi. Patet autem, quod hæretici intendebant de vera, & perfecta rebaptizatione, quæ fieri non potest sine vera intentione. In foro tamen exteriori reputarentur irregularis, vbi factum exterius cōsideratur, non intentio, quæ est occulta, si tamen illa posset aliquo modo constare, neque in illo foro esset irregularis. Consentiunt in hac re Suarez vbi supra, qui citat alios, & Scotus hoc apertè dicere videtur, dum inquit, quod incurritur hæc irregularitas *si sit iteratio absolutè*. Videtur ergo velle quod sit vera, & perfecta iteratio, cuiusmodi non est iteratio sine intentione conferendi, vel suscipiendi Baptismum.

Quid si quis timore permittit exterius se rebaptizari tantum.

90 Ex hoc fundamento habetur resolutio multorū casuum, vt si quis timore ductus permittat exterius iterum se baptizari, sed interius non consentiat, non est irregularis; si autem consentiat, maximè. Idem si quis permittat se rebaptizari sub conditione, sed hac intentione, si prius nō fuit baptizatus, dummodo non sit certus se prius baptizatum fuisse, vt supra diximus. Si verò quis conscientia erronea putauit se prius fuisse baptizatum, & permittit se iterū baptizari, hic non incurrit, quia re vera hæc non est rebaptizatio: Quia prius non erat baptizatus, & sic de alijs est iudicium.

Quartū dubium.
An qui rebaptizat cum cōditione nō facta diligētia debita, fiat irregularis.

91 Aliud dubium est, an qui rebaptizat sub conditione non facta diligēti indagine, an fuerit ille prius baptizatus incurrat hanc irregularitatem. Scotus eadem quæst. 8. respondet, quod cum adest dubium verisimile, & non trufaticè rebaptizans sub conditione, non est irregularis. In quo omnes conueniunt iuxta Decretalem Alexandri III. & habetur cap. 2. de Baptismo. in qua decernitur, quod ille, de quo dubitatur, baptizetur sub conditione. Sed difficultas est quando non adhibetur diligentia debita; Immò licèt constet paruulum esse baptizatum domi, volunt etiam eum in Ecclesia baptizare sub cōditione. quod ait Soto eodem 3. distin. quæst. vnica art. 9. vidisse esse in vsu in quibusdam Ecclesijs apud ignorantes sacerdotes. Respondet Soto ex Victoria in sūma in 4. in materia de Baptismo §. 36. quos alij sequūtur citati à Suarez vbi supra, quod huiusmodi sacerdotes incurrunt irregularitatem, quia licèt illa conditio apponatur, tamen moraliter pro non apposita habetur; quia cum diligentia debita non adhibetur, cōditio illa non habet locum, Quia conceditur posse fieri illam rebaptizationem, quando adest dubium; cum autem nulla facta est diligentia, reuera non adest dubium. Ex altera parte Scotus eadem quæst. 8. asserit, quod non tenetur quicunque sacerdos facere strictam inquisitionem, an vetula baptizauerit paruulum in domo, & proinde tam stricta diligentia non videtur requiri. Respondet Soto hoc esse verum, qn̄ nulla est quæstio, seu dubitatio, an paruulus sit baptizatus; semper tamen esse consilium petere an sit baptizatus.

Respōsio Soto ex Victoria.

Scoti opinio.

Resolutio.

92 Est ergo dicendum, quando dubium est verisimile, tunc esse baptizandum sub conditione iuxta Decretalem Alexandri; Quando verò non est dubium verisimile, supplenda esse sacramentalia, non autem esse rebaptizandum, vt docet Nauarus in prædicto capite 27. num. 246. Et hoc vt certum ab omnibus tenetur.

Sed valdè dubium est, dato, quod aliquis rebaptizet sciēter, bona tamen fide sub conditione, vt ait Soto esse consuetudinem in quibusdam locis, atque ipsum vidisse in quadā ciuitate litem agitatam coram Episcopo, quod quidam Nobilis, cuius filium baptizatum fuisse domi cōstabat, volebat nihilominus etiā vt denuo in Ecclesia baptizaretur, baptizans fiat irregularis. Nam Nauarus vbi supra, quem sequitur Suarez ibidem tenet non fieri irregularem: Quia, inquit, intentio istius non est uerum baptizare, & actus agentium vltra intentionem agentis non operantur. Addit Suarez quod conditio superaddita siuè ineptè, siuè prudenter superaddita suspendit, quantū in se est, actum illū, atque ita impedit formalem rationem rebaptizationis; & demum quia ille in eo facto non est imitator Hæreticorū, vt à tali intentione conditionata procedit. Et ad rationem Soto, quæ erat, quod rebaptizatio sub conditione permittitur solum ratione dubij; hic verò nullum est dubium, Respondet, quod hoc concludit actionem illam esse peccatum, non autem per illam incurri irregularitatem: quia id in iure non est expressum, neque formaliter ille censetur rebaptizare, quia conditio illa suspendit actum.

Opinio Nauari, & Suarez.

Opinio Authoris.

93 Mihi verò videtur sententia Soto, & aliorum esse verissima. Nam certum est, rebaptizantem aliquem, vbi non est dubium, verisimile esse rebaptizare scienter; rebaptizantem autem scienter nulli dubium est facere iniuriam sacramento, & consequenter incurrere hanc irregularitatem. Nec iuuat dicere quod appositio illius conditionis suspendit actum, & quod ille non habet intentionem rebaptizandi, quia illa conditio non potest habere locum, nisi sit dubium de baptizatione; At quando nullum est dubiū de baptizatione, si illa conditio apponatur, videtur potius apponi, quia sic apponens dubitet primum baptismū esse validum, vel habuisse aliquem defectum, per quem non fuerit sufficiens. Vnde conditio non suspendit actum, nec intētionem rebaptizantis, quin intendat denuo baptizare, vt volebat Suarez, quia rebaptizans absolutè intendit rebaptizare, sed illa conditio solum adhibetur ad certificandum illum esse verè baptizatum, & ad tollēdum dubitationem de inualiditate primi Baptismi, quæ est contra intentionē Ecclesiæ intendentis eliminare hunc errorem hæreticorū, quod Baptismus semel ritè collatus possit habere aliquem defectum propter quem liceat, & debeat reiterari. Vnde sensus istius propositionis; si nō es baptizatus, ego te baptizo, in eo qui non dubitat iam fuisse baptizatū est hic; si per primum Baptismum verè non es baptizatus, ego iterum te baptizo, vt vere, & certitudinaliter sis baptizatus.

Ad rationē Nauari.

94 Et per idem ratio Nauari est nulla, quia falsum est, quod non intendat iterare Baptismum ille, qui scienter sub conditione rebaptizat, immò clarum est eum intēdere rebaptizare; quia dubitat de primo Baptismo, de quo tamen certum est fuisse collatum; nō enim dubitat, an fuerit baptizatus, sed an Baptismus ille fuerit validus. Proinde rationabiliter Scotus dixit caput illud, *ex litterarum*, intelligi de rebaptizatione scienter iterata idest, de qua nullum est dubium verisimile de priori baptizatione; & idem ritè confirmauit Soto.

Aliud

Quintũ dubium. An ignorantia excuset ab hac irregularitate. Duplex ignorantia iuris, & facti. De ignorantia facti. Opinio quorundam.

95 Aliud dubium graue est, an qui rebaptizat, vel rebaptizatur non sub conditione, sed absolutè sed ignoranter, incidat in hanc irregularitatem? Respondetur duplex est ignorantia scilicet iuris, & facti; dicemus prius de ignorantia facti, deinde de ignorantia iuris. Quantum ad ignorantiam facti, quæ est quando scit quidem in iure positam esse irregularitatem rebaptizationi, & ideò non habet ignorantiam iuris, sed illius scientiam, ignorat verò an aliquis prius fuerit baptizatus: hæc dicitur ignorantia facti, quia ignoratur factum illud scilicet rebaptizationem aliàs fuisse factam. Hic fuit sententia, rebaptizatum ignoranter esse irregularem, non autem rebaptizantem. Hanc sententiã dicit Scotus vbi supra fuisse Canonistarum, quod etiam asserit Couaruuias in Clemen. *si furiosus*, in principio num. 8. qui nonnullos illorum Doctorum citat, præsertim Paludanum distin. 6. quæst. 4. art. 1. Diuum Antoninum 3. par. titul. 14. cap. 13. §. 12. & inclinant alij. Fundamentũ huius sententię est cap. *quibis*. de Consecratione distin. 4. supra adductum. Vbi apertè dicitur qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quod secundum Canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat. Hunc autem textum certum est non loqui de ignorantia iuris, quia illa est culpabilis, vt infra videbimus; & ideò de illa pœnitentiam quis agere tenetur in capite illo: tamen dicitur, eum, qui ignoranter sic rebaptizatur, non indigere pro eo pęnitere, loquitur ergo de ignorantia facti, quæ excusat à peccato. Videtur ergo velle, quod quicunque inculpabiliter baptizatur vt paruulus in infantili ætate sit irregularis; & adducunt rationem; quia irregularitas incurri potest sine culpa, vt patebit infra in alijs speciebus irregularitatis.

Refellitur à Scoto.

96 Verùm Scotus, quem deinde sequuti sunt omnes, hanc opinionem reijcit eadem quæstio 8 Primò, quia non videtur esse maior ratio de rebaptizato, quã de rebaptizante. At rebaptizans inscienter non fit irregularis, ergo Minor probatur: quia est vera etiam secundum auctores illius opinionis: quia Canon ille non loquitur de baptizante, sed solum de baptizato. Prӕterea dummodo non adsit aliquod dubium verisimile, quod ille nõ sit baptizatus, rebaptizans non fit irregularis: quia non tenetur quicũque sacerdos strictam inquisitionem facere, an vetula baptizauerit paruulum in domo, sed sufficit, quod nulla de hac re habeatur dubitatio, & communiter pro firmo habeatur, quod illum non baptizauerit. Maior quoque probatur, quis videretur minus excusandus baptizãs quã baptizatus. Nam baptizatus videtur quærere salutem suam ne sit in dubio, an sit baptizatus: at hoc non potest dici de baptizante.

Fundamẽtũ aduersariorum euertitur.

97 Fundamentũ autem illius opinionis est nullius momenti: quia Canon ille, *qui bis*, inquit Scotus non cogit, quia desumptus est ille Canon ex pęnitentiali Theodori Episcopi Cantuariensis, qui non habebat auctoritatem super totam Ecclesiam. Nec apparet, quod Canones adductã à Gratiano in suo decreto confirmati sint à Papa, vt supra diximus. Nec valet quod ibi dicatur rebaptizatum esse irregularem secundum Canones: Quia neque in illo capite, neque in Glosa notatur qui sint isti Canones: ideò cũ non reperiantur in iure alij Canones, ille non cogit.

Cõclusio Scoti.

98 Vnde concludit Scotus, dicendum esse, quod ignorantia facti, dummodo non sit crassa, seu crassa, sed probabilis totaliter excusat conferentem Baptismum, & recipientem ab illa pœna, & adducit rationem, & fundamentum sæpius supra repetitum, quod vniuersaliter pęna canonica non incurritur nisi à latore Canonis inferatur; Vbi ergo non inuenitur ex vi verborum inflicta, tunc dicendum est simpliciter, quod nulla est. Non enim verba Constitutionum pęnalium sunt amplianda, sed restringenda iuxta illam Maximam de Regulis iuris in 6. *odia restringi, &c.* Atque hæc hodie est communis sententia, quam sequitur Soto d. art. 9. Nauarus cap. 27. num. 246. Couaruuias vbi supra. Suarez disput. illa 31. qui plurimos alios citat; & alias rationes adducit, sed istæ sufficiant. Adde quod etiam si rebaptizatus inscienter postea ratam haberet illam rebaptizationem non ob hoc fieret irregularis scilicet, quia illa ratihabitio non est causa rebaptizationis; ideò illam inducere non potest, vt in simili de ratihabitione de damno dato diximus eam non obligare ad restitutionem, quia non est causa influens in damnificationem disputatione 50. num. 42. & consentit Suarez eadem disput. 31. sectio. 6. in fine.

Nunquam pœna canonica incurritur, nisi ex vi verborũ habeatur inflicta à canone.

Quid dicẽdũ de ignorãtia iuris.

99 At loquendo de ignorantia iuris, quę est ignorare quod in iure posita sit pœna irregularitatis rebaptizationi tam actiuę, quàm passiuę, inquit Scotus eam non excusare; quia incurratur hæc irregularitas. Fundamẽtum est; quia ignorantia iuris diuini non excusat a culpa. In proposito est lex diuina prohibens rebaptizationem; ergo. Rursus quã legi diuinæ apposita est pęna canonica, ignorantia talis pęnæ nõ excusat ab illa pęna, quia qui violat illam legem diuinam, & consequenter dat operam rei illicitæ, incurrit pęnam illam; Vnde cum in proposito sit præceptum iuris diuini ne homo rebaptizetur, & ius canonicum apposuerit pęnam irregularitatis violatori huius præcepti, sequitur quod ignorantia istius iuris non excusat ab incursu huius pęnæ.

Opinio Soto, Suarez, & aliorum.

100 Soto illa dist. 3. art. 9. Suarez ead. disput. 31. sect. 6. & alij dicunt ignorantiam huius iuris aliquando posse excusare. Sed de hac contentione egimus supra ead. dist. 6. quæst. 8. disp. 22. ideò vide ibi, & in materia de pęnitentia disp. 7. cap. 2. num. 33. & sequentibus. Ibi enim explicatur qualiter non omnis ignorantia iuris diuini, naturæ, & humanæ est culpabilis, sed aliqua. Ratio est: Quia præcepta legis naturæ diuinæ positiuæ, & humanę non sunt eiusdem rationis. Quædam enim præcepta legis naturæ sunt adeo nota, vt nemo illa ignorare possit, illa, & quædam præcepta legis diuinæ positiuæ scilicet euangelicę sunt adeo facilia vt vnusquisque fidelis teneatur illa scire explicitè; quædam verò tàm legis naturæ, quàm legis euangelicæ non sunt ita facilia, ideo simplices excusantur, si illa ignorent. Et hoc idem dicendum de iuris ecclesiastici præceptis. Ignorantia iuris, & præceptorum secundi generis excusat à peccato in foro conscientiæ, vt Scotus docet in 3. dist. 25. & ea dispu. 7. cap. 2. explicauimus. Ignorantia pręceptorum primi generis non excusat. Ad propositum Scotus in hoc 4. distin. 6. q. 8. dicit ignorãtiã huius præcepti, quod Baptismus non est iterãdus, nõ excusare à peccato, quia hoc pręceptũ est pręceptũ adeo facilè, & vsu frequẽtatum, vt nullus sit Christianus quantumcunque ignorans, qui non sciat, quod Baptismus vna sola vice suscipitur, & quod semel baptizatus amplius nõ baptizatur, quia per Baptismum fit Christianus & recipitur in statu salutis. Ex quo apparet hoc præceptum esse de numero eorum, quæ quicunque fidelis tenetur scire explicitè, & proinde ignorantia illius non excusat baptizatum quicunque ille sit, & quantumcunque simplex, & multo minus baptizantem, & maximè sacerdotem & parochũ ordinarium ministrum huius sacramenti, quia vltra facilitatem præcepti propter quam omnes obligat ad illud explicitè sciendum, accidit, quod ipse tenetur scire quæ ad suũ statum pertinent, inter quę est debita ministratio sacramẽtorum, & maximè Baptismi, qui est ianua sacramentorum ideò hæc ignorantia iuris non excusat.

Opinio Scoti.

De eo qui fictè baptizatur an sit irregularis.

101 Adducũt alij Auctores alios casus, in quibus susceptione Baptismi cõtrahitur irregularitas, vt Maiolus lib. 3. cap. 7. primus est de eo, qui fictè suscipit Baptismum. Sed hoc reijcit Suarez tom. de Censuris disp. 42 sect. 1. quia in iure hic casus expressus non habetur; Quæ est regula toties supra ex Scoto, & alijs Doctoribus replicata. Neque argumentum à simili hic valet. Alius casus est de eo qui differt Baptismum vsq; ad mortis articulum, & de illo qui ex necessitate, & timore mortis illum recipit, qui habetur capite *si quis in ęgritudine* dist. 57. vbi sic habetur *si quis in ęgritudine constitutus fuerit baptizatus presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi fortè postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.* Alius casus est de eo, qui post culpabilem dilationem Baptismi, illum suscipit dum-

De eo, qui differt Baptismũ vsque ad mortis articulum.

De eo, qui culpabiliter differt Baptismum.

de ante ægritudinem, vel articulum mortis: præsumitur enim differre ob maiorem peccandi licentiam. Sed reijcitur à Suarez vbi supra; quia hic casus non habetur in illo textu, *si quis*, vt vult Maiolus, quia ibi nulla fit mentio de dilatione, sed solum de necessitate. Alius casus de eo qui in loco quo peregrinatur, & est incognitus baptizatur: habetur enim Canone, *omnes*, dist. 98. in quo sic habetur *omnes, qui peregrè seu in peregrinatione fuerint baptizati eo quorum minime sit cognita vita placuit ad Clerum non esse promouendos*. Alius casus adducitur de eo, de quo dubitatur an sit baptizatus, quem inquit Suarez vbi supra desumi ex cap. *placuit*, de infantibus de consec. dist. 4. Verùm in eo capitulo non habetur talis irregularitas: quoniã in eo capitulo solum habetur, quod quando non inueniuntur certissimi testes de baptismo infantium nec ipsi sciunt reddere rationem, an sint baptizati, quod sine trepidatione debent baptizari ne propter hanc trepidationē careant sacramenti purgatione. Verba illius capitis sunt ista. *Placuit de infantibus quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testificent. neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc etiã Legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. similiter & de Ecclesijs quoties super earum consecratione hæsitatur, agendum est, vt sine vlla trepidatione consecrentur.* Hic autem vt patet nulla fit prohibitio ne huiusmodi tonsantes cum peruenerint ad ætatem requisitã non ordinētur. Alius casus est de eo, qui baptizatus est ab hæreticis. qui clarè habetur cap. *Ventum est*. quæstio. 1. in quo Innocentius Primus ait legem ecclesiasticam esse. *Ex his qui ab hæreticis veniunt, vel ibi baptizati sunt, neminem in clericatus honorem, vel exiguum subrogare*. & idem habetur cap. *qui in quolibet* 1. quæst. 7.

De peregrino baptizato

De eo, de cuius baptismo dubitatur.

De baptizato ab hæreticis.

102 His casibus exceptis non video alios numerari ab auctoribus, in quibus per susceptionem Baptismi incurratur irregularitas. Vnde regula generalis videtur posse elici. His casibus exceptis per nullam aliam susceptionem Baptismi cum quacunque culpa incurri irregularitatem, quia nullus alius in iure reperitur expressus.

Prima regula generalis.

103 Additur & alia regula generalis, quod per susceptionem indignam passiuam quatuor Sacramentorum scilicet Confirmationis, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis non incurritur irregularitas. Dixi per susceptionem passiuam, quia de administratione actiua iam diximus supra. De Matrimonio infra agam agendo de Bigamia. De quatuor prædictis sacramentis probatur: quia in iure nulla susceptio sacramentorum horum quacunque indigna, & culpabilis punitur hac pœna. Probatur etiam inductiuè, & primò de Confirmatione, per cuius reiterationem est aliquod dubium an quis fiat irregularis. Nam Canonistæ in caput *dictum* de Consecratione dist. 5. & in caput quibus de Consecratione dist. 4. asserunt iterantem sacramentum Confirmationis esse irregularē, quos sequitur Nauarrus cap. 27. nu. 247. d. Antoninus citatus à Nauarro, Maiolus lib. 3. cap. 15. & alij. sed contrariam sententiam tenet Scotus in hoc 4. dist. 7. quæst. 5. vt supra diximus quem deinde communiter omnes alij ferè sequuti sunt, & cuius opinionem affirmat Nauarus esse communiter receptam. Et eam amplectuntur Paludanus, Couaruuias, Suarez tomo 3. in 3. par. disp. 38. sect. 1. & tomo de Censuris disp. 42. sect. 2. num. 2. & alij ab eis citati. Ratio est, quia in iure non habetur per huiusmodi delictum reconfirmationis incurri irregularitatem. Quæ est regula superius toties replicata, & ibi probata à Scoto. Quod autem in iure non habeatur, probat Scotus, quia in capitulo illo *dictum* adducto ab aduersarijs nulla pęna infligitur Episcopo iterum confirmanti, sed nec suscipienti, nisi quod sub habitu regulari, vel clericali ipsum religiosissimè famulari decretum est: hoc autem innuit non pœnam irregularitatis, sed magis oppositum, puta exercitium officij clericalis. Nam in executione ordinum, & præcipuè in consecratione Eucharistiæ clericus Deo suo religiosissimè famulatur. Caput verò illud, *qui bis* non loquitur de Confirmationis reiteratione, sed de reiteratione Baptismi, & Auctores arguunt ex illo à simili, sed Scotus ibi optime probat, quod argumentum à simili hic non valet, quia ad nullam pęnam canonicam, quæ non est inflicta à Papa cōdente Canonem, potest quis astringi à Doctoribus exponentibus Canones, quia non possunt condere nouum ius, sed solum cōditum exponere. In hoc autem casu nouum ius conderent; ideò illi non sunt audiendi. Et hæc sententia Scoti, quæ est cōmunis, est amplectenda.

Secunda regula generalis.

An per susceptionē passiuã quatuor Sacramētorum incurratur irregularitas.

An iteratio Cōfirmationis faciat irregularem.

104 Quo ad susceptionē Eucharistię, quando est distincta ab actione id est à celebratione Missæ, vt laici eam suscipiunt, & non celebrantes, nulla est ei annexa irregularitas, quantumcunque talis susceptio sit culpabilis, & peccaminosa. Atque in hac re nullam inuenio discrepantiam.

De susceptione Eucharistię.

105 De Sacramento Pœnitentiæ idem dicendum. Et licèt cap. *ex pœnitentibus* distin. 50. & alijs similibus excludantur ab ordinatione qui sunt in actuali pœnitentia, hęc non intelligitur de Pęnitentia sacramento, sed de pœnitētia solemni, quæ ulim in Ecclesia fiebat, quæ non erat sacramentalis. Hodie autem istæ pęnitentię non sunt in vsu & consequenter irregularitas illis annexa nunc cessat, vt tradunt Syluester *verbo irregularitas*, quæst. 17. & Angelus num. 49. cum Innocentio, & Hostiensi. Deinde illæ pœnitentiæ iàm solemnis, quàm publica non pertinent ad forum internum, & sacramentalem Pœnitētiæ, sed ad externum, vt diximus in tractatu de Pęnitētia disp. 35. cap. 8.

De susceptione sacramēti Pœnitentiæ.

106 De Sacramento Extremæ Vnctionis idem dicendum. Nam in iure non inuenitur imposita aliqua irregularitas pro indigna eius susceptione. Neque in hac re vllam inuenio dissensionem.

De sacramēto Extremæ Vnctionis.

De Irregularitate ex hæresi, infamia, & an ex alijs criminibus. Caput Quartum.

107 Aliud crimen principale, cui est imposita pœna irregularitatis, est hæresis. Obseruãdum est autem, quod multis modis aliquis dicitur hęreticus in iure, & varij modi enumerantur à Doctoribus, & Canonistis in caput *firmissime* de hæreticis, & multi sunt improprij. Tamen distinguitur cōmuniter, quod hæreticus duobus modis potest accipi. Vno modo extensò nomine, & in lata significatione. Alio modo propriè, & verè. In primo sensu loquuntur Auctores cum enumerāt multos modos, quibus quis dicitur hæreticus, non secundo modo. Vt patet ex Emerico in Directorio Inquisitorum p. 2. quæst. 31. & ex Commentario Pēnæ ibidem, qui recēset Turrecrematam in summa lib. 4. par. 2. cap. 12. & Tabiensem in summa *verbo hæreticus*, enumerare duodecim modos, & alios qui plurimos alios assignant. Tamē Emericus ibi assignat octo modos, qui sunt frequentiores, & sunt isti. Primus quilibet excommunicatus 4. quæstio. 1. capit. *quod autem*. Secundus quilibet simoniacus 1. quæst. cap. *quisquis*. Tertius qui aduersus Romanam Ecclesiam agit, & eius dignitatem à Domino traditam auferre conatur distin. 22. cap. *omnes*. Quartus quicunque errat in expositione Sacræ Scripturæ 24. quæst. 1. cap. *hæreticus*. Quintus quicunque confingit nouam sectam, vel confictam sequitur 24. quæst. 1. cap. *hæreticus*. Sextus quicunque malè sentit de Ecclesiæ Sacramentis. de hæreticis. cap. *ad abolendam*. Septimus quicunque aliter sentit de articulis fidei, quàm Romana Ecclesia 24. quæst. 1. *hæc est fides*. Octauus quicunque est dubius in fide de hæreticis. cap. *dubius*.

De hæresi.

Hæreticus duobus modis accipitur

Octo modis quis in iure dicitur hæreticus, sed impropriè.

108 Hæreticus verò propriè, & in rei veritate tàm secundum Theologos, quàm secundum Canonistas est qui habet errorem in intellectu de ijs, quæ sunt de fide cū pertinacia in voluntate. Vnde ad constituendum aliquem hęreticum requiruntur duo. Primò error in intellectu eorum quæ pertinent ad fidem. Secundò pertinacia in voluntate. Hæc enim conditio complet rationem perfectam hæretici. Vnde cum hæc deficit, est purus error, neque ob hoc

vnquam

vnquam quis censetur hæreticus, sed solum quando pertinacia adest, nimirum, quia scit esse de fide, & tamen oppositum tenere vult. Aliqui addunt tertiam conditionem scilicèt quod sit baptizatus; sed hæc subintelligitur: error enim in non baptizato est infidelitas, non hæresis. Hæc est communis sententia, vt est videre apud Emericum in Directorio Inquisitorum par. 2. quæst. 32. & in commentario ibidem apud Pennam. Ex his habetur illum esse hæreticum, qui tenet aliquam propositionem contrariam propositionibus de fide.

Propositiones hæreticæ quomodo cognoscendæ.

109 Quæ autem sint propositiones de fide, & quæ regulæ ad eas cognoscendas assignari possint, vario modo à Doctoribus explicatur. Et quoniam propositiones hæreticæ opponuntur propositionibus de fide, regulæ ad cognoscendum propositiones hæreticas inseruiunt ad cognoscẽdum propositiones de fide. Penna in Comment. 27. secundæ partis Directorij ad quæst. 2. tractans cum Emerico materiam cognoscendi quando propositio sit hæretica, adducit varios modos dicendi Doctorum præsertim Turrecrematæ in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 10. & Melchioris Cano lib. 12. de locis Theologicis cap. 7. Afferam ego tres modos dicendi communiores ex tribus authoribus ex quibus hæc cognitio haberi poterit: multi enim coincidunt: ideò satius est principaliores adducere, quam subtiliter inuestigare qui sint accommodatiores, præsertim cùm hæc obiter tangam propter vtilitatem cognitionis huius materiæ adeò necessariæ Theologo vnicunque.

Tres regulæ ad cognoscẽdum propositionem hæreticam ex Emerico.

Emericus ergo primo loco tres regulas ad cognoscendum, quæ sit propositio hæretica adducit ex Diuo Thoma prima parte quæst. 32. art. 4. & 2. 2. quæst. 1. art. 2. quæ licèt explicitè in eo non habeantur, deducuntur tamen ex eo, & ex alijs Doctoribus; quia est doctrina communis catholicorum. Prima est, omnis propositio, quæ est contra aliquẽ articulum fidei, est propositio hæretica: vt si quis asserat, quod Deus non est trinus in personis. Secunda regula, propositio, quæ est contra Ecclesiæ generalis diffinitionem, vt de fide factam, est hæretica: vt si quis assereret, quod Spiritus Sanctus non procedit æternaliter à patre, & filio tanquam ab vno principio, & vnica spiratione. Ratio est quia tanquam de fide determinatum est ab Ecclesia, quod Spiritus Sanctus procedit à patre, & filio æternaliter tanquam ab vno principio, & vnica spiratione. Tertia regula, propositio, quæ est contra aliquam propositionem assertam in Biblia, vt si quis neget, quod Deus fecit cœlum, & terram, est hæretica.

Septem gradus propositionũ catholicarũ ex Turrecremata.

110 Turrecremata verò, quẽ deindè multi alij sequuti sunt diligentius, rem hanc explicat: assignat enim septem gradus propositionum catholicarum. Vndè elicitur hæc regula generalis, quod propositiones contrariæ his sunt hæreticę: contraria enim contrarijs cognoscuntur. Primus gradus propositionum catholicarum est earum, quæ in libris sacris expressè habentur. Secundus est earum, quæ ex sacris litteris necessaria consequentia deducuntur. Tertius earum quæ verbotenus Christus Apostolis, & Apostoli Ecclesiæ tradiderunt: cuiusmodi sunt traditiones Apostolicę. Quartus earum quæ in Concilijs vniuersalibus diffinitæ sunt. Quintus earum quæ à sede Apostolica sunt fidelibus propositę de fide credenda. Sextus earum quæ de fide, & confutatione hęresum Sancti Patres vna mente, vnoque consensu docuerunt. Septimus earum quæ ex 3. 4. 5. & 6. gradu consecutione firma, & necessaria deducuntur. Qui ergo aliquam propositionem his contrariam tenet, est hęreticus.

Octo regulæ ex Melchiore Cano cognoscendi veritates catholicas.

111 Melchior Cano verò vbi supra lib. 12. cap. 7. assignat octo regulas, quarum prima est. Illæ habendæ sunt catholicæ veritates, quæ in scriptura sacra veteris, vel noui testamenti clarè continentur, vt Deum initio creasse cęlũ, & terram, & similes. Quando autem quædam propositiones ex scriptura ipsa nõ sunt adeò clarè, sed est aliqua ambiguitas, ille sensus in quo ab Ecclesia catholica intelligitur est verus sensus; ideò qui illum negaret in sensu intellecto ab Ecclesia, esset hæreticus.

Secunda regula.

Secunda regula. Quidquid Doctores, & Pastores Ecclesiæ in Concilio generali legitimè congregati fidelem populum docent quo ad fidem Christi attinet, id planè, verissimum, & pro veritate catholica accipiendum est.

Tertia regula.

Tertia regula. Si sedes Apostolica Summusve Pontifex maturo consilio quidpiam diffiniat tanquam ad fidem spectans, id catholica veritas censendũ est.

Quarta regula.

Quarta sententia communis omnium Sanctorũ Patrum, est veritas catholica.

Quinta regula.

Quinta regula. Si ecclesiæ vsus communis ex Apostolorum traditione aliquam scripturę interpretationem accepit, aut aliud quid circa Sacramentorum vsus, aut res alias ecclesiasticas ad cultum diuinum spectantes desumpserit, id pro catholica veritate sumendum est, atque ita custodiendum, ac si in ipsis sacris literis esset expressum; traditiones enim Apostolicæ inconcussam, inuiolabilemq. veritatem habent.

Sexta regula.

Sexta regula. Quodcunque fidei dogma, quod vel Ecclesia habuerit, vel Concilium authoritate Papæ roboratum ediderit, vel etiam Summus Pontifex Romanus fidelibus præscripserit pro veritate catholica est habendum.

Septima regula.

Septima regula. Si Ecclesia, Concilium, aut sides Apostolica, vel etiam Sancti Patres vna voce, & vno consensu aliquam Theologiæ conclusionem confecerint, & fidelibus præscripserint, hęc veritas catholica tenenda est.

Octaua regula, quę non approbatur.

Octaua regula. Conclusio, quæ communi consensu à Theologis scholasticis statuitur, & semper statuta est vt firmum, & certum dogma catholicum, est veritas catholica. Verùm hæc non approbatur penitus ab ipso Penna; sed de his infra contra hæreticos dabitur locus disserendi. Quicunque aliquam propositionem cõtra has regulas, præsertim septem priores tenuerit, est hæreticus propriè, verè, & formaliter.

Dubius in fide est hęreticus, & quo modo.

112 Addendum est, quod nedum, qui clarè, & certè tenet propositionem aliquam contrariam alicui propositioni catholicę secundum regulas superius enumeratas est hæreticus; sed qui dubitat de aliqua propositione catholica ex prædictis iuxta cap. 1. de hæreticis in 6. est hæreticus. Sed vt habet Penna in Directorio part. 2. com. 1. non quilibet dubitans in fide est hæreticus. Multis enim modis contingit dubitare de aliqua propositione de fide, vel etiam de tota fide, sed solum ille, qui dubitat de aliqua propositione de fide, ita quod ipse cognoscit se habere dubitationem de fide, & tamen non repellit, vel non laborat, vt depellat huiusmodi dubitationem, sed animo deliberato assentit illi dubitationi: ita vt non magis applicet deliberationem parti catholicæ, quàm hæreticæ, sed nutat voluntariè sic inter vtranque. Hęc assertio patet: quia ad fidem catholicam requiritur in mente credentia, & in voluntate adhæsio firma absque vlla hæsitatione: quæ est communis doctrina.

Vno verbo quid sit hæreticus, & species eius.

113 Vno verbo possumus omnia compręhendere dicendo, hęreticum propriè, & verè esse eum, qui post Baptismum recedit pertinaciter à fide Ecclesię Romanę. Cuius deindè sunt variæ species: Aliqui enim recedunt in totum, & isti propriè dicuntur Apostatę. Vel recedunt in vno articulo tantùm, vel aliquibus, non in omnibus; vel dubitant pertinaciter, & scienter de fide catholica, vel aliquo eius articulo, vt dictum est supra, & isti sunt propriè hæretici. Et hęc videtur esse sententia Diui Augustini libro de vtilitate credendi cap. 1. ad Honoratum, vbi habet hæc verba ponens discrimen inter hæreticum, & credentem hæreticis. *Hæreticus est, vt mea fert opinio, qui alicuius corporalis commodi, & maximè gloriæ principatus, sui gratia falsas, ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur, ille autem qui huiusmodi hominibus credit homo est imaginatione quadam veritatis & pietatis illusus.*

Differentia inter hęreticum, & credentem hęreticis.

Hęreticus est irregularis.

114 Est ergo communis sententia crimini hæresis impositam esse pœnam irregularitatis ita quod quisquis fuit hæreticus, irregularis est, etiam si conuersus, & admissus ad gremium Ecclesiæ pœnitẽtiam peregerit, vt tradit Penna in Directorio 3. par. com. 162. in fine. Emericus tamen de illa nihil dicit in illa quæst. 113. Hanc probat Penna ex Speculatore Titulo de dispensatione, §. *iuxta* ea D. Antonino tractatu de Censuris cap. 100. Syluestro verbo *irregularitas*, quæst. 5. Maiolo lib. 5. de irregularitate cap. 46.

Neque

Scotus.

Neque Scotus dissentit ab hac sententia, sed cum illa sentit. Nam in hac dist. 25. quæst. 1. in argumentis principalibus vltimo loco sic arguit. Nulla pœna canonica magis excludit ab aliquo gradu, vel actu ecclesiastico, quàm hæresis; sed hæresis non excludit, vt habetur 1. quæst. 1. cap. *quod quidam*. ergo. Respondens deinde ad hoc argumentum inquit. ***Ad illud de heresi verum est, quod non excludit de facto sed de iure excludit, si talis etiam non sit condemnatus.*** Subiungit deinde, quod si sit condemnatus, & præcisus ab Ecclesia, & hæreticus sit Episcopus secundum opinionem illam, quod Episcopatus non sit ordo, Episcopus talis non posset conferre ordines: quia potestas iurisdictionis sibi ablata est: potestas autem ordinis in ipso non esset: Quia secundū istos episcopatus nō est ordo, ideò non posset conferre ordines: Tamen hanc opinionem Scotus suprà dixit esse falsam, vt vidimus distinctione præcedenti. Sententia ergo Scoti est quod hæreticus ipso iure tam ante condemnationem, quàm post condemnationem sit irregularis, & quod caput illud *quod quidam* adductum intelligitur de facto non de iure idest, quod hæreticus si attentet conferre ordines, & sacramenta facit; quia vt dicemus, & diximus potestas ordinis est inamissibilis, & sacramenta imprimentia characterem sunt indelebilia: sed tamen non rectè facit, nec vtiliter, quia contra obedientiam Ecclesiæ, & quia est priuatus iurisdictione. Sustinat ergo Scotus, quod hæreticus ipso facto etiam ante declarationem est irregularis secundum iura.

Opinio Scoti.

Quibus iuribus probetur hæreticum esse irregularem.

115 Verùm quæ sint iura ista per quæ habeatur, quod hæreticus sit irregularis, Scotus non dicit. Cæteri autem Doctores adducunt varia capitula ad hoc probandum. Adducunt autem caput *conuenientibus* 1. quæst. 7. & caput *inter solicitudines* de purgatione canonica. Sed præsertim hoc colligitur ex capite *saluberrimum* 1. quæst. 7. vbi de clericis reuertentibus ab hæresi decernitur quod recipiantur quidem in ordine, quem habebant, sed quod vlterius promoueri non possint. Et confirmatur ex capite *Nos consuetudinem* dist. 12. sed vt inquit Suarez disp. 43. sect. 1. in his cap. fit mentio solum de clericis, qui fuerunt hæretici. Dubium est ergo an hæc irregularitas incurratur etiam à laicis: sed optimè respondet, hoc etiam intelligi secundum omnes de laicis quoque. Ratio est, quia hæc pœna irregularitatis non imponitur clericis, quatenus clerici sunt, sed simpliciter ratione talis criminis, quæ est hæresis: ideò comprehendit quoque laicos, & non obscurè colligitur ex cap. 2. de hæreticis in 6. § *hæretici*. Sunt ergo irregulares omnes hæretici tàm clerici, quam laici, nec possunt ordinari ad ordines sine dispensatione; & si quos habent, non possunt in illis ministrare sine dispensatione, & sic in vsu videtur seruari. Quod adhuc confirmatur ex Bulla quadam Clementis Octaui, quæ incipit *cum sicut*, & solet poni in Directorio Inquisitorum.

Laicus hæreticus est irregularis.

An intelligatur de heresi occulta.

116 An verò ad incurrendam hanc irregularitatem requiratur quod non sit occulta, est dubium. Non loquimur autem de mentali hæresi, quia illa est occulta, & Ecclesia nō iudicat de occultis, & pœnæ ecclesiasticæ non extenduntur ad illas, vt infra agendo de excommunicatione dicemus: sed de exteriori, quam scilicet hæreticus protulit exterius, sed tamen non est publica nec facto, nec iure scilicet quia non est notoria: nec hæreticus de illa est conuictus. Scotus vt supra vidimus tenet hanc pœnam non requirere declarationem, & consequenter sufficere, quod sit huiusmodi crimen perpetratum. Et hæc videtur esse sententia communis: quia Auctores supradicti, qui dicunt irregularitatem esse pœnā criminis hæresis absolutè loquuntur, neque distinguunt de heresi occulta, vel publica: neque requirunt infamiam, nec scandalum, sed de hoc crimine loquuntur sicut de alijs criminibus, quibus imposita est pœna irregularitatis; in illis autem incurritur ipso facto: ergo multò magis hoc verificatur de hac irregularitate. Consentiunt prædicti Auctores, quos refert, & sequitur Suarez vbi supra.

Opinio Scoti.

Sententia communis.

117 Verùm circa dicta occurrunt quædam dubia. Primò an hæc irregularitas extendatur ad eum, qui exterius tyrannium metu, vel humana aliqua cupiditate illectus facit aliquem actū hæreticalem, vt si adoret idola, vel affirmet aliquam hæresim, corde tamen retineat fidem catholicam hic incurrat hanc pœnam? Respōdetur. Certum esse hunc grauiter peccare, & dicere oppositum est hæresis Elchesitarum asserentium licere in tormentis negare Christum ore, non tamen corde. Est enim apertè contra illud Pauli ad Romanos 10. *corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem*. Quo ad irregularitatem habetur decisio in cap. *Presbyteros*, dist. 50. Nam in eo cap. secundum Glosam tres casus deciduntur. Primus est eorum Presbyterorum, & Diaconorum, qui coacti quadam coactione conditionali, quæ tamen fuit peccaminosa Demonibus immolauerunt, sed postea fideliter paganos impugnarunt: de his decernitur, quod si pœnitentiam egissent, retineant honorem suum, tamen in suis officijs nullo modo ministrent, nisi Episcopus cum eis dispensauerit. Secundus casus est eorum: qui fugientes à paganis comprehensi fuerunt, & coacti fuerunt coactione violenta Demonibus immolare, vt puta, manibus eorum violenter attractis, & funestis sacrificijs admotis, ipsis reclamantibus, & dicentibus se esse Christianos: & de his decernitur siue sint laici, siue clerici, cum non peccauerint, quod non prohibeantur à promotione ad ordines. Tertius casus est eorum, qui sponte hoc fecerunt, sicut factum fuit sub Tyrano Licinio. & de his decernitur, quod recipiantur ad pœnitentiam, & communionem Ecclesiæ, sentit ergo istos esse irregulares, neque cum illis esse dispensandum, sed sufficere, quod ad pœnitentiam, & communionem recipiantur, quod etiam asserunt supracitati Auctores præsertim Suarez, qui alios citat.

An qui metu, vel cōmodō humano exterius est hereticus sit irregularis

118 Secundò dubitatur, an hec pœna extēdatur ad fautores, receptatores, consilium aut fauorem hæreticis dantes? Breuiter respondetur secundum omnes, extendi. Patet ex cap. 2. de hæreticis. §. Hæretici, vbi idem quod de hæreticis, statuitur de eorum fautoribus, receptatoribus, & defensoribus sub his verbis. *Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticū beneficium seu officium publicum admittantur.* Aliqui extendunt etiam hanc irregularitatem ad schismaticos: sed distinguit Suarez vbi supra sect. 2. cum alijs Doctoribus Emerico, & Penna in Directorio Inquisitorum 2. par. quæst. 48. & alijs quod schismaticus potest accipi prout coincidit cū heretico: Hæreticus enim est quoque schismaticus, quia diuisus est ab Ecclesia catholica: & ad hos verè extenditur irregularitas. At accipiendo schismaticum propriè pro illo, qui non discrepat ab Ecclesia in articulis fidei, sed nititur scindere Ecclesiam, vsurpando potestatem in aliqua parte Pontificis Romani, vel eam in alium transferre, cui de iure non competit, asserit non esse subiectum huic pœnæ irregularitatis: quia in iure non videtur expressa. Nihilominus, quia huiusmodi schismatici sunt suspecti de hæresi vehementer, vel leuiter pro qualitate schismatis hac ratione sunt irregulares. Nam hæc irregularitas extenditur ad suspectos quoque de hæresi, vt Penna vbi supra cum alijs explicat: & fatetur ipse Suarez vbi supra nu. 8. Probatur præsertim ex cap. *infames* 6. quæst. 1. vbi suspecti de fide recta prohibentur ad sacros ordines promoueri.

An extendatur ad filios hereticorū.

119 Tertiò dubitatur an hec irregularitas extendatur ad filios hæreticorum, & aliorum eis aliquo modo fauentium? Respondetur affirmatiuè. Hoc enim clarè habetur in capite 2. de hereticis superius adducto § *Hæretici*. Et clarius capite *statutum* 2. eodem titulo. Vbi insuper declaratur quod extenditur ad filios per paternam lineam descendentes vsque ad secundam generationem; ad filios descendentes à matre hæretica solum ad primum gradum. Atque hoc intelligi de illis hereticis, qui impœnitentes mortui sunt, non autem de ijs qui pœnitentes mortui sunt. Atque hanc irregularitatem extendi ad credentes hereticis, receptatores, defensores, & fautores, atque ad eorum filios modo predicto declaratur eodem capite *statutum* 2. eodem

titulo;

titulo; quod fusè explicatur ab Emerico in Directorio Inquisitorum 3.par.q.114.& 115. & à Penna in commentario ibidem latissimè, qui alios auctores de hac re citat. Attingunt quoque Nauarrus in Man.cap.27. nu.205. & summistæ verbo *irregularitas*.

De quibus filijs hæreticorum intelligatur.

120 De quibus autem filijs hęc decreta intelligantur latè ibidem tractat Penna sed resolutio est, intelligi indifferenter de omnibus tam legitimis, quàm illegitimis quocunque modo, siuè sint nati post patris lapsum, vel ante: (licèt aliqui sustineant intelligi tantùm de filijs natis post lapsum.) Ratio est, quia iura absolutè loquuntur de filijs hæreticorum, fautorum &c. *quos tales fuisse, vel esse probantur.* De filijs verò hęreticorum relapsorum sed denuo pœnitentiú, qui traditi Curiæ seculari vltimo supplicio sunt affecti, est dubium an hanc irregularitatem incurrant. Aliqui negant: quia licèt eorum patres combusti, & puniti fuerint pęna corporali: tamen vniti sunt Ecclesiæ per absolutionem ab excommunicatione, & illi sunt incorporati; ideò non intelliguntur iura prædicta de illis: sed solum de impœnitentibus publicis, quos tales esse probatum est. Alij oppositum docet, vt Penna cum alijs loco citato, quia qui traduntur brachio seculari, non videntur incorporati Ecclesiæ vt requirunt Canones: qui videntur velle, vt ita reconcilientur, quod pœnitentiam agant, vel saltem se ostendant omninò paratos satisfacere, & esse liberos ab illa suspitione hæresis: quod non apparet in relapsis pœnitentibus. Et hæc opinio videtur probabilior.

De Neophitis.

121 Adest etiam irregularitas similis præcedenti, quæ oritur ea nouitate in fide Christiana, qui enim nouus est in fide Christiana, (qui ob hoc dicitur Neophitus in sacris litteris) est irregularis, & inhabilis ad omnes gradus clericales. Vbi est obseruandum per Neophitum hic accipi propriè eum, qui in ætate adulta baptizatus est, & est nouus in fide. Nam Neophiti in fide dicuntur cathecumeni, vel qui post Baptismum recenter sunt baptizati. Hæc irregularitas introducta est ab Apostolis 1. ad Thimot. 3. vbi Paulus loquens de conditionibus Episcopi, inter alias ait. *non Neophitum ne in superbiam elatus incidat in laqueum Diabuli.* Et licèt ibi Paulus loquatur de Episcopo, tamen hæc irregularitas extensa est ad omnes ordines à Concilijs. Nam in Niceno Can. 2. prohibetur vsus promouendi ad Episcopatum, & Presbyteratum gentiles, nuper ad fidem côuersos, quod inquit aliàs aduersus ecclesiasticam regulam factum fuisse, vel propter necessitatem, vel cogentibus hominibus. Verba Canonis sunt. *Quoniam plura aut per necessitatem, aut aliàs cogentibus hominibus aduersus ecclesiasticam facta sunt regulã. vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & instructos breui tempore mox ad lauacrum spirituale perducerent, simulque baptizati sunt ad Episcopatum, vel ad Presbyteratum promouerent, optimè placuit nihil tale de reliquo fieri.* Deinde in Concilio Sardicensi Canone 13. dicitur. *Nec ratio, nec disciplina patitur, vt temerè, vel leuiter ordinetur aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui Neophitus est.* Demum Diuus Gregorius Epistola 51. lib. 4. ait. Ad sacros ordines Paulus Apostolus Neophitum venire prohibet. Vbi cum vniuersaliter loquatur de ordine videtur intelligere de omnibus ordinibus iàm maioribus, quàm minoribus. Et hæc est sententia communis. Et ratio Diui Pauli militat in omnibus ordinibus. Si enim qui recenter suscepit fidem Christianam assumeretur ad clericatum, qui est dignior status Ecclesiæ, posset facilè incidere in superbiam, & in laqueum diaboli, & habetur cap. *Neophitus* dist. 61.

Quanto tempore duret inhabilitas. Neophitis.

122 Quo tempore autem finiatur hæc nouitas in fide, vt quis non dicatur amplius Neophitus, nihil videtur præscriptum à sacris Canonibus. Nauarrus in cap. 27. nu. 205. videtur requirere ad minus decem annos, quatenus Christianos vulgo appellatos nouos etiam à decem viginti, triginta, & amplius annis conuersos, & baptizatos ait sub hac irregularitate non comprehendi. Suarez disp. 43. hoc relinquit arbitrio prudentis Episcopi, quo ad clericos: quoad Episcopos summo Pontifici. Quæ sententia est procul dubio vera. Nam exercitatio in virtutibus, & actibus Christianæ religionis magis, & minus potest ostẽdere aliquem dignum, vel indignum esse, vt promoueatur ad sacros ordines, & consequenter, quod prædicta irregularitas cessauerit.

Hæc irregularitas nõ extenditur ad filios Neophitorum.

123 Neque hæc irregularitas extenditur ad filios Neophitorum, qui ante vsum rationis nascuntur: quia ipsi non sunt Neophiti, vt patet ex declaratione termini huius, Neophitus, propriè accepti: qui est ille qui in ætate adulta recenter est cõuersus ad fidem nostram, cuiusmodi non sunt infantes eorum ante vsum rationis baptizati. Nec valet arguere à simili de filijs hæreticorum: quia iam diximus hoc argumentum in materia irregularitatis non valere; sed irregularitatem debere esse expressam in iure, quod in casu isto non habetur.

Quis dispenset in hac irregularitate.

124 Demum difficultas est, quis dispẽsare possit in hac irregularitate. In hac re Emericus in Directorio Inquisitorum 3. par. quæst. 126. dicit, Inquisitores posse dispensare. Penna in commentario ibi, & commentario super quæst. 113. eadem 3. parte comendat eos, qui asserunt solum Papam posse dispensare in hac irregularitate cum ijs, qui ab hæresi redeunt, & auctores supracitati, & alij vt Nauarrus in Manuali cap. 27. nu. 205. Zanchinus tractatu de hæreticis cap. 38: & alij idem affirmant absolutè tam de dispensatione ad exercendum ordinem susceptum si sit clericus, quàm ad suscipiendum si sit laicus.

125 Alij verò distinguunt hanc irregularitatem quo ad susceptionem ordinum esse simpliciter reseruatam Papæ: quo ad vsum verò ordinum susceptorum nequaquam, vt Suarez disp. 43. sed tandem quoad vsum quoque fatetur esse reseruatam Papæ.

An Episcopus possit dispensare in irregularitate ex hæresi occulta.

126 Sed difficultas est de irregularitate orta ex hæresi occulta, an Episcopus possit dispensare in illa. Nam hæc facultas videtur Episcopis concessa ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. de reformatione, ibi enim concedit facultatem Episcopis dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus, *& idem in hæresis crimine* in foro conscientiæ per seipsos non per Vicarium. Verùm hęc concessio reuocata videtur per Bullam in Cœna Domini, in qua reseruatur Pontifici potestas absoluendi à censura, & culpa hęresis: cum autem sit reuocata quoad facultatem absoluendi, multò magis videtur reuocata quoad facultatem dispensandi, cum prohibetur autem maius, intelligitur quoque prohiberi minus, argumento cap. *cum illorum* de sententia excom. quid maius autem est dispẽsatio, quàm absolutio, vt patet: ideò cum reuocetur potestas absoluendi, intelligitur quoque reuocari potestatem dispensandi. Quare communis opinio, quod solus Papa possit dispensare in hac irregularitate. verificatur de irregularitate, & absolutione in vtroque foro quoad susceptionem, & quoad executionem.

Nulla crimina præter prædicta inducunt irregularitatem.

127 Præter crimina adducta, quidam auctores adducunt multa alia, vt Maiolus lib. 5. cap. 12. 30 & alij per quę asserunt incurri irregularitatem, contra quos latè disputat Suarez disput. 43 sect. 4. & 5. & statuit regulam generalem hanc; nullum crimen præter adducta supra, & homicidiũ, de quo, & bigamia cum Scoto dicemus infra, inducere irregularitatem. Quam firmat illo principio certo, & à Scoto supra validè comprobato, & communiter recepto, quod per nullum crimen incurritur irregularitas. nisi hoc sit expressum in iure. At pręter pędicta non inuenitur in iure imposita irregularitas, quæ est pœna canonica alicui alteri criminum, ergo per nullum aliud crimen irregularitas incurritur.

Limitatio prædicta regula.

128 Vbi tamen obseruandum est hoc esse verum de crimine ipso simpliciter sumpto, & quatenus non parit infamiam: at verò quatenus parit infamiam tunc inducit irregularitatem. Quando autem quis ex crimine fiat infamis, diximus supra agendo de infamia. Et verificatur de infamia tam iuris, quàm facti, quę est communis sententia. & sumitur ex cap. *infames* 6. quęst. 1. vbi enumeratis multis criminosis, quos infames esse dicit, subiungit hæc verba.

verba. *Hi omnes inquam nec ad sacros gradus debent proue hi. &c.* & cap. *qui in aliquo* dist. 51. & ex regula iuris *infamibus* in 6. idem asserunt Nauarus cap. 27. nu. 204. Summistæ verbo *infamia*. & verbo *irregularitas*. Panormitanus in caput *licet Heli* de sim. & alij, quos citat, & sequitur Suarez disp. 48. sect. 2. Quare nihil aliud dicendum circa hoc occurrit.

De dispensatione super irregularitatem istam.

129 Quantum ad dispensationem super hanc irregularitatem dicendum est, tolli posse eo modo, quo tollitur infamia. & ab eo, qui potest tollere infamiam: quomodo autem infamia tollatur, diximus supra disp. 2. ablata enim causa irregularitatis, aufertur irregularitas, causata per illam. argumentis cap. *cum cessante* de appellationibus.

De irregularitate, quæ contrahitur ex defectibus, qui non sunt crimina, vti sunt seruitus, illegitimitas corporis, vitia, & similia. Caput Quintum.

Seruitus inducit irregularitatem.

130 PRosequitur Scotus eadem quæstione explicare secundum caput principale per quod incurritur irregularitas. Quod continet defectus, qui non sunt crimina, & tamen reddunt hominem inhabilem ad suscipiendum ordines sacros. Enumerat autem tres defectus, qui sunt seruitus, illegitimum natale, & mutilatio enormis, seu corporis defectus. An alij verò dentur præter istos tres, postea videbimus. Quantum ad primum, quod seruitus sit impedimentum reddens hominem inhabilem ad ordines sacros suscipiendos habetur clarè dist. 54. in multis cap. præsertim primo desumpto ex Leone Papa Epistola 1. ad Episcopos per Campaniam &c. & alijs. ac toto titulo de seruis non ordinandis lib. 1. Titulo 18. & omnes consentiunt, vt est videre apud Theologos in hoc 4. dist. 25. & Summistas verbo *seruus* Nauarum cap. 27. num. 204. Ratio autem principalis, & fundamentalis, quã adducit Scotus, & desumitur ex eodem cap. 54. ex Epistola Diui Leonis Papæ, est quia seruus est possessio Domini: & ideò non debet ab eo auferri ipso inuito: qui autem ordinatur ad ordines, & clericatum fit inhabilis ad quosdam actus seruiles: ideò iustitiæ repugnat, vt seruus manente seruitute sit habilis ad ordines sacros suscipiendos. Vndè Leo Papa relatus eo cap. habet hæc verba. *Debet enim esse immunis ab alijs qui diuina militia est agregandus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur nullis necessitatis vinculis abstrahatur.*

Ablata seruitute nõ est opus dispensatione.

131 Ex his habetur quod durãte seruitute homo est irregularis, & ablata seruitute, aufertur irregularitas, nec opus est aliqua dispensatione: quia iam impedimentum illud, & inhabilitas est ablata per manumissionem, & est communis opinio.

Seruus de licentia Domini potest ordinari.

132 Habetur etiam, quod durante seruitute, seruus de licentia Domini potest ordinari quod clarè habetur in Canone 81. Apostolorum, in quo dicitur. *Seruos in clerum promoueri sine voluntate Dominorum non permittimus*. ergo cũ voluntate Dominorum possunt ordinari. Illa verò licentia est manumissio, siue sit expressa, siue tacita. quod habetur capite *si seruus*. 2. dist. 54. vbi sic habetur *si seruus sciente, & non contradicente domino in clerum fuit ordinatus ex hoc ipso quod constitutus est liber. & ingenuus erit*.

Manumissio sufficit.

133 Ex quo etiam habetur, quod licèt manumissio, seu liberatio a seruitute regulariter præcedere debeat iuxta caput *Nulli* dist. 54. in quo dicitur. *Nulli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis libertatem consequantur cuius libertatis charta ante ordinationem in Ambone publicè legatur*. tamen si illa licentia expressa, vel tacita in ipsa susceptione ordinum habeatur, sufficit, vt ex prædicto cap. *si seruus*, habetur.

Seruitus impeditiua à susceptione primæ tonsuræ.

134 Ex eodem capite habetur, quod seruitus impedit nedum à susceptione ordinum maiorum, sed etiam minorum, & primæ tonsuræ: hoc enim indicant illa verba *in clerum fuit ordinatus*. Nam cum quis accipit primam tonsuram ipso facto dicatur, & consecratur ministerio diuino, ideò liber fit à seruitute domini: ideò sine licentia domini ad illam ordinari non potest, accedente autem voluntate eius expressa, vel tacita, vt dictum est, ipso facto fit liber.

Quid si serui ordinentur inuito Domino.

135 Sed quid si seruus ordinetur sine licentia Domini, & ipso inuito? Respondet Scotus, seruum sic ordinatum debere restitui domino, nisi consentiat eum sic ordinatum liberum manere: si autem non consentiat, sed velit eum sibi esse seruum, dominus non debet eum actibus dedecentibus ordinem suum applicare, sed debet seruire domino suo in actibus decentibus statum suum.

Quod si quis obijciat, quod res semel consecrata Deo, etiam si inuitè, & contra voluntatem domini sit consecrata, nõ debet restitui domino iuxta regulam iuris *semel Deo*, de regulis iuris in 6. Respondetur illam regulam loqui de rebus inanimatis, in quibus non est dolus; & facilè potest damnum illatum domino compensari, in homine autem, qui est res animata est dolus, qui non debet illi suffragari.

An manumissio debeat esse libera, et sine vlla conditione.

136 Sed dubium est, quando Dominus manumittit seruum, an hæc manumissio debeat esse omnino libera, ita vt Dominus nullum obsequium sibi reseruare possit. Vel dato, quod nullum obsequium sibi dominus reseruet, tamen ex iure ipso teneatur ad aliquod obsequium? Hic sunt variæ opiniones, vt est videre in Glosa, & apud Doctores cap. *nullus*. de seruis non ordinandis. Sed videtur esse dicendum, quod manumissio facta liberè omnino à Domino sine vllo pacto liberet seruum à quacunque obligatione ad dominum, loquendo de iustitia: hoc enim apertè colligitur ex cap. *nullus* dist. 54. supra adducto, & ex cap. *quicunque* eadem dist. Ratio, quæ in illis canonibus adducitur, est, quia qui ascribitur militiæ Christi, debet esse omnino liber, ne aliquando cogatur ab obsequijs diuinis recedere ad seruitutem domini temporalis: Et hoc quantum ad secundum positum in dubio. Quantum verò ad primum positum in dubio distinguendum est, quod obligatio potest esse ad seruitia temporalia, & repugnantia statui clericali, vel ad seruitia non repugnantia statui clericali, cuiusmodi sunt opera spiritualia. Vel etiam obligatio ad non præstanda officia iustitiæ, & gratitudini repugnantia. Manumissio cum retentione obligationis ad opera primi generis repugnat, sed manumissio cum retentione obligationis ad opera secundi generis, non repugnant, quæ est sententia Abbatis, & Turrecrematæ in eo cap. *nullus*, de seruis non ordinandis. Si tamen quis manumissus etiam hæc opera spiritualia negaret domino, licèt peccaret vitio ingratitudinis: non tamen mereretur degradari, sed solum quando cum ingratitudine coniungeret iniuriam. Et hoc modo videtur posse intelligi caput *nullus* prædictum, in quo decernitur, quod manumissus ordinatus in presbyterum in superbiam elatus domino suo horas canonicas psallere noluit, degradetur; neque enim ibi fuit præcisè ingratitudo, sed iniuria, & despectus ex superbia adfuisse quoque videtur.

De quibus seruis sit sermo.

Prædicta autem omnia intelliguntur de seruis vndecũque seruitutem trahentibus vt habetur cap. *Generalis*, & cap. *admittuntur* dist. 54.

De obligato ad ratiocinia.

137 Ad hanc speciem irregularitatis reducitur etiam obligatio ad ratiocinia, vt patet ex capite vnico in dicto titulo. Obligatio autem ad ratiocinia est illa obligatio, qua detinentur ij, qui exercent aliquas administrationes, & officia de quibus tenentur reddere rationem, vt sunt procuratores, actores, executores, seu curatores pupillorum, & similes. isti enim tenentur ad reddẽdum rationem sui muneris, ideò donec reddiderint hanc rationem sunt irregulares ad ordines. Vndè in prædicto capite habetur sic. *Magnus Episcopus Augustensis dixit Procuratores, actores, & executores, seu curatores pupillorum debeant ordinari. Gratus Episcopus dixit si post deposita onera, & reddita ratiocinia &c. debent honore munerari; si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati Ecclesia infamatur*. Debet ergo deponere officia & reddere rationem administrationis suæ: quia donec rationem reddiderint suæ administrationis expositi sunt iudicibus sæcularibus, à quibus si fortè dolus, aut fraus in administratione commisissent,

possent

possent puniri, & infamari, reddita autem ratiocinatione liberi sunt ab hac irregularitate.

Intelligitur de omni obligato ad ratiocinia.

138 Distinguunt verò aliqui, quod obligatio ad ratiocinia est duplex. Alia est de administratione publica siuè bonorum Reipublicæ, & alia de administratione priuata, seu bonorum alicuius personæ priuatæ, & dicunt primam obligationem solum facere irregularem; non autem secundam, nisi objiciatur fraus, vel dolus, vt est videre in Glosa dicto cap. vnico de obligatis ad ratiocinia. Mihi autem videtur caput illud loqui de vtraque obligatione, quia tam obligatus ad ratiocinia pro administratione publica, quã priuatã subijcitur iudicio iudicis sæcularis, & est expositus periculo infamiæ, si fortè iudicetur adesse dolum, vel fraudem. Præterea videretur Ecclesia excipere obligatos ad ratiocinia priuata à redditione rationis administrationis: si enim isti possent ordinari, & fieri clerici, eximerentur à potestate sæculari, à qua non possent cogi ad reddendum rationem administrationis, quod est iniustum, & sic Ecclesia infamaretur, quæ est ratio adducta in prædicto capite.

Non intelligitur de eo, qui remansit debitor sine infamia.

An quis propter debita contracta sit irregularis.

139 Si verò reddita ratione, & soluta obligatione ad ratiocinia, qui erat obligatus remaneat debitor pecuniarum absque alia lite, & infamia, licèt debitum nondum sit solutum, liber est ab irregularitate ista: quia est solutus ab obligatione ad ratiocinia: quod est illud, quod requirit ius canonicum. An verò aliquis propter debita contracta fiat irregularis est aliud negotium. Neque ego video in aliquo auctore propter solum debitum pecuniarum aliquem censeri irregularẽ. Nisi dicamus hoc elici ex Bulla Sixti Quinti incipiente, *Cum de omnibus* vbi decernitur, quod criminosi, vel suspecti, aut æri alieno, vel reddendis rationibus obnoxij ad Religionem non admittantur. sed non loquitur de suspensione ordinum extra Religionem, & clerico sæculari; ideò ex ea Bulla non habetur irregularitas.

De illegitimitate.

140 Secundus defectus, non crimen, quem Scotus assignat, est illegitimitas, seu defectus natalium. Pro cuius intelligentia obseruãdum est, quod sicut filius legitimus propriè est ille, qui oritur ex matrimonio vero, vel bono, aut probabili fide reputato vero; ita ille est illegitimus propriè, qui non oritur ex matrimonio tali, sed ex quacunque alia copula carnali illicita. Nihilominus etiam numerantur inter legitimos filios, qui licèt ex illicito coitu fuerint concepti, tamen per subsequens matrimonium legitimantur.

Quod nam matrimoniũ subsequẽs legitimet.

Huiusmodi autem matrimonium est quãdo ambo parentes tempore conceptionis erant soluti, & habiles ad matrimonium; quia nullum aderat impedimentum ad contrahendum matrimonium, deinde contrahunt matrimoniũ. Cum ergo post huiusmodi copulam carnalem illicitamve sequitur matrimonium inter huiusmodi carnaliter copulatos, hoc matrimonium purgat turpitudinem præcedentis copulæ ex quadam benignitate iuris canonici, & decernitur filios eo modo cõceptos nihilominus esse legitimos, vt habetur cap. *Tanta*, qui filij sint legitimi. Vbi sic habetur. *Tanta est vis matrimonii, vt qui antea sunt geniti post contractum matrimonium legitimi habeantur*. Requiritur autem vt dixi, quod sic carnaliter copulati non habeant aliquod impedimentum ad contrahendũ matrimonium; quia si aliquod habeãt per subsequens matrimonium, non legitimatur filius, nam in eodem capite *Tanta*, sic sequitur. *si autem vir viuente vxore sua, aliam cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licèt post mortem vxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius*. Hoc autem est dicendum de alijs impedimentis similibus, omnium dirimentibus contractum, non autem de impedientibus tãtum, sed non dirimentibus, quia impedimenta non dirimentia non sunt similia dirimentibus, sed valdè inferiora. Papa autem loquitur de dirimente, ideò non licet extendere hanc pœnam.

Filius ex matrimonio putato verò est legitimus.

141 Dixi autem filium conceptum ex matrimonio putato bona fide esse verum, esse legitimum, dato casu, quod non esset verum matrimonium: quia sic apertè decidimus in cap. *ex tenore*, qui sint filij legitimi. & ibi Doctores, & intelligitur licèt bona fides sit ex parte vnius partis tantum scilicet matris, quia in casu expresso in illo cap. erat bona fides solum ex parte matris, & tamẽ Papa in fauorem prolis iudicauit filium esse legitimum.

Species illegitimorum filiorum.

Ex dictis ergo habemus, quod sicut illi filij dicuntur legitimi, qui ex vero, vel putato matrimonio nascuntur, vel per subsequens matrimonium legitimantur, ita omnes alij filij, qui aliter generantur, sunt illegitimi: vt supra dicebamus, & omnes isti sunt irregulares; enumerantur autem plures species illegitimorum à Doctoribus in cap. *Nisi*, de Ren. §. *persona* in glosa. & Panormitano nu. 20.

Illegitimi naturales.

142 Alij enim dicuntur naturales, alij spurij. Illegitimi naturales dicuntur illi, qui per copulam illicitam oriuntur ex parentibus solutis, & inter quos poterat esse matrimonium; quia nullum aderat impedimentum. Et isti illegitimi solent quoque distingui in illegitimos pure naturales, & nothos. Illegitimi puri naturales sunt qui nascuntur ex soluto, & soluta, non concubina, sed extra domum viri manente.

Nothi.

Nothi sunt illi, qui oriuntur ex soluto, & soluta, sed concubina, idest manente in domo viri quasi vxor illius sit.

Spurii.

Spurij verò dicuntur omnes alij, qui non sunt illegitimi naturales, sed ex alio coitu nascuntur, qui damnabilis dicitur. & est triplex species istorum. Nam alij dicuntur filij adulterini, & isti illi sunt, qui nascuntur ex adulterio, qui possunt esse in triplici gradu. Vel enim sunt ex coniugato & soluta, vel soluto, & coniugata, vel ex coniugato, & coniugata. Secunda species est eorũ, qui dicuntur illegitimi incestuosi, & sunt illi, qui nascũtur, ab ijs qui inter se habẽt impedimentum affinitatis, vel consanguinitatis sufficiens ad dirimendum matrimonium. Tertia species est eorum, qui dicũtur, vel possunt dici sacrilegi, & sunt illi, qui nascuntur ex parentibus habentibus votum solemne castitatis, siue illud fuerit in vtroque, siue in altero tantum, siue sit votum annexum ordini sacro, vt in Præsbyteris sæcularibus, seu professioni Religionis, vt in Regularibus. Spurij autem sunt deterioris conditionis, quàm illegitimi naturales, & nothi: quia licèt cõcubinatus valdè detestetur ab Ecclesia, tamen circumstantiæ in spurijs sunt magis damnabiles. Vndè fornicatio, & concubinatus licèt in foro animæ sit peccatum: tamen permittitur, & non damnatur, nec punitur à iure; sed alij coitus, ex quibus spurij nascũtur puniuntur. & ideò dicuntur coitus damnati.

De genito à sacerdote ex legitimo matrimonio, an sit illegitimus.

143 Est autem dubium, in posito casu, quod vterque coniux, qui legitimè contraxerunt matrimonium emittant votum solemne validum, vel alterum illorum de licentia tamen alterius, ita quod vterque maneat priuatus iure petendi, & reddendi debitum, deindè ob incontinentiam redeant ad copulam carnalem, & procreent filium; an ille filius sit illegitimus, & spurius. In hac re, licèt sit aliqua difficultas, tamen communior opinio videtur esse, quod licèt sit legitimus naturaliter, tamen canonicè sit illegitimus. & hic casus videtur decisus in cap *litteras*, de filijs Presbyterorum, & in Glosa eodem capite.

Omnes illegitimi sunt irregulares.

144 Ad propositum omnes filij illegitimi modo prædicto sunt irregulares. Probatur à Scoto ex cap. 1. & 2. de filijs Presbyterorum non ordinandis. Nam primo cap. habetur sic. *& filii Presbyterorum & cæteri ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoueantur*, nisi fiant monachi, vel Regulares. & capite secundo amouetur ab vsu ordinis sacri quidam, qui obtinuerat dispensationem à Papa tacito, quod esset filius Presbyteri. Idem habetur ex multis alijs capitibus dist. 56. & est communis sententia Doctorum eisdem locis, & Summistarum. Ratio autem, propter quã Ecclesia ordinauit illegitimos esse irregulares ex Scoto vbi supra, est: quia illegitimi præsumuntur imitatores paternæ incontinentiæ; præsumuntur etiam malè morigerati: quia malè educati.

Ratio ob quã illegitimi sũt irregulares.

Accedit quædam turpitudo, & infamia, quæ consequitur eum sic genitum ex hoc illicito coitu, licèt sit sine culpa filij. Vndè rationabile fuit huiusmodi arcere à sacris ordinibus propter decentiam status clericalis. subiungit tamen Scotus, quod cum istis facilè dispensatur. & adducit factum Benedicti ij. qui cum quodam tali sine dispensatione ordinato, & in ordinibus ministrante, postea

faciliter

faciliter dispensatum, & ipse Scotus asserit se vidisse Bullam dispensationis.

Quid dicendum quando est dubium an quis sit illegitimus.

145 Verùm est grauis difficultas, quid dicendum, quãdo non est certum, an quis sit illegitimus, sed est dubium, an sit legitimus, vel illegitimus, & adsun. aliquæ coniecturæ, quod quis sit illegitimus, vt constat de infantibus expositis. Nam etiam parentes pauperes quandoque exponunt filios suos legitimos propter paupertatem: similiter aliquãdo quis nascitur ex matre habente maritum, & communi existimatione censetur filius mariti, & tamen reuera est filius alterius, licèt hoc non constet, sed adsint solum aliquæ coniecturæ, & infamia: vel confessio matris, licèt non teneatur filius credere matri, vt aliàs diximus; similiter si qs genitus sit ex matrimonio vero in facie Ecclesiæ: tamen in foro interiori nullo, & deindè declarato nullo: & dubium est an isti contraxerint bona fide. Hos tres casus ponunt Doctores, de quibus est magna controuersia, de qua agunt Canonistæ antiqui, & recentiores.

Quid dicendum de exposito.

146 De exposito disserunt Ancharanus in cap. 1. *de infantibus expositis.* & Barbatia in caput *cum deputati*, & alij, quos Couaruuias *in Clem. si furiosus* par. 1. in principio nu. 9. & Suarez tomo de Censuris disp. 50. sect. 4. & alij citãt. Et quantum ad hoc mihi placet sententia eorum, qui asserunt consulendum esse in hoc casu, vt petat dispensationẽ: hoc enim securius est, & in rebus dubijs tutior pars est eligenda; & maximè cum sit facilè obtinere huiusmodi dispensationem: si enim facilè dispensatur in illegitimitate notã, quanto magis in dubia.

Quid de nato ex adultera.

147 Quantum ad secundum casum iam diximus supra agendo cum Scoto de testimonio disput. 50. cap. 6. ad 7. quod huiusmodi filius non tenetur credere matri nec alijs coniecturis. Et ratio est, quia licèt filius credat matrẽ suam fuisse adulteram, non ob hoc cogitur credere se esse illegitimum: quia cum simul maneat cum marito, potuit concipere ex marito æquè ac ex adultero; & ideò non est censendus irregularis. Quę est communis opinio, vt habet Nauarrus c. 27. nu. 101. qui alios citat. & Abbas in caput *per tuas* de probationibus num. 4. Couaruuias regula *peccatum* 1. par. nu. 3. & 6. & alij, quos adducit, & sequitur Suarez disp. illa 50. sect. 4. num. 5.

De filio coniugatorũ in foro exteriori tantum.

148 Ad aliud de filio cõiugatorum per matrimonium validum tantùm in foro externo. Respondeo ex cap. *pro uenit*, qui filij sint legitimi, quod quotiescumque non constat de mala fide parentum credendum est filium esse legitimum, & proindè non esse irregularem hac irregularitate: si tamen constaret non fuisse verum matrimonium, esset iudicandus illegitimus iuxta dicta superius ex c. *litteras* de filijs presbyterorum. & habetur in Glosa cap. illo *prouenit.* qui filij sint legitimi.

Quis possit dispensare cũ illegitimis.

149 Tollitur autem hac irregularitas primò per dispẽsationem Summi Pontificis. Quo ad ordines minores verò potest dispensare Episcopus ex cap. *is qui* de filijs presbyterorum. Et potest etiam dispẽsare quo ad beneficium simplex, siue cui non est annexa cura animarum, dummodo non sit tale beneficium, quod alias ei non possit conferri ab Episcopo propter alia iura impedientia; vt puta, si sit beneficium paternum, vt habetur eodem capite, & in Glosa. Et videtur extendi ad alios Prælatos exemptos habentes iurisdictionem episcopalem, licèt non sint Episcopi: quia hoc pertinet ad potestatem iurisdictionis, quam habent, non ordinis. Tollitur etiam per legitimationem factam à Pontifice, non per legitimationem factam à Principe sæculari. Quia, vt dictum est alias, Princeps sæcularis non habet potestatẽ super Canones ecclesiasticos; legitimatio autem est quædam totalis, & vniuersalis dispensatio ad omnes actus, & effectus, ad quos erat inhabilis, vt ait Panormitanus cap. *per venerabilem.* qui filij sint legitimi, & extenditur quoque ad dignitatem Episcopalem secundum omnes, vt patet ex Panormit. vbi supra, & ex Syluestro verbo *illegitimus* q. 3. & in verbo *legitimus* num. 4. Suarez disp. 50. sect. 5. quamuis aliqui oppositum teneant. Tollitur etiam per ingressum Religionis cap. 1. de filijs presbyterorum.

Obiectio ex Bulla Sixti V. tollitur.

vbi dicitur. *Vt filij presbyterorum, & cæteri, qui ex fornicatione nati ad sacros ordines non promoueantur, nisi aut monachi fiant, vel in Congregatione canonica regulariter viuentes.* Nec obstat quod Sixtus Quintus hoc decretum irritauerit, ordinando, quod illegitimi essent inhabiles ad Religionem: quia Gregorius 14. constitutionem illam Sixti Quinti reduxit ad terminos iuris. Et hæc irregularitas tollitur non in susceptione habitus, sed in emissione professionis: quia tunc verè fit monachus, & regularis. Alioquin si Nouitius posset ordinari cum possit ex religione exire, sequeretur habere ordines, & non esse monachum, quod cederet in fraudem iuris. Quæ est sententia communis Theologorum in 4. dist. 25. præsertim Richardi. q. 3. & Canonistarum in prædictũ caput 1. de filijs præsbyterorum.

Non extenditur ad educationem in religione.

150 Ex quo habetur, quod quantumcumque quis educetur in aliqua religione, vt regularis fiat, non tollitur hæc irregularitas: neque potest ordinari ad sacros ordines hac intentione vt fiat regularis, quia in prædicto Canone habetur, quod non possit suscipere ordines sacros nisi fiat monachus, tunc autem fit monachus cum emittit professionem.

Ingressus religionis habilitat ad ordines non ad p̃laturas.

151 Ingressus etiã religionis habilitat ad ordines quidem, non tamen ad prælaturas, & dignitates, nedum in religione, sed quascumque alias: quia in prædicto cap. 1. de filijs presbyterorum sequuntur hæc verba. *prælationem vero nullatenus habeant* quæ cum sint vniuersales extenduntur ad omnes dignitates etiã extra religionem secundum omnes: & Nauarrus cap. 27. nu. 101. extendit illam etiam ad fœminas, & alijs iuribus, & auctoritatibus confirmat.

Non tollitur propter probitatem vitæ.

152 Ex eodem capite reijcitur sententia illorum, qui dicunt per morum probitatem, scientiam, & alias dotes personæ illegitimæ hanc irregularitatem tolli. Vndè hodie est indubitata, & recepta sententia huiusmodi dotes extra professionem religionis minimè tollere hanc irregularitatem: quia in capite illo excipitur solum professio religionis; ergo nulla alia exceptio adest: exceptio enim firmat regulam in contrarium.

Tertius defectus non crimen adductus a Scoto.

153 Tertius defectus non crimen adductus à Scoto est turpis, seu enormis mutilatio, vel infirmitas corporis. Hunc defectum inducere irregolaritatem est certũ: multis enim iuribus est firmatum. Scotus adducit cap. *exposuisti.* extra de corpore vitiatis non ordinandis, & caput *si euangelica* dist. 55. & cap. præcedens *præcepta canonum*, & idem habetur extra de clerico ægrotante, vel debilitato. Obseruandum est autem quod in mutilatione membri duo sunt considerãda, vt obseruat Scotus, & alij cõmuniter. Primum est causa actiua scilicat an ipse se ipsum mutilauerit. Secũdum deformitas mutilationis. Quando quis se ipsum mutilauerit voluntariè, & cum aduertentia, quæ non excusat à peccato mortali, est generalis regula, quòd siue hæc mutilatio antecedat, siue sequatur ordinationem; siue sit grauis idest alicuius membri principalis, & necessarij, vel partis eius, vel notabiliter debilitet: siue sit valdè deformis, siue non, sed sit leuis, semper inducit irregularitatẽ. Hoc apertè statuitur pluribus c. dist. 55. sed præsertim c. *qui partem.* vbi sic dicitur, *qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad clerũ canones non admittunt. Cui verò casu aliquo contingit dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones percipiunt, & clericos fieri.* Subiungitur ratio vtriusque his verbis. *in illis enim voluntas est iudicata, quæ sibi ausa fuit ferrum iniicere: in illis verò casus veniam meruit.* Quicunque ergo qui per indignationem, & iram aliquam partem sibi abscindit fit irregularis: ita quod si est laicus non potest ad ordines ascendere: & si est ordinatus ad aliquos, & non ad oẽs non potest ascẽdere ad superiores, nec in acceptis ministrare. c. *Hi qui se.* & cap. *si quis à medicis* dist. 55. & alijs c. ibidẽ præsertim vltimo. atque idem dicendum est si se abscindat ne vitio carnali delinquat, vel aliqua alia iusta causa, vt apertè habetur cap. *Hi qui* eadem dist. 55. & dist. 33. *maritum.*

Adiungitur etiam à Doctoribus qui se indirectè, & voluntariè mutilat, cuiusmodi est ille, qui quamuis non à se, tamẽ ab alio sua culpa mutilatur, etiã si membrum illud sit

occul-

occultum, nec afferat deformitatem, & non sit necessarium ad exercendum ordines, dummodo sit membrum principale, vt si aliquis in pœnam delicti iussu Iudicis Eunuchus fiat, vel si inueniatur cum adultera & à marito patiatur idem per iniuriam, aut si iniustè aggrediens aliquem ab ipso mutiletur. Quæ est sententia communis, vt est videre in Nauaro cap. 27. num. 198. qui citat Hostiensem, Ioann. Andr. & alios. Et in hac irregularitate difficilè dispensatur. Vnde ait Scotus quod Nicolaus Quartus cum difficultate magna dispensauit cum quodam tali quamuis Religioso.

Qui casu mutilatur, non est irregularis.

Qui verò hanc abscisionē, vel debilitationē patitur ab alio, si non sit talis quæ pariat impedimentum ad vsum, vel magnam deformitatem, non est irregularis. Patet cap. *si quis à medicis*, vbi dicitur. *si quis à medicis propter languorem disectus est, aut à Barbaris excisus, hic in Clero permaneat.*

Deformitas nisi sit grauis in innocēte, non inducit irregularitatem.

154 Secundum quod in mutilatione considerandum venit, est deformitas. Nam si non est tanta deformitas, vt sine scandalo, & indecentia possit sacrum ministerium exercere, vel non impediat vsum ordinis, ita quod securè, & sine periculo exercere possit, secundum omnes non est irregularis, & sumitur ex prædictis capitibus, in quibus dicitur, quod si quis casu vel à Barbaris &c. sit mutilatus, possit ordines recipere, & quod in clero permaneat. Si verò sit talis deformitas, vel mutilatio, vel debilitatio, quæ impediat vsum, vel causet indecentiam, & scandalum, inducit irregularitatem. habetur expressè cap. *si euangelica*, distinct. 55. nam ibi decernitur quod ille Sacerdos, cui iniustè erutus fuit oculus à sacerdotio arceatur. & idem habetur cap. 1. & vltimo, de corpore vitiatis.

Differentia inter laicum & clericum quo ad hos defectus.

155 Est tamen obseruandum differentiam esse inter laicum, & clericum in huiusmodi defectibus contractis sine culpa. Nam si sint in laico, qui nondum sit ordinatus, non potest ordinari, & est irregularis absolutè: Si verò isti defectus superueniant ipsi ordinato, non potest ministrare in actibus illis ordinum ad quos sunt necessaria illa membra, vt si sacerdoti abscindatur manus, non potest celebrare Missam, quia manus est necessaria. Poterit tamen exercere alios actus ordinis, vt audire confessiones, & absoluere, quia manus ad illum actum non requiritur, patet cap. 2. de clerico ægrotante, & per Doctores ibidem. habet enim sic. *ipsum autem cæteris sacerdotalibus officijs fungi minimè prohibemus.*

Cæcitas.

idem dicendum de similibus. Nam cæcitas antecedens facit omninò inhabilem sacerdotem; Superueniens verò sacerdoti impedit à celebratione, non autem ab absolutione à peccatis.

Surditas.

E contrario surditas superueniens sacerdoti impedit à ministerio sacramenti Penitentiæ, quia non potest audire confessionem, non autem à celebratione Missæ: quia ad illum non requiritur vt audiat respondentem, sed sufficit, vt nutibus, & signis illud percipiat. quod etiam admittit Suarez disputat. 51. sectio. 3. numer. 13.

De deformitate corporis vel membri.

156 Alius defectus non crimen adductus à Scoto est deformitas corporis. Vnde secundum omnes, quæuis deformitas notabilis corporis, vel alicuius membri, licèt non adsit mutilatio, nec ægritudo inducit hanc irregularitatem. Et sumitur ex capite 2. de corpore vitiatis, & adminiculantur caput primum, & vltimum eodem titulo.

De monoculo.

Ex quo cōmuniter tenetur, quod qui caret virtute videndi in oculo dextro, si nec oculo caret, nec exterius apparet deformitas, non fit irregularis. si verò careat virtute videndi in oculo sinistro, fit irregularis. Nam non sine quadam deformitate videtur posse legere canonem Missæ, si oculus sinister careat virtute videndi: quia opus est nimis faciem vertere ad sinistram partem, quæ versio causat deformitatem in actu illo. Vnde oculus sinister dicitur oculus canonis stylo Romanæ Curiæ, vt habet Nauarus cap. 27. num. 199. & Suarez disp. illa 51. sect. 3 num. 15. & canone, *si euangelica*. Et alij qui asserunt cæcum tantum ex vno oculo esse irregularem, aiunt debere intelligi de eo, qui simul est cæcus, & cum cæcitate habet deformitatem. Et Nauarus addit, quod si qui caret virtute visiua in oculo canonis, tanta polleat virtute in dextro, vt possit legere canonem sine illa deformitate, non esse irregularem. Quam opinionem Suarez sustinet esse certissimam, si defectus adueniat post ordinationem, si verò antecedat ordinationem esse probabilem, sed maturo consilio egere, quod mihi quoque probatur. Hoc idem dicendum de cæteris deformitatibus corporis vel membrorum.

157 Quando autem deformitas hæc sit notabilis, & sufficiens ad inducendum irregularitatem, pertinet ad Episcopum iudicare cum consilio peritorum. probatur ex eodem cap. 2. de corpore vitiatis in quo habetur sic. *Cum de tua electione quæstio nota fuisset.* & infra. *tibi quod in oculo maculam habeas, & filius canonici fueris est obiectum.* deinde in resolutione §. vltimo habetur sic. *de macula verò Archiepiscopo prædicto mandauimus, vt cum consilio suffraganeorum suorum, quod exinde sibi visum fuerit exequatur, in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.* & licèt in eo capite causa cognitionis illius defectus committatur Archiepiscopo cum consilio suffraganeorum, non ob hoc sequitur, quod hæc cognitio non pertineat ad Episcopum quoad clericos: illud enim factum est: quia ibi agebatur de Episcopo. Hinc autem cum proportione benè sequitur hanc cognitionem pertinere ad Episcopum, vt deducunt Syluester verbo *corpore vitiatus*, numero 2. & Nauarus cap. illo 27. numero 200. cum Doctoribus ab eo adductis.

Ad Episcopū spectat cognoscere quādo deformitas sit notabilis, et īducat irregularitatem.

158 Ad hunc eundem defectum pertinet infirmitas, quæ inducit notabilem deformitatem in corpore, & perpetuam, seu incurabilem, vt omnes sentiunt; & desumitur ex eisdem cap. & præsertim cap. 2. 3. & 4. de clerico ægrotante, & alijs de corpore vitiatis. Requiritur autem vt hæc infirmitas sit incurabilis, & perpetua; nam quando est curabilis nullam inducit irregularitatem nisi pro tempore, quo durat; & quando antecedit ordinationem omninò illam impedit, & facit absolutè irregularem (idest impedit à susceptione licita, & ab vsu eius, non autem impedit à susceptione characteris, vt capite sequenti dicemus de puero carente vsu rationis) quādo verò subsequitur, impedit vsum, non omninò, sed quantum ad actum repugnantem morbo tali.

De infirmitate inducēte irregularitatem.

159 Huiusmodi infirmitates sunt lepra, de qua cap. *tua*, de clerico ægrotante, æpilepsia, seu morbus caducus, de qua cap. *in litteris*, 7. quæstione 2. arepititius, seu energumenos, seu à dæmone oppressus: item amens de quo cap. sequenti quoque dicam. lunaticus, furiosus, de quibus Nauarus eodem cap. 27. numero 203. & Summistæ & cap. *maritum*, & cap. *communiter*, cap. *clerici*, cap *vsque*, distinct. 33. & corpore vitiatus, donec istæ infirmitates permanent. Idem dicendum de Abstemio, seu de eo, qui non potest bibere vinum, quia eomar; quia non potest conficere sacrificium Missæ, Nauarus cap. illo 27. num. 204. hanc colligit ex Glosa in caput *ipsi Apostoli*, 2. quæst. 7. quæ reuera hoc asserit, licèt nullum textum adducat; sed hæc ratio sufficit, quia Abstemius, cum non possit sumere sanguinem, est inhabilis ad sacrificium Missæ celebrandum, in quo est de essentia communicare sub vtraque specie. Et idem erit iudicium de similibus. Quæ autem fuerint tales, quando dubium est, erit iudicandum ab Episcopo cum prudenti consilio, & similiter quando cessauerit. non tamen Episcopus dispensare poterit, sed solum Papa iuxta caput secundum de corpore vitiatis, vbi Papa reputat hoc vitium corporis maximum, & solum dispensandum per Sedem Apostolicam, quod elicitur ex illis verbis. *in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.*

Infirmitates in particulari quæ inducunt irregularitatem.

E Hic

160 Hic adducunt aliqua alia impedimenta, quæ secundum aliquos inducunt irregularitatem, vt est sexus femineus, ætas, idiota, iudæus, & quædam alia, sed ista potius sunt defectus, inducentes incapacitatem, quàm irregularitatem, ideò de istis agemus cum Scoto, qui de ipsis tractat distinctiona 25. quæstione 2. cap. sequenti,

De defectibus quibusdam inculpabilibus personalibus tàm ex parte animæ, quam corporis, vt sunt carentia Baptismi, sexus muliebris, ætas, ignorantia, & si quæ alia sunt & explicabitur secunda quæstio Scoti distinctione 25.

Caput Sextum.

161 SVpersunt quidem alij defectus, qui non sunt crimina, sed sunt defectus inculpabiles, & sunt defectus personales, quorum aliqui sunt ex parte animæ, aliqui ex parte corporis, & communiter dicuntur inducere irregularitatem; ab alijs verò, & præsertim à Recentioribus dicuntur inducere potius incapacitatem: sed quia aliàs istæ personæ sine istis defectibus essent habiles ad ordines suscipiendos; sunt enim homines, & capaces beatitudinis, hi defectus sunt pœnæ in illis; & cum in sacris Canonibus his defectibus imponatur hæc pœna, vt inhabiles sint ad sacros ordines, potest dici, quod inducant irregularitates, vt supra diximus in primo capite de Irregularitate. De his agit Scotus, licèt non de omnibus hac distinct. 25. quæstion. 2. vbi in particulari agit de sexu muliebri, & ætate: nos tamen ad complementum huius materiæ de reliquis, de quibus Doctores agunt, tractabimus.

De infidelitate.

162 Numeratur ergo primò hic infidelitas, seu carentia characteris Baptismatis à Nauato cap. 27. num. 205. & quidem desumitur apertè ex cap. 1. & 3. de Presbytero non baptizato: in illis enim decernitur, quod si quis Presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur; ergo signum est quod ante Baptismum per ordinationem nihil fuit factum. Licèt ergo hæc sit incapacitas maior, quàm ea, quæ prouenit ex delictis, & alijs defectibus: Quia in his imprimitur character, non autē in infidelitate; tamen, quia sunt homines capaces beatitudinis, non animalia irrationalia, ideò infidelitatis defectus causat in illis hanc pœnam, vt sint inhabiles ad ordines sacros, ad quos aliàs essent habiles scilicet si non carerent Baptismo.

De Apostasia.

De Apostasia autem, & hæresi, quia sunt defectus culpabiles, & crimina, egimus supra.

De amentia

Numeratur etiam hic amentia, seu carentia vsus rationis, sed quia hæc venit sub defectu corporis, & ex infirmitate enormi, ideò de ea diximus superiori capite. quantum autem spectat ad paruulum carentem vsu rationis, nunc infra explicabo.

De non litteratis.

163 Numeratur etiam ignorantia: de hac enim habetur apertè distinct. 36. cap. *illitteratos*, vbi Gelasius Papa hos arcet ab ordinibus sacris ea ratione, quia non sunt apti ministrare diuina officia. idem habetur cap. *cum in cunctis*, de electione. dicit enim, in cunctis sacris ordinibus, & ecclesiasticis ministerijs tria esse necessaria, ætatem, maturam grauitatem, morum, & litterarum scientiam; sed fortius hæc in Episcupo requiri. Exactius autem hoc habetur in Concilio Tridentino session. 23. Nam cap. 4. requirit in ordinandis ad primam tonsuram, vt Fidei rudimenta edocti sint, & legere, & scribere sciant. In suscipientibus ordines minores, vt saltem Latinam linguam intelligant, atque sint in ea dispositione, & exercitio vt de gradu in gradum eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina maior accrescat; & hoc in cap. 11. In capite verò 13. requirit, quod ordinandi ad Subdiaconatum, & Diaconatum sint instructi in litteris, & in ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent. In cap. 14. requirit vt habeant tantam scientiam, vt sit idoneus ad docendum populum ea, quæ sunt necessaria omnibus ad salutem, ac ad administranda sacramenta. Sess. verò 7. cap. 1. de Reformatione quantum ad scientiam Episcopi renouat Constitutionem Alexandri Tertij, quæ habetur cap. *cum in cunctis*, de electione. Sessione autem 22. cap. 2. de Reformatione addit, quod huiusmodi scientia polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere: ideòque antea in Vniuersitate Studiorum Magister, siuè Doctor, siuè Licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico meritò sit promotus: aut publico aliquo Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur: si verò sit Regularis, à Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat.

Scientia requisita ad suscipiendā primā tonsurā.

De scientia necessaria ad ordines minores.

De scientia necessaria Episcopo.

164 Vbi est obseruandum, quod hic defectus non solum impedit à susceptione ordinum, sed si quis suscepit, & non habet prædictam scientiam, manet impeditus quo ad vsum quocunque modo acceperit, quia scientia requiritur propter vsum. Quod probatur argumento desumpto ex cap. vltimo, in quo Episcopatu priuatur Episcupus, quoniam nunquam grammaticam didicit, nec legit Donatum. Et cap. *cum sit ars*, de ætate, & qualitate ordinand. graues pœnæ imponuntur ordinantibus, & ordinatis, qui sint illitterati.

Quis dispensare possit in hoc defectu.

Quis verò dispensare possit: immò an Papa dispensare possit, est non leuis controuersia, vt est videre apud Nauarrum in prælectione cap. *si quando*, de Rescriptis exceptione 13. & Felynum cap. *inquisitioni*.

165 Sed Respondetur certum esse non posse dispensare Episcopum circa omninò illitteratum, Quod patet ex cap *nullus*, de tempore ordinand. in Sexto, & ex Decretis Concilij Tridentini adductis. Quantum ad Pontificem sunt qui sentiant neque ipsum posse dispensare, quia scientia de iure diuino, & ea naturæ rei requiritur ad exercendum ordines. Aliqui tamen ex Recentioribus distinguunt duplicem esse scientiam, quæ requiritur ad ordines sacros exercendos: Alia ex iure diuino, & alia secundum Canones.

Suarez disp. 51. sectio. 1. num. 11.

Quo ad primam non potest dispensare. Vnde cum idiota, & penitus illitterato, qui nullo modo est aptus ad ordines sacros exercendos, Papa non potest dispensare. Verùm etsi actu quis non habeat scientiam requisitam, si tamen sit aptus ad illam habendam, poterit Papa dispensare ad suscipiendum ordinem, quia non est necesse, quod statim illum ordinem exerceat, & poterit interim discere. Vnde Nauarrus cap. illo 27. numero 205. dicit quod Papa nunquam, vel raró dispensat in hoc defectu directè, sed aliquando indirectè dispensando super ætate necessaria ad discendum. Loquendo verò de scientia requisita secundum Canones, de qua ex Concilio Tridentino diximus, clarum est posse dispensare.

De sexu muliebri.

166 Numeratur quoque inter hos defectus sexus muliebris, de quo Scotus agit in hac disputatione 25. quæstione 2. & simul agit de ætate puerili, de qua secundùm infra agam. Quod ergo sexus muliebris non impediat susceptionem ordinum, neque inducat irregularitatem, probat Scotus argumentis pro parte falsa. Primò sic. Ad Galatas 3. inquit Apostolus *in Christo Iesu non est seruus, neque liber, non est fæmina neque masculus*; ergo nulla est differentia inter fœminam, & masculum in lege Christi, sicut nec circa seruum, & liberum, ergo illud sacramentum potest recipere fœmina, quod potest recipere masculus: at masculus potest recipere sacramentum ordinis, ergo, & mulier.

Prima ratio quod sexus muliebris nō inducat irregularitatē.

Secūda ratio ad idem.

Secundò distin. 32. cap. *Presbyter*, fit mentio de presbytera, & 27. quæstion. 1. cap. *Diaconissam*, ex Con-

cilio

cilio Chalcedonensi decernitur, Diaconissam non debere ordinari ante quadraginta annos; ergo certum est, mulierem ordinari posse ad Presbyteratum, & Diaconatum.

Opposita sententia est vera.

167 Opposita sententia est certa scilicet muliebrem sexum inducere irregularitatem seu incapacitatem ad sacros ordines, & est communis tàm Theologorum in hoc 4. distinct. 25. quàm Canonistarum, & habetur expressè cap. *sacratas Deo*, distinct. 23. quem canonem integrum adducit Scotus in primo argumento ad oppositum, & est Soteris Papæ epistola 2. ad omnes Episcopos Italiæ, in eo enim canone sic habetur. *Sacratas Deo fœminas, vel Monachas sacra vasa, vel sacratas palas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam Sedem, quæ omnia reprehensione plena esse, & vituperatione nulli rectè sapientum dubium est. Quamobrem huius sanctæ Sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditus quanto citius poteritis censemus: & ne pestis hæc latius diuulgetur per omnes Prouincias abstergi citissimè mandamus.* Ex hoc canone habemus omne ministerium mulieris circa res sacras esse vituperio plenum; ergo est incapax ordinis sacri. Adducit Scotus deinde auctoritatem epistolæ primæ ad Corinth. 11. in qua dicitur *turpe esse mulierem tondi*. Ex quo deducit; ergo etiam est turpe ordinari ad clericatum: quia tonsura concomitatur ordinem, quod continetur ex cap. *si quis*, de vita, & honestate clericorum, & dist. 23. cap. *clerici*.

Prima probatio.

Quomodo hoc declarat Scotus.

168 Respondet Scotus, ergo quod sexus muliebris est defectus adeo grauis, quod non solum impedit ne licitè possit suscipi ordo sacer, sed absolutè impedit, ita quod si de facto attentetur nihil fit. Atque hoc non est præcisè de iure ecclesiastico, sed de iure diuino, quod probat Scotus duplici ratione. Prima si de iure diuino mulier non esset incapax ordinis sacri Ecclesia non præsumpsisset totum sexum muliebrem priuare sine culpa sua actu, qui sibi licitè posset competere, & qui actus esset ordinatus ad salutem ipsius mulieris, & aliorum in Ecclesia per eam: Quia hoc videretur maximæ iniustitiæ non solum in toto sexu, sed etiam in paucis personis. At ordo ecclesiasticus si de lege diuina licitè posset mulieribus competere, clarum est quod posset esse ad salutem ipsarum mulierum, & aliorum; ergo.

Cõfirmatur duplici ratione.

Secũda ratio

169 Secundò idem probat, quia dictum Apostoli 1. ad Thimotheum 2. *docere mulierem non permitto*. Quod intelligitur de doctrina publica in Ecclesia, non est dictum Apostoli tanquam ipsius statuentis hoc decretum, atque proinde sit de iure humano; sed est Apostoli obsequentis, & executioni mandantis præceptum Christi: dicit enim non permitto, scilicet quia nec Christus permisit. Quod probatur ex ratione, quam ibi adducit Apostolus: inquit enim *neque dominari in virum*. supple permitto, *sed esse in silentio: Adam enim primus formatus est, deinde Eua, & Adam non est seductus. mulier autem seducta in præuaricatione fuit, saluabitur autem per filios in generatione, si permanserit in fide & dilectione & in sanctificatione cum sobrietate*. Cum ergo mulier debeat esse subdita viro, & fuerit causa præuaricationis, non potest ipsa ascendere ad ordines sacros, sic enim esset superior homine, & illi dominaretur in spiritualibus, quod est contra Sacram Scripturam. Quod etiam confirmatur ex ratione naturali, quam adducit Apostolus prima ad Corinth. cap. 11. quæ est. Quod mulier naturaliter est subiecta viro, saltem post peccatum. Vnde Genesis 2. dicitur ei, *sub viri potestate eris*. & Apostolus vbi supra inquit, *omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir*. & infra adducit rationem naturalem, dicens. *Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro, etenim non est creatus vir propter mulierẽ, sed mulier propter virum*. De iure ergo naturæ & diuino mulier est incapax ordinis sacri; quia si esset capax illius, esset superior in spiritualibus, quod est contra iura prædicta, vt patet.

Prima cõfirmatio.

170 Confirmat Scotus hanc rationem ab exemplo Christi. Nam ipse Christus Dominus Matrem suam Beatam Virginem, cui nulla alia potuit, vel poterit in sanctitate æquiparari, nunquam in aliquo gradu Ecclesiæ posuit; ergo signum est euidens, quod noluit mulierem ad illum gradum euehi.

Obiectio ex Scoto.

171 Quod si quis arguat ab agente, & patiente eiusdem speciei producitur semper idem effectus; sed sic est, quod agens in ordinatione sacra est Episcopus, patiens est homo; vir autem, & mulier sunt homines eiusdem speciei; anima enim hominis, & viri sunt eiusdem speciei; ergo si Episcopus eadem intentione, & eodem modo ordinet mulierem, quo ordinat virum, cum mulier sit eiusdem speciei cum viro, sequitur quod agens, & patiens in hac ordinatione sint eiusdem speciei; ergo sequitur quod idem effectus producatur, sed sic est, quod in viro imprimitur character ordinis; ergo & in muliere.

172 Respondet Scotus, quod maior est vera de agente inducente formam, & de agente naturali, non de agente operante voluntariè, & contingenter. Neque de agente faciente tantùm aliquem actum, ad quem alius inducit formam, & effectum. In proposito autem Episcopus non inducit characterem ordinis, sed solum facit actum illum ordinationis, ad quem Deus imprimit, & inducit characterem; Deus autem, qui est agens inducens illum effectum, est agens liberum, & contingens, & inducit illum effectum, quia sibi placet: inducit autem hunc effectum in virum; quia ex parte sic cum Ecclesia conuenit; non conuenit autem inducere in mulierem; ideò licèt Episcopus ordinaret mulierem, non sequeretur effectus, quod esset ordinata, & illi collata esset potestas conficiendi, & ministrandi, ac simul character ordinis.

173 Ex qua solutione Scotus deducit hanc Maximam esse veram in sacramentis. quod Minister nullum actum necessarium facit, ad quem necessariò sequatur effectus sacramenti, sed sequitur effectus tantùm contingenter, & vt in pluribus ex pactione diuina; & sic manet probatum, quod sexus muliebris de iure diuino, & naturali inducit incapacitatem, seu irregularitatem.

De Hermophrodito.

174 Sed difficultas est de Hermophrodito, qui vtroque sexu polet, sed breuiter est respondendum, quod si vtrumque sexum æquè participet, vel magis participet de sexu fœmineo est irregularis propter rationem superius adductam, quia non sexus fœmineus, sed solum virilis est capax ordinationis: talis autem Hermophroditus non est perfectus vir, ideò hæc est communior opinio, vt est videre apud Theologos distinct. 25. Diuum Thomam, Soto quæstione 1. artic. 2. & Summistas verbo *Hermophroditus*. Nauarum cap. 27. numer. 203. & sumitur ex Glosa in caput *si testes* 4. quæstione 3. in verbo Hermophroditus, vbi Archidiaconus, & alij Doctores, & Recentiores. Si vero viget magis sexus virilis, conueniunt esse capacem ordinationis; quia iam est vir, non fœmina, & sumitur ex eadem Glosa in verbo *Hermaphroditus*, cap. *si testis*, 4. quæstione 3. sed an tunc sit irregularis, sunt contentiones. Aliqui enim dicunt esse irregularem propter corporis vitium, & monstruositatem cap. *illitteratos*, distinct. 36. & cap. vltimo distinct. 49. certum est enim quod hoc est corporis vitium: & Nauarus vbi supra cum aliquibus alijs hanc sententiam tenet, quem sequitur Suarez disputatione 51. section. 2. Alij ex aduerso negant esse irregularem, cum Burgasio de irregularitate part. 5. titul. de corpore vitiatis numer. 22. Soccin. in cap. *sententia sanguinis*. Ne clerici vouentes, & alijs. Et ratio est, quia mutilatio, seu monstruositas sine culpa, quæ non impedit munus altaris, nec affert scandalũ nõ in-

ducit irregularitatem. Defectus autem hic Hermophroditi, licet sit vitium corporis, tamen cum sit occultum, nec impediat altaris ministerium, nec afferat scandalum, cum sit secretum, non videtur inducere irregularitatem. Et hæc mihi videtur sententia vera, iuxta dicta prædicti capitis de mutilatione inculpabili. Et hoc idem dicendum si contingat fœminam erumpente natura in virum mutari totaliter, vel ita quod prævaleat sexus masculinus, quod aliqui ex Plinio lib. 7. cap. 4. aliquando contingere posse asserut. Nam tunc non est amplius fœmina, sed vir; & ideò cessat incapacitas, & irregularitas prædicta.

Ad primam in oppositum

175 Ad argumentum superius adductum in oppositū Respondet ipse Scotus, distinguendo, quod inter fœminam, & masculum non est differentia quantum ad habendum gratiam, & gloriam; quia fœmina potest habere tantam gratiam, & gloriam, quantam vir; sed quantum ad gradus Ecclesiæ est differentia propter decentiam, vt ipse Apostolus docuit.

Ad secundā

Ad secundum Respondet Scotus, quod fortè in Græcia vbi licet Sacerdotibus vti matrimonio prius contracto, vxor Presbyteri potest dici presbytera, sed in Ecclesia Latina, vbi hoc non licet, presbytera potest dici illa, quæ præest Collegio, vt Abbatissa. Et quo ordinatur ad legendum Homeliam potest dici Diaconissa, sed impropriè, & per quandam similitudinem, non verè; quia nullum ordinem suscipiunt. Sed vt alibi dixi, & infra dicam contra hæreticos, olim presbytera dicebatur vxor illius qui cum prius esset vxoratus ascendebat ad sacerdotium de consensu illius, & illa emittebat votum castitatis. Vnde quia fuerat vxor viri, qui deinde factus erat presbyter, dicebatur presbytera. Sic de Diaconissa, Episcopa, & alijs nominibus illarum mulierum antiquarum.

Quæ dicatur presbytera, episcopa, diaconissa.

De defectu ætatis.

176 Numeratur denique inter hos defectus inculpabiles defectus ætatis, de quo tamen est difficultas. Et quidem quod paruulus in ætate puerili sit capax, & licitè possit ordinari, probat Scotus in argumentis pro parte falsa sic. Paruulus in ætate puerili est capax aliorum sacramentorum, vt Baptismi, & Confirmationis; ergo videtur, quod sit etiam capax, & licitè sacramenti ordinis. Et confirmatur maximè ex sacramento Confirmationis: quia videtur esse minus aptus ad suscipiendum illud; quia sacramentum Confirmationis datur ad ipsum confitendum fidem Christi; iste autem actus non potest competere, nisi adulto; ergo licet actus sacramenti ordinis possit competere solum adulto, hoc non videtur impedire, quin paruulus licitè possit suscipere sacramentum ordinis.

Resolutio Scoti.

177 Respondet Scotus per distinctionem pulchram. Non posse suscipere ordines tripliciter intelligi potest. Vno modo non posse suscipere debitè, & honestè. Secundo modo non posse licitè. Tertio modo nullo modo suscipere, ita quod si de facto attentetur nihil fiat. Ad propositum loquēdo de tertio modo asserit Scotus, paruulum posse suscipere ordines sacros, idest, si quis Episcopus ordinet paruulum de facto suscipit characterem, & ordinem sacrum: & hoc idem videtur asserere de amentio, & non habente vsum rationis. Eandem sententiam tenet D. Thomas in 4. distinct. 25. quæst. 2. artic. 1. quæst. 1. Soto dist. 25. quæst. 1. artic. 2. & est communior, licet aliqui Diuum Thomam citent in oppositum sed falsò.

Opinio Durādi in oppositum

178 Est tamen difficultas ex Durando, qui distinct. 25. quæst. 2. tenet, quod paruulus ante vsum rationis sit omninò incapax ordinis, ita quòd si attentetur nihil fiat. Prima eius ratio est, quia est absurdum quod infans, & amens vsum rationis fiat Episcopus, & Sacerdos; ergo est incapax ordinis.

Prima ratio

Secūda ratio

179 Secundò. Quia ad susceptionem cuiuscumque sacramenti requiritur intentio suscipientis, vel propria, vel interpretatiua ex consensu parentum; infans verò propriā habere non potest, vt patet, interpretatiuam verò ex consensu parentum non potest, nisi in ijs, quæ sunt de necessitate salutis, At sacramentum ordinis non est de necessitate salutis, sicut est Baptismus; ergo.

Tertia ratio

180 Tertiò ideò paruulus ex voluntate interpretatiua parentum potest suscipere, & consentire in Baptismum: Quia illud sacramentū est institutū contra peccatū originale, q non propria voluntate, sed peccatu primorum parentū contrahimus. At hæc ratio non militat in sacramento ordinis, vt patet; ergo. Idem habet dicere Durandus de amente, & maximè perpetuo: Quia hic nec potest consentire in susceptionem ordinis, nec illo vti.

Opinio Durādi reijcitur.

Prima ratio

181 Nec opinio Durandi ab omnibus reijcitur vt falsa, & rationabiliter. Scotus autem eam reijcit, suam probando, nimirum quod paruulus sit capax etiam ordinis sacri, vt Presbyteratus, & Episcopatus sic. Ordo qui recipitur per ordinationem sacram, quæ est sacramentum, vt superiori distinctione diximus cum Scoto, nihil aliud est, nisi gradus quidam disponens ad ministrandum in determinato gradu ecclesiastico, siuè nihil aliud est nisi potestas ministrandi in tali gradu ecclesiastico. At tali gradus, & potestas potest conferri alicui ante executionem talis ministerij, & gradus, & ante potestatem propinquam exercendi talem potestatem, & gradum; ergo talis ordo potest conferri homini antequam solutis impedimentis sit in potentia propinqua ad exercendam illam potestatem, & actum illius gradus. Maior est probata loco supracitato. Minor verò patet: quia potestas, seu actus primus potest duratione præcedere operationem ipsam, seu actum secundum, in proposito autem, ordo, seu gradus, & potestas illa exercendi actum ordinis sacri est veluti actus primus; ipsa executio est actus secundus; ergo licet paruulus, & carens vsu rationis non possit actu exire in actum secundum, neque habeat potentiam propinquam, tamen habet potentiam remotam, & potest fieri in potentia proxima, & in actu secundo crescendo in ætate, & perueniendo ad vsum rationis.

Secūda ratio

182 Secundo. Fundamentum Aduersarij quod ad suscipiendum ordinem, & sacramentum requiritur consensus in suscipiente, qui non potest esse in carente vsu rationis, est fundamentum falsum. Quoniam vt inquiunt Scotus hac eadem quæstione secunda, & Diuus Bonauentura in hoc 4. distinct. 25. artic. 2. quæstio. 1. & Richardus eadem distinct. artic. 4. quæst. 2. Soto eadem distinct. quæstion. 1. artic. 2. & tribuitur quoque Diuo Thomæ ad impressionem characteris, qui per sacramentum ordinis confertur, non requiritur consensus suscipientis: quod declarant Richardus, & alij: quia ad sacramentum Pœnitentiæ, quod non imprimit characterem requiritur contritio, & peccatorum accusatio; & matrimonia requirunt consensum; at sacramenta imprimentia characterem, se habent veluti virtutes infusæ, quæ præcedunt actus, cum illos gignant, non autem ex illis fiunt ad differentiam virtutum acquisitarum, quæ per actus gignuntur. Nam character est forma supernaturalis; ideò ad eius impressionē non requiritur actus suscipientis, sed solum capacitas; ergo ex necessitate sacramenti non requiritur consensus, sicut in Penitentia, & Matrimonio, sed solum ex necessitate præcepti requiritur ad ordines minores, quia habent annexum votum continentiæ, quod requirit vsum rationis, & consensum: Ad minores autem ad decentiam solum requiritur. Vnde Diuus Bonauentura, vbi supra, inquit, quod quando aliquis citra necessitatem, sed solum ad illum ditandum ad hos ordines promouet ante vsum rationis, vix potest esse sine contemptu canonum, & periculo animarum.

Obiectio.

183 Sed contra hoc est, quia in Baptismo imprimitur character, & tamen in adulto requiritur consensus in actu Baptismi, vt habet Scotus in hoc 4. dist. 4. quæst. 4. in fine, vbi ait, quod si quis adultus esset, qui ne comminò esset cōsentiens, nec dissentiens, tam actualiter, quā habitualiter, hic non esset capax sacramenti, quia ex quo habet vsum rationis oportet, quod habeat aliquam deuotionem ad sacramētū, aliter videretur contemnere. Resp. vt diximus ead. dist.

Solutio.

dist. & quæst. disputat. ij. contra Caietanum, quod aliud est loqui de adulto, & aliud loqui de paruulo, & carente vsu rationis. In primo requiritur consensus, in secundo nequaquam: & hoc ex dispositione diuina, quæ propter decentem rationem de subiectis diuerso modo dispositis aliter ordinauit. Vndè eodem modo iudicandum est de Baptismo, Confirmatione, & Sacramento ordinis quo ad suscipientis, & volentis consensum, & quæ ibi diximus de Baptismo valent de his alijs duobus sacramentis. Et hæc intelliguntur de ordinibus etiam Episcopatus, & Presbyteratus inquantum ordines sunt, non inquantum habent annexam potestatem iurisdictionis, & etiam animarum; quia quantum ad hanc partem requiritur consensus: Neque enim fieri potest sponsus Ecclesiæ nisi consentiat.

De perpetuo amentibus.

184 Hoc idem dicendum est de amentibus perpetuò, quod dictum est de paruulo, licèt sit aliquod discrimen; quia paruulus potest venire ad vsum rationis, omnes nequaquam vt supponimus. Ideò dicendum, quod quantum ad susceptionem ordinis est capax quantum est ex necessitate sacramenti, licèt quantum ad vsum & necessitatem præcepti, & ius diuinum, quod requirit vsum rationis in actuali ministratione, vt etiam dixit Soto in hoc 4. dist. 25. quæst. 1. ar. 2. ad secundum Durandi, sit incapax. Vndè esset peccatum mortale, & sacrilegium ordinare huiusmodi perpetuò amentem.

Aetas secundum canones legitima.

185 Hæc dicta sunt de ætate hominis quantum ad necessitatem sacramenti, & de iure diuino. Loquendo verò de iure canonico paruulus ante vsum rationis est irregularis, & sic perpetuò amens. Paruuli autem sunt irregulares vsque ad septimum annum quo ad primam tonsuram (nisi vellent ingredi religionem) vt habetur ex Glosa in caput *nullus*, de tempore ordinand. in 6. & ex iuribus ab ea citatis, & Episcopus, qui ante hanc ætatem ordinaret, esset suspensus per annum à collatione primæ tonsuræ, vt eodem capite *nullus* dicitur. Aetas ad suscipiendum ordines minores est à septenio vsque ad duodecimum. Aetas ad suscipiendum ordines maiores, antiquitus erat varijs decretis constituta. In Clementina de ætate, & qualitate cap. 3. statuitur, quod ætas legitima subdiaconatus sit decimus, & octauus annus: Diaconatus 20. Presbyteratus 25. Ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 12. de reformatione statuitur, vt nemo ad subdiaconatum promoueatur nisi 22. annum ætatis suæ attigerit. Ad Diaconatum nisi 23. Ad Presbyteratum nisi 25. Ad Episcopatum nihil est innouatum, sed seruatur cap. *cum in cunctis*. de electione, in quo statuitur, quod ętas legitima suscipiendi ordinem episcopatus sit annus 30. cópletus, ideò omnes carentes hac ætate ad quemlibet ordinem requisita est irregularis, & inhabilis ad illum suscipiendum.

Aetas legitima ad episcopatum.

An ordinatus ante legitimã ætatẽ & celebrans nouã incurrat irregularitatem.

186 Est modò dubium an qui suscipit ordinem ante ætatem requisitam propter quam est irregularis, & in illa ministrat ante legitimam ætatem, & absque dispensatione incurrat nouam irregularitatem. Ratio dubitationis est. Quia sic ordinatus in irregularitate videtur esse ipso facto suspensus. At suspensio est censura; dictum est autem supra, quod celebrans ligatus censura, incurrit irregularitatem; ergo qui ordinatur ante legitimam ætatem est ipso facto suspensus, & celebrans absque dispensatione incurrit nouam irregularitatem, scilicet: quia celebrat in censura, quæ est irregularitas alterius rationis ab irregularitate, quę est ex defectu ætatis. Vnde sicut qui esset illegitimus, & excommunicatus suscipiens ordines incurreret duas irregularitates diuersæ rationis: sic qui ante ætatem ordinatur, & deindè celebrat, manet in duabus irregularitatibus, in priori, quam incurrit propter carentiam ætatis, & in secunda, quia in censura suspensionis celebrat.

Solutio.

187 Respondetur. quæstionem hanc esse difficilem, quam latè tractat Couaruuias in Clement. parte prima §. 5. num. 4. & citat Auctores multos pro vtraque parte. Tamen dicendum est. Primò illud esse certum, quod qui suscipit ordines ante legitimam ætatem, per quam est irregularis, & celebrat, manet in eadem irregularitate. Neque enim per iniquam susceptionem ordinum illa irregularitas est ablata. Alioquin ex sua iniquitate, & peccato reportaret commodum. Quotiescunque ergo celebrat peccat semper mortaliter contra præceptum Ecclesię, quæ facit illum irregularem, & inhabilem, ad huiusmodi vsum.

188 Certùm etiam videtur esse neminem fieri irregularem noua irregularitate per celebrationem in irregularitate simplici priori. Vt exempli gratia. Si quis ante legitimam ætatem ordinatus non sit suspensus, nec excommunicatus, vel interdictus, sed solum maneat in priori irregularitate propter defectum ætatis, & celebret, non videtur incurrere nouam irregularitatem. Ratio est, quia in iure habetur solum celebrantem in censura aliqua fieri irregularem, vt supra diximus capite tertio huius disputationis, agendo de irregularitate contracta ex contumacia in censuris, seu ex non seruando censuras Ecclesiæ. At irregularitas non est censura, vt supra diximus. Ergo non incurrit nouam irregularitatem.

An imposita sit cẽsura celebrãti ante debitam ætatem.

189 Dubium est autem an imposita sit aliqua censura sic celebranti ante legitimam ætatem. Et quidem de iure antiquo nulla censura sic celebranti est imposita, vt tradit, & probat Couaruuias citato loco. At iure nouo scilicèt ex Bulla Pij II. quæ non est impressa, sed à multis Doctoribus allegata, quos refert idem Couaruuias, & tenent Recentiores multi est imposita censura suspensionis ipso facto incurrenda sic ordinato. Adeò quod ordinatus ante legitimam ætatem non solum manet in priori irregularitate, sed est etiam ex Pio II. ipso facto suspensus; Suspensio autem est censura, ergo qui sic ordinatus celebrat, violat censuram suspensionis, & consequenter incurrit nouam irregularitatem propter violationem censuræ suspensionis, vt ibi diximus. Vndè communiter tenetur nunc sic celebrantem incurrere nouam irregularitatem, vt insinuat ipse Couaruuias citato loco in fine. Vbi tamen inquit, quod qui bona fide celebraret, putans sibi id licere fortassis non foret censendus irregularis, quod comprobat auctoritate Nauarri in Repet. cap. *Accepta* de restitutione spoliat. opposit. 8. nume. 34. Neque Suarez disput. 31. sect. 1. numero 22. tandem discrepat; quia ignorantia inuincibilis excusat.

Ad primã rationẽ Durandi.

190 Ex dictis patet solutio ad rationes pro Durando. Ad primam enim respondetur, quod si Paruulus ordinaretur Episcopus, ordo teneret, & character imprimeretur, sed non honestè, nec debitè, nec licitè fieret: ideò qui sic ordinaret grauiter peccaret. Idem dicendum de susceptione ordinum sacrorum. Hoc enim non licet, cum sit prohibitum per sacros canones ante debitam ætatem aliquem ordinari. Sed quantum ad ordines minores nulla est prohibitio, sed solum adest indecentia, & inhonestas quædam: quia huiusmodi paruulus, & amens non potest cum debita reuerentia recipere talem gradum, qui confertur in ordine.

Ordinatus ad minores ante legitima ætatẽ an incurrat censuram.

Ad 2. & 3.

191 Ad secundam, & tertiam patet fundamentum illud esse falsum, quod requiratur consensus in suscipiente huiusmodi sacramentum in paruulo, & in amente. Neque discrimen Durandi assignatum in tertio argumento quidquam valet: quia illa non est ratio propter quam valeat sed ea, quam diximus. Quia scilicèt in susceptione characteris non requiritur consensus, sicut nec in receptione formarum supernaturaliter infusarum, quia illæ præcedunt actus, non ex actibus gignuntur.

Ad argumẽtum Scoti cõtra seipsum.

192 Ad argumentum, quod facit Scotus, ipsemet respondet, quod concludit de facto suscipere sacramentum; sed tamen non haberi ex hoc, quod debitè: & honestè & licitè possit recipi à puero eo modo, quo declaratum est.

De ætate decrepita.

193 Difficultas verò esse potest, an hæc irregularitas extendi possit ad ętatem decrepitam. Ad quod breuiter dicit, quod ratione ætatis præcisè nulla est restrictio: quia in canonibus nullus terminus circa hãc ætatem pręscribitur.

tur. Et meritò, quia senilis ætas aptior est per se ad sacros ordines; sed si tanta sit senectus, vt habeat annexum morbum, seu æquiualeat morbo inducenti impedimentum, circa organa, & vires necessarias ad vsum sacramentorum est dicendum hac ratione esse irregularem, sicut dictum est de morbo enormi. Et hoc modo videtur intelligere Glosa 2. in cap. 1. §. 1. dum asserit senectutem impedire promouendum, non tamen deijcere promotum, qui autem promotus est si per se non possit, & cũ adiutorio possit, permittitur ministrare argumento cap. *illud*, & cap. *petiisti*, cum alijs 7. quæstio. 1. & capite *litterarum*, de renunciatione. & quæ dicta sunt supra, hic proportionaliter sunt applicanda, atque hæc de speciebus irregularitatis.

De ablatione irregularitatis, ad quem pertineat, dictũ est in qualibet specie tamen in genere dicemus infra, postquam egerimus de excommunicatione: eodem enim modo dicendum est de ablatione irregularitatis, & excommunicationis, ac aliarum censurarum, licèt aliqui discrepent, vt suo loco infra videbimus.

Dicendum etiam esset, qualiter irregularitas se habeat ad alias pœnas superius adductas, & ad excommunicationem, & alias cẽsuras in grauitate. Sed quia Scotus hoc facit explicata censura excommunicationis, neque enim hoc potest cognosci nisi habita cognitione vtriusque pęnę, Ideo hæc duo capita explicabimus infra absoluta disputatione de excommunicatione, vbi agemus de modo aestimandi vnamquamque pęnam, & de earum grauitate ad inuicem.

De Irregularitate quæ contrahitur ex defectibus, qui possunt esse crimina, & non crimina. Et primò de homicidio. Caput septimum.

194 TErtium caput Irregularitatis secundum Scotum prouenit ex quibusdam defectibus, qui possunt esse crimina, & non crimina, idest possunt esse perpetrata cum culpa, & sine culpa. Quorum primum est homicidium. Secundum est bigamia. Agemus prius de homicidio, deinde de bigamia. Distinguẽdum est autem in primis de homicidio. Duplex enim est homicidium, scilicet voluntarium, & casuale. Voluntarium est illud quod directè & per se primò intenditur ab occidente, vt elicitur ex Scoto in hac quæst. 2. versiculo *sequuntur etiam duo*.

Primũ notabile.

Circa quod licèt sit aliqua controuersia, tamen hæc assertio est vera, vt ostendimus supra in materia de restitutione agendo de restitutione bonorum corporis ablatorũ nimirum disput. 51. cap. 1. contra Couaruuiam, Molinã, & alios, oppositum sentientes, quæ non oportet hic repetere. Supposito ergo quod homicidium voluntarium sit illud, quod voluntate directa, & per se est intẽtum ab occidente, Adhuc est distinguendum, quod homicidium voluntarium est duplex. Aliud est simpliciter, & omninò voluntarium. Aliud verò est voluntarium simpliciter, sed inuoluntarium secundum quid, seu mixtum cum inuoluntario. Et è conuersu, homicidium inuoluntarium est quoque duplex scilicet inuoluntarium simpliciter, & omninò, & inuoluntarium secundum quid. Cum ergo quis intendit occidere aliquẽ immediate, quia aliter non potuit euadere mortem, vt cum occidit inuasorem hoc homicidium est voluntarium simpliciter, sed inuoluntarium secundum quid. Est voluntarium simpliciter, Quia directè, & immediate intendit occidere hominem. Est verò inuoluntarium secundum quid: Quia est mixtum inuoluntario, quia si aliter posset euadere mortem non occideret.

Homicidiũ voluntariũ, & inuolũtariũ quid. & quotuplex.

195 Ex hoc patent alia duo mẽbra; cum enim quis occidit aliquem, non tamen quia alias non posset euadere mortem, vel aliquod aliud incommodum graue non pati, neque habet admixtum aliquid de inuoluntario, dicitur homicidium simpliciter, & omninò voluntarium. Cum verò nullo modo intendit occidere, nec directè, nec indirectè, sed omninò homicidium sequitur præter intentionem occidentis, est inuoluntarium simpliciter, vt si quis irruat in gladium alterius ex se ipso nullam præbento occasionem illo cuius est gladius dicitur homicidium omninò & simpliciter inuoluntarium. Quæ omnia certa sunt in foro conscientiæ, secus in foro exteriori; in quo ex coniecturis proceditur, & in dubijs semper præsumitur contra occidentem, de qua te latè Antonius Gomez tomo 3. Variarum cap. 13.

196 Homicidium casuale est quod non directa voluntate nec immediatè intenditur ab occidente, sed per accidens euenit, vt si quis ludens cum aliquo projciat eum in aliquem gladium, quem non aduerterat & interficiatur. Obseruandum tamen est hoc homicidium casuale aliquãdo dici voluntarium, non quia reuera sit voluntarium, vt dictum est, sed quia imputatur occidenti tanquam voluntarium, & hoc in duobus casibus vt ibi diximus, & hic docet Scotus scilicet quando occidens dat operam rei illicitę, vt si percutiat aliquem fuste non intendens occidere, sed fustigare, & sequatur homicidium, imputatur, ac si esset voluntarium: Quia dabat operam rei illicitę, a qua abstinere debebat. E contrario si medicus vulnerans aliquem, vt ipsum curet ab aliquo morbo sequatur homicidium, nõ imputatur illi tanquam voluntarium, quia dabat operam rei licitæ.

Homicidiũ casuale quod & quomodo volũtarium dici possit.

197 Secundus casus est quando non adhibet diligentiam debitam, vt si quis projciat lapides in viam, nõ monendo, vel non apponendo aliquod signum, quo transeũtes moneantur sibi debere cauere, imputatur tãquam voluntarium, si verò adhibeat debitam diligentiam, nequaquam reputatur voluntarium.

198 Obseruandum est secundò, quod eadem est ratio de mutilatione membri, ac homicidio quo ad præsentem irregularitatem. Quia iura subijciunt huic pęnæ nedum homicidium, sed etiam mutilationẽ, vt videbimus. Quid verò per mutilationem membri intelligatur, est cõtrouersia inter Doctores. Certum est autem per mutilationem intelligi abscisionem alicuius membri, non autem sanguinis effusionem solam, quia quamuis sit abscisio, vel potius diuisio carnis, ob quam effunditur sanguis, tamen non est abscisio membri, quoniam est corpus homogeneũ, at corpus homogeneum vt sanguis caro, cutis, & similia non dicuntur membra corporis propriè loquendo, quia licèt, vt dixi, sit contentio inter Doctores quid intelligatur per mẽbrum & iurisperiti teneãt membrum in corpore humano appellari partem illam, quæ est quasi integrum instrumẽtum proximum alicuius actionis, vt manus, pes, oculus, non verò partes aliquas talium membrorum, vt videre est in Nauarro in Manuali cap. 27. num. 206. & Summistis, Syluestro verbo homicidium num. 6. Angelo verbo homicidium num. 6. & apud Auctores, ab illis citatos, & aliqui alij Theologi per membrum intelligant non solum partẽ illam principalem, sed etiam eam quę est pars partis principalis, ita quod e. g. nedum manus dicatur membrum corporis humani, sed etiam digitus, vnde abscindens duos digitos principales manus, quamuis non abscindat totam manum dicitur irregularis, & mutilasse, vt volunt Recentiores cum Caietano 2. 2. q. 5. art. 1. Soto lib. 5. de Iust. & Iure, quæst. 2. ar. 1. & Recentioribus, quos sequitur Suarez disputa. 44. sect. 2. num. 8. Quæ opinio mihi quoque videtur verior tamẽ omnes videntur velle quod membrum sit aliqua pars corporis organica, siuè instrumentaria seu principalis, seu minus principalis, quæ esse non potest nisi sit eterogenea, & ex partibus dissimilaribus composita, cuiusmodi non est caro, nec sanguis, nec cutis & similia. Vnde breuiter est dicendum per mutilationem hic intelligi abscisionem integram alicuius membri principalis, vt manus, pedis, & similium. Vel grauis diminutio alicuius talis membri. Vnde Scotus dixit sub hac irregularitate contineri mutilationem actiuam enormem, quæ potest esse abcisio nedum integri membri præcipui, sed alicuius partis illius, vt diximus aliquorum digitorum in manu, & similium.

Secundum notabile eadẽ est ratio ĩ homicidio, ac de mutilatione quo ad hanc irregularitatem.

Quid p mutilationẽ intelligatur.

Quid intelligatur p mẽbrum.

199 Quæ autem dicẽda sit enormis mutilatio non potest

Quæ sit dicē dæ enormis mutilatio.

test certa regula dari, sed videtur pendere ex iudicio communi, quod erit desumendum ex impedimento actionis, illius membri, & ex deformitate eiusdem, ad eum modū quo præcedenti cap. circa finem diximus de defectibus in corporibus viciatis.

An sub mutilatione cōprehēdatur deformatio.

200 An verò sub mutilatione intelligitur etiam debilitatio, quę reddat membrum inutile, vel requiratur simpliciter abscisio totalis, est dubium. Aliqui tenent requiri abscisionem, nec sufficere debilitationem, quia iura non nominant debilitationem, sed mutilationem, mutilatio autē est abscisio totalis membri, & pęnæ non sunt amplianda sed restringendæ. Et hanc sequitur Nauarus num. 206. 219. & 223. qui alios citat in hanc opinionem, & Recentiores eam amplectuntur. Alij dicunt sufficere debilitationem, vt Syluester, & Angelus vbi supra sequuti Panormitanum in cap. *cum illorum*, de sent. excommunicationis num. 8.

Res hæc est difficilis; nihilominus non recedo à prima opinione propter illam regulam quod pęnæ non sunt ampliandæ, sed restringendę, hæc autem esset ampliatio magna. Quia reuera mutilatio est truncatio, & abscisio totalis membri, non debilitatio. Et in iuribus fit solum mentio de homicidio, & mutilatione, & obtruncatione, vt videbimus. Posset tamen accidere quod deformatio esset talis quæ faceret membrum penitus inutile, & aridum seu mortuum, & in hoc casu putarem secundam sententiam habere locum, quia talis deformatio est idem quod abscisio totalis, seu obtruncatio. Cum enim sit inutile, licèt sit iunctum corpori, videtur obtruncatum, & pendulum tantum manere. Atque hoc modo has duas opiniones conciliat Suarez quoque disp. 48. sect. 2. num. 11.

An fiat irregularis q. mutilat seipsum.

201 An verò qui mutilat seipsum fiat irregularis nulla est dubitatio. Omnes conueniunt incurrere duplicem irregularitatem. Primò, quia actiuè se mutilat, quicunque autem sic se mutilat est irregularis. Sub præcepto enim nō occidendi continetur nedum non occidere alium, sed etiā non seipsum; vt diximus disp. illa 52. cap. 1. Quod autem dicitur de occisione, dicitur quoque de mutilatione, vt dictum est, ideò mutilatio actiua continetur sub hac specie irregularitatis. Secundò est irregularis ob mutilationem passiuam; hęc autem pertinet ad defectus corporis, de quibus diximus cap. præcedenti. Hic verò obseruanda sunt quæ diximus cap. præcedenti de mutilate, quia mutilatio sui ipsius culpabilis est maior excessus in ordine ad irregularitatem, quàm mutilatio alterius; vnde mutilatio facta in seipso, poterit quandoque inducere irregularitatem, quæ facta in alio non induceret irregularitatem, vt mutilatio digiti à seipso inducit irregularitatē, vt diximus cap. præcedenti ex cap. qui partem d. 55. quæ facta in alio non inducit irregularitatem, vt vidimus. Mutilatio actiua etiam in seipso, difficilius dispensatur quàm mutilatio in alio, vt diximus vbi supra cum Scoto.

An necessariū sit ad incurrendū irregularitatē quod abscisio sequatur.

202 Est autem dubium an necessarium sit ad hanc irregularitatem incurrendam, quod occisio, & mutilatio actu sequatur, vel actio interna, & attentata, sed non sequuta sufficiat. Aliqui dixerunt solam intentionem cum attentatione proxima sufficere, ex verbis D. Augustini adductis cap. *si tui*, de pœnitentia dist. 1. quæ sunt *qui tentauit facere adulterium non minus esse reum, quam si in ipso facto deprehenderetur, vt si quis vulneret aliquem intentione occidēdi, non occidat autem neque mutilet.* Quod confirmant; quia in criminibus atrocioribus affectus punitur pro effectu, lege *Diuus*. ff. de sicarijs. Sed opposita sententia est vera, & communis.

Sententia vera.

Nauarus num. 223. & Summistæ verbo homicidium, & Suarez disp. 48. sect. 1. qui Doctores veteres, & alios citant. Quia pęna ipso iure imposita non incurritur nisi delicto consumato, ex regulis iuris in 6. regula *in pœnis*. Et quia pęnæ non sunt extendendæ, sed limitandæ ad verba legis, auctoritas autem illa D. Augustini intelligitur quo ad peccatum; Vult enim dicere quod voluntas peccandi est peccatum, licèt actu exteriori non sit perfectum, vt diximus agendo de pœnitentia, supra in disput. An actus exterior addat grauitatem actui interiori.

An qui abscindit membrum aridū vel impeditū incurrat hanc irregularitatem.

203 Aliud dubium est. An qui membrum aridum abscindit sit irregularis. Hic distinguitur à recentioribus, q. membrum vel est omninò aridum, seu mortuum, vel est viuum membrum, sed solum debilitatum, ac inutile. Si primo modo, mutilans nō est irregularis; quia non est vera mutilatio membri humani, cum sit membrum mortuū, sicut nec cadauer est corpus humanū, nec mutilatio ipsius inducit irregularitatem, vt tenet Nauarus cap. 27. nu. 219. Aliquando membrum est viuum licèt sit debile, & inutile, tamen est membrum humanum, ideò qui illud abscindit est irregularis, quia reuera illa est abscisio seu mutilatio. Denique regula generalis de hac irregularitate est, quod solum incurritur per homicidium, & mutilationem enormem, quia iura hæc duo explicant; Pęnæ autem non sunt amplianda sed restringendæ, ideò non est extendenda ista pęna ad deformationem alicuius partis, si sit sine mutilatione, & abscisione. Vt verbigratia. Si quis per vulnus in facie deturpetur, quia iura faciunt mentionem de mutilatione, non de deturpatione, & deformitate quantum ad hanc irregularitatem, quæ incurritur per homicidium, & mutilationem factam in alio.

Per deformationē an incurritur hæc irregularitas.

Per abortū procuratum ante animationē non incurritur irregularitas.

204 Atque ex hoc fundamēto sequitur veram esse opinionem asserentium procurantes abortum, etiam si effectus sequatur, dummodo maleficium totum fiat ante animationem fętus, non inducere irregularitatem. Quia non est homicidium. Quæ sententia est communis, & habetur expresè cap. *sicut*. 2. de homicidio voluntario, & probatur a Glosa in cap. *si aliquis*. eodem titulo, in quo cap. decernitur quod *qui homini, vel mulieri aliquid fecerit, vel dederit, vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, vt homicida teneatur*, Glosa autem exponit quod ille verè non est homicida, qui facit abortum fætus nō animati, sed solum illius qui est animatus. Et probat ex eo cap. *sicut*. 2. eodem & ex cap. *Quod verò*, 3. quæst. 2. & alijs iuribus. Vnde licèt Sixtus V. extenderit hanc irregularitatem; ad procurantes abortum ante animationem, vel sterilitatem; tamen, nunc non incurritur, quia Gregorius XIIII. reduxit Bullam Sixti V. ad terminos iuris antiqui, quod vt vidimus, hoc intelligit solum de fætu animato.

Tertiū notabile.

De homicidio iniusto, & iusto.

205 Tertiò, obseruandum est homicidium, & mutilationem voluntariam esse duplicis generis, scilicet iniustam seu priuatam idest factam auctoritate priuata. & iustam seu publicam, idest factam auctoritate publica, vt est homicidium, seu mutilatio facta ex sententia Iudicis. Quod homicidium dicitur prouenire ex defectu perfectæ lenitatis. De omni homicidio voluntario, & mutilatione voluntaria est sermo in præsenti, quia per quodcunque homicidium, & mutilationem voluntariam seu iustam, seu iniustam incurritur hæc irregularitas, vt nunc dicemus, licèt sit aliqua diuersitas quantum ad personas committentes ista homicidia, vt patebit ex dicendis.

Quæ personæ cōcurrentes ad homicidiū incurrant irregularitatem.

206 Quartò, obseruandum est non solum decisorem, seu illum, qui immediatè occidit, vel mutilat incurrere hanc irregularitatem, sed etiam omnes concurrentes voluntariè ad homicidium, vel mutilationem. Illi autē sunt omnes illi, qui continentur in illis duobus versibus, quos adduximus supra, agendo de Restitutione dispu. 52. cap. 2. qui sunt,

Iussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus,
Participans, Mutus, Non obstans, Non manifestās.

Hæc est enim communis sententia. Et fundatur super caput *Notum sit*. 2. qu. 1. vt ibi probauimus ex Scoto. In eo enim cap. habetur illa Maxima. *Facientem, & consentientem, par pęna constringit.* Et fundatur in dicto Pauli ad Romanos 1. in fine. *Qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Qui autem consentiunt sunt omnes, qui clauduntur in prędictis versibus. Sunt autem intelligendæ particulæ illorū versuum eo modo, quo ibi explicauimus. Nimirum primò quod concursus, seu consensus in quolibet sit efficax, & expressus, vel interpretatiuus vt prædicta disp. 52. num. 39.

di-

diximus. Secundò quod iste consensus sit verè causa homicidij, vel mutilationis, quia si ex eo non sequatur effectus nulla est irregularitas. Quia homicidium non erit voluntarium. Neque ratihabitio sufficit, vt eadem disp. nu. 43. Tertiò quod sex priores consentientes semper incurrunt irregularitatem, sed tres vltimi solum quando tenentur ex officio prohibere homicidium, & mutilationem. Qui verò non tenentur ex officio non incurrunt, quia non dicuntur concurrere voluntariè ad effectum homicidij, sed solum peccant contra charitatem, quando possunt sine læsione personæ propriæ, & status impedire, & non impediunt, vt eadem disp. diximus num. 67. eo modo enim peccant circa furtum, sicut circa homicidium, & alia crimina. Et hæc est doctrina communis. Dubitationes autem occurrentes circa vnumquemque eorum, qui in prædictis versibus continentur, vt circa consulentem, & alios quos Nauarus, Suarez, & alij locis supra citatis pertractant ibi expediuimus.

Prædicta omnia non solum sunt vera de homicidio voluntario, iniusto, & iusto priuato, sed etiam de homicidio publico, & iusto voluntario, vt de occisione hominis facta ex sententia Iudicis. Nam non solum minister qui mutilat, suspendit, & occidit est irregularis, sed Iudex, Assessores, Consultores, Exortatores, Accusatores, Testes, & omnes illi, qui concurrunt vt causæ proximæ cum Iudice ad ferendam sententiam, vel illam exequendam, iuxta dicta supra cum proportione.

Primum dubium.

206 Verùm hic sunt aliqua dubia. Primum est an quicumque Iudex proferens huiusmodi sententiam sanguinis fiat irregularis. Respondetur communiter omnes comprehendi excepto Summo Pontifice, qui non subest iuri humano, hæc autem pœna est de iure humano, ideò eum non ligat.

Secundũ dubium. An Principes per delegationẽ auctoritatis fiant irregulares.

207 Secundum dubium est an Principes delegantes iurisdictionem Iudicibus in criminalibus fiant irregulares. Nam per hanc delegationem videntur cooperari ad mortem illorum, qui per Iudicem occidi mandantur. Respõdetur. Non fieri irregulares, quia ista cooperatio non est proxima, sed remota valde ab ipsa interfectione. Nec valet obiectio quorundam, quia etiam sententia Iudicis est remota causa respectu executionis sententiæ. Quia longè remotior causa est delegatio auctoritatis, quàm sententia condemnatoria ad mortem, quia hæc directè, & per se influit in effectum mortis, At delegatio auctoritatis directè ordinatur ad bonum publicũ, indirectè verò ad punitionem mortis. Quod habetur expresè cap. *Episcopus ne clerici*, vel monachi in 6. In eo enim cap. Pontifex decernit Episcopum, & quemcumque alium Prælatum, vel Clericum habentem iurisdictionem temporalem delegãtem huiusmodi iurisdictionem alicui balliuo, seu Iudici qui inquiret de homicidio, aut alio maleficio facto in sua iurisdictione, vt supra hoc veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur, non incurrere irregularitatem, quamuis ipse balliuus, vel Iudex contra malefactores ad pœnam sãguinis processerit. Immò subiungit quod huiusmodi potestatem possunt, & debent alijs delegare absque metu irregularitatis. Ex hoc ergo cap. quod iurisdictio debet sic abstractè, & in vniuersali concedi, non autem in particulari ordinando vt talem personam occidat, habetur sic delegantes nõ esse proximas causas occisionis, quia sensus illius cap. videtur esse, vt sic in vniuersali, hæc auctoritas delegetur.

Quid de prælatis, & Inquisitoribus tradentibus aliquem brachio seculari

208 Sed maius dubium est de Prælatis, & Inquisitoribus tradentibus hæreticum brachio seculari vltimo supplicio feriendum. Nam isti videntur esse causa proxima mortis illorum. Nec valet dicere quod tradunt cum protestatione citra sanguinis effusionem, iuxta cap. *Nouimus*, de verborum significatione; Quia hæc protestatio videtur ficta, cum ideo tradant reum brachio seculari vt ipsum morte puniat.

Solutio.

Respondetur prædicto cap. *Nouimus*, optimè declarari, cur huiusmodi Prælati, & Inquisitores non fiant irregulares. Et est, quia in tali actione Prælatus non applicat reum foro seculari, & iudicio mortis, quia hoc esset valde principaliter cooperari ad mortem; sed solum declarat illum esse reum talis criminis, & proinde se eum proijcere à statu clericali, & intimare Iudici seculari, vt eum in suum forum recipiat, qui deinde de ipso iudicat secundum iustitiam, & cum iustitia requirat vt puniatur pœna mortis eum adiudicat morti. Vnde Prælatus ecclesiasticus propter hoc nõ se immiscet causalitati mortis, nisi valde per accidens & remotè scilicet, quia reum eijcit à statu clericali, si est clericus, si autem est laicus declarat solum eum esse reum talis criminis, & eum monet de reatu talis criminis, & nihil aliud facit. Et hoc habetur in illis verbis canonis. *Ad pronunciandum eidem cum fuerit celebrata, vt in suum forum recipiat, degradatum, & sic intelligitur tradi Curiæ seculari*, illa autem protestatio non est ficta, nec frustra, quia fit præsertim ad ostendendum quod Iudex ecclesiasticus quantum est ex se non petit mortem, & quod potius optat liberationem a morte si fieri possit secundum iustitiam, talis enim protestatio fieri debet, ne quis incurrat irregularitatem, quia in iure est expressum vt fiat.

Cur protestatio citra sanguinis effusionem nõ sit ficta.

Quartũ dubium. De Accusatore clerico, vel laico.

209 Hoc idem dicendum est de accusatore clerico, vel laico, quando accusat suos malefactores, & iniquos homines nocentes, & petentes emendam sibi fieri, & damnum illatum restaurari, dummodo simul vel saltem ante executionem mortis, vel mutilationis faciant protestationem, se accusare citra præiudicium mortis. Quod habetur expressè cap. *Prælatis, vel Clericis in 6.* de homicidio. Ratio .n. est eadem. Quia directè non intendunt mortem, sed suã emendam, & liberationem à molestia. Vnde Pontifex ibi adducit rationem, propter quam statuat huiusmodi accusationem cum tali protestatione factam non inducere irregularitatem, quæ est, *quia aliter daretur materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè dilapidandi*. Atque si hæc accusatio hoc modo fiat a laicis puto cum communi opinione, etiam illos per illam vitare incursum in irregularitate, licèt textus loquatur solum de clericis. Quia illa protestatio ponitur in canone, tanquam regula ad euitandum irregularitatem, ideò potest etiam valere pro laicis.

Extenditur ad laicos.

Puto autem illam protestationem debere fieri ex animo, quidquid aliqui dicãt; Quia fictio & dolus nunquam intenditur à lege, sed excluditur, & dolus nulli patrocinatur nec affert priuilegium, ideò licèt non fiat expressa mentio in illo textu de vera protestatione ex animo, tamen præsupponitur: quia ad veram protestationem requiritur. Præsumendum est autem legem intelligere de vera protestatione.

Intelligitur de protestatione ex animo.

210 Atque puto veram esse sententiam illorum, qui asserunt hanc Accusationem esse licitam absolutè, sine vlla limitatione dummodo sit iusta, etiam si esset aliud remedium, quia in canone nulla alia affertur conditio, & si, ne contra personam Accusatoris alia deinde fiant, quæ prouisio non potest fieri nisi per superiorem.

Fieri potest absolutè sine aliqua limitatione.

Et debent seruari conditiones assignatæ in illo canone, quæ sunt, quod sit Accusatio de laico, non de clerico, quia clericus non potest accusari coram Iudice laico, sed solum ecclesiastico, qui non potest procedere ad sententiam sanguinis, & si procederet temerè, nihil noceret Accusanti, quia illud non intendebat, nisi dolo procederet, & quod fiat ad emendam, idest ad recuperandum bona. Ex quo intelligitur posse reliqua prosequi, quæ necessaria sunt ad prosequendum querelam, vt præsentare testes, &c. immò petere vt malefactor capiatur, atque potest illum ostendere ministris vt capiatur, siuè sit fugitiuus, siuè non, semper enim reus reputatur fugitiuus respectu curiæ; quia hoc est medium ad recuperandum emendam. Quod tenent Couarruuias de irregularitate par. 2. §. 5. num. 4. Tabienn. irregularitas, 3. num. 8. Suarez disp. illa 47. sect. 2. num. 20. & alij.

Debet seruari cõditiones assignatæ q̃ sunt.

At verò possit clericus accusare in causa aliena est difficultas, vt est videre in Nauaro cap. 27. num. 213. Caiet. 2. 2. q. 33. art. 7. Suarez vbi supra, & alios. Verior ea sententia mihi videtur, quæ asserit hoc licere, quando accusatio est necessaria, ad præueniendum, ac impediendũ ali-

An clericus accusare possit in causa aliena.

aliquod malum proximo. Nec puto faciendam esse differentiam inter Accusationem, & Denunciationem, quia hodie Accusatio, & Denunciatio in idem coincidunt, quia solemnitates in Accusatione requisitæ, de consuetudine non seruantur, vt dixi supra de Restitutione, disp. 54. Hoc tamen licet, quando nulla alia via leuior reperitur, & quando periculum, & damnum proximi est propinquum, tunc enim videtur esse necessaria Accusatio ex præcepto charitatis, ideò Ius canonicum non videtur velle hoc præceptum impedire.

Quintū dubiū de testibus.

211 Quintum dubium est. An testis vel aliquis alius dicens testimonium in causa sanguinis coactus, & ob timorē cadētem in constantem virum, vt ob timorem mortis, vel amissionis magnæ partis bonorum fiat irregularis. Videtur enim concursus hic inuoluntarius, & proinde non cooperari ad homicidium voluntarium. sed Respondetur omissis multis quæ profert Suarez disputat. illa 47. sect. 3. proculdubio esse concursum voluntarium simpliciter, licèt sit inuoluntarius secundum quid, & proinde non excusatur ab irregularitate. Et hæc est vera solutio, & verum fundamentum, quia homicidium, licèt inculpabile, facit irregularem.

De curialibus.

212 Sextum dubium occurrit de curialibus, in causa criminali. Nam Suarez disp. illa 47. sect. 4. distinguit de curialibus dicēs, quod omnes sint irregulares quamdiu in ministerio permanent; Quosdā verò illo dimisso non manere irregulares; scilicet illos quorum causa sententia sanguinis non fuerit deducta ad actum, quod probat ex cap. primo distinct. 51. per illa verba *qui dum parent potestatibus quæ sunt impetrata fecerint*, & cap. 2. ead. dist. ea Glosa, quæ exponit ista præcepta esse *sæua præcepta*, & per caput *Osius*, dist. 61. & supra eadem disputat. sect. probauit, quod Iudex per prolationem sententiæ sanguinis nō fit irregularis, nisi sequatur effectus, ex Nauarro n. 211. Syluest. homicidio 3. n. 3. & alijs adductis ab eis. Atque idem dicit de Aduocato in causa sanguinis; si enim sequatur causa sanguinis ait remanere irregularem, siuè patrocinetur cōtra reū, siuè pro reo, adhibitis quibusdam limitationibus, sin minus dimisso officio nequaquam.

Opinio Authoris.

213 Ego autem puto omnes curiales, & Aduocatos etiam defendentes reos iniustè accusatos, & omnes exercentes actus fori criminalis, siuè sequatur effectus mortis, vel mutilationis, siuè nō, esse irregulares. Et ratio est quia isti alia ratione fiunt irregulares ab illa quæ est propter homicidium. Nam iura faciunt specialiter inhabiles ad ordines huiusmodi curiales; Neque faciunt hanc exceptionē siuè sequatur effectus mortis, vel mutilationis, siuè non. Ideò est alia species irregularitatis ab illa quæ incurritur propter homicidium voluntarium. Illam enim certum est neminem incurrere propter homicidium mentale tātùm, sed requiri effectum externum, & de hoc loquuntur Nauarrus, Syluester, & alij locis supra citatis. Hæc sententia mihi videtur explicitè haberi in cap. *sententiam*, ne clerici, vel monachi quod habet sic. *Sententiam sanguinis, nullus clericus dictet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut vbi exerceatur intersit. Si quis autem huiusmodi occasione statuti Ecclesijs. vel ecclesiasticis personis aliquod præsumpserit inferre dispēdium per censuram ecclesiasticam compescatur; Nec quisquam clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sāguinis destinandas. Vnde in curijs Principum hæc sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus ruptarijs, vel Ballistarijs, aut huiusmodi viris sanguinum præponatur, nec vllam chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ ad vstionem vel incisionem ducit.* Glosa tamen in eo cap. asserit etiam tenentem præsentem his non fieri irregularem, sed tamen debet puniri, quia facit cōtra præceptum huius canonis. Idem elicitur apertè ex cap. 1. & 2. dist. 51. Nam cap. 1. enumerans varia personarum genera, quæ in Prouincia Hispaniæ erant ad clericatum promota contra canones, enumerat curiales his verbis, *aliquantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt*, ecce non limitat ad eos qui in causa sanguinis actu sequutam tantùm hanc pœnam incurrerunt, sed vniuersaliter ad eos qui in curijs præceptis Principum paruerūt. Et licèt in cap. 2. Glosa ad illud verbum, *si quis*, fidelis administrauerit, exponat in sæuis actibus, non ob id sequitur quod actus sæui sint solum executio mutilationis, vel mortis. Nam etiam scriptio processus in causa sanguinis, examinatio testis, licèt reus nō conuincatur, nec sequatur mors, vel mutilatio, proculdubio est actus sæuus, & contrarius lenitati perfectæ hominis. Nec habetur arctatio illa vllibi quod actus sæui sint tantùm mutilatio & mors, quia cap. 1. eadem dist. enumerantur milites inter eos, qui erāt inhabiles ad clericatum, quia exercuerunt necessario actus sæuos. Inquit enim *Aliquantos ex militia, qui cum potestatibus obedierunt sæua necessariò præcepta sunt executi.* Constat autem quod milites alios actus sæuos, & crudeles præter mutilationem & mortem in bello exercent. Glosa autem exposuit actus sæuos ad significandum quod administrans curialibus in actibus familiaribus domus, vel alijs non pertinentibus ad curiam criminalem nō subsint huic pœnæ; caput autem illud, *Osius*, oppositum non probat vt est videre in Glosa.

De militibus vel clericis militantibus

214 Septimum dubium est de militantibus in bello. Respondetur breuiter quod licèt in hoc fiant multæ distinctiones à Doctoribus, ego puto dicendum omnes milites, seu in iusto bello, siuè in iniusto, seu secuta morte, vel mutilatione, siue non, siuè ad defensionem, siuè ad offensionem esse irregulares. Ratio est, quia hoc est expressum in capitibus adductis 1. dist. 51. Nam Innocentius Papa ibi apertè dicit, *aliquantos ex militia assumptos esse ad clericatum inhabiles*; Vnde infra habet hæc verba. *Sed ne deinceps similia comittantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tanta vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet cōstituto vt quicumque tales ordinati fuerint cum ordinatoribus suis deponantur.* Iudicant ergo militis ordinationem esse vsurpationem, quod alia ratione esse non potest, nisi quia est inhabilis, & irregularis, & cap. 2. eadem distinct. *designata sunt genera laicorum de quibus ad clericatum peruenire non possunt, l. si quis fidelis militauerit, &c.* Et quia est difficultas de illo qui in bello iusto, ad se defendēdum occidit, vel mutilat, agemus infra circa secundam conclusionem Scoti. Clericos autem non posse pugnare in bello iusto, ex eisdem cap. à fortiori intelligitur, & expressè habetur cap. penultimo de homicidio, possunt tamen exhortare ad pugnam fortiter ineundam, tàm ante bellum, quàm in ipso actu belli, quia hoc non est pugnare, & est actus valde remotus ab homicidio, & mutilatione, vt habetur in cap. prædicto in Glosa.

Prima conclusio Scoti.

215 His habitis, Scotus ponit quinque conclusiones cōplectentes exactè totam hanc materiam. Prima committens homicidium voluntarium (subintellige) simpliciter est irregularis. *Secūda conclusio.* Secunda committens homicidium inuoluntarium simpliciter non est irregularis. *Tertia cōclusio.* Tertia committens homicidium inuoluntarium secundum quid, sed voluntarium simpliciter est irregularis. Si vero homicidium est casuale, tunc ponit alias duas conclusiones. *Quarta conclusio.* Quarta ergo conclusio erit hæc. Committens homicidium casuale, & dans operam rei licitæ, & adhibens debitam diligentiā non fit irregularis. *Quinta conclusio.* Quinta committens homicidium casuale, & dans operam rei illicitæ fit irregularis. Omnes istas conclusiones esse veras inquit Scotus probari ex toto titulo de homicidio voluntario, & inuoluntario, & dist. 55. cap. vltimo, & distinct. 50. cap. *miror*, sed specialiter prima conclusio, quæ est de homicidio voluntario simpliciter, probatur ex cap. primo de homicidio voluntario, vel casuale, vbi sic habetur. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab altari meo euelles eum, vt moriatur*, qui textus apertè loquitur de homicidio voluntario iniusto. *Prima conclusio probatur ex iuribus.* De homicidio verò voluntario iusto publico, habetur specialiter cap. *sententiam*, ne clerici, vel monachi. Vbi dicitur, *Sententiam sanguinis nullus clericus dictet, aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat*, &

cap.

cap. *clericis*, eodem titulo idem statuitur. Hæc iura apertè loquuntur de clericis, sed de laicis habetur apertè cap. 1. & 2. distinctio. 51. vt vidimus supra, in eis enim apertè explicatur inter eos qui arcentur à munere clericali esse milites, & curiales, seu ministrantes in curia criminali, & deducitur euidenter ex cap. *sententiam sanguinis*, & cap. *clericis* adductis, quia si clerici exercentes causam sanguinis sunt irregulares, ergo & laici: Exercent enim eundem actū, cui imposita est hæc pęna irregularitatis, sicut incurrunt irregularitatem alij perpetrantes actus, quibus pœna irregularitatis est imposita.

Probatur ratione.

Ratio autem propter quam Ecclesia ordinauit homicidam voluntarium etiam inculpabilem esse inhabilem ad ordines sacros & esse irregularem, est, vt inquit Scotus, hic horror sanguinis effusi; Vnde Deus nō permisit quod Dauid ædificaret domum nomini suo, propter multum sanguinem effusum 1. Regum cap. 7. licèt ego non reperiam in eo capite illa verba. *Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum es*, quæ Scotus notauit, & adducunt Couarruuias de irregularitate par. 2. §. 3. num. 3. Suarez disput. 40. sect. 4. nu. 1. & alij. Sed in 1. Paralipomenon cap. 22. habentur ista verba Dauid. *Fili mi voluntatis meæ fuit vt ædificarem domum nomini Domini Dei mei, sed factus est sermo ad me dicens. Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, nō poteris ædificare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram me, filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus.* Ex his autem verbis elicitur præceptum factum a Domino Dauid 2. Reg. cap 7. ne ædificaret sibi templum fuisse hanc sanguinis effusionem, licèt ibi nō nominetur: subiungit Scotus, quod homicidium volūtarium nunquam deletur nisi per Baptismum. Vbi videtur velle quod irregularitas homicidij contrahatur ante Baptismū, & sit de iure diuino, & tamen supra dixit irregularitatem esse pęnam canonicam idest statutam ab Ecclesia; Videtur etiam velle quod non sit dispensabilis a Papa, & tamē hoc repugnat dictis eius, quia tenet quod irregularitas sit pęna canonica, idest instituta à iure humano, vt supra ex ipso ostendimus, Certum est autem quod Papa potest dispensare super ius humanum vt patet, vnde communiter tenetur quod Papa possit dispensare propter prædictā rationem; & vsus hoc comprobat, licèt aliqui tenuerint esse indispensabilem. Respondeo quod forsan Scotus fuit illius opinionis, quod irregularitas homicidij sola propter horrorē sanguinis fuerit de iure diuino, quia reuera Exod. cap. 21. habentur illa verba. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo euelles illum vt moriatur.* Et idem habetur in Paralipo. cap. 22. & 28. vt vidimus, & eam sententiam tenuit Panormitanus cap. *Ad audientiam*. de homicidio, & ibi Maiol. Soc. & alij quos referunt Couarruuias, & alij, vbi supra. Sed melius possumus dicere quod Scotus non vult dicere quod irregularitas ex homicidio sit de iure diuino, propter rationes superius adductas, & maximè, quia licèt illud esset statutum in lege veteri, tamen Testamētum Vetus quo ad iudicialia est abrogatum, vnde cum in Nouo Testamento non denuo statuta sit, nō adest. Vult ergo dicere quod per homicidium contrahitur quædam indecentia, & horror, qui valde abhorret à lenitate Christi Domini. Hic autem horror & indecentia no tollitur nisi per Baptismum; quia, vt inquit Scotus, qui fecit homicidium ante Baptismum, *amplius non habetur horrori, iam nouus homo factus*. Possumus ergo dicere quod homicidium trahit secum quendā horrorem, & quandam immanitatem contra institutum naturæ, quæ reddit hominem inhabilem ad munus sacerdotale, quod requirit lenitatem & mansuetudinem, cum oret & sit aduocatus apud Deum pro populo, non eius vindex, & propter hāc causam Deus in veteri Lege prohibuit homicidam à munere sacerdotali. Verum quia in Baptismo homo totus regeneratur & peccatum originale, & omne delictum dimittitur, & renouatur homo, etiam hæc macula & horror perpetratus per effusionem sanguinis abluitur; Et quia Vetus Testamentum est abrogatū per Nouū, statuta de homicidio pro illa lege non ligant modò, nisi quatenus renouata sunt in lege noua; in lege autē noua diuina de hoc nihil est statutum, sed solum de iure positiuo humano, vt patet ex capitibus superius adductis; Ideò sicut statuta sunt humana, ita per humanam auctoritatem possunt dispensari. Nihilominus hæc irregularitas quantum ad homicidium voluntarium initium licet secūdum omnes sit dispensabilis; tamen à solo Papa, & nō nisi cum maxima necessitate est dispensabilis. Vnde Concilium Tridentinum sess. 14 cap. 7. de Reformatione habet hęc verba. *Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suū & per insidias ab altari euelli debeat, qui sua voluntate homicidium perpetrauerit, etiam si crimē id nec ordine iudiciario prolatum, nec alia ratione publicum sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliqua beneficia ecclesiastica, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat.* Qui locus maxime fauet opinioni Scoti. Videtur enim velle, homicidium voluntarium, insultum esse indispensabile absolutè, Nihilominus ex ponitur quod velit asserere esse indispensabile, non quia absolutè sit indispensabile, sed quia difficillimè, & non nisi in magna necessitate dispensatur. Secus de homicidio non ex proposito, sed casu commisso, vel vim vi repellendo; vt eodem cap. statuitur; & idem dicendum est de homicidio publica auctoritate, vel in bello facto; huiusmodi enim irregularitates reseruatæ sunt Papæ, vt ex dictis supra patet, sed quare defectus homicidij facti ante Baptismū per Baptismum tollitur, & defectus bigamiæ per Baptismum non tollitur? Hoc dubium sequenti cap. dissoluam.

Concil. Trid.

217 Secūda conclusio Scoti, nimirū quod cōmittēs homicidium inuoluntariū simpliciter, & omninò, nō fiat irregularis, patet ex dictis. Nam in iure irregularitas & inhabilitas ad clericatum imponitur homicidio voluntario; ergo ex opposito, cum homicidium non est voluntarium nō subiacet huic pęnæ, & inhabilitati. Probabitur etiam ex sequentibus, quia vt videbimus homicidiū casuale in eo qui adhibet debitam diligentiam, & non dat operam rei illicitæ non subijcitur huic irregularitati; quia est homicidiū inuoluntarium; ergo certum est quod homicidium omnino & simpliciter inuoluntarium non facit committentem irregularem. Probatur & declaratur adhuc exemplo. Si quis irruit in gladium alterius ex se, nihil operante illo, cuius est gladius non est irregularis. Probatur à Scoto ex distinct. 50. nullum tamen capitulum adducit. Sed euidenter probatur per cap. quartum, *dixit iste placidus*, & cap. *hi qui arbores*, & cap. *sæpè contingit*, & cap. *si duo fratres*, ex dist. 50. In his enim quatuor capitibus decernitur à Gelasio, & Nicolao Pontificibus, & ex Concilio Vormaciensi, & Triburiensi, quod vbi homicidium committitur non concurrente voluntate, nec desiderio, homicidium non est culpabile. Verba cap. sunt hæc. *Hi qui arbores incidere videntur, si contigerit quod eadem arbor, & occiderit hominem inculpabiles sunt, atque innoxij. quia nec voluntate eorum, nec desiderio homicidium perpetratum est, si verò aliqua culpa eorum, vel neglectu morientis hominis interitus cognoscitur aduenisse, abijciendi sunt a gradu, & in sacro ordine nullatenus recipiendi.* Sumitur etiam ex cap. *dilectus*, de homicidio voluntario, & alijs, & est certa apud omnes.

Secunda cōclusio Scoti probatur.

An irregularitas ex homicidio sit ā iure diuino.

An sit dispēsabilis à Papa.

218 Tertia cōclusio Scoti, nimirū quod qui committit homicidium volūtariū simpliciter, sed inuoluntarium secundum quid, fiat irregularis, vt qui occidit hominē ad sui defensionem, quia aliter non poterat euadere mortē, probatur a Scoto, ex eadem dist. 50. cap. *de his*, in quo statuitur quod clerici, qui in obsidione positi necessitate sanguinem fuderint, post duorum annorum pęnitentiam ad officium, & communionem recipiantur, sumitur etiā ex cap. *significasti*, 2. 9. vltimo, Hæc etiam fuit opinio D. Thomæ 2. 2. quæst. 64. art. 2. ad 3. & multorum antiquorum. Verùm post tempora Scoti iure nouo declaratum est expressè, neq; in hoc homicidio contrahi irregularitatem. Nam in Clementina vnica de homicidio expressè habetur sic. *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominē mutilet, vel oc-*

Tertia cōclusio Scoti probatur.

cidat

ridet, nullam ex hoc irregularitatem incurrit, & idem de illo censemus qui mortem aliter vitare nõ valent, suum occidit vel mutilat inuasorem. Tamen Concilium Tridentinum sessi. 14. cap. 7. videtur supponere huiusmodi occidentem inuasorem esse irregularẽ. Nam habet hæc verba. *Si verò homicidium non ex proposito sed casu, vel vim vi repellẽdo aliquis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcumque, & dignitates iure quodammodo dispensatio debeatur, committatur loci ordinario, &c.* Videtur ergo Cõcilium vel renouare ius antiquum, vel supponere illud non esse abrogatum. De qua re longa est disputatio apud Recẽtiores vt est videre apud Couaruuiam in Clementina illa 3. p. §. 1. Nauarrũ cap. 27 num. 207. Suarez disp. 46. & alios citatos ab eis. Sed videtur dicendum hæc iura esse sic concilianda. Quod Clemẽtina intendit occidentem inuasorem seruato moderamine inculpatæ tutelæ, ita quod nulla sit culpa in sic occidente agressorem, non fieri irregularem. Verùm quia difficile est in huiusmodi casu seruare ad vnguem tutelam inculpabilem, sed facilè est excedere modũ defensionis, ideò Cõcilium Tridentinum dixit in hoc casu, dispensationem iure quodammodo deberi, & illam committendam esse ordinarijs locorum.

Resolutio.

De tutela inculpata.

219 Quæ autem sit inculpata tutela, & quæ ad eam requirantur diximus supra in materia de restitutione disput. 52. cap. 1. vbi de homicidio volũtario fusè disseruimus, & explicauimus dubia, quæ his pertractantur à Suarez, & ab alijs. Subiungit Scotus ibidem quod hæc irregularitas facilè est dispensabilis. Quod patet, quia Concilium Tridẽtinum vbi supra dicit illam esse committendam Episcopo, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo. Et ratio est quia in hoc homicidio vel nulla est culpa, vel parua, ideo est facilis dispensationis.

Facile dispẽsatur hæc irregularitas.

Quarta conclusio probatur.

220 Quarta conclusio Scoti, nimirum quod committẽs homicidium casuale & dans operam rei licitæ, & adhibẽs debitam diligentiam non fit irregularis, est communis Theologorum, & Canonistarum. Eam habet D. Thomas 1. 2. quæst. 75. art. 8. & 2. 2. quæst. 64. art. 8. Soto lib. 5. de iustitia & iure quæst. 1. art. 9. Nauarrus cap. 27. num. 290. Suarez disput. 45. sect. 5. & alij ab eis citati, & habetur expressè in cap. *diuersis*. Nam cap. *dilectus* de homicidio habetur expressè prima regula scilicet quod dans operam rei licitæ non incurrat. Inquit enim Papa ibi. *Ideoq. mandamus, quatenus si ita est, cum idem Capellanus nec volũtate, nec actu homicidium perpetrauit, nec dedit operam rei illicitæ, non impedias quominus diuina possit officia celebrare.* Clarius habetur in cap. *Ioannes* eodem titulo, vbi sic habetur. *Nos igitur attendentes quod dicto sacerdoti, qui dabat operam rei licitè nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non præuidit, &c. dictum sacerdotem sacerdotale officiũ exequi permittatis.* Idem habetur cap. vltimo eodem titulo de homicidio.

221 Altera regula de diligentia debita adhibenda habetur ex eisdem cap. præsertim vltimo, vbi dicitur. *Attendentes igitur quod sacerdos ipse dabat operam rei licitæ. Studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere circumstantibus, quibus periculum imminebat, ita sepestiuè, & alta voce præmonuit quod intelligere, & fugere potuerunt. &c.* & cap. *ex litteris*, eodem titulo dicitur. *Nos autem ab eodem quæsiuimus sacerdote si priusquã iaceret perticã circumspexisset sollicitè, an esset aliquis circa currũ, qui quod diligenter circumspexit asseruit, sed quod vidisset aliquẽ denegauit, &c.* ob hoc decernit vt sacerdotale officiũ exequi permittatur.

Culpa triplex lata, leuis, & leuissima.

Error Soto & Suarez

222 Quãta verò debeat esse ista diligẽtia quęritur à Doctoribus, sed est breuiter dicendum, quod Triplex est culpa, secundum iuris peritos, scilicet lata, leuis, & leuissima, vt diximus supra in materia de Restitutione disp. 47. cap. 2. num. 26. & sequentibus, & hæc distinctio culpæ est distinctio culpæ non Theologicæ, quæ est peccatum mortale, vt malè intellexit Soto, quem Suarez secutus est in hac disput. 45. sect. 5. nu. 6. sed est culpa iuridica: Vnde eo loco reiecimus opinionem Soto. Nam licèt quis dans operam rei licitæ possit non peccare, tamen potest incurrere culpã iuridicam, & fieri irregularem, sicut etiã potest teneri ad restitutionem, licèt non peccauerit, vt ibi diximus. Neque enim homicidium casuale est voluntarium licèt vt volũtarium imputetur, vt diximus disputa. 52. cap. 1. vnde est sine culpa Theologica quacumque tàm mortali, quàm veniali, & tamen inducit irregularitatem: quia Canones imposuerunt hanc pęnam irregularitatis homicidio, quod etiam nullum est peccatum vt supra diximus solum propter sanguinis horrorem, quæ non oportet repetere.

Culpa iuridica sine Theologia sufficit ad inducendũ irregularitatem.

Culpa lata quæ.

223 Ad propositum ergo certum est culpam latam inducere irregularitatem: Culpa enim lata est negligentia magna quam communiter omnes in eo opere vitandam esse scirent. Ideò qui dat operam rei licitæ, ex qua tamen communiter omnes sciũt posse oriri homicidium vel mutilationem, & ideò solent aduertere ne quid tale eueniat, & ille nihil tale cogitat, nec aduertit est in culpa lata, si sequitur homicidium. De culpa leui verò, & leuissima est contemptio. Sed nõ incurri irregularitatem per leuissimũ, mihi est certissimum, immò neque per leuem culpam. Quod probo ex cap. *ex litteris*, de homicidio. Nam eo cap. habetur hic casus. Quidam presbyter dum fęnum vellet de curru deponere, perticam quæ fęnũ ligabat proiecit in terram, & dum fęnum in terram proijceret quendam puerũ iuxta currum quidem inuenit seminiuum, qui modicum liuoris in fronte habebat, & nihil aliud lęsionis; dubitauit Sacerdos, an hoc esset ei imputandum. Accessit ad Papam cum literis Episcopi sui; Papa quæsiuit ab eo, vtrum circa currum sollicitè circumspexerit priusquam perticam in terram proijceret, an esset aliquis circa currum, qui respondit quod diligenter circumspexit, sed neminem vidit, Papa autem ipsum ad suum Episcopum remisit, mandans quatenus si ita est, ipsum permittat liberè exequi suum officium sacerdotis. At hæc diligentia, quam iste presbyter adhibuit mihi videtur esse ea quæ communiter in tali casu adhiberi solet. Qui enim ex curru, vel aliquo alio loco alio proijciunt aliquod lignum, vel quid simile in terram, solent respicere an aliquis sit circa currum, vel in eo loco in quem proijciunt lignum; Non est autem aliqua diligentia exquisitior quàm quidam per diligentes adhibere solent, quia in hoc casu non videtur adesse aliqua specialis circunstãtia, quæ specialem diligentiam indicet. Vnde si in illo casu fuit culpa aliqua, fuit leuis, & tamen Papa iudicate se nõ incurrisse irregularitatem. Idem elici videtur ex cap. vltimo eodem titulo, de homicidio, quia diligẽtia, quam eo casu, adhibuit presbyter ille scilicet monendo omnes præsentes tẽpestiuè, & alta voce, vt possent fugere periculum quod instabat ne soluẽdo illum lignum alligatum occasione fabricæ ecclesiæ aliquod detrimentum paterentur, est diligentia quam communiter adhibent homines in ædificando domos, vel veteres dissoluendo quæ tollit culpam latã. Quod si quis iudicet non sufficere hæc ad excusandum existẽtem in culpa leui, saltem excusat existentem in culpa leuissima. Demum hoc iudicium, quãdo culpa sit leuis, vel lata, vel leuissima, arbitrio prudentum relinquitur.

De culpa leui, & leuissima.

224 Quinta conclusio Scoti, nimirum quod dans operã rei illicitæ, & committens homicidium, si sequatur homicidium fieri irregularem, quãtacumque diligentia adhibita, etiam maxima, ita quod nec fuerit in culpa leuissima, habet aliquem difficultatem. Nam licèt omnes ferè illam admittant, vt D. Thomas 2. 2. quæst. 64. artic. 8. Caietanus ibi, & cæteri tàm Theologi, quàm Canonistæ, tamẽ aliqui faciunt aliquam difficultatem, & adducunt aliquas limitationes. Soto lib. 5. de iustitia & iure quæst. 1. artic. 9. dicit hanc conclusionem non haberi expressè in iure, sed eã deduci à Doctoribus ex contrario sensu, ex cap. *ex litteris*, 2. & cap. *dilectus*, de homicidio, vbi habetur, quod qui non dat operam rei illicitę, si non est negligens non fit irregularis. Vnde addit limitationem quod non per quodcumq; opus illicitum ad quod sequatur homicidium, quis fit irregularis, sed per opus illud illicitum, quod ex se potest esse causa

Quinta cõclusio Scoti probatur.

exusa homicidij; vt si clericus dat operam rei bellicæ, licèt imprudens, & nesciens aliquem occidat, est irregularis. At si clericus committens adulterium inuadatur à marito, qui à clerico occidatur, clericus non fit irregularis, ex hoc cap. Quia adulterium, licèt sit opus illicitum, tamen nō est causa ex se apta nata inducere homicidium. Cum Soto sentit Suarez dispot. illa 45. sect. 6. Addit verò opus illicitum in iure debere intelligi illud quod est prohibitum propter periculum homicidij, hoc enim opus est illud, quod per iura prohibetur, & ad quod aiunt sequi irregularitatem, non autem quodcumque opus illicitum, vel cōtra aliquam virtutem si non sit tale, quod periculum immineat homicidij atque multa hinc inde dicuntur à Couaruuia, Suarez, & alijs.

Reijcitur.

225 Mihi placet opinio communis quod absolutè per opus quocumque modo illicitum, siuè sit ordinatum, & in causa contineat homicidium, siuè nō, quis fiat irregularis. Quam opinionem communem tenet Nauarrus cap. illo 27 num. 232. contra Soto, licèt alijs principijs, nec sibi multū constare videatur eodem cap. nume. 237. & Glosa in cap. *sicut*, de homicidio, licèt citet multa iura, quæ hoc non probant. Ratio mea est, quia licèt in iure non habeantur hæc verba formalia, *dantem operam rei illicitæ si homicidium ex ea sequatur manere irregularem quātumuis casu, & inuoluntariè sequatur*, vt vellet Suarez, tamen in iure habentur casus expressi, in quibus quis iudicatur irregularis dans operam rei illicitę, quę ex se nullo modo est apta nata inducere homicidium, vt causa illius: vnde nō potest dici voluntarium in causa. Hoc habetur in cap. *continebatur*, de homicidio. Nam eo cap. continetur quidam casus in quo Diaconum incurrisse irregularitatē declaratur, ex eo quod dabat operam rei illicitæ, quæ tamen ex se non erat inductiua homicidij. Casus enim erat. Cùm quidam Diaconus, & alij quidam clerici à vineis suis opere completo redditent causa leuandi laboris iuxta morem quendam ludum viatorum proijciendo baculos suos in directum, vt alter alterius postem feriret, cuius ludi conditio talis erat vt ille, qui percuteret baculum alterius quasi victor pro equo vteretur alio; Sed clerici equitandi licentia non vtentes sola iactatione contenti erant. Quidam laicus superuenit & percussit baculum Diaconi prædicti, & statim indiscretè dorsum Diaconi insilijt, & à falce ipsius Diaconi, quam ad cingulū habebat, mortale vulnus accepit ex quo intra octo dies expirauit. Hic est casus propter quem Papa decernit quod Diaconus ille factus fuerit irregularis. Constat autem quod nulla ab alia causa hic fuit nisi ludus; At ludus ille non erat aptus natus vt causa inducere homicidium illud, sed illud fuit merè casuale, nulla ergo alia causa adfuit nisi quia ludus ille erat res illicita. Et licèt Suarez disp. illa 45. sect. 5. num. 3. nitatur ostendere quod ille ludus non erat res illicita, quia ludus ex suo genere nō est prohibitus, & actio illa videretur honesta, quia erat leuādi causa otiū; tamen non satisfacit, quia non potest negari, quin ille ludus haberet ex se quandam indecentiam repugnantem clericali ordini, vt erat illud, vti alio pro equo; Vnde hoc insinuans textus habet ista verba. *Sed præfati clerici equitandi licentia non vtentes, sola erant iactatione contenti*, cōtinebat ergo ille ludus quandam licentiam indecentem, & propter hoc potest dici fuisse opus illicitum.

Fundamētū Authoris.

226 Accedit quod ex cap. illo *dilectus*, eodem titulo de homicidio non solum sumitur argumentum à contrario, sed explicatur causa irregularitatis. Inquit enim, *nec dedit operam illicitæ rei*. ergo ex eo textu habetur, quod opus illicitum ad quod casualiter, & inuoluntariè sequitur homicidium, ex sententia Pontificis est causa irregularitatis. Distinguere autem de hoc opere illicito, vel alio, non est nostrum, sed Pōtificis, vnde cum communis opinio intelligat absolutè de opere illicito, est intelligendum de omni opere illicito, Vnde in casibus adductis à Soto de clerico deprehenso in adulterio, & occidente maritum superuenientem, & de Presbytero deponente campanā omni diligentia, sed contra præceptum Prælati, vel tempore festiuo, & idem die de exercēte venationem sibi prohibitam vel modo indebito, vel in loco non suo, Dico incurri irregularitatem, quia, & si sic operantes non influant voluntariè per has actiones in homicidium, tamen sunt causę illius, & debebant abstinere, qui illa commiserunt ab illis, & quia non abstinuerunt, imputatur illis, quia sic à iure est statutum. Facienti enim quod non debet euenire solet quod nō credit. Ideò est sibi imputandum. In homicidio ergo casuali sufficiunt illę duæ regulæ Scoti, Diui Thomę & communis opinionis. Si detur opera rei illicitæ incurri irregularitatem, si etiam detur opera rei licitæ, sed non adhibita debita diligentia incurri irregularitatem, alias nunquam.

Duæ regulę sufficiunt.

De irregularitate contracta ex bigamia, quæ potest esse crimen, & non crimen. *Caput Octauum.*

227 Altera species irregularitatis est bigamia, de qua Scotus agit in hoc 4. dist. 33. quæst. 2. & duo de ipsa pertractat, Primum an per bigamiam contrahatur irregularitas. Secundum quænam sit causa propter quam per bigamiam irregularitas contrahatur. Verùm pro clariori notitia huius materiæ notanda est distinctio vulgata horum nominum, scilicet Monogamia, Bigamia, seu Digamia, & Poligamia. Monogamia venit à nomine Græco Monogamos, quod significat idem quod virum vnius vxoris solius contentum. Bigamia venit à nomine Bigamo quod significat idem quod homo, qui binas nuptias contraxit, seu duas vxores habuit. Poligamia venit à nomine Poligamus, quod significat hominē, qui plures vxores habuit, vel habet. De Monogamia fuit quondam hæresis Montani, quem secutus fuit Tertullianus, vt patet in suo libro de Monogamia, secūdam esse sub pœna peccati mortalis, & illicitum esse transire ad secūdas nuptias. Sed hęc hæresis à Catholicis est reprobata; vt patet ex Cōcilio Niceno cap. 8. Nam ex Apostolo habemus Poligamiam non simul, sed successiuè plurium vxorum, idest non solum primas, sed secundas, tertias, quartas, & alias nuptias deinceps esse licitas, dum ad Romanos 6. ait. *Si dormierit vir eius cui vult nubat, tantum in Domino*, & ad Timothæū 5. hortatur viduas iuniores vt secundo nubant ob incontinentię periculum, licèt dicat melius esse si castitatem seruent, & in viduitate permaneant, & proinde cōtinentiam matrimonio præferat. Poligamia vero multarum seu plurium vxorum simul semper fuit prohibita, nec nisi ex speciali dispēsatione fuit licita cap. *gaudemus* de diuortijs. de qua re Scotus, & Theologi in hoc 4. dist. 33. sed præsertim eam prohibitam fuisse à Christo Domino, patet Matth. 19. vbi apertè ait non licere repudiare vxorem, quia dixit Dominus: *Relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, itaque iam non sūt duo, sed vna caro, quod ergo Deus coniunxit homo non separet.* Dixit cū vxore sua, non cum vxoribus suis: dixit, erunt duo in carne vna, at si essent plures vxores, non essent vna caro, sed plures carnes. Et Marc. 10. & Lucæ 16. declarat eum, qui dimissa vxore, aliam duxerit, mechari; ergo patet prohibuisse Poligamiam plurium vxorum simul. Hac eadem ratione prohibetur Bigamia duarum vxorum simul.

Monogamia, Poligamia, Bigamia q.d sint.

Hæresis Mōtani & Tertuliani.

Polligamiā successiuā esse illicitam.

Poligamia uxorū simul est illicita.

228 Nunc accedendo ad Bigamiam adhuc est distinguēdum, vulgata illa distinctione ex Glosa in cap. *super eo*, de Bigamis. quod Bigamia est triplex scilicet vera, interpretatiua, & similitudinaria. Vera Bigamia & propriè dicta est, quæ ex duobus matrimonijs perfectis, & consumatis oritur. Hæc autem non potest esse, nisi hæc duo matrimonia sint successiua, quia simul vnus non potest habere duas vxores legitimas, vt dictum est, sed vna erit vera, & legitima vxor per verum matrimoniū, scilicet prima, secunda verò erit adultera. Bigamia ergo propriè dicta, & vera est quando aliquis post mortem primæ vxoris legitimæ aliam per legitimum matrimonium ducit, & consummat matrimonium cum illa, vt habetur ex Canonistis, in rubrica de Bigamis, & ex Theologis in 4. dist. 27. & 33. vbi Magister sententiarum non tenetur, qui dist. 27. dixit solos cō-

Bigamia triplex.

Bigamia vera quæ sit.

sensus

Magister sententiarum in quo in materia de bigamia non tenetur.

sensus de præsenti inter duo matrimonia citra copulam carnalem efficere bigamũ. Nam in capite *debitor*, de bigamis requiritur cõsũmatio copulę carnalis. Ex quo infertur multo minus sponsalia plura inducere hanc irregularitatẽ.

Bigamia interpretatiua quæ & quotuplex est.

229 Bigamia verò interpretatiua, vt sumitur ex eadem Glosa in cap. *super eo*, de bigamis, & communiter ex Doctoribus, est, quæ non oritur ex duplici matrimonio vero, & consummato, sed ex interpretatione iuris, est bigamia, quia oritur ex actionibus quibusdam, quæ habent similitudinem quandam duorum matrimoniorum. Et est multiplex, vt ex eadem Glosa sumitur.

Prima species bigamię interpretatiuæ.

Prima species est cum quis habet duas vxores simul, & vtramque cognoscit. Nam tunc vna est vera, & legitima vxor, & de iure; Altera est illegitima, & tantum de facto non de iure; & hæc est crimen. Et propter hanc Scotus dicit quod bigamia quandoq. est crimen, quandoq. non est crimen. Bigamia vera non est crimen; sed hæc bigamiæ species est crimẽ, quia oritur ex duabus vxoribus ductis eodẽ tẽpore, quod est illicitum vt diximus.

Secunda species bigamię interpretatiuæ.

Secunda species est, cũ quis habuit duas vxores successiuè, sed vnam de iure, alteram de facto idest vnam legitimam, & alteram illegitimam, & vtramque cognouit; si enim non cognosceret vtramque non oriretur bigamia.

Tertia species.

Tertia species est quando quis duxit viduã, quæ iam per matrimonium verum, & consummatum fuit iuncta alteri viro. Hanc speciem Soto in 4. senten. distin. 27. quæst. 3. art. 1. dicit esse bigamiam veram, quia interfuerunt duo matrimonia, ex parte vxoris. Tamen Nauarus in Man. cap. 27. num. 195. & alij eam numerant inter species bigamiæ interpretatiuæ. Et rationabiliter: quia ex parte viri, qui est principalis, nõ est duplex matrimonium verum.

Quarta species.

Quarta species est quando quis contrahit, & consũmat cum aliqua quæ prius per fornicationem fuit corrupta, siuè ipse qui ducit eam, hoc sciuerit, siuè ignorauerit; vt si quis virginem prius stupratam ducat in vxorem.

Quinta species.

Quinta species cum quis cognouit propriam vxorem, quam virginem duxerat, postquam cum alio adulterauerit.

Bigamia similitudinaria.

230 Bigamia similitudinaria est in qua non intercedet duplex matrimonium carnale, sed vnum spirituale per votum solemne continentiæ factum; Alterum carnale, sed attentatum, & inualidum, vt cum clericus votum solemne continentiæ emisit, & deinde ducit vxorem; hoc enim secũdum matrimonium carnale est inualidum propter impedimentum voti solemnis. Hæc ergo dicitur bigamia similitudinaria, quia habet similitudinem duorũ matrimoniorum, quorum alterum est spirituale scilicet primum, secundum est carnale, licèt inualidum. De vnaquaque istarum bigamiarum, videndum est breuiter an inducat irregularitatem, & quomodo.

An bigamia vera inducat irregularitatem.

231 Quantum ad bigamiam veram Scotus in hoc 4. distinct. 33. mouet duas quæstiones. Prima est vtrum in lege naturæ, & Mosaica fuerit licita. Secunda vtrum in lege Euangelica sit licita. Sed in his quæstionibus accipit bigamiam, & poligamiam pro eodem scilicet pro coniunctione duarum, vel plurium vxorum, simul cum eodem viro, in matrimonium, quæ est bigamia crimen, & in prima quæstione decernit quod nunquam, neque in lege naturæ, neque in lege Moysis fuerit licita, sed Sanctos Patres habuisse plures vxores simul ex dispẽsatione diuina, ad procreandos filios, qui in vero cultu Dei nutrirentur.

De Sanctis Patribus habentibus plures vxores simul.

Si qui tamen, inquit Scotus, *Sancti Patres non ex dispensatione sic plures vxores habuerunt. Non est mihi inconueniens quod mortaliter peccauerint: quia non reputo hos cõfirmatos fuisse in gratia.* Sed dimissa bigamia in illo sensu, quæ est bigamia interpretatiua, de qua infra.

Cur Sancti Patres plures vxores legitimas habuerint.

Bigamia vera inducit irregularitatẽ

Accipiendo bigamiam propriè pro vera bigamia, quæ est duarum vxorum successiuè; certum est illam inducere irregularitatem. Hæc assertio est certa, & ab omnibus Catholicis concessa; habetur enim apertè cap. 1. & 2. de bigamis, & cap. *debitum*, eod. titulo, & alijs iuribus dist. 26. vnde Scotus ead. dist. 33. quæst. 2. hanc assertionem probat. Primò auctoritate prædictorum canonũ. Secundò ratione, vt postea videbimus.

232 Sed difficultas est vtrum bigamia quæ inducit irregularitatem sit ea quæ contrahitur post Baptismum tãtùm, an ea quoque quæ contrahitur ante Baptismum. Exempli gratia, an si quis duas vxores veras successiuè habuerit ante Baptismum, vel vnam habuerit ante Baptismum, alterã post Baptismum duxerit priori mortua, iste sit propriè bigamus, & irregularis.

An bigamia ante Baptismũ cõtracta irregularitatem inducat

Scotus pro parte negatiua adducit cap. *vnius vxoris virum*, dist. 26. in quo ex Diuo Hieronymo in epistola ad Oceanum asseritur, quod Monogamo baptizato non imputatur si ante Baptismum habuerit vxorem, sicut neque stupra, nec alia quæ commiserat cum sit factus nouus homo per Baptismum, & distin. 50. in Glosa dicitur, quod qui ante Baptismum occidit, post Baptismum potest ordinari; ergo à simili de bigamia. Respondet deinde partem affirmatiuam esse veram, & communem, quã arti. 1. probat; in 2. artic. autem adducit rationem propter quam bigamia contracta ante Baptismum inducat irregularitatem. Quod ergo bigamia contracta ante Baptismũ inducat irregularitatem probat præsertim per caput *Acutius*, dist. 26. & per caput *vna tantum*, eadem distinct. quę duo cap. accipiũtur primum ex Diuo Augustino super epistolam ad Titum, secundum ex Diuo Ambrosio lib. 1. de officiis cap. vltimo. Vt autem materia hæc dilucida fiat, probemus prius in communi bigamiam inducere irregularitatem. Secundò videbimus hoc extendi etiam ad bigamiam contractam ante Baptismum.

233 Quod ergo bigamia inducat irregularitatem probatur, quia hæc irregularitas introducta est ab Apostolo, 1. ad Timot. 3. *vnius vxoris virum*, idest monogamum. Ex eo enim loco habetur, vt Ecclesia Catholica semper cẽsuit, ad ordines sacros non esse promouendum illum, qui quouis modo bigamus fuerit. Hunc enim sensum apertè præseferunt illa verba. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, ornatum, prudentẽ, &c.* Significant enim Episcopum non solum debere esse sine crimine, & irreprehensibilem, sed multis præclaribus dotibus ornatum, vt monogamia, sobrietate, compositione gestuum, & actionum, eloquij, & alijs bonis moribus, prudentia, & alijs virtutibus, quas ibi enumerat.

Expositiones hæreticorum ridiculę.

234 Quare ridendi sunt hæretici nostrorum temporũ, qui cum Luthero exponunt illum locum, *vnius vxoris virum*, idest oportet vt Episcopus sit contentus sola vxore legitima, siuè vna, siuè pluribus, non autem indulgere tentationibus. Tenuit enim Lutherus in lege Christi, etiam Episcopis licitam esse poligamiam, quia dicit se nullibi eã prohibitam in lege inuenire. Et tamen Christus prætet hunc locum Pauli dixit Lucæ 16. & Marci 10. qui dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, iam mechatus est, vt diximus supra hoc eodem cap. Vel cum alijs hæreticis, quod hic Paulus prohibeat multitudinem vxorum pluriũ simul, non tamen successiuè; nam clarum est, quod tunc temporis nõ erat in vsu poligamia inter Christianos, neque enim consueuerant homines, habere simul plures vxores; Scriptura enim Noui Testamenti cum loquitur de coniuge, in numero singulari loquitur. *Qui dimiserit vxorem suam, &c.* Matth. cap. 19. *si licet homini dimittere vxorem suam, &c.* Lucæ 14. *qui patrem, matrem, & vxorẽ, & filios, &c.* quomodo ergo Paulus potuit prohibere illud, quod non erat in vsu. Est ergo certa assertio Catholicorum eo loco prohiberi bigamos ordinari, & proinde bigamiam inducere irregularitatem.

Bigamiæ irregularitas est de iure ecclesiastico.

235 Non tamen ex eo loco deducitur bigamiæ irregularitatem esse de iure diuino, quia supra iam diximus omnes pœnas canonicas, & consequenter irregularitatem esse de iure ecclesiastico, sed ex eo loco habetur bigamiæ irregularitatem fuisse introductam ab Apostolis ex sua propria auctoritate, quia erant pastores ecclesiæ vt supra diximus ostendendo, quod neque ex lege naturæ, neque ex lege Euangelica habetur vlla irregularitas.

Extenditur ad bigamiã contractam ante Baptismum.

Quod autem bigamia, quę inducit irregularitatem, extẽdatur quoque ad bigamiam contractam ante Baptismum, probatur ex cap. *Acutius*, dist. 26. adducto à Scoto. Nam ibi D. Augustinus inquit *Acutius intelligunt qui nec eum qui Cathecume-*

nus

nus, vel Paganus habuit alteram, ordinandum cēsuerunt, & capꝫ *vna tantum*, ead. dist. Diuus Ambrosius dicit: *Vna tātum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso coniugio lex est non iterare coniugiū nec secunda coniugis sentire coniunctionem, quod plerisq. mirum videtur, cur etiam ante Baptismum iterata coniugia electioni muneris, & prærogatiuę ordinationis impedimenta generent, cum etiam delicta non obesse soleant, si lauacri remissa fuerint sacramento, sed intelligere debemus, quia in Baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non potest, in coniugio nō culpa, sed lex est. Quod culpę est igitur in Baptismo relaxatur quod legis est in coniugio non soluitur quomodo autem potest hortator esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit.*

Cur bigamia & non homicidiū ante baptismum inducat irregularitatē.

236 Si autem quis obijciat de homicidio, quia homicidium commissum ante Baptismum nō inducit irregularitatem; ergo neque deberet hanc pœnam inducere bigamia. Respōsum est supra nō esse parē rationē, quia in bigamia est defectus sacramenti, vt dicā explicando causā propter quā Bigamia introducat irregularitatē, q defectus nō est in homicidio, sed ibi est quidā horror, & defectus lenitatis, q amittit̃ p Baptismū, in quo totus homo renouatur.

Opinio quorundā quod ante Baptismū nullus incurrere possit irregularitatem, nisi bene declaretur est falsa.

237 Verùm hic aliqui dicunt neminem posse cōtrahere irregularitatem ante Baptismum, vt Henricus quolib. 6. quæst. 20. vt ei tribuit Margo Scoti eodem loco, & hanc sententiam secuti sunt Soto to 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. & Suarez tomo prædicto, de censuris disp. 40. sect. 7. vbi assignat duas regulas generales. Prima, nullum esse capacem irregularitatis, qui non sit capax ordinis. Secunda, omnem hominem, qui est capax ordinis, esse capacem irregularitatis, si in terris habeat superiorem. Hoc est dictu, nullum non baptizatum esse capacem irregularitatis, & omnem baptizatum excepto Papa esse capacem irregularitatis. Secunda regula nullam habet difficultatem, sed prima. Eam ergo probant ratione Henrici adducta à Scoto ead. qu. 2. art. 1. Nemo potest esse capax priuationis, qui non est capax habitus oppositi illius priuationis; sed homo non baptizatus non est capax ordinis sacri, qui est habitus oppositus irregularitati; ergo homo non baptizatus nō est capax irregularitatis; ergo ante Baptismum nulla est irregularitas. Maior probatur, quia catulus ante nonum diem non potest esse cæcus, seu priuatus visione, quia ante nonum diē non est capax visionis. Minor probatur, quia Baptismus est ianua sacramentorum, ideo nemo est capax aliorum sacramentorum ante Baptismum. Quod confirmat Scotus per illud extra de præsbytero non baptizato c. *si quis*, vbi dicitur *quod si quis presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur*; ergo colligitur quod in ordinatione ante Baptismum non suscepit ordinē, Alioqui non esset reordinādus, quoniam vt habetur extra de clerico, per saltum promoto, qui ordinatur ad aliquem ordinem posteriorem, aliquo priori prætermisso debet recipere eum ordinem quem prætermisit, non iterādo eum, quem suscepit. Si ergo ante Baptismum recepisset ordinem non deberet post Baptismum ordinari.

Prima regula Suarez.
Secunda regula Suarez.
Prima regula probatur.
Cōfirmatio.

Refellitur à Scoto.

238 Scotus autem licèt sustineat eandem cōclusionem vt vidimus, tñ dicit hanc rationem, & fundamentum horū Doctorū esse nullum, quod probat dupliciter. Primò, quia illa maior propositio potest intelligi, vel de priuatione pro formali, vel de fundamento priuationis, & impedimento habitus, licèt ergo verum sit quod priuatio formaliter non possit inesse subiecto, quod non est capax habitus, tñ potest inesse impedimentum habendi habitū. Quod declarat in eodē exemplo. Nam licèt catulus ante nonū diem nō possit esse formaliter cæcus, tñ potest habere impedimentū ne habeat visum, tempore quo sibi cōpeteret. Vnde ad propositū subiungit quod irregularitas nō est priuatio propriè eius quod est habere ordines, vt patet. (Potest enim aliquis nullam habere irregularitatē & tamen nullū habere ordinē,) sed est impedimētū ne quis sit capax ordinis ꝓ tēpore, quo sibi cōpeteret; ergo hoc īpedimētū pōt esse ante baptismū.

Prima ratio

Secunda rō.

239 Secūdò, & redit ferè in idē, esto quod priuatio nō possit inesse alicui subiecto, nisi ꝓ tēpore quo est capax habitus, tñ causa priuationis potest inesse eo tēpore, quo habitus nō est natus inesse, vt in exemplo catuli, si ante nonum diem oculus catuli esset infirmus, & impeditus, ita quod cū perueniret ad nonum diem non posset videre, ita irregularitas bigamiæ videtur inesse ante Baptismum, quia est causa priuandi, vel carendi ordine pro tempore congruo.

Quomodo bigamia ante Baptismū sit irregularitas.

240 Sed quomodo tunc saluatur ꝙ irregularitas hęc sit de iure canonico, & non diuino, vel naturali? Respōdetur quod aliud est loq. de impedimēto, seu defectu cui est imposita pęna irregularitatis, & aliud est loqui de ipsa irregularitate, seu de impositione irregularitatis illi defectui. impedimentū illud est ante Baptismū, sed non habet annexā irregularitatē, nisi post Baptismū; Ecclesia enim ordinauit quod huiusmodi defectus etiā contractus ante Baptismum faciat inhabilē hominem ad sacros ordines, pro eo tēpore, quo est capax illorū, quod est qñ est baptizatus, ideo bigamia ante Baptismū non est irregularitas, sed solū post Baptismū, ad differentiā homicidij, facti ante Baptismū, quod Ecclesia noluit esse impedimentū ordinum, nec inducere irregularitatē post Baptismū susceptum. Cōclusio ergo est certa, quod bigamia cōtracta ante Baptismum, etiam post Baptismum est impedimentum (non aūt homicidium) ad suscipiendos ordines, & habet annexam irregularitatem.

Causa propter quā bigamia ante baptismum nō autem homicidiū indicat irregularitatem.

241 Secundò principaliter differit Scotus, quænā causa sit propter quā bigamia ante Baptismū contracta indicat irregularitatē, nō autē homicidium, sed deformitas homicidij per Baptismū tollatur non aūt bigamiæ, cū bigamia quid minus malū videatur quā homicidium, Et respondet quod duplex potest assignari causa. Altera est causa cōgruitatis. Altera est causa necessitatis. Loquendo de causa congruitatis, inquit Scotus esse communē opinionē (& hęc causa currit de bigamia in communi, & ideo cō, sectitur oēs species bigamiæ) eā esse defectum sacramenti. Per defectū autē sacramēti hic non intelligitur quod iteratū matrimonium includat aliquod peccatum, & sit malum, vt dicebat hæretici Montanistæ, vt supra diximus, quia secūdū matrimoniū est sacramētum verè, & propriè, sed intelligitur defectus conformitatis hominis bigami, ad Christū Dñm, quatenus est sponsus Ecclesiæ. Nā Christus est spōsus ecclesiæ suę, & habet vnicā sponsā, quia ecclesia est vnica, Sacerdos aūt est Vicarius Christi in Ecclesia, & repræsentat personā Christi; ergo debet esse conformis Christo, sed Christus habet vnicū matrimoniū spirituale, & vnicā sponsam, ergo congruū quoq. fuit quod Sacerdos, qui est eius Vicarius nō plusquā vnā vxorē, & spōsā haberet, & ideo qui plures duxit sponsas, vel viduā quæ fuit duorū virorū, debet excludi ab hoc munere, qa non est cōformis Christo, qui habet vnicā spōsā, & quę non fuit alterius viri spōsā. s. Ecclesiā.

Causa congruentiæ.
Quid per defectū sacramenti in bigamia intelligatur.

Causa necessitatis.

242 Loquendo verò de causa necessitatis Scotus affert varias causas propter quas Aliqui dixerunt, bigamū etiam ante Baptismū necessariò excludi ab ordinibus sacris, non aūt homicidiū ante Baptismū, quæ his tēporibus in nulla consideratione sunt. Aliqui ergo cōueniebant in hoc, quod causa, propter quā homicidij inhabilitas tollatur pp Baptismū, non aūt bigamię, est, quia per Baptismū tollitur omne peccatū, quod notū est esse peccatū propriè, & sequela peccati, non autē tollitur illud, quod ex se non est propriè peccatū, nec sequela peccati, bigamia se habet hoc secūdo modo, homicidiū primo modo. Hāc sententiā impugnat Scotus plurib. rationib. sed hęc ratio sufficiat. Quia tunc sequeretur quod qui cōmitteret bigamiā peccando, vt qui simul duas vxores haberet, p Baptismū habilitaretur ad ordines, qui verò cōmitteret bigamiā non peccando, per Baptismū non habilitaretur, quod est absurdū manifestum, quia melioris conditionis esset qui peccaret, quā qui non peccaret.

Prima opinio.

Reijcitur.

Secūdus modus dicendi refellitur.

243 Aliqui alij dixerunt quod duplex est infamia. Alia ex natura actus. Alia ex statuto ecclesię. Infamia quæ sequitur ad bigamiā oritur ex natura actus. i. ex defectu significationis, ideo illa non potest tolli neq. per sacramētū, neq. per Ecclesiā, infamia verò quæ sequitur ad homicidiū oritur ex statuto Ecclesię, ideo illa per sacramētū, & p Ecclesiā potest tolli. Sed hæc opinio reijcitur à Scoto, presertim hac ratio-

Reijcitur.

ratione, quia si irregularitas bigamiæ esset ex alio priori, quàm ex statuto ecclesiæ: Ecclesia non posset dispensare super illâ, & tamen oppositum huius habetur de facto, & patet ex cap. *lector*, distin. 34. sed circa dispensationem huius irregularitatis est aliqua difficultas, de qua infra.

Vera causa necessitatis.

244 Vera causa necessitatis ergo propter quam bigamus est irregularis nulla alia est, nisi statutum ecclesiæ, inquit Scotus; Quæ est communis sententia, vt ex dictis supra patet. Ideo enim pœna est inhabilitas homicidij, & non bigamiæ remittitur in Baptismo, quia sic ecclesia statuit; Ista aût ecclesiæ ordinatio est rationalis ex hoc, quia homicida non est inhabilis ad ordines, nisi propter horrorem sanguinis effusi, propter quem Dauid fuit prohibitus ædificare Templum Domini, vt supra diximus ex 1. Paralip. cap. 22. Iste autem horror tollitur per Baptismum, quia præsupponitur quod per illum homo de lupo fiat agnus, sicut Paulus ante Baptismum erat lupus, & persecutor ecclesiæ, post Baptismum verò factus est ouis, & pastor. In Baptismo ergo cessat causa illius inhabilitatis, & consequenter cessat illa inhabilitas, & irregularitas; sed causa inhabilitatis in bigamo ad ordines non tollitur per Baptismum, quia semper remanet defectus sacramenti scilicet illa non conformitas hominis ad Christum, quæ requiritur in homine volente fieri Sacerdotem Christi, vt diximus supra; ideo neque tollitur effectus prouenjens ex illo defectu, qui est inhabilitas ad sacros ordines. Et hæc ratio habetur cap. *debitum*, de bigamia. Quamquam etiam alia ratio assignatur à Patribus huius statuti de bigamia; nimirum quia Sacerdos non solum debet esse castus, sed hortator ad castitatem; At vt inquit Diuus Ambrosius cap. *vna tantum*, dist. 26. *Quomodo potest hortator esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit*: & plura alia similia alibi. Hæc de bigamia verè, & propriè dicta.

De prima, et secunda specie bigamiæ interpretatiua.

245 Nunc accedendo ad bigamiam interpretatiuam loquendo de prima, & secunda specie eius est aliqua difficultas inter Doctores. Aliqui enim distinguunt sic. Quando aliquis simul contrahit cum duabus, vt contingit in prima specie; Vel cum duabus successiuè, vt contingit in secunda specie; cum in vtraque specie alterum illorum sit nullum de iure, hæc nullitas potest prouenire ex duplici causa. Primò ex defectu consensus, exempli gratia. Si in primo matrimonio non fuit consensus, sed solum in secundo matrimonio, primum matrimonium fuit nullum, & idem dicendum in secunda specie: Secundo modo potest esse nullum ex aliquo alio impedimento dirimente matrimonium, vt si fuit nullum propter affinitatem, vel consanguinitatem in gradu prohibito. Ad propositum dicunt, quando alterum matrimonium est nullum propter defectum consensus non esse bigamiam; quia dicunt requiri intentionem, & consensum in duo matrimonia; si autem sit nullum propter alia impedimenta inducere bigamiam; quia licèt alterum illorum matrimoniorum sit nullum, non tamen ob hoc sequitur quin ille habuerit affectum contrahendi duo matrimonia. Quod colligunt à contrario sensu ex cap. *nuper* de bigamis, in quo dicitur ad contrahendum hanc bigamiam, sufficere intentionem cum opere subsequto.

Secunda opinio.

246 Alij dicunt cum alterum matrimonium est omninò nullum tam propter defectum consensus, quàm propter aliquod aliud impedimentum, nullam contrahi bigamiam. Fundamentum illorum est, quia iura declarant illum esse bigamum, qui post primam vxorem ducit secundam; At ex hoc non possumus inducere, ergo si ducit aliquam aliam, quæ reuera non sit eius vxor; sed appareat esse, est bigamus, quia irregularitas non habetur nisi in iure sit expressa, vt supra toties dictum est, hoc autem consequens in iure non est expressum.

Tertia sententia quæ est communior & vera.

247 Tertia sententia communior, quam habet Diuus Thomas in 4. distinct. 27. quæst. 3. artic. 4. quæst. 2. Richardus ibidem artic. 4. quæst. 3. Et Scotus supponit in hac quæstione dum dicit bigamiam posse esse crimen, & non crimen. (Bigamia enim crimen est solum prima species irregularitatis interpretatiuæ, quia nemo sine culpa, absque dispensatione potest simul habere duas vxores, vt diximus supra.) Soto in 4. distinct. 27. quæstio. 3. artic. 1. conclusione secunda, Couaruuias in Clementina *si furiosus*. parte 1. §. 2. numero 2. & Alij adducti ab ipso, & denique Suarez disputat. 49. sectio. 2. qui latè hanc difficultatem tractat, est hæc. quotiescumquè fiunt duo matrimonia, quorum vnum est validum de iure, alterum verò est inualidû de iure, sed est tantùm de facto, & vtrumque sit consummatum, inducunt bigamiam interpretatione iuris, & consequenter inducunt irregularitatem.

Ratio pro hac sententia valet cōtra præcedentes.

248 Ratio propter quam hæc tertia sententia probatur duæ priores impugnantur. Ratio autem est, quia in cap. *nuper*, de bigamis, decernitur quod ad contrahendam bigamiam duo sufficiant scilicet intentio animi ad matrimonium, & consummatio carnalis, & quando hæc adsunt, licèt alterum matrimonium sit nullum, nihil impedire: Cum ergo aliquis ducit duas vxores simul, vel successiuè per matrimonium, exterius, & cum illis consummat copulam carnalem, licèt non intendat intrinsecus ducere illas in vxores vel alteram illarum, vel adsit aliud impedimentum, propter quod matrimonium sit nullum, adsunt omnia illa quæ ad substantiam bigamiæ interpretatiuæ requiruntur, siuè adsunt omnia, per quæ Pontifex decernit quod hoc modo contrahens habeatur tamquam bigamus verus, & duxerit duas veras vxores, licèt reuera non sit propriè bigamus, neque duas veras vxores duxerit, & propterea vult illum esse irregularem. Quod autem illa duo sufficiant patet ex verbis illius textus. *quoniā cum in matrimonijs contrahendis* (idest illicitis, & prohibitis vt Glosa ibi exponit) *non iuris effectus, sed animi destinatio attendatur*. Et infra in fine cap. *licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis, cum opere subsequto*. Per affectum autem intentionis non intelligitur intentio interna contrahendi verum matrimonium, sed intentio contrahendi exterius, quo ad copulam carnalem. Quod probatur per verba illa *cum opere subseruto*. Nam opus, quod subsequtum est ad intentionem illam, non fuit verum matrimonium, sed matrimonium exterius, idest copula carnalis sub velamine matrimonij.

Refellitur prima opinio superius adducta.

250 Et per hoc impugnatur prima opinio, supra adducta, quæ requirit in hac duplici specie bigamiæ, verum consensum internum in matrimonium, quod est falsum, vt patet ex dictis. Et confirmatur, quia tunc deterioris conditionis esset, qui contraheret duo matrimonia vera successiuè, quàm qui contraheret duo matrimonia nulla, & prohibita, quod est absurdum. Consequentia est euidens, quia in primo esset vera bigamia, & consequenter esset irregularitas clarè. In secundo verò nulla esset bigamia, nec irregularitas, Per hoc idem refellitur secunda

Refellitur tertia opinio

opinio adducta, quia ex eo cap. *nuper*, elicitur quod Papa vult illum esse irregularem, qui habet illas duas conditiones scilicet qui habet intentionem ducēdi duas vxores exterius, & opere complet hanc intentionem exterius per copulam carnalem, licèt hæc duo matrimonia sint inualida, & nulla de iure. Quod elicitur ex illis verbis textus, *Si quis de facto contraheret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari*. Quocumque ergo modo de iure sint nulla, siuè propter defectum consensus interni, in matrimonium siuè propter aliquod aliud impedimentum de iure impediens, iste ex decreto Pontificis est bigamus, & irregularis. Et confirmatur eadem ratione, qua supra, quia sequeretur quod qui contrahit cum duabus legitimè esset deterioris conditionis, quàm qui contrahit cum duabus contra iura, & modo illicito, & prohibito, quod est absurdum. Causa enim propter quam huic primæ & secundæ speciei matrimonij imponitur irregularitas

Ratio propter quam est inducta hæc duplex species bigamiæ

bigamiæ non est culpam, quæ in illa committitur, sed indecentia, quia apparet hic eadem incontinentia, quæ in ducente duas vxores legitimas, ideò siuè hic scienter, & cum culpa ducat duas vxores inualidè, siuè ignoranter,

Ad rationes duarũ priorũ opinionũ.

& sine culpa, est interpretatione iuris, bigamus, & consequenter irregularis. Atque ex his satisfactum manet rationibus illarum duarum opinionum.

Intelligitur non de presbytero, sed de laicis.

251 Quod si quis objiciat caput illud loqui solum de presbytero, & clericis, qui cum sint voto castitatis adstricti non possunt contrahere matrimonium verum, & validũ: vnde si cõtrahant Papa decernit esse cum eis tanquam cũ bigamo, vel bigamis agendum. Respondetur communiter quod etsi adducat exemplum illud de presbytero, & clericis, tamen resolutio, & decretum deinde est generale, de quocumque similia matrimonia contrahente. Quia illud decretum non est factum in pœnam illorum clericorũ, sed propter illam indecentiam duplicis matrimonij, quæ præsefert illam incontinentiam, omninò repugnãtem sacerdoti, qui gerit vices Christi. Et ideò debet esse purissimus. In quocumque ergo est hęc incontinentia, & deformitas ad Christum Dominum, in eo cadit hæc bigamia, & irregularitas.

De tertia specie bigamiæ interpretatiuæ.

252 Tertia species bigamiæ interpretatiuæ, quę est quãdo quis contrahit cum vidua, expresse habent cap. *debitum* de bigamis, & dist. 34. cap. *si quis viduam*. 1. cap. *lector*. cap. *si quis viduam*. 2. cap. *præcipimus*. His enim capitibus decernitur quod si quis cõtrahat matrimonium cum vidua iuris interpretatione decernitur esse bigamum, & ideo hæc est tertia species bigamiæ interpretatiuæ, & requiritur semper vt copula carnalis sequatur, vt supra diximus. Ratio, propter quam in hoc casu decernitur esse bigamiam, est quia in cap. *debitum*, de bigamis adductum dicitur quod qui ducit in vxorem corruptam vel viduam, non conformatur sponso Christo, cui Sacerdos debet conformari; Nam Christus Dominus habet vnicam sponsam nec vnquam habuit aliam, neque ecclesia, quæ est sponsa Christi, fuit vnquam alterius sponsa. Ita quod Christus est vnus vnius sponsæ, & ecclesia est vnica vnici sponsi. Qui aũt ducit viduã non est vnus sponsus vnius sponsæ, sed est sponsus vnius, quæ fuit bis sponsa, neq; ipsa vidua est sponsa vnici, sed est sponsa duorum.

Quid si matrimoniũ cũ vidua sit nullum.
Opinio Nauarri.

253 Est autem dubium an si quis cõtrahat cum vidua, sed inualidè, propter aliquod impedimentum dirimens, vt est votum castitatis solemne, vel consanguinitatis, & huiusmodi, fiat irregularis. Nauarus cap. 27. num. 195. tenet partem negatiuam, hac ratione; quia hoc nullo iure cauetur, irregularitas autem non contrahitur nisi in casibus in iure expressis, vt sæpius supra dictum est: Sed in contrariũ est, quia cap. vltimo de bigamis decernitur quod Subdiaconus, qui contraxit cum vidua, & eam cognouit sit bigamus, & tamen matrimonium illud erat nullum. Respondet Nauarus quod ibi decernitur Subdiaconum illum esse bigamum, quia erat sacro ordine initiatus, non autem, quia contraxit cum vidua. Vnde vult quod illa bigamia sit similitudinaria, adeo quod laicus, vel ordinatus ad minores tantum, contrahens inualidè cum vidua, non esset bigamus, neque irregularis.

Opposita sententia est vera.

254 Sed contrà, Quia ratio, quam textus ibi adducit propter quam Subdiaconus ille dicitur bigamus, non est, quia sit sacris initiatus, sed quia contraxit cum vidua, licèt inualidè, verba textus sunt. *Cumeo tamen contra doctrinam Apostoli tanquam cum marito viduæ dispensare non licet. non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis, cum opere subsequuto.* Vnde Couarruuias in dicta Relect. par. 1. §. 2. numer. 2. dicit hanc sententiam esse communem, & Recentiores eam sequuntur, & eam tenet Ricardus in 4. dist. 27. art. 4. quæst. 3. & mihi quoque probatur.

An qui ducit corruptã sed non ab alio cognitã fiat bigamus

255 Quarta species bigamię scilicet quod qui ducit corruptam, seu non virginem fiat bigamus, probatur ex cap. *maritum*, distinct. 33. & cap. *curandum*, & cap. *præcipimus*, distinct. 34. In his enim capitibus decernitur quod qui duxerit non virginem, vel meretricem, vel concubinam non ordinetur. Sed dubium est de eo, qui ducit in vxorem corruptam à se ipso, nec ab alio prius fuit cognita, an fiat bigamus. Hic duplex est opinio. Aliqui dicunt fieri bigamum; Quia expressè in cap. *maritum*, dicitur; *qui vnam vxorem non matronam, sed concubinam habuit, non potest esse clericus*, & in cap. *præcipimus*, distinct. 34. dicitur. *aut qui virginem non est sortitus in vxorem*; corrupta autem prius quam fiat matrimonium, non est virgo.

Communior opinio.

256 Communior tamen opinio Summistarum, verbo *bigamia*, quam sequuntur Nauarus cap. 27. numero 196. Suarez qui plures alios citat disputat. illa 49. sect. 3. num. 6. & Glosa in cap. lanè primo de clericis coniugatis, quæ adducit multa iura in oppositum, & illis respondet & alij, est quod non fiat bigamus. Pro hac opinione nullum ius adducitur in quo directè probetur, sed solum affertur hæc ratio. Quia cum subsequitur matrimonium filij nati prius legitimantur, & ideò videtur matrimonium retrotrahi, & censeri quasi factum cum illa ante primam copulam, ideo hoc priuilegio gaudet. Accedit, quod qui sic vnam solam cognouit non diuisit carnem suam cum alijs; ideò non videtur contrahere illã dissimilitudinem cum Christo, quam contrahit, qui se miscet cum cognita ab alijs.

Cur vir corruptus ducẽs virginem nõ sit bigamus & ducẽs corruptam sit.

257 Occurrit autem hic dubium, quare vir contrahens cum corrupta fiat bigamus, & irregularis, & tamen ipse vir non virgo ducens virginem non fit bigamus. Respondetur quod rationes variæ adducuntur, sed præcipua est hæc, quia maior castitas requiritur ex parte mulieris, quàm ex parte viri. Plures rationes huius reddit Glosa in cap. *debitum*, verbo *cognitam*. hæc autem est præcipua quantum spectat ad contractionem bigamiæ: Quia vir significat Christum, qui primo copulauit sibi Synagogam, & postea ecclesiam degentibus, scilicet militantem, in qua sunt boni, & mali, & ideo non nocet, si vir non fuerit virgo. At vxor significat ecclesiam triumphantem, in qua non est macula, nec ruga, quæ semper virgo permansit saltem mente, & ideo exigitur quod vxor carnem suam non diuiserit in plures, Ratio autem, ob quam absoluè requiritur maior castitas in muliere, quàm in viro est, quia maior est indecentia in sponsa si non sit casta, quàm in homine.

Maior castitas requiritur in muliere, quam in viro.

258 Præterea est quædam infamia ducere corruptam. Item facilius est mulieri seruare castitatẽ, quàm viro, ideo ecclesia voluit quod integritatis corruptio in muliere faceret bigamiam, non in homine.

Impugnatio Soto.

259 Cæterum hæc ratio impugnatur à Soto, & ab alijs in 4. distinct. 27. quęst. 3. art. 1. conclus. 4. eo quia synagoga non fuit concubina Christi, sed vera vxor; quoniam vna eademq. fuit antiquorum fides, & nostra, Quia quod illa significabat futurum, nostra significat factum. Verum res hæc est parui momenti; & respondere potest quod licèt ecclesia semper vna, & eadem fuerit quantum ad substantiam, tamen quantum ad faciem exteriorem fuit diuersa, vnde in Scriptura ponitur aliquod discrimen dum. Actorum 13. dicitur *oportuit primum vobis prædicari Regnum Dei, sed quia illi restiterunt ecce transimus ad gentes.*

Solutio.

In capite autem *si quis viduam*. 2. distinct. 34. declaratur irregularis, qui ducit in vxorem ancillam, vel aliquam de ijs, quæ publicis spectaculis mancipantur, intelligitur autem licèt sit virgo, quia solum hanc causam ibi assignat textus, sed hæc irregularitas non est irregularitas propter bigamiam, sed propter infamiam, quæ contrahitur propter vilem conditionem personæ.

Qui ducit personam vilẽ est irregularis propter infamiam non propter bigamiam.

260 Quinta species bigamię scilicet cum quis cognoscit propriam vxorem postquam adulterium commisit, etiam si eam virginem duxit. Probatur ex cap. *si laici*, & cap. *si cuius*, distinct. 34. In his enim capitibus decernitur, quod si constiterit laici alicuius vxorem commisisse adulterium, huiusmodi laicus non admittatur ad sacros ordines; hoc autem intelligitur, vt ait ibi Glosa, si eam post adulterium cognouit. Sed dubium est an hoc intelligatur de marito sciente, an ignorante. Glosa ibi dicit aliquos intelligere de marito sciente, qui est leno, & est patronus turpitudinis, sed quãdo maritus ignorat non videtur fieri bigamus, & irregularis: sed Glosa respondet hoc intelligi etiam de ignorante; nam si maritus esset sciens, & leno, repelleretur

tur propter propriom delictum. Diceodum est ergo quod sit bigamus, quia cognoscit iam corruptam ab alio, & est maritus corruptæ, ideo est bigamus superioris speciei, si tamen nō cognoscit eam, post perpetratum adulterium, non est bigamus, nec irregularis, vt habet eadem Glosa, argumento ex cap. vltimo eadem distinctione, & consentiunt omnes. Hoc idem dicendum si per vim absque culpa mulier ab alio violetur; quia vt dictum est, hoc impedimentum non oritur propter culpam vxoris, sed quia est corrupta. Idem dicendum si quis iure, vel iniuria cogatur reddere debitum vxori, quæ prius commisit adulterium. Nam licèt de hac re sint diuersæ opiniones, vt notauit Glosa eodem cap. *cuius*, tamen hæc videtur probabilior propter eandem rationem, quia hoc impedimentum contrahitur non propter culpam, sed quia cognoscit corruptam, quod etiam asseruit D. Thomas in 4. dist. 27. quæst. 3. ad quartum, & Angelus, & Syluester, verbo bigamia.

Bigamia similitudinaria.

261 Bigamia similitudinaria quæ est illa quæ accidit propter duo matrimonia, quorum vnum est spirituale scilicet per votum solemne castitatis, & alterum carnale. Nimirum quando habens votum castitatis contrahit matrimonium carnale, probatur ex cap. *quotquot*. 27. quæstion. 1. In eo enim sic dicitur *quotquot virginitatem pollicitam prauaricati sunt professione contempta*. (Intellige per contractionem matrimonij, non per violationem castitatis extra matrimonium, vt ex sequentibus capitibus elicitur) *inter bigamos, qui ad secundas nuptias transierūt haberi debent*. Ex quo habetur hanc irregularitatem extendi nedum ad Religiosos professos in Religionibus, sed etiam ad clericos in sacris promotos; licèt aliqui de clericis hoc negent; Est tamen communior opinio quod ad illos quoque extendatur; Quam tenent Summistę verbo bigamia, & Nauarus cap. 27. numer. 195. & ante illos fuit Glosæ in cap. *superiori*, de bigamis, quæ citat ad hoc caput *quotquot*, superius adductum. Loquitur enim vniuersaliter illud caput neminem excipiendo; Inquit enim *quotquot*, præterea cap. *presbyter*. distinct. 28. apertè inquit, *presbyter si vxorem duxerit ab ordine suo illum deponi debere*; vbi hæc depositio est idem quod inhabilitas, seu irregularitas ab officio suo exercendo, & cap. *monacho*. 27. quæst. 1. dicitur de monacho, *& si postea vxori fuerit sociatus tantæ prauaricationis reus nunquam ecclesiastici gradus officium sortiatur*; & denique hoc euidenter colligitur, quicquid aliqui dicant; ex cap. *sanè*, 2. de clericis coniugatis, nam ibi dicitur sic. *sanè Sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quæ non nuptiæ, sed contubernia sunt potius nuncupanda post pœnitentiam longam, & vitam laudabilem continentes officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi eius executionem habere*. Si ergo concedit Papa quod post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem possit Episcopus eum restituere, & secum dispensare; sequitur quod Papa supponit ipsum esse bigamum, & irregularem: quod etiam sentiunt Recentiores cum Couaruuia dicta Clementin. part. 1. §. 2. numero 2.

De dispensatione super irregularitatem ex bigamia.

262 Circa dispensationem super irregularitatem ex bigamia contractam, est magna controuersia, vt notauit Scotus in hoc 4. distinct. 33. quæst. 2. artic. 2. Nam ex vna parte videtur quod Papa non possit super illam dispensare, quia cap. *super eo*. de bigamis dicitur: *Quia cum bigamis contra Apostolum dispensare non licet, vt debeant ad sacros ordines promoueri*. & cap. *nuper*, eodem titulo dicitur: *Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum huiuscemodi clericis, qui quantum in eis fuit secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt tanquam cum bigamis non liceat dispensari*. Idem habetur cap. *si quis viduam*. distinct. 50. contrarium tamen est verum: nam cum omnis irregularitas sit de iure canonico, certum est Papam super illam dispensare posse. Quod etiam probatur a Scoto ex cap. *lector*. distinct. 33. & ex Glosa ibi. Nam Papa Martinus dispensat lectorem, qui duxit viduam, vt possit ad Subdiaconatum promoueri,

sed non vltra. Et Glosa ibi dicit, quod Papa dispensat in bigamia; & quod Lucius Papa dispensauit cum Panormitano Episcopo, qui fuit bigamus. Hanc eandem sententiam tenent Theologi alij in hoc 4. distinct. 27. præsertim Diuus Thomas quæst. 8. artic. 3. & alij quos citat Nauarus cap. 27. num. 297.

Ad canones in contrariū.

263 Ad canones in contrarium Scotus affert quandam glosam, quæ hæc iura concordat, dicendo quod in primitiua Ecclesia Subdiaconatus non erat ordo sacer, ideo Papa concessit quod ille lector posset ordinari ad Subdiaconatum, non autem supra. Sed hæc Glosa nunc est abrasa, & iure, quia falsum est quod in veteri ecclesia Subdiaconatus non fuerit habitus pro ordine sacro. Quod nos supra agendo de ordine sacro ostendimus.

264 Est ergo dicendum, vt ibi ait Scotus, quod in prędictis cap. non dicitur quod Papa non possit, sed quod non licet dispensare; dicitur autem non licere, non quia omninò non liceat, sed solum quod pro vrgenti necessitate talis dispensatio licet. Et ad factum Lucij Papæ inquit. Scotus eum improbari (videtur enim reprobari ab Innocentio, Martino, & alijs Pontificibus in citatis canonibus dum ab eis dicitur non licere dispensari cum bigamo) non quia non potuerit dispensare, sed quia non decet nisi vrgenti necessitate.

An liceat Episcopo dispensare cum bigamo.

265 An verò liceat Episcopo dispensare cum bigamo, saltem quo ad ordines minores est dubium, aliqui affirmant vt Diuus Thomas in 4. distinct. 27. quæst. 3. artic. 3. quo ad bigamiam veram, & interpretatiuam, & eandem sententiam tenent Richardus, Durandus, Syluester verbo bigamia. quęst. 7. & quidam Alij. Alij ex aduerso asserunt Non licere dispensare ad suscipiendum ordines minores, sed solum ad viendū iam susceptis ordinibus, vt Nauarus cap. 27. num. 197. Alij denique tenent vniuersaliter non posse Episcopum nec ad ordines minores suscipiendos, nec ad ministrandum in susceptis dispensare. Hanc sententiam tenent Recentiores quam desumunt ex Abbate, cap. 2. de bigamis, num. 5. in fine, & ex Doctoribus in caput vnicum de bigamis in 6. Ratio est quia in dicto cap. vnico de bigamis in 6. bigami bigamia vera, & interpretatiua, vt Glosa exponit, priuantur omni priuilegio clericali, & in cap. *nuper*. & cap. vltimo de bigamis, hæc potestas dispensandi cum bigamis simpliciter Episcopis aufertur.

De dispensatione super bigamia similitudinaria.

266 Super bigamia similitudinaria verò si fuit virgo Episcopus dispensare potest cap. 1. *qui clerici, vel vouentes*, & Glosa ibidem, & est communis opinio, vt ait Nauarus cap. 27. num. 196.

DISPVTATIO QVARTA.

De Excommunicatione.

Diuisio in Maiorem & Minorem, à iure & ab homine, & eorum differentiæ. Quid sit Excommunicatio, & Anathema. Caput Primum.

AGit breuiter Scotus de excommunicatione in hoc quarto duobus locis scilicet distinct. 19. quæst. vnica, in qua agit de potestate clauium artic. 5. & hac distinct. 25. quæst. 1. §. *quarta pœna*. Nihilominus tangit omnia necessaria ad cognitionem huius pœnæ ecclesiasticæ. Circa explicationem huius pœnæ Recentiores vario ordine vtuntur: Nimirum discurrendo per quatuor genera causarum. Nos quatuor tractabimus sicut Scotus facit ad quæ reliqua reducuntur. Primò agemus de quidditate, & essentia eius, siuè quid sit ex-

communicatio. Secundò de causis ob quas ea incurritur. Tertiò quomodo tollitur. Quartò quomodo se habet ad alias pęnas, & censuras ecclesiasticas.

Differentia inter pęnam canonicam, & cēsuram.

2 Dimitto disputationem de differentia inter pœnam canonicam, & censuram ecclesiasticam, scilicet an excommunicatio sit pęna vel censura; nam de hoc discrimine dixi supra disp. 2. cap. 1. & disp. 3. cap. 1. agendo, an irregularitas sit pœna canonica; sufficit enim quod excommunicatio cōtineatur sub numero pęnarum canonicarum, & specialius sub nomine censuræ, vt ibi diximus; & quod omnes conueniāt in causa materiali, quia versantur circa ordines sacros, ob res spirituales magis vel minus, vt patet ex eorū differentijs particularibus, de quibus infra.

De potestate ferendi censuras.

3 Dimitto etiam disputationem vnde sit hæc potestas in Ecclesia imponēdi has pęnas; An scilicet sint de iure diuino, vel humano; diximus enim supra distin. 19. disp. 31. cap. 3. hanc potestatem quæ est iurisdictionis esse institutā à Deo, Ioan. cap. 21. vbi potestatem supremam iurisdictionis dedit Petro, & in persona Petri suis Successoribus, & Ecclesiæ ipsi. Specialiter tamen potestatem iurisdictionis in foro exteriori, & forum externum Ecclesię, in quo spiritualiter possit ligare, punire & absoluere, instituit, Matt. 18. *Dic Ecclesiæ, &c.* Quæ auctoritas postea per Ecclesiam vario modo est disposita, & diuisa; Vnde diuersæ species pœnarum, & censurarum ortæ sunt, vt etiam infra tangam. Qua ratione communiter dicitur has pęnas & censuras esse de iure humano. Nam licèt Christus Dominus dederit auctoritatem imponendi has censuras, & pœnas, tamen illas ipse Christus in specie non distribuit, nec diuisit, nec ordinauit eo modo, quo ordinatæ sunt ab Ecclesia; sed ipse Sūmus Pōtifex, & Ecclesia ex auctoritate accepta à Christo, Eas eo modo distribuit, & accōmodauit, quomodo nūc sūt in vsu in Ecclesia; vt patet ex sacris canonibus de ipsis disponentibus. Neque alius quàm Summus Pontifex potuit hanc distributionem seu institutionem particularem facere: quia istę pertinent ad totam Ecclesiam; solus autem Papa est caput, & Pastor vniuersalis Ecclesię: licèt deinde Episcopi, & inferiores Prælati habeant potestatem illas ferendi in suos subditos per potestatem ordinariam, vel delegatam prouenientem à Summo Pontifice, vt diximus disput. 31. cap. 3. & disp. 31. cap. 3. & 4. de Pœnitentia contra hæreticos, vt etiam infra tangam.

Christus ore proprio explicauit formā excommunicationis.

4 Nihilominus licèt hæc vera sint, tamen negari non potest, quin forma excommunicationis sit explicata in Sacra Scriptura, & tradita ab ipso Christo ore proprio. Nam Matth. 18. in illis verbis. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Etnicus & publicanus,* explicat, & tradit formam, & quidditatem excommunicationis, licèt nō apponat omnia verba, & non ita clarè explicet, sicut per Ecclesiam postea est explicata: quia etiam formę sacramentorū, & præsertim Eucharistiæ corporis, & sanguinis est ea, quā tradidit Christus Dominus ore proprio, licèt Ecclesia aliqua verba addiderit, & eo modo, quo in vsu est in Ecclesia, sit ordinata ab ipsa Ecclesia. Immò ex hac forma tradita à Christo excommunicationis, & auctoritate in foro exteriori concessa eidem Ecclesiæ in verbis illis sequentibus. *amen dico vobis, quęcunque alligaueritis super terram, erūt ligata, & in cælis, &c.* Ecclesia deinde quasi diuisit hanc

Censuræ aliæ sūt quasi partes excomm.

excommunicationem in diuersas partes. Nam cæteræ cēsuræ, & pęnæ sunt quasi partes ipsius excommunicationis. Quoniam vt videbimus excommunicat. est maior censura ecclesiastica omnibus alijs pęnis, & censuris: quia priuat à pluribus; priuat enim nō solum à susceptione, & vsu sacrorum ordinum, vt aliæ censurę, sed à communicatione fidelium, quæ est maxima pęna; Vnde est veluti quoddam totum integrale, cæteræ pęnæ sunt quasi partes integrales excommunicationis; quę omnia magis patebunt ex declaratione diffinitionis.

Opinio Scoti.

Et hæc videtur esse opinio Scoti in 4. dist. 19. art. 5. dum inquit, hanc potestatem in foro exteriori datam esse Ecclesiæ Matt. 18. dum dixit Petro *si peccauerit, &c.* Nam non dicit, quod dederit solum potestatem in communi ferēdi censuras, & pęnas ecclesiasticas, sed in particulari hanc pęnam, vt inobedientem Ecclesię haberet vt etnicum, & publicanum, idest quod separaret eum à communione fidelium, quæ est forma, & quidditas excōmunicationis, vt videbimus.

Obiectio Suarez.

5 Sed contrà obijcit Suarez tomo de censuris disput. 2. sect. 1. n. 4. quia si hoc esset verū, sequeretur omnē hominē inobedientem Ecclesię esse excommunicatum, quod tamē est falsum.

Secūda ratio

Secundò, quia tunc sequeretur, quod Ecclesia neminem excommunicaret, sed solum declararet esse excommunicatum iure diuino, quia non pareret Ecclesiæ, quod pariter est absurdum.

Tertia ratio.

Tertiò sequeretur quod quando leges ecclesiasticæ ferunt censuram ipso iure incurrendam, non esset intelligendum de iure humano, sed diuino, & q non essent differentes ab illis alijs legibus, quæ ponunt excommunicationem comminatoriè, & sub pęna tātum, nisi quod illæ priores expresè continent declarationem pęnæ impositæ iure diuino; posteriores verò minimè, quòd est pariter absurdum, vt patet. Hęc autem omnia absurda sequi ad nostram opinionem probat: quia Christus generaliter ibi loquitur. *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā etnicus, & publicanus,*

Consequētia principalis probatur.

Vel ergo est sermo in particulari de excommunicatione, ita quod Christus huic delicto inobedientiæ ad Ecclesiam imposuit pęnam excommunicationis: & sic omnes, qui non obediunt Ecclesiæ, sunt excommunicati, sicut omnis, qui violat litteras Apostolicas, est excōmunicatus; quia tali violationi est imposita pęna excommunicationis; quod est absurdum euidens. Vel est dicendum, quod Christus illis verbis nō loquitur de excommunicatione in particulari; & sic habet propositum, quod excommunicatio non est instituta ibi à Christo, neque est de iure diuino, sed humano.

Refellitūr Suarez.

6 At istæ rationes non cogunt. Vnde pro rei huius intelligentia est notandum, quod aliud est dicere, Deum instituisse formam censurę excommunicationis, qua puniret contumacem Ecclesiæ; & aliud Deum imposuisse censurā excōmunicationis inobedienti Ecclesiæ. Differentia istorum patet: Nam Doctores & etiā superiores lege sua quandoque docent iudicem quomodo, & qualiter debeat ferre sententiam, non tamen propter hoc ferunt ipsi sententiam. Sic ad propositum Christus Dominus in eo loco docuit Ecclesiam, qua sententia deberet punire, & corrigere contumacem ecclesiæ, & præscripsit formam huius sententiæ, dicens, quod huiusmodi contumacem haberet pro ethnico, & publicano idest illum separans à communione fidelium extra ecclesiam eijceret, quæ est forma, & sentētia excommunicationis. Deinde in verbis sequentibus dedit auctoritatem ecclesiæ ferendi hanc censuram sub illa forma. At ipse Christus non sententiauit, neque huic peccato contumaciæ actu imposuit censuram excommunicationis, sed reliquit hoc in arbitrio ipsius ecclesiæ. Et hoc modo intelligunt Scotus, & alij Auctores dicentes excommunicationem esse de iure diuino, & institutam à Christo illo loco Matth. 18. ex his patet ad rationes Suarez.

Ad rationes Suarez.

Ad primam enim negatur consequentia. Valeret enim si diceremus, quod Christus illis verbis imposuisset pœnam excommunicationis contumaci ecclesiæ, tunc enim sequeretur omnem contumacem esse excommunicatum, & ecclesiam nō imponere excommunicationem, sed declarare, &c. At hoc non dicimus; sed solum asserimus Christum Dominū eo loco instituisse censurā excommunicationis, ac eius formam, & essentiam explicasse; & dedisse deinde Apostolis, & ecclesiæ facultatem illa vtendi contra rebelles ecclesiæ, quando illi videretur vtile, & necessarium. Ex qua auctoritate Christi data ecclesiæ oritur obligatio in subditis ad obediendum ecclesiæ, & facultas ecclesię auferendi & imponendi eam. Et per idem patet ad alias duas rationes.

Anathema quid significet.

7 Antequam etiam videamus quid sit excommunicatio adhuc est obseruandum, quod excommunicatio, quandoque vocatur anathema, Vnde sæpè in sacris canonibus habetur loco excommunicationis nomen anathematis. cap. 1. de eo, qui furtiuè ordinem suscipit *sub interminatione anathematis* præcipitur illi Diacono ne ad ordinationē

acce-

accederet, id est sub pœna excommunicationis, vt Glosa ibidem, & sæpius similia habentur. Nam hoc nomen, anathema, quod est Græcum, propriè significat detestationem, vel execrationem. Vnde cum in Concilijs decernitur aliquis articulus de fide, vt sæpè contingit, & maximè in Tridentino oppositum tenentibus, dicitur anathema, id est oppositum sentientes detestant, & execrantur: Et quia excommunicatio est detestatio, & abiectio, ac separatio quædam hominis ab ecclesia, hæc actio dicitur anathema. Habet etiam alias significationes, quæ huic significationi inseruiunt, vt est videre apud Budeum in canon. linguæ Græcę. Aliquando enim significat idem, quod remotū, seu separatū, vnde donaria, quæ Dijs apud Gentiles suspendebantur in columnis, vel parietibus Templi appellabantur anathemata, id est separata ab vsu humano, & solum dicata Dijs. & in hoc sensu Apostolus ad Romanos 9. dixit: *optabam ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Vult enim dicere, quod quando versabatur in Iudaismo ante conuersionem ad Christum, erat adeo zelans pro lege, quod optabat esse separatus potius a Christo, quā à fratribus suis Iudæis, adeo diligebat Iudæos. Hęc autem significatio congruit excommunicationi. Quia vt videbimus excommunicatio est separatio hominis ab ecclesia: quod etiam habetur 24. quæstio. 3. cap. *certum*. significat etiam aliquando id quod abominationi, & detestationi habetur, secundum quem sensum Numeri 21. Ciuitates illæ Cananeorum vocantur Horma, id est anathema, vt exponit Diuus Hieronymus in epistola ad Galatas 1. Et in hoc sensu etiam accommodatur excommunicationi, & congruit propriè significationi, quam prius adduximus, Quia homo excommunicatus in abominationem, & execrationem habetur. Habet alia significata, quæ omitto.

Locus Pauli optabā anathema esse, &c. quomodo intelligitur.

8 Est tamen aliqualis differentia inter excommunicationem, & anathema: Nam anathema propriè est excommunicatio maior, vt elicitur ex cap. *Engeltrudam*, 3. quęst. 4. & ex Glosa ibi, & ex Gratiano, & ex cap. *De Presbyterorum*. 17. quæst. 4. excommunicatio autem absolutè sumpta accipitur etiam pro excommunicatione minori; & hoc modo accipitur excommunicatio in cap. illo *Engeltrudam*, dum dicitur Engeltrudam percussam fuisse non solum *excommunicatione quæ à fraterna societate separat*, sed etiam anathemate, quod ab pio Christi corpore, quod est ecclesia separat. Nam excommunicatio minor separat à communione fraterna fidelium solum in sacramentorum perceptione; sed maior ejicit omninò extra ecclesiam. Ponitur etiam discrimen aliud ab aliquibus inter excommunicationem maiorem, & anathema, eo quod anathema dicitur excommunicatio maior, quę profertur cum solemnitate, de qua cap. *debet*. 11. quæst. 3. quæ est, quod proferatur ab Episcopo cum duodecim Sacerdotibus lucernas ardentes in manibus tenentibus, quas in cōclusione anathematis, seu excommunicationis projicere debeat in terram, & conculcare pedibus, nec debent amplius ad aliquem vsum assumi, sed projici velut sal infatuatum. Excommunicatio verò maior, sed non anathema, est, quæ sine hac solēnitate profertur à quocumque Prælato iurisdictionem habente ordinariam, vel delegatam; vt habetur cap. Cum ab ecclesiarum de officio, & potestate iudicis delegati, & ex Glosa ibidem, quæ ibi docet, Prælatos alios habentes potestatem iurisdictionis posse excommunicare, licèt non cum illa solemnitate; & exponit iura, quæ videntur dicere excōmunicationem esse proprium mucronem Episcoporum, vt cap. *visis*. 76. quæst. 7. & cap. *corripiantur*. 24. quæst. 3. intellige de excommunicatione cum solemnitate illa, Eo enim modo ferè excommunicationem pertinet ad solum Episcopum: habet enim hoc modo maiorem terrorem exterius, sed interius, & in se est eiusdem valoris prolata tàm cum solemnitate illa, quàm sine. Vnde cum in rebus maioris momenti fertur excommunicatio, est in vsu nomen anathematis, ad significandum grauitatem delicti, propter quod fertur excommunicatio.

Quæ differētia sit inter anathema, & excōmunicationem.

Solemnitas ferendi excōmunicationem maiorē

9 Nunc ad diffinitionem excommunicationis accedamus, quæ à diuersis diuerso modo assignatur. Aliqui sic definiunt. *Excommunicatio est ecclesiastica censura, qua homo Christianus bonis communibus fidelium priuatur.* Apponunt illam particulam, Christianus, ad denotandum hanc censuram ligare posse solum baptizatos, & Christianos. Sed hæc particula est redundans: Quia cum dicitur hanc censuram esse priuationem bonorum communium fidelium, supponitur, illum, contra quem fertur, esse iā baptizatum, & Christianum, & iam frui illis bonis communibus, alioquin non posset illis priuari, si prius illis non potiretur.

Varia diffinitiones excommunicationis.

10 Aliqui dicunt. *excommunicationem esse censuram, qua quis separatur ab vsu communionis fidelium.* Nolunt enim poni illam particulam, à cōmunione fidelium, quia per illam videtur excommunicato adimi facultas, & potētia vtendi communione ecclesiæ; quod est falsum. Quia non tollitur character baptismatis, in quo illa habilitas cōsistit: Non priuat ergo simpliciter communione, sed solum vsu communionis. Sed hæc consideratio nullius est momenti; quia priuare communione fidelium in tali diffinitione, non est priuare potentia remota & radicali ad huiusmodi communionem, sed actuali communione, & potentia proxima licita, vt patebit ex dicendis.

Aliorū diffinitio.

Reijcis.

11 Alij vt Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. dicunt *excommunicatio est ecclesiastica censura, qua homo ab aliqua ecclesia communione separatur.* In hac diffinitione Soto ponit illam particulam, ab aliqua ecclesiæ communione, vt comprehendat excommunicationem maiorem, & minorē simul. Nam minor tantùm separat à participatione passiua, siuè à susceptione sacramentorum: maior verò, & ab illa, & insuper à suffragijs, & conuictu fidelium simul. Non existimat tamen Soto hanc esse diffinitionem excōmunicationis propriè, quia paulò infra assignat diffinitionem excommunicationis maioris, quam dicit esse simpliciter excommunicationem, vt videbimus, sed dicit, si quis velit assignare diffinitionem, quæ simul cōprehendat maiorem, & minorem illam esse assignandam. Et hoc modo intelligendus est quoque Abbas in rubrica de sententia excommunicationis, dum assignat diffinitionem quæ comprehendit vtramque excommunicationem. Suarez tamē disput. 8. sect. 1. nititur exponere hanc diffinitionem Soto ita vt coincidat cum diffinitione, quam ipse ibi assignat, quam vult sub se vniuocè comprehendere maiorem, & minorem; & excommunicationem esse genus, & maiorē, & minorem esse propriè species excommunicationis propriè dictæ in communi. Assignat enim pro diffinitione excommunicationis hanc. *Excommunicatio est censura qua quispiam separatur ab ecclesiastica communione fideliū.* inquit .n. se ponere illā particulam *ab ecclesiastica communione fidelium* abstractè absque illa particula *aliqua*, vel alia simili, quia sic abstractè sumpta comprehendit separationem à communione fidelium in communi, quæ potest esse ab aliqua communione, vel ab omni communione, & sic comprehendit minorem, & maiorem.

Alia diffinitio, quæ est Soto.

Diffinitio Suarez.

12 Cæterùm hic modus dicendi Suarez, etsi prima facie videatur esse rationabilis, nihilominus non videtur admittendus. Ratio est; Quia ratio generis includitur in suis speciebus æqualiter, & species addunt solum differentiam distinctioni generis. Animal enim quod est substantia animata sensibilis includitur secundum se æqualiter in homine, leone, & alijs speciebus, sed species ipsæ deinde addunt differentiam essentialem super ipsam, vt homo rationalitatem: dicimus enim homo est animal rationale, seu substantia animata rationalis. At in proposito diffinitio illa excommunicationis in communi non clauditur in excommunicatione minori, quia per excommunicationē minorem nemo excluditur à communione fidelium. Et cum dicitur quod separatio à communione fidelium in cōmuni, & abstractè, est quid commune vtrique excommunicationi. Contrà, illa separatio à communione fidelium sumitur à verbo Christi Matt. 18. in illis enim habent suū fundamentum, etiam ex ipso Suarez ibidem, & infra videbi-

Refellitur.

debimus, at illa separatio à communione fidelium, quam Christus ibi docet, est separatio tanquam ab etnico, & publicano; Patet autem, quod excommunicatio minor non excludit hominem à communione fidelium, sicut excluditur fidelis Christianus ab etnico, & publicano: sed solum à susceptione sacramentorum, in reliquis omnibus communicat cum fidelibus, quod non facit etnicus & publicanus; ergo separatio illa à communione fidelium non potest intelligi abstractè, sed determinatè pro separatione totali à communione fidelium, vt infra declarabitur, alioquin non haberet fundamentum in Euangelio.

13 Melius ergo dicitur cum Scoto in hoc 4. distin. 25. quæst. 5. §. *quarta pœna*. & dist. 18. quæst. vnica art. 5. & cū Soto eadem dist. 22. quęst. 1. art. 1. quod excommunicatio maior est simpliciter excommunicatio: excommunicatio minor verò est excommunicatio secundum quid. Vnde cum Iudex excommunicat aliquem sine expressione maioris, vel minoris, sed simpliciter dicendo, te excommunico, vel similibus cap. penult. de sententia excomm. semper intelligitur de excommunicatione maiori, quæ etiam anathema dicitur. Excommunicatio autem minor est censura diuersa instituta ab ecclesia, sicut est suspensio, (Vnde sæpè appellatur in iure suspensio, vt infra videbimus) cessatio à diuinis, & interdictum, licèt hoc nomine excommunicationis appelletur. Placuit enim ecclesiæ hanc separationem à communione fidelium distinguere in varias species, quæ quodammodo sunt partes excommunicationis propriè institutæ à Christo, quatenus separant quoad vnū effectum, non quoad alium, vt sic paulatim à minoribus pœnis incipiendo contumacem ecclesiæ corrigeret.

Vera diffinitio excōmunicationis ex Scoto.

14 Vera ergo & perspicua diffinitio excommunicationis est, quam explicat Scotus in hoc 4. dist. 18. quæst. vnica art. 5. quam deinde Alij amplexi sunt, licèt Scoti nullam mentionem fecerint, additis aliquibus particulis, quæ in ipsa clauduntur, nimirum. *Excommunicatio est exclusio, alicuius à communione fidelium.* Explicat tamen aliqualiter Scotus hanc diffinitionem, dicendo, quod est exclusio, non quidem corporalis, quæ fit in carceratione, vel exclusione ab alijs, sed excludendo per prohibitionem ne quis communicet cum alijs, nec alij cum illo. De qua exclusione infra agemus, explicando effectus excommunicationis: sat sit nunc, quod excommunicatio est prohibitio, ne quis communicet cum fidelibus alijs, nec alij cum ipso. Soto in 4. dist. illa 22. quæst. 1. art. 1. assignat diffinitionem coincidentem cum ista, licèt verbis quoquo modo diuersam, inquit enim. *Excommunicatio est ecclesiastica censura, qua homo ab ecclesiæ communione quoad fructum, & suffragia communia separatur.* Nauarus cap. 27. num. 1. inquit. *excommunicatio est censura qua priuat à communione sacramentorum, & hominum*, iste specificat effectus excommunicationis, sed si in diffinitione excommunicationis ponendi essent effectus excommunicationis in particulari multo longior esse deberet, quia quibus effectibus, & quomodo priuet eget maxima declaratione. Ideo vltimo Suarez vbi supra assignat diffinitionem excommunicationis, quæ omninò est eadem cum diffinitione Scoti, solú in hoc differt à Scoto: quia vult hanc diffinitionem esse communem maiori, & minori, quod est falsum, vt diximus supra: diffinitio enim eius in illa disp. 8. sect. 1. est hæc. *excommunicatio est censura, qua quispiam separatur ab ecclesiastica communione fidelium.*

Diffinitio Soto.

Diffinitio Nauarr.

Diffinitio Suarez quæ coincidit in diffinitione Scoti.

Allata diffinitio explicatur.

15 Hæc diffinitio est simul diffinitio quid nominis, & quid rei. Est quid nominis, quia hoc nomen excommunicatio perinde est, ac extra communionem factio, & excōmunicatus perinde est, ac extra communionem factus. Est verò quid rei, quia explicat essentiam, & quidditatem huius censuræ, quæ excommunicatio appellatur. Vnde genus eius est pœna, seu censura ecclesiastica: diximus enim supra in materia de irregularitate, quod excommunicatio enumeratur inter pœnas canonicas, quia est pęna imposita à canonibus. Dicitur verò censura, quia est pęna canonica, non quæcunque, sed ordinata ad correctionem & medicinam peccati: Vnde diximus eodem loco censuram per hanc differentiam distingui ab alijs pœnis. Diximus enim tres esse censuras ecclesiasticas, inter quas prima est excommunicatio, ex cap. *quærenti*, de verborum significatione. Differentia verò est illa vnica particula *à communione fidelium*: per hanc enim distinguitur ab alijs censuris scilicet à Suspensione, Interdicto, & ab omnibus alijs pœnis ecclesiasticis, vt est Excommunicatio minor, Suspēsio à diuinis, Degradatio, Depositio, & alijs: Quia reliquæ omnes priuant solum à communione quadam partiali fidelium, scilicet à communione aliquo modo cum fidelibus in sacramentis tantùm; sed excōmunicatio separat ab omni communione fidelium, etiam extra sacramēta, & proijcit excommunicatum extra ecclesiam etiam quantum ad communionem externam, licèt quantum ad fidem, & charitatem, & communionem internam possit manere coniunctus. Nam excōmunicatio directè non priuat gratia, sed supponit eum, qui excommunicatur amisisse gratiā propter peccatum contumaciæ, sed si pœniteat de peccato poterit esse in gratiam antequam absoluatur ab excōmunicatione, & propter hoc dicitur, quod priuat quantum ad communicationem exteriorem, priuat enim excommunicatum omni communione tàm spirituali, quàm ciuili, & humana, vt postea videbimus.

16 Hæc autem diffinitio elicitur ex verbis Christi in Euangelio Matth. 18. ex communi consensu, vt etiam fatetur Suarez vbi supra, idem enim significant illa verba Christi. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam etnicus, & publicanus*, ac si dixisset, si quis fuerit contumax, & inobediens ipsi Prælato Ecclesiæ, separa, proijce eum extra ecclesiam, prohibendo illi omnem communionem bonorū ecclesiæ, sicut etnicis, & publicanis huiusmodi communicatio bonorum non est communicata. Prohibitio autem ista communicationis bonorum ecclesię est tradere sic excommunicatum Sathanę secundum modum loquēdi Diui Pauli 1. ad Corinth. 5. vbi fornicarium illum tradidit Sathanæ, i. excommunicauit, & 1. ad Thimot. 1. vbi inquit se tradidisse Himeneum, & Alexandrum Sathanæ, vt discerent non blasphemare. Ratio autem, propter quam excommunicatus dicitur tradi Sathanæ per ipsam excommunicationem, est, quia diabolus est extra ecclesiam, ideo qui per excommunicationem prohibetur communione fidelium orationibus, & suffragijs ecclesiæ, & eijcitur extra ecclesiam, quasi traditur in potestate dæmonis. Vnde 11. quæst. 3. cap. *omnis Christianus* ex Diuo Augustino serm. 68. de verbis Domini dicitur: *Omnis Christianus dilectissimi, qui à Sacerdotibus excommunicatur, sathanæ traditur: quomodo scilicet, quia extra Ecclesiam est diabolus, sicut in Ecclesia Christus, ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apostolus sathanæ esse traditos prędixit excommunicatos à se esse demonstrat*, & eodem capite sequenti ex eodem Diuo Augustino in tractatu 27. ad caput 6. Ioannis. *Nihil sic debet formidare Christianus quam separari à Christi corpore. si enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius, si non est membrum eius. non vegetatur spiritu eius; quisquis autem, inquit Apostolus, spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Vnde multi aiunt vt Anselmus. Caietanus, & aliqui Alij, Paulum tradidisse fornicarium illum Sathanæ vexandum corporaliter ad denotandum grauitatem huius pœnæ, ac in primitiua Ecclesia permisisse Deum excommunicatum etiam corporaliter vexari. Diuus Hieronymus tamen adductus 11. quęst. 3. cap. *Audi*, inquit duobus modis homines tradi de Ecclesia in potestatē diaboli. *Vno modo cum delictum eius manifestum fit Ecclesiæ, & per Sacerdotes de Ecclesia pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & è conuerso conueniat illi illud, quod sequitur, vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.* Quomodo videtur velle, quod hæc traditio non fiat per vexationē corporalem, sed solum per exclusionem à communione fidelium, per quam erubescat, & redeat ad cor.

Probatur hæc diffinitio

17 Hinc patet, quod licèt hæc pœna non videatur con-

Excõmunicationis pœna non est cõtra pietatem

sentanea pietati Christianæ, cũ priuet bonis spiritualibus, tamen non est sic, sed est maximè illi congruens, quia ordinatur ad salutem illius, iuxta illud allegatũ Pauli, *vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi*. Et declaratur cap. 1. de sententia excommunic. in 6.

Solã excommunicationem maiorẽ esse excõmunicationẽ ꝓpriè.

18 Ex omnibus his cõfirmatur id quod diximus solam excommunicationem maiorem esse excommunicationẽ simpliciter, & proinde diffinitionem assignatam non posse competere excommunicationi minori: quia isti effectus, & ratio illi non competunt. Vnde rationabiliter à Scoto, & alijs excommunicatio minor appellatur excommunicatio secundum quid, priuat enim sola perceptione sacramentorum, seu sola participatione passiua sacramentorum. Neque potest dici species excommunicationis in communi, nisi æquiuocè. Vnde dicendum est esse speciem quandam censuræ institutam ab ecclesia ex potestate sibi tradita à Christo Domino ligandi pœnam hanc contra contumaces, ac non statim puniendi hanc contumaciam toto illo rigore, de quo auctoritatem illi dedit, sed prout illi videretur expediens iuxta verba sequentia Christi ibidem. *Amen dico vobis quæcunque ligaueritis in terra erunt ligata in cælis, &c.* Quod videtur confirmari ex cap. vltimo de clerico excommunicato, & ex capite penultimo de sent. excommun. quia ibi ponitur differentia inter excommunicationem Maiorem, & Minorem, & in hoc vltimo dicitur, quod cum quis sub hac forma excommunicat, *excommunico illum*, dicendum est eum non tantum *Minori, quæ a perceptione sacramentorum. sed etiam Maiori excommunicatione quæ à communione fidelium separat, esse ligatũ.* Patet enim hoc discrimen esse à iure institutum, & ex Glossa ibi colligitur, quod excommunicatio minor dicitur de varijs actionibus, vt de peccato mortali, de pœna imposita ab aliquo sibi ipsi, & alijs modis, qui propriè ad excõmunicationem secũdum diffinitionem assignatam ex verbis Christi non congruunt.

Differentia inter excommunic. Maiorẽ, & minorem.

De excõmunicationi minori.

19 Vnde quidam tàm ex Antiquis, quàm ex Recentioribus varias species excommunicationis Minoris colligũt, & aliquibus textibus muniunt. sed vt breuiter agamus, nõ est recedendum à communiori sententia Theologorum, qui vnicam speciem excommunicationis minoris statuunt & eam diffiniunt esse censuram, quæ a participatione passiua sacramentorum tantum priuat, vt supra diximus. Vnde licèt antiquitus, & speculatiuè procedendo videantur posse assignari variæ species: tamen prout nunc est in vsu non est nisi hæc vnica. Quod apertè colligitur ex cap. penultimo de sent. excommunicationis nunc supra adducto, quia ibi dicitur, quod *excommunicatio minor priuat à perceptione sacramentorum*, quę perceptio est idem quod participatio passiua sacramentorum. Atque idem elicitur manifestè ex cap. *si celebrat*, de clerico excommunicato. Nã in eo capitulo ponuntur sex particulę ex quibus tota natura excommunicationis minoris declaratur. Prima est ꝙ existens ligatus excommunicatione minori, & in ea celebrans peccat grauiter. Secundò, quod tamen nullam incurrit irregularitatem. Tertiò, quod non prohibetur eligere, nec ea exercere, quæ ratione iurisdictionis ei competunt. Quartò, quod tamen si scienter sit electus, eius electio est irritanda. Quintò, quod peccat conferendo ecclesiastica sacramenta, sed ab eo collata nõ carent effectu virtutis suæ. Sextò, quod est prohibitus, & remotus à participatione sacramentorum (quæ in sola perceptione consistit) idest, est prohibitus à participatione passiua sacramentorum. Ex his particulis sexta sola continet proprium & substãtialiter effectum, immò essentiam excommunicationis minoris. Vnde hæc solum enumeratur in cap. penultimo de sent. excommunicationis, & per illã distinguitur à maiori eodem cap. & proinde illam solam in diffinitione eius posuimus. Cæteræ particulæ explicant quosdã eius effectus, qui ex ea consequuntur, & sunt declarãdi ad exactam cognitionem huius censuræ.

Vnica est species excõmunicationis minoris.

Diffinitio excomm. minoris.

Sex enumerãtur de excomm. minori totam eius naturã explicantes.

Particulæ allatę de excomm. minori explicãtur

20 Ex prima ergo particula patet quale peccatum sit suscipere sacramenta in ligato excommunicatione minori: est enim peccatum mortale. Quod insinuat canon: dum ait huiusmodi excommunicatũ *grauiter* peccare celebrando: grauiter enim peccare, est peccare mortaliter. Dum autem ait grauiter peccare celebrando significat peccatum mortale ab ipso committi, nedum in celebratione sacramenti Eucharistiæ, sed in perceptione aliorum sacramentorum: quia prohibetur à receptione omnium, ideo faciendo contra hanc prohibitionem, peccat mortaliter. Secunda particula denotat huiusmodi excommunicatum non incurrere irregularitatem propter huiusmodi susceptionẽ indebitam sacramentorum, per quod differt à maiori excommunicatione, in qua qui celebrat fit irregularis, atque hic nulla est dubitatio. Tertia particula est clara.

An excõmunicatus minori excõmunicat. possit eligi ad gradus, beneficia, &c.

21 Circa quartam particulam est dubiũ, quomodo intelligatur. & primò quidem certum est intelligi de electione ad gradus, dignitates, & beneficia ecclesiastica: Quoniã hoc elicitur ex ratione, quam ibi adducit Pontifex, quæ est, *Pro eo, quod ad susceptionem eorum eligitur à quorum perceptione a Sanctis Patribus est priuatus.* Quæ habet locum in beneficijs ecclesiasticis, quæ ordines sacros habent annexos. Verùm est difficultas circa illam particulam *scienter*, quomodo intelligatur, de qua Syluester verbo *excommunicat.* 4. num. 4 Couarruuias cap. *alma*, par. 1. §. 8. num. 3. Suarez disp. 24. sect. 2. nume. 13. & sequentibus, & Alij ab eis citati plura dicunt. Sed breuiter est dicendum cum cõmuniori sententia, quod electio facta talis excommunicati scienter, siue scientia sit ex parte eligentium, siue electi, est irritãda, adeo quod valet solum cum facta est ignoranter tam ex parte electi, quàm eligentium. Atque etiam hoc procedit post editam Bullã *ad euitanda* quo ad ipsum excommunicatum; licèt enim non sit publicatus, vel denunciatus (quod in vsu non est) tamen non debet eligi, quia vt aliàs dictum est, illa Bulla non est edita in commodum excommunicati, si autem electio valeret donec non esset denunciatus, cederet in magnum commodum huiusmodi excõmunicati. Eligentes verò sic scienter, peccant quidem grauiter, quia faciunt contra ius canonicum, non tamen aliquam censurã incurrunt. Dubitatur etiam, an talis electio sit ipso facto irrita, & nulla, an sit irritanda, & donec nõ sit irritata, sit valida. Aliqui tenẽt esse de facto irritam, & nullã, vt Couarruuias cum aliquibus alijs loco citato, atque exponit verbum illud *irritanda est* idest, est declaranda irrita. Alij verò dicunt talem electionem esse validam, donec à Iudice irritetur: quia quod decernitur esse irritandum, donec actu per Iudicem non sit irritatum est validum; hanc tamen electionem debere irritari, & hanc sententiam sequitur Richardus in 4. dist. 18. artic. 7. quæst. 4. in qua hoc dubium tractat. Eandem tenet Suarez vbi supra num. 21. & est vera, & intelligitur tam de beneficio, quod per electionem, quàm de eo, quod per collationem confertur, quia collatio est quædam electio; dũ enim confertur vni ex multis, fit electio illius. Intelligitur etiam de omni beneficio tàm simplici, quàm ordinato ad curam animarum: quia textus simpliciter, & sine limitatione loquitur; & à Doctoribus sic sine limitatione intelligitur.

An ligatus minori excõmunicatione peccet ministrando actiuè sacramenta.

22 Circa quintam particulam occurrit dubitatio qualis sit peccatum illud quod committit ligatus minori excõmunicatione, ministrando actiuè sacramenta. Nam textus dicit, quod licèt peccet, tamen sacramẽta collata ab ipso sunt valida. Quidam dicunt peccare mortaliter, vt Adrianus, & Durandus apud Soto in hoc 4. dist. 22. quęst. 2 art. 3. & Alij apud Suarez disputatione citata sect. 2. num. 5. sed hæc opinio reijcitur; quia apertè repugnat textui allegato. siquidem ibi dicitur, quod ligatus minori excommunicatione non videtur remoueri a collatione, sed à perceptione sacramentorum. Cum ergo non sit illi prohibitum actiuè ministrare sacramenta, nulla est ratio, quod peccet mortaliter. Alij asserunt sic excommunicatum non peccare per se loquendo, sed per accidens, vt Suarez vbi supra, qui citat alios, & eiusdem sententiæ est Nauarus cap. 27. num. 24. sed hæc sententia quoque est falsa: quia repugnat

textui

tatur qui asserit, quod talis excommunicatus peccat conferendo sacramenta, licèt sacramenta valida sint; ergo per se peccat, non per accidens. At respondet illa verba *peccat tamen conferendo ecclesiastica sacramenta* esse intelligenda de illa collatione, quæ simul est collatio, & receptio sacramenti, vt est ordinatio, qua Episcopus ordinat clericos ad sacros ordines, simul enim confert, & suscipit sacramentū; in his ergo peccat quatenus sumit, licèt non peccet quatenus confert. at quando solum confert, sed non suscipit, vt in conferendo sacramentum Confirmationis non peccat.

23 Verùm hæc responsio non satisfacit; quia Pontifex vniuersaliter loquitur: ideo debet intelligi vniuersaliter de collatione sacramentorum quorumcumque, vt de sacramento Pœnitentiæ, non autem de ijs solum, quæ dum conferuntur, etiam suscipiuntur. Verba enim textus sunt hæc. *peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta, sed ab eo collata virtutis non carent effectu.* Vult ergo quod ligatus minori excomm. sit remotus à quacunque susceptione sacramentorum, non tamen à collatione illorum, non tamē concedit, quod sine peccato illa conferat, si conferre velit, sed rem in suo statu sinit. Vnde cum talis excommunicatio minor aliquam indecentiam secum offerat, dicitur non carere aliqua culpa; & ideo peccare; est ergo valde extorta illa expositio.

Opinio vera.

24 Ideo mihi placet opinio illorum, qui asserunt sic excommunicatum conferendo sacramenta ecclesiastica peccare venialiter, quam sequitur Soto in hoc 4. dist. 22. quæstion. 2. art. 3. & indicant Couaruuias vbi supra, & nonnulli alij, quæ suadetur vltra rationem adductam contra præcedentem opinionem, quia Pontifex in eo canone dum dicit, quod si ligatus excommunicatione minori celebret peccat, apponit illam particulam *grauiter*, sed dū loquitur de collatione actiua sacramentorum, inquit tantùm *peccat*, nō apponit autem illam particulam *grauiter*; ergo signum est quod iudicat hoc secundum esse minus peccatum, illud autem primum est mortale; ergo hoc secundum erit tantum veniale.

Impugnatio Suarez.

25 Verùm Suarez eadem disp. 24. sect. 2. num. 12. Aduersus hanc sententiam insurgit dicens, quod ea probabilis esset, si verum esset suppositum, quod facit scilicet ministrare in excommunicatione minori esse peccatum veniale, hoc autem inquit est falsum, tum quia censura hæc per se non est culpa, sed pœna, tum quia non supponit necessariò culpam mortalem. Quod si interdum illam supponeret, posset per contritionem deleri, & sic vult quod talis censura per se sola coram Deo non afferat indignitatem, aut indecentiam propter quam sit contra rectam rationem in illa conferre sacramentum.

Rejicitur.

26 Ego non video hanc impugnationem aliquam speciem probabilitatis habere. Nam suppositum illud est verissimum. Quis enim non videt, quod ligatus excommunicatione minori, quam incurrit per communicationem cum excommunicato maiori excommunicatione, vt videbimus, nunc infra, transgreditur præceptum de vitando excommunicato, quod est peccatum veniale? Vnde etiam si pœniteat peccati commissi, adhuc non habet omnem decentiam, quam habere debent regulariter ministrātes eadem sacramenta, quia illa pœna est deformitas sufficiens. Licèt ergo ibi non esset peccatum, sed per contritionem esset deletū, non sequitur ꝙ illa simplex pęna censuræ non inducat deformitatem propter quam ministrādo in illa peccet. Nam etiam irregularis non habet peccatum, vt puta, quia per contritionem illum deleuit, & tamen peccat celebrando propter illam deformitatem pęnæ irregularitatis.

Verba autem vltima illa in hac particula quinta, *sed ab eo collata non carent effectum virtutis*, sunt notāda contra Syluestrum, qui verbo *excomm.* 4. nume. 1. sequutus Paludanum ait, confessum excommunicato minori excommunicatione, teneri iterum confiteri. Nam vt notauit rectè Soto dist. illa 22. quæst. 1. artic. 3. hoc apertè repugnat verbis prædicti capituli, in quibus apertè dicitur quod sacramentum collatum ab huiusmodi excommunicato non careret sua virtute, & effectu. Quod etiam dicit ibidem Syluester huiusmodi excommunicatum conferendo sacramenta peccare quo ad Deum, nō quo ad ecclesiam, est falsum, quia cū ex censura sit ab ecclesia posita peccat nedum quoad Deum, sed quo ad ecclesiam, vt ibidem notauit rectè Soto.

Confessus ex cōmunicato minori excō municatione nō debet reiterare cōfession. m.

Huiusmodi excommunicatus conferendo sacramēto peccat etiam quoad ecclesiam.

27 Incurritur autem hæc excommunicatio minor solū à iure, licèt enim posset infligi etiā à Iudice, quia si ferri potest à iure; ergo etiam ab homine, cum homo habens authoritatem sit qui facit ius, tamen hoc non est in vsu, sed iudices cum excommunicant de facto intelligunt de maiori. Hæc est communis opinio, de qua Nauarus cap. 27. nu. 25. & Recentiores vbi supra.

A quo feratur excōmunicatio minor.

28 Causæ autem propter quas incurratur variè à varijs Doctoribus afferuntur, vt est videre apud Syluestrum excommu. 4. num. 2. sed vnica tantum est in vsu, ideo Nauarrus vbi supra reliquas omittit, & est sententia communis. Illa autem est cōmunicatio cum excommunicato excommunicatione maiori, & publicè denuntiato in casibus prohibitis, vt infra agendu de effectibus excommunicat. maioris dicemus, & hæc causa elicitur ex cap. *nuper*, de sententia excommunicationis, & alijs, de quibus ibidem. Qui autem communicat cum excommunicato excommunicatione minori non contrahit excommunicationem minorem, quia excommunicatio non transit in tertiam personā secūdum Glosam receptam in cap. *excellentissimus* 11. quæstio. 3. si autem communicans cum excommunicato minori excommunicatione fieret excommunicatus excommunicatio maior, qua quis primo fuit excommunicatus non solum transiret in secundam personam, quæ est ea, quæ secum communicat, sed etiam in tertiam, nimirum in eum, qui communicaret cum eo, qui cum primo communicauit. De absolutione ab excommunicat. minori dicemus infra agēdo de absolutione ab excommunicat. in cōmuni.

Causa propter quas ex com. minor incurritur.

Qui cōmanicat cum excōmunicato, excōm. minori nō fit irregularis.

29 Secundo diuiditur excommunicatio in excommunicationem a iure, & ab homine. Ista duo membra excōmunicationis non differunt eo quia excommunicatio quæ est a iure nō sit quoque ab homine, quia omnis excommunicatio est ab homine habente iurisdictionis potestatem, vt videbimus, sed distinguuntur, quod excommunicatio, quę est a iure, illa dicitur, quam homo habens potestatem fert, tanquam legem stabilem, ac permanentem obligantem sub illa pęna separationis a communione fidelium incurrenda a transgressoribus illius legis. Et huiusmodi sunt omnes leges in corpore iuris positę, vel in extrauagantibus Pōtificum, in quibus statuitur vt aliquid fiat, vel non fiat sub huiusmodi pęna vt est illa, si quis suadente diabolo percusserit clericum sit excommunicatus: Hæc enim est lex perpetua statuta à Papa, quod nemo suadente diabolo percutiat clericum, & transgressoribus apposita est hæc pęna excommunicationis, & separationis a communione fideliū. Excommunicatio ab homine dicitur illud statutum, vel mandatum, quod homo habens eandem potestatem iurisdictionis facit non tāquam legem perpetuam, sed vt talis actio particularis fiat, vel non fiat ab aliquo, vel ab aliquibus sub pęna excommunicationis quod præceptum solum durat pro illa actione, & illa transacta cessat. Vt cum Iudex præcipit alicui, vt comparere debeat sub tali termino coram ipso ad respondendum in iure sub pęna excommunic. &c. & sic de alijs. Hæc distinctio est communis, & frequens Theologorum, & Canonistarum, vt in vsu patet.

Secunda diuisio.

Excomm. in excōm. a iure, & ab homine.

Excōmunicatio a iure quæ dicatur.

Excōmunicatio ab homine quæ dicatur.

30 Differunt autem istę excommunicationes præcipuè quo ad duo. primum quantum ad durationem. Nam excommunicatio à iure est perpetua, & durat donec reuocetur à Superiori: vel ab æquali, vt a Successore, vel per contrariam consuetudinem, & denique eo modo, quo cæteræ leges durāt. sed excōmunicatio ab homine moritur mortuo, aut ablato ab officio, eo qui eam tulit. Atque hanc esse sententiam communem ait Nauarus cap. 27. num. 2. qui in hanc sententiam citat Glosam solemnem in cap. *a nobis*, 1. de sententia excommun. acceptatam ab Hostiensi, Panormitano, Felyno, & Couaruuia, quæ distinguit, quod

Differentia inter excom. a iure & homine.

Excōmunicatio ab homine moritur mortuo latore.

Inter-

Interdictum, siuè sententia excommunicat. simpliciter lata non durat vltra tempus proferentis, nisi Successor eam confirmet, & ratam habeat. sed cum diffiniẽdo, statutum, siuè decretum aliquod facit, ligat etiam post recessum, & mortem: quia statuta talia perpetua sunt de officio Legati capite vltimo.

Quid sit dicendũ de censuris, & statutis factis à Prælatis in visitationib.

31 Ex quo colligit Nauarrus sumendam esse decisionẽ, quid sit dicendum de excommunicationibus, & alijs censuris factis à Prælatis in visitationibus. Dicẽdum est enim quod mortuo, vel ab officio cessante illo Prælato, cessant, & moriuntur, quia non sunt statuta, & leges, sed mandata quædam generalia, vel specialia hominum, quæ illis recedentibus recedunt. Quæ verò decretata sunt definiendo aliquam litem durant quia perpetua sunt, vt dictum est.

Secunda differentia q̃ est quo ad absolutionem.

Primus casus qui excipitur.

32 Alia differentia est quo ad absolutionem, quia lata ab homine, potest solum ab eo auferri, vel à successore eius in eadem auctoritate, & causa, siuè ordinaria, siuè delegata, vel à superiore eius, aut à delegato eius cap. *Pastoralis*, §. *præterea* de officio delegati. Excipiũtur tamen casus ex speciali decreto Summi Pontificis. Primus est quando excommunicatio lata est à persona habẽte auctoritatem delegatam, & completur tempus auctoritatis delegati; tũc enim non potest amplius absolui ab eo, quia nõ habet amplius auctoritatem, neque à successore, quia fortasse non habet successorem: Vnde recurrendum esset ad superiorẽ illius; tamen ex speciali priuilegio cap. *quærentis*, de officio delegati conceditur illi facultas, vt etiam postquã functus est auctoritate sua intra annum à lata sententia possit absoluere excommunicatum à se, si voluerit parere sententię, non verò post transactum annum.

Secundus casus de incendiario.

33 Secũdus casus est, de incẽdiario, qui propter hoc delictũ est excõmunicatus & denũtiatus talis ab Episcopo; neq; .n. incendiarius est ipso iure excõmunicatus vt habet Glosa in cap. *tua*, de sententia excomm. sed debet excommunicari ab Episcopo; lata autem excommunicatione, & facta denunciatione ille excommunicatus non potest amplius absolui ab Episcopo, sed à Sede Apostolica sola, quia Papa eo capite *tua* hunc casum sibi reseruat.

Tertius casus de amittente potestatem iurisdictionis.

34 Tertius casus est, quãdo Iudex ille, & superior amittit iurisdictionis potestatem, vt quia ipse excommunicatur excommunic. maiori, vel suspenditur: Quod est euidens: quia cum amittat potestatem, illa amplius vti non potest; vt habetur cap. *audiuimus* 24. quæst. 1.

Quartus casus.

35 Quartus casus est quando excommunicatio lata ab inferiori est confirmata à Papa ex certa scientia, tunc enim inferiori qui eam tulit, non potest ab ea absoluere secundũ Antonium Andræam recep. in cap. ex *frequentibus* de institutione. Et ratio est clara, quia ex quo Papa eam confirmat, eã sibi aduocat, & aufert ab auctoritate inferioris.

De excõmunicatione à iure.

36 De excommunicatione verò à iure, & non reseruata Papæ est magna contentio inter Doctores. Conueniũt quidem posse tolli ab Episcopo, qui illam posuit; at non conueniunt, an possit tolli ab inferiori, vt à quocunque sacerdote. sed de hoc infra agẽdo de absolutione ab excommunicatione.

De absolutione ab excommunicat. minori à iure.

37 Quantum verò ad excommunicationem minorem non reseruatam clarum est, quemlibet sacerdotem ab illa posse absoluere, in quo oẽs conueniunt, vt habetur apertè illo capite *nuper*, vt dictum est. Requiritur tamen vt habeat potestatem iurisdictionis ordinariam, vel delegatam quia sine hac auctoritate non potest absoluere, neque etiã à venialibus culpis; vt diximus de Pœnitentia. disputa. 25. cap. 3. num. 71. contra Caietanum.

Quæ excommunicatio sit iusta, & quæ iniusta, vbi de eo, qui potest illam ferre de causa, & forma ferenda differitur. Caput Secundum.

Ad excom. iustã requiruntur quinque conditiones.

38 SEcunda diuisio excommunicationis est in iustam, & iniustam. Ad iustam requiruntur tres, seu potius quinque conditiones. Prima quod sit lata ab eo, qui habet potestatem illam ferendi. Secunda quod sit propter causam debitam. Tertia quod sit debito modo lata. addere possumus alias duas, quas Scotus expressè ponit, & Alij subintelligunt, scilicet, quod culpa propter quam excõmunicatio fertur sit probata per processum legitimè formatum, & Quintò quod sit lata cum intentione debita. Quo ad primum requiritur potestas conueniens iurisdictioni; pertinet enim ad potestatem iurisdictionis, non ordinis. Vnde non sacerdos potest excommunicare, & absoluere habens debitam potestatem iurisdictionis, nõ suspectam. Quæ autem sit potestas iurisdictionis, & in quibus sit, & quo ordine, diximus de pęnitentia disp. 25. & 31. quicunque ergo habet potestatem iurisdictionis, siuè ordinariam siuè delegatam in suos subditos potest ferre excommunicationem. Quod de Episcopis habetur capite *qualiter* 2. de Accusatio. & capit. *transmissam*, de elect. ac ferè toto titulo de officio ordinarij, & in Concilio Tridentino sess. 6. cap. 3. de Reformatione. de Vicario Episcopi, & Capitulo, & eius Vicario sede vacante cap. *Rom.* in 6. & cap. *cum olim*, de maioritate, & obedientia & ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 16. de Reformatione. De alijs Prælatis ab Episcopo patet ex cap. *Nemo Episcopus* 11. quæst. 3. vbi supponitur presbyterum posse excommunicare. Idem dicitur de Plebano cap. *cum ecclesiarum*, de officio Iudicis ordinarij. De Priore in cap. *cum in ecclesiis*, de maioritate, & obedientia. In quibus id notant Doctores, & Couarruuias cap *alma* 1. par. §. 8. nume. 6. De Superioribus Religionum in caput *cum in ecclesiis*, de maioritate, & obedientia capite *sicut*, de simonia, & alijs iuribus, omnes enim isti dicuntur habere potestatem ordinariam, & quasi Episcopalem in suos subditos. Quo fit vt simplex sacerdos, vel simplex curatus, vel Parochus Ecclesiæ alicuius non possit excommunicare de iure communi, quia nõ habet potestatem iurisdictionis hãc in foro exteriori; & multo minus fœmina, quia potestas ecclesiastica data est viris, non fęminis, vt dixi supra de irregularitate cap. 6.

Potestas iurisdictionis plenaria est in Papa.

39 Pro notitia autem horum notandum est, quod potestas iurisdictionis principalis, & plenaria est in Summo Pontifice, & descendit in Episcopos, & alios Prelatos inferiores per concessionem Pontificis immediatè, vt diximus cum Scoto, & Alijs supra in materia de pęnitentia disp. 25. & 31. Hinc fit quod ipse Pontifex potest per se ferre excommunicationem, & alij Prælati per potestatem acceptam à Deo sed subiectam limitationi Papę, vel vt Alijs placet, à Papa: Vnde in illa ferenda se habent tanquam Cõmissarij Summi Pontificis, & ex auctoritate sibi ab eo cõmissa, vt dixit Scotus dist. 25. quæst. 1. §. *quarta pęna*. Vnde habent limitatam potestatem, & eo modo, quo a Pontifice hæc potestas est illis limitata, & communicata, quæ limitatio patet ex sacris canonibus. Ratio autem est, quia vt ait Scotus in 4. dist. 19. art. 5. excommunicatio est exclusio à communione fidelium; at nemo potest pręcipere omnibus fidelibus Christianis, vt aliquem excludant a sua cõmunione, nisi habeat auctoritatem super omnes fideles: solus autem Papa habet potestatẽ super omnes fideles, quia ipse est Pastor vniuersalis Ecclesiæ, ideo solus Papa potest excommunicare, & dare auctoritatem alijs excommunicandi. Quo fit, quod cum quilibet Prælatus inferior à Papa excommunicat, quicunque ille sit, excommunicet potestate sibi tradita à Papa. Quo loco licet Scotus innuat aliam rationem huius potestatis posse fortè afferri; hunc tamen modum maximè approbat: Vnde dist. 25. loco citato eundem modum dicendi sequitur, vt diximus.

40 Ex hoc deducit Scotus inferiores Prælatos à Papa non posse aliquid efficere per potestatem iurisdictionis, siuè excommunicandi, nisi id, quod sibi à Papa est concessũ quod confirmat ex illa regula iuris. *Quod non est concessũ est prohibitum.* Hæc enim regula habet veritatem in his, quæ non conueniunt regulariter alicui, sed solum ex concessione speciali: hęc autem potestas iurisdictionis non cõpetit nisi Pontifici proprie, & regulariter, ac immediatè, alijs verò solum ex concessione eius, & eo mediante, quia vt diximus locis citatis auctoritas hæc data fuit Petro, *pasce*

oues meas. & tibi dabo claues Regni cælorum, & per ipsum ecclesiæ, siue alijs Pastoribus, & ideo licet dicatur auctoritas ordinaria, non dicitur, quia independenter illam habeant à Papa, sed quia ordinariè illam Papa confert habentibus similes prælaturas: Vnde habent illam limitatam, secundum quod limitat ipsam eis Papa. Intelligitur autem illam eis concedere quantum opus est ad suum munus exercendum, dum in certis casibus illam sibi reseruat, & limitat; Vt quod Episcopus non possit excommunicare etiã suos subditos extra episcopatum 11. quæst. 3. cap. *Episcopum* & cum alijs limitationibus iuxta Clem. 1. de for. compet. vel non nisi de consensu illius Episcopi Diœcesis in qua manet, & similibus.

Obiectiones ex Soto.

41 Verùm Soto in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. inuehitur in Scotũ, quem asserit sustinere. Primò, quod nemo præter solum Papam potest propria auctoritate excommunicare excommunicatione propriè dicta, quæ priuet à communione omnium fidelium, & omnibus suffragijs ecclesiæ vt dictum est. Secundò, quod aliquis sit excommunicatus, & tamen non priuetur suffragijs ecclesiæ totius. Quod autem non solum Papa, sed quilibet Episcopus non suspẽsus, nec prohibitus possit propria auctoritate suum subditũ excommunicare probat, & primò sic.

Prima ratio Soto.

Ad excommunicandum nihil aliud requiritur, nisi iurisdictio. At quilibet Episcopus habet potestatem iurisdictionis, quia habet vim cognoscendi causam, & ferendi sententiam in suum subditum; ergo quilibet Episcopus potest auctoritate propria excommunicare.

Secunda rõ.

Secundò. Auctoritas excommunicandi fuit concessa Apostolis Matth. 18. dum dicit: *quæcunque solueritis, &c.* Episcopi verò succedunt Apostolis cap. *quorum vices*, dist. 68. ergo omnes Episcopi iure diuino habent auctoritatem propriam excommunicandi.

Tertia ratio.

Tertiò. Quicunque non audit Ecclesiam, potest ab illa excommunicari, vt patet eodem loco Euangelij Matt. 18. At quicunque defert crimen alterius ad Tribunal Episcopi, dicit ecclesiæ, & qui non audit Episcopum, nõ audit ecclesiam; ergo Episcopi habent auctoritatem publicandi illum tanquam ethnicum, & publicanum; quod est illum excommunicare.

Quarta rõ.

Quartò. Adducit canonem *corripiatur* 24. quæst. 3. qui est Augustini can. *audi* 11. quæst. 3. qui est Hieronymi. immo 16. quæst. 2. canon. *visis*, excommunicatio appellatur Felix Episcopi Mucio.

Reijcitur. Primus error Soto.

42 Verùm Soto parum accuratè legit Scotum. Primò enim falsum est Scotum asserere aliquem esse excommunicatum, & nõ esse priuatum suffragijs totius ecclesiæ, immo oppositum disertè tradit. Quoniã inquit, quod si Episcopus non haberet auctoritatem hanc à Papa, non posset excõmunicare: quia excõmunicatio priuat à communione omniũ fidelium, & à suffragijs totius ecclesiæ: Episcopus autem non habet potestatem super totam ecclesiam, ideo auctoritas, qua excommunicat est auctoritas sibi data à Pontifice.

Secundus error Soto.

43 Secundò. æquiuocat: cum ait, & probare nititur, quod Episcopus excommunicare potest propria auctoritate. Nam Episcopum habere propriam auctoritatem iurisdictionis potest intelligi duobus modis. Vno modo quod sit propria Episcopi idest ordinaria, siuè sibi ordinariè competens, non ex delegatione, & hoc modo clarum est Episcopũ posse propria auctoritate excommunicare, quia hoc potest facere per auctoritatem ordinariam sibi competentem. Et hoc probant argumenta ipsius Soto, neque hoc negat Scotus. Alio modo potest intelligi Episcopum excommunicare auctoritate propria idest independenter ab auctoritate Papæ, sed immediatè sibi tradita à Christo Domino, & independenter à Papa, & hoc modo est falsa, & communiter reiecta, vt ostendimus supra de pœnitentia disput. 31. cap. 3. & 4. (nam licèt aliqui Catholici teneant auctoritatem iurisdictionis Episcoporum esse à Deo immediatè; tamen dicunt illam habere subordinatam potestati Papæ, quæ opinio est probabilis, & reddit in idem cum prima vt ibidem ostendimus.) Et hoc modo dicit Scotus Episcopum non posse excommunicare auctoritate propria: & hæc sententia nedum non est falsa, nec noua, sed plurimi & præsertim Recentiores eam sequuntur, vt videre est in præcitata disputatione. Immò ipsemet Soto eam sustinet eodem lib. 4. distinct. 20. quæst. 1. art. 2. concl. 4. Vnde sui ipsius oblitus est. & hanc sententiam vt communem sequitur Suarez tomo de censuris disp. 2. sect. 2. nu. 2.

Quandoque authoritas prædicta impeditur, et quo modo.

44 Obseruãdum est autem personas, quibus competit hæc potestas aliquando impediri, ne hæc eorum potestas habeat effectum: impedimenta autem ista possunt esse varia.

Primũ impedimentum.

Primum si quis censura excommunicationis maioris sit ligatus publicè, iste enim est suspensus à potestate iurisdictionis, vt infra patebit; si autem non sit publicè denunciatus vel notorius, eius potestas non impeditur; quod est verum vniuersaliter de omnibus censuris. Ecclesia enim noluit censuram occultam hanc potestatem auferre ad vitanda multa inconueniẽtia: Immò si quis occultè potestatem iurisdictionis, quam non habet vsurpet eius actus, validi sunt ex decreto ecclesiæ; quæ supplet defectum eius, vt infra dicetur, & habet Glosa secunda, & Doctores in caput *nihil* de electione.

Secũdum impedimẽtum.

Alius casus est si habeat auctoritatem delegatam, & delegans mortuus sit, vel suspensus, &c. vel si habet superiorem, & superior ei illam potestatem abstulit.

Tertiũ impedimentum.

Itẽ si recuset, vel appellatio legitima interponatur antequam ferat excommunicationem. In his enim casibus potestas impeditur, vel potius aufertur potestas excommunicandi. Quibus autem personis competat excommunicari, & quando ea ligentur, dicam capite sequenti.

Quando excommunicatus peccat.

45 Qui autem excommunicat non habens talem potestatem peccat mortaliter secundum Diuum Thomam 2. 2. quæst. 60. art. 6. quia vsurpat alienum officium. Qui etiam excommunicat iniustè peccat mortaliter secũdum Richardum in 4. dist. 8. quæst. 4. art. 4. Qui non seruat debitam formam scilicet monendo canonicè, vt infra dicam cap. *sacro* de sententia excom. & multo magis secundum Scotum, qui, vt videmus, valde inuehitur contra Prælatos ex leui causa vtentes hoc gladio.

An metus in Iudice impediat censuram.

46 Sed dubium est an si quis timore inducatur ad excommunicandum aliquem, vel ferendam aliquam aliam censuram, illa excommunicatio, vel censura valida sit. Et videtur quod non, quia timor videtur facere actum inuoluntarium ad ferendum autem censuram, & omnem sententiam requiritur intentio ferendi sententiam, sine enim intentione nihil fit cap. *cum voluntate*, de sententia excom.

Solutio.

mun. sed dicendum est quod timor non facit inuoluntariũ absolutè, sed solum secundum quid, vt aliàs ostendimus in 3. dist. 15. de proijciente merces in mare ob timorem mortis; diximus enim actum illum esse simpliciter voluntariũ, inuoluntarium verò secundum quid. Dummodo ergo qui profert sententiam excommunicationis, & censuræ in aliquem intendat illam ferre, licèt ex timore illam ferat, & ideo sit inuoluntaria secũdum quid, est valida: quia est voluntaria simpliciter. Verùm est quod potest supponi non adesse intentionem excommunicandi, nisi ex aliquo alio signo exteriori id appareat: donec tamen nõ constet apertè, non habuisse intentionem, debet timeri, & procurari absolutio.

Excommunicatio est iniusta quãdo causa nõ est legitima.

47 Secundò principaliter excommunicatio est iniusta, quando fertur sine debita causa; causa autem legitima, & iusta est peccatum mortale. si enim quis ferret excommu. in aliquem propter actum bonum, vel quia vitat actum malum, excommunicatio illa contineret intollerabilem errorem:

Excommunicatio quãdo cotinet intollerabilem errorem.

ita enim, & præceptum de malo faciendo, vel de bono vitando continet intollerabilem errorem; ideo huic legi, & præcepto non potest annecti pœna excommunicationis cap. *solet*, & cap. *venerabilis*, de sententia excomm. in 6. At non quodcunque peccatum mortale, sed vt inquit Scotus debet esse peccatum enorme, & publicum.

Frequẽs vsus excõmunicãdi detestatur à Scoto.

Vnde Scotus dist. 19. quæst. 1. art. 5. inuehitur in quosdam Prælatos, quos fatuos vocat, qui proni sunt ad excommunicandum, & valde detestatur frequentem vsum excommunicatio-

cationis, siquidem excõmunicatio, inquit, *est gladius Ecclesiæ, qui tamen ab Apostolis raro inuenitur extractus: in omnibus enim Epistolis Pauli non inuenies, quod excommunicauerit nisi tribus vicibus. Primò, 1. ad Cor. 5. omnino inquit, inter vos auditur fornicatio qualis nec inter Gentes, ita ut vxorem patris sui quis habeat*. Et sequitur *ego autem absens corpore, præsens autem spiritu iudicaui eum vt præsens qui hoc operatus est in nomine Domini nostri Iesu Christi congregatis vobis in vnum, & vno spiritu cum virtute Domini Iesu tradere huiusmodi hominem sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. idem in prima ad Timotheum 1. quidam circa fidem naufragauerũt ex quibus Hymeneus & Alexander, quos tradidi sathanę, vt discant nõ blasphemare. tertiò, idem ad Galatas 1. si quis vobis euangelizauerit, præter illud, quod accepistis, anathema sit*, hæc Scotus.

Apostolus prohibuit aliquando bonis cõmunicare cum malis, sed illos non excommunicauit.

48 Subiungit Scotus, Apostolũ quidẽ alibi prohibuisse bonis cõmunicare cũ malis, nõ tñ illos excõmunicauisse. Nã 1. Cor. 5. inquit, *si is, qui fornicatur inter vos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax nec cũ huiusmodi cibũ sumere*. itẽ ad Thessa. 3. *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini, vt subtrahatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante*. & post pauca. *si quis non obedierit verbis nostris per epistolã hanc, notate & non cõmisceamini cum illo, vt confundatur*. Et tamen qualiter cũ illo liceat cõmunicare subdit. *Nolite quasi inimicũ existimare, sed corripite vt fratrẽ*. idẽ 2. Tim. 3. *erunt homines sese amantes*. & post pauca. *hos deuita*. idẽ cap. 4. *Alexander ærarius multa mala mihi præstitit quem deuita* item ad Tim. 3. *Hæreticum hominem post vnam, & secundam monitionem deuita*.

Excommunicatio nõ est annexa peccato hæresis iure diuino, sed iure ecclesiastico.

49 Hic locus est obseruãdus: quia secundũ Scotũ habemus, quod peccato hęresis nõ est annexa pęna excõmunicationis ex natura peccati, seu iure diuino, sed ex iure humano. Vnde si per Canones non imponeretur excõmunicatio huic peccato, hæreticus nõ esset excõmunicatus. Qđ dico ꝓpter nonnullos Catholicos, vt sunt Echius in Enchiridion cap. 27. & nonnullos alios, qui tenent oppositũ ꝓpter hanc auctoritatẽ D. Pauli ad Titũ 3. *hæreticũ hominẽ post primã, & secundã admonitionẽ deuita*. Nam secũdum Scotũ ex his verbis Pauli non habetur, quod hæreticus sit vitandus, quia sit excõmunicatus, sed propter periculũ, ꝙ fidelis incurrere posset cõuersando secũ: hæretici enim hominis sermo vt cancer serpit; vt habet idẽ Apostolus 2. Corint. 2. & secundũ eũdem Apostolum ad Galatas, *nescitis, quia modicũ fermentũ totã massam corrũpit*. Et dato quod ibi esset sermo de separatione per excõmunicationẽ, patet, quod illud est præceptũ Apostoli nõ Christi: ideo si ibi excõmunicatur, patet quod illa excõunicatio est ab Ecclesia, .s. ab ipso Apostolo, qui est Prælatus Ecclesię, non à iure diuino; ideo hic locus non fauet Echio, sed est ad oppositũ, & proinde posset contingere, quod aliquis esset hæreticus, & non esset excõmunicatus; licèt modo de facto hæresi sit ab ecclesia excommunicatio annexa cap. *excõmunicamus*, de hæreticis, & alibi. Prædictam opinionem Scoti sequitur Suarez disp. 2. sect. 1. licèt Scotum non nominet.

Ex omnibus locis scripturæ solũ in tribus sentẽtia excõmunicationis lata est secũdum Scotum.

Debita forma & legitimus processus fuit in excommunicationibus latis ab Apostolo.

50 Redeundo vnde discessimus, etiã Ioã. Apostolus in sua Canonica epistola c. vnico inquit. *si quis venit ad vos, & hãc doctrinã non affirmat, nolite eũ recipere* in domo, nec aue ei dixeritis: *qui enim dicit aue, cõmunicat eius operibus malignis*. Ex oĩbus his locis dicit Scotus solũ in trib. primis authoritatibus latã esse sentẽtiã excõmunicationis simpliciter .i. ipso facto. Quia vrgens, & necessaria causa fuit. Nã in duobus primis fuit peccatũ enorme, & publicũ, & ideo fuit causa iusta (subiũgit Scotus, ꝙ fuit etiã ibi dbita forma, quia processus legitimus, & intentio recta; quia intẽdebatur correctio delinquentis; vnde, & primus ille per illã excõmunicationẽ correctus fuit, vt patet per epistolã 2. ad eosdẽ Cor. c. 2. in qua monet eos eũ consolari, ne absorbeatur profundiori tristitia, in quib. verbis tãgit Scotus reliqua, quę pertinent ad iustã excõmunicationẽ .i. debitã formã, & debitã intentionẽ in ferẽte excõmunicationẽ, de quibus nũc infra. subiungit in reliquis duobus casibus nullã legi pœnitentiã: ex quo videtur colligi, quod illi fuerunt apostatæ à Religione, & quod in illa apostasia perierint) In tertio casu etiã fuit vrgens causa: quia illa fertur contra prædicãtẽ aliquid repugnans fidei sanctæ: fuerunt enim tunc pseudo Apostoli. In alijs autem auctoritatibus adductis, in quibus ꝑcipit vitare malos, vel simpliciter, vel quoad aliquos casus non videtur ita plenè esse lata sententia excommunicationis: quia non videntur illi traditi sathanæ; statim enim habuit potestatem diabolus vexãdi eos, vt scribit Nicolaus de Lyra super epist. 1. ad Cor. Nõ sic autem probabile est factũ fuisse de omnibus malis, quos scribit esse vitandos. Ex quo videtur velle Scotus, quod in illis auctoritatibus Apostolus cõminauerit sentẽtiã excõmunicationis; vel ordinauerit prius esse comminãdã, non aũt tulisse, vel ordinasse, vt ipso facto ferretur. Hæc Scotus. Atque hæc sententia Scoti, quod nonnisi ex grauissima causa sententia excõmõnis debeat ferri, confirmatur nedũ iure antiquo cap. *corripiatur* 24. quęst. 3. cap. *nemo*, 11. quæst. 3. sed ex Concilio Tridẽtino sess. 25. cap. 3. de Reformat. in quo statuitur, si peccatũ, & contumacia alijs pęnis, quã excõmunicatione possit corrigi eis, prius vtendũ esse; Qui etiã fuit mos antiquæ ecclesiæ, vt colligitur ex cap. *veritatis*. de dolo, & contumacia, & cap. *pręsents* 5. quæst. 2. & alijs iuribus.

Conc. Tridẽt.

Peccatũ veniale periculosũ potest esse causa legitima ferendi excõmunicationem minorem.

51 Ex dictis ergo hucusque habemus, quod ad iustam excommunicationem præter auctoritatem iurisdictionis in excommunicante requiritur causa iusta, & quod hęc est peccatum graue, quod non potest esse, nisi sit mortale: veniale enim non est graue, siquidem stat cum gratia. Veniale tamen si sit graue, & periculosum inducendi aliquod malum graue, quod Prælati iudicio, & discretioni relinquitur discernendum, potest esse materia excommunicationis minoris, e.g. Aliquis delinquit aliquo peccato veniali, sed grauiori, vt puta, Regularis ambulando certis horis extra Monasterium, non tamen ad aliquem malum finem; quia autem superior cognoscit hanc vagationẽ parere, vel posse parere aliquod malum, vel incõmodũ Religioni, potest præcipere illi sub pęna excõmunicationis minoris, quæ vt diximus, est priuatio à perceptione sacramẽtorum, vel ipso facto incurrẽda, ne tali hora extra Monasteriũ ambulet. Hæc erit causa iusta. Quod si transgrediatur, incursit excommunicationẽ minorem, quia peccat per inobedientiam mortaliter, licèt peccatũ propter quod excommunicatio fuit imposita sit peccatum veniale. Quod autẽ peccatum veniale sit sufficiẽs materia excommunicationis minoris, probatur, quia de facto excõmunicatur excommunicatione minori, qui cõmunicat cũ excommunicato maiori excõmunicatione in rebus humanis; vt qui salutat excõicatũ, vel cũ eo loquitur de rebus humanis. At cõstat, ꝙ salutare hominẽ excõicatũ, & cũ eo loqui, non est peccatũ mortale: est ergo peccatũ veniale, & tñ ꝓ illo imponitur excõicatio minor, vt patet, & oẽs concedunt, & infra ostendã, & habetur expressè Conc. Carthag. 4. cap. 24. Hęc tñ cõmunicatio licèt ex suo genere sit peccatũ veniale, tñ quatenus specialiter est prohibita est peccatum mortale.

Verus intellectus cap. sacris.

52 Et hoc modo intelligendum est cap. *sacris*, de iis, quæ vi. Et alia iura, in quibus dicitur, peccare mortaliter eũ qui cõmunicat cũ excõmunicato; sensus enim est, quod licet ipsa cõicatio ex genere suo sit peccatũ veniale, tñ quatenus est ꝓhibita est peccatũ mortale. Et hoc eodẽ modo videtur velle intelligere Doctores dũ dicũt cõionem cũ excõmunicato esse peccatũ veniale, & tñ per illã incurri excõmunicationẽ minorẽ, cũ teneãt excõmunicatũ minori excõione esse priuatũ participatiõe passiua sacramẽtorũ: Certũ est. n. p peccatũ veniale neminẽ excludi a pceptione sacramẽtorũ. Vnde cũ quis p excõionẽ minorẽ excludatur à participatione passiua sacramẽtorũ, seq̃ esse peccatũ mortale. Nõ ergo põt intelligi, ꝙ sit peccatu veniale, vt ipsi quoque tenẽt, nisi ꝓdicto modo, qa in re ipsi sũt valde obscuri

Peccatum internũ non est sufficiens causa excommunicationis per se.

53 Quod ergo materia excommunicationis maioris sit solum peccatum mortale à minus patet ex iuribus superius adductis in comprobationem opinionis Scoti. At non quodcumque peccatum mortale est sufficiens materia huius censuræ, sed vt inquit Scotus debet esse publicum. Ex

quo sequitur, quod debeat esse externum. Nam clarum est quod per peccatum internum non potest imponi excommunicatio; quia Ecclesia non iudicat de occultis. Quæ est regula clara ab omnibus Theologis, & Canonistis cõcessa, & habetur cap. *tua nos*, de Simonia §. 3. & cap. *sicut tuis*, eodem titulo, & desumitur ex Apostolo 1. ad Cor. 4. *nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.* Et ex ratione naturali est euidens: quia iudicium fieri nõ potest sine cognitione: peccata autem occulta sũt ignota pro hac vita secundum legem ordinariam; ideo Ecclesia de illis nõ potest ferre iudicium condemnando, vel absoluẽdo. Hoc autem totum est verum de actu interno, & occulto per se: At loquendo de actu interno, quatenus est iunctus actui externo scilicet quatenus est causa actus externi sic cadit sub iudicio Ecclesiæ & potest præcipi, puniri, & prohiberi, vt diximus de Pœnitentia disp. 18. cap. 2. in fine nu. 67.

Peccatũ debet esse perfectum, & cõsummatum.

54 Ex his deducitur, quod sicut delictum propter quod imponitur excommunicatio debet esse actus externus, vel iunctus externo, ita nũquam incurritur excommunicatio, nec censura, nisi actus sit perfectus, & consummatus prout lex statuit: quia pœnæ sunt restringendæ, non ampliandæ. Vnde si desit aliqua conditio per quam actus non iudicetur perfectus, & consummatus, vt lex requirit, nunquam incurritur excommunicatio, nec censura.

Quandoque præceptũ de re leui est sufficiens causa vt excõmunicatio imponatur.

55 Obseruandum est tamen quandoque contingere posse, vt præceptum superioris sit de re leui, vel indifferenti in se, & tamen sit causa, & periculum inducat maioris mali, vt si superior præcipiat, ne quis tali hora ambulet in tali loco sub pęna excommunicationis absolutè, quia prębidet, vel dubitat quod aliquod graue malum sit euẽturũ, si quis transgrederetur hoc præceptum obedientiæ, licèt sit de re leui in se, esset peccatum mortale, & consequenter ille esset excommunicatus excommunicatione maiori, sed ab huiusmodi præceptis, ex leuibus causis, & cum excommunicatione simpliciter est abstinendum.

Contumacia est simpliciter necessaria ad incurrendum excommunicationẽ

56 Denique requiritur contumacia, atque hæc adeo est necessaria, vt nemo vnquam incurrat excommunicationẽ, nisi adsit contumacia ex inobedientia contra Ecclesiam. Et hoc siue excommunicatio fit à iure, siue ab homine, & rationem optimam affert Scotus, quæ est; quia quotiescũque quis est paratus obedire Ecclesiæ quantocunque peccato graui peccauerit, non est habendus vt ethnicus, & publicanus: quia hæc pœna, quæ est excommunicatio de ordine Christi, infligenda est illi solum, qui Ecclesiam non vult audire illi parendo; quare cum quis est paratus obedire, neque est contumax, non debet contra illum ferri sententiam excommunicationis. Quæ sententia est etiam D. Thomæ in hoc 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæstiuncula 3. & reliquos Scholasticos antiquorum in 4. distin. 18. D Bonau. par. 2. art. 1. quęst. 2. Richardi art. 3. quęst. 2. Theologorum aliorum, & Canonistarũ citatorũ à Couarruuia cap. *alma* par. 1. §. 9 num. 4. & sequen. à Suarez disp. 4. sect. 5. Hanc autem opinionem defendit Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. contra Caietanum, & alibi, & omnes fundantur in ratione adducta à Scoto, quam ipsi Soto concl. 4. & Suarez aliis rationibus ex eodẽ fundamento pẽdentibus muniunt, vt quia excommunicatio est medicinalis cap. *cũ medicinalis* de sent. excommunic. ideo cum quis obedit Ecclesiæ, & recedit à peccato, nõ debet excommunicari. Et quia Ecclesia non consueuit punire hac censura peccatum transiens, quod non obligat ad restitutionem, nec continuationem habeat. Et quia contingeret sæpè excommunicare hominem existentem in gratia propter pœnitentiam iam factam, & similia.

D Thomas.
D. Bonauen.
Richardus.
Soto.

57 In cõtrariam tamẽ sentẽtiam citatur Caietanus 2. 2. quæst. 69. art. 2. à Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. à Suarez vbi supra; Ego tamen nullum inuenio Comentarium Caietani in illum articulum. Sed quidquid sit de Caietano, Hæc sententia asserit excommunicationem posse ferri propter peccatum præteritum, in tali autem excommunicatione patet nullam incurri contumaciam. Pro hac sententia afferuntur multa exempla in iure: in quibus quis excommunicatur ob peccatum præteritum. Nam cap. *Guilisarius* 23. quęst. 4. Siluerius Papa excommunicat eos, qui dolo, & vt ipsum comprehenderant, & in exilium miserãt. Alia similia habentur de Diuo Ambrosio excommunicãte Theodosium propter peccatum præteritum, & Innocentius excommunicauit Arcadiũ Imperatorem propter peccatum præteritum cap. *duo sunt*, dist. 96. idem videtur haberi cap. *quidam*, 5. dist. 1. in quo canone magnam vim facit, vt aiunt Caietanus: deinde cap. *Raptores*, & cap. *eos qui rapiunt*, 36. quæst. 2. imponitur censura pro raptu iam facto, & similia iura habentur imponentia censurã pro peccatis factis. Adducitur etiam pro Caietano caput *quidam*, 5. quæst. 1. vbi Gregorius excommunicat quẽdã qui occultè libellum contra alium posuerat, *nisi se proderet*, ergo posuit excommunicationem pro peccato præterito.

Refelluntur rationes adducta.

58 Cæterùm hęc minimè obstant sententię communi, quod semper necessaria sit contumacia, vt probat ratio adducta à Scoto, & ratio ipsa docet. Excõmunicatio enim est pęna statuta à Christo Dño, vt Ecclesia ea vtatur cõtra peccatores ad hoc vt resipiscant à peccatis, ideo intrinsecè requirit, quod moneat peccatores, vt ab illis peccatis recedãt vel aliqua certa peccata vitent, quod si contumaces sint, ferat ipsam excõmunicationem, si autẽ pareant, nec sint cõtumaces nulla opus est excommunicatione. Ideo clarũ est intrinsecè includere contumaciam in Ecclesiam. Nõ enim excommunicatio fertur propter peccatum contra legẽ naturæ, vel Dei, vel Ecclesiæ, sed propter peccatũ inobedientiæ, quo præcipitur, vt vel illud peccatum vitetur, vel derelinquatur. Vnde qui excõmunicatur, necesse est, quod cõmittat duplex peccatũ .s. peccatũ prohibitum à lege propter quod vitandũ Ecclesia imponit hanc pœnã, & secũdo cõmittat peccatũ transgressionis obedientiæ Ecclesiæ, quæ præcipit, vt non cõmittatur illud peccatũ in lege prius prohibitũ, & hoc secundũ peccatũ, quod est cõtumacia, est illud propter quod incurritur excommunicatio, & quando illud non adest nunquam propter primum incurritur excommunicatio.

Duplex peccatũ requiritur ad incurrendũ excõmunicationẽ & quomodo.

59 Pro solutione aũt obiectionũ in contrarium, omissis multis quæ hic à Doctoribus congeruntur, notandũ est quod vt dictũ est excommunicatio est duplex .s. à iure, & ab homine, in excommunicatione à iure, patet adesse duplex præceptũ, vt e.g. in excommunicatione lata contra simoniacũ, nã primò, est præceptũ iuris diuini quod sacra non vendãtur, secũdò, est pręceptũ Ecclesiæ, quæ præcipit vitãdũ esse hoc peccatũ sub pęna excõmunicationis. Qui est simoniacus primò peccat contra præceptũ diuinũ, sed non propter hoc esset excommunicatus, sed est excõmunicatus quia Ecclesia pręcepit vnicuiq. ne emat, vel vẽdat sacra, & ille hoc præceptũ transgressus est, & propter hanc inobedientiã, & cõtumaciã quæ etiã est peccatũ mortale, incurrit excõnẽ.

Contumacia quomodo sit in excõmunicatione à iure.

60 In excommunicatione etiã ab homine, est duplex præceptũ, alterũ quo peccatũ prohibetur, alterũ Ecclesiæ, quo iterũ prohibetur sub pęna excõmunicationis, e.g. Pręlatus præcipit gñaliter, vt qui dãnũ dedit restituat, vel ne alicui dãnũ inferat nit, vel alicui particulari, vt cõcubinario, vt dimittat concubinã. In his casibus, primò est præceptũ diuinũ, vt dãnũ illatũ restituatur, secũdo est præceptũ Ecclesię, iterũ vt restituat sub pęna excommunicationis. Qui dãnũ non restituunt, primo peccant, quia non restituunt, peccato furti, secundo peccant, quia sunt contumaces, quia non parent Ecclesiæ, & propter hoc secundum peccatum, & contumaciam, incurrunt excommunicationem. Et qui non vult dimittere concubinam peccat primò peccato fornicationis, secundò peccat per inobedientiam contra Ecclesiam, & per hoc secundum peccatum incurrit excommunicationem. Et hoc euenit, siue ferat excommunicationem ipso facto incurrendam, siue ferat sub pęna, & comminatoriæ, & deinde ipso actu condemnet, & excommunicet, quia non obediuit, sed vel delictum commisit, vel ab illo non recessit. Hæc ergo est ratio propter quam requiritur contumacia, & contumacia quæ sit peccatum mortale: quia cum contumacia in non obediendo

Contumacia quomodo sit in excommunicatione ab homine.

Eccle-

Ecclesiæ non est peccatum mortale, nunquam incurritur excommunicatio. Ex his ergo patet quod excommunicatio non debet ferri, nisi propter peccatum mortale tollendum vel impediendum, & quod illa non incurritur nisi propter peccatum mortale, quod est contumacia, & inobedientia Ecclesiæ.

Ad rationes in oppositum

61 Ad rationes in oppositum, ex iuribus adductis, Respondetur quod excommunicatio duobus modis sumi potest, vno modo impropriè, & pro aliqua priuatione sacrorum ad tempus, & hæc potest inferri pro peccato præterito, sicut etiam aliæ pœnæ suspensionis, & huiusmodi. Et hoc modo intelliguntur aliqua iura, quæ propter peccatum præteritum priuant aliqua communione sacramentali, vt caput *tanta*, distin. 86. in quo duobus mensibus voli excommunicandos esse eos qui malum consilium dederunt illi Episcopo. Illa enim non est propriè excommunicatio. Idem erat in vsu in veteri Ecclesia circa pœnitentes sæpè. Alio modo accipitur excommunicatio propriè pro censura ecclesiastica instituta à Christo modo supra dicto, & hæc nunquam fertur pro peccato præterito, vt præteritum est, (nisi accipiamus excommunicare pro declarare esse excommunicatum, sed hoc non est excommunicare, vt patet) sed quatenus aliquo modo manet, & est futurum vt puta quia peccatum illud continuatur, vel quia si desijt actus peccati, tamen remanet aliqua satisfactio facienda. Vnde vsus Ecclesię est cum fertur excommunicatio in peccatum subintelligere, *nisi resipiscas, vel ab illo statu recedas* & tunc si permanet contumax incurrit excommunicationem, si obediat nequaquam.

Ad cap. tãta

Ad c. Guillisarius.

62 Hinc ad caput illud *Guillesarius*, Respondetur primò, quod fortè illa fuit non excommunicatio, sed declaratio excommunicationis iam contractæ ab illis propter violentam manus iniectionem in Põtificem, & hoc modo intelliguntur multa iura. Secundò, Respondetur quod peccatum propter quod illi excommunicãtur erat iniectio manus violenta in Pontificem atque afflictio, & vexatio iniusta per exilium eiusdem Pontificis, quod peccatum continuabatur, & perseuerabat, ideo merito in illos tulit excommunicationem. Hoc eodem modo Respondetur ad caput *duo sunt*, nam constat apertè quod Diuus Ambrosius excommunicauit Theodosium vt ageret pœnitentiam de peccato commisso, & vt scandalum generatum ex illo auferetur, quod patet ex illis verbis, *qui secutus es errantem sequere pœnitentem*. Idem de Innocentio: Potuit enim Innocentius excommunicasse Arcadium vt reuocaret ab exilio Beatum Chrysostomum. Ad illa duo capita *Raptores*, & *eos qui Rapiunt* eodem modo posset responderi, sed melius dicitur, quod ibi non profertur excõcatio, propter delicta cõmissa, sed pręcipitur vt feratur in eos qui deliquerint: Vnde non imponitur peccato commisso, sed præcipitur vt feratur incurrenda, adeo quod respicit peccatum futurum, non præteritum. Ad caput *quędam*, Respondetur quod ibi non imponitur excommunicatio pro peccato præterito, sed ille, qui fecerat libellum famosum prius prohibetur à sumptione corporis & sanguinis Christi, deinde si non abstinuerit excommunicatur ipso facto & sic excommunicatio illa reuera non est lata pro peccato præterito, sed pro futuro: Illa enim prohibitio à communione corporis & sanguinis Christi non est propriè excõmunicatio, sed impropriè eo modo, quo supra dictum est ad caput *tanta*.

Ad cap. duo sunt.

Ad Innocẽtium.

Ad cap. Raptores.

Ad cap. quædam.

Conclusio.

63 Manet ergo cõclusio certa, quod excommunicatio non debet ferri nisi pro peccato mortali ad minus, & quod non pro peccato mortali quocumque, sed pro enormi, & publico, & quod requiritur contumacia, & inobedientia quod non sit parere paratus, ad hoc vt per sententiam excommunicationis quis puniatur.

De forma debita requisita ad excommunicationẽ quod est ter-

64 Tertiò, ad iustam excommunicationem requiritur debita forma. Pro intelligentia autem quę sit debita forma, sub qua excommunicatio est ferenda. Notandum est, in forma ferenda quædam esse intrinseca, & de substantia formæ, quædã verò esse accidentalia, & pertinentia ad ipsius solemnitatem. Pertinentia ad substantiam excommunicationis, sunt verba quibus excommunicatio profertur. Nam certũ est quod Prælatus seu Iudex non potest per solum actum internum volũtatis ferre excommunicationẽ, sed requiritur aliqua actio externa, quæ significet hunc actum internum voluntatis suæ excommunicandi: Neque enim præceptum superioris obligat subditũ, nisi exterius illi proponatur; & contractus humani non fiunt solis voluntatib. sed actibus sensibilibus externis: huiusmodi autẽ actus externi sunt verba ipsa quibus explicat suam volũtatem. Et quamuis aliquando fortasse nutibus, & signis quis habens authoritatem excõmunicandi possit hanc suã voluntatem significare, nihilominus, quia tales nutus sine verbis expressis, vel scriptis sunt valde æquiuoci, cõiter tenetur nutus non esse signa idonea ad explicandam hãc voluntatem, & ideo illos non sufficere. Quæ autem verba præcisè requirantur ad hanc formam tàm in excommunicatione à iure quàm ab homine, non est pręscriptum; sed communiter asseritur debere esse talia, vt sufficienter indicẽt Prælatum per illa ferre excommunicationem, neq. debere includere repugnantiam vel indeterminationem, aut aliquã confusionem, sed debere esse clara, & determinatè significantia lationem censuræ, & censuram particularem excõmunicationis. Vnde si quis dicat. *Excommunico Petrum qui hoc fecerit, vel sit suspensus*, & similia, nihil facit, quia sunt verba confusa. Item si dicat. *Qui fecerit hoc sit ligatus censura*, vel similia, nihil efficiet, quia non explicat censurã particularem excõionis: Causa autem indeterminata, non potest effectũ determinatũ producere, & actiones, & operationes sunt circa particularia, nõ circa generalia. Debent ergo determinatè significare personam, contra quam fertur excommunicatio. Debent etiã esse ita determinata, vt de præsenti, & actu, & in effectu significent ferri excõmunicationem, vnde si quis vtatur verbo de futuro *excommunicabo*, vel *excommunicãdus erit*, & similia, nõ fertur excommunicatio: quia nõ continent executionem, sed significant in futurum esse ferẽdam: Vnde verba optatiui, & subiunctiui modi non sufficiunt. Ad claritatem ergo tet sunt quædam formulæ vsitatæ quibus excõmunicatio fertur: Et quoniã quandoque actu fertur, quandoque autem non actu fertur à Prælato, sed solum cõminatur, solẽt enim aliquando Pręlati minari se laturos esse excõmunicationẽ in aliquem, nisi pareat suis pręceptis, quam tamen actu nõ ferunt tunc, sed solum in futurum, quando inobediẽtia est perpetrata, ideo sunt specialiter duæ formulæ, quarum altera, actu fertur, altera comminatur: Prima est cum imponitur excõmunicatio à iure, vel ab homine sub his verbis. *Ipso iure*, vel *ipso facto*, vel *latæ sententię*, vel similibus: Vt si in Canone legatur quicunque fecerit hoc, vel illud *sit ipso iure excommunicatus*, vel *sit ipso facto excommunicatus*, significatur enim legem ipsam actu imponere excommunicationẽ transgredienti talem Canonem, & legem, absque alia declaratione, sed ipso actu transgressionis facto. Similiter cum dicitur, si quis fecerit hoc vel illud, *sub pœna excommunicationis latę sententiæ* haberet eũdem sensum: significant enim legem ipsam, vel pręceptũ Pręlati inducere excommunicationem, absq. alia sentẽtia declaratoria, sed legem, & præceptum, facta transgressione, inducere ipsam sententiam, & condemnationem pęnæ excommunicationis. Et hoc est semper verum quibuscũque alijs verbis tungãtur, vt si quis dicat: *volumus eo ipso illum fore excommunicatum*, vel similibus. Aliquando autem adhibentur verba, quæ in virtute æquiualent prædictis, vt cum lex dicit. *Excommunicationis sententia innodãtes*, vel *excommunicationis sententiæ se nouerit subiacere*, vel qui fecerit hoc, &c. anathema sit. Quę forma est satis frequens in Concilijs, & pręsertim Tridentino, & similia verba, quæ significant intentionem legis esse quod pœna excommunicationis, ipso facto incurratur.

tium necessariò requisitũ ad iustã excõmunicationem.

Duæ formulæ ferẽdi excõmunicationem.

De forma ipso facto.

Vbi est obseruandum quod cum excommunicatio fertur contra aliquid facientes, non comprehendit mandantes, consiliantes, fauorem, vel auxilium dantes, sed solum

Excõmunicatio quãdo cõprehẽdat mãdantes, &c.

solum facientes, nisi ex forma verborum id exprimatur, aut alijs iuribus id habeatur declaratum; Quæ est communis sententia. Ratio est, quia verba debent significare determinatè, ideo cum determinatè non nominentur cōplices, ad illos non extenduntur.

De formula cōminatoria

65 Altera forma qua excommunicatio actu ipso non fertur, sed comminatur est, cum ex dicit, præcipio, ne hoc vel illud fiet, *sub pœna excommunicationis*, vel *sub intermination anathematis*: hæ enim duæ formulæ æquiualent, & significant excommunicationem minari, non autem actu ferri, vt patet capite *sicut tuis*, de simonia in Glosa, in verbo *interminatione anathematis*. Si tamen adiungatur verbum illud, ipso facto, vel aliquod aliorum prioris formæ excommunicatio ferretur actu, vt si quis dicat, præcipio ne hoc vel illud fiat sub pœna excommunicationis *latæ sententiæ*, vel *ipso facto incurrenda*; nam verba illa posteriora determinant priora, & significant actu ferri, non autem comminari.

An excōmunicatio possit sub conditione ferri.

66 Solet verò dubitari An excommunicatio possit sub conditione ferri. Ad quod breuiter Respondetur quod loquendo ex parte causæ, & censuræ, vt si quis dicat. *Si quis fecerit tale delictum sit excommunicatus*, certum est posse ferri; immo videmus hanc esse consuetudinem, & vsum ferendi excommunicationem de peccato futuro: fertur enim ad illud vitandum, & si fertur de præterito, fertur ad illud emendandum, & satisfaciendum: ideo semper præsupponit conditionem illam, si delictum commisisti, vel commiseris. Et hoc est clarum, tàm in excommunicatione à iure, quàm ab homine.

Obiectio.

67 Sed in contrarium est quod in capite *Romana*, §. *caueant*, de sententia excommunicationis in texto, prohibitum est ferri excommunicationem sub hac forma conditionata. Vbi Doctores de hac re magnam quæstionem faciunt, vt est videre apud Couaruuiam *alma*, prima par. §. 18. sed breuiter dicendum est quod in illo text. Papa absolutè non prohibet excommunicationem ferri sub hac forma, & si prohiberet dicendum esset, illud decretum per consuetudinem in contrarium esse abrogatum; sed monet, ne de facili huiusmodi excommunicatio ponatur, sed prudenter; vt puta, nisi mora in obediendo, vel culpa præcesserit; aut alia rationabilis causa. Et loquitur maximè de excommunicatione ab homine, quę solet ferri ad cogendum subditum parere præceptis superioris: antequam enim veniatur ad fulminandum hanc censuram, debent præcedere, mora, culpa, & rationabiles causæ.

Excommunicatio potest suspendi per appellationē & per prorogationē partis.

68 Vnde excommunicatio lata sub conditione, sicut aliæ censuræ, & sententiæ suspendi possunt antequam adimpleatur conditio, vel tempus impositum ad adimplendam per appellationem; vt patet de alijs sententijs committet, vel per remissionem eius, in cuius fauorem lata est; vt tenet Abbas in caput *præterea* 2. de appellationibus, vbi hanc quęstionem tractat adducens opinionem contrariam, & eam confutans. Et ratio est, quia cum Iudex excommunicat ad instantiam partis, si pars remittat vel differat terminum, videtur etiam ipse Iudex differre, quia non intendit nisi concordiam partium.

De forma lata sub conditione.

69 De conditione autem non pertinente ad causam censuræ, sed impertinente dicendum est vt diximus de forma Baptismi cum Scoto in hoc quarto distinct. 3. quæst. 2. §. *de secunda variatione*. Vel enim illa conditio est impossibilis, vt si quis dicat. *Ego excommunico te, si sum omnipotens*, & patet quod nihil fit, quia conditio nihil ponit in esse nisi adimpleatur; illa autem est impossibilis. Si etiam sit destructiua, & repugnans substantiæ formæ; vt si quis dicat *te excommunico si excommunicatio est de pura potentia humana non diuina*, nihil efficit. Si vero sit possibilis, & non repugnans, sed impertinens, si illa adimpletur, licèt qui illam ponit valde peccet, tamen tenet, vt si quis dicat *Excommunico te si sum homo*, & rationes quibus probatur formam Baptismi datam sub conditione prædicto modo valere, vel non valere. Hanc eandem assertionem de forma excommunicationis conditionata probant. De conditione impertinente de tempore futuro, est dubium, vt si quis dicat *te excommunico si nauis talis ex India veniet*, & de hac videtur dicendum cum Recentioribus impedire excommunicationem: est enim omninò impertinens, & irrogans iniuriam potestati spirituali; sicut qui baptizaret aliquem sub conditione de futuro irrogaret iniuriam sacramento Baptismi: neque enim potestas spiritualis debet pendere ab huiusmodi conditionibus ita irrationabilibus, & casualibus: Vnde continet intollerabilem errorem, & sic esset nulla.

De admonitione.

70 Ea quæ pertinent ad excommunicationem extrinsecè, pertinent ad solemnitatem eius. Ista autem sunt in triplici discrimine: quædam præcedunt: quædam concomitantur: & quædam subsequuntur. Quæ præcedunt sunt ipsa admonitio, vt patet cap. *sacro*, extra de senten. excommunicationis, & cap. Roman. in 6. eodem titulo: Et alibi frequenter. Hoc autem intelligitur de excommunicatione ferenda ab homine: Nam excommunicatio à iure nullam requirit admonitionem. Ratio est quia censura fertur contra contumacem, & rebellem. Nemo autem potest esse rebellis, & contumax, nisi sciat præceptum Ecclesiæ, & Superioris, Ad tollendum ergo ignorantiam, & ad cognoscendum an sit verus contumax requiritur admonitio, ideo hæc admonitio habet locum in excommunicatione ferenda ab homine; excommunicatio autem quæ imponitur per legem non eget hac admonitione, quia publicatio legis satis notificat intentionem legislatoris subditis; Vnde si transgrediantur legem, sunt manifestè contumaces, & ideo incurrunt pœnam. Quæ patent ex capite secundo de constitutionibus in 6. sed neque etiam in quacumque excommunicatione ferenda ab ab homine requiritur admonitio; vt quando superior fert excommunicationem pro vitando peccato futuro; quia præcepti superioris publicatio ne hoc, vel illud fiat sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, satis notificat intentionem superioris, & tollit ignorantiam; Vnde transgrediens non potest excusari quin sit contumax. Huiusmodi ergo modus ferendi excommunicationem à homine se habet veluti excommunicatio à iure.

In excōmunicatione à iure, non requiritur monitio sed solum in lata ab homine.

Aliquando in excōmunicatione requirit monitio, & quando.

71 Obseruandum est tamen, aliquando excommunicationem latam à iure, vel ab homine de peccato futuro, requirere admonitionem, vt, exempli gratia, lex generaliter statuit, vt quicumque fecerit hoc, vel illud, excommunicatus ipso facto, si admonitus non resipiscat; vt patet in Clementina vltima de statu monachorum, §. finali; & tunc qui facit illud prohibitum debet moneri, vt resipiscat, neque incurrit transgrediendo donec sit monitus, sed facta monitione permanens in contumacia tunc incurrit. Et ratio huius est, quia lex statuit vt prius moneatur. Vbi ergo lex hanc conditionem non opponit non requiritur monitio præuia.

Requiritur admonitio pro peccatis præteritis, & præsentibus.

72 Requiritur ergo admonitio in excommunicatione ferenda ab homine solum de peccatis præteritis, vel præsentibus, vt ab illis resipiscant: fertur enim excommunicatio, vt medicina ad excitandū peccatorem ad pęnitentiam: ideo debet moneri, vt sciat nisi paruerit se incursurum huiusmodi pœnam. Et hoc elicitur ex cap. supra adductis *Romana*, & hæc obligatio admonendi extenditur ad quoscumque habentes facultatem excommunicandi: & hoc puto verum, siuè ferenda sit excommunicatio per modum iudicij, siuè per modum defensionis, vt tenet Couaruuias oppositam sententiam reijciendo in cap. *alma*, par. 1. §. 9. num. 6. semper enim necessaria est contumacia, quæ non potest apparere, quantumcumque peccatum sit notorium, nisi præcedat monitio: & quia, vt inquit Couaruuias, si ille admoneatur, fortassè resipiscet; ideo non est prætermittenda.

Siue sit per modū iudicij siue per modū defensionis.

Quomodo monitio sit facienda.

73 Modus autem quo facienda est hæc monitio statuitur in cap. eodem *sacro*, dum dicitur quod debeat esse *competens*, quæ autem sit competens statuunt in caput *constitutionem*, de sententia excommunicationis in texto, §. *statuimus*, vbi dicitur, statutum esse per iura,

quod

quod ista admonitio præcedens debeat esse trina, vel vna pro tribus: Nam non est necessarium semper vt hæ tres monitiones tribus temporibus distinctis fiant, sed possunt vno, & eodem tempore fieri, statuendo tamen diuersa tempora pro qualibet monitione, vt dicendo. Moneo te, vt infra tres dies satisfacias, singulos dies pro singulis admonitionibus tibi concedendo, scilicet primum diem pro prima, secundum pro secunda, & tertium pro tertia; & hic secundus modus est frequentius in vsu.

De terminis monitionis. Quantum autem temporis pro vnoquoque spatio sit concedendum, Pontifex reliquit in arbitrio Iudicis, qui secundum quod iudicauerit esse necessarium tempus istarum admonitionum dilatet, vel restringat; non tamen potest ita restringere, vt nulla admonitio fiat, licèt in vltimis verbis textus ibi habeatur *nisi facti necessitas aliter ea sua ferit moderanda*. Nam repugnat quod ita restringantur, vt admonitio tollatur. Possunt ergo interualla temporis monitionum moderari, sed non penitus tolli.

Quædam exceptiones in quibus monitionē omitti posse dicitur. 74 Hic solent adduci variæ exceptiones à quibusdam iuristis, in quibus volunt posse omitti præuiam monitionem; & quidem Suarez disputat. 3. sectione. 10. enumerat sex, Alij verò pauciores; sed rectè ab eodem Suarez, & ab Alijs reijciuntur: quia illud est firmum fundamentum, quod excommunicatio non incurritur nisi propter contumaciam, quæ non potest adesse, nisi adsit monitio, & notificatio superioris præcipientis sibi obediri sub pœna inflictionis talis pœnæ: Vnde si quandoque videtur dici in iure aliquem excommunicari pro præterito peccato sine monitione, illud non est inducere excommunicatum, sed declarare illum iam esse excommunicatum: Hanc autem declarationem posse fieri sine monitione clarum est, vt infra dicam agendo de subsequentibus ad substantiam excommunicationis.

Monitio fieri debet coram testibus. 75 Debet etiam hæc trina monitio fieri coram testibus, per quos possit probari prædictam admonitionem præmissam fuisse si opus fuerit; & hæc præsentia testium est necessaria, siuè admonitio feratur in scriptis, siue non; si enim feratur in scriptis, & scriptum non fiat coram testibus illa scriptura nihil valeret; neque adimpleretur lex præscripta capite illo *sacro*, verba enim Canonis sunt ista. *Sacro approbante Concilio prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis sententiam nisi competente admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis per quas si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat*. Atque imponit pœnam cuicumque Prælato, vel superiori seu Iudici promulgante excommunicationem fine his circumstantijs alijs verbis. *Quod si contra præsumpserit etiam si iusta fuerit sententia excommunicationis ingressum Ecclesiæ per mensem vnum sibi nouerit interdictum, alia nihilominus pœna mulctandus si visum fuerit expedire*. Illud de scripto, & testibus addidimus propter aliquos, qui censent ex Abbate, eo capite numero 3. sufficere si admonitio feratur in scriptis sine testibus: hoc enim est falsum, quia, vt dixi, sine testibus scriptura nihil probat.

Debet fieri personaliter. 76 Addit Doctores hanc monitionem faciendam esse personaliter ei contra quem fertur, idest non sufficere, vt in Ecclesia, foro, aut domo sua publicetur; sed illi in persona debet fieri. Quod sequitur ex dictis: quia sine admonitione non potest obedire; ideo nisi ipsi personaliter intimetur erit excusatus coram Ecclesia, & etiam coram Deo, si re vera ad eius aures non peruenerit certo, & claro modo: quia non erit verus contumax. Quod verum est si qui admonendus est non latitet dolo, capite *quoniam frequenter*, de dolo, & contumacia, quia dolus ei suffragare non debet; Vel nisi habeat incertum domicilium: tunc enim sufficit publicatio in Ecclesia, & loco publico, quo ad forum externum; sed in foro conscientiæ si desit dolus erit excusatus; quia non erit verus contumax, sed præsumptus.

De circumstātijs concomitantibus. 77 Circumstantiæ concomitantes sunt illæ quæ seruari debent in acto ferendi sententiam; istæ autem habentur capite primo de sententia excommunicationis in 6. Et secundum omnes pertinent ad excommunicationem latam à Iudice: Nam in excommunicatione lata à iure, vel per statutum humanum nulla alia solemnitas, nec circumstantia requiritur, nisi ea, quæ requiritur in lege ferenda, nimirum; quod à Principe, vel Superiore statuatur, & per præconem publicum promulgetur sufficienter, ita vt ad notitiam subditorum peruenire possit, vt diximus in hoc quarto senten. distinct. 3. disputat. 10. de cessatione legalium. Circumstantiæ autem requisitæ explicantur in eo capite quarto de sententia excommunicationis simul cum circumstantijs subsequentibus sub his verbis. *Quisquis igitur excommunicat excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere infra mensem, si fuerit requisitus super qua requisitione, fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales confici, sigillo authentico consignatas*. In his enim verbis tria esse necessaria decernitur. Primum quod sententia excommunicationis in scriptis feratur. Secundum quod explicetur in ea causa propter quam ille excommunicatur. Tertium quod latæ sententiæ exemplum tradatur reo, si Iudex requiratur. *Tres circūstātiæ requiruntur in promulgatione excōmunicationis.*

78 Quantum ad primam circumstantiam intelligitur quod prius sententia excommunicationis debet scribi quā proferatur, non autem prius proferri deinde scribi, vel proferri scribendo, seu dictando, sed debet Iudex ex scriptis pro legendo proferre sententiam. Et ratio est quia aliter faciendo Iudex illam aliter scribere, & aliter proferre posset; quod repugnat intentioni textus, & habetur clarè cap. vlt. de sent. & re iudicata in 6. Et talis scriptura debet esse talis quod possit facere fidē talē sententiā esse prolatā, hoc est, vt sit facta corā testibus, vel subscripta ab ipso iudice, vel per Notariū publicū, alioquin si desit aliqua similis authēticatio, non poterit cōstare de tenore, & latione prædictæ sententiæ coram superiore maiori si contingeret reum appellare, neque ipsi reo si negaret eam sententiam latam esse. Vnde Authores qui dicunt non requiri necessariò, vt hæc scriptura sit authentica, quia hoc non præscribitur in dicto capite primo de sententia excommunicationis, non negaret requiri huiusmodi authenticationem in quantum respicit hunc finem, sed solum, vt in se præcisè considerata: Nec requiritur quod ipse Prælatus ore proprio proferat sententiam, sed sufficit quod per ministrum hoc efficiat, & maximè si sit Episcopus, vt habetur cap. vltimo allato de sententia, & re iudicata, & consuetudo ipsa habet.

79 Secunda circumstantia est vt in scriptura explicetur causa propter quam fertur excommunicatio. Vnde licèt in alijs sententijs semper Iudex non apponat omnes causas, quæ animum suum mouent ad ferendam sententiam, vt patet cap. *sicut*, de sententia, & re iudicata, tamen hoc speciali iure est necessarium in prolatione sententiæ excommunicationis. Ratio est vt Iudex cautior sit in ferenda hac sententia cum sit redditurus rationem de ipsa, & Iudex superior si contingat appellare possit de iustitia talis sententiæ iudicare, & etiam vt ipse reus sciat causam propter quam excommunicatur, vt possit se emendare; atque alij sciant propter quam causam ille fuit excommunicatus, vt discant talem causam vitare. Quæ autem sit hæc causa superius diximus, dum diximus illud esse peccatum mortale prohibendum, vel præteritum corrigendum, & contumaciam. Hæc autem conditio habet locum quando excommunicatio fertur in particularem aliquam personam, non quando fertur vniuersaliter contra eum, exempli gratia, qui fecit tale delictum ignorata persona particulari, sed sufficit tunc quod delictum sit notorium, vel sufficienter probatum. Ratio est quia ponere causam in tali casu repugnat. Vnde textus loquitur expressè de excommunicatione lata contra personam particularem prius monitam, vt patet. *Debet explicari causa.*

Tertia conditio quod exēplū sententiæ tradatur reo.

80 Tertia conditio quæ decernitur in prædicto canone est quod Iudex tradat exemplum latæ sententiæ reo, si requiratur ab eo, infra mensem. Quod intelligitur de integra sententia, & exemplo. Hac enim ratione videtur decretum esse, vt in scriptis feratur, scilicet vt Reo integrè, & absolutè tradi possit, vt possit seipsum defendere.

Pœna Iudicis non seruātis prædictas circunstantias.

81 Hæ sunt circumstantiæ requisitæ in ferenda sententia, siuè eam concomitantes. Pœna autem quam incurrit Iudex ferens sententiam excommunicationis sine prædictis circumstantijs ex eodem cap. primo de sententia excommunicationis in 6. est pœna suspensionis ipso facto incurrenda per mensem ab ingressu ecclesiæ, & diuinis officijs quam si transgrederetur fieret irregularis.

Circūstantia subsequēs est denunciatio excommunicati.

82 Circumstantia subsequens ad latam sententiam est denunciatio publica ipsius excommunicati, quæ fit per cedulas applicatas locis publicis, & præ foribus ecclesiæ, vt in notitiam omnium deuenire possit. Ad hanc enim tenētur Episcopi, & Prælati ex capite *curæ*, 11. quæst. 3. vbi dicitur Episcopos debere mittere nomina excommunicatorū ad Episcopos vicinos, & ad Parochos, ac denique in celebri loco, vt omnibus innotescere possit, spectat enim ad munus ipsius Iudicis, qui illam sententiam tulit, vt executionem habeat, & excommunicatus vitetur, alioquin cum nemo teneatur vitare excommunicatum, nisi sit publicè denunciatus, excepto Clerici percussore, excommunicatio redderetur sine effectu, & contemptibilis. Modus autem præscriptus à cap. *curæ*, non videtur esse omninò, sub præcepto seruandus; quia per consuetudinem videmus sufficere, vt per affixionem cedularum locis publicis fiat. Hæc autem maior vel minor publicatio erit in arbitrio Iudicis, qui pro maiori, vel minori culpa, & exigentia causæ poterit illam ampliare, vel minuere, exceptis casibus in iure expressis.

83 Hæc autem denunciatio habet locum in excommunicatione lata ab homine post monitionem sufficientem, contra certam personam: de ea enim præsertim videtur loqui caput illud *curæ*: de excommunicatione verò lata ab homine in generali, & de excommunicatione à iure, quādo quis illam incurrit, opus est, vt præcedat sententia declaratoria quod talis in excommunicationem inciderit, siue illud crimen sit notorium, siuè non, tenet Couaruuias cap. *alma*, cap. 1. §. 2. nume. 9. & dicit hoc esse vsu receptum, adeo quod ante sententiam declaratoriam non debet denunciari, sed solum post sententiam declaratoriam latam; & tunc eo modo, quo dictum est de promulgatione excommunicationis latæ ab homine. An verò semper teneatur Iudex ferre sententiam declaratoriam cum quis excōmunicationem à iure, vel à statuto hominis incurrit, est dubium. Videtur tamen dicendum teneri quando agitur de bono communi, vel de interesse partis ad cuius instantiam fertur.

Quarta conditio requisita ad ius tā excōmunicationē est processus legitimus.

84 Quarta conditio est processus legitimus. Hæc conditio ponitur in cap. *sacro*, de sententia excommunicationis, §. *caueant*, & cap. *de illicita* 24. quæst. 3. Ratio est: quia cum, vt dictum est supra, excommunicatio non possit ferri nisi propter culpam illius qui excommunicatur, neq; Iudex, & Prælatus possit cognoscere culpam in foro exteriori in quo fert excommunicationem nisi per legitimum processum, sequitur quod debeat præcedere processus legitimus, in quo peccatum, & culpa delinquentis manifesta fit. Neque enim talis notitia haberi potest sine processu legitimo, in quo adducuntur testes idonei, & reliqua quæ ad legitimum processum requiruntur; hic enim per legitimum processum intelligitur ille processus, qui habet conditiones requisitas communiter in omni alia sententia iustè ferenda.

85 Verùm hic est distinguendum. Hic enim processus & hæc notitia non est necessaria in excommunicatione, quæ fertur à iure vel ab homine per statutum aliquod generale, vel per præceptum quo aliquid prohibetur sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda: in his enim modis ferendi excommunicationem satis est, quod ipse, qui transgreditur ius, sciat se transgredi ius, & præceptum, propter quod pœna excommunicationis est imposita: Vnde sine notitia Iudicis, & Prælati actu illam incurrit. Si autem Iudex voluerit venire ad denunciandum illum esse excommunicatum, tunc requiritur processus legitimus: quia cum denunciatio sit publica, requirit proportionatam notitiam scilicet publicam, quæ est ea quæ habetur per processum legitimum. Requiritur ergo propriè legitimus processus in excommunicatione particulari contra aliquam personam particularē vel plures particulares, & de peccato præterito. Tunc. n. necessarium est, vt de peccato & culpa, propter quam quis debet moneri, vt resipiscat, & emendetur, siuè satisfaciat, alioquin excommunicabitur per publicum, & legitimum processum constet; & insuper quod constet de contumacia, & proinde sic procedens ad excommunicandum aliquem sine legitimo processu facit iniustitiam, & sententia excommunicationis lata est iniusta, atque de excommunicatione hoc modo lata loquuntur prædicti canones *de illicita* 24. quæst. 3. & *sacro* de sententia excommunicationis, vt est ibi videre.

Quinta conditio ad iustā excōmunicationē ē quod fiat bona intentione.

86 Quinta conditio requisita ad iustam excommunicationem est quod fiat bona intentione. Sub hac conditione comprehendit Scotus omnem bonitatem, & certitudinem moralem. Actua enim excommunicandi solum debet esse de obiecto bono scilicet de correctione peccati, sed etiam nullam debet includere circumstantiam malam. Vnde Iudex non debet moueri ad ferēdam legem vel statutum vel præceptum cui imponit pœnam excommunicationis, ex aliquo prauo affectu, vt ex odio, & affectu vindictæ, vel inuidiæ, & huius generis; quia ista auferunt debitam rectitudinem actus. Vnde capite *iudicet* 3. quæst. 7. Vbi ex D. Ambrosio super Psalmum *Beati immaculati*. ser. 2. multa referuntur, sed ista præsertim. *Iudicet ille qui ad pronunciandum nullo odio, nulla offensione, nulla leuitate ducitur.* similia habentur ex Diuo Gregorio capite *iudicare* 11. quæst. 3. & alijs cap. eadem causa, & quæstione, & cap. 1. de sententia, & re iudicata in 6. habetur. *Caueant ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vindicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet, præmium, aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine.* Ex his ergo quinque capitibus excommunicatio potest esse iniusta. Cum autem nullus horum defectuum adest, erit iusta. Vbi etiam obseruandum erit excommunicationem iniustam esse inualidam, non tamen omnem, vnde de hoc disputandum erit capite sequenti.

De excommunicatione valida, & inualida, quiue illius sint capaces, & quando illa afficiantur.

Caput Tertium.

Excōmunicatio iusta est sēper valida.

87 EX dictis capite præcedenti deducitur quid sit dicēdum de altera diuisione excommunicationis, quæ fit in validam, & inualidam: quæ diuisio est valde necessaria scitu. Quantum ad hoc autem certum est quod cum excommunicatio est iusta, & habet quinque conditiones superiori capite explicatas, est etiam valida, & de hoc nulla est dubitatio. At quando excommunicatio est iniusta, dubium est an semper sit inualida, vel aliquando inualida & aliquando valida, & propter quam causam. Doctores autem circa hanc partē conueniunt in hoc, quod non omnis excommunicatio iniusta est semper inualida, sed quod aliqua, etsi sit iniusta, est tamen valida. Quot modis autem hoc contingat, discrepant. Alij enim numerant nouem modos nullitatis; Alij quinque; Alij duos, & Alij alios, vt est videre in Syluestro verbo *excommunicatio* 2. Angelo eodem verbo num. 3. Paludano in 4. distinct. 18. quæst. 1. art. 4. Nauarro in caput *cum contingat*, de rescriptis, & alijs Recentioribus. Sed his modis dimissis, qui vt plurimum idem coincidunt dicēdum est ex communi sententia, excommunicationem iniustam ex triplici capite esse nullam. Primo ex defectu potestatis iurisdictionis in

Excōmunicatio iniusta quādo est inualida.

eo

Excõmunicatio est inualida ex tribus cap.

eo qui fert excommunicationem, & hoc est adeo certum, vt nullum sit dubium. Quod ex dictis supra patet. Secundò, est nulla ex defectu formæ quo ad substantiam. Nam si aliquod ibi substantialiter requisitum omittatur, patet quod essentia excommunicationis destruitur, ac nulla est propter rationes ibi adductas.

88 Tertiò, sententia excõmunicationis est nulla ex parte causæ propter quam fertur. Et primò quidem certum est, quod quando lex seu præceptum propter quod imponitur pœna excommunicationis est nullum, excommunicatio quoque est nulla. Et ratio clara est, quia censura sequitur conditionem legis, & præcepti quod est principale, ideo cum lex, & præceptum non obligat, neque pœna imposita propter illud incurritur. Lex autem est nulla propter quatuor causas. Prima est propter defectum auctoritatis in legem ferente. Secunda cum continet intolerabilem errorem, vt dictum est, scilicet quia est de causa turpi, vel contra bonum commune, hoc enim in conscientia nõ obligat. Tertia requiritur etiam vt lex sit sufficienter publicata. Quarta quod sit vsu recepta, seu non abrogata tacitè, vel expressè superiore consentiente; nam tũc non obligat. Secundò, certum est legem, & præceptum de quo fertur excommunicatio debere esse iustum quo ad iustitiã commutatiuam, idest de re graui, quæ sit peccatum mortale, vt supra diximus, ideo quando lex imponitur de re quæ est peccatũ veniale est inualida. Ratio est quia vt supra diximus materia debita huius cẽsuræ est peccatum mortale, eo modo quo supra diximus. Est tamen aliqua difficultas an lex lata de quouis peccato mortali sub pęna excõmunicationis sit semper valida. Et Aliqui dubitare videntur; Ego tamen non auderem dicere esse nullam, quia quãuis Doctores dicant non pro quolibet peccato, sed solum pro graui hanc pœnam esse ferẽdam, tamen vbi interuenit peccatum mortale, & sufficiens contumacia videtur adesse sufficiens materia excommunicationis ferẽdæ. Vnde Scotus vbi supra, quamuis reprehendat Prælatos qui faciles sunt ad ferendam huiusmodi censuram pro qualibet re, tamen non dicit esse nullam, & maximè cum adest sufficiens contumacia.

Lex est nulla propter quatuor causas.

An lex de peccato mortali sub pœna excõmunicationis sẽper sit valida.

89 Verùm circa hoc membrum de nullitate excommunicationis ex parte causæ iniustæ est dubium, An aliquando obliget in conscientia, licèt sit nulla. Ad huc intelligẽdum, obseruãdum est, quod excommunicationem ferri sine causa iusta potest intelligi tribus modis. Vno modo quod excommunicatio feratur sub titulo veræ causæ, non tamen causa sit vera, sed præsumpta, vt puta, quia licet causa non sit vera, ex parte rei, tamen in iure per allegata, & probata legitimè appareat Iudici esse veram causam, ita quod Iudex non peccet ferendo excommunicationem. Secundo modo quia causa in re sit vera, sed tamen in iuditio, non sit legitimè probata. Tertio modo quia feratur absolutè propter causam iniustam, & iniquam, neque in iudicio legitimè probatam. Hoc tertio genere causę iniustæ patet excommunicationem absque dubio esse nullam, quia non adest causa, nec realis, nec præsumpta, & ab aliquibus hæc excommunicatio dicitur cõtinere errorem intollerabilẽ. In secundo genere quoque dicendum est esse nullam: tum quia Iudex nõ põt ferre iudiciũ de re occulta, cum autem causa non est iuridice probata dicẽdum est esse occultam, etiam si Iudex ipse priuatim sciat esse veram causam. Quod elicitur ex cap. *cum aliis*, 6. quęst. 2. & ex Glossa & Doctoribus in caput *sacro*, de sententia excommunicationis, tũ quia est nulla ex defectu essentiæ in forma.

An excommunicatio nulla ex causa aliquando tamẽ obligat.

90 In primo genere verò, quando scilicet causa in re est falsa, tamen in forma exteriori est probata iuridicè est diuersitas opinionum an sit valida, & obliget in conscientia. Aliqui enim dicunt esse validam, atque in hanc sententiam citantur Diuus Thomas in 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. quæstiuncula 4. Richardus ibidem artic. 5. quæst. 5. Paludanus quęst. 1. & Alij multi quos Couarruuias citat, & sequitur capite *alma*, prima par. §. 11. nu. 14. (sed isti auctores potius dicunt esse timendam quàm esse validam, vnde parum differunt ab opposita opinione quam infra adducam.) Fundamenta huius opinionis sunt, quia sententia per processum iuridicè validum est valida. Vnde hoc modo damnatus ad mortem iniustè tenetur obedire; ergo hæc sententia habet suum effectum, qui est pœnam excommunicationis infligi sic sententiato. Secundò, quia Iudex iustè per illam pręcipit: ergo subditus tenetur illi parere; quia superiori iustè pręcipienti, tenetur subditus obedire. Tertiò, actus clauium validus est quotiescumque clauis non errat, sed in casu quem tractamus clauis non errat, ergo hic actus quo quis excommunicat est validus. Minor probatur quia clauis significat potestatem: tunc autem potestas non errat cum operatur secũdum scientiam proportionatam; At cum culpa est probata iuridicè habetur sciẽtia proportionata, alioquin potestas sententiandi nunquã esset certa. Et confirmatur, quia si Sacerdos absoluat pœnitentem à peccato, quod secundum informationem pœnitentis est veniale, & tamen est mortale, est valida; ergo ita in proposito.

An excõmunicatio ob causã falsã tamen iuridicè probatam sit valida.

91 Altera opinio asserit huiusmodi sententiam excommunicationis esse nullam, & in conscientia non obligare. Tamen in foro exteriori esse seruandam ratione scandali vnde sic excommunicatus tenetur seruare excommunicationem in foro exteriori, & nisi seruaret, sed violaret, vt si publicè audiret Missã &c. peccaret, & hoc modo excommunicatio inualida obligat in conscientia; in secreto autẽ, & vbi ignoratur illum fuisse excommunicatum, ministrãdo sacramenta, & alia non peccaret. Vnde hac ratione excommunicatio inualida non est penitus inualida, sed solum in foro interiori, & propter hoc differt ab excommunicatione inualida duobus prioribus modis nũc supra adductis: quia illa est penitus inualida, nimirum in vtroque foro, ista verò est nulla solũ in foro conscientiæ. Et ex hoc oritur aliud discrimen inter excommunicationem penitus nullam, & hanc, quæ est partim valida, & partim inualida, quod trãsgressor prioris non potest iustè puniri à Iudice, sed transgressor posterioris potest iustè puniri. Vnde hoc posteriori modo excommunicatus si secretò celebret, &c. si denuncietur potest puniri iustè, licèt ipse in consciẽtia non peccauerit. Et ratio est: quia in foro exteriori qui solus est notus ecclesiæ, est reus, & in illo tenetur obedire Ecclesiæ alioquin multum derogaretur auctoritati Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, & esset scandalum magnum quatenus esset occasio alijs spernendi præcepta Ecclesiæ in foro exteriori, quod in graue pręiudicium auctoritatis ecclesiasticæ cederet. Atque hæc opinio hoc modo declarata est vera, & communem esse puto, neque Auctores contrariæ opinionis ei hoc modo declaratæ repugnare existimo, vt est videre in Couarruuia cap. *alma*, par. 1. §. 7. num. 5. conclus. 1. multi Authores pro hac opinione citantur, sed huius sententiæ præsertim est Alensis (licèt à Soto pro opposita sententia citetur) 4. part. quæst. 22. mem. 2. art. 1, & 2. quatenus in primo articulo dicit excommunicationem iniustam non esse excommunicationem: (intelligit autẽ de ea quæ est iniusta ex defectu iurisdictionis causæ, & formæ, & simul ex peruersitate animi,) idem autem est dicere non esse excommunicationem, & esse nullam, & intelligit in foro interiori. Et quatenus art. 2. dicit excommunicationem latam ab habente iurisdictionem esse timendam siuè sit iusta, siuè iniusta, ex animo causa, vel ordine, quantum ad Ecclesiam militantem. Et idem clarius elicitur ex responsione ad vltimum eodem articulo, quamuis re vera Alexander satis confusè loquatur. Eam explicat clarius Gabriel Biel in 4. distin. 18. quæst. 2. conclus. 8. Caietanus 2. 2. quæst. 70. art. 4. ad secundum, Soto in 4. distinct. 23. quæst. 1. art. 3. conclus. 3. & 4. qui hanc quæstionem diffuse tractat, Nauarrus in Manual. cap. 9. num. 4. & cap. 27. num. 3. Suarez disput. 4. sect. 7. atque hæc opinio est quoque Scoti. Tenet enim apertè quod excommunicatio non est ferenda nisi propter peccatum mortale, & non quodcunque, sed graue; ergo insinuat vbi nõ est causa iusta excommunicationem esse nullam, saltem in foro con-

Opposita sententia quod sit nulla.

Aliud discrimen inter excõmunicationem penitus nullã, & partim validam & partim inualidam.

Opinio Scoti.

conscientiæ. Quantũ aũt ad forum exterius nõ negaret esse timendã, & esse validam modo prædicto, quia vt patet in eo foro esset valida, cũ ex legitimo processu emanaret.

92 Hinc consequenter ad dubium illud, An dato quod quis sit excommunicatus per sententiam nullam in foro conscientiæ, sed validam in foro exteriori incurrat pœnas iure impositas contra violantes censuram, Respondendum est negatiuè. Ratio est quia sic excommunicatus non est verè, & perfectè excommunicatus, sed solum ex præsumptione, quæ in foro interiori non concludit. Qui tamen sic violaret censuram publicè ex contemptu, peccaret mortaliter, quia vt diximus tenetur obedire præcepto, & sententiæ Ecclesiæ in foro exteriori. Non tamen per peccatum illud excommunicatio fit valida in foro interiori: quia excommunicatio illa non fuit lata propter peccatum contemptus; ideo per illud illa incurri nõ potest, vt optimè obseruauit Suarez vbi supra disp. 19. contra Caietanum, Nauarrum, & Alios, qui oppositum tenent.

An per excõmunicatio nẽ nullam in foro interiori sed validã in exteriori incurratur irregularitas.

93 Hoc eodem modo Respondẽdum est ad dubiũ. An excommunicatio eodem modo inualida in foro conscientiæ, valida verò in foro exteriori, priuet potestate iurisdictionis, nimirum per eam, nec tolli, nec suspẽdi huiusmodi potestatem propter eandem causam superius adductã; Vnde si sic excommunicatus absoluat aliquem à peccatis erit absolutus, quoniam intentio Ecclesiæ est inferre hanc pœnam solum vbi est vera causa scilicet inobedientia. Hîc autem nulla est, sed solum adest præsumptio, ideo non sequitur effectus.

An excõmunicatio eodẽ modo valida & inualida priuet iurisdictione spirituali.

94 Idem dicendũ quo ad actus externos, à quibus per excommunicationem excommunicatus priuatur, vt sunt conuersatio humana, & alij, de quibus infra, & An priuetur beneficijs, & dignitatibus. Nam in foro interiori non excluditur, nec priuatur eis, sed solum quo ad forum exterius, ideo si secretò, & sine scandalo sic excommunicatus conuersetur cum fidelibus, vel obtineat beneficium, & dignitatem aliquam, non peccat, neque actiones eius essent irritæ: quia semper militat eadem ratio superius adducta, nimirum quia Ecclesia intendit has pœnas habere effectum, quando vera causa adest; Vnde cum hic vera causa non adsit non peccat, & eius actiones sunt validæ. Immò si etiam exerceat publicè, & cum scandalo licèt peccet, tamen reuera in foro conscientiæ essent validæ; quia reuera ille non esset factus inhabilis ad actiones illas, neque esset priuatus potestate requisita ad illas, neque ipso facto essent irritæ.

95 Verùm est quidem quod si causa deducta esset ad forum contentiosum collatio beneficij, & actiones illæ irritæ decernerentur, verè irritarentur, & redderentur nullæ, sed hoc proueniret ex alio fundamento scilicet quia bonum publicum præferendum est bono priuato, & Ecclesia habet authoritatem priuandi aliquem bono suo priuato pro conseruando publico. Ideo in tali casu, licèt reuera validas actiones fecerit, quia tamen hoc ignoratur ab Ecclesia, ne emergant dubitationes, & inualiditates in huiusmodi actionibus, quod generaret magnam confusionẽ in populo fideli, Ecclesia intendit absolutè irritare illas actiones, vt collatio alijs facta in foro exteriori, & actiones aliæ in eodem foro factæ sint validæ in vtroq; foro. Consentit Suarez disp. 4. sect. 7. num. 28. & 29.

96 Ex dictis apparet quomodo intelligenda sit illa sententia Diui Gregorij homil. 26. in Euangelia, quæ refertur à Gratiano 11. quæst. 3. cap. 1. & ab omnibus ferè Doctoribus, & est in ore omnium. *sententia Pastoris siuè iusta siuè iniusta, timenda est*. Vbi primo obseruo multos Authores hanc sententiam ita intelligere, vt pro eodem accipiant sententiam esse validam, & sententiam esse timendam; vt est videre apud Nauarum in Manual. cap. 27. numer. 3. Suarez disp. 4. sect. 7. num. 41. & Alios nonnullos, atque proinde, hanc sententiam Diui Gregorij sic intelligere, vt dicant sententiam Pastoris siuè iustam, siuè iniustã esse validam. In hoc autem modo loquendi est equiuocatio, quæ causat obscuritatem in hac re. Dum enim sic accipiunt pro eodem *timenda est, & valida est*, videtur sequi quod quæcunque sententia Pastoris siuè iusta, siuè iniusta, sit valida. Certum est autem, quod sententia Diui Gregorij in hoc sensu est falsa, immo erronea; quia sententia excommunicationis post appellationem legitimè interpositam certum est esse nullam, & inualidam; & similiter sẽtentiam excommunicationis, quę continet intollerabilem errorem esse inualidam, & nullam. Vnde omnes excipiũt hos duos casus, vt patet ex Glosa in caput illud primum 11. quæst. 3. & ex Richardo vbi supra dist. 18. art. 3. quæst. 5. & ex Alijs & in hoc casu eam excepit Gersõ tomo Opusculorum disp. particulari de hac re, & Suarez vbi supra dum dixerunt hanc propositionem sic absolutè prolatam esse erroneã, licèt textus *cum contingat*, de officio delegati adductus à Suarez hoc non probet, nec faciat ad hoc propositum, vt infra ostendam. Est ergo dicendum, verbum illud in sententia Diui Gregorij *timenda est*, idem significare quod *contemnenda est*. In quo sensu à multis alijs Doctoribus sumitur, vt est videre apud Couaruuiam loco citato conclus. 3. Per contemptum autem non puto intelligendum esse contemptum propriè dictum; vt vult ibi Couaruuias scilicet vt transgressio, & non seruatio censuræ excommunicationis sit eo quia lata sit ab eo superiore, quẽ spernit, vel authoritatem eius, & non alia de causa: hinc enim est propriè contemptus quod est peccatum particulare; sed per contemptum intelligendam esse puto simplicem transgressionem, & inobedientiam voluntariam, Et in hoc sensu puto esse vniuersaliter veram, quod probat Couaruuias ibi ex multis Doctoribus, & authoritatibus; præsertim ex ista Diui Gregorij, & ex alia ex Diuo Augustino cap. *qui iniustus est* 11. quæst. 3. cuius verba sunt. *Qui iniustus est, & iniustè maledicitur præmium illi redditur*. Et probatur ex textu *contingat de officio delegato*. Quod tamen in oppositum à Suarez citatur, & ex cap. per *tuas*, de sentẽtia excõmunicationis, in quibus decernitur quod qui fuit excommunicatus post appellationem interpositam, vel in forma excommunicationis fuit intollerabilis error debet admitti ad defensiones faciendas, & ad probationẽ eorum quæ in contrarium vult adducere, non tamen absoluendum esse ab excommunicatione, & in alijs, præterquam in pertinentibus ad suas defensiones, debere ab alijs vitari, donec de errore intollerabili, vel de prolatione sententiæ post latam appellationem constiterit. Ex quibus apertissimè patet Pontificem velle excommunicatum ex communicatione non solum iniusta, sed etiã omninò nulla, esse vitandum, & habendum pro excommunicato donec non constet de innocentia eius, vel sit absolutus. Quod intelligitur in foro exteriori, non in foro conscientiæ, & coram Deo, ideo in secreto, vbi nullum esset scandalum non deberet illam timere, quia certus esset eam esse inualidam.

Quomodo authoritas D. Gregorij sit intelligenda sententia Pastoris, &c.

An aliud sit sententiã esse timendã, & aliud esse validam.

97 Vbi notandum est aliud esse obseruare præceptum propter quod fertur excommunicatio, & aliud timere, seu obseruare pœnam excommunicationis. In casu enim excommunicationis hoc præceptum continens errorem intollerabilem non tenetur obseruare præceptum, sed excõmunicationem, exempli gratia, si quis superior dicat excõmunico illum quia non adulterat, vel quia non occidit fortem, in hac sententia est intollerabilis error; quia fertur propter præceptum tendens contra legem diuinam, & idẽ de alijs præceptum illud non est seruandum, tamen excõmunicationis pœna est timenda id est in foro exteriori est seruanda donec declaretur non esse excommunicatum, licèt apud Deum non sit excommunicatus.

98 Hoc tamen est cum tali moderamine agendum, vt non videatur timeri in se, sed propter reuerẽtiam superioris, quem & cuius authoritatem nouit non esse contemnẽdam. Et hac ratione dixit quod *cum iniustus iniustè maledicitur præmium illi redditur*. Cum enim aliquis sic contra iustitiam excõmunicatur, iniuria afficitur; sicut si quis interficeretur à Iudice eo quia facit eleemosyna, & similia, reciperet præmium ex illa pęna iniustè inflicta.

Cum

Quibus casibus multo magis sit timenda excõmunicatio.

99 Cum ergo excommunicationis sententia sit timenda quando est penitus nulla ex defectu causæ iustæ, etiam si iniustitia sit omnibus nota, quia scilicet continet intolerabilem errorem, multo magis est timenda quando solum est iniusta, non tamen nulla. Vt cum superior iniquè fert sententiam ea praua intentione, vel ex temerario ordine procedendi, de qua re nullus dubitat. Et similiter est timenda quando sententia est nulla in re, tamen in foro exteriori non cõstat de eius nullitate, vel est dubium de illa, vel eius nullitas non est omnibus nota. In his enim casibus multo magis concludunt prædicta iura, & ratio adducta.

Excommunicatio est nulla cũ interuenit ignorantia.

100 Ad hoc tertium caput nullitatis excommunicationis reducitur contumacia. Certum est enim vt supra diximus requiri contumaciam, ideo excommunicatio est nulla, quando non adest contumacia. Hæc enim est regula generalis, vt supra diximus nunquam incurri excommunicationem, nisi interueniat contumacia, & inobedientia Ecclesiæ, quæ sit peccatum mortale: Hæc enim ex iure ipso diuino requiritur. *si Ecclesiam non audierit, &c.* Matth. 18. Ex quo sequitur quod quotiescunque intercedit ignorãtia inuincibilis tàm iuris, quàm facti, quæ excusat à peccato mortali, nunquam excommunicatio incurratur, & sententia excommunicationis in ignorante hoc modo sit nulla. Ignorantia autem supina, crassa, & affectata non excusat, neque reddit sententiam excommunicationis nullam. Ratio est, quia prima reddit actum inuoluntarium, & consequenter in eo nulla potest esse inobedientia & cõtumacia, vt diximus in materia de pœnitẽtia disp. 7. cap. 2. Ignorantia verò his posterioribus modis non tollit voluntarium, vnde non excusat à peccato, & consequenter neq. à contumacia & sic non excusat ab incursione censuræ, neque illam nullam reddunt. Hoc totum cõfirmatur ex capite, *vt animarum*, de constitutionibus in 6. vbi Papa dicit. *Vt animarum periculis obuietur sententijs per statuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, ac supina.*

An sciens pceptũ, cui imposita est pœna cẽsuræ, sed ignorant impositionẽ censuræ. & trãsgrediens sit excõmunicatus.

101 Vbi est obseruandum aliquos hic distinguere de ignorantia pręcepti ppter cuius violationẽ imponitur pęna excõionis, & de ignorãtia impositionis excõionis, e. g. Prælatus pręcipit sub pęna excõionis, vt omnes tali die audiãt Missam, contingit aũt, vt aliquis subditorũ sciat Prælatum præcepisse vt tali die omnes audiant Missam: ignoret autem inuincibiliter fuisse appositam pęnã excommunicationis transgressoribus, vnde audet præceptum illud transgredi, si sciret autem appositam fuisse pęnam excommunicationis non fuisset transgressus: tunc Aliqui dicunt quod ignorantia præcepti excusat ab excommunicatione non autem ignorantia impositionis censuræ.

Opinio Couaruuias.

Vnde in pposito casu dicunt, eum qui ignoraret præceptum excusari à censura: At qui sciret pręceptum, licèt ignoraret censurã, & transgrederetur præceptum, incurreret excommunicationem, & sententiam excommunicationis in hunc esset validam. Atque hanc sententiam tenet Couaruuias cap. *alma*, prima par. §. 10. num. 9. vbi asserit appositam sententiam, quam tamen dicit esse communem Canonistarum, esse errorem manifestum, *atque pudendam oscitantiam*. Fundamentum eius est: quia opinio communis Doctorum est quod ignorantia pęnæ à lege statutæ non excusat transgressorem ab incursione in eandem pęnam. Nam licèt rusticus ignoret pęnam impositam adulterio, vel incestui, si tamen committat adulterium, vel incestum, non propter hanc ignorantiam excusabitur à tali pęna, sed illa iustè punietur. Ergo ita in proposito licet quis ignoret excommunicationem esse impositam alicui legi, vel præcepto, si tamen illud transgrediatur, incurret excommunicationem: quia excommunicatio est pęna imposita transgressori talis legis vel præcepti.

Sententia vera quã etiã est Scoti.

102 Cæterùm opposita sententia est sustinenda; nimirum quod ignorantia impositionis censuræ excuset ab incursione eiusdem censuræ, licèt non ignoretur præceptum esse impositum. Hanc sententiam maximè tenet Scotus, vbi supra, qui absolutè dicit ad incurrendam excommunicationem requiri contumaciam; quia qui paratus est obedire ecclesiæ non est excommunicandus. Et fundamentũ est authoritas Christi, qui disertè dicit. *Dic Ecclesiæ, si Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*, apertè innuens, debere Prælatum intimare, & notificare hanc pęnam subdito; Quod si adhuc contumax, & inobediens perstiterit contemnendo comminationem huius pęnæ, tunc hac pęna esse plectendum, & excommunicandum. Et per hoc patet ad rationem pro opposita sententia.

Ad rationẽ pro opposita sententia.

Nam illud fundamentum allatum à Couaruuia est verum de lege communi; hic verò in excommunicatione est specialis ordinatio, & statutum Christi, quod ipsa excommunicationis pęna comminetur ad cogendum subditum obedire, ideo sine illa comminatione, vel cum eius ignorantia, non incurritur in excommunicationem. Hanc eandem sententiam tenent Soto in 4. distin. 22. quæst. 1. art. 2. versus finem soluendo tertium argumentum. Nauarrus in summa cap. 27. num. 16. & num. 274. Syluester verbo *ignorantia*, num. 8. & reliqui omnes, qui indifferenter loquuntur de ignorantia censuræ & de ignorantia legis, vel statuti. Atque hanc sententiam latè defendit Suarez contra Couaruuiam illa disp. 4. sect. 9.

Ignorantia inuincibilis reddit excõmunicationẽ nullam.

103 Requiritur ergo scientia nedum præcepti, sed etiã impositionis excommunicationis, & censuræ, quæ excludit ignorantiam inuincibilem ad hoc vt quis incurrat excommunicationem, & excõmunicatio nõ sit nulla. Ex quo habetur quod quis potest peccare contra præceptum, & tamen non incurrere excommunicationem, vt puta quia de præcepto habet scientiam, non autem de impositione censuræ. Quod est verum tàm de præcepto naturali, diuino, positiuo quàm Ecclesiastico, tàm Pontificio, quàm aliorum Prælatorum inferiorum, quia eadem est ratio, quidquid alij dicant, vt exempli gratia, si quis ignoret quod percutienti clerico imposita sit pęna excommunicationis, & percutiat clericum, peccabit mortaliter propter transgressionem præcepti diuini, & naturalis, non tamen incurret excommunicationem propter rationem superius adductã.

Idem dicẽdũ de excommunicatione ab homine.

104 Idem dicendum de excommunicatione ab homine. Vnde debet præcedere monitio, vt supra diximus, alioquin excommunicatio esset nulla: quia non posset adesse contumacia propter ignorantiam. Quare cum Doctores dicunt excommunicationem posse fieri in ignorãtem, intelligunt de promulgatione sententiæ, quæ præsupponit admonitionem præcessisse simul cum contumacia; Ea enim præmissa potest Iudex promulgare sententiam in cõtumacem etiam absentem, & ignorãtem. Illa enim ignorantia non facit excommunicationem esse nullam; quia iam pręcessit inobedientia, & contumacia, propter quam ille iurè fuit excommunicatus. Verum est quidem ipsum excommunicatum non teneri ad seruandum excommunicationem, donec illam inculpabiliter ignorat, idest, si per vim & fraudem sententiam ipsius excommunicationis nõ impediuit. Vnde debet illa insinuari ei à Iudice, quod si non intimetur illi vel per testes fide dignos intimatio ad illum non perueniat, non debet se pro excommunicato gerere; si tamen fama celebri, & testibus fide dignis hæc notitia ad eum perueniat, tenetur veritatẽ inuestigare, & interim se gerere vt excommunicatio. Licèt enim non spectet ad ipsum hoc inquirere: tamen cum sciat se esse contumacem, & fama publica sit, sententiam excommunicationis in eum latam esse, tenetur conscientiæ suæ cõsulere.

Idem de actuali inconsideratione.

105 Quod dictum est de ignorantia, dicẽdum est quoque de actuali inconsideratione, seu obliuione naturali, non culpabili. Hęc enim quoque facit actum voluntariũ, & consequenter tollit contumaciam.

De vi, & metu.

106 Quartò, & vltimo ad hoc idem caput de causa reducuntur aliæ causæ quæ excusant hominem à trãsgressione legis, vel præcepti propter quod imponitur excommunicatio: istæ enim reddunt excommunicationem nullam: Vt quãdo intercedit, vis vel metus talis, qui excuset transgres-

greſſionem præcepti, vel cenſuræ à culpa mortali. Et idē dicendum eſt de quacumque alia cauſa excuſante à peccato mortali; quia cum non adeſt contumacia mortalis, nunquam incurritur excommunicatio, vt ſupra diximus. Metus autem excuſans ab obſeruatione legis, & quo exiſtente tranſgreſſio legis non eſt peccatum mortale, eſt metus cadens in conſtantem virum, vt metus mortis vel alterius rei magni momenti, vt amiſſionis maioris partis bonorum, & ſimilium. Qui metus habet locum ſolum in legibus humanis. Iſte enim ſecundum omnes regulariter, & directè non intendunt obligare cum tanto rigore. Immo videmus fideles excuſari ab obſeruatione præcepti, de ieiunio, vel de audienda Miſſa in die feſto, propter vitanda minora mala, quā ſit mors, vel amiſſio bonorū. Verū ſi talis metus incutiatur in contemptum religionis, & poteſtatis eccleſiaſticæ, tunc indirectè etiam obligant cum periculo vitæ amittendæ; quis hic ſit tranſitus à lege humana ad tranſgrediendum legem diuinam, quæ poſuit hanc poteſtatem in Eccleſia, & vult illi eſſe obediendum. Vnde qui incuteret metum in odium talis poteſtatis incuteret metū ad tranſgrediendum præceptum, & legem diuinam. Vnde in hoc caſu, qui ob metum illum tranſgrederetur legem vel præceptum, peccaret mortaliter, & conſequenter incurreret cenſuram. De timore cadente in virum conſtantē, vide diſp. 47. de Reſtitutione num. 465.

Timor cadēs in cōſtantem virū quis ſit.

107 Ex his ergo habemus quod quando in excommunicatione tria prædicta deficiunt, excommunicatio non ſolum eſt iniuſta, ſed nulla. Quando verò non propter aliquem trium horum defectuum, ſed aliter adſint alij defectus, qui eam reddant iniuſtam, de quibus diximus ſupra, vt intentio mala in Iudice, vel aliquid ſimile pertinens ad quintam conditionem iuſtæ excommunicationis, excommunicatio erit quidem iniuſta, ſed tamen valida.

Quis ſint capaces excommunicationis.

108 Quantum ad eos, qui capaces ſunt excommunicationis, breuiter dicendum eſt ſecundum omnes, ſolum hominem, & hūc viatorem, adultum, baptizatum, qui ſit certa perſona particularis in terris Superiorem habens, eſſe capacem excommunicationis. Dixi ſolum hominem, quia ſolus homo non autem bruta, neque aliæ res ſunt capaces culpæ propter quam infertur hæc pœna, nec effectuum ipſius excommunicationis, qui ſunt priuatio ſacramentorū &c. de quibus infra. Dixi ſolum hominem viatorem, quia Beati non poſſunt excommunicari, cum illi non ſint capaces peccati. Nec damnati, quia iſti ſunt incapaces emendæ, cum ſint confirmati in malo neque amplius nouo peccato peccare poſſint; quia ſunt in termino. Neque mortui, qui ſunt in Purgatorio, quia etiam ipſi ſunt extra viam, & in termino, quo ad poſſe peccare, vnde amplius non poſſint peccare ſicut neque mereri. Dixi adultum, quia iſte ſolus poteſt peccare peccato actuali. Dixi habens ſuperiorem, quia non habet ſuperiorem in terris vt Papa, non poteſt iudicari, nec aliqua pœna affici, & qui eſt ſubditus non poteſt excommunicari, niſi à ſuo ſuperiori. Quis autem ſit ſuperior, ſeu proprius Sacerdos, diximus in materia de Pœnitentia diſput. 25. cap. 4. vbi de proprio Sacerdote egimus. Tamen obſeruandum eſt extra territorium ſui Prælati delinquentem cenſura non ligari iuxta cap. a. de conſtitut. in 6. §. *ſtatuto Epiſcopi*. Si verò delinquat in proprio territorio poterit ſententia excommunicationis in eum ferri licèt ſit extra territorium; quia iam deliquit in proprio territorio; ideo propter abſentiam non liberatur à pœna criminis impoſita. Ex dictis ſequitur neminem poſſe excommunicare ſeipſum; quia nemo ſibi ipſi eſt ſubiectus.

Bruta nec vlla res irrationalis eſt capax excōmunicationis.

Non Beati, nec damnati. Non mortui.

De delinquēte in territorio vel extra territorium.

Nemo poteſt excōmunicare ſeipſum.

109 Sed contra dicta ſunt obiectiones. Primò Animalia bruta aliquando dicuntur excommunicari, vt locuſtæ, brucus, & ſimilia, quæ deuaſtant fructus terræ. Secundò dæmones dicuntur excommunicari, & anathematizari ab Exorciſtis; & tamen ſunt extra viam, & in malo confirmati. Tertiò Paulus ad Galatas, primo dicit anathema angelo qui contra Euangelium aliquid doceret. Quartò mortui poſſunt abſolui ab excommunicatione, vt patet per multos Canones; ergo videtur quod poſſint quoque excommunicari. Quintò circa illud quod ſit certa perſona videtur dubium; quia excommunicatio videtur poſſe ferri in plures perſonas, vt puta in omnes, qui tale crimen commiſerunt.

Prima obiectio. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta.

110 Reſpōdetur breuiter ꝙ anathematizare, & excōmunicare aliquando accipitur pro execrare, deteſtari, & ſeparare, vt ſupra diximus; & in hoc ſenſu accipitur, cum populus Chriſtianus excommunicat, & exorcizat locuſtas, brucos, & alias res malas, quæ ſunt incapaces veræ excommunicationis; ſunt enim imprecationes, quibus aliqui precātur Deum, vt illas res malas auertat à ſe, & deſtruat. Eodem modo Exorciſta excommunicat dæmones, & Paulus dixit anathema angelo, (quod dictum eſt per exagerationem) dato per impoſſibile quod aliquid doceret contra id quod ipſe Paulus docuerat de Euangelio. Et per hæc patet ad tria priora dubia.

Solutio ad 3. priores. Quo bruta, vt locuſtæ, &c. dicātur excōmunicati.

Quomodo dæmones dicātur excōmunicati.

111 Ad quartum quod eſt de mortuis an poſſit excommunicari, eſt difficilius; quia multi tenent mortuum poſſe excommunicari; vt Richardus in 4. diſtin. 18. art. 5. quæſtio. 4. Gabriel Biel eadem diſt. quæſt. 2. art. 2. Corolario 4. poſt concluſionem ſecundam, & aliqui alij. Et fundantur in cap. *ſanè*, 24. quæſt. 2. in quo dicitur hæreticos poſt mortem eſſe anathematizandos. Et adeſt ratio efficax. Quia contingere pōt ꝙ aliquis in vita mādet occidi clericum, & antequam mandatarius exequatur mandatum, mādans ex hac vita decedat abſque eo quod reuocet mandatum, & mandatarius exequatur poſt mortem mandantis; tunc autem talis mandās carere debet ſepultura eccleſiaſtica, quæ eſt pœna excommunicati; At non poteſt carere ea, quia in vita fuerit excommunicatus, quia mandatum nondum habuerat executionem, & ſic non erat excōmunicatus: ergo priuatur eccleſiaſtica ſepultura propter excommunicationem quam poſt mortem contraxit: ergo aliquis mortuus poteſt incurrere excommunicationem.

Ad quartū. An mortuus poſſit excommunicari.

Prima opinio quæ eſt affirmatiua.

112 Oppoſitam ſententiam tenent Nauarrus in ſumma cap. 27. num. 13. Couarruuias in cap. *alma* prima par. §. 11. num. 8. & Alij ab eo citati. Atque hæc ſecunda opinio eſt vera propter rationem ſuperius adductam, ſcilicet, quia nemo poteſt excommunicari, niſi propter culpam, & contumaciam, mortuus autem ſi ſit beatus non poteſt peccare, vt patet. Si verò ſit damnatus, vel ſit in Purgatorio, nō poteſt peccare nouo peccato, quia eſt extra viam, neque illi poteſt imponi aliquod præceptum ſub hac pœna, neque poteſt eſſe contumax. Neque Authores in oppoſitam ſententiam adducti hoc negant. Sed pro ſolutione, & intelligentia huius rei eſt notandum primò. Quod aliud eſt excommunicare, & aliud declarare aliquem excommunicatum eſſe. In capite illo *ſanè* præcipitur vt declarentur excommunicati hæretici, at hæretici iam in vita fuerant excommunicati, non autem poſt mortem excommunicantur, & idem dicendum eſt, de alijs caſibus. Poteſt ergo ille qui mortuus eſt in excommunicatione poſt mortem declarari excommunicatus, non autem excommunicari, & per hoc patet ad primum.

Opinio vera.

Solutio rationū in oppoſitum.

113 Secundò, obſeruandum eſt quod mortuum excōmunicari poteſt duobus modis intelligi: Vno modo directè, ita quod mortuus in ſe ipſo ligetur excommunicatione, ſicut ſit in viuis, & hoc eſt falſum propter rationem ſuperius adductam. Secundò modo indirectè, ſcilicet, quatenus præcipitur viuis ne orationes ſuffragia, & ſimilia in mortuum faciant. Et hoc modo poteſt dici excommunicari mortuum, quia præcipitur viuis ne illi dent eccleſiaſticam ſepulturam, non orent pro illo, & ſimilia. Vnde hæc non eſt propriè excommunicatio, quia non eſt medicinalis, nec data ad hunc finem, vt obediat Eccleſiæ, quod eſt proprium excommunicationis, ſed eſt præciſè pœna vindicatiua criminis talis. Et per hoc patet ad ſecundum. Nam ille mandans non excommunicatur propriè, ſed præcipitur viuis, vt illum priuent eccleſiaſtica ſepultura, neque orent pro illo, & ſimilia, quod eſt punire illum pœna vindicatiua, & eſt præcipere viuis, non autem eſt, propriè excōmunicare. Hoc autem poteſt Eccleſia facere ad terrendū viuos,

Mortuū excommunicari duob. modis poteſt intelligi.

viuos, ne similia peccata faciant, & ad seruandum ecclesiasticam disciplinam.

114 Per hoc idem Respondetur ad illud de absolutione à censura, illa enim absolutio non fertur directè in mortuum, sed indirectè quatenus liberantur viui ab illo præcepto, ne pro mortuo illo orent, vel ne eum tradant Ecclesiasticæ sepulturæ, quę est liberatio à pęna illa vindicatiua, quæ fieri solet quando de eo, qui in excommunicatione mortuus est, in morte extiterint signa contritionis, & obedientiæ.

An mandãs clericũ interfici nec sequetur effectus nisi post mortẽ sit excõmunicatus, &c.

115 Aliud dubium hic occurrit, An qui viuens mandauit facere aliquod peccatum, cui est annexa excommunicatio, & mortuus est antequam præceptum executioni sit mandatum mortuus est absque reuocatione mãdati incurrat excommunicationem dum post mortem executioni mandatur, vt si quis dedit mandatum seruo, vt occidat clericum, vel dedit venenum Sacerdoti, & antequam ille occidat clericum, vel iste moriatur veneno, ipse interit, vtrum per mortem secutam ob venenum, fiat excommunicatus. Respondetur breuiter negatiuè. Ratio est quia est extra statum viæ, vnde sicut non potest peccare, sic nec est capax censurę, vt dictum est nunc supra contra Richardum, Gabrielem, & alios illius opinionis.

Ad quintũ. Cur excõmunicatio debet ferri in particularem personam.

116 Ad quintum Respondetur proculdubio personã, quæ excommunicatur debere esse particularem propter duas rationes. Prima est quia excommunicatio non ligat nisi secundum intentionem superioris ferentis excommunicationem, quia agens non potest agere nisi in passum determinatum: hic autem passum determinatur ab intentione agentis, ideo si illam ferat, & non intendat certam personam, est nulla, vt e.g. si decem furati sunt quædam bona, & Iudex ferat sententiam in vnum illorum decem, non designando qualem, esset sententia inepta, & nulla, & nullum afficeret, sicut contingit in alijs actionibus similibus, vt si quis Sacerdos habeat ante se plures particulas consecrandas in Missa proferret verba consecrationis super vnam tantum illarum vagè, & indeterminatè, nulla esset consecrata. Debet ergo ferri in personam determinatam, siue in personas determinatas, si sint plures, vt cũ excommunicãtur omnes, qui tale furtum fecerunt, afficiũtur omnes qui illud commiserunt; quia sunt certæ & determinatæ personæ, & in illas determinatè fertur. Et per hoc patet ad dubiũ. Cum enim dicimus, eum qui excommunicatur debere esse personam particularem non intelligimus, quod non possit ferri, nisi in vnam singularem personam tantum, sed quod debet ferri in personam determinatam siue sit vna, siue sint plures.

117 Secunda ratio est, quia qui peccat est singularis, & determinata persona, ideo solum singularis, & determinata persona est capax excommunicationis.

Cur vniuersitas non possit excõmunicari.

118 Vnde hac de causa in capite *Romana* §. *in vniuersitatem*, in 6. prohibetur ne excommunicatio feratur in vniuersitatem, vel collegium. Ratio enim est quæ etiam ibi à Papa adducitur, quia potest contingere, quod non omnes illius vniuersitatis vel collegij peccauerint, ideo ferre excommunicationem in omnes esset iniustum, quia iniustè, & nulliter ferretur in eos, qui non peccauerunt, & & illi irrationabiliter læduntur. Debet ergo ferri solum in personas determinatas vniuersitatis vel collegij, quæ peccauerunt, vt ibidem decernitur. Quam rationem attigit quoque Couaruuias lib. 2. Variarum cap. 8. nu. 9. vbi hanc quæstionem tractat. Si tamen feratur de facto excommunicatio in aliquam vniuersitatem, Aliqui dicũt, ea eos affici, qui peccauerunt peccato, ob quod excommunicatio est lata. Atque hãc esse tutiorem partem certum est, vt tenet Glosa in prædicto §. verbo *penitus*. Tamen in rigore iuris Alij tenent esse nullam, quos ibi adducit Couaruuias.

An quis pluribus excommunicationibus excõmunicari possit.

119 Est verò dubium motum à Scholasticis Diuo Bonauen. in 4. distin. 18. par. 2. art. 1. quæst. 4. Richardo ibidem art. 5. quæst. 2. ab Alensi 4. par. quæst. 22. membr. 1. art. 5. & ab Alijs. An qui excommunicatur non debuerit prius esse excommunicatus, siue an aliquis pluries possit excommunicari. Ad quod breuiter est Respondendum, quod quando intercedunt diuersæ causæ excommunicationis pluries potest excommunicari, vt si sint diuersæ contumaciæ propter diuersa præcepta, & diuersas leges, vt ne furetur, ne occidat, & similia, & demum si sint diuersa peccata inobedientiæ, & contumaciæ. Quomodo autem actus distincti peccatorum cognosci debeant, dixi in materia de Pœnitentia dispu. 5. nec obest quod per vnam excommunicationem, iam sit separatus ab Ecclesia, & sit mortuus spiritualiter, &c. quia sicut eadem pœnam quis potest pluribus titulis, & causis damnari corporaliter, vt ratione furti, homicidij, &c. ita quis eadem pęna excommunicationis potest damnari pluribus de causis. Et hac ratione dicitur contrahere plures excommunicationes, & egere pluribus absolutionibus, vel vnica omnes illas causas complectente. Quando verò non multiplicantur causæ, seu peccata, (& idem dic de circumstantijs quæ sunt specialiter prohibitæ, & sunt peccata specialia, vt in materia de Pęnitentia diximus) sed eadem sola permanet, & contumacia perseuerat; licèt possit pluries denunciari excommunicatus ad maiorem eius confusionem, non tamẽ erunt plures, & diuersæ excommunicationes, sed vna pluries repetita. Vnde vnica sola absolutione indiget. Si verò multiplicet causas easdem propter quas infertur illa excommunicatio; vt si quis excommunicatur propter percussionem clerici, si sæpius & distinctis actibus illum percutiat, cum peccata, quæ sunt causæ excommunicationis multiplicentur, multiplicantur quoque excommunicationes; si verò actus non multiplicentur, sed solum idem cõtinuetur, erit vnica excommunicatio, quæ sæpius ob contumaciam continuam poterit denunciari seu promulgari ad maiorem confusionem, non autem erunt plures excõmunicationes. Et hæc est opinio Prædicatorum Doctorum, & vera, quæ fundatur in illo principio verissimo, quod excommunicatio non fertur nisi propter peccatum mortale, quod est contumacia mortalis; ideo quando illa adest, & multiplicatur, est sufficiens causa, vt excommunicatio multiplicetur, vt dictum est.

De primo effectu spirituali excommunicationis, qui est priuatio communionis suffragiorum Ecclesiæ.
Caput Quartum.

120 QVot sint effectus excommunicationis, non potest sub certa regula comprehendi propter eorum varietatẽ: Vnde vario modo assignantur à DD. Nauarrus in Man. cap. 27. num. 17. & sequentibus enumerat 19. & dicit Rebufum multo plures enumerare in Glosa concor. titulo de excomm. non vitanda licèt quædam incautè, Suarez disp. 17. sect. 1. enumerat 12. & Alij alios plures, vel pauciores. Vt breuiter rem perstringamus, possumus sic procedere. Qui sunt effectus excommunicationis colligitur ex diffinitione ipsius; Diximus autem supra excommunicationis diffinitionem esse illam. Excommunicatio est censura ecclesiastica priuans à communione fidelium. Effectus ergo excommunicationis est priuare excommunicatum communione fidelium. Verùm cum cõmunio fidelium multis modis contingat, hinc insurgunt multi effectus particulares, qui in illa separatione à communione fidelium continentur, qui in particulari sunt explicandi.

Triplex communio fidelium.

121 Primò ergo notandum est communiter triplicem esse communionem fidelium, vt habet D. Bonauentura in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 1. & Nauarus in Manu. cap. 27. num. 17. ex Diuo Thoma, Couaruuias in cap. *alma*. par. 5 in initio num. 3. & Alij. Prima est omninò interior, quæ fit per caritatem, & gratiam, qua omnes fideles fiunt mẽbra eiusdem corporis mistici Christi, quæ per peccatum mortale solum aufertur. Secunda omninò exterior, qua inter nos communicamus, negotiãdo, colloquendo, manducando, bibendo, & similibus. Tertia mixta scilicet cõmuni-

municatio in sacramentis, & suffragijs generalibus Ecclesiæ, & aliqua communicatione in rebus externis temporalibus, & spiritualibus. Excommunicatio non priuat prima communione, quę est priuatio gratię, sed supponit excommunicatum esse gratia priuatum propter peccatum mortale contumacię, quod diximus supra requiri semper, alioquin excommunicationem esse iniustam, & nullam in foro conscientiæ, quamuis in foro exteriori sit seruanda, & timenda, vt diximus supra.

122 Neque excommunicatio priuat communione secundi generis præcisè. Neque enim ordinatur præcisè ad seiungendum hominem ab exteriori participatione mondana cum hominibus, quatenus est merè mundana, & separata à spirituali, sed solum ex consequenti. Neque in omnibus, sed in aliquibus vt postea videbimus. Ex quo relinquitur, vt communio fidelium, à qua priuat excommunicatio, sit communio tertij generis, scilicet communio mixta ex separatione à spiritualibus, & temporalibus quibusdam; excommunicatio ergo priuat communione fidelium mixta ex temporali, & spirituali.

123 Verùm quia communio ista mixta non est ita clara, ad maiorem notitiam huius rei, reducemus omnes effectus excommunicationis ad tria capita, sub quibus commodè omnes continebuntur. Primum est priuatio communionis suffragiorum Ecclesiæ; secundum est priuatio communionis sacramentorum. Tertium est priuatio cōmunionis externæ fidelium. Hæc autem est duplex. Altera spiritualis, Altera ciuilis. Spiritualis est communicatio in orationibus, & diuinis officijs, quæ continetur in illa particula, *Orare*, vt infra videbimus. Ciuilis est quæ continetur in reliquis quattuor particulis, *os, vale, communio, mensa*. (Communiter affertur à Doctoribus illa diuisio, quod communio cum excommunicato est triplex, scilicet in crimine, propter quod aliquis excommunicatur: In diuinis; Et humanis. Sed etiam ista diuisio est satis impropria, quia in secundo membro aliqua comprehenduntur, quæ propriè non sunt diuina: propriè enim diuina est solum communicatio in sacramentis, & suffragijs; vnde ab alijs dicitur ecclesiastica. Ideo diuisio superius assignata magis ordinata mihi videtur) de his ergo per ordinem est agendum.

De priuatione suffragiorū Ecclesiæ.

124 Quātum ad primum, quod est priuatio suffragiorum Ecclesię, Notandum est, quod per suffragia intelliguntur sacrificium Missæ, orationes, & alia opera pia fideliū, quæ sunt membra Ecclesiæ, quibus se inuicem iuuant iuxta articulum symboli, Sanctorum communionem; Vnde ex hoc dicuntur suffragia Ecclesiæ, quia fiunt à membris Ecclesiæ. Ista autem duobus modis fiunt; Interdum priuatim, idest, vt singulæ personæ sunt; Interdum publicè, vt sunt ministri Ecclesiæ, & authoritate publica; Vel ex thesauro Ecclesiæ, vt per Indulgentias: Ista enim omnia communicantur, & participantur ab omnibus fidelibus, & omnes fideles illis iuuantur, vel ad satisfaciendum pro pœna, vel ad impetrandam gratiam, & auxilium diuinum, vel aliqua bona à Deo, præsertim spiritualia, vel tēporalia in ordine ad spiritualia. Loquemur prius de suffragijs publicis, & communibus, deinde de priuatis.

Extrauagās ad euitanda ex Concilio Constantiēsi.

125 Verùm quia non omnes excommunicati se habēt eodem modo circa priuationem communionis fidelium, neque excommunicatio eodem modo afficit omnes propter diuersa iura diuerso modo disponētia de excommunicatis, oportet intelligere quomodo excommunicati inter se differant. Obseruandum est ergo duobus modis aliquem esse posse excommunicatum. Vno modo occultè, vt cum quis facto occulto violat præceptum, ad quod imposita est excommunicatio à iure, e.g. si quis falsificet breue Apostolicum, & similia. Alio modo publicè. & hoc dupliciter. Primo modo vt si publicè & notoriè transgrediatur præceptum, cui est imposita excommunicatio ipso facto, vt qui publicè, & notoriè occidit clericū. Alio modo quando qui occultè, vel publicè incidit in excommunicationem denunciatur Ecclesiæ, & per Iudicem sententiatur incidisse in excommunicationem, & deinde publicatur vt excommunicatus per cedulam cum affixiones locis publicis, vel aliquo alio modo, prout moris est. Dubium est ergo an omnes isti excommunicati eodem modo priuentur communione fidelium, & sint vitandi, tàm in suffragijs Ecclesiæ, quàm communione Sacramentorum, & communione spirituali & ciuili.

Excōmunicatus publicus, & occultus quis dicatur

126 Hoc dubium dissoluitur ex intelligentia extrauagantes *ad euitanda*, quæ refertur à diuersis Doctoribus, præsertim à D. Antonino 3. par. titul. 25. cap. 3. Soto in 4. cap. 27. num. 34. à Suarez dispu. 9. & ab Alijs. Verùm de hac extrauaganti sunt diuersæ sententiæ.

Diuerso modo relata est hac extrauagans.

127 Alij eam dicunt esse editam in Concilio Constantiensi, vt D. Ant. Soto, & Aliqui alij, in quo tamen non habetur nunc, vt patet inspiciendo tomos Conciliorum. Alij eam referunt ex Concilio Basiliensi, in quo ea nunc habetur sess. 20. ad finem, & dicunt fuisse quidem editam in Concilio Constantiensi, sed deindè correctam in Concilio Basiliensi. Refertur etiam diuerso modo quoad verba, & sensum extrauagātis. Nā prout refertur à D. Antonino, Soto, & alijs eum sequentibus, decernit solum in duobus casibus esse vitandum excommunicatum, scilicet publicè accusatum, sententiatum, & denunciatum, & rursus clerici percussorem publicum tantum: non autem alios excommunicatos publicos, non accusatos, nec sententiatos, &c. sed publicos primo modo nunc supra explicato.

Secundum relationem autem aliorum, & Nauar, & aliorum eiusdem opinionis, extenditur ad quemcumque excommunicatum excommunicatione publica, quæ nulla tergiuersatione celari potest: non autem ad solum percussorem notorium clerici. Et sic secūdum istos per illam extrauagantem conceditur facultas cōmunicandi cum quolibet excommunicato, dummodo non sit nominatim accusatus, sententiatus, & publicatus; Vel non sit excommunicatus excommunicatione publica, & notoria, quæ nulla tergiuersatione celari possit, licèt non sit sententiatus, & vt talis denunciatus, & publicatus. Primus sensus habetur ex illa vt refertur ex Concilio Constantiensi. Secundus habetur ex ista, vt refertur ex Concilio Basiliensi.

128 Verùm primus sensus hodie communiter recipitur à Doctoribus, & in praxi ab Ecclesia seruatur. Ratio est, quia ista constitutio vt emanauit ex Cōcilio Basiliensi nullam vim habere potuit, quia Concilium illud non fuit legitimum, vt ego aliàs dixi, & tradunt Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 100. & elicitur ex Bulla Pij Secundi, & Alijs. Neque verum est hanc extrauagantem quatenus edita est ea Concilio Basiliensi, confirmatā fuisse à Martino Quinto, & Nicolao Quinto, vt Aliqui volunt; quia neque Martinus Quintus, neque Nicolaus approbauerunt ista Cōcilia quoad leges latas de cēsuris; sed Martinus Quintus confirmauit Concilium Constantiense solum quoad damnationem hæresum Io. Vvicleph, & Io. Hus, & Hier. de Paga, Et Nicolaus confirmauit Basiliense solum quoad quaedam causas beneficiales, vt rectè notauit Suarez disput. 9. sect. 2. & ante ipsum multi alij; sed quidquid sit de his Concilijs acceptatur hæc Constitutio *Ad euitandam*, tanquam emanatam à Concilio Constātiensi, & à Pontificibus confirmatam, licèt non appareat vbi, ex communi consensu Ecclesiæ, quę vsu continuo ipsam recepit, & viget in sensu primæ opinionis, quæ dicit per hanc extrauagantem cōcedi priuilegium fidelibus, vt possint communicare cum quouis excōmunicato, duobus casibus exceptis tantum, scilicet publicè sententiato, & denunciato, & publico percussore clerici, ita quod nulla tergiuersatione celari possit. Quæ est sententia communioris partis Doctorum, quos refert Ioannes Gutierez lib. 1. Canonic. quæstionum cap. 1. qui fusè hanc quęstionem tractat, & multi Alij, quos adducit, & sequitur Suarez dispu. 9. sect. 2. & demum Nauarrus, qui vbi supra propter communem hunc vsum tandem in hanc sententiam descendit.

In quo sensu prædicta extrauagans intelligatur.

129 Conueniunt tamen omnes primæ opinionis esse

accep-

Per Extrauagãtem ad euitanda ex cõmunicato nullus fauor conceditur.

acceptanda illa verba, quæ referuntur in Conc. Basiliensi, licèt non habeãtur in illa quatenus refertur ex Conc. Cõstantiensi. *Per hoc tamen huiusmodi excõicatos, suspectos, interdictos seu prohibitos non intendit in aliquo releuare, neque eis aliquo modo suffragari.* Vnde oẽs conueniunt p illã extrauagãtem fauorẽ concedi fidelibus non excõicatis, vt possint cum quocũq; excõicato cõmunicare, exceptis duobus prędictis casibus; Non tñ licere ipsi excõicato communicare cum fidelibus. Quod debet intelligi ẜm omnes (ne hoc priuilegiũ sit nullum) ita quod excõicatus non potest se ingerere in ali communione sine peccato, sed solum qñ fideles illius ministerio egent: tunc. n. sicut ipsi fideles possunt secũ cõmunicare, sic ille cũ illis sine peccato, aliter nequaquã. Ex quibus verbis habetur etiã hanc extrauagantẽ non solũ loqui de excommunicatione, sed etiam de alijs censuris, ita quod neque ratione suspensionis, vel interdicti est vitandus in diuinis, neque in alia communione.

Extenditur ad iterdictũ, & suspensionem.

An requiratur quod excommunicatus etiam sit denunciatus

130 Sed hic sunt duo dubia. primũ est circa primũ casum, & est. An excõicatus, qui excipitur, & est vitandus, sit ille, qui per sententiam specialẽ est excõicatus, an requiratur etiã sñiam ipsam publicè denunciari. Aliqui tenent sufficere quod sit specialiter sentẽtiatus, sed communior sententia est, quod requiratur etiã denunciatio, seu publicatio talis sententię, quã tenet Nauar. d. cap. 27. n. 51. & alibi. Couar. Vgolinus, Gutierez, Suarez, qui alios citat. Hoc enim modo seruatur in praxi, quæ est optima legum interpres.

Quis dicatur clerici percussor manifestus.

131 Alterum dubium est, quis dicatur manifestus clerici pcussor? Respõdeo hr ex ipsa extrauagãti patere, apertè enim dicitur esse illũ, cuius percussio est notoria, ita quod *nulla tergiuersatione potest celari, aut aliquo modo suffragio iuris excusari.* Quid autẽ sit factum notorium diximus in materia de Restit. disp. 53. nu. 67. Vnde ex his sumitur, φ si percussio sit talis, quod quidẽ possit probari per testes sufficientes in iure, sed ea nondũ est probata, non est vitãdus: quia percussio non est notoria; Item si solum adsit publica fama, non sufficit, sed requiritur quod talis percussio facta sit corã multis, & deinde ex eorũ testimonio sit facta ita publicè, vt nulla tergiuersatione possit celari. Similiter si percussio sit talis, quod non omnino constet ipsum percussisse clericũ, sed aliquo modo sit dubium, & ipse actor neget, & aliquã probabilitatẽ in iudicio adducat, quæ reddat factũ aliquo modo dubium, hic non est vitandus, quia iuris suffragio excusari posse videtur. Similiter si dicat ob propriã defensionem illum occidisse, & hæc excusatio habeat aliquã probabilitatem, similiter non erit vitandus, quia extrauagans illa intendit excipere solum casum indubitatum, & omnino certum.

Quod sit factum notorium &c.

Quando & quomodo percussor clerici sit vitandus.

Qui vident delictũ quando tenentur vitare, vel nõ vitare excõicatum.

132 Quod verò Suarez vbi sup. n. 12. asserit eos, qui vident hũi delictum secretò, .s. quia factum est coram aliquibus solum, qui creduntur illud esse tacituros, teneri ad vitandũ, quia licèt non sit notorium apud oẽs, est tñ notorium apud illos, qui viderunt, mihi omnino absurdum videtur. Qm̃ extrauagans requirit vt factum sit notorium, notoriũ autẽ est quod fit coram pluribus, vt corã aliqua parte Oppidi, vel Vicinitæ, quod nullo modo põt esse secretũ.

133 Adde quod delictum potest esse publicum, & iñ qui vident, non teneantur; vt puta si percussio fiat coram duobus, vel trib. testib. tñ; tũc est publica, quia corã plurib. tñ nõ est notoria. Vnde percussor potest se defendere, & negare, & donec non sit iudicialiter conuictus, non est habẽdus pro reo, & consequenter non est habendus pro excõmunicato. Dicendũ est ergo, quod videntes tenentur vitare tñ, quãdo percussio non est secreta, nec publica, sed est notoria; .i. facta corã magna parte Oppidi, vel vna parte Ciuitatis, vel Viciniæ; illud enim dicitur propriè notoriũ, vt prædicto loco diximus, & extrauagans ipsa significat p illa verba, *nec vlla tergiuersatione celari potest.*

134 Isti ergo sunt excommunicati, qui nunc sunt vitandi, & priuantur communione fidelium, & circa quos excommunicatio habet effectus suos. Videamus modò qui sint effectus excommunicationis circa istos, & quomodo ad illos se habeant.

De primo effectu excõm. qui est priuatio suffragiorũ Ecclesiæ.

135 Primus ergo effectus excõmunicationis est priuatio omniũ horũ suffragiorum cõium, & proinde qui publ̃ca hæc suffragia offerret pro excõicato peccaret mortaliter est cõis sententia Theologorũ in 4. dist. 18. Summistarum verb. excõicatio, Couar. cap. *alma*, p. 1. n. 3. qui alios refert & elicitur ex cap. *a nobis*, 2. & cap. *sacris*, de sent. excom. & 11. q. 3. per multa cap. presertim *oĩs Christianus*, & c. *nihil*; cap. *quicũque*, & alijs. Ratio aũt patet ex dictis sup. Quia cũ Ecclesia, seu Pastor Ecclesiæ habeat authoritatẽ à Christo priuandi inobedientẽ, & contumacẽ sibi hac cõmmunione fideliũ, iuxta illud Matth. 18. *sit tibi tanquã ethnicus & publicanus*: ethnicus. n. & publicanus non gaudet his suffragijs, & actu aliquẽ sic priuet, patet actu esse priuatũ. Et cum hoc sit præceptum graue Ecclesiæ, quæ habet hãc potestatem præcipiendi, sequitur quod qui illud transgreditur, vt sit orando, & applicando hæc suffragia publicè excommunicato, peccet mortaliter.

Primum dubiũ cur Ecclesia in Parasceue oret p hæreticis.

136 Sed occurrit dubiũ Primò, cur Ecclesia in 6. Feria Parasceue oret pro hæreticis, & schismaticis, qui excõicati sunt, cũ ipsa prohibeat orare publicè pro excõicatis? Resp. Ecclesiã voluisse ab illa prohibitione gñali excipere diẽ illũ, quia eo die repręsentatur speciali modo passio, & mors Xpi, quæ pro oĩbus fuit sofficiẽtissima, ideo Ecclesia voluit orare, vt pro oĩbus hominibus etiã infidelib. efficax fiat, & hoc ex pietate sua; vt etiã ostendat desideriũ salutis animarũ illorũ, qui etiã extra ipsam sũt. Quod potest facere: quia hoc præceptũ, vt excõicatus priuetur tali suffragio est præceptũ positiuũ Ecclesię, licèt innitatur authoritati Christi, ideo potest Ecclesia in illo dispẽsare; presertim cũ orare p excõicato non sit de se malũ. Hoc aũt intelligitur de orationib. directè factis pro hęreticis, & excõicatis, & alijs infidelib. non aũt de indirectè factis, cuiusmodi sunt orationes quæ fiunt ab Ecclesia pro dilatatione sui ipsius, quę amplatio licèt possit indirectè prodesse illis quatenus per amplationẽ Ecclesiæ illi conuertuntur, tñ directè non tẽdunt in illos, vt faciant orationes feriæ sextæ Parasceue, ideo si quis extra diem Parasceue eas orationes feriæ sextæ Parasceue diceret, peccaret mortaliter.

Pro infidelibus indirectè oratio publica fieri potest non directè.

137 Vbi tñ obseruãdũ est, certũ quidẽ esse nec publicis, nec priuatis orationib. licere orare pro infidelib., & multo minus offerre sacrificiũ Missæ pro illis ad satisfaciendũ p eorũ pęnis, quia cum sint in peccato mortali, hoc nõ licet, neq. vt alia bona quę terrena, & tẽporalia dñr obtineant, immo in Ecclesia habemus orationes contra Paganos, vt *Deus dextera suæ potentiæ illos conterat*. Vnde cũ Ecclesia orat pro illis in die Parasceue non orat pro dimissione pęnarũ, sed pro conuersione eorum ad fidẽ Christi, vt nunc infra patebit, & superiori puncto dictum est.

An liceat orare pro infidelibus vt cõuertantur.

138 Dubiũ verò est, an liceat orare pro illis, & sacrificiũ Missæ offerre, vt ad fidẽ conuertantur. Et sunt rationes pro vtraq. parte, vt est videre apud Ledesm. in 4. p. 2. q. 23. ar. 1. Nauar. in tract. de orat. cap. 19. n. 67. & 73. Azor. p. p. lib. 10. cap. 22. q. 1. & Alios. Sed mihi videtur respondẽdũ cũ distinctione. Nã vel est sermo de alijs orationib. oĩbus tã priuatis, quã publicis, excepto sacrificio Missæ, vel de sacrificio Missæ. Loquẽdo de priorib. mihi certissimũ est, Ecclesiã orare posse directè pro conuersione infideliũ. hoc. n. apertè docet Paulus 1. ad Tim. 2. *obsecro itaq. primũ omniũ fieri obsecrationes, orationes postulationes, gratiarũ actiones pro oĩbus hominib. pro Regibus &c.* constat aũt, quod Reges tpe Pauli erãt Pagani, & adducit rationẽ dicens. *hoc. n. bonũ, & acceptũ corã Saluatore nostro Deo, qui oẽs homines vult saluos fieri.* De sacrificio Missę verò licet non sit manifestè interdictũ, ne pro illis offeratur, tñ vsus Ecclesiæ non habet vt pro eorũ cõuersione offeratur. Vnde Conc. Trid. sess. 22. c. 2. & 6. dicit hoc sacrificiũ Missæ pro fideliũ viuorũ peccatis, pęnis, & satisfactionib. & alijs necessitatib. & ẽt Defunctorũ offerri. Neq. rationabiliter põt offerri pro illis, quia sacrificiũ Missæ repręsentat sacrificiũ Crucis Xpi cruentũ, illud aũt oblatũ est a Xpo presertim in satisfactionẽ, & deletionẽ culparũ originalis, & actualis, & liberationis ab eorũ pęnis, & licet sufficienter pro oĩbus hominib.

tñ solũ efficaciter est oblatũ pro acceptãtib. fidẽ suã, & cõuersis ad eũ. Vnde cũ infideles permaneãt in suis peccatis, repugnat vt ꝓ illis tale sacrificiũ offeratur. Vnde substãtia sacrificij Missæ non põt offerri pro infidelib., licèt in Missa Cathecumenorũ, quæ p̃cedebat fideliũ Missã, & sacrificiũ aliqñ Ecclesia pro infidelib. aliquas preces fuderit. Et hæc videtur esse sñia D. Aug. in epist. 59. in solutione 5. q. in illis verbis, *vt precationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorũ, antequã illud, quod est in Domini mẽsa incipiat benedici, &c.* Et D. Io. Chrys. hom. de Adã, & Eua cũ ait, *fideles Sacerdotes ꝑ mãdata Domini data postulant, vt infidelibus donetur fides, vt idolatra ab idolatria discedãt, &c.* hoc. n. non fit in sacrificio Missæ quo ad substantiam, sed in precibus antecedentibus, & subsequentibus ad substantiam sacrificij Missæ.

139 Quia tñ Xp̃us Dñs meruit per suã passionẽ oĩbus hominibus non solũ prædicta bona, sed etiã gratiã illis, qui cõuertuntur, possumus dicere, licere offerre sacrificiũ proprium Missæ pro infidelibus, vt hunc effectũ conuersionis illis tribuat, quod est dictu, offerre illud sacrificium directè pro ampliatione Ecclesiæ, indirectè verò pro infidelibus, & extra Ecclesiam existentibus.

An excõicati pęnitẽtes, sed non absoluti sint priuati his suffragijs

Secundò. Dubiũ est, an excõicati, sed pœnitentes anteq̃ sint absoluti ab excõicatione, sint priuati his suffragijs cõibus in persona Ecclesiæ factis, an etiã pro illis sine peccato possint hæc suffragia offerri, (Suar. disp. 9. sect. 2. tractat q & qa excõicatus sit vitãdus, sed quia excõicatus est vitãdus, nõ solũ quo ad suffragia, sed quo ad sacramẽta, & cõionẽ ciuilẽ, melius hoc dubiũ tractabitur post tractationẽ de oib. effectib.) In hoc dubio sunt duę sñię oppositę, altera est affirmatiua, quã tenet Soto in 4. dist. 22. q. 1. art. 1. in respõsione ad primũ argm̃ pñpale, & in solutione vltimi dubij ibidẽ contra Caiet. quã sñiam sequitur Suar. disp. 9. sect. 3. & adducit Adrianum in materia de clauibus q. 3. ad vltimũ. & Alanum lib. 2. de sacrificio Missæ cap. 31. Pro hac sententia istæ rationes afferuntur.

Prima ratio.

140 Primò, quia hæc censura non tollitur per solã interiorẽ pęnitentiã, alioquin sic pœnitens nõ egeret solutione ab excomm. ꝙ tñ est falsũ, vt patet, & vsu recipi videmus.

Secunda rõ.

Secundò quia cap. *à nobis*, 2. de sent. excom. Innocẽtius III. definit excõicatũ mortuũ sine absolutione ab excõicatione, etiã si in eo præcesserint signa manifesta pœnitentiæ. & per eũ non steterit quo minus recõciliaretur Ecclesię, apud Ecclesiã absolutũ nõ esse, sed indigere absolutione etiã post mortẽ, & cap. *sacris*, eod. tit. asserit pro hm̃i excommunicato ante absolutionem impensam, oblationes, & orationes non esse porrigendas Deo. Si autẽ hoc est verũ de homine mortuo, multo magis valet de hoĩe viuo excõicato

Tertia ratio.

Tertiò hoc ẽt cõgruit ad reuerẽtiã, & timorẽ huius cẽsurę vt illã hoĩes magis timeãt, & ĩ maiore veneratione habeat

Quarta rõ.

Quarta imponitur vt pęna iuridicè, ideo licèt culpa cesset, tñ pœna non aufertur, donec per sententiam tollatur.

Opposita sententia.

141 Ex altera parte Richar. in 4. dist. 18. q. 2. Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 76. Nauar. in Manu. cap. 27. n. 18. & in tractat. de orat. & hor. canon. c. 19. n. 68. Couar. in cap. *alma*, 1. p. §. 6. n. 4. concl. 9. Azor. p. p. lib. 10. cap. 22. q. 4. & Alij ab his citati asserunt, excõicatũ pęnitentẽ non esse priuatũ his suffragijs, & cõsequenter inferunt posse ea pro illis, licet nõ publicè applicari. Fũdamenta huius opinionis sunt primò quia non est verisimile Ecclesiã velle priuare suis suffragijs mẽbrũ viuum fide, & charitate sibi coniunctum. Secundò quia excõicatio iustè lata in foro exteriori, sed iniustè in interiori foro ob causam præsumptã, & non veram, non valet; ergo in proposito cum causa præsumatur in foro exteriori, sed reuera non adsit, sequitur quod non habeat effectum suum quo ad forum interius.

Secunda opinio approbatur.

142 Hæc secunda opinio mihi probatur, quia vt dictũ est supra excõicatio est pęna ordinata contra cõtumacẽ, & inobedientẽ ipsi Ecclesiæ: Cũ ergo tollitur inobedientia, & contumacia, tollitur quoq. excõicatio in foro interiori, & apud Deũ, quia excõicatio est effectus proueniens a peccatu mortali contumaciæ tanquã à causa, cessante aũt causa, cessat & effectus eius. Cũ ergo apud Deum per contritionem sit absolutus, etiam apud Deum restituitur ad pristinum statum, & sic gaudet suffragijs, & alijs bonis, quibus per excommunicationem priuabatur.

143 Ad rationes pro prima opinione. Resp. ad primã. Excõicationẽ per cõtritionẽ tolli in foro interiori vt dictũ est, non tñ excõicatum liberari ab absolutione in exteriori foro, quia excommunicatus sic pęnitens in voto includit satisfactionem Ecclesię in foro exteriori, sicut contritio de peccatis in voto includit confessionẽ, vnde tenetur ad cõfessionem, quamuis peccatum quo ad culpam sit dimissũ, sic excommunicatus pœnitens tenetur ad petẽdam absolutionẽ, & ad illã obtinendã si fieri potest in foro Ecclesię.

144 Ad secundũ respondet Azorius vbi supra in eo cap. *à nobis*, 2. solum significari talem excommunicatum Ecclesię absolutione indigere, nihil verò ibi dici, si sit capax necne bonorum, ac fructuum Ecclesiæ. Verùm hæc responsio non omninò satisfacit, quia eo cap. Papa ordinat, vt prius absoluatur, deinde preces pro illo fundãtur, quod clarius patet in cap. *sacris*, eod. titul. superius adducto. *Responsio Azorij.*

145 Ideo dicendũ, ꝙ aliud est quęrere, an suffragia cõmunia Ecclesiæ, quæ in cõi fiunt pro oĩbus fidelibus hm̃i excõicato prosint, & in cõmuni pro illis quoq. offerri possint: Et aliud an pro particulari aliquo excõicato, de quo constat Ecclesiæ habuisse signa contritionis, & tñ nõ fuisse absolutũ ab Ecclesia, possint fieri orationes, & suffragia pro illo in particulari ante absolutionẽ ab Ecclesia factã. Papa in illis duob. cap. loquitur de secũdo casu. Rationabiliter .n. debet hm̃i excõicatus prius absolui, quã orationes pro eo fiãt, quia natura rei hoc expostulat. At non sequitur ob hoc, quod in primo casu quẽ nos tractamus, suffragia cõia Ecclesiæ non prosint hm̃i excõicatis cõtritis, qui ab Ecclesia nõ possint absolui in particulari. Ex illis ergo cap. habet̃ solũ, quod qñ quis ostendit signa contritionis, nec absoluitur, (dũmodo per eũ non stet) in foro Ecclesię, licèt credendũ sit esse absolutum in foro Dei, non posse pro illo offerri preces, nisi prius absoluatur in foro Ecclesiæ, & nihil amplius, ideo ex his capitib. nihil habetur contra nos, immo cap. illud *à nobis*, 2. nobis fauet, dũ fatetur Papa aliquẽ posse esse absolutũ in foro interiori, & apud Deũ, & tñ esse ligatũ apud Ecclesiã, quæ sequitur iudiciũ fallibile, ex hoc. n. videtur velle quod licèt orationib. cõibus fideliũ minimè priuetur, tñ quia Ecclesia hoc ignorat, nõ debet prius orare pro illo, quàm illum absoluat, sed prius absoluere: quia rectus ordo iudicij ecclesiastici hoc expostulat. *Vera solutio.*

146 Ad tertium Negatur cõgruũ esse, vt ablata culpa, & causa excõicationis ad hũc ipsa liget; immo hoc est valde incongruũ, & irrationabile, neq; hoc est faciendũ, vt ipsa magis timeatur, quia timor debet esse rationabilis. *Ad tertium.*

147 Ad quartũ Resp. quod sicut iuridicè punitur quia adest culpa, ita iuridicè, ablata culpa, quæ est causa ipsius, pęna aufertur; hæc. n. pęna non est correctiua culpæ, neq; ipsius regulatiua, sed est valde nociua, talis aũt pœna quæ non est regulatiua culpæ, sed damnificatiua est iniusta; dũ autem existit culpa, hæc pœna est regulatiua, quia priuatio bonorum Ecclesiæ est inductiua ad pœnitẽtiam, & ad tollendum contumaciã, illa aũt ablata non est amplius vtilis. *Ad quartũ*

148 Ex eodẽ fundamento videtur esse respõdendũ ad dubiũ de oblatione missæ pro hm̃i excõicato contrito. Videtur .n. dicendũ primò ꝙ sacerdos offerens Missã ꝓ tali excõicato nõ peccet mortaliter, nec venialiter, quia nõ est prohibitũ hoc modo offerre Missã pro excõicato tali, quia si hæc prohibitio adesset, maximè haberetur ex prædictis cap. *à nobis*, 2. *& sacris*. At in eis nõ habetur talis ꝓhibitio, sed solũ habetur ibi, quod in casu particulari, quo aliquis excõicatus pęnitẽs differetur ad Pastorẽ Ecclesiæ, nõ debet pro eo orões, & sacrificiũ facere priusquã absoluerit, sed debere eũ prius absoluere. At in gñali non habetur ꝙ non possit offerri sacrificium pro excommunicato sic pęnitente, quando absolutio ab Ecclesia ei conferri non potest, vt diximus. Et hoc videntur velle dicere illi authores, qui asserunt non posse publicè nominatum, sed solum secretò *Quid de sacrificio missę*

pro

pro tali excõicato missam offerri; si enim ꝓ tali delato ad Ecclesiã, orationes, & missa celebraretur, celebraretur publicè nominatim pro excõmunicato, quod prohibetur ab Ecclesia, nominatim autem, sed secretò non prohibetur.

149 Secundò videtur dicendũ, quod huiusmodi sacrificiũ valeat, & prosit ipsi excõicato pœnitenti, siue sacerdos offerat in persona Xp̃i, quod concedit Suarez, siue in persona Ecclesiæ, seu vt particularis persona, quod negat Suarez. Ratio est, quia Ecclesia non intendit hunc pœnitentẽ excludere ab his suffragijs, sed solũ cõtumacẽ, neq; ipse vt particularis ꝑsona peccat, sed opus bonũ, & rectè facit, ideo vt est ab illo, vt etiã est particularis ꝑsona valet, & ei ꝓdest.

An rationes priuata prosint excõicato. 150 Sed redeundo ad excommunicatũ non pęnitentẽ, sed manentẽ in cõtumacia certũ est, vt supra diximus, suffragia, & orõnes publicas Ecclesiæ illi non prodesse, nec licere illi ea applicare. De suffragijs verò, & orationibus, ac alijs operibus pęnalibus pijs priuatis est cõmunior sentẽtia quod illis non sit priuatus, & ꝙ proinde sacerdos in missa secretò, præsertim in memento, in quo sibi vt priuata ꝑsona pro amicis orare põt, & offerre sacrificiũ missæ, possit ꝓ hm̃i offerre sacrificiũ missæ. Quæ desumitur ex D. Tho. in 4. dist. 18. & in ead. citatur Richard. ead. dist. 18. art. 7. q. 2. & eã tenent Soto in 4. dist. 22. qu. 1. art. 7. Syluest. verb. excom. Nauar. in summ. cap. 27. n. 36. & de oratione cap. 19. n. 67. Couar. in c. *alma*, p. 1. §. 6. & deniq; Suar. disp. 9. sect. 5. qui alios citat. *Prima ratio.* Hęc sentẽtia probatur primò, quia Ecclesia non põt prohibere hm̃i orationes, quę pertinent ad illã Sanctorũ cõmunionẽ, quæ in sola charitate fundatur. *Secunda.* Secundò, quia hæc applicatio orationũ particulariũ põt fieri per actũ merum internũ, super quẽ Ecclesia non habet authoritatẽ. *Tertia.* Tertiò, quia Ecclesia de facto id non prohibuit, vt praxis, & consuetudo Ecclesiæ ostendit. *Quarta.* Quartò, q̃a hoc est consentaneũ ecclesiasticæ pietati, essetq. multũ derogãs fraternæ charitati. *Quinta.* Quintò, quia licet orare pro ethnicis, & publicanis, & quibuscũq; infidelib., ergo & pro excõicato.

Opposita sententia. 151 Aliqui tñ Doctores Catholici tenent excõicatum priuari nedũ cõmunibus, & publicis suffragijs, & orationibus Ecclesiæ, sed etiã priuatis, & particularibus, atq. huius opinionis fuit Latomus art. 7. contra Lutherũ, vt refert Suarez vbi sup. Ego quidẽ opinioni cõmuniori me opponere nolo, tñ probabiliter mihi videtur posse dici, excommunicatũ esse etiã priuatũ fructu suffragiorũ, & orationũ particulariũ. *Prima ratio.* Ratio est, quia in sacris Canonibus habemus, excõicatũ esse electũ extra Ecclesiã, esse priuatũ cõmunione fideliũ. At in cõmunione fideliũ, quæ explicatur in symbolo, includũtur nedũ bona, orationes, & suffragia cõmunia Ecclesiæ, quæ. s. à ministris publicis Ecclesiæ fiunt in sacrificijs, & sacris orationib. sed oẽs orationes, & opera pia, quę fiunt ab vnoquoq. fideli priuatim, vt sunt ieiunia, macerationes, peregrinationes, & similia, neque enim negãdũ est, fideles oẽs his iuuari, siquidẽ habemus in Sacra Scriptura, *Genes. 18.* quod propter decẽ iustos Deus parcit integris Ciuitatibus. Cũ ergo hęc bona pertineant ad cõmunionẽ fideliũ, mihi videtur excõmunicatum priuari fructu istorum quoque.

Secunda rõ. 152 Accedit quod Xp̃us instituens, & significans essentiã excõicationis, dedit exẽplũ, *sit tibi tanquã ethnicus, & publicanus*, at certum est, quod ethnici, & infideles non gaudent fructu orationum, & precum particularium fidelium; ergo neque excommunicatus.

Tertia. 153 Tertiò, Vel orationes priuatæ iuuãt fideles ad satisfactionẽ pro eorũ pęnis, vel ad impetrandũ eis aliq̃ bonũ spirituale, vel tẽporale in ordine ad spirituale. At excõicatus contumax nõ est capax alicuius istorũ bonorũ: quia ꝓ ipso nõ põt satisfieri, cũ sit in peccato, & inobediens. Neq. est capax bonorũ spiritualiũ, vel tẽporaliũ in ordine ad spiritualia: Quia Ecclesia intẽdit directè priuare illũ hm̃i bonis, cũ illũ tradat sathanæ in pęnã suæ contumaciæ. *Obiectio tacita soluitur.* Quod si quis dicat, prosunt ad resipiscentiã. Respõdeo, ꝙ hoc modo etiã prosunt fidelibus peccatoribus non excõicatis, sed vnitis Ecclesię. At Ecclesia intendit priuare eũ oĩbus bonis, quibus fideles existentes in cõmunione sua fruuntur; ergo cum illum excludat à sua communione, intendit etiam illum priuare huiusmodi bonis, & fructibus.

Quarta rõ. 154 Quartò, Authores cõtrariæ sententiæ nõ adducũt aliquẽ canonẽ, vel aliquã authoritatẽ Sanctorũ, qui hanc distinctionẽ faciãt de orõne publica, & non priuata, vt videre est; Vnde cũ cõiter dicatur, excõicatũ priuari cõmunione fideliũ, eijci extra Ecclesiã, tradi sathanæ, cõuenientius exponitur de exclusione à quocũq. bono Ecclesiæ tàm publico, quã priuato, quã à solo publico. hoc tñ probabiliter sit dictũ, quia est contra opinionẽ cõmunẽ. Vnde Suar. ipse vbi sup. cõtra Lathomũ disputãs rationes quidẽ reijcit. de opinione aũt sua inquit *Quidquid sit de assertione, rõnes eius nõ sunt magni momenti*. iudicauit ergo illã probabilẽ.

Ad primã rationem ꝓ prima opinione. 155 Ad rationes pro prima opinione, ad primũ Resp. Ecclesiã per excõicationẽ non priuare excõicatũ cõmunione, quæ est per charitatẽ, sed supponere esse priuatũ ꝑ peccatũ mortale, & contumaciã, sed priuare communicatione bonorum, & fructuum, quam habent communicantes simul in Ecclesia, etiam existentes in peccato mortali.

Ad secundã. Ad secundã ad sũmũ probaret de actibus omninò mẽtalibus, non tñ de externis, vt sunt orõnes vocales, ieiunia, & aliæ opera pia. Sed clarũ est Ecclesiã posse prohibere actiones internas annexas externis: ideo dum prohibet externos, prohibet quoque internos eis annexos.

Ad tertiam. Ad tertiã Resp. haberi potius prohibuisse, quia gñaliter à cõmunione fideliũ arcet: nec facit exceptionẽ, sed sũt Doctores, qui illã faciunt sine aliquo textu, vel authoritate Sãctorũ. Ideo non põt dici, quod Ecclesia de facto hoc cõcedat, & quod hęc sit praxis Ecclesiæ, quia non constat.

Ad quartã. Ad quartã res opposito modo se habet, hæc. n. censura reputatur timenda, & grauissima, & est ordinata ad terrorẽ, vt inducat ad pęnitentiã: ergo congruũ erat, vt sit omni rigore plena, quod significatur dum dicitur per illã, hominem tradi sathanæ, quæ est pœna grauior, quę dari possit.

Ad quintã. 156 Ad quintã Resp. aliud esse quęrere, an suffragia, & orõnes priuatæ cõiter factæ à fidelibus, quæ pertinent ad cõmunionẽ fideliũ, valeant pro excõicato, & aliud, an aliquis possit, & ei liceat orare in speciali pro excõicato, & infideli vt conuertatur. Nã primũ est quod in quæstione versatur, & negamus excõicatũ illorũ suffragiorũ participem fieri, quia vt dictũ est illis neq; quo ad satisfactionẽ, neque quo ad impetrationẽ bonorũ spiritualiũ, vel tẽporaliũ in ordine ad spiritualia prodesse possũt, cũ sint in cõtomacia mortali Ecclesię. Secundũ aũt est quid diuersũ ab eo, quod quæritur, quia orare pro conuersione infidelis licet, vt sup. dicebamus cum D. Paul. 1. ad Tim. 2. hoc. n. est directè orare pro amplitatione Ecclesiæ, & indirectè orare pro infidelibus, & hoc modo concedimus licere orare pro excõicato. Confirmatur, quia vt Infra videbimus, licet cõmunicare cũ excõicato ad eius vtilitatem hortando ad cõuersionẽ. Vnde iure salutamus illũ, dicendo Deus te illuminet, & conuertat, ideo hoc eodem modo licet orare pro illo; . s. vt conuertatur, non tñ ex hoc sequitur, ꝙ directè orõnes, & opera pia fideliũ etiã priuata, quæ cõmunicantur, & iuuãt oĩbus fidelibus ad satisfactionẽ, & ad impetrationẽ aliorũ bonorũ prosint, & valeant ipsis excõicatis, q̃a non iuuãt ad satisfactiones, neq. ad impetranda bona spũalia, sed solũ ad summum iuuant indirectè, quatenus iuuant ad impetrandam misericordiam Dei, vt suam Ecclesiam amplificet, & dilatet, & ab omni nequitia mundet, & seruet.

157 Videtur ergo dicẽdũ, Ecclesiã per excõicationẽ ꝓhibere cuicũq. fideli, ne cõmunicet sua suffragia, & orõnes ac pia opera nedũ publica, sed neq; priuata excõicato, quia vt diximus cũ Soto, & alijs, excõicatio est exclusio à cõmunione fideliũ, excludendo per prohibitionẽ ne cõmunicet cũ alijs, nec alij cũ eo. Nõ ergo põt tuta conscientia cõmunicare excõicato bona sua priuata spũalia: potest tñ indirectè eum iuuare orando pro eius conuersione: quia hoc nõ est cõmunicare fructũ suæ orõnis, quia infidelis & excõicatus nihil acquirit sibi ex illa oratione, quo sibi aliqd dimittatur, vel aliq̃ bonũ acquiratur, sed solũ indirectè sibi iuuat, quatenus Deus moueri potest ad eum conuertendum, vt fiat fidelis, & Ecclesia augeatur, vt dictum est.

De secundo effectu spirituali excommunicationis, qui est priuatio communionis, seu participationis sacramentorum. Caput Quintum.

158 SEcundus effectus spiritualis excõicationis est priuatio sacramentorũ Ecclesiæ. Hunc esse effectũ excõicationis est clarum secũdũ omnes Doctores in 4. dist. 18. & Summistas tractantes hanc materiã, & habetur expresse c. *si quẽ*, de sent. excom. Et patet ex diffinitione excõmonicationis, s. n. illa est separatio ab Ecclesia, cũ sacramenta solũ in illa ministrentur, sequitur eos esse priuatos eorũ susceptione, & administratione. Vnde hunc effectum multi Doctores colligunt ex cap. Engeltrudã 3. q. 4. in quo Canone Papa dicit Engeltrudã non solũ excõicatione, quę à fraterna charitate separat, sed etiã anathemate, quod ab ipso Christi corpore (quod est Ecclesia) recidit crebro percussã esse. Cũ. n. dicat esse separatã ab Ecclesia, intelligit esse separatã à participatione sacramentorũ. Duplex autẽ est vsus sacramentorũ, .s. passiuus, & actiuus, ex quo sequitur, excõmunicatũ excõmũnicatione maiori esse priuatũ vtroque vsu, .s. passiuo, & actiuo ita quod non põt recipere sacramenta, neque potest illa ministrare alijs, si sit sacerdos. Loquemur primò de priuatione passiua, quæ est communior, deinde de actiua.

Excommunicatus priuatur participatione passiua sacramentorum, & quomodo.

159 Priuatur ergo excõicatus participatione passiua sacramentorũ, atq; hæc priuatio efficit, vt si illa suscipiat, peccet mortaliter illa suscipiendo, quæ est cõis sentẽtia Theologorũ in 4. dist. 18. 19. & 22. Sũmistarũ verb. excõicatio, & Nauar. c. 27. n. 18. & Aliorũ hanc materiã tractãtiũ, & habetur expresse c. *cũ illorũ*, & c. *si quẽ*, de sent. excom. & c. *illud*, & c. *si celebret*, de cleric. excom. minist. Ratio autẽ est, quia transgreditur præceptũ Ecclesiæ, quę præcipit p hanc censurã hũi excõicatum abstinere à sacramẽtorũ perceptione. Quod aũt hoc pręceptũ sit rationabile, ostẽdimus supra explicando qua potestate inducta sit excõicatio in Ecclesia. Intelligitur autẽ hæc priuatio de quodlibet ex 7. sacramẽtis Ecclesiæ; licèt quo ad passiuũ vsũ non habet locũ in Baptismo, quia vt sup. diximus nõ baptizatus est iam extra Ecclesiã, nec est capax huius pęnę, sed in reliquis sese habet locũ; Adeo quod qui sumit Confirmationẽ, vel Eucharistiã, vel Pęnitẽtiã, vel Matrimoniũ, vel Extremã Vnctionẽ, vel Ordinẽ sacrũ in excõicatione peccat mortaliter, & hæc regula intelligit de quocũq; excõicato, siue publico, & denũciato, seu occulto; q̃a est essẽtialis effectus excõicatiõis.

Quando excõmunicatus excusatur à peccato in p̃ceptione sacramentorũ.

160 Potest tñ quis excusari à peccato in duob. casibus vt sup. diximus, .s. ob ignorantiã inuincibilẽ iuris, vel facti, de qua sup. hac disp. actũ est. Vel ob necessitatẽ vrgentẽ, quæ põt prouenire ob metũ extrinsecus illatũ cadentẽ in cõstãtẽ virũ, de quo c. 3. huius disp. dictũ est, vel ob vitandã infamiã, vel aliquod simile, & deniq. oĩs causa, q̃ excusat à peccato mortali in susceptione sacramẽti, & ob q̃ licet dimidiare confessionẽ, de quib. egimus de Pęnitentia disp. 24. c. 4. in illis. n. casib. hoc p̃cep ũ Ecclesię non intelligitur obligare, quia obstat aliud p̃ceptũ maius, quod magis obligat vt ibi diximus n. 83. & seqq. Excõicatus autẽ per susceptionẽ passiuã sacramẽtorũ præter peccatũ mortale, nullã aliã pęnã incurrit, nisi suscipiendo ordinẽ sacrũ, quia tunc manet suspensus ab executione ordinis, & si in eo ministret fit irregularis. Ratio est, quia in iure hæc pœna solum in susceptione Ordinis sacri est imposita.

Excommunicatus per susceptione sacramẽtorum non incurrit aliquã pœnã nisi suscipiendo ordinem sacrum.

Ministri præbentes sacramenta excõicatis peccant mortaliter, & quomodo

161 Ex eodẽ fundamento sequit ministros Ecclesiæ, qui conferunt sacramẽta excõicatis quoq; peccare mortaliter: quia faciunt contra hanc censurã, & hoc pręceptũ Ecclesię. Et habetur multis cap. vt c. *Episcoporũ*, de Priuil. in 6. & cap. *significauit*, de sẽt. excom. Hoc tñ verũ est de excõicatis denunciatis, vel de manifesto percussore clerici pp Extrauagantẽ Conc. Constan. *ad euitãdã*. & nisi ob ignorantiã, vel ob necessitatẽ excusentur. Quod intelligit vt sup. dictũ est de excõicato suscipiente. Vnde etiã in oĩbus casib. in quib. excusatur excõicatus à peccato mortali à susceptione sacramenti, excusatur etiã cõferens sacramenta; Quia hęc prohibitio magis directè cadit in excõicatũ, q̃ in ministrãtẽ. Vnde si excõicatus excusatur multo magis ministrãs excusabit.

An ministrans sacramenta excõicato incurrat aliquam censuram.

162 An verò ministrans sacramẽta hũi excõicatis, denunciatis, & vitandis, incurrat aliquã aliã censurã, est dubiũ. Cõmunior opinio est quod incurrant solũ excõicationẽ minorẽ, quia .s. ministrando sacramẽta illis, cõmunicãt cũ illis: qui autẽ cõmunicat cũ excõicato excõicatione maiori, incurrit excõicationẽ minorẽ. Adeo quod sic ministrãtes sacramẽta excõicatis declaratis, & vitandis peccãt mortaliter, & incurrũt excõicationẽ minorẽ, & rursus interdictũ est eis ingressus Ecclesiæ, vt habetur expresse c. *Episcoporũ*, de Priuileg. in 6. Circa excõicatũ occultũ, seu nõ denuntiatũ verò sacerdos quoq. peccare poterit, si ille excõicatus petat secretò, & minister sciat esse excõicatũ. Ratio est quia ministri ex iure diuino tenẽt nõ dare sacramenta indignis; ideo cũ sit ĩ peccato mortali, quia est excõicatus, est ĩdignus & ideo ex hoc cap. peccaret mortaliter, si tñ peteret publicè, cũ publicè non sit denunciatus, nõ põt illi illa negare, & consequenter non peccaret ministrãdo. Similiter si secretò peteret, dicendo se esse absolutũ ab excõicatione, poterit facilè illi credere, quia iam excommunicatio non erat publica, sed occulta, ideo potuit quoque secretò fuisse absolutũ.

An sacramenta collata excommunicato sit valida.

163 Est verò difficultas, an sacramẽta collata excõicato sint valida, & rata. Hęc quæstio non habet locũ in Baptismo, quia ante Baptismũ nullus põt esse excõicatus vt dictũ est. De reliquis verò duob. sacramentis, quæ imprimũt characterẽ, s. Confirmatione, & Ordine sacro, patet esse valida, si essentialia adsint, .s. materia, forma, & intentio ministri, & suscipientis: Quia de iure diuino cũ hæc adsunt, fit sacramentũ, siue suscipiẽs peccet, siue non illa recipiẽdo, quia non pendet à dispositione suscipientis: Neq. Ecclesia potest hoc impedire. Vnde hęc sacramẽta irreiterabilia sunt, & sacramentũ ordinis habet suũ vsũ; quia si ordinatus attentet quãuis sit excõicatus, facit, licet malè faciat, vt est doctrina cõis. De Matrimonio quoq. patet. Vnde tale matrimoniũ inter excõicatos non dissoluitur, sed ratũ habetur. Idẽ patet de sacramento Eucharistię. Difficultas est de sacramẽto Pęnitẽtiæ non quidẽ an sit validũ, & ratũ cũ sumitur ab excõicato, quia clarũ est, quod cũ excõicatus sciẽter, & culpabiliter recipit Pęnitentiæ sacramentũ, peccate mortaliter, quia agit contra censurã, debet. n. prius quærere absolutionẽ ab excõicatione, deinde recipe absolutionẽ à peccatis, vnde cũ actu peccet in confessione illa, patet illã nõ esse integrã, & consequẽter non esse validã. Sed difficultas est. An excõicatus ignorãter, & inculpabiliter recipiens absolutionẽ sacramentalẽ de peccatis suis, vt puta quia ignorat, vel oblitus est se esse excõicatũ, & consequẽter non absolui ab excõicatione priusq̃ à peccatis, illa cõfessio sit valida, & absolutio sit rata. In hac re est magna contẽtio inter Doctores, quã longo sermone Suar. tractat disp. illa 10. sect. 3. Couar. in c. *alma*, p. 1. §. 6. ar. 7. Nauar. in c. 1. §. *cautas*, n. 23. & cap. vlt. n. 34. & 45. de Pęnitẽn. dist. 5. & Alij. Sed verior opinio est, quod sit valida, neq. esse necessariũ hũi confessionẽ reiterare. Plures rationes afferũtur pro hac sentẽtia, sed hæc mihi satis est, quod Ecclesia non intendit punire innocentẽ, qui aũt inculpabiliter suscipit sacramentũ pęnitẽtię, est innocens, ergo Ecclesia non intendit priuare eũ beneficio susceptionis sacramenti, sed solũ qñ quis est contumax. Ad quod facit illud ex cap. 2. de constit. *res, quæ culpa caret, in damnũ vocari non debet*. Vnde in illo casu non est dicendum sacerdotem carere iurisdictione absoluẽdi illum excommunicatum, quia Ecclesia in tali casu non pręsumitur auferre iurisdictionis potestatem illi ministro, & proinde censenda est valida illa absolutio.

Difficultas de sacramento pœnitẽtiæ.

De priuatione administrationis actiua sacramentorum.

164 Priuatur etiam excommunicatus administratione actiua sacramentorum. Vnde regula generalis est, quod excommunicatus ministrans quoduis sacramẽtum, peccat mortaliter. Hoc habetur expresse cap. *si celebrat*. de clerico excom. minist. Et patet per eandẽ rationem. Quia agit contra censuram, & præceptum Ecclesiæ, quæ ipsi hoc ministerium actiuum etiam prohibet. Et hoc est verũ tam de excõmunicato denunciato, & notorio percussore clerici, quàm de occulto excũmunicato. sed prius dicamus de ex-

com-

communicato denunciato, seu vitando, deinde dicemus de occulto, & non vitando.

An in aliquo casu excõicatus excusetur à peccato ministrando sacramenta.

Excusatur propter necessitatem.

165 Certũ est ergo excõmunicatũ denũciatum, & publicũ percussorē clerici peccare mortaliter administrando aliquod sacramentũ; Tamen est difficultas specialis, an in aliquo casu excusetur à peccato, ita quod possit sine periculo ministrare. Ad quã breuiter Respondetur primò excusari per ignorãtiã inuincibilē, naturalē obliuionem, vel inaduertentiã, vt supra diximus de receptione passiua. Secũdò excusatur graui aliqua necessitate. Grauis autē necessitas potest prouenire ex tribus capitibus. Primò ex parte ministri. Secũdò ex parte illius, cui ministratur, Ex parte ministri potest vel extrinsecus prouenire, vt si per vim, & metũ inducatur ad præbendũ aliquod sacramentũ alicui, vel ad celebrandũ missam, & quoad hoc dicendũ est sicut dictũ est supra, quod quando est timor cadens in cõstantem virũ, excusat, & multo magis vis. Vel potest prouenire intrinsecus, scilicet ne se infamet, aut occultũ suum delictum publicet, & aliud quid simile, propter quod licitè posset dimidiare confessionem, vt supra de passiua receptione diximus; quia eadem est ratio de actiua, & passiua receptione sacramentorum.

Necessitas ex parte suscipiẽtis quę excuset.

166 Ex parte suscipientis potest esse necessitas quoque, quæ excuset à peccato excommunicatũ ministrãtē actiuè; vt quando aliquis positus in extrema necessitate nõ potest habere aliũ ministrũ, à quo recipiat sacramẽtũ necessariũ ad salutē: vt paruulus positus in articulo mortis, nec habēs aliũ ministrũ, à quo possit baptizari, nisi excõmunicatũ, dicitur positus in extrema necessitate habẽdi Baptismũ, ideo in tali casu minister excõmunicatus baptizans non peccat mortaliter, nec venialiter, quia extrema necessitas suscipiẽtis ipsũ excusat, vt in materia de Baptismo dictũ est in hoc 4.d.5.q.2. cũ Scoto, & Alijs, & nos diximus ibid. disp. 18.

An excõicatus ĩ casu necessitatis possit licitè ministrare sacramentũ pœnitentiæ, & Eucharistiæ.

167 Verũ difficultas est, an detur alius casus pręter hũc de Baptismo, in quo excõmunicatus possit ministrare aliquod aliud sacramẽtũ sine peccato, & pręsertim est difficultas de duobus sacramẽtis, .s. Pęnitẽtia, & Eucharistia, de alijs verò nequaquã, quia non sunt sacramẽta necessitatis. Primò ergo est difficultas, an .s. excõicatus possit in casu extremæ necessitatis, vt puta an in articulo mortis alicuius, q nõ habet aliquē aliũ sacerdotē, à quo possit recipere sacramentũ Pęnitentiæ, vel viaticũ, sine peccato illũ absoluere, & missã celebrare ad ipsum cõmunicandũ.

Prima opinio.

Aliqui .n. negant. fundamentũ est, quia Pęnitentiæ sacramentũ requirit iurisdictionis potestatē, quã non habet excõicatus. Secũdò, quia Pęnitentia nõ videtur esse sacramẽtũ necessitatis, quia per cõtritionē potest saluari. Hanc sententiã sequũtur D. Thomas 3.p.q.64.art.6.ad 3.& q.82.art.7.ad 2. vbi de hęreticis in speciali dicit in nullo casu licitè posse cõficere Eucharistiã, & alia sacramenta quē sequuti sunt multi alij, quos adducit Couar. cap. *alma*, p.1. §.6. & sequi videtur cõcl.8. & Suarez disp. 11. sect.1. Nauar. quoque citatur in hãc opinionē, sed quãuis dicat illã fuisse cõmunē ante Conc. Trid. tñ post Conciliũ Tridentinũ dicit oppositũ esse verũ, vt est videre in Man.c.26.n.26.& cap.27.nu.272. excipit tamen hæreticum, quem nunquam posse licitè ministrare sacramentum ait cum Soto in 4.dist.18.q.4.art.4.

Secunda opinio.

168 Aliqui alij ex opposito asserunt excõicatũ etiã denunciatũ, & vitandũ, etiã in articulo necessitatis prædicto ministrare posse sine peccato sacramẽtũ Pęnitẽtiæ, Et hęc est cõmunior opinio, quã tenet Nauar. vbi sup. Syluest. verbo confessio 1.§.vlt. Ang. confessio 3.n.2. Soto d.18.qu.4. art.4. Suar. qui alios citat disput. illa 11. sect.1. quę opinio est vera. Et ratio est, quia apertè post Conc. Tridē. sess.14. cap.7. *oēs sacerdotes*, in articulo mortis absoluere à quibuscũque casibus, & censuris etiã reseruatis, possunt. Cũ .n. dicat *oēs sacerdotes*, nullũ excludit quãuis sit excõicatus. & pp hoc patet primã rationē Aduersariorũ esse falsã, quia in articulo mortis etiã excõicatus habet hãc iurisdictionem. Et confirmatur, quia sacramẽtũ Pęnitentiæ est mediũ necessariũ ad salutē ex iure diuino, vnde includitur in cõtritione in voto, ideo non videtur posse impediri per prohibitionē ecclesiasticã, quia præceptũ diuinũ præualet præcepto Ecclesiæ. Et per hoc patet ad secũdã rationē illius opinionis. Idē dicendũ de hæretico, qui conuersus est, sed non est absolutus ab excõicatione; hic .n. quoque sine peccato potest absoluere pęnitentē. Illi verò, qui dicunt hæreticũ nõ posse etiã in articulo mortis licitè ministrare hoc sacramentũ, videntur loqui de hæretico persistente in peccato hæresis, hic non potest licitè ministrare hoc sacramentũ, non rõne censuræ, quæ in hoc ex Conc. Tridẽt. non ligat, sed quia est in peccato mortali. Vnde sicut si existeret ĩ aliquo alio peccato mortali, atque in illo obstinatè permaneret, peccaret ministrando; sic permanēs obstinatè in hæresi peccaret. & hæc est cõis sententia, quã docuit Palud. in 4.dist.25.q.1.& sequuti sunt Syluester verbo confessor 3. quæst. 20. & Alij multi, quos adducit, & sequitur Suarez vbi supra.

De excõicato ministrante sacramẽtum Eucharistiæ.

169 Maior difficultas est de ministratione sacramenti Eucharistiæ existente in articulo mortis, & nõ habẽti aliũ sacerdotē, à quo viaticũ accipere possit. Atque Suarez ead. disp.11.sect.1.n.17.& sequentib. cũ Nauar. in Manu.c.22. n.4. tenet sine peccato posse ministrare. Quæ quidē opinio pendet ex alio fundamẽto an sũptio Eucharistię cadat sub præcepto, de qua est magna controuersia inter Theologos negantibus Alexandro Alense 4.p.q.51.memb.4. D. Bon. dist.12.p.2.art.2.q.1.& Alijs multis, affirmãtibus verò D. Thom.3.p.q.80.art.11. Richard. dist.12.art.6.q.1. & Alijs, quos refert, & sequitur Suar. tom. de Eucharistia dispu.69. sect.1.& 3. Scotus in 3.dist.vlt.q.1. tenet Baptismũ, & pœnitentiã esse necessaria ad salutē, sed de Cõfirmatione, Eucharistia, & Extrema Vnctione dicit *fortè nõ esse necessaria*, Vnde videtur inclinare in primã opinionē, quæ etiã videtur probabilior. Quoniã Eucharistia non delet peccatum mortale, sed solũ veniale, & auget virtutes; horũ aũt neutrũ est de necessitate salutis. Hoc etiã consonat lenitati legis Euangelicę in cõparatione ad veterē. Et hoc loquẽdo de eius institutione, & iure diuino. Ex p̃cepto Ecclesiæ autē semel in anno, & in Paschate tm̃ cap. *omnis vtriusq. sexus* obligamur. Sustinendo 2. opin. hoc sacramẽtũ esset maximè necessariũ in articulo mortis, & consequenter sequitur viatorē existentē in articulo mortis, esse in extrema necessitate recipiendi illud ab excõicato, si aliũ sacerdotem non habeat, & tunc excusabitur à peccato mortali sic ministrans in excommunicatione: sustinendo verò opinionē primã, quæ mihi probabilior videtur, dicendum est oppositum.

An sacramẽta ministrata ab excommunicato sit valida, et rata.

170 His ergo casibus exceptis, excõicatus ministrando sacramenta peccat mortaliter. An verò sacramenta ministrata ab excõicato sint valida solet verti in dubiũ. Sed breuiter Respond. esse regulã gñalem, oĩa sacramenta præter pęnitentiã esse valida, patet de Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, Missę sacrificio, de Extrema Vnctione, Ordine sacro, & Matrimonio; quia in his nũ requiritur iurisdictionis potestas, qua priuatur excõicatus, ideo cũ adsũt reliqua pertinentia ad substantiã sacramenti .s. debita materia, debita forma, & debita intentio in subiecto capaci, sunt valida. Quia vt dictũ est supra d.5.q.2. cũ Scoto, & alijs Theologis malitia ministri non potest impedire sacramentũ, neque effectũ eius, .s. collationē gratiæ, si ex parte suscipientis non sit obex, quia sacramẽta sunt de iure diuino, quod Ecclesia inualidare non potest. De sacramento autē Pęnitẽtię clarũ est illud esse inualidum, quia requiritur nedum potestas ordinis, sed iurisdictionis, qua excommunicatus caret, vt diximus de Pœnitentia cap.26.

Quã pęnam incurrat excõicatus ministrans.

An excommunicatus non denũciatus validè, et licitè ministret sacramenta.

171 De pęna, quã incurrit excommunicatus ministrãs quodlibet sacramentũ, omnes conueniunt incurrere pęnã irregularitatis, quod certũ est vt vidimus supra agendo de irregularitate. Quando autē excusetur ab incursu in hanc pęnã dictũ est, vbi supra diximus de excõicato, & denunciato, qui est vitandus, dubiũ remanet de excõicato non denũciato, & occulto, seu non vitando, an validè, & licitè possit ministrare sacramenta. Et quidē quod validè absolutè ministret sacramenta est certũ ex illa Extrauaganti *Ad euitãdã*, ex Conc. Constantiensi: in ea .n. apertè conceditur alijs fidelibus, vt possint ab his excommunicatis non denun-

ciatis recipere sacramenta, & proinde his non aufert potestatem iurisdictionis, supponitur autem, quod habeant potestatem ordinis, vnde habent totum quod requiritur ad validè ministrandum sacramenta. sed difficultas est, an licitè, idest sine peccato possit illa ministrare, & ratio difficultatis est; Quia excommunicatus sic non pœnitens est indignus ministrator sacramentorum, & ex iure naturæ peccat mortaliter ministrando sacramenta, Extrauagantis autem illa non intendit facere fauorem ipsi excommunicato, sed solum succurrere suscipientibus, & tollere pericula peccandi, & peccare conscientias fidelium. Vnde ex hoc cap. tenetur excõmunicatus se abstinere ab administratione actiua sacramentorum, & consequenter non potest fidelis licitè petere ab excommunicato huiusmodi sacramenta, quia nõ licet petere ab aliquo id, quod ille licitè non potest facere; quia esset petere vt peccaret, quod non licet. Hoc autem stante videtur frustra concessa illa facultas fidelibus, quia nunquam poterunt petere ministrari sibi sacramenta, quia sacerdos excommunicatus non potest illa ministrare licitè.

Non licet petere ab alio quod ipse licitè facere non potest.

173 Respondetur per illam Extrauagantem esse concessum excommunicato Sacerdoti, vt possit ministrare Sacramenta non semper, & pro libito ac si non esset excommunicatus, sed solum in certis casibus, in quibus ex parte petentis est necessitas, vel aliqua vtilitas; vt puta cum excommunicato incumbit ex officio ministrare sacramenta, vt si sit Parochus, & Parochianus vult aliquod sacramentum sibi exhiberi, neque vult illud ab alio accipere, vel nõ potest commodè, potest licitè petere ministrationem sacramenti à Parocho excommunicato, quia petit id, ad quod ius habet, & tunc ille potest ministrare licitè, quod omnes concedunt.

Solutio.

174 Addo verò cum Nauaro in summa cap. 9. nu. 10. quem sequitur Suarez disput. 11. sect. 4. num. 12. quando etiam Sacerdoti excommunicato non incumbit ex officio ministrare sacramenta, sed tamen aliquis habet necessitatem recipiendi aliquod sacramentum, licèt non sit externa necessitas, in qua etiam liceat excommunicato non denũciato ministrare, sed sit aliqua cõmunis necessitas, vel periculum, vel vtilitas, posse petere ab excommunicato sacramentum, & illum illud posse illi licitè ministrare. (si tamen hoc sacramentum ab alio non excommunicato possit recipere, peccaret petendo, & excommunicatus ministrando. quia tunc non adesset necessitas, & causa sufficiẽs.) Ratio est, quia ad oppositum, hæc Extrauagans non esset in fauorem petentis; quia nullam ferè vtilitatem ex illa Extrauaganti caperet. Deinde quod caput est, excommunicatus donec non est denunciatus, per illam Extrauagantem retinet potestatem iurisdictionis, ideò non obstãte quod sit in peccato mortali vnusquisque potest vti iure suo, & ab eo petere sacramenta, quæ sibi vtilia sunt; licèt vt dixi, si commodè hoc ab alio non excommunicato recipere possit nõ debeat petere ab illo excommunicato, quia esset inducere illum ad peccatum. hoc idem dicendum est de celebratione Missæ; Nam in prædicta Extrauaganti non solum est sermo de administratione sacramentorum, sed *de alijs quibuscumque diuinis.* quæ clausula maxime complectitur sacrificium Missæ, quod inter officia diuina est principalissimum.

An Sacerdos excommunicatus, qui nõ tenetur ex officio, possit licitè sacramẽtũ ministrare.

De Tertio effectu excommunicationis, qui est priuatio communionis externæ fidelium, & de quibusdam alijs, qui dicuntur effectus per accidens.

Caput Sextum.

175 TErtius effectus excommunicationis est priuatio cõmunionis externæ fidelium, quę partim est, in spiritualibus, & partim in corporalib. seu temporalibus; & quia est multiplex, à Doctoribus collecta est in hoc versic.

Os, orare, vale, communio, mensa, negatur.

Qui versiculus adducitur à Glosa in caput *statuimus* de senten. excommun. in 6. super verbo *in solutione, & alijs.* eo enim versiculo explicantur alia, in quibus excommunicatus debet vitari.

In quibus excommunicatus est vitandus

176 Verùm antequam explicem particulas huius versus, & casus, in quibus excommunicatus tenetur vitare alios fideles, & fideles ipsum obseruandum est. Quod excommunicatus potest communicare cum alijs, & alij cum illo duobus modis. Vno modo in crimine criminoso. Alio modo extra illud crimen. Et sub hoc secundo modo continetur communicatio in suffragijs, & sacramentis, de quibus diximus, & communicatio in quinque modis explicatis in allato versu; Quæ distinctio formaliter habetur in cap. *nuper*, de senten. excomm. cum doctrina sequenti. Communicare in crimine criminoso, est consentire, & coadiuuare excommunicatum in crimine, & culpa, propter quam excommunicatus fuit, non ante excommunicationem (qui enim sunt participes criminis, propter quod quis excommunicatur antequam excommunicatio feratur, non incurrunt excommunicationem, nisi nominentur, & explicentur in sententia excommunicationis,) sed postquam fuit excommunicatus, scilicet adiuuando, & fouendo eum in contumacia, & rebellione, ne Ecclesiæ obediat; vt puta dando auxilium, fauorem, & ipsum adiuuando, vt persistat in crimine commisso, propter quod excommunicatus fuit, & in contumacia Ecclesiæ. Qui autẽ sic communicat cum excommunicato, ligatur eadem excommunicatione maiori, qua ligatur excommunicatus. Ratio est etiam ibi adducta à Canone: quia agentes, & consentientes pari pœna constringuntur. Qui verò communicat cum excommunicato extra crimen criminosum, vt in suffragijs, & sacramentis, & quinque casibus in illo versiculo contentis non ligantur excommunicatione maiori, qua ligatur excommunicatus, nec aliqua alia maiori excommunicatione, sed solum minori excommunicatione, vt infra videbimus differenter tamen; quia in duobus prioribus peccant mortaliter, quia est materia grauis, in tertio autem modo regulariter peccant solum venialiter, vt infra patebit.

De participante cũ excõmunicato i crimine criminoso.

Communicare in crimine criminoso q. sit.

177 Notandum est tamen ad hoc vt quis participet in crimine criminoso, necesse esse, vt consilium, auxilium, fauor, & huiusmodi sint talia, quod propter illa excommunicatus committat peccatum, & culpam, & sit contumax; vnde si excommunicatus sine consilio, auxilio, fauore alicuius illud crimen esset facturus, consulens, auxiliator, &c. non incurrit excommunicationem minorem, vt ibi habet Glosa, & patet ex principio generali verissimo, quod vbi causa non influit in effectum, non est vera causa, ideò consilium, auxilium, fauor, &c. cum non est causa perpetrationis criminis, non est vera causa illius, ideo non incurrit. Nec obest, quod per illud consilium, fauorem, &c. excommunicatus fiat deterior: quia vt ibidem Glosa inquit, non refert an de bono malum, vel de malo deteriorẽ fecerit, ff. de ser. cor. l. 1. §. *qui igitur*, sed requiritur, quod per huiusmodi consilium, &c. crimen fiat.

178 Adducuntur hic alij duo casus; primus est de eo, qui communicat cum excommunicato nominatim, & iudicialiter a Pontifice, de quo in cap. *significauit*, de senten. excomm. hic enim incurrit excommunicationem maiorem, & peccat mortaliter, de quo Couaruuias cap. *alma*, §. 3. num. 4. Alter casus est, quando excommunicatio ita fertur in aliquem, vt etiam includat participantem cum illo excommunicato, tunc enim communicantes cum illo incurrunt excommunicationem maiorem, sed debet præmitti monitio saltem generalis, de qua Couaruuias eodẽ loco num. 6. & Alij.

De eo qui cõmunicat cũ excõmunicato nominatim à Papa. De excõmunicatione lata in participantem.

179 Communicatio cum excommunicato, & excommunicati cum alijs fidelibus extra casum seu modum prædictum prohibetur illis quinque modis contentis in illo versiculo. Et eliciuntur ex diuersis capitibus iuris, præsertim verò ex cap. *nuper*, de sentent. excommunication. in illis verbis, *aut alias in oratione, vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo.* Item ex cap. 2. de exceptionibus ibi *in locutione, vel oratione*, & alijs, in quibus go-

Casus cõtenti in versiculo, ex sacris Canonibus deprimuntur.

uceratim

neratim dicitur, excommunicatum esse priuatum communione fidelium, vt cap. vltimo de sentent. excommun. & plura habentur 11. quæst. 3. præsertim cap. *excommunicatos* quod habet sic. *excommunicatos quoscunque a sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusque partis iustam examinationem nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec aue eis dicat, &c.* & alij plures Canones similes habentur, in quibus significatur qualis sit hæc communio, qua priuatur excommunicatus, quæ ad prædicta quinque reducuntur. Nunc ad declarationem vniuscuiusque accedamus.

De particula orare.

Communicans cum excommunicato in oratione peccat mortaliter in reliquis quatuor solum venialiter.

180 Inter particulas autem, quæ continentur in hoc versiculo, vna pertinet ad res spirituales, scilicet orare, reliquæ ad res temporales, & corporales; ideo prius explicabimus istam, quia proximè sequitur ad priores duos effectus explicatos, qui omninò sunt spirituales; Quod etiã congruum est propter illam regulam generalem, quod communicatio in duobus prioribus, scilicet suffragijs, & sacramentis, & in hoc tertio quo ad orationem, & officia diuina est peccatum mortale. Vnde sic communicans cũ excommunicato nedum incurrit excommunicationem minorem, sed etiam peccat mortaliter; cõmunicatio verò in reliquis quatuor, quæ pertinent ad communionem ciuilem, peccat venialiter tantùm, & excommunicationem minorem solum contrahit; hæc enim per peccatum veniale incurritur. Quæ doctrina est communis, & colligitur ex cap. *quod in dubijs*, de sent. excomm. quod requirit prolinitiolam conuersationem, & communionem. Vnde cum non adest contemptus, est peccatum veniale tantùm, consentiunt omnes Doctores ferè, D. Thomas in 4. dist. 18. & Alij Theologi, & Summistæ, Et Canonistæ in cap. *sacris*, de sent. excomm. Nauarus in summa cap. 27. nu. 3. Couaruuias cap. *alma*, par. 1. §. 3. num. 7. & 8. & Alij, & ratio est, quia cõmunicatio in tribus prioribus est res grauis, & principaliter intenta ab authore censuræ; secunda verò est res parui momenti, & intẽta solum propter priorem.

Quid significet orare, & quæ sub ea cõtineantur.

Per illam particulam *orare* igitur, quę expreisè ponitur in capitulo *nuper*, intelligitur separatio ab alijs fidelibus quantum ad externam communicationem in diuinis officijs: per officium diuinum autem intelliguntur inprimis Missa, deinde Horæ Canonicæ, quæ publicè recitantur in Ecclesia, publica Processio, publica Oratio, ad quam Populus fidelis concurrit, omnis ecclesiastica ceremonia, vt Euangelium, vel Epistolam solemniter cantare, munus alicuius ordinis cuiusuis inferioris solemniter exercere, aquam, oliuas, aut candelas solemniter benedicere, & multo magis Oleum sanctum, & Chrisma conficere, & similia. Hæc expositio probatur ex communi vsu Ecclesiæ, & ex communi interpretatione Doctorum. His ergo omnibus priuatur excommunicatus, ita quod excõmunicatus non potest interesse alicui illorum officiorum cum alijs.

Concio, & lectio non comprehenditur sub diuinis officijs.

181 Non cõprehenditur autẽ sub diuinis officijs concio, nec lectio, ideo excommunicatus posset interesse concioni, & eadem ratione lectioni, licèt illi sit interdictum concionari. An verò legere publicè possit, est dubium, sed mihi pars negatiua probatur: quia legere, maximè Theologiam, vel aliquam aliam scientiam, vel artem publicè est actio honorifica. Vnde per particulam os prohibetur, vt videbimus. Ad hoc etiam reducitur priuatio sepulturæ sacræ. excommunicatus enim illa priuatur, vt infra dicemus, & patet cap. *sacris*, de sepulturis, & alijs pluribus.

Excõmunicatus priuatur sepultura, et cur.

Et ratio est, quia sepultura reputatur esse aliquid spirituale, quia licèt corpus non sit capax spiritualis communicationis, tamen ratione animæ, quam refert, est aliquo modo capax illius. Est etiam honor quidam debitus viuentibus, vt post mortem sacro tumulentur loco, proinde excommunicatus carere debet illo, iuxta illud cap. *sacris*, quibus non communicamus viuis, non debemus etiam communicare defunctis. His ergo omnibus priuatur excommunicatus.

182 Ex his sequitur, quod quicunque excommunicatus se ingerit his diuinis officijs, mortaliter peccet. Hæc est communis interpretatio, & sentẽtia, quæ patet ex prædictis Canonibus, qui hoc prohibent, transgressio autem illorum cum sit materia grauis, est peccatum mortale: & hæc habet locum in quocunque excommunicato, siuè denunciato, siuè occulto: hæc enim prohibitio tendit per se in ipsum excommunicatum, neque per Extrauagantem illam *ad euitandam*, conceditur excommunicato, vt si non sit denunciatus, possit se ingerere orationibus fidelium; quia per illam Extrauagantem non conceditur aliquis fauor ipsi excommunicato, vt diximus supra, sed solum alijs fidelibus, hic autem casus ad illius commodum tantum tendit. Per hanc particulam ergo prohibetur excommunicatus orare, & interesse diuinis officijs, prohibetur etiam alijs fidelibus interesse diuinis officijs cum excommunicato. Quicunque ergo excommunicatus, siuè denunciatus, siuè occultus, & non vitandus prohibetur se ingerere diuinis officijs, quæ supra enumerauimus, non solum efficiendo, vel cooperando ipsis diuinis officijs, sed etiam assistendo, siuè audiendo, siue videndo, seu præsentiam humanam præbendo, siuè hæc officia fiant in Ecclesia, siuè extra Ecclesiam peccat mortaliter, & fit irregularis, vt suo loco diximus.

Excõmunicatus maximè peccat orãdo cum alijs & diuinis officijs se ingerendo.

183 Rursus non solum excommunicatus, sed alij fideles, qui excommunicati non sunt, prohibẽtur nedum hæc diuina celebrare coram excommunicato, sed illis assistere, vel ea audire, vel præsentes esse cum excommunicato, & contrafaciendo peccant mortaliter.

Fideles non excõmunicati diuinis incumbendo coram excõmunicato peccãt mortaliter.

Similiter excommunicatus priuatus est omni vsu Ecclesiæ, & Sacramentalium, vt Imaginis benedictæ, aquę benedictæ, & similium, quatenus ex concessione Ecclesiæ habent aliquam vtilitatem, non autem quatenus illis vitur excommunicatus ad priuatas orationes faciendas, & priuatam vtilitatem ex illis colligit. Exempli gratia, Ecclesia quatenus consecrata, vel benedicta cõfert aliquam vim orationi in illa factæ ad maiorem impetrationem gratiæ excommunicatus; ergo licet possit ingredi Ecclesiã extra tempus celebrationis officiorum diuinorum, vt fert opinio communior, & possit priuatim orare, non tamen participabit illo fructu, qui prouenit ab Ecclesia vt est cõsecrata, & benedicta. Item si Papa concessit Indulgentiam oranti coram aliqua imagine, excõmunicatus orans coram illa imagine, non percipit illã Indulgẽtiã, sed solum fructũ suæ priuatæ orationis. Potest ergo vti sacramentalibus quatenus ex eis percipit fructum priuatum, non eũ, qui ex concessione Ecclesiæ prouenit: & quando se immiscet illis quatenus inseruiunt ad lucrandum Indulgentiam, vel deprecationem Ecclesiæ, peccat mortaliter, & similiter fideli non excommunicati, qui hæc sacramentalia illi præberent, vt fructum Ecclesiæ perciperet, peccarẽt mortaliter, nisi ex ignorantia, vel ex necessitate, aut leuitate materiæ excusentur, quia faciunt contra iura, & præceptum Ecclesiæ in re graui, quod est ex se peccatum mortale, & incidunt in excommunicationem minorem. Isti tamen non peccant communicando sic cum excommunicato nõ denunciato: Vnde licèt excommunicatus peccet, tamen cõmunicantes cum eo non peccant, neque incurrunt excommunicationem minorem propter Bullam *ad euitandam*, sæpius dictam.

Excommunicatus priuatur omni vsu Ecclesiæ, & sacramentalium.

184 Cum ergo fideles noscunt aliquem excommunicatum adesse vel missę, vel alicui diuino officio, debent illum expellere ab Ecclesia, & nullo modo pati se cum illo interesse missæ, vel diuino officio. Sed quid agendum si quis excommunicatus vitandus vt denunciatus, missæ, vel sacris interesse velit? Respondetur in hoc casu sacerdotem potius omittere debere celebrare missam, quàm illam coram excommunicato celebrare. Si verò iam inchoata missa superueniat excommunicatus, debet sistere sacerdos & eum monere, vt exeat, iuxta Clem. 2. de sentẽ. excommun. Quod si nolit obedire, noua excommunicatione Papali innodatur ex eadem Clem. & tunc vi potest eijci ab Ostiario, cuius munus est expellere excommunicatos ca-

Excommunicatus ab Ecclesia est expellendus.

Sed quid si expelli non possit?

ita

tra Ecclesiam. Quod si nec vi eijci potest, distinguendum est. Vel enim peruentum est ad Canonem, vel non, si nõ, est omittenda missa, ex eadem Clem. si verò peruentum est ad Canonem, sed non ad consecrationem, Aliqui dicunt esse dimittendam missam, alij verò negant, quia iã valdè propè consecrationem acceditur, & ideo præceptũ Ecclesiæ de perficiendo officium sacrum videtur maius, quàm præceptum de non celebrando coram excommunicato, sed nulla istarum est certa, & vtraque probabilis, ideo erit in optione sacerdotis sequi opinionem, quam voluerit. Omnes verò conueniunt, incepta consecratione debere perfici missam vsque ad sumptionem, & ibi deserere, & in sacrario, vel aliquo alio loco occulto separato ab excommunicato, missam perficere. Alia verò diuina officia debẽt omninò omitti, etiam si sint inchoata, & alibi perfici, quia non adest necessitas illa perficiendi, sicut in missa. Obseruant autem Doctores, quod requiritur, vt excommunicatus formaliter, vt ita dicam, sit pręsens diuinis officijs cum alijs, vnde si excommunicatus sit in eadem Ecclesia, sed non audiat eandem missam, sed aliam, primi non dicuntur communicare cum excommunicato, si autem audiat eandem missam, debent fideles, etiam cępta consecratione exire, & relinquere sacerdotem solũ. Ratio est, quia illis non incumbit perficere sacrificium sicut sacerdoti, ideo cessat ratio ea in audientibus. Hęc autem communicatio in diuinis hoc casu est minima, vnde aliqui dicunt per eam non incurri in peccatum mortale, nisi aliud adsit nempe contemptus.

Excommunicatus quãdo præsens dicatur diuinis officijs.

Non excommunicati nõ exeuntes peccant, & quo modo in hoc casu.

185 Dubitari solet, an clericus excõmunicatus teneatur recitare Horas Canonicas, ex quo enim priuatur ne possit orare, videtur quoque priuari obligatione recitandi Horas Canonicas. sed Respondetur communiter, Horas Canonicas recitari posse vel publicè, vel priuatim, verum est ipsum non posse illas recitare publicè, posse tamen priuatim. Vnde si excommunicatus sit clericus, qui sit obligatus quocunque modo siuè propter ordines, siuè propter beneficium ad dicendum Horas Canonicas, non excusatur ab hoc onere, eo quia sit excõmunicatus. Asserunt tamen Doctores, eum debere omittere salutationem ad populum quæ fit illis verbis *Dominus vobiscum*, & loco illius debet dicere *Domine exaudi orationem meam*, quod si dicat *Dominus vobiscum*, asserit Nauarus cum communi in libro de oratione cap. 7. num. 16. fieri irregularem. Excusant tamen eum Recentiores ab hac pœna quando hoc accideret ex inaduertentia, & parua quadam negligentia citra contemptum, quę in omnibus vt patet, excusat. Has autem Horas Canonicas, neque aliam orationem priuatam recitare potest simul cum alio: quia licèt sit priuata oratio, & ex hoc cap. illi non sit prohibito, est tamen prohibita ex alio cap. 5. quia simul loqui, & communicare cum alio, est illi prohibitum per particulam *os*, vt videbimus, vt tenent Nauarus de oratione cap. 7. num. 16. & Couaruuias cap. *alma*, par. 1. §. 3. num. 8. Couaruuias autem eodem cap. *alma*, par. 1. §. 3. num. 8. licèt fateatur esse prohibitum cum alio sic horas, vel aliquas alias priuatas orationes dicere, tamen inquit excusari à peccato mortali, quia hæc communicatio non est ea communicatio in diuinis, propter quam imposita est excommunicatio, quia illa est communicatio in diuinis publica, hęc autem est priuata. Quod verum est propter regulam superius adductã hoc cap. quod peccatum mortale est solum communicãdo in illis tribus pertinentibus ad spiritualem communicationem, veniale verò communicando in reliquis quatuor, quæ pertinent ad ciuilem communionem. Vnde hæc communio illis prohibetur non quatenus est spiritualis communio, sed quatenus est ciuilis.

An clericus excõicatus teneatur ad horas Canonicas.

Non potest recitare horas Canonicas cum alio.

186 Demum certum est, excommunicatum priuari ecclesiastica sepultura, vt patet cap. *sacris*, de sepulturis. ratio est, quia vt diximus supra, communicare in sepulturis fidelium est quædam communicatio spiritualis cum fidelibus, qua priuatur excommunicatus. Nam licèt corpus mortuum per se nõ sit capax spiritualis communicationis, tamen ratione animæ, ad quam ordinatur, & cui fuit cõiunctum, & erit coniungendum, illius est capax. Vnde fideles, ea præsertim causa in loco sacro sepeliuntur, vt sint participes orationum, & suffragiorum fidelium, quæ in locis sacris fiunt, ad hoc enim ordinatum est, vt fideles in locis sacris sepeliantur, vt animæ eorum fiant participes orationum, quę in illo loco fiunt, vnde cum his priuatus sit excommunicatus, debet etiam priuari sepultura in eo loco. Si autem excommunicatus sepultus fuerit in loco sacro, debet exhumari, & procul ab ecclesiastica sepultura reijci, dummodo à corporibus aliorum fidelium discerni possit, alioquin tollerandum est ne fidelium corpora extra sacrum eijciantur, quod nõ decet, vt habetur cap. illo *sacris*, de sepulturis deinde eiecto corpore excommunicati, locus ipse expurgandus, seu reconciliandus erit aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut fit in Ecclesię dedicatione, vt dicitur in cap. *consuluisti*, de Consecratio. Ecclesiæ, vel Altaris. Ex quo sequitur, quod dum corpus excommunicati manet in loco sacro, in eo alij fideles non possint sepeliri, neque diuina officia celebrari, sicut non possunt in Ecclesia polluta sanguine, vel semine: est enim eadem ratio de quacunque pollutione. Quod autem per sepulturã excommunicati polluatur Ecclesia, patet ex cap. prædicto *consuluisti*, de Consecrat. Ecclesię, vel Altaris. Quod licèt loquatur de Cemeterio, tamen multo magis intelligitur de Ecclesia, quæ est quid maius quam Cemeterium, cum ad pollutionem Ecclesiæ polluatur Cemeterium, non è conuerso. Si verò corpus excommunicati non possit discerni à corporibus aliorum fidelium, videtur dicendum esse reconciliandum, quia caput illud *consuluisti*, absolutè dicit locum, in quo excommunicatus sepultus fuit, esse reconciliandum, nullam faciẽs distinctionem an corpus excommunicati sit eiectum, nec ne. Et hęc de excommunicato denunciato, & vitando, non de non vitando, ob prędictam Extrauagantem *ad euitandam*.

Excommunicatus priuatur ecclesiastica sepultura.

187 Qui autem sepelire ausus fuerit excommunicatum in loco sacro, primò peccat mortaliter, quia facit contra censuram. Secundò incidit in excommunicationem minorem, quia communicat cum excommunicato, sed pœna hæc aucta est in Clementina 1. de sepulturis, in qua excommunicantur ipso facto maiori excommunicatione sepelientes excommunicatos in loco sacro his verbis. *qui propriè temeritatis audacia in cemeterii excommunicatos publicè, aut nominatim scienter sepelire præsumunt, &c. nullatenus absoluantur, &c.* Vnde videtur comprehendere nedum actu deferentes cadauerum ad sepulturam, sed etiam eos, qui propria authoritate faciunt sepelire in loco sacro, iuxta caput *mulieres*, §. *illi vero*, de senten. excommunicationis. per illa verba. *Cum is committat verè cuius authoritate, vel mandato delictum committi probatur.*

Pœna sepeliẽtium excommunicatom loco sacro.

188 An verò extendatur etiam ad alios cooperatores funeris, vt ad comitantes, cantantes, deferentes crucem, item ad fossores sepulturę, portatores cadaueris, & similiũ, est contentio inter Doctores. Videtur tamen probabilis opinio asserentium nõ extendi ad istos, quia licèt sint participantes criminis, tamen legislator non videtur velle extendere hanc pœnam ad omnes sic participantes, tutior tamen est opposita sententia.

Suar. disp. 12 sect. 4.

189 Priuatur tandem excommunicatus omni honore ecclesiastico, qui in tumulatione mortuorum fieri solet, hæc enim est quædam communicatio quodammodo in spiritualibus, quia hic honor ordinatur ad ecclesiasticam sepulturam, & prohibetur disertè in cap. *placuit*, 23. quæst. 5. Vnde nedum clerici prohibentur exhibere huiusmodi honorem, sed etiam laici, *quia licèt pompa exequiarum, conditio sepulturæ, magis sint solatia viuorum, quam subsidia mortuorum*, vt habetur cap. *animę*, 13. q. 2 tamen Ecclesia decreuit, vt hoc etiam solatio viuentes careant, quia id non fit sine aliquo honore, & aliqua communicatione cum excommunicato, quo ipse priuatur.

Excommunicatus priuatur honore funeris.

190 Ad eandem particulam *orare* potest reduci priua-

tio

Excommunicatus priuatur beneficio ecclesiastico.

tio beneficij ecclesiastici. Nam beneficium ecclesiasticum est quoddã bonum spirituale, licèt habeat aliquod commodum temporale annexum, datur enim beneficium propter officium. Est ergo alius generalis, & certus effectus excommunicationis priuare excommunicatum beneficio ecclesiastico. Hoc autem non intelligitur de beneficio tã obtento ante lapsum in excommunicationem, quia certũ est, excommunicatum per superuenientem excommunicationem non priuari beneficio. Ratio est, quia excommunicatio non tollit, nec minuit ius acquisitum ante ipsã, sed solum priuat fructibus, ita quod ipso facto in conscientia tenetur se illis priuare, neque etiam potest illis vti propter necessitatem vitæ donec manet in contumacia; Secus cum pœnituit, sed nondum est absolutus. Vnde in multis iuribus supponitur excommunicatum manere dominum beneficij, vt sunt illa iura, quæ priuant excommunicatum fructibus beneficij: quod colligitur ex cap. *Pastoralis*, §. *verum*, de appellationibus, & ex illis, quibus iubetur excommunicatum ob perseuerantiam in contumacia priuari beneficio, quod colligunt Doctores ex cap. *rursus*, 11 quæst. 3. intelligitur ergo de beneficio, quod existente, & durante excommunicatione confertur excommunicato; excommunicatio enim reddit personam excommunicatam ita inhabilem ad beneficia ecclesiastica, quod collatio ei facta, durante excommunicatione est nulla, neque per absolutionem ab excommunicatione reualidatur, sed necesse est nouam collationem fieri, & fructus eo tempore excommunicationis percepti, sunt restituendi. Quod colligitur ex cap. *postulastis*, de clerico excomm. ministrante. Et est communis sententia Theologorum in 4. distin. 18. præsertim Richardi art. 7. qu. 4. & Recentiorum, Nauarr. cap. 27. num. 21. Couar. vtriusq; in cap. *alma*, par. 1. §. 7.

Opinio Suarez reijcitur

191 Aliqui autem ex Recentioribus, quos citat, & sequitur Suarez disp. 13. sect. 1. num. 3. asserunt hoc etiam habere locum, licèt excommunicatus bona fide beneficiũ acceperit, aut suam excommunicationem ignorans, aut probabiliter putans se esse absolutum; Ego autem hoc non intelligo. Dictum est enim supra sæpissimè ignorantiam excusare ab incursione in excommunicationem; si ergo qui ignoranter ignorantia inuincibili incidit in excommunicationem aliquã reuera non est excommunicatus, quia non adest contumacia, si etiam adhibita debita diligentia putat esse absolutum ab excommunicatione, non videtur esse ligatus excommunicatione, & proinde collatio beneficij est valida, licèt in foro exteriori si constaret deinde oppositum, pro excommunicato esset habendus.

Excommunicatus non potest recipere pensionem.

192 Atque hoc intelligitur nedum de beneficio propriè dicto, siue habeat curam animarum, siue non, siue sit de maioribus, siue non, sed etiam de pensionibus quibuscunque: quia accipere pensionem ecclesiasticam quouis titulo, est communicare in spiritualibus. Et intelligitur per collationẽ omnis modus collationis beneficij, siue sit electio, siue præsentatio, siue nominatio excommunicati ad beneficium, vt optimè probat Suarez vbi supra cum Couarruuia, & alijs Recentioribus; vnde talis collatio facta etiam à Pontifice, est nulla, nisi Papa dispenset ad effectũ consequendi beneficium. Priuatur ergo excommunicatus beneficio, & si recipiat, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem fructuum, & qui illud ei confert, peccat similiter mortaliter, & incurrit excommunicationem minorem.

An extendatur ad excõicatum secretum.

193 An verò hoc intelligatur de quocunque excommunicato, etiam nõ publico, nec denunciato, est difficultas propter Extrauagantem *ad euitanda* sæpius adductam, de qua re longo sermone disputat Suarez disput. 13. sect. 1. num. 25. & quamuis valde probabile iudicet non extendi ad excommunicatum non vitandum, seu occultum propter illam Extrauagantem, quæ vult in nullo prohiberi, vel diminui actiones fidelium circa excommunicatum non denunciatum, tamen quia communiter Doctores sentiũt oppositum ea ratione, quia illa Extrauagans non intendit fauorem aliquem præbere ipsi excommunicato; hic autem esset maximus & grauis fauor, non audet huic opinioni communi sese opponere. Quod mihi quoque rationabile videtur; Vnde tàm excommunicatus recipiendo, quàm collatores sciẽtes personam esse excommunicatam, peccant mortaliter, & collatores suspenduntur à potestate conferendi beneficia, donec secum sit dispensatum, iuxta cap. *postulastis*, de clerico excom. vel deposito.

Pœna conferentiũ beneficium excommunicato.

Excommunicatus priuatur omni potestate iurisdictionis.

194 Ad hanc eandem particulam *orare* potest reduci alter effectus excommunicationis, qui est priuatio iurisdictionis spiritualis, nedum interna seu pertinente ad forum internum, vt est iurisdictio requisita ad sacramentum pœnitentiæ, sed etiam iurisdictione pertinente ad forum externus. Nam hic effectus est spiritualis, & communicare in tali potestate iurisdictionis spiritualis, est communicare in rebus spiritualibus, quod directè est intentum ab excõmunicatione, & ideo est peccatum mortale, tàm in excõmunicato, quàm in fidelibus in his secum communicantibus scienter.

Quod autem excommunicatus priuetur tali iurisdictione, est certissima regula, & communis, sumpta ex cap. *audiuimus*, 24. quæst. 1. & cap. 1. de officio Vicarij in 6. & alijs iuribus. Et ratio est, quia excommunicatus est priuatus omni ecclesiastica communione, ideo indignus est, vt in ipsa ius dicat. Priuatur ergo excommunicatus omnibus actibus illis, qui propriè sunt superioris ecclesiastici, vt sũt præcipere, aut leges ferre, aut in latis dispensare, vel licentiam præbere ad quoduis munus ecclesiasticum exercendum, sententiam ferre, beneficium conferre, aliquem eligere ad aliquod officium, vel dignitatem, & alij similes, qui enumerantur in cap. *accedentibus*, de excessibus Prælatorum, & in cap. *dilectus filius*, de officio ordinãdorum & alibi. Atque hoc extenditur ad quemcunque excommunicatum tàm publicum, quàm occultum, ita quod semper peccat exequendo hos actus. Est tamen differentia quantum ad valorem actuum inter excommunicatum publicum, & occultum, quia post Extrauagantem *ad euitanda*, actus isti in excommunicato occulto validi sunt secundum communem, & receptam sententiam, nõ autem in publico. Publicus autem intelligitur tantum qui publicè per sententiam est condemnatus excommunicatione, & denunciatus, vel est manifestus, & notorius percussor clerici, nullus autem alius quamuis notorius excommunicatus sub hac priuatione concluditur, vt dictum est sępius, quæ est communior sententia.

Differentia quoad hos actus inter excommunicatũ denunciatum, & occultum.

De particula os.

195 Altera particula contenta in illo versiculo erat, *os*, quam cum reliquis tribus, quæ pertinent ad externam, & ciuilem communionem facilè est explicare. *Os* itaque principaliter significat osculum pacis. De eo enim in speciali habetur cap. *nuper*, de senten. excomm. vt supra vidimus. sub illo autem comprehenditur quodlibet signum amicitiæ, & specialis beneuolentiæ. Item confabulatio, & omnis sermo seu palam, seu secretè, siue mutuo colloquendo, seu loquendo tantum, aut aures ei tantum prębendo; hoc enim modo hæc vox exponitur ab omnibus; Adeo quod hæc omnia excommunicato prohibentur. Insuper extenditur ad locutionem per literas, vel per nutus, vel per nuntium, aut aliquo alio modo; quocunque enim modo fiat, censetur humana locutio, & proinde est prohibita ipsi excommunicato, secundum communem sententiam, & ex citatis iuribus.....

Quid significet particula vale.

196 Altera particula est, *vale*, per quam significatur omnis honorifica salutatio; Hęc enim prohibetur exhiberi excommunicato. Ratio est, quia significat bonam quãdam internam estimationem, & reuerentiam illius, cui exhibetur; hanc autem bonam estimationem haberi de excommunicato, & hanc reuerentiam illi exhibere, est prohibitum per excommunicationem; fundatur autem in verbo Ioan. 2. *Neque ei aue dixeritis*. Circa hanc particulam autem est aliqua contentio. Aliqui enim sentiunt per hanc particulam, & præcedentem intelligi propriè locutionem vocalem, quæ verbis fit, quod probant, quia pœnæ sunt restringendæ, non ampliandæ; quam sententiam

tiam tenent Angelus verbo excommu. 8. nu. 5. Antoninus 3. par. titul. 25. cap. 2. in principio, Soto in 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 4. & quidam alij. Alij verò, & est communior opinio, dicunt extendi ad quamcunque honorificam salutationem, siue fiat verbis, siue nutibus, siue litteris, aut operiendo caput, aut mouendo labia; Item mittendo donaria, & similia. vt Nauarus in Man. cap. 27. num. 20. Suarez disput. 25. sect. 1. num. 3. & multi alij. Ratio est, quia iam dictum est citatis iuribus, excommunicatũ priuari omni communicatione legitima, salutatio autẽ quocunque modo est maxima communicatio, & honorifica, & est actus obseruantiæ, & reuerentiæ, qui certè non conuenit excommunicato, vt significatur per illud verbum Ioannis, *nec ei aue dixeritis*. Adde quod si hæc salutatio solum quo ad verba esset prohibita, & non quo ad nutus &c. ridicula videretur; quia nutibus, & signis alijs, maxima reuerentia posset exhiberi ipsi excommunicato absq; locutione; solent enim homines se honorare, & salutare non solum verbis, sed etiam nutibus, & alijs actibus externis.

Duplex opinio.

Quod autem Aliqui dicunt, hæc signa exhiberi posse excommunicato sine intentione præstandi honorem, est vanum; quia Ecclesia non iudicat de intentione, sed intendit hanc actionem exteriorem prohibere, quia de se significat honorem, quem non vult exhiberi excommunicato; Præterquamquod sic dicẽdo videtur approbare mendacium, quod est absurdum, salutare autem aliquem sine intentione honorandi, est fictio, & irrisio, quod est vitium.

Quid significet communio.

197 Quarta particula est communio, quæ ex suo significato principali significat totum effectum excommunicationis; intelligitur tamen ab aliquibus de vsu Eucharistiæ; ita quod sit sensus prohiberi simul Eucharistiam sumi cũ excommunicato in eodem loco, sicut dictum est supra prohibitum esse audire eandem missam, non autem prohiberi in Ecclesia, sed in diuersis Altaribus, Quod est verissimum. Alij extendunt ad totam communionem in sacramentis, vt D. Thomas in 4. distin. 18. quæst. 2. art. 1. Nihilominus cum Recentioribus potest accõmodari ad omnes actiones externas pertinentes ad communicationem, quæ non habent proprium nomen, vel sub proprio nomine in iure non nominatur, sed sub illa voce generali *communione fidelium* comprehenduntur. Significat ergo omne genus humanæ conuersationis, & societatis, vel contractus, qui illam requirat, vt sunt cohabitatio, cooperatio, & societas in aliquo negotio; patet enim cohabitationem, cooperationem, societatem, & similia esse actiones, quæ mutuam operam postulant; vnde continentur sub communione, quæ prohibetur excommunicato. Prohibentur etiam omnes contractus particulares, vt donationes, venditiones, partitiones, & similes contractus, tamẽ si fiant, tenent secundum communem sententiam Canonistarum cap. *si voce*, de sent. excomm. & in cap. *veritatis*, de dolo pro contumacia, quos Couaruuias adducit cap. *alma*, par. 1. §. 1. num. 9. & probatur per caput *filius*, §. *verum*, de pœnis in 6. per illa verba, *& debitorum illorum, quæ contracta fuerunt de postmodum acquisitis repetitio non negetur*. Contractus ergo, in quibus excommunicatus factus fuit debitor alicui, valent; sunt tamen suspẽsi quo ad eos vsus, qui excommunicationem includunt: Nam in excommunicatione includuntur donec durat excommunicatio, quia stante excommunicatione non possunt contrahentes simul communicare.

De forensib. actionibus.

198 Præserim verò ad hanc particulam reduci potest communio in forensibus actionibus secularibus; clatum est enim excommunicato prohibitam esse omnem actionem forensem secularem cum alijs, & alijs fidelibus, præterquam in eis, quæ ei competunt, vt reo in iudicio constituto. Et fundamentum est illud generale principium, quod excommunicato prohibita est communicatio cum fidelibus: At communicatio in actibus forensibus est maxima communio; est enim publica, grauis de rebus magni momenti, & per se nota; ergo si excommunicatus habendus est infidelis, & ethnicus, neque ei dicendũ est, Aue, multo magis prohibitum est communicare cum eo in huiusmodi actionibus forensibus. Actiones autem forenses sunt quæ pertinent ad personas Iudicis, Actoris, Rei, Tabellionis, Testis, Aduocati, & Procuratoris. Præter fundamẽtum autem illud generale, prohibitio in actionibus istis forensibus, habet fundamẽtum speciale in iure, vt patet in cap. *decernimus*, de senten. excomm. in 6. vbi actor, patronus, & testis excommunicatus repellitur à iudicio; ergo multo magis hoc locum habet in Iudice, & Tabellione, quæ sunt officia maioris momẽti. De omnibus autem personis pertinentibus ad iudicium habetur cap. *pia*, de excep. in 6. in quo dicitur, *quod maioris excommunicationis exceptio in quacunque parte iudicij opposita lites differat, & agentes repellat* illa particula *in quacunque parte iudicij* videtur extendere hoc ad omnes personas pertinẽtes ad iudicium; & Doctores in cap. *Ad probandum*, de sent. & re iudicata tradunt.

Actiones forenses.

199 Est ergo dicendum excommunicatum in primis non posse esse Iudicem, non solum in ecclesiastico foro, sed neque in seculari, ita quod non potest eligi in Iudicem, neque ad vllam aliam dignitatem ecclesiasticam, vel secularem, quæ habeat annexam iurisdictionem. An verò electio sit ipso facto nulla, est dubium, sed communior sententia Doctorum in cap. *venerabile*, de elect. verbo *electus*, est esse ipso facto irritam; si verò iam Iudex quis est factus, & incidat in excommunicationem, est repellendus ab hoc officio, & omnia acta ab eo sunt nulla, nimirum sententia ab illo lata, ferre leges, dispensare, Iudices delegare, & omnia alia, quæ à potestate suæ iurisdictionis pẽdent, Quia iurisdictione huiusmodi est priuatus, vt habent Doctores communiter in cap. *Ad probandum*, de re iudicata, & alibi. Neque excommunicatus potest esse actor in iudicio extra causam suæ excommunicationis, in causa autem sua maximè. Prima pars patet in cap. *decernimus*, superius adducto de sent. excom. Et extenditur, quia etiam per Procuratorem agere prohibetur; tum quia, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur; tum quia sicut prohibetur per litteras cum alio agere, ita per Procuratorem testes agere prohibetur; Si tamen non repellatur à iudicio, acta eius videntur valida, vt colligunt nonulli ex cap. 1. de excep. in 6.

Excommunicatus non potest esse Iudex.

Excommunicatus non potest esse actor in alia causa quam sua.

200 Potest tamen excommunicatus esse reus in quocũque iudicio, & tanquam reus compelli ad respondendum, non solum in causa excommunicationis, sed in quacunque alia, in qua fuerit postulatus; vt si accusetur reus furti homicidij, & similium. Est communis sententia in cap. *intelleximus*, de iudicijs. Et ratio est, quia aliter excommunicatus reportaret commodum ex sua excommunicatione, quod est contra intentionem Ecclesiæ.

Potest cõpelli vt reus ad respondendum in iudicio.

201 Neq; potest excommunicatus exercere Tabellionatum. Patet, quia hæc est maxima communicatio, & grauis cum alijs fidelibus, vt patet; ideo peccat mortaliter. An verò instrumenta eius sint nulla dicẽdum est si loquamur de actibus, & instrumentis factis ab ipso publicè, & authoritate publica, esse nulla ipso facto, est enim communis sententia Canonistarum, quod acta à publico excommunicato ratione publici muneris sunt ipso iure nulla. Aliqui tamen dicunt si excommunicatus Tabellio à partibus scientibus esse excommunicatum ex consensu cõmuni inducatur ad faciendum aliquam scripturam publicam, licèt peccaret, tamen illam scripturam valere; & obligare partes ad illam obseruandam: quia iam in illam conuenerunt in foro conscientiæ, Quam opinionem probat Suarez disp. 16. sect. 3. num. 5. Ego tamen oppositum sentio, quia iam Ecclesia prohibet illi publicum munus faciendi instrumenta: ablata autem hac potestate, scripturæ illæ non habent valorem à publica authoritate; ergo nullæ sunt.

Excommunicatus non potest esse Tabellio.

202 Neque excommunicatus potest esse testis. Habetur expressè in cap. *decernimus*. de senten. excommu. in 6. Excipitur tamen causa hæresis, in qua in fauorem Fidei po-

Excommunicatus non potest esse testis nisi in causa Fidei.

potest admitti cap. *in fidei*, de hæreticis in 6. Est verò dubium, an validum sit testimonium excommunicati in scripturis extra iudicialibus, & priuatis, vt in testamentis, contractibus, &c. & Aliqui tenent esse validum, & Suarez eadem disp. 16. num. 7. quia, inquit, licèt iure prohibeatur; vt non licitè fiat, non tamen cauetur vt validè non fiat in scripturis priuatis. Verùm ego hoc non intelligo. Nam omnis scriptura facta per Tabellionem, authoritate Tabellionatus, mihi videtur publica, quia authoritas Tabellionis est publica. Vnde testis testificans in tali scriptura, mihi videtur testificare publicè, quia licèt actu non sit deducta ad iudicium, tamen potest deduci, & est apta nata deduci. Itaque mihi videtur includi in illis actibus, de quibus dicitur cap. *licet*, de sent. excom. in 6. in quo dicitur excommunicatum tàm in iudicialibus, quàm extraiudicialibus, à legitimis actibus esse *remouendum*.

Excommunicatus non pōt esse Aduocatus, nec Procurator.

203 Demum excommunicatus non potest esse Procurator cap. *decernimus*, de sent. excomm. in 6. supra adducto, & idem dicendum de Aduocato propter rationes supernis adductas, præsertim, quia excommunicato non conceditur locus in iudicio, nisi tanquam reo ad se defendendum cap. *intelleximus*, & alijs, si tamen Procurator non repellatur pro exceptione excommunicationis, acta eius erũt valida secundũ Canonistas in c. 1. de excep. in 6.

An liceat excommunicato facere contractus.

204 Ad eandem particulam potest reduci quæstio de contractibus, an scilicet liceat excommunicato facere contractus, & si illos faciat, an validi sint. Ad hoc dubium distinguunt communiter, quod loquendo de contractibus factis ante excommunicationem non est dubiũ quod validi sint, neque per excõmunicationem tolluntur. Vnde excommunicatus ita manet obligatus soluere debita, quæ contraxit ante excommunicationem, sicut post. Et si est creditor ita habet ius exigendi à creditore, sicut prius. Ratio est, quia excommunicatio nullum commodum affert excommunicato, sed neque eum priuat iure suo, similiter non onerat non excommunicatum, & innocentem aliquo grauamine, nec priuat iure suo; & elicitur ex cap. *intelleximus*, de iudicijs, & cap. *inter alia*, de sent. excom. Adest tamen hæc differentia, quod non excommunicatus creditor potest nedum extra iudicium, sed in iudicio agere contra excommunicatum; excommunicatus verò non potest in iudicio agere contra suum debitorem, sed solum priuatè; quia priuatur omni actione forensi, vt diximus nunc supra. Debitor autem potest in tali actione communicare cum suo creditore, & soluere illi debitum, vt communior opinio tenet cum Syluestro verbo excom 5. nu. 21 cum multis alijs.

De contractibus factis tẽpore excommunicatiõis.

205 Loquendo verò de contractibus factis tempore excommunicationis, certum est non licere illos facere, & facientes peccare, quia fieri non possunt sine communicatione, quæ est prohibita. Et sermo est de excommunicato denunciato, (quia excommunicatum non vitandum, certum est illos posse cõficere.) An verò contractus illi sint validi, dubium est. Aliqui negant, sed communior sententia Canonistarum in cap. *si verè*, de sent. excomm. & alibi est, esse validos; De qua re Couaruuias *alma mater*, par. 1. §. 1. num. 7. Ratio est, quia ad validitatem contractus sufficit mutuus consensus, qui donec irritetur, validus est; non apparet autem, quod per excommunicationem hic mutuus consensus irritetur. Remanent tamen suspensi quodammodo, quia sicut non licet illos facere tempore excommunicationis; ita factos non licet executioni mandare propter eandem causam qua prohibitum est illos fieri, scilicet quia prohibita est communio, sine qua exerceri non possunt. Vnde durante excommunicatione sunt quodammodo suspensi; hoc etiam intelligitur de contractibus priuatis, non de publicis, in quibus authoritas iurisdictionis interuenit, vt de contractibus factis à iudice excommunicato ex officio suo, & similes, quia dictum est iam supra, quod excommunicatus priuatus est exercitio omnium actuum forensium, & quod Iudex priuatus est sua iurisdictione.

Excommunicatus potest testari.

206 Idem dicendum est de contractu testamẽti. Nam excommunicatus non potest licitè testari, & omnes conuenientes ad testamentum peccant; tamen si testetur, testamentum est validum secundum omnes cap. *veritatis*, de dolo, & contumacia, & alijs iuribus, de qua re Couaruuias in rubrica de testam. par. 2. n. 18.

An verò si quis instituat aliquem excommunicatum pro hærede validum sit testamentum, non est ita certum. Summistæ vt Syluester verbo hæreditas 3. num. 2. Armilla, Angelus verbo hæres numer. 12. Tabiensis, Hostiensis num. 20. & Alij negant hoc fundamento, Quod excommunicatus sit incapax hæreditatis, testamentum autem tunc est nullum, cum hæres tempore testamenti est inhabilis, & incapax hæreditatis. *l. sed esse conditionis*, §. *solemus*, & lege *si alienum*, §. *in extraneis*, ff. de hæredibus instituendis. At Suarez optima ratione disputat. 15. sect. 9. hanc opinionem confutat. Quia supponit fundamentum falsum, scilicet quod excommunicatus propter excommunicationem sit incapax hæreditatis. Nam excommunicatio per se sicut non priuat excommunicatum dominio rerum suarum, ita non priuat potestate acquirendi dominiũ aliorum; vnde si aliquando excommunicatus priuatur bonis suis, vt contingit in hæretico, hoc non prouenit ratione excommunicationis, ita quod hic sit effectus eius proprius, sed ex accidenti in odium, & punitionem peccati hæresis.

De particula mensa.

207 Vltima particula est *mensa*, in qua propriè significatur, excommunicato esse prohibitum comedere in eadem mensa cum alijs fidelibus non excommunicatis. Hoc autem intelligitur communiter pluribus modis, vt cum alter alterum inuitat; Vel excommunicatus, & non excõmunicati inuitantur ab aliquo tertio in eadem domo, vel mensa: Vel quia omnes ad eãdem mensam socialiter eosdem cibos comedunt: Vel licèt comedant diuersos cibos, tamen ad eandem mensam socialiter comedunt: Vel licèt mensa materialiter sit distincta, vt puta, quia omnes ad eandem recipi non possunt, vt fit in conuiuijs, vbi plures mensæ materiales sunt, & tamen vnum conuiuium censetur, omnibus enim his modis intercedit cõmunicatio humana. At si casu in eadem mensa, vel domo reperiantur sed tamen vnusquisque suos cibos comedat, nulla habita ratione aliorum, sed sibi soli attendendo, non incidit in hanc communionem, neque hoc est prohibitum: Quia re vera non est humana communio. Similiter si mensæ sint in diuersis cubiculis diuersarum personarum, vt fœminarum per se, & virorum per se, vel dominorum per se, & seruorum per se, non censetur eadem mensa, quia communiter non dicuntur isti simul comedisse, vt patet ex cõmuni vsu loquendi. Quod de mensa dicitur, dicendum est quoque de lecto: Neq. enim licet in eodem lecto dormire cum excommunicato, neque in eodem cubiculo, licèt diuersis lectis vtantur, si hoc faciant sociali modo, vt communiter fit. At si casu contingat eos dormire in eodẽ cubiculo, & etiam in eodem lecto, sed non modo sociali, sed attẽdendo vnoquoque sibi absque illa relatione societatis, vel coniunctionis, hæc non est prohibita, quia re vera non est communio humana. Idem dicendum de omnibus alijs actionibus, vt sunt simul iter agere, in eadẽ naui nauigare, & in eodem campo laborare, & sic de alijs: requiritur enim ad hoc vt contrahant excommunicationem, quod sit formalis communicatio, non materialis tãtum, nimirum, vt in illis actionibus tanquam socij, vel humano modo cooperatores existant.

Quomodo hi effectus competant excõicato, & alijs non excõicatis.

208 Isti sunt effectus, qui in ciuili communione prohibentur excommunicato secundum omnes. Circa quos est obseruandum, quod communio ista prædictis prohibetur quidem excommunicato principaliter, sed etiam prohibetur non excommunicatis. Prohibetur excommunicato, quia ille tenetur quantum est ex se abstinere à communicatione in illis cum non excommunicatis, vt à non loqui, non salutare, &c. Nam cum iura dicunt, per excommunicationem separari excommunicatum à reliquis fidelibus,

non

non intelligunt præcisè prohibere fidelibus ne cum ipso communicent, sed prohibere præcipuè ne ipse excommunicatus communicet cum fidelibus. Vnde in cap. *illud*, de clerico excommunicato ministrante, dicitur non vitare, multo magis quam non vitari periculosum esse: Et est communis sententia in 4. dist. 18. Richardi, D. Thomæ, & Canonistarum in cap. *illud*, adductum. Prohibetur etiā communio in prædictis alijs fidelibus: Quia iura id expressè prohibent, vt visum est. Per fideles autem intelliguntur baptizati quicunque etiam hæretici, quia licèt fidem amiserint, tamen quia baptizati sunt, manent sub iurisdictione Ecclesiæ. Ex quo fit, excommunicatum posse communicare cum infidelibus non baptizatis, vt cum Iudæis, Paganis, &c. Ratio est, quia Ecclesia non curat, quod excommunicatus communicet cum infidelibus, quia ipsa eum resecauit ab Ecclesia, & vt emendetur, & ne alios fideles corrumpat. Non potest tamen communicare cum alio excommunicato, licèt vterque sit extra Ecclesiā, quia licèt sit hæreticus vel excommunicatus, tamen inter fideles numeratur, quia est baptizatus, & tenetur esse fidelis. Quę est sententia communis, quam tenet Abbas in cap. *illud*, de clerico excommu. ministrante in 6. Hostiensis in summa titulo de sent. excom. num. 11. Suarez disp. 15. sect. 1. in fine, & Alij ab ipso citati.

Excommunicatus potest communicare cū infideli nō tamen cū alio excōicato.

209 Obseruandum est etiam, prædicta omnia intelligi de excommunicato per sententiam declarato, vel publico, & notorio percussore clerici. Patet per Extrauagātem *ad euitanda*, per quam nemo tenetur vitare excommunicatum nedum occultum, seu non publicum, sed etiā publicum, dummodo non sit percussor clerici, nisi sit denunciatus, & publicatus vt excommunicatus. Occultus etiam excommunicatus se ingerendo peccat, quia ex illa Extrauaganti nihil lucratur, vt dictum est sæpius, si tamen ab alio requiratur, tunc non peccat, quia sicut licitè alij fideles possunt cum illo communicare, ita ipse potest illis communionem non negare, & cum illis participare.

Prædicta intelligūtur de excōicato publico, non occulto.

210 Omnes ergo illi, qui habent communionem in prædictis quatuor casibus vltimis, qui pertinent ad conuersationem humanam ciuilem, peccant quidem, sed solum venialiter regulariter loquendo, quæ est cōmunis sententia Theologorum in 4. dist. 18. & Summistarum, & Canonistarum in cap. *sacris*, de ijs, qui vi, & de sentē. excom. Et ratio est, quia communicatio in his est res leuis, quæ excusat à mortali. Quod intelligitur tam de excommunicato, quàm de fidelibus cum illo communicantibus, licèt magis peccet excommunicatus, quia directè, & immediatè prohibitio cadit super ipsum. Fideles verò reliqui incidunt in excommunicationem minorem non solū in his quatuor casibus, sed in alijs communicationibus superius adductis, scilicet in diuinis, sed in his etiam peccant mortaliter vt diximus. In communione etiam forensi iudex excommunicatus in actibus suis videtur peccare mortaliter, quia iudicare, & alios actus suæ potestatis exercere est res grauis, & magni momenti, ideo non videtur excusari à peccato mortali, considerādo præcisè actus illos ratione prohibitionis per censuram, quia per accidens, & alijs respectibus nulli dubium est posse esse mortale.

Quomodo peccet cōmunicant cū excōmunicato. Regula generalis.

Iudex peccat mortaliter ī actibus forēsibus.

211 Prædicta regula nimirum quod in quatuor vltimis casibus communicantes peccent venialiter etiam intelligitur cum triplici limitatione. Prima est, vt talis communicatio non fiat in contemptum clauium Ecclesiæ. Hęc enim exceptio est communis ad omnia præcepta leuia, & de materia leui, cum enim accedit contemptus, fit mortale. Secunda nisi specialiter, & publica authoritate declaratum sit talem communicationem esse vitandam. Quando enim specialiter per iudicem hæc specialis prohibitio fieret, tunc esset peccatum mortale, quia esset transgressio præcepti particularis valde intenti à superiore. Tertia nisi fiat perseueranter, idest quodammodo habitualiter, nō quidem apertè contemnendo, sed negligenter se habendo, potest enim ex hac frequentia esse peccatum mortale.

Præter effectus adductos enumerantur aliqui alij, qui vocantur ab aliquibus, effectus excommunicationis per accidens. Primus est, quod litteræ Apostolicę ab excommunicato impetratæ, & processus virtute illarum formatus ipso iure irritæ sunt, præterquam in excommunicationis, vel appellationis articulo. Hoc habetur expressè cap. 1. de Rescriptis in 6. sed hic effectus nunc in praxi non videtur habere locum, quia in his Rescriptis semper præmittitur clausula absolutiua ad effectum, vt valorem habeant.

De effectibus alijs excōicationis, qui p accidens dicuntur.

212 Alter effectus quasi remotus est irregularitas, quā incurrit clericus excommunicatus exercendo aliquem ordinem sacrum, vt supra diximus agendo de irregularitate. Alter effectus excommunicationis est, quod si quis per annum in excommunicatione insurduerit fit suspectus de hæresi. Quæ est sententia Canonistarum cum Glosa in caput *contingit*, de dolo, & contumacia. Et confirmatur ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 3. de Reformatione in fine, in quo habet hæc verba de permanente in excommunicatione per annum, *contra hunc tanquam de hæresi suspectum procedi posse*. Verùm vt habet Directorium Inquisitorum 2. part. quæst. 47. nume. 3. hoc procedi de excommunicato non quocunque, sed in causa Fidei. De quo loquitur etiam cap. *cum contumacia*. de hæreticis in 6. Et Pegna in Commentario illius quęstionis ait *ex recepta consuetudine Sanctæ Romanæ, & generalis Inquisitionis intelliga non soleri procedi contra excommunicatos per annum aut amplius, nisi fuerint excommunicati in causa hæresis.* Quare hic effectus non est effectus proprius excommunicationis, sed accidentalis, quatenus scilicet imponitur in odium hæresis. Vlterius autem sequitur, quod excommunicatus interdictus per annum si sit persona ecclesiastica, & habeat beneficium, debet illo priuari, ita affirmat Couaruuias cap. *alma*, 1. par. §. 7. num. 10. cum Canonistis in caput *cum bona*, de ætate, & qualitate, & cap. *rursus* 11. quæst. 3.

Secundus effectus est irregularitas.

Tertius effectus est suspitio de hæresi.

Permanens in excommunicatione per annū est suspectus de hæresi, quomodo procedat.

Alter effectus consequēs est priuatio beneficii.

213 Demum enumeratur inter effectus excommunicationis infamia, excommunicatus enim est infamis. Hunc effectum adducit Nauarus cap. 27. num. 25. ex cap. infames 6. quæst. 1. hoc tamen limitat cum Lud. Romano vt solum procedat in excommunicato ob causam afferentem infamiam iuris, aut ob contumaciam cum causa inuenïente infamiam. Aliqui alij effectus ab alijs adducūtur, sed isti sunt certi, & præcipui.

Quartus effectus est infamia.

De causis excusantibus fideles à culpa in communione ciuili cum excommunicato. Caput Septimum.

214 Dictum est fideles participantes, & communicantes cum excommunicato maiori excommunicatione peccare venialiter, & incurrere excommunicationem minorem. Verùm excipiuntur aliqui casus, in quibus licet sine peccato, & incursu in excommunicationem minorem communicare cum excommunicato, qui casus continentur in quodam versu adducto à Glosa in capite *cum desideres*, de sent. excommunicationis, in qua sic habetur.

Hæc anathema quidem soluunt ne possit obesse.
Vtile, lex, humile, res ignorata necesse.

215 Desumuntur autem hę particulę ex varijs iuribus, sed præsertim ex cap. *quoniam multos* 11. quæst. 3. in quo Gregorius VII. Papa misericordia motus sententiam anathematis temperauit, ne per contenta in prædicto versu excommunicationem minorem incurratur. Istæ autem exemptiones sunt rationabiles, & maximè congruentes iuri naturæ.

Prima particula est *vtile*. Hæc significat esse licitum tàm fidelibus ipsis, quàm ipsi excommunicato communicare in omnibus, quę vel ipsis fidelibus, vel ipsi excommunicato vtilia sunt, siue sunt necessaria secundum quid, & ad bene esse, licèt non sint necessaria simpliciter. Et sic si fidelis sit æger, & egeat corporis curatione, potest Medicum excommunicatum vocare, si noscat illum magis ido- Vtile.

neum,

neum, quàm alterum. Item potest consilium petere ab excommunicato, si noscat illum doctiorem alio non excommunicato. Item potest ab illo petere eleemosynam, vel aliquid sibi vtile, si non possit illud ab alio ita commodè habere. Item potest ab illo debita petere, & similia, vt ex varijs iuribus colligitur. Item fidelis potest communicare cum excommunicato in ijs, quæ vtilia eodem modo sunt ipsi excommunicato. Vnde fidelis potest in concione, & etiam sermone priuato hortari excommunicatum ad resipiscendum, & de alijs; quæ ad bonum animæ pertinent. Item propter corporis indigentiam communem potest ei eleemosynam dare. Item potest illi opem ferre, si eo indigeat in conseruandis bonis suis corporalibus, vel famæ, vel bonis fortunæ. Hac eadem ratione ipse excommunicatus potest in omnibus his casibus, & similibus è conuerso communicare cum fidelibus, scilicet ad vtilitatem propriam, vel aliorum, vt dictum est.

Lex.

216 Secunda particula illius versiculi est *lex*, quæ significat, communionem hanc cum excommunicato esse licitam quando debitum, seu iustitia legalis hoc exigit. sed in particulari intelligitur de lege, & debito matrimonij; lex enim, & iustitia Sacramenti, & contractus matrimonij exigit, vt vxor possit communicare cum marito, ideo excipitur ab obligatione vitandi maritum excommunicatum. Vnde vxor non peccat cohabitando cum marito, & ei debitum reddendo non solum quantum ad actum matrimonij, sed etiam quo ad alias actiones, obsequia, & omnem vsualem conuersationem, & communionem,

An hoc procedat quādo maritus erat excōmunicatus ante contractum matrimonium.

217 Verùm hic insurgunt tria dubia, de quibus est non leuis contentio inter Doctores, quæ late tractantur à Recentioribus. Primum est. An resolutio facta, scilicet quod vxor possit communicare cum marito excommunicato in prædictis vsibus procedat, quando maritus excommunicatus fuit antequam duceretur in matrimonium. Nam certum est, quod illud matrimonium est validum. Est ergo dubium, an vxor possit vti hoc matrimonio absque peccato. In hac re non sunt rationes cogentes pro vlla parte. Aliqui tenent partem affirmatiuam, quia in cap. *multos*, est sermo de vxore vera sine restrictione; illa autem est vera vxor. Pœnæ autem, & odia non sunt amplianda. Alij tenent partem negatiuam; Quia nemo ex iniquitate sua debet commodum reportare; Mulier autem ducens in matrimonium excommunicatum peccauit sic communicando cum excommunicato, ideo ex hoc suo peccato non debet reportare commodum hoc, vt liceat impunè vti actibus matrimonij. Hæc opinio videtur probabilior, de qua possunt videri Diuus Thomas in quarto distinctione 18. quæstione 2. articulo 4. & Recentiores, vt Suarez disputatione 15. sectione 4. & Alij infra citandi. Assertio autem prædicta non habet locum, quando vxor bona fide contraxit cum excommunicato ignorans esse excommunicatum, vnde potest licitè nedum reddere, sed petere debitum, quia nulla est ratio cur priuetur iure suo; Neque maritus excommunicatus peccat reddendo debitum, sed tenetur, sicut ad soluendum debita suo creditori.

An maritus excōmunicatus possit petere debitum.

218 Secundum dubium est, an maritus excommunicatus possit licitè petere debitum ab vxore. Aliqui enim negant asserentes hoc licere solum vxori non excommunicatæ, non autem viro excommunicato; teneri tamen vxorem reddere, si petatur à marito excommunicato. Ratio est quia per illud capitulum, *Quoniam multos*, nihil conceditur excommunicato, sed fidelibus non excommunicatis, vt possint communicare cum excommunicato. Factum est enim in commodum fidelium, non autem excommunicati. Aliqui Alijè conuerso, & magis probabiliter sustinent licitè posse petere. Quoniam non est verisimile Ecclesiam priuasse excommunicatum potestate licitè petendi debitum, quia hoc esset valde periculosum, & maximè onerosum vxori non excommunicatæ, quia solent mulieres ob quandam verecundiam magis abstinere à petitione debiti, quam viri. Et demum quia illæ communicationes, quæ conceduntur in illo capit. competunt vtrique parti, fideli, & excommunicato; ergo non est cur hanc negemus in matrimonio.

An maritus non excōmunicatus possit petere debitū ab vxore excōmunicata.

219 Tertiū dubium est. An si vxor sit excommunicata, & maritus non sit excommunicatus, maritus possit petere debitum ab illa. Et Aliqui negant eo quia in cap. *multos*, hoc priuilegium videtur concedi vxori, quia de ipsa loquitur, non autem loquitur de marito; ergo. Neque enim hoc casu factum esse videtur. Sed communior sententia est posse licitè petere. Ratio est sumpta ex lege matrimonij, quæ est quod sit mutuus contractus, & equè vtrumque obliget quoad mutuam cohabitationem, & officium debitum persoluendum; ideo si concessum est, hoc priuilegium vxori, debet intelligi esse concessum quoque marito. Et per hoc patet ad caput allegatum in oppositum. Atque hoc idem dicendum si vterque sit excommunicatus, quia hoc priuilegium nulli eorum aufertur, eo quia alter est excommunicatus quoque propter easdem rationes, & propter alias, quas adducunt Gabriel Biel in quarto distinctione 18. quæstione 3. articulo 1. Caietanus in summa cap. de participatione. Couarruuias cap. *alma*, parte prima §. 1. numero 8. Suarez disputatione 15. sect. 4. numero 14. & alij citati ab ipsis, qui fusè hæc tria dubia pertractant.

Humile quid significet.

220 Tertia particula est *humile*, sub qua comprehenduntur omnes, qui habent aliquam subiectionem ipsi excommunicato, ratione cuius tenentur illi obedire, isti autem sunt filij, serui, ancillæ, seu mancipia, rustici seruientes, & omnes alij similes. Excipitur ergo primo loco filius, seu masculus, seu fęmina, qui licitè potest communicare cum patre, vel matre excommunicatis. Et hæc exceptio est valde rationabilis, quia non erat expediens, nec decens filium à patre excommunicato separari, quia hoc cederet in magnum detrimentum filij, ideo non erat conueniens propter defectum patris, filium sic grauiter onerare.

An filius emancipatus possit cōmunicare cū patre excōmunicato.

221 An verò hæc exceptio extendatur ad filium emancipatum est contentio inter Doctores. Communis sententia negat: dicit enim filium emancipatum non posse communicare cum patre, quia hic non se habet amplius tanquam filius, sed veluti quid extraneum à patre. Hanc sententiam tenent Diuus Thomas in quarto distinctione 18. quæstione secunda, articulo quarto, Richardus ibidem, articulo sexto, quęstione prima, Summistæ communiter. Nauarrus cap. 27. numero 27. & alij multi. Aliqui tamen Recentiores quos sequitur Suarez disputatione 15. section. quinta tenent hoc priuilegium extendi quoque ad filios emancipatus: Quia in cap. illo, *Quoniam multos*, generaliter est sermo de filijs, & fauores sunt ampliandi. Item quia debitum illud in filio salutandi patrem, & obsequendi, & seruiendi est de lege naturæ, ideo per excommunicationem non videtur priuari hoc debito. Mihi non videtur recedendum à communi sententia, quia Gregorius Septimus in capit. illo *Quoniam multos*, videtur loqui de ijs, qui quadam necessitate coguntur communicare cum excommunicato: hæc autem non adest in filio emancipato. Ratio autem illa, quod obedientia, & obsequium filij ad patrem est debitum naturale, non valet: quia licèt sit debitum naturale; tamen Ecclesia potest illud impedire, quia hoc facit authoritate Christi, qui dixit excommunicatum habe-

Cōsidera hāc rationē an sit valida.

ri debere tanquam ethnicum. Atque hoc eodem modo dicendum est de filijs illegitimis, & de adoptiuis; si enim sunt emancipati, non possunt communicare; si verò non sunt emancipati, sed viuunt, vel viuere possunt sub cura patris, possunt cum illo communicare.

De seruis, ancillis, rusticis &c.

222 Sub eadem particula *humile* continentur quoque serui, ancillæ, rustici, idest coloni, qui agros colunt, omnes famuli, & familiares, qui quoquis titulo, vel ratione ipsi excommunicato inseruiunt, & sub eius conuictu, & vsu sunt; quia hæc est necessitas communicationis cum Domino. Quod verum est, dummodo non adiuuauerint ipsum dominum in perpetratione criminis, neque post perpetrationem, atque nullo modo in sceleribus eum adiuuarent. Quod habetur ex illis verbis text. *Quoniam multos*, superius adducti, *vt rustici sint, vel non adeo curiales, vt eorum consilio scelera perpetrentur*. An verò ibi per scelera intelligat crimen illud, per quod est excommunicatus, vel contumaciam, vel vniuersaliter, qui ad quoduis scelus coadiuuant, nõ video explicatum. Puto posse intelligi vniuersaliter, ita quod sensus sit. Gregorium non voluisse concedere hoc priuilegium quibuscunque subiectis, & seruis excommunicati, sed illis solum qui illi in honestis & necessarijs rebus inseruiunt, non autem ijs, qui in peccatis, & sceleribus parent.

223 An verò hoc priuilegium intelligatur de seruis, &c. qui actu serui, & subiecti erant, antequam dominus esset excommunicatus, & non de ijs, qui aduenerunt post contractum excommunicationem, est contentio inter Doctores. Nauarus in Manuali cap. 27. numero 27. cum Caietano, Syluestro excommunicat. 5. numero 4. tenent intelligi de illis solum, qui ante excommunicationem subiectionem contraxerant, non de illis, qui post accesserunt. Alij ex aduerso extendunt hoc priuilegium ad quoscunque seruos. Alij extendunt ad omnes seruos, qui contraxerunt obligationem, antequam dominus excommunicaretur, sed nondum actu seruire cœperunt, vt Suarez disputatione illa 15. sect. 5. Adeo quod in primam opinionem incidit, quæ probabilior videtur: Quia hoc priuilegium non datur in contemptum excom. quod videretur fieri, si excommunicatus posset continuò nouos seruos accipere.

224 Atque hoc quoque videtur dicẽdum de filijs adoptiuis, qui enim adoptati fuerunt ante excommu. participant hoc priuilegio, non qui adoptantur ab excommunicato post excommunicationem, propter eandem rationem.

225 Sicut autem serui, & subiecti possunt communicare licitè cum domino, & superiore excommunicato, ita quoque dominus, & superior non excommunicatus potest licitè communicare cum seruis, & alijs subiectis excommunicatis: quamuis aliqui citati à Nauar. in Man. cap. 27. num. 27. oppositum tenuerint, quos refellit Nauarus cum Adriano in quarto de Clauibus quæstione tertia, & Suarez vbi supra. Nam cum dominus, & seruus sint correlatiui, quod conceditur seruis, videtur quoque intelligi concessum dominis: Absurdum est enim quod liceat vxori communicare cum marito, & non liceat marito communicare cum vxore. Præterea dominus non potest priuari iure suo in seruos propter delictum serui. Vnde Nauarus cum Adriano dicit hoc magis reduci ad *vtile*, quam ad *humile*. Verùm hoc videtur habere locum in seruis, & alijs familiaribus, & subiectis, qui obligati sunt domino, & dominus illis carere non potest sine aliquo incommodo; At cum sint serui, qui liberè possunt discedere à domino, & dominus eos potest licentiare absque aliquo eius damno, puto non posse cum illis communicare, quoniam reuera textus ille *Quoniam multos*, loquitur de seruis, & non de dominis, neque in dominis est obligatio ad seruum, & subiectum, sicut in seruo ad dominum.

Limitatio authoris.

226 Atque hoc idem dicendum est de superiore excommunicato respectu seruorum, & subditorum tàm non excommunicatorum, quàm excommunicatorum. Frustra enim concederetur facultas seruis communicandi cum excommunicato domino, si deinde dominus excommunicatus non posset licitè communicare cum seruis non excommunicatis. Et cum seruus est excommunicatus, non propter hoc liberatus est à debito seruitutis, ideo licet domino cum illo in his seruitijs visualibus, & ordinarijs generaliter, & sine vlla restrictione communicare, vt omnes scrupuli vitentur. Solum debent carere, ne communicent in crimine criminoso, vt dictum est supra, neque communicent in diuinis, neque in suffragijs.

227 Sed possunt ne inferiores eiusdem familiæ communicare cum altero illorum si sit excommunicatus, & è conuerso? et idem dubium est de fratribus, & sororibus. Mihi placet opinio eorum, qui tenent partem affirmatiuam: Quia cum cogantur in eadem familia manere, videtur impossibile esse non communicare cum illis in vsu, & actibus humanis consuetis in eadem familia, ideo cum Pontifex dispẽset, vt seruus licitè possit communicare cum domino ad tollendum peccata, videtur quoque dispensare in hoc casu, cum eadem sit ratio, & sit in eadem materia.

An seruus possit cõmunicare cũ alio seruo excõicato in eadẽ familia.

228 An verò subditi alicui Principi iurisdictionem temporalem habenti, licitè possint ei communicare, & ille cum illis, aliàs pertractabitur. Interim videri possunt caput *Nos Sanctorum*, 15. quæst. 6. & cap. *iuratos*, eadem. Et Doctores ibidem, & Recentiores, vt Suarez disput. 15. sect. 6. & Alij.

Quid de Principe excommunicato.

229 De Prælatibus verò habentibus spiritualibus iurisdictionem, omnes conueniunt, subditos non posse communicare cum illis, nec ille cum subditis. Quod Doctores apertè tradunt de Episcopo, & suis subditis. Et elicitur ex capit. *miratus*, distinctione 93. & capit. *Sacerdos*, 2. quæstione septima. Ratio est, quia subditi tenentur seruire Prælato, & illi obedire ratione iurisdictionis spiritualis, illa autẽ per excommunicationem tollitur: ergo nullum vinculũ remanet subiectionis, ob quod teneantur communicare cum illo. Et eadem est ratio de Prælato cum subditis, ideo vtique peccant communicando.

An de Prælato excommunicato procedat.

230 Excipiuntur verò communiter familiares, & serui Episcopi, quia & illi videntur comprehendi in cap. illo *Quoniam multos*. De Prælatis verò Regularium, vt de Monachis respectu Abbatis, est aliquod dubium, quia Richardus in quarto distinctione 18. articulo 11. quæstione tertia, & Paludanus negant Monachos subditos posse communicare cum Prælato, & Prælatum cum Monachis. Alij verò asserunt posse communicare propter cohabitationem, & familiaritatem inter Religiosos, & suos Prælatos, vt Soto in quarto distinct. 22. quæstione prima, articulo 4. Syluester, & Alij. sed nulla videtur esse discrepantia, quia Richardus, & Alij dicunt non licere Monacho obedire Abbati excommunicato, neque illum posse præcipere, quia caret iurisdictione: At de hac communione ciuili nil dicunt. Ego autem puto, quod in tali casu Religiosus cum Prælato excommunicato se debeat habere sicut plures in eadem familia, in qua vnus esset excommunicatus, & cogeretur habitare in eadem familia. Nam in hoc casu in ijs actionibus, in quibus vitari nõ posset, posent licitè communicare. Puto tamen difficile esse dare talem casum. Nam si eueniret, deberet sequestrari in aliqua parte Monasterij, ne cum alijs versaretur, & deberent deputari ad curam eius aliqui serui, qui sine dubio possent cum illo communicare, & ille cum illis. Ad hunc enim tunc extenderetur priuilegium cap. *Quoniam multos*. Et hoc verum est de excommunicato denunciato, & publico.

De Prælato Regularium excõmunicato.

231 At loquendo de Prælato excommunicato non de-

Quid de Prælato excōmunicato nō denunciato. & de percussore clerici nō publico.

denunciato, neque publico percussore clerici, sed occulto, est dubium. Et videtur dicendum, quod si adueniat ex communicatione aliquod commodum, vel aliqua vtilitas ipsi subdito, potest licitè secum communicare, & maximè occultè, atque etiam publicè, nisi adsit periculum scandali, vel alicuius alterius mali, secus si ex hac communione nulla vtilitas obueniat subdito. Et ratio est, quia vt sæpius dictum est, Extrauagans *ad euitanda* est facta in commodum fidelium, non in commodum excommunicati, ideo subditus manet ita liber post Extrauagantem, sicut prius, vnde non tenetur communicare cum illo post Extrauagantem, sicut non tenebatur ante illam. Cum ergo non teneatur vi illius Extrauagantis, & excommunicatio priuet excommunicatum talia communionis, & præcipiat alijs non communicare, nisi ob suam vtilitatem, sequitur, quod extra casum vtilitatis propriæ non possit cum illo ad libitum communicare; & eadem ratione Prælatus non possit communicare cum subditis.

Res ignorata *quid significet.*

232 Quarta particula est *res ignorata*. Per hanc excluduntur ab excommunicatione minori, & à peccato, qui ignorantia nedum inuincibili, (hæc enim simpliciter excusat ex iure naturæ in quocunque casu à peccato, vt in materia de Pœnitentia diximus: ignorantia affectata nequaquam, quia hæc est culpabilis, & nulli patrocinatur,) sed ignorantia probabili, vel etiam ignorantia prouenienle ex aliqua negligentia, & inaduertentia, seu simplicitate quadam communicent cum excommunicato. Hæc exceptio habetur expressè in cap. *quoniam multos*, sæpè dicto: Et intelligitur iàm de ignorantia iuris, quàm facti, adeo quod qui ignorat verbi gratia, percussionem clerici esse crimen, cui imposita sit excommunicatio, quæ est ignorantia iuris, vel ignorat aliquem esse publicè denunciatum excommunicatum, quæ est ignorantia facti, & cum illo communicat, non peccat, neque contrahit excommunicationem minorem. Licèt ergo difficile sit aliquem hodie inuenire, qui ignoret hoc ius, quod percutiens clericum sit excommunicatus, hoc enim est valde notum inter fideles: similiter licèt sit difficile inuenire aliquem, qui quando aliquis publicè est declaratus excommunicatus, ignoret illum esse excommunicatum: quia quæ sic publicè denunciantur facilè, & citò ad notitiam omnium perueniunt, tamen non est impossibile, quod aliqui sic reperiantur ignorantes, ideo si reperiantur, & communicent cum huiusmodi excommunicato, non peccant, nec incurrunt excommunicationem minorem.

De eo, qui est dubius an q.s sit excōmunicatus.

233 Si verò quis sit dubius, Aliqui absolutè dicunt posse communicare, & debere communicare: quia propter solum dubium non possum ego priuare alium communicatione, ad quam ex se ius habet, & vsum expeditum, facerem enim illi iniuriam. Sed melius Aliqui alij Respondent, dubium posse esse ex duplici cap. primo quia ego dubito, an quis sit excommunicatus, & dubito etiam an sit denunciatus excommunicatus, & hoc modo procedit opinio allata, quæ communis est. Alio modo potest quis certò scire aliquem esse excommunicatum, dubitare verò an sit denunciatus, & declaratus vt talis, & in hoc casu non tenetur quidem vitare illum excommunicatum, potest tamen illum vitare si vult. Quia Extrauagans illa *Ad euitanda*, dat priuilegium, vt fidelis possit communicare cum excommunicato, non tamen cogit communicare cum illo. Vnde si modò aliquis reperiatur, qui nolit communicare cum aliquo, quem certò scit esse excommunicatum, sed tamen non est declaratus vt talis, non facit contra illam Extrauagantem, nec peccat, ergo si quoque sciat esse excommunicatum, & tamen dubitet esse denunciatum, poterit non communicare cum illo. Atque eadem ratione si probabiliter dubitet esse excommunicatum, licèt non sit denunciatus, poterit non communicare cum illo, dummodo hoc fiat occultè, & non cum scandalo. Qui verò dubitat de seipso probabiliter, quod sit excommunicatus, tenetur vitare communicationem: quia non est par ratio de ipso, & de alijs; quia magis tenetur excommunicatus vitare communionem, quàm alij; hæc enim directè tendit in illam, & est propter illum; & insuper ipse potest ab hac communione se separare absque iniuria alterius: At nec velle communicare cum alio, est iniuria illi. Qui verò scit aliquem excommunicatum fuisse tenetur illum vitare, donec sibi constet fuisse absolutum. Ad hoc autem vt hoc ei constet sufficienter, satis erunt indicia, quæ probabilem fidem faciant; vt si testes fide digni id asserant, immo si vnus Testis fide dignus de visu id asserat, sufficiet, vel publica fama, vel aliquo alio modo.

Necessè *q.d significet.*

234 Vltima particula est *necessè*, quæ secundum omnes significat necessitatem orientem ex timore cadente in constantem virum; Vel ex vi; vel est necessitas simpliciter, & absolutè; vt petere eleemosynam in extrema, vel magna necessitate, quam commodè ab alijs habere non potest. Hæc enim necessitas excusat etiam à peccato cum communicatione in diuinis; ergo multo magis excusat hic. Vbi communicans solum peccat venialiter. Hæc autem necessitas præterquam ex iure naturali excusat, vt supra diximus etiam in particulari habetur cap. *Quoniam multos*, supra toties adducto explicitè. atque hi sunt casus in quibus communicans cum excommunicato potest communicare sine peccato, & sine incursu in excommunicationem minorem.

De Absolutione ab excommunicatione. Caput Octauum.

235 QVaorum ad absolutionem ab excommunicatione Scotus breuiter se expedit explicando à quibus ipsa excommunicatio tolli possit. De hac materia diximus aliqua supra hac disputatione cap. secundo agendo de differentia excommunican à iure, & ab homine, sed tamen ad complementum materiæ duo nunc videnda sunt per ordinem. Primò quis possit ab excommunicatione absoluere, vbi agemus de conditionibus requisitis in absoluente, vt absolutio sit iusta, & de conditionibus eius, qui absoluitur. Secundò de forma, & solemnitate absolutionis. Antequam autem primum aggrediamur, supponendum est primò, excommunicationem non esse vinculum quoddam indissolubile, & sua natura perpetuum, neque ad aliquod certum tempus, sed esse vinculum solubile, & de facto debere solui, & tolli quando adest legitima causa; legitima causa autem est quando cessat contumacia excommunicati, & decernit parere Ecclesiæ. Et ratio est, quia vt diximus, solum incurritur per contumaciam; illa enim est causa propria, per quam quis incurrit excommunicationem, ideo cessante illa, quæ est causa, debet excommunicatio cessare, & tolli. Quod etiam disertè præcipitur cap. *Qua fronte*, de Appellatio. §. secundo, & cap. *ex litteris*, de Constitution. Vnde qui dicunt excommunicationem esse vinculum perpetuum, intelligunt durante contumacia: si enim contumacia perseueret, ita quod neque etiam in morte pœniteat, excommunicationem dicitur durare etiam post mortem.

Excommunicatio non est vinculū perpetuum, neq. ad certū tempus diffinitū.

236 Supponendum est secundò cum nos loquimur de absolutione ab excommunicatione, esse sermonem de excommunicatione valida, siue illa sit iusta, siue iniusta. Nam excommunicatio, quæ est nulla re ipsa, sed solum existimatione, non eget absolutione, sed solum declara-

Excommunicatio valida sola eget absolutione.

Tollitur solum per absolutionem.

tione quod sit nulla. Ea autem, quæ est valida, solum per absolutionem tollitur. Vnde licèt excommunicatus satisfaciat, & à contumacia recedat, nondum tamen est liberatus ab excommunicatione, sed debet absolui. Quod elicitur ex cap. *à nobis*, secundo de sententia excommunicationis, §. 2. & cap. *sicut*, & clarissimè ex cap. *cum desideres eodem*, atque Doctores communiter id tradunt in Clementina prima de decimis, & in Glosa verbo *donec*, Couaruuias tamen cap. *alma*, parte prima. §. 11. numero 5. tenet in aliquo casu excommunicationem absque absolutione ipso facto tolli, vt cum quis excommunicatur sub hac conditione, donec *satisfaciat*, vel donec *restituat*. Et fundamentum eius est, quia omnis lex, vel prohibitio posita sub conditione, cessante illa conditione ipso facto cessat. Contra quam sententiam disputat Suarez disputatione septima sectio. prima & disputatione 19. sectio. prima, sed non est recedendum à communi opinione firmata iuribus superius adductis, quia peccatum, & contumacia, ob quam fertur excommunicatio, non sunt idem, sed diuersæ: ideò ablato primo, non sequitur ipso facto auferri secundum, sed solum sequitur, primo posito, secundum esse auferendum, quia prouenit, & causatur à primo. Fundamentum autem opinionis aduersæ optimè soluitur à Suarez, quia aliud est ferre excommunicationem, & legem sub conditione, vt dicendo, *nisi infra talem terminum satisfeceris*, vel *restitueris*, *sis excommunicatus*; & aliud decernere aliquem esse ligatum excommunicatione donec restituat, & satisfaciat. Quoniam in primo casu nunquam incurritur excommunicatio, nisi adimpleta conditione, ideo si antequam adimpleatur conditio, satisfaciat, non eget absolutione, quia in excommunicationem nondum incurrit. At in secundo casu iam excommunicatione est innodatus; ideo licèt soluat, & satisfaciat, non tamen ob id est liberatus à censura, sed debet liberari per absolutionem. Et hoc dicimus secundum legem ordinariam, & ius commune, secus si Pontifex aliquam excommunicationem alio modo, & forma institueret, quia cum sit supra ius, aliud statuere posset.

Opinio Scoti.
Excommunicatio ab homine à quo absolvatur.
Excommunicatio à iure à quo absoluitur.

237 Redeundo nunc ad primum propositum, Respondet Scotus breuiter, quod si excommunicatio est ab homine, ille, qui excommunicauit, potest absoluere, vel superior eius; si autem excommunicatio est à iure, potest absolui ab eo, qui condidit ius illud, & consequenter à superiore eius, qui condidit illud ius, si ille habet superiorem. Verum an possit absolui ab alio, Scotus est dubius. Inquit enim secundum aliquos, scilicet Richardum dist. 18. art. 9. quæstion. prima, & tertia, & Diuum Thomam ibidem articul. 2. quæstione quinta à quocunque Sacerdote posse absolui, nisi absolutio sit reseruata à Legislatore sibimet Legislatori, & adducit rationem ipsorum, quem etiam confutat vt videbimus. Tria itaque apertè asserit esse vera. Primum, quod loquendo de excommunicatione ab homine: qui imposuit excommunicationem, potest illam absoluere. Secundum, quod etiam superior potest ab eadem absoluere. Tertium quod loquendo de excommunicatione à iure, ille potest ab ea absoluere, qui condidit legem illam. Non ponit Scotus illud aliud membrum, quod etiam superior illius, qui condidit legem, possit ab illa absoluere, sed subintelligitur; quia procedit ex eisdem fundamentis, quibus innititur assertio de absolutione ab homine. Quartum est dubium, an scilicet quicunque Sacerdos seu inferior possit absoluere ab excommunicatione lata à iure, si non sit reseruata ipsi Legislatori. Hæc omnia breuiter sunt explicanda.

Quatuor asserta Scoti.

238 Et quidem circa primum assertum nulla est difficultas, omnes enim conueniunt esse verum. Ratio communis est; quia eadem potestas requiritur ad soluendum, quæ ad ligandum. Cum ergo ad ligandum requiratur potestas iurisdictionis in ligante, eadem requiritur in absoluente; ergo excommunicatio ab eo potest tolli, à quo fuit imposita. Hæc ratio etiam colligitur ex cap. *inferior*, distinction. 21. cap. *ad reprimendam*, de officio ordinand. & ex aliis iuribus. Atque ex verbis Saluatoris Matthæi 18. qui potestatem ligandi, & soluendi simul iunxit. Atque hoc intelligitur de eo, qui posuit excommunicationem, si retineat eandem potestatem, & de successore in eadem potestate; quia æquiualet illi, & hæc clara sunt. Atque eadem ratione excommunicatio potest tolli ab alio, cui hæc potestas conceditur ab eo, qui tulit excommunicationem; quia donec durat illa delegatio, censetur habere eandem potestatem.

De primo asserto Scoti q. posuit excommunicationem potest ab illa absoluere.

Hoc autem verum est, nisi superior excommunicationem latam ab inferiori sibi reseruet. Quod contingit duobus modis. Primò quando specialiter superior vt Summus Pontifex confirmat sententiam excommunicationis latam ab inferiori; tunc enim ex eo quod eam sententiam confirmat ex certa scientia, facit illam sententiam suam, & ideo amplius inferior non potest super illam; Secundò quando aliqua lege generali superior statuit, quod excommunicatio lata pro tali crimine, vt puta contra incendiarium maneat reseruata sibi; tunc enim inferior excommunicans aliquem tali excommunicatione, non potest eum ab illa absoluere, nisi ex priuilegio, vel alio modo ei concedatur. Consentit Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 4. & Alij citati ab illo, & clarè sequitur ex dictis; & sumi potest ex cap. *pastoralis*, de officio ordinarij, & cap. *sacro*, & cap. *per tuas*, de sent. excommunicationis.

Duplex exceptio.

Secundum assertum quod superior possit absoluere ab excommunicatione lata ab inferiori, & subdito in iurisdictione, est euidens, & communiter concessum. Et ratio est clara; quia quidquid potest causa inferior illud idem potest causa superior in illo genere; ideo si inferior potest absoluere ab excommunicatione lata à seipso, idem poterit eius superior.

De secundo asserto.
Superior potest absoluere ab excommunicatione lata ab inferiore Iudice.

239 Sed est difficultas, an præter eum, qui tulit excommunicationem, & superiorem eius, alius possit ab eadem excommunicatione absoluere. Et varij casus adducuntur, & primò est dubium. An quod dictum est, habeat locum non solum in sententia excommunicationis lata ab homine contra aliquem particularem, vel aliquos particulares, sed de excommunicatione generali lata de criminibus, vel aliquo crimine præterito ad hoc vt satisfaciant ij, qui deliquerunt, vt cum Prælatus excommunicat quemcunque, vel quoscunque, qui fecerunt tale delictum, &c. nisi satisfaciant tali tempore, &c. Hæc enim est excommunicatio ab homine, non à iure; quia vt supra diximus, non est registrata in corpore iuris, nec lata per statutum, vel tanquam aliquam legem permanentem. Secundò est dubium, an excommunicatus ab vno Episcopo, mutans domicilium possit absolui ab eo Episcopo, in cuius Diœcesi accepit de nouo domicilium. Tertiò an qui dum versaretur in vno Episcopatu, ab Episcopo illius loci fuit excommunicatus ob aliquod crimen, rediens in patriam possit absolui à proprio Episcopo suæ patriæ. Quartò an excommunicatus ab Episcopo, & deinde ingrediens Religionem, possit absolui à Prælato illius Religionis, cui fit subiectus per ingressum Religionis illius. Quintò an Iudex à quo post factam appellationem, possit absoluere ab excommunicatione, & censuris eum, qui appellauit. Sextò an qui ad instantiam partis fuit excommunicatus ab vno Iudice, ex conuentione partium possit absolui ab alio Iudice quocunque, vel Sacerdote.

An alius ab eo, qui excommunicauit, & superiore possit absoluere.
Primum dubium.
Secundum dubium.
Tertium dubium.
Quartum dubium.
Quintum dubium.
Sextum dubium.

240 Ad primum dubium est non leuis contentio inter Doctores, vt est videre apud Couaruuiam cap. *alma*, parte 1.

Ad primum dubium.

re 1. §. 12. num. 4. apud Nauarrum in summa cap. 27. numer. 44. Suarez disp. 7. sect. 2. & apud Alios. Duę autem sunt sententiæ. Aliqui asserunt de hac sententia excommunicationis generaliter lata iudicandum esse eo modo, quo de censura lata à iure; Et quia tenent excommunicationem latam à iure posse absolui à quocũque alio, ab eo qui illam posuit, & à superiore, vt infra loquendo de absolutione ab excommunicatione à iure dicemus, ita in proposito dicunt hanc excommunicationem generalem latam à Iudice, à quocunque Sacerdote absolui posse. Et hanc sententiam tenent Nauarus cap. *ita quorundam*, de Iudæis, num. 25. & in Man. cap. 27. num. 44. cum Imola, Felyno, Couarruuias vbi supra, & Alij.

Prima opinio.

241 Alij asserunt ex aduerso hanc excommunicationẽ generalem latam ab homine, tolli eo modo, quo tolluntur aliæ sententiæ excommunicationis latæ ab homine, cuiusmodi sunt excommunicationes particulares. Et quia excommunicationes particulares non possunt absolui nisi à Iudice, qui illas posuit, vel à superiore eius, ideo dicunt etiam, excommunicationem generalem à nullo alio posse tolli, nec dimitti. Hanc opinionem sequitur Glosa in caput *ex frequentibus*, de institut. Abbas, & Alij, quos citat, & sequitur Vgolinus tabula 1. cap. 4. num. 3. & alij relati à Suarez disp. illa 7. sect. 2. quos ipse quoque sequitur cum Caietano in summa verbo absolutio ab excommunicatione. Atque hæc sententia mihi quoque probatur: Quia re vera excommunicatio generaliter lata contra quoscunque, qui aliquod delictum fecerint, non est excõmunicatio à iure, cum non sit registrata in corpore iuris; neque sit statutum aliquod; quia hoc respicit futurum, & est de peccatis futuris, non factis; Hæc autem est de peccatis, seu excessibus factis, & præteritis; ergo debet de ea iudicari sicut de excommunicationibus latis ab homine decernitur in iure. De illis autem decernitur, quod non possint absolui nisi à Iudice, qui illas posuit, vel à suo superiore, vt apertè habetur cap. *nuper*, de sent. excommunicationis §. 4. & 5. in quo ponitur discrimen inter excommunicationem ab homine & à iure, & excommunicationem ab homine dicitur non relaxari nisi à Iudice eam ferente, vel ab eius superiore; excommunicationem verò à iure posse relaxari ab Episcopo, vel à Parocho; ergo dicendum est, excommunicationem generalem non posse relaxari nisi à Iudice, qui illam tulit, vel à suo superiore, vt dictum est de alijs excommunicationibus ab homine. Et confirmatur, quia etiam in praxi est tutior, & saltem magis conformis iuri, quam opposita, ideo non puto ab hac esse recedendum, licèt pro opposita sententia sint grauissimi Doctores, & illa sit benignior.

Secunda opinio, quæ est approbanda. Ab excommunicatione generali lata ab hoĩne quis possit absoluere.

242 Ad secundum dubium Respondetur quod excõmunicatus ab Episcopo suo vel est excommunicatus non particulariter, nec nominatim, sed solum generaliter, quia scilicet Episcopus excommunicauit in genere quemcũque qui illud delictum fecit; Vel est excommunicatus particulariter nominatim. Si primo modo authores oppositæ sententiæ in præcedenti puncto, Nauarus, & Alij dicerent absolui ab Episcopo, in cuius Diœcesi domicilium cœpit: quia dicunt illam à quocunque posse absolui, sicut excommunicationem à iure, & Suarez iudicat hoc esse probabile: quia inquit illam sententiam esse probabilem, & in praxi securam; si verò sit excommunicatus secundo non posse absolui, nisi à Iudice, qui tulit sententiam; quia ille iam acquisiuit ius; ideo iurisdictio sic per actum confirmata non amittitur per translationem dominij iuxta cap. *proposuisti*, de re competenti, & aliter faciendo plures fraudes committi possent. Verùm loquendo ad consequenter dicta, dicendum est, quod siuè sit excommunicatus primo modo, siue secundo, semper est excommunicatio ab homine, & ideo solum à Iudice, qui tulit eam potest iudicari, vel ab eius superiore.

Ad secundũ dubium.

An excõmunicatus ab Episcopo, mutans domicilium ab alio Episcopo absolui possit.

243 Ad tertium dubium Respondetur, quod qui versatur in episcopatu alieno, non est subditus illi Episcopo, ideo non potest excõmunicari ab illo per excõmunicationem ab homine, nec generaliter, nec in particulari pro quantumcunque graui delicto facto, vt patet per caput *Romana*, de sent. excomm. in 6. Ad hoc autem vt possit ab illo excommunicari, necesse est, quod fiat suus subditus, vt puta ratione delicti in sua iurisdictione commissi, vel aliquo alio titulo, hoc autem fieri non potest, nisi prius Episcopus fecerit statutum, quod qui fecit tale delictum sit excommunicatus; Nam tunc peregrinus faciens illud delictum in eo episcopatu alieno, fit subditus illi ratione delicti commissi, & sic incidit in excommunicationem; sed tunc illa excommunicatio non est ab homine, sed à iure, & ideo de illa est iudicandum sicut de excommunicatione à iure; Et tunc consequenter est dicendum, quod non potest absolui à proprio Episcopo, sed ab Episcopo, in cuius Diœcesi deliquit, & à cuius excommunicatione ligatus fuit, quia à tali excommunicatione in iure decernitur, vt nõ nisi Episcopus ille absoluere possit, in cuius Diœcesi deliquit: quia ratione criminis illius in illa causa ille delinquens factus est subditus illius Episcopi, & exemptus à iurisdictione proprij Episcopi. Alio etiam modo potest fieri subditus illi Episcopo quoad censuram, vt si fecit delictum in illa Diœcesi, ad quod non erat imposita pœna excommunicationis, sed Episcopus sciens illud delictũ, præcepit huiusmodi delinquenti, vt satisfaciat parti pro tali delicto sub pœna excommunicationis incurrenda tali tẽpore; nam si eo tempore non satisfaciat, fit excommunicatus, nec potest absolui à proprio Episcopo, quia ratione delicti factus est subditus illius Episcopi, in cuius episcopatu deliquit, ideo potuit ei præcipere, & excommunicatione ligare. Idem dicendum, si ita versatus in alieno episcopatu citatus fuit in aliqua causa coram illo Episcopo, in qua causa contingat ipsum excommunicari, non potest ab alio absolui, quia ex lite coram ipso, Episcopus ille accepit ius in illum, vt habetur cap. *proposuisti*, de foro competenti.

Ad tertium dubium.

244 Ad quartum dubium Respondetur quod Regularium superiores habent potestatem absoluendi suos subditos tàm ante ingressum Religionis, quàm post à quibuscũque censuris, tàm à iure, quàm ab homine, exceptis ijs, quæ deductæ sunt ad forum contentiosum, vt patet per Bullam Sixti IIII. dictam Mare magnum §. 1. 5. & 12. vt patet apud Confettium titulo 17. cap. 7. & in summario Priuilegiorum Maris magni; quæ priuilegia confirmata sunt per Bullam Gregorij XIII. incipientem, *Ex benigna Sedis Apostolicæ*, & alijs, & in Conc. Tridentino sess. 25. cap. 20. vt diximus in libro de Pœnitentia disp. 27. nu. 37. (Suarez disput. 7. allata sect. 2. num. 30. dicit hoc priuilegium cõcessum fuisse Ordini nostro Minorum) & ad alias Religiones per excommunicationem extenditur, quæ concessio intelligitur non de casibus ad forum contentiosum deductis, hi enim semper excluduntur, sed de casibus occultis, siuè in quo persona delinquẽs est occulta, nec deducta ad forum contentiosum. Vnde ad dubium propositum dicendum est, quod qui est excommunicatus ab homine in particulari, cum eius causa deducta sit ad forum contentiosum, Superior Religionis non potest illum absoluere; si autem sit per excommunicationem generalem excommunicatus, cum sit occultus, poterit ab eo absolui. Vnde cum in priuilegijs Regularium dicitur, quod possint absoluere à censuris ab homine, intelligitur de latis generaliter, non de latis specialiter, & in particulari propter causam allatam.

Ad quartũ dubium.

245 Ad quintum mihi videtur dicendum non posse, quia differens appellationi à se iurisdictionem abdicauit, cap. *cum appellationibus* in 6. Neque caput, *si à Iudice* eodem titulo in 6. obstat, vt vult Suarez vbi supra, quia cum ibi dicitur, quod qui appellauit, si citetur ad videndum tolli grauamen, debet comparere, & quod Iudex potest deinde prosequi iudicium, loquitur de appellatione à sententia interlocutoria, non diffinitiua; excommunicationis autem sententia à Iudice est diffinitiua; ideo Iudex per appellationem verè amittit iurisdictionem, & transit ad Iudicem

Ad quintũ dubium.

dicem à quo, qui sine dubio poterit absoluere seruatis debitis circumstantijs.

Ad sextum.

Ad sextum Respondetur non sufficere consensum partium, quia illæ non possunt conferre iurisdictionem, necesse est ergo adire superiorem, à quo absoluatur.

De tertio asserto.
De absolutione ab excommunicatione à iure.

246 Circa tertium assertum Scoti nulla est difficultas; omnes enim fatentur, excommunicationem à iure posse absolui, & dimitti ab eo, qui fecit Canonem, si non sit suspensus, vel aliquo alio impedimento priuatus iurisdictione propter eandem rationem, propter quam diximus supra excommunicationem latam ab homine, ab eodem Iudice, qui eam tulit, posse dimitti, & absolui vbicunque sit, & eadem ratione à suo Superiore, quia potestas ligandi, & absoluendi est eadem.

De quarto asserto Scoti.
An excommunicatio à iure possit ab inferiori, vel ab alio absolui.

247 Tota difficultas est circa quartum assertum, de quo Scotus videtur dubius, an scilicet excommunicatio à iure possit dimitti ab alio, quam à Legislatore, nimirum ab inferiore. Vt exempli gratia, an ab excommunicationibus latis in corpore iuris à Summo Pontifice possit Episcopus, immo & Parochus, vel alius Sacerdos habens facultatem absoluendi à peccatis, ab illis absoluere. Similiter an Parochus, & simplex Sacerdos habens authoritatem absoluendi à peccatis possit absoluere ab excommunicationibus latis in aliquo Episcopatu per statuta particularia illius Episcopatus: De his enim eadem est ratio. In hac difficultate certum est excommunicationem latam in aliquo Episcopatu per statutum particulare illius Episcopatus, non posse ab alio Episcopo dimitti, nec ab eo ab illa aliquem absolui. Ratio clara est; quia Episcopus alienus non habet authoritatem iurisdictionis super subditum alterius Episcopi, ideo sicut non potest illum excommunicare, sic non potest eum absoluere ab excommunicatione lata à suo Episcopo. Vnde vt videbimus infra, qui tenent alium à Legislatore posse absoluere ab excommonicatione ab eo lata, intelligūt id fieri posse respectu suorum subditorum; quia in cap. *nuper*, de sent. excomm. in quo fundantur, dicitur, hanc absolutionem fieri posse *à proprio Sacerdote*; proprius autem Sacerdos est qui habet iurisdictionem in subditum.

248 Est ergo difficultas, an inferior possit absoluere ab excommunicatione lata in iure à Superiori; vt an Episcopi possint absoluere ab excommunicationibus in corpore iuris latis à Papa, & illi non reseruatis; & an Sacerdos Parochialis, vel habens authoritatem absoluendi à peccatis, possit absoluere ab excommunicatione lata per statutum particulare Episcopi.

Prima opinio quæ est affirmatiua D. Thomæ, & aliorum.

249 In hac re sunt duæ opiniones. Prima est affirmatiua, omnem excommunicationem à iure non reseruatam Legislatori, tàm latam à Pontifice in corpore iuris, vel in Extrauagantibus, quàm latas ab Episcopis, & alijs habentibus potestatem iurisdictionis supra aliquos subditos per aliquod statutum, posse absolui nedum à Legislatore, sed à Parocho, & quouis alio Sacerdote habente authoritatē absoluendi à peccatis. Hanc sententiam tenent D. Thomas in 4. sent. dist. 18. quæst. 1. art. 5. D. Bonauent. par. 2. quæst. 6. Richardus eadem dist. art. 9. quæst. 1. & 3. Soto dist. 22. quæst. 1. art. 3. Maior dist. 19. quæst. 2. Syluester verbo absolutio 1. num. 4. & verbo casus 1. num. 3. Nauarrus in summa cap. 27. num. 39. Suarez disp. 7. sect. 3. & 4. & Alij. Fundamentum huius opinionis desumitur ex cap. *nuper*. de sent. excomm. Nam in eo capitulo habetur hæc regula. *Quod non est reseruatum sibi à Legislatore, est concessum*. Nam eo capite Pont. ponit duplicem casum excōmunicationis. Primus est quando quis incurrit excommunicationem, eo quia communicauit cum excommunicato in crimine criminoso: & hæc est excommunicatio maior: & ab hac ait Pontifex, neminem posse absoluere nisi illum, qui tulit excōmunicationem, vel eius Superiorem. Secundus casus est, quando quis incurrit excommunicationem, quia communicat cum excommunicato excommunicatione maiori in casibus à iure prohibitis contactus *os, orare, vale, &c.* de quibus supra, quę excommunicatio est excommunicatio minor, vt supra diximus; in hoc casu dicit Pontifex, quod licèt hæc sit excommunicatio à iure, tamen ab ea excommunicatus poterit absolui à suo Episcopo, vel à proprio Sacerdote. Et reddit rationem: quia *ex quo conditor canonis eius absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi*. Ex hac ratione Pontificis colligunt Doctores prædicti hanc regulam generalem, quod ab omnibus censuris latis à iure cōi, & statutis particularibus non reseruatis, possit non solum Legislator, sed quilibet alius Sacerdos proprius, idest habens authoritatem absoluendi à peccatis, absoluere.

Secunda opinio quę est negatiua.

250 Ex altera parte alij Doctores oppositum sentiunt, scilicet neminem posse absoluere ab excommunicatione maiori lata à iure, non reseruata, nisi conditorem Canonis, & sic ab excommunicationibus Papæ in iure communi latis nō reseruatis, neque Parochum, neque Episcopum posse absoluere. Hanc sententiam videtur tenere Scotus, *Opinio Scoti.* licèt sub dubio in hoc 4. dist. 25. quæst. 1. versiculo *Qualiter relaxatur*. eandem insinuat Caietanus in summa verbo *Absolutio ab excommunicatione*, Durandus in 4. distin. 18. quæst. 4. Paludanus quęst. 5. Couaruuias in cap. *alma*, par. 1. §. 12. num. 5. qui citat alios multos. Scotus pro hac sententia arguens impugnat fundamentum oppositæ sententiæ. *Ratio Scoti.* Nam (inquit) Regula illa Aduersariorum *ille non reseruat, ergo concessit*, est falsa: quia consequentia illa formaliter etiam secundum iura non valet. Nam adest alia regula illi contraria, nimirum. *Quod non est concessum, videtur prohibitum*. Absoluere autem ab excommunicatione videtur contineri sub hac regula; ideo potius est in contrarium, quod cum Pontifex ferat sententiam excommunicationis, neque concedat Episcopis, vel Parochis eius absolutionem, videtur illis eam prohibere. Hæc regula videtur elici ex cap. *dilectus filius*, de tempore ordinādorum, in quo Papa dicit, quod Episcopus ille, qui ordinauit quendam die eadem ad tres ordines, etiam si habuisset mandatum Archiepiscopi, non debuisset facere, & adducens rationem inquit, *tum quia si de mandato Archiepiscopi constaret illi, cum illi huiusmodi dispensatio à Canone non sit permissa, ipsi obtemperare non debuit in hac parte*. Videtur ergo illud, quod non est permissum, seu concessum, esse prohibitum. Sed hæc regula expresse habetur in Clementina *porro*, de verborum significatione, in qua dicitur. *Vbi aliquid generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum*.

Confirmatio.

251 Confirmatur ab alijs, quia si illa regula esset vera. *Quod non est prohibitum, est concessum*. sequeretur, quod quando Pontifex facit legem aliquam non prohibens expresse, ne aliquis inferior dispenset, possēt inferiores in illa dispensare. Consequens est apertè falsum, vt omnes cōcedunt; ergo. Consequentia probatur, quia non habetur prohibitio positiua, quod inferior non possit dispensare super illam legem.

Confirmatio alia.

Confirmatur adhuc, quia sequeretur, quod Episcopus posset dispensare in omnibus gradibus matrimonij prohibitis, quia nullibi habetur positiua prohibitio; quod tamen est falsum, vt patet ex vsu Ecclesiæ.

Suarez concedit regulā illā esse falsā

252 Propter has rationes rectè concedit Suarez vbi supra regulam illam esse falsam, & malè extendi ab aliquibus ad omnem actum iurisdictionis ecclesiasticæ, vt sunt dispensationes legum, irregularitatem, &c. Et falsam esse illam propositionem quorundam Doctorum, quod Episcopus possit dispensare cum suis subditis in toto iure Pontificio, nisi dispensatio expresse sit reseruata Papæ. Item falsum est axioma illud quorundam Doctorum. *Quidquid potest Papa in tota Ecclesia, potest Episcopus in tota Diœcesi, nisi prohibeatur*. Quod præter rationes adductas, patet inductione. Nam Papa potest irritare clandestina matrimonia, quod sine dubio non potuisset Episcopus in suo Episcopatu. Potuit etiam Papa reddere personas certas inhabiles ad matrimonium, quod non potuisset Episcopus. Probatur etiam ratione; quia vt diximus libro de *Falsum est illud axioma quid quid potest Papa in tota Ecclesia potest Episcopus ī sua diœcesi.*

Pœ-

Pœnitentia, potestas iurisdictionis Episcoporum communicatur illis immediatè à Papa secundum veriorem sententiam; sed dato quod illis communicetur à Deo immediatè, vt Alij dicunt, communicatur tamen cum subordinatione ad potestatem Papæ, ideo non possunt nisi ea, quæ Papa illis concedit, & non limitat; Cum ergo facit aliquã legem, vel mandatum, & aliquem ligat censura aliqua, ipsi non possunt eam absoluere sine licentia Papæ.

Alia confirmatio.

153 Et confirmatur: quia reuera illud cap. *nuper*, casu secundo loquitur de excommunicatione minori, vt omnes fatentur; & dicit Episcopum, & Parochum ab illa posse absoluere; quia licèt sit excommunicatio à iure, tamẽ quia conditor Canonis illam sibi non reseruauit, possunt absoluere; non loquitur autem de excommunicatione maiori; ideo ex illo cap. velle elicere regulam generalem, quod possint absoluere à maiori, si non sit reseruata, mihi vidẽtur regulæ nimiam extensionem facere. Dicere autem, quod illa opinio nõ innititur illi Decreto, sed rationi, qua vtitur Pontifex, iam dictum est, illam non esse vniuersaliter veram, & ideo non potuit Pontifex illam vniuersaliter intelligere, sed solum quatenus inseruiebat illi Decreto particulari.

Resolutio q̃stionis.

154 Est ergo dicendum, quod ex illo cap. non potest haberi quod Episcopus, & Sacerdos quicunque habens iurisdictionem absoluẽdi à peccatis, habeat potestatem absoluendi ab excommunicatione à iure non reseruata; atq; Sacerdos, vel Parochus possit absoluere ab excommunicatione lata ab Episcopo per aliquod statutum non reseruata, vt dicebat Scotus. Quia tamen est in vsu, & seruatur in praxi, saltem vt ab excõmunicationibus Papalibus non reseruatis absoluant, quod supponunt Recentiores, vt Nauarus in Manuali cap. 27. num. 39. Suarez disp. illa 7. sect. 4. num. 6. & 7. & 20. & Alij contra Couaruuiam, qui tenet hanc sententiam non seruari in praxi (de qua consuetudine consulendi sunt Episcopatus, & quod seruatur in illis seruari) dicendum est, hoc ex alio fundamento oriri, scilicet ex consuetudine antiqua, vt velle videtur Suarez, vel ex aliquo statuto generali, licèt de eo non constet. Vnde Scotus non negat, Episcopum, & Inferiorem non posse absoluere ab excommunicatione huiusmodi, sed negat hoc licere propter illam rationem ex cap. *nuper*, vt diximus.

Quis potest absoluere à cẽsuris reseruatis.

155 Circa idem quartum assertum Scoti, & commune quantum ad secundam partem, scilicet quis possit absoluere ab excommunicatione reseruata, nihil aliud dicendũ occurrit, nisi quod regula certa est, quod ab huiusmodi censuris solus author canonis, vel eius superior, vel qui ab eis potestatem habet, potest absoluere. Hęc patent ex cap. illo *nuper*, de sent. excomm. apertè, vt ex dictis videri potest. Quando autem, & quomodo possit absoluere ille, cui ab ipsis conceditur potestas absoluendi, vel per delegationem particularem, vel generalem, vel per priuilegia, vt per Indulgentias, Iubileum, &c. petendum est ex forma verborum concessionis, quæ diligenter sunt inspicienda: nihil enim præter intẽtionem concedentis facultatem potest efficere, quæ intentio verbis est explicata, de qua re possunt videri quæ diximus libro de Pœnitentia agẽdo de licentijs absoluẽdi à casibus reseruatis, & de Indulgentijs, quandoque enim cum illis simul conceditur facultas absoluendi à casibus, & censuris reseruatis, quæ ad hoc propositum sunt applicandæ. Est verò difficultas, an facultas absoluendi à censuris per Priuilegia, & per Indulgentiam habeat locum tantum in foro interiori, & conscientiæ, an etiam in foro exteriori. Sed breuiter est dicendum, quod forma concessionis est attendenda, si enim explicet in vtroque foro valere, non est dubium; si etiam dicat in foro interiori valere tantum, etiam nulla remanet dubitatio. At si absolutè concedat facultatem, videndum est, an ex modo concessionis, & ex subiecta materia intelligat illam valere, quoque in foro exteriori, vt e.g. si obtineat hanc facultatem in ordine ad confessionem faciendam, & suscipiendum sacramenta, quomodo concedi solet hæc facultas in Iubileis, in quibus cum Indulgentia plenaria conceditur quoque facultas absoluendi à censuris, valet solum in foro interiori. Et sic de alijs est censendum.

Quid quãdo facultas absoluendi conceditur satisfacta parte.

156 Conceditur etiam hęc facultas aliquando sub hac conditione *satisfacta parte*, vel aliqua simili. Dubium est apud aliquos quomodo intelligatur. Respondent breuiter quod intelligitur, debere illam conditionem præcedere, ita quod non potest habens talem facultatem illa vti, nisi præcedat satisfactio partis, quia est conditio requisita, qua non adimpleta, facultas concessa est nulla. Sed quid si esset impossibile pro tali statu excommunicatum satisfacere parti? Respondet Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 3. non posse absolui ex tali priuilegio, & licentia: quia illa valet tantum adimpleta conditione, quæ cum hic non adimpleatur, potestas est nulla; quamuis dicat in hoc casu esse absolutum apud Deum. Suarez eadem disput. 7. sect. 5. num. 41. citans alios, vt Graffium lib. 4. cap. 16. num. 6. & Nauarum adductum à Graffio cap. 27. nu. 37. censet posse absolui quando absolutio non potest differri, nisi per magnum tempus, & cum magno detrimento, dummodo satisfaciat eo modo, quo potest, scilicet præstãdo cautionem, vel pignorationem saltem iuratoriam, si aliam non possit, & ostendit signa contritionis. Et hoc ego quoque iudico probabilius, quia ad impossibile nemo tenetur. Neque est verisimile, Pontificem postulare conditionem impossibilem, & faciens quod potest, videtur satisfacere parti, quia pars non debet, nec rationabiliter potest petere nisi id, quod est possibile; ideo si faciat quod potest, satisfacit parti. Si autem commodè possit satisfacere, & tamen Sacerdos eum absoluat non satisfacta parte, absolutio est nulla, si illa particula ponitur tanquam conditio necessariò requisita, vel irritans absolutionem factã, illa non adimpleta. Si tamen apponeretur illa particula non tanquam conditio necessariò requisita ad hoc vt absolutio valeret, sed absolutè concederet facultatem absoluendi, monendo, vel præcipiẽdo vt faceret satisfacere parti, tunc esset valida, licèt iniusta; quia haberet veram potestatem iurisdictionis, vt etiã tenet Suarez vbi supra contra Graffium, citans pro hac sententia Nauarum in Manuali cap. 27. num. 37. vbi hanc sententiam aliquo modo innuit. Debet ergo diligenter inspici forma concessionis, & secundum illam iudicari. Addunt prædicti Authores per partem intelligi non Prælatum excommunicantem, vel præcipientem, sed personam offensam per iacturã honoris, vel famæ, vel bonorum fortunæ. Exemplum clarũ est in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 12. de Reformatione, in quo habentur hæc verba de decimis. *Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena facta restitutione absoluantur.*

Quid intelligatur per satisfactionem partis.

Conditiones requisitæ in absoluente.

157 Quantum ad conditiones requisitas in absoluente vt absolutio sit valida, patet ex dictis, præcipuam esse vt habeat potestatem iurisdictionis in eum, qui absoluitur; quia sine hac nihil fit. Secundò requiritur, quod absoluẽs sit clericus: quia potestas spiritualis non cõpetit laicis, ideo debet saltem prima tonsura esse initiatus, non tamen est necessarium vt sit Sacerdos, sed sufficit vt sit clericus, & aliquo ex ordinibus inferioribus consecratus. An verò in aliquo casu laicus possit absoluere ab excommunicatione, vt puta in articulo mortis deficiente Sacerdote, est aliqua contentio inter Doctores, vt est videre apud Couaruuiam cap. *alma*, par. 1. §. 11. num. 9. & 10. Suarez eadem disp. 7. sect. 6. & Alios. Ego primo in hoc casu absque dubio non licere laicis absoluere ab excommunicatione: quia laici clauium potestatem in spiritualibus nõ habent cap. *verbum*, de Pœnitentia dist. 1. sed hæc solis clericis competit. & cũ Pontifex, & Concilium concedunt facultatem in articulo mortis absoluendi ab omnibus censuris, præsumitur id intendere in ordine ad confessionem peccatorum, scilicet vt à peccatis in illo casu possint absolui: at potestas absoluendi à peccatis nõ potest competere laico; ergo neque facultas absoluendi à censuris in articulo mortis potest competere laico. & hanc sententiam tenet Nauarus cap. 1. n. 83.

de

de Poenitentia dist. 6. & probatur à Couaruuia cap. *alma*, par. 1. §. 11. num. 9. ex Glosa in cap. vltimum 24. quæst. 1. & authoritate multorum Doctorum.

258 An verò clericus, sed nõ Sacerdos qui excommunicauit, & habens potestatem absoluendi ab excommunicatione in articulo mortis, possit absoluere, est etiam contentio, asserẽtibus alijs id solis Sacerdotibus licere, vt Suarez eadem sect. 6. (qui in hanc sententiam citat Couaruuiã qui tamen expressè contrarium sustinet eodem §. num. 10.) & fundamentum huius sententiæ est vsus Ecclesiæ, & authoritas Concilij Tridentini sess. 14. cap. 7. quod loquens de concessione huius facultatis pro articulo mortis, loquitur semper de Sacerdote. Sed mihi probatur sentẽtia Couaruuiæ, & aliorum, qui asserunt etiam hoc licere clerico, & Prælato habenti hanc iurisdictionem absoluendi ab excommunicatione. Et ratio est euidens: quia hæc absolutio ab excommunicatione non est sacramentalis, ideo non indiget Sacerdote pro ministro, & Iudex potest eum absoluere extra articulum mortis, quare ergo non potest etiã in articulo mortis? Sacrum autem Concilium Tridentinum loco citato concedit illam facultatem Sacerdotibus non habentibus illam, nõ tamen propter hoc eam aufert illis, qui iam vel ordinariè, vel ex aliqua delegatione illam haberent.

Absolutio debet esse liberè facta.

259 Altera conditio est, quod hæc absolutio fiat liberè, non coactè, sicuti supra diximus in ferente excommunicationem, hanc libertatem requiri. Vnde proportionaliter est dicendum de imponente censuram, & absoluente ab illa: vterque enim actus debet esse liber, non factus metu, quod ibi declarauimus.

De conditionibus ex parte excõicati.

260 Quantum ad conditiones requisitas ex parte absoluendi. Prima, & principalis est, quod absoluendus sit subditus absoluentis, idest quod absoluens habeat iurisdictionem in illo quo ad auferendum excommunicationẽ quod patet ex dictis, quia excommunicare, & absoluere, excommunicari, & absolui sunt correlatiua. Hæc ergo est conditio essentialis, sine qua absolutio est nulla. Secunda conditio, quæ sequitur ex prima, est, quod sit persona distincta ab absoluente: quia sicut nemo est sibi subditus, ita seipsum nec excommunicare, nec absoluere potest. An verò necessarium sit, quod sit persona viuens, de hoc actum est supra, vbi diximus etiam mortuum posse excommunicari, & absolui, ideo hic non sunt repetenda. Præsentia verò localis, vel absentia ad excommunicandum, & ad absoluendum nihil confert: quia vidimus continuò, & præsentes, & absentes excommunicari, & absolui.

Secunda conditio.

An mortuus possit absolui

Præsentia localis nec absentia aliq. confert.

An inuitus possit absolui

261 Est verò difficultas, an quis inuitus possit absolui. Ad quam Respondetur ex communi consensu Theologorum in 4. dist. 18. vbi Richardus artic. 10. quæst. 1. D. Bonauentura par. 2. art. 1. quæst. 6. D. Thomas ibidem q. 2. art. 5. & Alij, cum quibus conueniunt Canonistæ, vt patet ex Panormitano in cap. *ab excommunicato*, de Rescriptis num. 20. esse distinguendum de posse simpliciter, & de posse licito modo. De posse simpliciter omnes consentiunt posse absolui; quia cum excommunicatio nõ sit culpa, sed poena, sicut potest simpliciter imponi inuito, ita ab inuito potest remoueri, absolutè loquendo, in hoc enim differt ab absolutione à peccatis, quæ non potest nisi poenitenti conferri. At loquendo de posse licito modo, adhuc distinguendum est. Vel enim excommunicatus non perseuerat in delicto, propter quod fuit excommunicatus, sed ab eo recedit, & satisfacit, &c. tamen non vult petere absolutionem, & tunc huiusmodi inuitus potest absolui ab excommunicatione simpliciter, & etiam licitè, quia cum ablata sit contumacia nulla remanet causa propter quam non debeat absolui; licèt autem non velit petere absolutionem, hoc nihil refert, quia potestas absoluendi nõ dependet à voluntate excommunicati, ideo potest eum sic inuitum absoluere. Vel perseuerat in delicto, propter quod fuit excommunicatus, & tunc est adhuc distinguendum. Vel enim illud peccatum est actus transiens, & manens solum quo ad reatum, & tũc etiam inuitus, seu nolens petere absolutionem, potest absolui: quia cessauit causa propter quam fuit excommunicatus, ideo cum habeat potestatem, illum absoluere potest, licèt absoluendus non velit petere absolutionem; quia non perseuerat in contumacia. & inobedientia respectu talis peccati, propter quod fuit imposita excommunicatio, sed cessauit, cum amplius non peccet illo peccato. Vel peccatum illud non est transiens, sed permanens, & continuò offendens, & aggrauans, vt hæreticus permanens in hæresi, & habens rem alienam, nec volens eam restituere, & sic de alijs, quæ in quadam continuatione peccati, & augumenti illius consistunt, & tunc non potest licitè tolli, quia cum perseueret contumacia, & causa excommunicationis, videtur ipsa excommunicatio perseuerare. Vnde illam auferre sic inuito, videtur repugnare iuri, quod illam ponit, & sic videtur facere contra ius, & peccare: quia encruat hanc censuram, & reddit eam contemptibilem. Dicit tamen Suarez vbi supra sect. 7. quod neq; etiam simpliciter aliquis potest absoluere sic inuitum, nisi habeat facultatem auferendi illud ius. sed ego non video, cur non possit etiam inferior simpliciter, licèt non licitè ab illa absoluere, si non sit reseruata superiori, & facienti canonem, vt ex dictis supra patet: Hic enim habet omnem potestatem necessariam, ideo cum non sit reseruata, simpliciter poterit absoluere, sed non licitè. Et hoc modo intelligitur illud caput dist. 24. quæst. 2. cap. *Damnationis sententiam quicunque meretur accipere, si in sensu suo voluerit permanere, nullus relaxare poterit*. Et illud ff. de re. iur. *inuito beneficium non confertur*.

Suarez reiicitur.

262 Verùm obseruandum est Richardum, D. Bonauenturam, & alios Theologos supra nominatos vbi supra adhuc distinguere; inquiunt enim etiam aliquando licere absoluere inuitum ab excommunicatione, licèt non velit desistere à contumacia, & à peccato propter quod fuit excommunicatus; & hoc quando Iudex cognoscens, quod excommunicatio non prodest, sed obest, & consequenter non sit medicina, sed venenum: tunc enim si Iudex cognoscat prudenter, quod si absoluatur etiã inuitus, & contumax, hoc proderit ipsi excommunicato, licitè poterit illum absoluere. sed hoc dicunt de absolutione ab homine, at non de absolutione à iure: Ab hac enim dicunt nunquã licere absoluere, nisi petat absolutionem, & cesset à peccato. Tamen hoc etiam licere de excommunicatione à iure tenent Recentiores; quando in iure non cauetur vt vllo modo absoluatur, nisi satisfaciat, &c. quia tũc videtur facultas tota commissa prudenti iudicio Iudicis; ideo si iudici expedire, poterit licitè ab illa absoluere, si adsint tres conditiones. Prima quod hoc non sit in præiudicium tertij: Quia hic esset actus contra iustitiam. Secunda dummodo non adsit scandalum, nec cõtemptus censuræ. Tertia quod sint sufficientia signa, quod talis censura potius detrimentum afferat, quàm vtilitatem, & quod procedẽdo via suauiori, obedientiam obtinebit. sunt enim quidã, qui magis mouentur soaui admonitione, quàm rigorosa flagellatione.

Quomodo intelligendi sint Scholastici adducti.

Suarez vbi supra.

Conditiones requisitæ ad hoc vt liceat.

De speciebus absolutionis, & forma eius, & de absolutione ab excommunicatione minori, & an excomm. sit maior poena irregularitate, & alijs poenis.

Caput Nonum.

De absolutione ab excommunicatione à iure, & ab homine.

263 VAriæ species absolutionum ab excommunicatione sumuntur à varijs modis absoluendi ab excommunicatione; neque enim excommunicatio tollitur vno modo, sed pluribus. Primo ergo modo excommunicatio potest duobus tolli, vel ab homine, vel à iure. Ab homine quando Iudex, qui imposuit censuram alicui, ipsum absoluit. A iure si in iure ponantur hæc, vel similia verba. *Quicunque fecerit hoc, sit absolutus ex tunc ab excommunicatione*. Qui enim tunc facit rem requisitam, ipso iure absoluitur, & sic possunt esse duæ species absolutionis, altera à Iudice, altera à iure.

Se-

De absolutione sub conditione.

264 Secundò absolutio potest fieri absolutè ab excommunicatione, vel sub conditione. Absolutè fit quando sine vlla conditione absoluitur quis ab excommunicatione. Conditionatè quando fit sub conditione vel præterita, vt dicendo *si restituisti te absoluo*. Vel præsenti; vt dicendo *si ex animo à contumacia recedis*. Vel futura, vt dicendo, *absoluo te, si restitues*. In duobus prioribus modis si conditio est adimpleta, vel adimpletur, excommunicatio tollitur; si non adimpleta est, neque adimpletur, absolutio est nulla; Quia absolutio non valet, nisi conditio adimpleatur. In tertio modo absolutio manet suspensa, & nihil ponit in esse, nisi cum adimpletur conditio.

265 Absolutionem conditionatam duobus prioribus modis esse licitam nullum dubium est; est enim in vsu, & prudenter adhibetur in confessione; vt quando dubitatur de censura, & fit illis verbis, *absoluo te in quantum indiges, vel si indiges*. Et si quis dicat, absoluo te, si ex corde parere Ecclesiæ intendis; quia hæc conditio necessariò requiritur, & sine illa non esset valida. Si verò quis apponeret conditionem impertinentem, peccaret grauiter, quia esset contra reuerentiam censuræ ecclesiasticæ; si tamen adimpleta esset, vel adimpleretur, valeret.

De absolutione sub conditione de futuro.

266 De conditione verò de futuro, est dubium, an reddat absolutionem nullam pro illo tunc quando conditio ponitur in esse. Nam quod effectum non habeat pro illo tunc, quo profertur, clarum est; quia conditio non est adimpleta.

Prima opinio.

Aliqui tenent huiusmodi absolutionem esse nullam, nec posse dari, vt Syluester verbo absolutio 3. in principio, Angelus excom. 2. num. 5. D. Antoninus 3. par. titulo 24. cap. 77. §. 1. & Alij. Pro hac opinione Aliqui adducunt hanc rationem. Absolutio à peccatis nō potest fieri sub cōditione de futuro; ergo neque absolutio ab excommunicatione, quia videtur esse eadem ratio de vtraque. Verùm hæc ratio est nulla, quia non est par ratio de absolutione à peccatis, & de absolutione ab excommunicatione: quia absolutio à peccatis est forma sacramenti pœnitentiæ, quæ fertur super debitam materiam, quæ est persona pœnitens, ideo debet esse simul ex institutione Christi, nec potest proferri absolutio, & illam manere suspensam, sed vel statim habet effectum, vel est nulla; At absolutio à censura pendet à voluntate humana, & proinde potest habere effectum, quando placet absoluenti.

Secunda opinio.

Ideo Alij sentiunt absolutionem sub conditione de futuro esse validam, sed tunc solum habere effectum, quando conditio adimpletur. Fundamentum huius opinionis est: quia hic modus proferendi sententiam in iudicio humano neque ex se, neque ex sola rei natura, est nullus; neque ex iure positiuo reperitur alicubi irritus; ergo sine fundamento dicitur, quod talis absolutio sit nulla. Et confirmant quia excommunicatio potest ferri sub conditione, quare ergo non poterit absolutio ferri sub conditione cum sit fauorabilior, & fauores sint ampliandi? Hanc sententiam tenetur Nauarrus de Pœnitentia dist. 6. cap. 1. num. 64. Couarruuias cap. *alma*, par. 1. §. 11. num. 6. quos sequitur Suarez disput. illa 7. sect. 8. & mihi quoque probatur propter fundamentum allatum. subiungunt tamen prædicti Doctores, non licere sic absoluere, & licèt Suarez pendulus sit, & dicat, si prudenter fiat, esse etiam licitum, tamen subiungit regulariter loquendo modum hunc esse illicitum, præsertim quia Ecclesia nō habet in vsu hunc modum absolutionis, neque in iure est vsitatus hic modus absoluēdi, sicut est in vsu modus ferendi censuram sub conditione. & inter alias hæc ratio adduci potest. Quia hic modus absoluendi inducit contemptum censuræ. Nam sic absolutus posset differre satisfactionem ad libitum, quia esset in potestate sua adimplere conditionem. Præterea absolutio non debet dari, nisi cessante contumacia, & data satisfactione, ita quod hæc præcedere debet, nō subsequi; absoluere ergo priusquam fiat satisfactio, est modus inuersus, & nullus est effectus antequam adimpleatur, & potest parere contemptum, ideo est illicitus.

De absolutione ad cautelam.

267 Tertiò diuiditur absolutio in absolutionem simpliciter, & in absolutionem ad cautelam; absolutio simpliciter est quando Iudex certus quod aliquis incidit in excommunicationem profert super ipsum absolutionem simpliciter. Absolutio ad cautelam est quando Iudex est dubius an aliquis inciderit in excommunicationem, vel licèt non sit dubius, nec habeat aliquam occasionem dubitandi, tamen absoluit sub conditione *si indiges* ad superabundantiam, & ad vitandum periculum, quod incurrere posset, si esset censura excommunicationis ligatus, vt fit in confessione sacramentali, in qua præmittitur semper absolutio ab excommunicatione ad cautelam, ne si esset excommunicatus, ab illa impediretur suscipere sacramentum absolutionis à peccatis; Et idem de alijs actibus, quorum valor posset impediri per excommunicationem.

De absolutione cum reincidentia, & sine.

268 Quartò diuiditur absolutio in absolutionem cum reincidentia, & in absolutionem simpliciter, seu sine reincidentia. Absolutio sine reincidentia est absolutio simpliciter facta. Absolutio verò cum reincidentia fit duobus modis. Primus est quando aliquis absoluitur ab excommunicatione non simpliciter, sed ad tale, & tantum tempus, vel ad faciendum aliquem actum, quo tempore transacto, vel actu facto, ille iterum afficiatur illa excommunicatione; Hic enim dicitur reincidere in excommunicationem finito illo actu, vel tempore. Exempli gratia. Quis eget testimonio alicuius personæ, quæ est excommunicata; dum est ligata censura excommunicationis nō potest ferre testimonium, quia est inhabilis; Potest ergo Iudex ad vtilitatem partis absoluere illum, scilicet ab excommunicatione ad effectum solum, vt possit ferre illud testimonium, & illo facto reincidat in excommunicationem. Item Prælati quandoque ex benignitate aliquem contumacem ad aliquod tempus absoluere possent propter aliquem effectum bonum, & illo transacto, cēsura redderet, & sic actu redditur sine noua sententia, quia non fuit ablata absolutè, sed pro illo tempore, vel actu, vt patet, & propter hoc dicitur absoluere ad reincidentiam.

Secūdus modus excōmunicationis ad reincidentiā.

Secūdus modus est quando Iudex absoluit ab excommunicatione cum conditione, quod infra certum tempus faciat aliquid, & nisi faciat, reincidat in excommunicationem; tunc enim si adimplet conditionem, est liber ab excōmunicatione simpliciter. Si verò non adimpleat, reincidit in excommunicationem. De hac absolutione ad reincidentiam in excōmunicationem tàm ab homine, quàm à iure agitur cap. *eos qui*, de sent. excom. in 6.

Impotentia an excuset à reincidentia

269 Dubitant verò aliqui, An impotētia implendi cōditionem impediat reincidentiam. Sed Respondetur quod nisi in absolutione specificetur, quod impotentia excuset, vt si apponeretur illa particula, *dummodo possis*, vel similis, non excusat, sed absque noua culpa reincidit; quia absolutio valet secundum intentionem absoluentis, quæ verbis explicatur.

De forma absolutionis ab excōmunicatione.

270 Quātum ad formam absolutionis ab excommunicatione potest esse sermo de absolutionis forma quantū ad substantiam ad hoc vt sit valida: Vel quantum ad solēnitatem, sicut supra diximus de forma excommunicationis. Quantum ad substantiam omnes Theologi, & Canonistæ, conueniunt nullam esse præscriptam formam verborum, esse tamen necessarium hanc absolutionem fieri aliquibus verbis, quibus significetur eum, qui excommunicatione est ligatus, absolui ab eo, qui habet authoritatem, qualia sunt *absoluo te*, vel *reconcilio te Ecclesiæ*, vel *tollo à te censuram*, vel *benedico*, vel *rebenedico te*, & similia. semper ergo debet exprimi persona absoluentis, persona quæ absoluitur, & censura, à qua absoluitur; sicut etiam diximus supra de forma ferendi hanc censuram; sic hoc agendum est siue fiat verbis, siue scripto, ne absolutio sit ambigua. Vnde cum ex antecedentibus verbis, vel signis non constat quæ sint ista tria, debent specialiter explicari, & maximè cum quis est ligatus pluribus censuris, & pertinentibus ad diuersas personas, ne fiat æquiuocatio & ne absolutio subreptitia sit. Potest enim contingere, quod Iudex absoluat ab vna excommunicatione, quia respectu

spectu illius satisfecit, non ab alia, quia non satisfecit. Quæ omnia ab omnibus conceduntur, & colliguntur ex quarto sent. distinct. 18. vbi præsertim hoc quæsitum tractat Richardus art. 10. quæst. 5. Syluester cum secutus verbo *absolutio*, 3. num. 2. Nauarrus de Pœnitentia distinct. 6 cap. 1. num. 59. Couaruuias cap. *alma*, par. 1. §. 11. num. 6. & 7. Suarez vbi supra, & disput. 10. & sect. 2. Demum de iure ordinario absolutio hæc debet fieri verbis, vel scripto, non autem aliquo alio signo: quia sic in iure est statutum, vt patet Clementina vltima de sent. excommunicationis, & aliter facta est nulla. Summus tamen Pontifex de potentia absoluta si declararet se alio modo, quàm verbo, vel scriptis absoluere, absolueret, vt habetur eadem Clementina, quia ipse est supra ius positiuum humanum secus de alijs Prælatis inferioribus, quia tenentur seruare formam iuris communis, nec possunt illud immutare. Communiter tamen solet à Doctoribus hæc forma assignari, *Absoluo te à vinculo excommunicationis maioris ob talem causam, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & communioni fidelium, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Quæ tamen verba omnia non sunt necessaria, vt dictum est.

De solemni forma absolutionis.

271 Quantum ad solemnitatem formæ absolutionis ab excommunicatione, quatuor seruanda sunt ex Doctoribus communiter, vt est videre apud Nauarrum de Pœnitentia dist. 6. cap. 1. nu. 54. Couaruuiam cap. *alma*, par. 1 §. 11. num. 11. & Alios. Primum est, quod ab eo, qui est absoluendus petatur iuramentum obediendi de cætero mandatis Ecclesiæ cap. *ex tenore*, & cap. *de cætero*, de sentent. excommunicationis, sed hoc non intelligitur vniuersaliter, quia nec esset expediens, neque illis iuribus cauetur sed intelligitur in illa materia, propter quam fuit excommunicatus, vel si nondum facta sit plena satisfactio pro eo crimine, pro quo fuit excommunicatus propter aliquã rationabilem causam.

272 Secundò si est excommunicatus pro offensa notoria præmittatur sufficiens satisfactio, & emendatio si potest cap. *ex parte*, 1. de verborum significatione, & ex cap. *venerabilibus*, §. *porro*, de sent. excommunicationis in 6. si autem non possit, det cautionem idoneam, vel iuratoriam, vt ibidem Nauarrus ait.

273 Tertiò in ipsa absolutione requiritur, vt Sacerdos indutus aliqua veste sacra, saltem stola, & superpellicio priusquam absoluat recitet Psalmum *Miserere*, vel alium ex Septem Psalmis Pœnitentialibus, & alias preces, de quibus, in cap. *notis*, 2. de sent. excommunicationis, & absoluendus genuflexus scapulis nudatis dum Psalmus recitatur, percutiatur flagello, (quod nullo iure cautum est, sed consuetudine receptum.) Hæc tamen consuetudo quod scapulis nudatus sit, non seruatur, & Nauarrus vbi supra ait cũ mulieribus, & ob aliquam aliam rationabilem causam posse omitti, none in vsu est verberari, sed scapulis non nudatis. Finito Psalmo dicitur *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster.* versiculus *Saluum fac seruum tuum.* Resp. *Nihil proficiat inimicus in eo. Domine exaudi orationem meam, &c. Dominus vobiscum, &c.* deinde dicitur oratio. *Deus, cui proprium est misereri, &c.* sed ea parte, quæ dicit, *quem delictorum catena constringit* loco *catenæ* dicitur *excommunicatio.* Post prædictam orationem Nauarrus ponit hanc formam absolutionis. *Authoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Ecclesiæ sanctæ eius, & nostra,* vel mihi concessa, *absoluo te,* à tali sententia, *vel ab excommunicatione, quam incurristi propter talem, & talem causam, & restituo te communioni, & participationi Ecclesiæ, & omnium fidelium, & ecclesiasticis Sacramentis.*

274 De his cærimonijs omnes dicunt eis non esse de substantia formæ, vnde si omittatur, nihilominus valida est absolutio, tamen omnes dicunt absoluentem si sit Sacerdos in conscientia teneri ad illas obseruandas, & illas omittendo sine causa rationabili, peccare, quod maximè verum est in absolutione publica, & solemni ad satisfaciendum Ecclesiæ, & quando excommunicatio fuit iusta, secus quando fuit iniusta, tunc enim illa solemnitas non requiritur secundum omnes, vt ait Suarez disp. 19. sect. 2. neque quando excomm. absolutè, & simpliciter non datur, sed ad cautellam, vel ad certum effectum. sed quantum ad vsum istarum cærimoniarum, standum est consuetudini regionum, & locorum, quæ habet vim faciendi legem.

275 Quartò requiritur, vt post absolutionem absoluẽs faciat mandata iusta, & rationabilia, quæ secundum Nauarrum vbi supra num. 54. erunt si præcipiatur excommunicato, vt in posterum non agat contra canonem illum, si est excommunicatus à iure, propter cuius violationem incurrit excommunicationem, vt puta si excommunicatus fuit quia incendiarius, nunquam amplius sit incendiarius, & similia.

De absolutione ab excommunicatione minori.

276 Postremò quod spectat ad absolutionem excommunicationis minoris illud est obseruandum, quod supra diximus, quod ab homine non incurritur, sed solum à iure, & in vno solo casu: nimirum ex communione cum excommunicato maiori excommunicatione. Ab hac autẽ potest absoluere quicunque habet authoritatem absoluẽdi à peccatis, non autem simplex Sacerdos, qui nõ est admissus ad audiẽdum confessiones peccatorum. Ratio est, quia in cap. *nuper*, de sent. excommunicationis dicitur, quod excommunicatus hac excommunicatione possit absolui à suo Sacerdote, per suum autem Sacerdotem intelligit Parochum, & habentem authoritatem sicut Parochus, quæ est authoritas iurisdictionis, & ordinis, quæ requiritur ad absoluendum à peccatis. An verò possit absolui à simplici clerico habente solam potestatem iurisdictionis, non autem ordinis, est dubium. sed sicut supra diximus de excommunicatione maiori, ita dicere debemus multò magis de minori. Diximus autem ibi habentem iurisdictionem ab illa posse absoluere, licèt non sit Sacerdos, quia hic est actus potestatis iurisdictionis distinctus à potestate ordinis, & spirituali, ergo etiam hic non Sacerdos poterit absoluere.

277 Quantum ad formam absolutionis sufficit solum, quod verba sint talia, quæ significent personam absoluẽtem, personam absolutam, & causam, vt supra diximus de forma absolutionis ab excõmunicatione maiori. Quæ autem pertinent ad solemnitatem, hic non requiruntur, vt notauit Syluester *absolutio*, 3. num. 5. & elicitur ex cap. *nuper*, de sententia excommunicationis, in quo dicitur, quod excommunicatus excommunicatione minori poterit absolui absque iuratoria cautione, quam tamen requirit in absolutione in primo casu, scilicet in excommunicato maiori excommunicatione, signum est ergo quod non vult requiri eam solemnitatem in hac absolutione, quam in prima. Et ratio est, quia hæc excommunicatio est censura leuis, & propter leuem causam incurritur, ideo eius absolutio est facilis, & huiusmodi cæremonijs non onerata, sed requiritur tantum propositum obediendi Ecclesiæ, vt aduertit quoque Soto in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. Caietanus in summa cap. de excommunicatione minori, & Alij communiter.

An excõmunicatio sit pœna grauior irregularitate.

278 Vltimo loco quærit Scotus quænam pœna sit grauior, irregularitas, an excommunicatio, & loquitur de excommunicatione maiori, quæ est excommunicatio simpliciter non de minori, quam dixit esse excommunicationẽ secundum quid. Et inquit excommunicationem esse maiorem pœnam. Reddit rationem, quia priuat pluribus bonis, quam faciat irregularitas. Irregularitas enim priuat bonis, quæ pertinent ad ordines; At excommunicatio priuat ab omni communione alias licita, & ita nedum à bonis, quæ pertinent ad ordines, sed etiam alijs bonis licitis, vt suffragijs, participatione Sacramentorum, communione fidelium, & alijs bonis, de quibus supra vidimus. Aliqui tamen dicunt (inquit Scotus) excommunicationem esse leuiorem pœnam hac ratione; quia facilius remittitur, quàm irregularitas; vnde irregularitates nõ tolluntur, nisi

per

per dispensationem Summi Pontificis, quæ non nisi cũ difficultate obtinentur, vt supra vidimus; excommunicatio autem ablata cõtumacia, & satisfacta parte eo modo quo potest, aufertur statim.

An excõmunicatio, & irregularitas sint leuiores depositione, & degradatione.

279 Sed Scotus dicit hanc rationem concludere oppositum, scilicet excommunicationem esse pœnam grauiorem. Quia ideo facilè dimittitur, quia grauissima est, & à pluribus excludit, ideo non expedit eam ita difficile dimitti. Subiungit adhuc comparando has duas pęnas excommunicationem, & irregularitatem ad alias duas pęnas, scilicet depositionem, & degradationem. Posse dici quod sunt leuiores pęnæ excommunicatio, & irregularitas in quãtum possunt fieri priuatè (possunt enim esse publicæ, & priuatæ vt visum est supra) quam depositio, & degradatio, quæ semper sunt publicæ. Hęc de excommunicatione.

De excõmunicationibus particularibus.

280 Essent nunc explicandæ excommunicationes particulares, tàm quæ continentur in Bulla Cęnæ, quàm eæ, quæ continentur in corpore iuris, & Extrauagantibus, sed quia de his Scotus nihil dicit; & copiosè ab alijs explicantur, vt est videre apud omnes Summistas, præsertim apud Recentiores, Nauarum, & Suarez, ideo hic supersedeo.

DISPVTATIO QVINTA.

De Interdicto.

Quid, & quotuplex sit Interdictum. Caput Primum.

1 QVod in Ecclesia sit potestas ferendi interdictũ patet ex ijs, quæ supra diximus in vniuersum de potestate Ecclesię ferendi censuras; ideo licèt interdictum videatur quædam censura, quæ in detrimentum diuini cultus vergat, cum per illud Christiani à diuino cultu arceantur, atque sine culpa multorum aliquando feratur, vt cum propter peccatum vnius, vel aliquorum paucorum interdicitur tota aliqua Prouincia, vel Regnum: Tamen certum est licere, & semper in vsu fuisse in Ecclesia. Quod liceat, probatur: quia rectæ gubernationi Ecclesiæ conducit cum prudenter, & legitimè fertur. Sæpè enim erit aliquis in excommunicatione obstinatus, nec à peccato, & contumacia recedere vult: ideo eius familia, parentes, vel Ciuitas, vel Regnum pro qualitate excõmunicati interdicitur à diuinis officijs, vt ille tali sacrorum suspensione, & amicorum, vel parentum, vel populi indignatione, qui eius causa diuinis prohibentur, ad cor reddat, & Ecclesiæ pareat. Vnde licèt cultus diuinus aliquod detrimentum patiatur, compensatur tamen ob vtilitatem, quam recipit Ecclesia ad defendendam suam potestatem, & obedientiam comparandam. Et licèt innocens puniatur, hæc punitio ei non nocet, sed ob bonum publicum Ecclesię tollerare debet, & orationibus, & alijs exercitijs fructum diuinorum officiorum compensare.

Licet inferre censuram interdicti.

Semper fuit in vsu censura interdicti.

2 Quod verò in vsu semper fuerit in Ecclesia, ex eo probatur, quia D. Augustinus hac pęna vsus est aduersus Bonifacium, vt patet epistola 185. Et refertur 17. quæstio. 4. cap. *miror*. Rapuerat enim Bonifacius hominem fugitiuum de Ecclesia, ad quam confugerat. Diuus Augustinus præcipit, vt eum in eandem Ecclesiam restituat, & interim donec restituat, interdicit ei communionem, & familiæ suæ oblationes prohibet à clericis accipi, quę tamen familia erat innocens. Verba epistolæ sunt hæc. *Ecclesiæ igitur illæsum renoca, quem vt irreligiosissimus rapuisti. Oblatio verò domus tuæ à clericis ne suscipiatur indixi communionemq; tibi interdicta, donec peracta pro ausibus, vel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato pro hoc facto corde cõtuso, et humiliato dignũ offeras sacrificium Deo.* D. Augustinus autem ea pęna afficit innocentem familiam Bonifacij, non tanquam quid de nouo instituens, sed vt rem consuetam in Ecclesia exercens: ergo ex hoc exemplo habetur. Interdicti censuram fuisse in vsu in veteri Ecclesia, & consequenter semper. D. Augustinus enim floruit circa 400. Annum Christi plus minus.

Cuncta autem pertractare, quæ de interdicto discutiũtur à Canonistis, & Summistis longum esset, ea, quæ ad eius essentiam spectant, & sufficientem cognitionem huius censuræ tradunt, breuius quàm potero attingam.

Variæ diffinitiones de interdicto.

3 Dimissa itaq; varia significatione huius nominis interdicti, vt facit ad propositum, interdictum accipitur pro quadam censura ecclesiastica, quæ est Arctatio à quibusdã actibus ecclesiasticis exercendis, Vel ab assistendo quibusdam talibus; vt videbimus explicando eius diffinitionem. De hac censura variæ assignãtur diffinitiones à Doctoribus. Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. hanc assignat. *Interdictum est censura ecclesiastica, qua homo à perceptione quorundam Sacramentorum, & à diuinis officijs, & ab ecclesiastica sepultura separatur.* Nauarus in Man. cap. 27. num. 167. diffinit sic. *Interdictum est censura ecclesiastica, qua prohibentur diuina officia, Sacramenta, & sepultura actiuè, & passiuè, exceptis aliquibus.* Couaruuias cap. *alma*, part. 2. §. numer. 1. inquit. *Interdictum est suspensio à diuinorum officiorum Sacramẽtorumq; actiua, & passiua celebratione respectu alicuius loci, aut personarum facta, ecclesiasticam etiam prohibens sepulturam.* Suarez tomo de censuris disp. 32. sect. 1. his opinionibus confutatis adducit hanc. *Interdictum est censura ecclesiastica prohibens vsum quarundam rerum diuinarum, vt communem fidelibus quatenus talis est.* Aliæ assignantur ab alijs, vt à Calderino apud Nauarum, & ab alijs, quas adducere superuacaneum est.

Diffinitio Scoti.

Scotus in 4. dist. illa 25. quæst. 1. assignat hanc, quam supra annotauimus. *Interdictum est arctatio à quibusdam actibus ecclesiasticis exercendis, vel ab assistendo quibusdã talibus.* Ex his diffinitionibus tres priores Soto, Nauari, & Couaruuię minus aptæ videntur: quia confundunt diffinitionem interdicti in se, vt abstrahit à suis speciebus, & eas simul miscent; cum tamen diffinitio generis debeat esse distincta, & seiuncta à speciebus, nec per illas debeat diffiniri, sed per proprium genus, & proprias differentias. Quæ omnia patent, & ex dicendis de speciebus interdicti euidentia magis fient. Diffinitio allata à Suarez caret hoc defectu, quia assignatur de interdicto in communi, & in genere vt abstrahit à suis speciebus, sed illæ duę differẽtię additæ, *vt fidelibus communem*, & *quatenus talis est*, minus aptè positæ videntur. Et prima quidem, quia ponit illam vt distinguat interdictum à suspensione: quia inquit, suspensio est de actibus proprijs alicui potestati ecclesiasticæ, interdictum est de actibus communibus: hoc autem non aptè admodum dicitur. Quia si intelligit, quod actus per interdictum prohibiti, sint communes omnibus fidelibus, hoc est vel actiuè, vel passiuè. Non actiuè: quia illi actus non conueniunt actiuè laicis. Non passiuè, quia hoc modo non conueniunt clericis. Deinde alia est euidẽtior differentia inter interdictum, & suspensionem, quia suspensio est censura propriè, & simpliciter competens clericis; at interdictum competit, & clericis, & laicis: non oportet ergo ad illam differentiam confugere. Altera etiam differentia, *vt talis est*, quam ponit vt faciat interdictum differre ab excommunicatione, quam inquit priuare vsu talium rerum; non tamen quatenus est vsus rei sacræ, sed quatenus est communicatio cum alijs fidelibus, interdictum verò priuat vsu talis rei sacrę per se, ac independenter à communicatione cum alijs, minus aptè dicitur. Quia etiam actus ecclesiastici, qui per interdictum priuantur, pertinẽt ad communicationem cum fidelibus; immo vt ipse dicebat,

bat, pertinent ad communem vsum fidelium; ergo ista priuatio est quædam priuatio communicationis fidelium, & sic non præscindit, nec est independens à communione fidelium, sed illam includit. Accedit quod alia est differentia inter interdictum, & excommunicationem, quæ in illa diffinitione omittitur, quę est, quod excommunicatio est priuatio generalis omnium actuum ecclesiasticorũ; interdictum quorundam solum; ergo non videtur esse multum apta hæc diffinitio Suarez.

Diffinitio Scoti declaratur.

5 Mihi aptissima videtur diffinitio allata à Scoto. Hęc enim est de interdicto in communi, & in genere nullam miscens speciem interdicti, & in ea ponuntur omnes differentiæ distinguentes illud ab alijs censuris, & pœnis ecclesiasticis. Primò dum dicit, *Interdictum est Arctatio* supponit, quod interdictum sit pœna, & censura ecclesiastica, dixit enim prius ibi. *Quinta pœna est interdictũ, qua, &c.* Illa ergo particula *Arctatio à quibusdam actibus ecclesiasticis*, est prima differentia, qua distinguitur ab excommunicatione, quæ est arctatio, & priuatio vniuersalis omniũ actuum ecclesiasticorum. Secunda differentia est, *vel ab assistendo illis*. Per hanc enim distinguitur à suspensione, & alijs pœnis, quæ non consistunt in priuatione assistentię diuinorum, sed in ministratione. Suspensio enim & aliæ pœnæ ecclesiasticæ (excepta excommunicatione) non priuant assistentia diuinis actibus, sed solum interdictum. Vnde laici possunt incurrere hanc pœnam assistendo actibus diuinis prohibitis, quæ vltima differentia omittitur ab alijs, & tamen est maximè necessaria, quia est de essentia huius censuræ, quæ maximè priuat laicos, & fideles hac assistentia.

Tres sunt species interdicti.

6 Species interdicti sunt tres secundum Scotum, & alios communiter, scilicet locale, personale, & locale personale simul. De interdicto locali habetur cap. *præsenti*, de sent. excommunicationis in 6. De interdictu personali habetur cap. *sententia* eodem titulo, & colligitur ex his locis esse diuersas.

Interdictum locale quodnam sit.

Interdictum locale est quod directè fertur in locum, quia scilicet interdicit diuina officia secundũ modum à Canonibus expressum in eo celebrari: & Scotus inquit, interdictũ vt est censura distincta ab alijs frequentius infligi loco, non personis, nisi dum in loco sunt, vt scilicet in tali loco non liceat celebrare solemniter, nec alios interesse. Vnde quamuis interdictum diuidatur in locale, & personale, tamen propriè videtur dici de locali, & iuxta hanc differentiam propriè distinguitur ab excõmunicatione, & suspensione, quia istæ pœnæ propriè infligũtur personis absolutè. Dicitur autem locale, non quia locus sit capax pœnæ spiritualis, nisi quodammodo per accidens, sicut etiam dicimus locum cum Ecclesia consecrari, benedici, &c. sed quia tendit in personas ratione illius loci, quia prohibentur celebrare in illo loco diuina officia.

Interdictum locale, aliud generale, aliud speciale.

7 Interdictum autem locale diuiditur in duas species, scilicet in interdictum generale, & interdictum speciale. Hęc diuisio habetur cap. *cum in partibus*, de verborum significatione. Interdictum generale est quod fertur in aliquem locum quasi generalem, idest complectentem plura loca particularia; vt est aliquod Regnum, vel aliqua Prouincia, in qua sunt plures Ciuitates; Vel etiam in aliqua Ciuitate, in qua sunt plures Ecclesiæ. Interdictũ speciale est quod fertur in aliquem locum particularem, vt in aliquam Ecclesiam particularem. Quę colliguntur ex dicto cap. *cum in partibus*, multa autem congerunt Doctores disputando, an cum aliqua Ciuitas interdicitur, sed excipitur aliqua Ecclesia; Vel interdicuntur omnes Ecclesiæ alicuius Ciuitatis, non tamen interdicitur tota Ciuitas, vel Terra, debeat dici interdictum generale, vel particulare. At ego puto, hæc debere dici interdicta particularia. Ratio est, quia vt diximus, interdictum generale est illud, in quo nulla fit exceptio; vbi enim est exceptio vnius particularis destruitur generalitas, siue vniuersalitas. Cum autem interdicitur aliqua Ciuitas, sed vna Ecclesia excipitur, illud non est vniuersale interdictum, quia non fertur in totam Ciuitatem; Et cum fertur in omnes Ecclesias alicuius Ciuitatis, quia non fertur in totam ipsam Ciuitatem, licèt interdictum cadat super Ecclesias tantum, non potest dici generale, quia excipitur Ciuitas ipsa. Vnde si fortè fortuna esset aliquis Religiosus, qui posset ex priuilegio in Altari portatili celebrare, vellet celebrare in illa Ciuitate extra Ecclesias posset, quia tunc solum Ecclesię essent interdictę, non reliquæ partes Ciuitatis.

Quid sit interdictũ personale, et quotuplex.

8 Interdictum personale est quod immediatè fertur in personam, atque illi intercidit vsum quorundam certorũ officiorum diuinorum. Atque hoc interdictum quoque est duplex, scilicet generale, & particulare. Generale est quod fertur in aliquam vniuersitatem personarum, quæ constituunt aliquod vnum corpus politicum, & in singulas personas illius Vniuersitatis; vt in aliquod collegium, vel in populum alicuius Ciuitatis; Tota enim illa Vniuersitas & non alia ab ea distincta est interdicta, & singulę personæ, quæ sunt partes illius Vniuersitatis, non autem quæ nõ sunt partes illius, sunt interdictæ. Particulare est quod fertur in aliquam vnam particularem personã, vel in aliquas plures particulares personas, vt dictum est de interdicto locali.

Quid de eo, q habet duo domicilia, quorũ vnum est interdictum, aliud non.

9 Sed dubium est, an si quis habeat duo domicilia, vnum vbi populus est interdictus, aliud vbi populus nõ est interdictus, an sit interdictus. Aliqui affirmãt, aliqui negant; & hæc secunda opinio videtur probabilior, quia in partem fauorabiliorem est inclinandum.

An cũ clerus interdicitur, extendatur ad omnes ecclesiasticos.

10 Aliud dubiũ est, an cũ clerus alicuius Ciuitatis interdicitur, intelligatur de cibus ecclesiasticis personis, q̃ gaudent priuilegio clericali, vt Nouitij, Conuersi, etiam fęminæ. Respondetur quod si res est dubia, saltem non est ita clara vt omnes comprehendant cum pęnæ sint restringendæ, non ampliandæ, pro solo Clero seculari est intelligendum.

Quędam regula obseruãda circa interdicta generalia.

11 Circa autem hæc interdicta generalia vt casus particulares multi explicari possint, de quibus Summistæ varias quæstiones tractant, obseruandæ sunt quædam regulæ.

Prima regula.

Prima est quod interdicto aliquo communi loco, intelliguntur interdicta omnia particularia loca illius, & nõ alia, quæ non sunt partes illius. Vt interdicta Ecclesia, intelliguntur interdictæ omnes capellæ, & omnia altaria illius, atque insuper cęmiterium illius, quod est illi cõtiguũ, non autem altaria, & cęmiterium alterius Ecclesię distinctæ. Et si Ciuitas sit interdicta, etiam suburbia, & continentia illius sunt interdicta. Quæ omnia expressè habentur cap. *si Ciuitas*, de sent. excommun. in 6.

Secunda regula.

Ex quo è conuerso infertur supposita vna parte Ecclesiæ interdicto, puta interdicta vna capella Ecclesiæ, non propter hoc interdictam esse totam Ecclesiam. Et interdicto cęmiterio nõ esse interdictam Ecclesiam. Et omnia desumuntur ex cap. *si Ciuitas*. Et confirmatur per regulam iuris, *accessorium sequitur ad principale, non è conuerso*. Ratio est, quia commune, & totum absque particularibus non est capax huius interdictionis; è conuerso vna pars sine alijs omnibus, vel aliquibus, est capax huius interdictionis. Ad cognoscendum autem quę sint partes illius totius; recurrẽdũ est ad ius, si illud declaret quæ sunt partes illius totius: si aũt in iure non habeatur hæc declaratio, recurrendũ est ad casũ secutum in iure expressum. Quod si neque hic habeatur, consideranda sunt verba diligenter, & secundum eorum proprium sensum iudicandum. Quod si res sit dubia, sententia interdicti erit nulla, quia ambigua est, atq; incerta.

De tertia specie interdicti

12 De tertia specie interdicti, quæ simul est localis, & personalis, Suarez eadem disput. 32. sect. 2. dicit eam esse superfluam: Quia in illis duobus prioribus continetur, neque est membrum diuersum, sed est collectio duorum priorum membrorum. Nihilominus videatur rationabiliter adduci, quia licèt sit collectio duorum priorum mẽbrorum, tamen sic collecta simul habent aliquam differẽtiam, quam seiunctim considerata non habent. Nam primo certum est ex cap. *si sententia*, de sent. excommunicationis, quod interdictum locale generale nõ infert interdictum generale personale, nec è conuerso. Vnde cum

aliqua

aliqua Ciuitas, vel Regnum est interdictum, personæ illius Ciuitatis non sunt interdictæ. Vnde clerici illius Ciuitatis possunt extra illam Ciuitatem diuina officia celebrare, & personæ illius Ciuitatis extra illam Ciuitatem eisdem officijs assistere possunt: si autem esset interdictum generale simul locale, & personale, personæ illæ neque in illa Ciuitate, neque extra illam possent celebrare, nec audire sacra. Quod etiam ipse Suarez vbi supra rectè admittit contra eos, qui sustinent, interdictum locale generale semper esse iunctum cum interdicto personali generali. Similiter interdictum personale particulare non infert interdictum locale particulare. Vnde si Parochus personaliter sit interdictus, eius Ecclesia non est interdicta: Vnde alius Sacerdos poterit in ea celebrare diuina. Quando autem & persona, & locus particularis essent interdicta, nec ipse Parochus, nec alius in illa Ecclesia celebrare posset; ergo est aliqua differentia. Tandem confirmatur ex alia regula generali. Quod interdictum locale siue generale, siue particulare semper includit interdictum particulare alicuius certę personę, nimirum illius, vel illorum, qui dederunt causam interdicto: isti enim sunt semper personaliter interdicti, nec vllibi possunt diuina celebrare, nec audire. Quod colligitur ex cap. prædicto *si sententia*, de senten. excommunicationis in illis verbis. *Qui culpabiles non existunt, possunt extra ipsam licitè interesse diuinis*. Ex quo colligunt Doctores a contrario: ergo qui culpabiles existunt, etiam extra locum interdictum non possunt interesse sacris.

Aliæ species interdicti.
Interdictum totale, et partiale.

13 Præter species interdicti allatas possunt adiũgi alię, vt interdictum totale, & interdictum partiale. Totale est quo includuntur omnes effectus interdicti. Quod fit cum persona, vel locus absolutè interdicitur sine vlla exceptione. Partiale est in quo interdicitur aliquis vnus effectus particularis, vt si alicui interdicatur ingressus Ecclesię tantum cap. *is qui*, de sententia excommunicationis. Vel si priuet tantum ecclesiastica sepultura. argumento cap. 2. de torneamentis.

Interdictum ab homine, et a iure.

14 Alia potest esse species interdicti, scilicet ab homine, & à iure. De interdicto ab homine patet quod est in vsu sicut de excommunicatione. De interdicto à iure patet, quia aliqua in iure habentur, de quibus infra.

De effectibus Interdicti. *Caput Secundum.*

15 Effectus interdicti reducuntur ad tria cap. scilicet ad priuationem actiuam, & passiuam quorundam sacramentorum. Secundò ad priuationem actiuã, & passiuam officiorum diuinorum. Tertiò ad carentiam actiuam, & passiuam ecclesiastica sepultura. De celebratione, & sepultura habetur expressè cap. *si sententia*, eodem titulo, & de eisdem diuinis officijs, & certis sacramentis habetur clarè in cap. *alma*, eodem titulo.

De primo effectu interdicti, qui est priuatio sacramentorũ quorundam.

16 Incipiendo à priuatione sacramentorum obseruãdum est, quod in aliquibus iuribus dicitur interdictũ priuare administratione sacramentorum indefinitè, vnde videtur intelligi de omnibus sacramentis: Attamen certum est, hoc non intelligi de omnibus sacramentis Nam Bonifacius VIII. in cap. *alma*, explicat id intellectum fuisse semper *exceptis certis casibus, & sacramentis*: ergo interdictum non priuat administratione omnium sacramẽtorum. Sacramenta autem quæ excipiuntur secundum omnes sunt Baptismus, Confirmatio, & Pęnitentia: Secũdum aliquos etiam Matrimonium. Et quidem exceptio de Baptismo habetur expressè cap. *quoniam*, de sententia excommunicationis in 6. Et ratio est, quia est sacramentum necessitatis, quod propter periculum non debet differri: Et intelligitur de Baptismo cum solemnitatibus suis, tum quia istę non debent omitti, nisi propter aliquam necessitatem accidentalem, tum quia in eodem cap. dicitur, dandum esse hoc sacramentum cum vnctione Chrismatis; At vnctio Chrismatis est cęremonia pertinens ad solemnitatem Baptismi: ergo idem dicendum est de alijs,

Exceptio de Baptismo.

quia non est maior ratio de vna, quàm de alia. Quæ est sententia cõmunis, vt est videre apud Nauarrum in summa cap. 27. n. 178. atque idẽ dicendum videtur de Cathechismo, & benedictione fontis, quæ pręcedunt ipsum Baptismum, quia & ipsæ sunt cęrimoniæ pertinentes ad eius solemnitatem, vt rectè sustinet Suarez disput. illa 32. sect. 1. contra Couaruuiam. Atque exceptio hæc Baptismi fit ab omni interdicto tàm locali generali, quàm particulari, & etiam ab interdicto personali tàm generali, quàm particulari: Quia in illo cap. *quoniam*. absolutè dicitur, *tempore interdicti licitè posse ministrari Baptismum*. Nec distinguit de generali interdicto, vel particulari: neque de locali, vel personali. Vnde cum clarum sit excipi ab interdicto locali, videtur eadem ratione esse exceptum ab interdicto personali quocunque, ita quod quilibet Sacerdos, qui potest illud licitè ministrare extra tempus interdicti, potest etiam tempore interdicti illud licitè ministrare. Quam sententiam sic amplè declaratam sustinet quoque Suarez vbi supra: Qui excipit tamen personam particulariter interdictam, quæ dedit causam interdicto. sed mihi videtur etiam illam excipi, quia vt dictum est cap. *quoniam*, nulla fit exceptio. Quod adhuc confirmabitur nunc infra agendo de exceptione sacramenti Confirmationis.

Excipitur sacramentum Confirmationis.

17 Quod dictum est de sacramento Baptismi, dicendum est quoque de sacramento Confirmationis. Ratio est, quia cap. *quoniam*, de sent. excommun. in 6. æquiparantur Baptismus, & Confirmatio quo ad eorum ministerium in interdicto. Dicitur enim ibi. *Quoniam cum Baptismo, & Confirmatione (quæ nedum paruulis, sed adultis propter mortis periculum exhiberi possunt licitè tempore interdicti, &c.* In quocunque ergo interdicto tàm locali, quàm personali licitum est ministrare hæc duo sacramenta: Et cum non distinguatur de interdicto personali, & gratiæ sint ampliandæ, & pęnæ restringẽdæ, mihi videtur quod etiam personaliter interdictus, qui causam dedit interdicto possit vtrumque sacramentum dare propter mortæ periculum: Velle autem excipere interdictum personale videtur fieri sine ratione. Quod autem ait Suarez, quia in cap. *alma*, interdictus personaliter ob causam datã interdicto, excluditur à cõcessione ministrationis sacramenti pęnitentiæ, & consequenter à ministratione sacramẽti Baptismi, & Cõfirmationis: quia hæc sine prio sacramẽto pœnitẽtię ministrare licitè non possunt, hoc est accidẽtariũ, & oritur ex alia radice, s. quia non licèt ministrare sacramẽtũ in peccato mortali, nõ autẽ quia hoc sit prohibitũ vi interdicti. Itẽ qui sic ministraret vtrumque horũ sacramẽtorũ, nõ peccaret per violationem interdicti, sed quia ministraret in peccato mortali, & proinde non faceret duo peccata; secundum Suarez autẽ faceret duo peccata; Primò, quia ministraret in peccato mortali; Secundò quia violaret interdictum; ideo illa opinio Suarez mihi nõ ꝓbatur.

Reijcitur Suarez.

De confectione Chrismatis.

18 Per illud idem cap. *quoniã*, excipitur cõfectio Chrismatis, quæ tempore interdicti potest confici non obstante ipso interdicto, & intelligitur de quocunque interdicto sicut dictum est de duobus præcedentibus sacramentis.

Sacramentũ Pænitentiæ excipitur ab interdicto.

19 Sacramentum Pęnitentiæ excipitur quoque à Bonifacio VIII. c. *alma*, de sent. excom. in 6. in quo decernitur, quod hoc sacramentum possit cuilibet homini concedi tempore interdicti; Ante Bonifacium enim solum in articulo mortis cõcedebatur. Quod colligitur ex cap. *præmisimus*, de sent. excomm. & alijs: Atque hæc exceptio intelligitur nedum de interdicto locali, de quo solo videtur caput illud *alma* in principio loqui, sed de interdicto locali generali, & etiam particulari, atque etiam de interdicto personali generali, vt colligitur ex illis verbis posterioribus eiusdem capitis. *Vbi Ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt*, in his enim verbis illa tria interdicta significant, Nam *Ciuitas* significat interdictũ locale generale; *Locus*, interdictum locale particulare; *Vniuersitas*, significat interdictum personale generale.

20 Est verò dubium: an hæc exceptio etiam intelliga-

tur de interdicto personali particulari. Et quidem loquendo de interdicto personali personæ innocentis si aliquod adesset, non dubito ad illud extendi, quia cum excipiat ab hoc priuilegio personam, quæ dedit causam culpabiliter aliquo modo ipsi interdicto, consequenter excipit eos, qui culpam non dederunt. Concedit ergo Pontifex in illo cap. licentiam recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ tempore cuiuslibet interdicti omnibus, exceptis duorum personarum generibus. Primum est illorum, qui sunt excommunicati; istis enim hoc priuilegium non vult impartire, nisi in articulo mortis. De quib. verò excómunicatis intelligatur, an de excõicatis per causã interdicti, vel vniuersaliter quacunque causa sint excommunicati, est dubium. Mihi placet sententia illorum, qui asserunt intelligi debere de quocunque excommunicato quouis nomine. Et ratio est, quia verba textus absoluta sunt, & ideo sine cogente ratione non sunt restringenda, legitima autem ratio non adest. At inquit Suarez eadem disputat. section. 1. num. 16. legitimam rationem adesse.

Pænitentia nõ potest ministrari in duobus casibus tempore interdicti.

Suarez reijcitur.

Quia cum conceditur facultas absoluendi à peccatis, conceditur facultas absoluendi ab excommunicatione non reseruata, iuxta caput *nuper*, de senten. excommunicationis. Vnde cum concedat Papa facultatem recipiendi Sacramentum Pęnitentiæ, quod est absolutio à peccatis, videtur tacitè concedere licentiam etiam absoluendi ab excommunicatione. Ideo, inquit, videtur dicendum, eum intelligere de excommunicatione lata ob interdictum, vel de reseruata. Sed hæc ratio non cogit; quia Papa apertè se declarat, quod cum concedit potestatem recipiendi pęnitentiam tempore interdicti, non vult hoc beneficium concedi ipsis excommunicatis; ergo quicunque sit excommunicatus quocunque nomine non potest absolui à peccatis, & recipere Sacramentum Pęnitentiæ; non ergo hanc facultatem illis impartitur, nisi in articulo mortis, sed illis solis, qui nullo vinculo excommunicationis sunt alligati.

Qui dedit causã interdicto nõ potest recipere pænitentiã nisi, &c.

21 Secundum genus est illorum, qui quoquo modo culpabiliter dederunt causam interdicto; hos enim non vult participare hoc beneficio susceptionis sacramenti Pęnitentiæ, nisi prius satisfecerint modo præscripto eodem capite, *nimirum quod de ipso delicto (si sint tales, quod id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem: Aut si satisfacere nequeant, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint, quod cum poterunt, satisfacient, & ad satisfactionem huiusmodi per eum, vel per eos, qui eam facere debent, & possunt præstandum, dabunt consilium, auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt.*

An exceptio intelligatur de actiua ad ministratione pęnitẽtiæ.

22 Est verò dubium, an illa concessio ministrandi sacramentum Pęnitentiæ intelligatur de ministerio passiuo tantùm, an etiam de actiuo. Sed breuiter est dicendum extẽdi sine dubio ad ministerium actiuum quoque: quia ministerium passiuum non potest haberi sine actiuo, cum vnum non possit esse sine alio; ideo omnes illi, qui non excipiuntur ab hoc priuilegio, possunt recipere, & dare; qui vero excipiuntur, vt excommunicatus, & qui dedit causam interdicto, non possunt recipere, nec dare, nisi in articulo mortis qui excipitur etiam à Pontifice.

An absolutio data à persona iterdicta sit irrita, & nulla.

23 Dubitat verò Suarez, an absolutio, & ministratio actiua à persona interdicta sit irrita, & nulla ex vi ipsius cẽsuræ præcisè considerata; & dicit solutionem huius dubij non reperisse apud Doctores, & huius dubij solutionem differt in tractatu de irregularitate. Sed breuiter dicendum est, nullum esse dubium, huiusmodi absolutionem esse irritam, & nullam. Nam priuatio ministerij huius sacramenti non est priuatio potestatis ordinis; ergo iurisdictionis; Quia nulla alia adest potestas, vt patet; cẽsuræ autem ecclesiasticæ, vt diximus supra, & ipse Suarez fassus est, non priuant potestate ordinis, sed iurisdictionis. Cum ergo in tali administratione sit carentia potestatis iurisdictionis, nulla est absolutio. Quod si aliquis bona fide accedat ad Sacerdotem interdictum, & ab illo absoluatur, dicendum est sicuti in alijs casibus, in quibus fit defectus ex parte Sacerdotis, vt si quis baptizetur ab aliquo sine intentione debita; similiter si quis absoluatur sine intentione debita; in his autem casibus dicimus esse absolutum, non quidem vi sacramenti, quod nullum est, sed ex pia, & misericordi clementia Dei, vt habet Alexander Alensis (male citatus à Soto, & Suarez tomo 3. quæst. 64. art. 8. in comm.) 4. par. quæst. 8. mẽb. 3. artic. 1. ad quartum, Durandus dist. 6. quæst. 2. Gabriel quæst. 1. artic. 3. distinct. 2. vide de Pœnit. dispu. 33. cap. 3.

24 De Sacramento Eucharistiæ duplex est vsus. Alter communis. Alter per modum Viatici. Communis est duplex, scilicet Sacerdotalis, siue per modum sacrificij, qui fit in celebratione missæ. Alter laicalis, scilicet quo Eucharistia communiter datur laicis, & clericis non sacerdotibus. In interdicto conceditur solum vsus Eucharistiæ per modum Viatici; quia hoc expressè habetur cap. *quod in te*, de pœnitentijs, & remissionibus. Atque intelligitur cum omni illa solemnitate, qua solet deferri; quia hæc solemnitas non debet à tanto sacramento separari; ideo cõcedendo vsum Viatici, conceditur etiam cum solemnitate debita. Hæc omnia probantur: quia cum Pontifex vsum Eucharistiæ solum per modum Viatici concedat, secundùm alios vsus negat. Et hoc intelligitur, vt supra dictum est, de Sacramento Pęnitentiæ, scilicet de interdicto locali generali, & particulari; & personali tàm generali, quàm particulari; etiam de illa persona, quæ dedit occasionem interdicto, sed debet hęc persona dare satisfactionem, si possit, vt dictum est in cap. *alma*. Et ratio est, quia Viaticum sine pœnitentia dari non potest; pęnitentia autem ex cap. *alma*, non potest concedi huiusmodi interdicto, nisi præmissa satisfactione si possit; si autem non possit, debet ei concedi absolutio, & sacramentum pœnitentiæ, & tandem Viaticum: Et hoc de passiuo vsu Eucharistiæ tempore interdicti. Idem dicendum de actiuo vsu sacramenti per modum Viatici. Nam cum liceat passiuè recipere Viaticum, necessarium est, vt etiam liceat actiuè conferre. Quare quicũq; personaliter interdictus siue gñaliter siue particulariter, poterit viaticũ prębere infirmo, etiã ille, qui dedit causam interdicto, si nullus alius adsit Sacerdos, qui hoc munus præstare possit; sicut etiam excommunicatus; nam in articulo mortis nulla censura ligat, nec priuat à ministratione sacramentorum. Et hoc dicendum est nedum quo ad infirmum, sed quo ad omnes alios, qui dicuntur esse in articulo mortis. Quis autem sit articulus mortis, dictum est de pęnitentia. Qui tamen habent priuilegium sumendi Eucharistiam tempore interdicti possunt communicari; huiusmodi autem sunt cõmuniter Religiosi, & Moniales ex specialibus priuilegijs, & quandoque aliqui nobiles habentes specialia priuilegia.

De Sacramẽto Eucharistiæ.

25 Est verò grauis dubitatio, an de iure communi, & ablatis priuilegijs liceat illis personis, quibus ex iure communi licitum est tempore interdicti interesse, & celebrare diuina cum circumstantijs cap. *alma*, scilicet ianuis clausis, &c. sumere Eucharistiam more laico. Syluester verbo interdictum 5. num. 9. affirmat; Cuius sententiam laudat, & probabiliter defendit Suarez vbi supra disp. 33. sect. 1. num. 35. Nauarus verò cap. 27. num. 178. & 179. Couaruuias cap. *alma*, par. 2. §. 5. num. 6. negant. Alij dicunt esse dubium, atque in hac re Papam esse consulendum, vt Paludanus in 4. dist. 18. quæst. 8. num. 30. Communior verò sententia ea est, quam sequuntur Nauarus, & Couaruuias, qui eo fundamento innituntur, quod in cap. *alma*, concessionis huius communionis laicalis non fit mentio, quod autem non conceditur, prohibetur. Cęterùm mihi sine præiudicio opinio Syluestri, & Soarez placet: Quia falsum est, quod nõ concedatur hæc communio laica personis illis, quibus licet celebrare diuina tẽpore interdicti. Nã in cap. *alma*, vt considerat Suar. dicitur, *dicantur diuina officia sicut prius*. At prius. i. ante interdictũ ita celebrãtur, vt non Sacerdotes clerici sumãt Eucharistiã more laico; similiter Sacerdotes aliquo ĩpedimẽto nõ potẽtes celebrare

An cõmunio laica liceat tempore interdicti.

co-

eodem modo communicant; ergo. Item fauores sunt ampliandi, & accessorium sequitur principale; ergo dum principaliter conceditur, quod eis celebrare diuina, etiam conceditur Accessorium, quod est communio laica. Ex quo sequitur vt infert idem Suarez contra prædictos authores, etiam laicos in quatuor festiuitatibus, quibus eis cōceditur posse interesse diuinis, posse etiam sumere communionem propter easdem rationes, tamen in hac re est standum consuetudini.

De Sacramēto Extremæ Vnctionis. 26 De Sacramento Vnctionis Extremæ dicendum est omnino prohiberi in interdicto. Ratio est, quia nullibi excipitur. Cum ergo generalis prohibitio habeatur de Sacramentorum administratione per interdictum, & illorum administratio solum liceat, de quibus fit exceptio, & de hoc Sacramento nulla sit exceptio, certum est illius administrationem esse omnino interdictam. Accedit, quod de eius prohibitione tempore interdicti apertè habetur cap. *quod in te*, de pœnitent. & remission. cuius verba sunt. *licet per generale interdictum omnibus denegetur tàm vnctio, quàm ecclesiastica sepultura*. In his autem verbis significatur non de nouo fieri prohibitionem huius Sacramenti, sed iam supponi esse factam. Neque hoc Sacramentum tempore mortis dari potest: quia cum proprium eius tempus conferendi sit articulus mortis, & prohibeatur dari tempore interdicti, sequitur non posse pro illo tempore ministrari. Seruanda est tamen regula superius assignata de speciebus interdicti. Nam quando esset interdictum locale, si extra illum locum reperiretur aliqua persona, quæ soleret manere in eo loco interdicto, si non dedit causam interdicto, posset illud recipere; si vero esset interdictum personale, nequaquam iuxta ibi dicta. Ratio autem huius generalis prohibitionis videtur esse, quia non est ita necessarium hoc Sacramentum, sicut alia, quæ conceduntur saltem aliqua ex parte.

De Sacramēto Ordinis. 27 De Ordinis Sacramento omnes tenent contra Innocentium cap. *non est vobis*, de sponsalibus (vbi tenet clericis iam promotis ad ordines inferiores licere promoueri ad superiores) nunquam tempore interdicti, nec laicis, nec clericis licere ordinari, & promoueri ad ordines sacros; vt est videre apud Couarruuiam cap. *alma*, part. 2. § 3. num. 4. qui citat Panormitanum in dicto cap. *non est vobis*, Paludanum distinct. 18. quæst. 8. num. 29. & Summistas, & apud Suarez vbi supra. Ratio autem est, quia per interdictum generaliter prohibetur administratio Sacramentorum, quæ non excipiuntur; Sacramentum autem Ordinis non excipitur, vt patet cap. *Responso*, de sententia excommunicationis. Ibi enim excipiuntur tantum Sacramentum Baptismi, Confirmationis, & Pœnitentiæ, neque alibi. Ideo cum generaliter prohibeatur ministratio Sacramentorum cap. *sententia*, de senten. excommunicationis in 6. vt vidimus supra in principio huius capitis; & Sacramentum Ordinis non excipiatur, non potest ministrari in interdicto locali, & multo minus in interdicto personali, si sit generale tàm laicorum, quàm clericorum; Si autem sit laicorum tantùm, non clericorum, poterunt clerici ordinari. Et prædicta prohibitio intelligitur de ordinibus, quæ sunt Sacramenta, non autem de prima tonsura, & de benedictione Abbatis, vel Virginis: Quia hæc non sunt Sacramenta, sed sacramentalia, ideo in his seruanda est regula, quæ seruatur de diuinis officijs; sunt enim diuina officia, de quibus infra.

De Sacramēto Matrimonij. 28 De Sacramento Matrimonij quædam certa sunt, quædam dubia. Certa sunt primò, quod tempore cuiuscunque interdicti sponsalia licent, & valida sunt. Ratio est, quia ista non sunt Sacramentum, neque aliquid sacrum, nec officium sacrum, sed sunt quidam contractus humani puri, & ideo non continentur inter ea, quæ per interdictum prohibentur.

29 Secundò certum est, quod matrimonium contractum per verba de præsenti in quocunque interdicto cum debitis circumstantijs, & conditionibus requisitis ex Cōcilio Tridentino validum est. Hæc. n. est communis sententia, quam probat Glosa in cap. *alma*, verbo *Sacramentis*, licet ratio illius Glosæ non approbetur communiter. Ratio vera autem esse videtur; quia cum adsunt essentialia requisita ad Sacramentum, Ecclesia non potest facere, quin Sacramentum sit factum, & validum; licèt possit facere vt sit illicitè factum. Cum ergo matrimonium habeat omnia requisita, vt dictum est, est validum.

An benedictiones nuptiales liceant tēpore interdicti. 30 Ista verò sunt dubia. Primò An benedictiones nuptiales sint prohibitæ tempore interdicti. Nam communis opinio tenet eas esse illicitas, quia inter diuina officia computantur, immo habent adiunctam missam, & preces solemnes, quas tempore interdicti esse prohibitas est certum, vt infra videbimus. Nihilominus Couarruuias in dicto cap. *alma*, par. 2. §. 2. num. 7. tenet has benedictiones licere tempore interdicti, si fiant eo modo, quo concessum est celebrare diuina tempore interdicti, scilicet clausis ianuis, quia etiam istę benedictiones sunt quædam officia sacra annexa cuidam missæ, & proinde cum eisdem circumstantijs licebit. Sed obstat huic opinioni, quod in huiusmodi celebratione diuinorum permissa tempore interdicti debent excludi laici nedum interdicti sed etiam non interdicti, vt infra videbimus: ergo sponsus, & sponsa non possunt illi missæ interesse, & consequenter benedici non possunt, ideo sententia communis non videtur derelinquenda.

An liceat cōtrahere matrimoniū tēpore interdicti. 31 Difficultas secundò est, An quamuis sit validum Sacramentum matrimonij per verba de præsenti ritè contractum, liceat tamen illud contrahere tempore interdicti, & sine peccato. Nam hic sunt duæ opiniones. Aliqui simpliciter affirmant, vt Syluester verbo *interdictum*, quinto num. 9. cum Innocentio cap. vltimo de excessibus Prælatorum nume. 6. & cap. *non est*, de sponsalibus. Panormitanus in eodem cap. qui dicit esse communem sententiam. Nauarus cap. 27. numer. 170. Couarruuias cap. *alma*, part. 2. §. 2. nom. 7. & Alij. Fundamentum est, quia matrimonium, licèt sit Sacramentum, tamē est quoque contractus humanus: Contractus autem humani non sunt per interdictum prohibiti. Secundò cap. *appellamus*, de ferijs dicitur, matrimonium omni tempore contrahi posse. Tertiò videtur vsu, & consuetudine hæc sententia recepta, ergo per hanc consuetudinem erit sufficienter exceptum. *Prima opinio quæ est affirmatiua.*

Secunda opinio quę est negatiua. 32 Altera opinio est in contrarium quam tenet Suarez prædicta disputat. 33. sect. 1. num. 5 t. & sequentibus, quæ mihi quantum est de rigore iuris videtur vera, nisi per consuetudinem, & vsum prior sententia sit acceptata, & consequenter per illam Sacramentum matrimonij sit exceptum, de qua quidem consuetudine quia mihi non constat, relinquo veritatem suo loco. Ratio autem propter quam de iure non videtur sustinenda illa opinio est, quia de hoc Sacramento nulla est exceptio in iure. Nam cap. *Responso*, de senten. excommunicationis in quo fit exceptio de illis Sacramentis, quæ tempore interdicti licent, de hoc Sacramento nulla fit mentio. Regula autem generalis in cap. *alma* est, nullum Sacramentum posse celebrari tempore interdicti, nisi certis sacramentis exceptis: verba enim illius textus sunt. *Sanè à nostris dudum sunt prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus, & Sacramentis exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur Sacramenta*. Cum ergo per regulam generalem non possint ministrari Sacramenta in tempore interdicti, nisi quæ excipiuntur in iure, & in illo cap. *responso*, nec in alijs excipiatur matrimonium, sequitur illud celebrari licitè non posse. Licèt autem matrimonium sit contractus, est tamen etiam Sacramentum, ita quod ratio Sacramenti est inseparabilis à vero contractu matrimonij in lege Euangelica, & ratio Sacramēti est pricipalis, & maioris momenti, quā ratio contractus: ideo ratio cōtractus non facit, vt matrimonium tempore interdicti celebrari liceat.

Quale peccatum sit violare interdictũ i materia Sacramentorũ. Clericus violant interdictum fit irregularis.

33 Sed quale peccatum est violare interdictum in materia Sacramentorum? Respondetur proculdubio esse ex suo genere mortale; quia est violatio præcepti ecclesiastici grauis, sicut edere carnes tempore prohibito: Atque cum sit in materia Sacramentorum, est sacrilegium, & erit grauius, vel minus graue secundum circumstantias, sicut contingit de alijs peccatis.

Clerici autem violantes interdictum, fiunt irregulares, vt diximus in materia de irregularitate, ideo hic non sunt repetenda.

Secundus effectus interdicti est prohibitio celebrationis diuinorum.

34 Secundus effectus principalis interdicti est celebrationis diuinorum officiorum prohibitio. Quid verò per diuina officia intelligantur, non est ita claré explicatum; Omnes tamen conueniunt inter hæc diuina officia contineri principaliter sacrificium Misæ, & ideo per interdictum ipsa prohibetur. Verùm non eodem modo per quodlibet interdictum prohibetur sacrificium Misæ.

Celebratio missæ quomodo prohibeatur tēpore interdicti generalis localis.

Nam per interdictum generale alicuius Prouinciæ, Regni, vel Ciuitatis non prohibetur omnino celebratio Misæ, sed semper certis diebus pro viatico conficiendo, quod datur pœnitentibus, licitum fuit, & est celebrare. Vnde in cap. *permittimus*, de senten. excommunicationis permittitur, quod semel in hebdomada in singulis Ecclesijs tempore interdicti possit celebrari Missa ad effectum prędictum cum conditionibus infra assignandis. Deinde in cap. *alma*, de sent. excommunicat. in 6. propter multa incommoda, quæ ea priuatione huius sacrificij accidebant, permissum est, vt singulis diebus Missa, & diuina officia celebrentur in Ecclesijs, & Monasterijs seruatis quatuor conditionibus, quarum Prima est, vt Missa, & diuina officia submissa voce celebrentur. Secunda ianuis clausis. Tertia excommunicatis, & interdictis expulsis. Quarta campanis non pulsatis. Ideo seruatis his quatuor conditionibus Missa, & alia diuina officia tempore interdicti generalis celebrari possunt.

Quatuor conditiones seruandæ.

35 Celebratio autem ista permittitur in cap. *alma*, in Ecclesijs, & Monasterijs. Vbi oritur difficultas, quid intelligatur per Ecclesias, & Monasteria. Sed disputationibus dimissis magis recepta opinio est, quod intelligantur non solum Ecclesiæ, & templa secularium Religiosorum, Regularium, & Monialium, sed quæcunque Oratoria, & loca approbata ad Misæ sacrificium perficiendum. Cum enim illa concessio sit fauorabilis, non debet limitari ad certas Ecclesias, & præsertim cum in eo cap. *alma*, apponatur illa particula *sicut prius*. Vnde cum prius in omnibus prædictis locis celebraretur, etiam tempore interdicti celebrari poterit. Accedit quod ex illa particula colligitur non solum esse licitum in omnibus prædictis locis, singulis diebus celebrare, sed etiam plures, atque omnes Sacerdotes, qui personaliter non sunt interdicti, siue sint illius loci, siue aliunde, atque omnes solemnitates in prædictis officijs adhiberi posunt, exceptis illis quatuor prohibitis, quia cum illæ quatuor solum prohibeantur, à contrario reliquæ conceduntur, atque hæc est opinio communior, quam sequuntur Nauarus in Manuali cap. 27. num. 175. Suarez disp. illa 33. sect. 1. & Alij ab eis citati.

Prima conditio explicatur.

36 Prima autem conditio seruanda in celebratione missæ tempore interdicti est, vt *submissa voce dicatur*. Quæ ita intelligitur, quod fiat ita voce submissa, quod non possit audiri extra Ecclesiam à populo interdicto, non tamen ita submissa, quod à legitimé assistētibus audiri nō possit, quod diserté habetur cap. *inte*, de pœnitentijs, & remissionibus.

Secunda conditio explicatur.

37 Secunda conditio est *ianuis clausis*, quæ requiritur, ne laici interdicti adesse, & videre possint. Vnde ianuæ non debent esse perforatæ, sed omnino clausæ proximé, vel remoté, vt laici, & interdicti ingredi non possint.

Tertia conditio explicatur.

38 Tertia conditio est *excommunicatis, & interdictis exclusis*. quæ est euidens, & intelligitur de omnibus excommunicatis maiori excommunicatione, & interdictis quocunque interdicto. Sed difficultas est, an laici non excommunicati, nec interdicti adesse possint his diuinis officijs; nā cum excludat solū excōmunicatos, & interdictos, videtur concedere, quod non excommunicati, nec interdicti non excludantur. Sed est dicendum, omnes laicos etiam non interdictos, nec excommunicatos non habentes priuilegium excludi; quia hoc diserté declaratur in cap. *licet*, de priuilegijs in 6. & ex Clementina 3. de sententia excommunicationis, vbi prohibetur nostris Fratribus Minoribus, ne homines Tertij Ordinis (admittebant enim prius Fratres, & Sorores Tertij Ordinis ad diuina officia tempore interdicti) ad diuina officia admittant: qui tamen Fratres, ac Sorores non erant excommunicati, vel interdicti. & hæc est communis sententia, quam tenent Summistæ omnes verbo *interdictum* Nauarus cap. 27. num. 173. Couaruuias cap. *alma*, parte secunda, §. 4. num. 4. & Alij ab eis citati. Priuilegiati verò assistere possunt cum suis familiaribus, qui concomitantur, non autem extra comitatum, dicto cap. *licet*, de priuilegijs. Neque extenditur hæc prohibitio ad homines doli non capaces, sed solum ad capaces doli; quia tales non sunt capaces metus, nec culpæ, nec obligantur ad obseruationem horum præceptorum, cum non sint doli capaces.

Quarta conditio explicatur.

39 Quarta conditio est *campanis non pulsatis*. Quæ intelligitur de illa pulsatione, quæ fit ad vocandum populum ad missam audiendam, & de quolibet alio signo æquiualenti, vt per cymbalum, vel per tubam, vel per præconem, & similia; Non autem prohibetur vsus campanarum ad conuocandum populum ad alias actiones, vt ad concionem audiendam, ad dicendum Salutationem Angelicam, ad significandum horas diei, & similia, quia ista non sunt diuina officia. Aliqui tamen, vt Suarez vbi supra, dicunt non esse prohibitum aliquod signum campanæ ad conuocandum clericos ad diuina officia: quia clerici interesse debent horis canonicis ex cap. *alma*, alioquin amittunt distributiones; non possunt autem conuenire, nisi detur aliquod signum. Sed hoc non videtur admittendum, quia expressa conditio est, quod sine pulsatione campanæ celebrentur diuina officia; ergo prohibetur signum illud campanarum quatenus est conuocans clericos. Clerici autem possunt conuenire per alia signa campanarum, quæ non ordinantur ad conuocandum clericos ad diuina, vt per pulsationem ad horas diei, vel ad officia secularia, ad quas pulsationes multa facta, & actiones fieri solet determinari. Intelligitur etiam vniuersaliter de quacunque pulsatione campanæ in ordine ad diuina officia siue deinde dicantur, siue non; & etiam de pulsatione paruæ campanæ, quæ in missa fieri solet, vt attentius auditores missæ assistant; vt omnes authores prędicti affirmant: quia vniuersaliter pulsatio campanarum prohibetur ad diuina officia spectantia.

Opinio Suar. refellitur.

Quatuor festiuitatib. potest celebrari missa.

40 Vltimò in eodem cap. *alma*, adiungitur alia permissio celebrationis missæ, & est quod in quatuor solemnitatibus anni, scilicet Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Gloriosæ celebrari possit, & permittitur quod celebrari possit cum tota solemnitate consueta. Adduntur tamen duæ limitationes. Prima quod excommunicati excludantur. Secunda quod interdicti illi, qui causam dederunt interdicto *Altari non appropinquentur*. Et prima quidem limitatio de excommunicatis ex vi excommunicationis adest, quia excommunicati vi excommunicationis excluduntur à diuinis. Quantum ad secundam vero quid intelligatur per illam particulam *non appropinquentur Altari* est dubium. Communiter tamen videtur intelligi quo ad tria. Primò ne localiter approximentur altari propter indecētiam, cū sint contumaces Ecclesiæ. Secundò quod non admittantur ad sumendū Eucharistiā. Tertiò quod nō admittantur ad faciendū oblationē; si enim ad hunc actū admitterentur, viderentur recōciliati Ecclesiæ. Poterūt ergo etiam interdicti illi, qui causā dederūt interdicto, his tribus conditionibus

nibus

nibus seruatis interesse sacrificio Missæ in his solemnitatibus.

Extenditur ad festũ Corporis Christi cum octaua.

41 Vlterius extensum est hoc priuilegium ad festiuitatem Corporis Christi, & totam Octauam à Martino Quinto in Bulla incipiente *ineffabile Sacramentum*, & ab Eugenio Quarto Bulla *Excellentissimum*. De quibus Summistæ Syluester verbo *interdictum*, quinto quæst. 2. Angelus *interdictum*, 6. numer. 16. Nauarus de interdicto. Nauarus autem, & Suarez, & Couaruuias addunt à Leone X. extẽsum fuisse quoque hoc priuilegium ad festum Conceptionis B. Mariæ Virginis, & eius Octauam pro sola Hispania, vt habetur in supplemento Minorum concessione 67. quam concessionem tamen limitant Nauarus cap. 27. nu. 182. & Corduba in summa ad illas Ecclesias, in quibus dicitur Missa *egredimini*, Couaruuias verò addit etiam extendi ad diem, in qua contingit Regem aliquem ingredi de nouo Ciuitatem, quæ sit interdicta. Sed Suarez eum confutat eadem disput. 34. sect. 1. in fine, quia nullo fundamento certo innititur.

An priuilegium intelligatur de primo die festiuitatis tãtũ. Opinio Soto.

42 Est verò dubium, an hoc priuilegium de festiuitatibus intelligatur de primo die festiuitatis, an de pluribus, vt puta de tota Octaua. Et quidem Soto in hoc 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. post quartam conclusionem ait in festiuitate Paschatis hoc priuilegium incipere à Missa Vigiliæ saltẽ ab initio Gloriæ, quando pulsantur campanæ; in alijs verò festiuitatibus incipere à primis Vesperis; finiri verò in vltimis tertiæ diei. In Assumptione verò Beatæ Mariæ Virginis finiri in vltimis Vesperis diei Assumptionis. Soto nullam adducit rationem, sed videtur fundari in vulgari appellatione, qua tres dies Paschatis solent dici dies Paschæ, & Ecclesia celebrat festum Paschæ per illos tres dies.

Alia opinio.

43 Alia est opinio, quod intelligatur hoc priuilegium incipere à die festo primo cum dies incipit lucescere, (sed Syluester inquit plures esse qui dicunt incipere ad Vesperas) & illo terminari etiam in Paschate. Ratio est, quia verba textus cap. *alma*, sunt hæc. *In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis Virginis Gloriosa, campana pulsantur, &c.* At festiuitas Natalis Domini, & Assumptionis vnico die celebrantur; ergo videtur dicendum eodem modo intelligendum esse de Paschate, & Pentecoste. Hanc sententiam tenet Syluester cum Archidiacono verbo *interdictum*, 5. quæst. 2. num. 3. quos sequitur Suarez vbi supra, & dicit esse communem sententiam, & citat Glosam in cap. *alma*, verbo *Assumptionis*, & Nauarum cap. 27. num. 182. qui tamen non dicunt, quod in festiuitatibus Paschatis, & Pẽtecostes liceat solum prima die Missam celebrare; sed Nauarus inquit *diebus solum, non octauis*. Adeo quod videtur excludere solum dies octauæ, non festiuos. Vnde quantum ad dies, quibus liceat vti hoc priuilegio non mihi displicet opinio Soto; neque hæc est ampliatio repugnãs textui: quia cum dicatur in cap. *alma, in festiuitatibus Paschę, &c.* & Ecclesia tres dies festos faciat, non videntur excludi debere alij duo dies, cum etiam illi sint festi, seu festiui. Vnde non est par ratio de die Natalis Domini, & Assumptionis B. Virginis: quia Ecclesia celebrat has duas festiuitates solum vnica die.

De tempore quo incipit, et desinit priuilegium.

44 Quãtum etiam ad inceptionẽ priuilegij mihi quoque probatur opinio Soto, quæ est quoque Glosæ in cap. *alma*, verbo Assumptionis in eo quod dicit, quod incipit in vigilijs diei festi ad Vesperas, & adducit rationem: quia tunc quoad officiorum celebrationem incipit dies dist. 75 cap. *quod die*, & terminatur ad Vesperas diei festi includẽdo Completorium, (licèt Glosa ibidem excludat Completorium,) quia Cõpletorium solet includi in officio vespertino dist. 92. cap. vltimo. Atque ex hoc videtur etiam approbanda opinio eiusdem Soto de vigilia Paschæ, quia in Missa Sabbati Sancti dicuntur Vesperæ, & à Gloria in excelsis, & pulsatione campanarum incipit solemnitas Paschæ proportionaliter ad dicta prædictæ Glosæ. Hęc de interdicto locali generali.

45 Loquendo verò de interdicto locali speciali, vt de

Fab. de Censuris.

aliqua Ecclesia particulari alicuius Ciuitatis, priuilegia illa ex cap. *alma*, non habent locum. Ratio est secundum omnes: quia causa concessionis eorum priuilegiorum in cap. *alma*, fuerunt illa inconuenientia adducta à Pontifice, scilicet quia ex districtione statutorum interdicti cessabat deuotio populorum, &c. hoc autem non habet locum in interdicto particulari locali, quia si diuina in vna Ecclesia non celebrantur, in alia celebrantur. Solum haberet locum ius antiquum, quod si in illa Ecclesia seruaretur Eucharistia, liceret priuatim in illa celebrare ad renouandam Eucharistiam, vt supra dictum est. In loco ergo specialiter interdicto celebrari non potest Missa, nisi modo prædicto; nec locum habet caput *alma*, quia illud loquitur solum de interdicto locali generali.

Quid de interdicto locali speciali.

46 Multo minus habet locum prædictum cap. *alma*, in interdicto personali tàm generali, quàm personali, quia vt dictum est, illud loquitur de interdicto locali generali, non personali. Vnde interdictis personaliter, siue generaliter, siue particulariter nullibi licet ministrare sacrificium Missæ, nec illi interesse: quia hoc habetur clarè in cap. citatis *si Ciuitas, si sententia*, de sententia excommunicationis in sexto, vt ostendimus supra; Nec vllibi quo ad interdictum personale factum est aliquod priuilegiũ, nisi in vno casu, quod personæ interdictæ personaliter, etiam quæ dederunt causam interdicto, in prædictis quatuor festiuitatibus possunt assistere celebrationi Missę, sed differenter: quia personæ absolutæ possunt absolutè assistere, sed personæ interdictæ, quæ dederunt causam interdicto, possunt assistere cum illa moderatione, quod non appropinquent ad Altare vt nunc supra diximus.

De interdicto personali.

47 Dubium verò est, an personæ non interdictę liceat audire Missam Sacerdotis interdicti personaliter. Respondeo si non est publicè denunciatus nulli dubium esse non peccare propter Extrauagantem *ad euitandã*, de qua in disputatione de excommunicatione diximus. Si verò est publicè denunciatus, sustinet Suarez vbi supra sect. 3. num. 5. non esse peccatum. Ratio eius est; quia interdictum personale militat contra personam interdictam ne faciat, vel audiat Missam, & diuina officia, non autem prohibet, ne quis cum illa communicet, aut eius actionibus assistat: quia in nullo iure hæc prohibitio apparet explicitè, nec implicitè; Vnde dummodo non communicet in ministrando diuina, sed solum assistendo, inquit non peccare. Hæc autem opinio mihi non probatur, nec tuto in praxi seruari posse iudico, quoniam celebratio diuinorum officiorum actiua, & passiua est mutua. Vnde cum quis priuatur ab actiua administratione diuinorum, consequenter quoque videtur priuari passiua assistentia aliorum ad illa in persona illius. Vnde cum quis interdicitur personaliter à celebratione Missæ, consequenter prohibet, ne alij ei assistant; quia mutuò hæc se consequuntur. Confirmatur quia certum est Sacerdotem sic ministrantem peccare; cum autem quis illi sacrificio assistit cooperator illi, & communicat operi malo, quatenus est illius Sacerdotis; quia est sacrilegium; ergo mihi videtur peccare; ideo in iure hæc prohibitio continetur implicitè.

An audiens missam interdicti peccet.

48 Aliud dubium est, an Sacerdos possit facere sacrum coram personis, inter quas sit aliqua persona personaliter interdicta. Ad hoc dubium Respondetur procul dubio non licere, sed interdictam personam debere expelli. Ratio est, quia iura semper cum loquuntur de celebratione diuinorum, inquiunt, personas interdictas debere expelli cap. *permittimus*, & cap. *alma*, de sentent. excommunicationis in 6. & alijs, ideo ministri Ecclesiæ debent facere quantum possunt, vt cum celebrant diuina expellant interdictos: hoc enim est munus ministrorum Ecclesiæ modo prudenti, & etiam per vim, si fieri possit sine scandalo.

An licitũ sit celebrare coram personis non interdictis, inter quas est vna interdicta.

49 Sed quid si persona interdicta nõ possit expelli. Aliqui dicunt non esse celebrandã Missam, & si sit inchoata, nec peruentũ sit ad canonem esse cessandum. Alij asserunt

Quid si persona interdicta non possit expelli.

Missam posse celebrari; quia nullibi in iure hic effectus assignatur; neque à Doctoribus. Vnde authoritas negatiua licèt non sit aliàs efficax, in hac re tamẽ est efficax: quia Doctores hunc casum non prætermisissent. Solum ergo Sacerdoti non licet celebrare coram interdicto quando locus est interdictus (quod habet locum solum quãdo priuatim celebret secundum limitationes in cap. *alma*, supra explicatas, vt ex se patet) quia expresse præcipitur dicto cap. *alma*, quod interdicti excludantur; sed quando locus non est interdictus, sed habilis, licèt adsit aliquis interdictus personaliter, dicunt licere celebrare, & alia diuina officia facere. Quam opinionem sequitur Suarez vbi supra num. 10. sed tamen cum formidine. Ego tamen in praxi non puto hanc opinionem tutam; quia vt supra dixi, mutuò referuntur celebratio actiua, & assistentia passiua astantium diuinis, ideo cum prohibetur alicui assistentia passiua, consequenter etiam prohibetur agenti ministratio actiua.

De aliis diuinis officiis per interdictum prohibitis.

50 In secundo effectu interdicti, qui est celebrationis diuinorum officiorum priuatio, præter sacrificium Missæ enumerantur alia diuina officia, vt patet ex iuribus adductis in principio huius capitis. Cæterum quæ sint diuina officia, quę per interdictum prohibentur in particulari nõ habetur expresse declaratum, sed solum habetur vniuersalis hæc negatiua, quod tempore interdicti nulla diuina officia celebrentur. Ex Doctoribus autem colligitur quãtum se extendat hæc negatiua, & declaratur in particulari quæ sint illa diuina officia, quæ per interdictum prohibẽtur. Verùm hoc vario modo explicatur à diuersis. Aliqui dicunt hæc esse omnia officia, quæ in Missali, & Breuiario Romano continentur; vt Syluester verbo *interdictum*. quinto quæst. 3. & Angelus eodem verbo num. 4. sed hic modus dicendi est obscurus, nec rem declarat, vt optimè notauit Nauarus in Man. cap. 27. nu. 172. quoniam multa sunt in Breuiario Romano, quæ per interdictum non sunt prohibita, vt Benedictio mensæ, Itinerarium, Commendatio Animæ, & similia. Et in Missali sunt benedictiones quædam, quæ non prohibentur tempore interdicti, vt benedictio panis, fructuum, baculi, & sacculi ad peregrinandum, & similium. Sunt etiam quædam alia extra Breuiarium, & Missale Romanum, quæ tamen tempore interdicti prohibita sunt, vt quæ in Pontificali, & Rituali Romano continentur.

Prima opinio

51 Ideo ipse Nauarus vbi supra inquit posse rectè determinari *diuina officia quæ per interdictum prohibentur esse officia ordinata in dictis tribus libris, scilicet Breuiario Missali, & Pontificali Romano, aut in alijs libris legitimè, ad vsum ordinum, & aliorum Sacramentorum, vel sacramentalium, aut ad horas Canonicas*, Suarez disput. illa 34. sect. 3. in re sequitur hanc opinionem, sed eam distinctius declarat distinguens, quod officium diuinum duobus modis accipi potest, vno modo quo ad substantiam, scilicet quatenus sunt orationes quædam directè ad Deum. Alio modo quoad modum celebrationis illius, qui duplex est. Alter publicus, & solemnis, qui est quando celebratur à clericis pro communi vsu populi, & ex officio suo; Alter est priuatus, vt quæcunque recitatio diuini officij priuata, quæ à qualibet persona fieri potest, etiam vsurpando illas orationes, & verba, quæ Ecclesia instituit ad publicum vsum dici à Sacerdotibus. Ad propositum inquit, quod per interdictum prohibentur illa diuina officia, quæ sunt propriè ecclesiastica, quæ sunt illa sola, quæ publicè, & pro communi vsu populi à clericis ex officio fiunt, ita quod tali modo non possunt fieri nisi à clerico ad illud munus specialiter ordinato, vel deputato: Officia vero priuata, seu priuato modo dicta, quæ tamen à non clerico dici possunt, neque deputata sunt alicui ordini clericali specialiter, possũt dici tempore interdicti etiam publicè, vt Benedictio Mẽsæ, Orationes Ecclesiæ pro iteragentibus, Salutatio Angelica, & pulsatio ad illam, adoratio publica Crucis, etiam in die Parasceue, dummodo sine illis precibus, & cęremonijs fiat, quia illæ cęrimoniæ Veneris Sancti pertinent ad officium publicum illius diei, introducere mulierem post partum in Ecclesiam, si fiat absque vlla solemnitate Sacerdotali, & demum horæ canonicę. Nam licèt sint propriè clericorum; tamen non sunt deputatæ ita alicui ordini laico, vt necessarium sit illas publicè canere, vel recitare publicè, sed possunt priuatim ab ipsis, & laicis dici. Prohibẽtur ergo per interdictum ne publicè in Ecclesia fiant, & cum cantu, non autem quod recitentur priuatim.

De horis Canonicis.

Quæ diuina officia dici possint ex priuilegio.

52 Diuina officia vero, quæ per interdictum sunt prohibita, ex priuilegio in cap. *alma*, possunt dici singulis diebus, sed cum quatuor limitationibus superius adductis de celebratione missæ, scilicet *ianuis clausis Ecclesiæ, submissa voce, sine pulsatione campanæ, & excommunicatis, & interdictis expulsis*. In quatuor autem illis solemnitatibus licet illa celebrare sicut prius, seruatis eisdem conditionibus, quas ibi diximus. Ratio est quia priuilegium est idẽ de alijs diuinis officijs, & de sacrificio Missæ quantum ad hoc, quæ est communis sententia, vt patet ex Doctoribus vbi supra. Atque hæc vera sunt de interdicto locali generali.

Quid dicendum de alijs interdictis.

53 Quoad interdicta vero alia, s. locale, speciale & personale, tàm generale, quàm speciale idem dicẽdum quod supra dictum est de celebratione Missæ. Nam in illis prædicta officia celebrari prohibitum est, neque per caput *almæ*, aliquid eis est concessum, quia loquitur solum de interdicto locali generali.

Quale peccatum sit interdicti violatio.

54 Quicunque autem violant interdictum quodcunq; aliatum celebrandu diuina officia prohibita, vel celebrãdo aliter, vel alio modo quam præscriptum est in priuilegio, peccant mortaliter, siue sint clerici, siue laici, (licèt aliqui in laicis dicant esse peccatum veniale violationem interdicti generalis) quia violant præceptum ecclesiasticum graue, ideo talis violatio, & transgressio reputatur grauis, & sufficiens ad peccatum mortale, vt tenet Suarez eadem disput. 34. sect. 5. contra prædictos Doctores, & hoc nisi paruitas materiæ excuset à mortali. An vero clerici fiant irregulares ex violatione huiusmodi interdictorum, dictũ est supra agendo de irregularitate.

55 Ad hoc autem vt violatio interdicti sit peccatum, requiritur quod interdictum sit denunciatum iuxta Extrauagantem *ad euitanda*, & secundo quod interdictum seruetur ab ijs, in gratiam quorum interdictum est latum, vt habetur cap. *petisti*, de priuilegijs. Nam si ipsi non seruant, non merentur, vt Ecclesia alios prohibeat à diuinis in gratiam ipsorum, vt habetur eodem cap.

Tertius effectus interdicti, qui è priuatio sepulturæ ecclesiasticæ.

56 Tertius effectus interdicti est priuatio sepulturæ ecclesiasticæ, vt habetur cap. *quod in se*, de Pœnitentia, & remissione, & alijs iuribus. Quid sit sepultura ecclesiastica diximus supra agendo de effectibus excommunicationis, explicando quomodo priuet diuinis officijs. Hic autem effectus non eodem modo se habet in omnibus speciebus interdicti. In interdicto ergo locali generali extenditur ad omnes personas illius loci, siue adultos, siue paruulos baptizatos. Nam iura vniuersaliter, & absolutè loquuntur, ideo nullum personarum genus excipi potest. Hoc enim statuit Ecclesia ad maiorem rigorẽ censuræ ecclesiasticæ ad magis compellendum fideles, vt causam interdicti tollant. Per interdictum autem generale non prohibetur, vt personæ illius loci absolutè non possint sepeliri ecclesiastica sepultura, sed prohibetur solum, ne in illo loco interdicto sepeliantur; In alio autem loco non interdicto sepeliri possunt. Vnde possũt fideles corpora suorum defunctorum extra locum interdictum deferre, & ibi ea sepelire. In interdicto personali speciali persona interdicta nullibi sepeliri potest sepultura ecclesiastica, vt habetur cap. *si Ciuitas*, de sent. excommunic. & est communis opinio. Ratio differentiæ est clara: quia in primo interdicto prohibitio nõ fertur in personas absolutè, sed solum ratione loci; in secundo vero absolutè fertur in personas. At de interdicto personali generali est contentio inter Doctores. Aliqui tenent etiam ipsos priuari ecclesiastica sepultura pp iura adducta de interdicto personali, &

præ-

Opinio Suar. refellitur.

præsertim ex cap. *si sententia,* de senten. excomm. in 6. vbi interdictum personale generale dicitur ligare singulas personas; Tamen Suarez vbi supra tenet oppositum propter Extrauagantem *ad euitanda,* quæ requirit, quod persona sit nominatim denunciata, & interdicta. sed hæc opinio est difficilis; quia sequeretur quod neque priuarentur alijs effectibus, scilicet celebratione diuinorum officiorum, & participatione quorundam Sacramentorum, quod tamē est contra essentiā interdicti. Ad fundamentum eius Respondetur sufficere quod sententia interdicti personalis bis sit publicata.

57 Excipiuntur priuilegiati, qui quo ad interdictum generale proculdubio possunt sepeliri ecclesiastica sepultura, vt habetur cap. illo *quod in te.* adducto, cuiusmodi sūt clerici, qui tamen causam interdicto non dederunt: illi enim personaliter sunt interdicti, & ibidem excipiuntur ab hoc priuilegio, & insuper si seruauerint interdictum, quę exceptio eodem cap *quod in te,* habetur: hi enim sunt indigni hoc priuilegio, cum non seruauerint interdictum. Poterunt etiam in interdicto particulari sepeliri in Ecclesia, si in eo loco nulla alia adsit Ecclesia, nisi interdicta. Rationabiliter enim iudicatur, quod Papa intelligat in hoc casu priuilegium extendi ad interdictum locale speciale: quia vult concedere priuilegium clerico, vt in loco sacro sepeliatur, in casu autem isto nullus alius locus sacer adest. secus quando adsunt aliæ Ecclesiæ non interdictæ; tunc enim nullo modo sepeliri potest in loco sacro, quod Doctores supra affirmant. Per clericos autem intelliguntur omnes ordinati ad primam tonsurā, qui gaudent priuilegio clericali, de quibus diximus in materia de ordine sacro, & habetur in Concilio Tridentino sess. 23. c. 6. & cap. vnico de clerico coniugato. Hęc exceptio clericorum extenditur etiam ad omnes alias personas, quę licitè tempore tali dicti possunt interesse diuinis officijs, hi enim in hoc priuilegio veniunt sub nomine clerici, vt vsus, & consuetudo comprobat.

Seruari debēt limitationes præscriptæ.

58 Hi tamen priuilegiati possunt sepeliri sepultura ecclesiastica seruatis limitationibus præscriptis in prædicto cap. *quod in te,* quæ sunt quatuor, Prima quod hæc sepultura fiat in cęmiterio Ecclesiæ, non in Ecclesia: tamen ex vsu, & consuetudine communiter per cęmiterium Doctores interpretantur etiam Ecclesiam propter dignitatē status clericalis, quæ interpretatio videtur fundari in Clem. 1. de sepulturis. Secunda limitatio est, vt fiant sine pulsatione campanarum. Tertia vt fiat sine solemnitatibus omnibus ecclesiasticis, quibus corpora mortuorum fidelium sepeliri solent. Quę autem pertinent ad honorem humanum non prohibentur; quia hæc non pertinent ad officia diuina. Quarta est, vt cum silentio tumulentur. Per silentium autem non prohibetur quod Psalmi, & aliæ orationes, & diuina officia non recitentur: quia dato casu, quod per caput illud *quod in te,* esset prohibitum: tamen per caput *alma,* est concessum; In quo tempore interdicti hæc diuina officia recitari, sine cantu tamen, &c. conceditur; vt supra diximus. Vnde cum ea cap. *quod in te,* liceat priuilegiatis sepultura ecclesiastica, & ea cap. *alma,* liceat clericis cum illis limitationibus tempore interdicti celebrare diuina officia, licebit sepelire clericū diuina officia eo modo recitando. Non tamen licebit extra Ecclesiam alterius choris Psalmos recitare, vt mons est, nec in cęmiterio, si cęmiterium sit publicum benedicere sepulturam, quia hoc in cap. *alma,* non est concessum. In quatuor vero festiuitatibus iam adductis poterunt sepeliri solemniter, quia diuina officia solemniter posse celebrari illis diebus conceditur; ergo & in hoc casu sepulturæ. Solent autem hæc priuilegia concedi quandoque alijs personis, quæ qualia sint, & ad quæ se extendant inspiciendum est ea forma concessionis.

An cōcesso priuilegio assistendi diuinis officiis cō- cedatur ecclesiastica sepultura.

59 Solet autem specialiter dubitari, an si in aliquo priuilegio per generalia verba concedatur alicui laico, vt posset tempore interdicti interesse diuinis officijs, intelligatur etiam eidem esse concessum, vt ecclesiastica sepultura possit sepeliri. De qua re est contentio inter Doctores, sed verior videtur esse pars negatiua, ea præsertim ratione, quia officia diuina, & ecclesiastica sepultura in iure diuersa reputantur. Vnde enumerantur in iuribus tanquam res diuersæ; siquidem dicitur per interdictum prohiberi diuina officia, & ecclesiasticam sepulturam: si autem sub diuinis officijs continerentur sepultura, non fieret additio. Cum ergo sint diuersa, si in priuilegio concedatur posse interesse diuinis officijs, non propter hoc censetur intelligi concedi sepulturam ecclesiasticam. Quam opinionem optimè tuetur Suarez disput. 35. sect. 1. num. 13. & sequentibus; si tamē verba priuilegij essent generaliora, vt si diceret admitti ad diuina absolutè, tunc extenderetur quoque ad sepulturam; quia videtur illa concessio esse quædam suspensio generalis interdicti quò ad illam personam, vt ibidem optimè sustinet Suarez.

Peccat mortaliter sepeliēs aliquem in loco interdicto & est excōmunicatus.

60 Violatio autem interdicti quo ad hunc effectum sepulturæ est peccatum mortale: quia est actio contra præceptum graue Ecclesiæ. Quod maximè patet ex hoc, quia in Clem. 1. de sepulturis, excommunicantur ipso iure, qui sepeliunt aliquem in loco interdicto. Vnde cum excommunicationis impositio sit signum grauis præcepti, sequitur peccare mortaliter, & etiam esse excommunicatum ipso facto; hæc enim prohibitio tendit in viuum sepelientem, non in mortuum. qui non potest peccare violādo interdictum; si autem defunctus aliquis sepeliatur in loco interdicto, non est exhumandus, nisi sit affectus censura excommunicationis, siue interdictum sit sublatum, de quo non est dubium, siue interdictum maneat; vt docent Angelus *interdictum 6.* num. 33. & alij, quos sequitur Suarez vbi supra. Et ratio est, quia per interdictum prohibetur actus sepeliendi in loco interdicto, non autem prohibetur corpora ibi sepulta non manere. Vnde cum materia sit odiosa, fauorabilius est exponenda.

Non tamen corpus exhumari debet.

De causis Interdicti, & eiusdem relaxatione, & cessatione à diuinis. Caput Tertium.

Quatuor genera causarū in interdicto

61 AD magis methodicè explicandum materiam censurarum, solent authores in ea quærere quatuor genera causarum, scilicet efficientem, materialem, formalem, & finalem; ideo & nos hanc methodum sequentes quatuor has causas explicabimus in hac materia interdicti. Causa ergo efficiens interdicti est ille, qui habet potestatem iurisdictionis ferendi interdictum. Vnde duplex est interdictum, ab homine, & à iure. De interdicto à iure affert exemplum Scotus vbi supra de recipientibus vsurarios extraneos extra. de vsurarijs. cap. *vsurarum voraginem* in 6. Suarez, & alij alia plura exempla afferunt, vt infra dicam. Interdictum vero ab homine est quod fertur à Iudice. A iure est quod fertur à lege facta ab habente potestatem condendi legem. Vnde qui habet potestatem excommunicandi, vel suspendendi, habet potestatem quoque ferēdi interdictum; quod est euidens ex dictis supra de eo, qui potest excommunicare, & elicitur apertè ex cap. *Cum Ecclesiarum*, de officio ordinand. Requiritur ergo potestas iurisdictionis ordinaria, vel delegata, & sic Episcopi, & Prælati habentes iurisdictionem Episcopalē, possunt interdictum ferre. de Capitolo autem Canonicorum dubitatur, sed resolutè dicendum est iure ordinario, Capitulum non posse ferre interdictum; secus si ex priuilegio id ei liceat; vt sentiunt Doctores in cap. *quasitum*, de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli. Episcopus verò per se sine consensu Capituli ex cōsuetudine illud ferre potest cap. 3. de consuetud. in 6. & extra. cap. 3. eodem.

Causa efficiens quæ.

An omnes Prælati possint ferre interdictum.

62 Dubitant vero aliqui, an omnes habentes iurisdictionem super aliquem locū, & certas personas possint ferre interdictum locale? & dicunt Regularium Prælatos nō posse illud ferre, vt Soto in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 2. conclus. 2. sed hoc sine fundamentū dicitur; quia cum aliquis habet iurisdictionem super aliquam Ciuitatem, vel locum & personas illius loci, ad ponendum interdictum locale,

&

& personale habet potestatẽ sufficientem. At Prælati Regulares habent potestatem super propria Monasteria, & Ecclesias sicut super personas Regulares sibi subditas; sunt enim eorum loca, & Monasteria exempta à iurisdictione Episcopali; ergo possunt illa interdicere. Immo in Constitutionibus quibusdam nostræ Religionis ordinatur, vt quædam Monasteria interdicantur, si in illis quędam culpæ, & inobedientiæ patientur. Verùm est quidem non esse in vsu, & si tale interdictum ferretur, pateret scandalum populo. Nec talis censura, scilicet interdictum locale videtur accommodata ad disciplinam regularem firmandam.

Cõstitutiones Alexãdrina

De causa materiali.

63 De causa materiali, siue de eo, qui potest interdici patet ex dictis supra de speciebus interdicti. Nam tàm locus generalis, quàm specialis, & personæ tàm in communi, vt collegium, quàm in particulari, vt personæ particulares possunt interdici, & possunt ab eo interdici, cuius iurisdictioni subsunt, iuxta superius dicta, & cum exceptionibus addictis.

De pueris venientibus ad vsum ratiõis

64 Duo dubia specialem difficultatem habere videntur. Primum est, an pueri, qui propter carentiam vsus rationis nõ sunt capaces interdicti personalis, si de facto interdicantur, & durante interdicto perueniant ad vsum rationis, incipiant ligari interdicto.

65 Aliud dubium, an cum collegium aliquod est interdictum, & illi aliquis de nouo adiungitur durante interdicto incipiat ligari interdicto. Et proportionaliter. An si de nouo ædificetur aliqua Ecclesia, vel Capella in loco interdicto generaliter, illa Ecclesia, vel Capella de nouo condita incipiat quoque subesse interdicto.

De capella de nouo condita ĩ loco generaliter interdicto.

Solutio prædictorum dubiorum.

66 Respondetur ad omnia hæc dubia affirmatiuè. Nam de paruulo id tradunt Doctores cum Glosa in cap. *si sententia*, de sent. excomm. & de aggregato de nouo collegio interdicto affirmat Syluester verbo *interdictum* 2. num. 9. & idem dicẽdum ad tertium dubium. Ratio est, quia interdictum est sententia lata, quæ semper habet vim in omne illud, in quod lata est; ideo illi, vel illa, quæ fiũt idem cum illa re interdicta incipit subiacere illi sententiæ. Qui autem fit de collegio interdicto, & Ecclesia quæ ædificatur in loco interdicto, fit vnũ totũ cum illo, & proinde incipit subiacere eidẽ sentẽtiæ. Notandũ est aũt, ꝙ additio personarũ, & loci debet esse talis, vt fiat vnũ cũ illis, ita ꝙ illud primũ ꝑmaneat, & nõ destruatur. Vnde si alicui collegio interdicto adderẽtur plures ꝑsonę, quã essẽt illæ priores illius collegij, & si Ecclesiæ priori interdictę adderetur alia Ecclesia lõgè maior, ita quod superaret priorẽ, vel ex vtraque fieret vna, ita tamen quod pars addita esset maior illa non censeretur interdicta: quia non censeretur esse eadem, quæ prior, sed alia, & consequenter cum desineret subiectum interdicti, cessaret quoque interdictum.

De causa finali, seu de causa. ꝑpter quam fertur interdictum.

67 Loquendo de causa finali, seu de causa propter quã interdictum potest ferri, Scotus inquit innumeras esse: communius tamen propter inobedientiam communem populi terræ. Vnde breuiter est dicendum, quod causa, propter quam ferri potest interdictum, est peccatum mortale, scilicet contumacia, vnde in vnoquoque interdicto est applicanda, & est discurrendum per omnes species cũ alijs Doctoribus. Interdictum ergo personale particulare requirit culpam, & contumaciam particularem, alioquin esset iniustum, vt diximus de excommunicatione, & est res clara. Interdictum personale generale requirit culpam, & contumaciam generalem, scilicet vel in omnibus personis illius generalitatis, vel in pluribus, quæ sufficiant ad constituendum vniuersalitatem tãquam corpus vnum morale: Nam licèt omnes non peccauerint, tamen quia omnes sunt de eodem corpore morali, innocentes possũt interdici; Et in hoc differt interdictum ab excommunicatione, quia excommunicatio non potest ferri in communitatem, vt supra diximus agẽdo de excommunicatione; interdictum verò maximè, vt patet cap. *si sententia*, de sent. excomm. in 6. Vel demum culpa est in solo capite, ꝑpter quam Populus, & Ciuitas interdicitur; vt patet eodem cap. *si sententia*, peccatum enim Principis, vel Reipublicæ, vel Collegij est causa sufficiens, vt pœna interdicti feratur, non autem aliqua priuata, etiam plurium, si Princeps, vel Rector Ciuitatis illi peccato non consentiat. Et ratio est, quia cum interdictum sit pęna publica, requirit causam publicam, & æquiualentem, cuiusmodi est peccatum Principis, & Reipublicæ, seu Collegij quatenus vnum corpus est, licèt non omnes de Collegio consentiant.

De causa interdicti localis generalis.

68 De causa interdicti localis generalis idem dicendũ. Cum enim per istud innocentes quoque plectãtur, necesse est, quod causa sit grauissima, & maximum peccatum mortale, & hoc Principis, vel Reipublicæ vt constituit vnum corpus morale, non autem est sufficiens causa peccatum priuatum propter eandem rationem, quam adduximus de interdicto generali personali.

An propter peccatũ Episcopi interdictũ possit poni.

69 Est autem dubium, an propter culpã Episcopi Diœcesis possit interdici. Respõdetur aliquos negare, sed oppositum habetur cap. *sanè*, 2. de officio delegati, & apud Abbatem in eod. cap. num. 6.

70 Dubitatur etiam, an propter debitũ temporale soluendum Principes, vel Episcopi cum sunt contumaces in soluendo possit interdictum poni. Respondetur sine licẽtia Pontificis non posse, quia sic cauetur in Extrauaganti *proinde*, de sent. excommun.

De interditti localis particularis causa

71 De causa interdicti localis particularis idem dicendum, licèt non requiratur tàm grauis culpa; debet tamen esse semper mortalis, quia pœna est grauis, & redundat in damnum publicum, vt patet.

De causa formali interdicti.

72 Vltimò quo ad causam formalem interdicti dicendum est, nullam esse præscriptam formam verborum ad hanc censuram ferendam, sicut supra diximus de forma ferendi excommunicationem; sed tamen debent esse talia verba, quæ sine dubitatione, & ambiguitate, sed distinctè significent censuram interdicti localem, vel personalem, generalem, vel particularem, si effectus est limitatus, vel ad tempus; quia si in hac significatione verba essent incerta, nihil fieret: quia requiritur distincta significatio personæ, vel loci generalis, vel particularis. Verba tamen ordinaria solent esse, interdico, vel interdicto ecclesiastico suppono, & æquiualentia. & hæc quantum ad substantialia formæ interdicti. Quantum verò ad solemnitatem, dicendum est necessarium esse præmittere monitionem, vt à contumacia desistat, vt diximus supra de excomm. & post latum interdictum necessaria est denunciatio, seu intimatio, vt diximus vbi supra. In reliquis dicẽdum est sicut dictum est de solemnitate sententię excommunicationis: quia eadem solemnitas seruanda est in excommunicatione, interdicto, & suspensione cap. *medicinalis*, de sent. excomm. in 6.

De numero interdictorũ in iure.

73 Quot verò in iure habeantur interdicta tàm localia, quàm personalia, & tàm generalia, quàm specialia, videri possunt Syluester verbo *interdicto* 4. per totum, Angelus, Nauarus cap. 27. num. 169. & copiosius Suarez disp. 37. sect. 1.

De absolutione ab interdicto.

74 Quantum ad absolutionem, seu relaxationem interdicti, obseruandum est, quod aliquando non aufertur nisi per absolutionem, aliquando aufertur sine absolutione, seu (vt ait Scotus) aliquando ab homine, aliquando à iure relaxatur. Et quidem quod à iure relaxetur, patet ex cap. *alma*, de sent. excomm. in 6. vt supra vidimus. Relaxatur etiam à Iudice vt patet; & etiam aliquando sine absolutione Iudicis: Quando enim interdictum fertur in pœnam peccati præteriti, vt cum quis interdicitur ab ingressu Ecclesiæ per mensem, & sic de alijs, tunc finito tempore cessat interdictum absque vlla absolutione: quia sententia, vel lex non operatur plusquam verba eius sonent. Cum ergo verba limitant ad certum tempus extra illud non obligant, vnde illo tempore transacto non adest amplius interdictum, & sic nõ est opus amplius absolutione.

De interdicto lato sub conditione.

75 Est verò dubitatio, an cũ interdictũ fertur sub cõditione, vt sub hac forma, *donec satisfaciat*, vel *restituat*, an adimpleta cõditione, interdictum tollatur absque ab-

so-

solutione, seu relaxatione facta à superiore. Aliqui tenēt, interdictum cessare absque absolutione, vt Syluester verbo *interdictum*. 3. quęst 9. Couaruuias in cap. *alma*, parte 1. §. 11. num. 8. & nonnulli alij, atque hæc est communior sententia. Suarez tamen disp. 38. sect. 1. tenet necessariam esse absolutionem, seu relaxationē ab illo qui posuit interdictum, vel habet potestatē auferendi illud, quæ sententia mihi quoque probatur: quia iura, quæ sub illa forma ferunt interdictum, & censuras, non requirunt solum satisfactionem, sed requirunt etiam absolutionem. Vnde cap. *quamquam*, de censibus in 6. vbi censuræ, & interdictum feruntur contra exigentes iniusta tributa ab ecclesiasticis personis, in fine habentur hæc verba. *Nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem obtineāt, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.* Ex his enim verbis apparet, quod post satisfactionem exactam, Papa requirit absolutionem ab excommunicatione, & relaxationem ab interdicto. Idem habetur alijs iuribus.

76 Est etiam dubium, an interdictum locale, tam generale, quàm speciale tollatur absque absolutione quoties locus mutatur, vt si Ciuitas destruatur, vel Regnū diruatur. Et quo ad hoc dicendum est nequaquam tolli, quia est impossibile, quod totaliter diruatur, semper enim manet solum, in quo erat Ciuitas, vel Regnum, vel Villa, in quo manent ruinæ Ciuitatis, vel Regni; (super illud enim principaliter fundatur interdictum) quod remanet interdictum. Et multo minus tollitur interdictum per alienationem, & venditionem, vt puta si fuit interdicta Ciuitas propter peccatum Principis, & Princeps illam vendat, nō propter hoc cessat interdictum; quia interdictum est velut onus loci, ideo locus transit ad emptorem cum onere suo; Neque enim actio venditionis, vel emptionis est causa interdicti, ideo ab illa non dependet, vel tollitur, & ꝓpter hoc si dominus, propter quē aliqua Ciuitas fuit interdicta, emit aliquam aliam Ciuitatem, illa non subijcitur interdicto, quia a principio non fuit comprehensa sub interdicto, ideo per actionem emptionis, illi non subijcitur. Quod tenet Syluester verbo *interdictum*. 2. num. 5. adducens alios in hac sententia super caput *si sententia*, de sent. excomm. in 6. sed in hoc videnda sunt semper verba formæ interdicti; si enim adderetur, quod eidem interdicto subiaceant quæcunque Ciuitates, & Terræ, quas ille emerit, vel quocunque titulo possederit, tunc interdicto subijceretur. Exceptitur autem interdictum deambulatorium; quando enim interdicitur omnis locus, in quo reperitur, vel reperietur talis, tunc recedente illo ab vno loco ad aliū, prior manet liberatus ab interdicto, quia interdictum nō ferebatur directè in locum, sed solum in ordine ad præsentiam talis personæ, ideo illa ablata cessat interdictum absque vlla absolutione propter rationem superius adductam.

De interdicto deambulatorio.

77 De interdicto verò personali generali oppositum est dicendum. si enim collegium, vel communitas, vel populus aliquis sit interdictus, & collegium illud, vel cōmunitas, vel populus destruatur, quod fit cum dissoluitur omnino, ita vt amplius non constituant illud corpus, & totū vnum morale, quod prius constituebat, tollitur interdictū. Nam tunc perit subiectum, in quod directè ferebatur interdictum, in personas enim ferebatur secundariò, & ex consequenti, quatenus scilicet erāt partes illius totius, ideo cum totum illud corpus dissoluitur, cessat interdictum, licèt personæ disiunctæ, & dissolutæ ab illo corpore maneant, quia non sunt partes amplius illius totius. Quę est sententia communis Canonistarum in cap. *si sententia*, de sent. excomm. in 6. & Summistarum verbo *interdictum*, Couaruuiæ lib. 2. Variarum cap. 8. nu. 10. Et eadem ratione si quis ab illa communitate separetur, vel domicliū mutet, non manet interdictus, quia erat interdictus solum in quantum erat pars, & membrum illius totius, ideo cū cessauit esse membrum illius, cessauit interdictum in eo.

78 Sed quid si dedit causam interdicto? Prædicti Doctores respondent rectè, quod iste non liberatur ab interdictu: Quia iste non est interdictus per participationem illius communitatis, sicut alij innocentes, sed est causa directa, propter quam interdictum est latum, ideo in personam illius primariò est directum, & sic est interdictum personale particulare: Vnde per destructionem illius corporis non liberatur, nisi cesset contumacia, & absoluatur.

Qui dedit causam interdicto excipitur.

79 Sed quid si quis personaliter interdictus pœniteat, sed moriatur antequam absoluatur ab interdicto, cessat ne interdictum per mortem, & destructionem ipsius? Respondetur aliquos asserere interdictum cessare, & consequenter sic morientem in ecclesiastica sepultura sepeliri posse absque vlla alia absolutione. Alij patres, vt Ioānes Andræas, Ancharanus, & quidam alij, quos sequitur Suarez disp illa 38. sect. 1. asserunt non tolli interdictum, sed esse necessarium, vt interdictū tollatur propter viuentes, quia ad eos directè tendit obligatio interdicti, ne huiusmodi mortuus in interdicto sepeliri possit in sepultura sacra. Et ratio est, quia ipsi viuentes per pœnitentiam alterius, scilicet mortui non liberantur ab hac obligatione. In tali casu ergo peracta pœnitentia debet absolui ab interdicto, à quo poterit à quocunq; Sacerdote absolui stante illa pęnitentia. Hæc enim videtur esse sententia, & textus cap. *is cui*, de sent. excommu. in 6. dum dicit. *talis quoque si hoc interdicto durante decedat non debeat in Ecclesia, vel cœmiterio ecclesiastico, nisi pœnituerit, sepeliri.*

Quid de interdicto personaliter in particulari moriente antequā sit absolutus.

80 Quando vero interdictum tollitur per absolutionē, nō potest tolli, nisi ab eo, qui habet authoritatem, qui est illimet, qui illud imposuit, vt docuit Scotus cum alijs vbi supra. Vnde interdictum positum ab homine, solum ab eo Iudice, qui illud imposuit, vel ab eius superiore relaxari potest, vt diximus supra de absolutione ab excommunicatione. Si verò est à iure, ab eo, qui condidit ius vel eius superiore, vel ab eo, qui habet potestatem abrogandi illā legem. Et quando interdictum est reseruatum Papæ certum est neminem posse absoluere ab illo nisi Papam: Tamen ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 6. omnes Episcopi possunt ab illo absoluere, quādo casus est occultus, vt diximus supra etiam de absolutione ab excommunicatione. Quādo verò interdictum est simpliciter prolatū a iure, sed nulli est reseruatum, Episcopus potest regulariter ab illo absoluere propter easdem rationes, quas adduximus supra loquendo de eo, qui potest absoluere ab excommunicationibus in iure nulli reseruatis. An verò simplex Sacerdos habens authoritatem absoluendi à peccatis, possit absoluere ab interdicto? Respondetur loquendo de generali interdicto tàm locali, quàm personali nō posse, quia simplex Sacerdos habet authoritatem super personam particularem, non super Communitatem, vel Ciuitatem, sed Episcopus: ideo non est par ratio de excommunicatione, & interdicto, quia illa est personalis, non generalis, vt ex dictis supra patet: quia communitas non potest excommunicari, vt est tale corpus vnū morale. Loquendo verò de interdicto personali particulari, videtur dicendum posse relaxari a prædicto Sacerdote habente authoritatem absoluendi a peccatis, quia videtur esse eadem ratio ac de excommunicatione, cum enim non sit reseruatum, & Sacerdos habeat authoritatem absoluendi à peccatis, videtur habere quoque authoritatem absoluendi ab hac censura. Hoc tamen non conceditur ex vi capitis *nuper*, de sent. excomm. vt diximus supra de excommunicatione, sed ex quadam consuetudine, quæ habet vim legis: ideo hæc consuetudo in Episcopatibus est consideranda.

Quis possit interdictum relaxare.

An simplex Sacerdos possit absoluere ab interdicto.

81 Quantum ad formam relaxationis, nulla est præscripta certa forma verborum. sed obseruādum est solum illa debere esse talia, quæ sine ambiguitate, & dubitatione significent talem locum, vel personā ab interdicto actu liberare. Atque etiam aliquis nutus simul cum verbis poterit sufficere, v. si Episcopus interrogatus an sibi placeat ac in relaxare tale interdictum, & ipse annuat, quod sibi placet, ille nutus cum verbis illis præcedentibus erit sufficiens forma.

De forma relaxādi interdictum.

An interdictū absolui possit ad cautelam.

82 An vero interdictum ad cautelam possit relaxari sicut in excommunicatione, disputatur à Doctoribus in cap. *præsenti*, de sent. excomm. in 6. Nauarrus in cap. *cum contingat*, de Rescriptis remed. 6. num. 2. & alij ea Recentioribus. Et dicendum est, quod loquendo de interdicto generali locali, absolutio ad cautelam non habet locum: quia id cauetur expresse in cap. *præsenti*, supra allato. Subiungit tamen Nauarrus, data cautione de parendo iuri posse absolui ad cautelam, quando petitur simpliciter ad instantiam partis, ob cuius culpam positum dicitur. De interdicto vero particulari tàm locali, quàm personali tenet Suarez vbi supra cum Syluestro interdictum 3. quæst. 9. & Angelo interdicto 8. num. 1. posse ad cautelam relaxari, quia iura id non prohibent, & hoc beneficium cōceditur regulariter in omni censura: ergo in hac non debet negari. De interdicto vero generali personali non videtur aliquid determinatè expressum, sed prædicti authores, excepto Suarez videntur eodem modo loqui de interdicto generali locali, & personali, Suarez vero considerat, quod caput illud *præsenti*, loquitur expressè de interdicto locali. Vnde cum non includat interdictum personale generale non debet ad illud extendi. Vnde sustinet etiam interdictum personale generale gaudere hoc priuilegio, quod possit ad cautelam absolui, & mihi quoque placet propter regulam illam generalem, quod pęnę, & odia sunt restringenda, non amplianda, in his tamen consuetudo est seruanda, quæ est optima legum interpres.

An interdictū possit suspendi.

83 Demum quo ad suspensionem certum est non posse suspendi propter appellationem, quia hoc habetur expressè cap. *ad hæc quoniam*, de appellationibus de omni interdicto: quia loquitur absolutè de interdicto. A Iudice vero, qui illud tulit suspendi potest ad tempus, vel simpliciter, vel quo ad aliquem effectum, quod Doctores communiter contra Panormitanum cōcedunt super caput illud *Ad hæc*, de interdicto generali tàm locali, quàm personali, & de interdicto locali particulari, quos sequuntur Recentiores Couaruuias c. *alma*, p. 2. §. 2. Suarez vbi supra sect. 3. qui alios citat. Atque insuper idem dicendum esse de interdicto personali particulari: Atque de eo, qui dedit causam interdicto sustinet contra Syluestrum, & rationabiliter. Ratio est non quia per aliquod ius concedatur specialiter, sed quia nullo iure prohibetur, & efficacia censuræ, & effectus eius pendet à voluntate ferentis: ergo sicut potest simpliciter auferre interdictum, sic potest illud suspendere ad tempus, & ad certos effectus. Ideo generalis regula est, Eum qui potest auferre interdictum, posse illud suspendere, vt dictum est: quia ex eadem potestate oritur vterque actus. Potest autem contingere aliquis casus, vt prudenter Iudex censeat vtile esse suspēdere prędictum interdictum, & tunc diuina exercens secūdum ea, quæ suspensa sunt, nullam pœnam incurret: quia non aget contra censuram, licèt possit celebrando peccare propter alias causas.

De Cessatione à diuinis.

An contineatur sub interdicto, vel sit pęna quædā ab alijs distīcta.

84 De hac pęna cessationis à diuinis non loquitur Scotus, quia illam non enumerat inter pœnas canonicas in hac quæstione. Non est autem parua contentio inter Doctores, an sub interdicto concludatur, an sub suspensione; Vel sit pœna canonica separata ab alijs, de qua latè Recentiores disputant, neque pro vlla parte in iure, vel ratione videtur esse fundamentum cogens. Nihilominus communior sententia esse videtur, quod cessatio à diuinis differat ab interdicto essentialiter: quia pœna non seruātis interdictum est pœna irregularitatis; pœna verò violantis cessationem à diuinis non est irregularitas, sed excommunicatio. Quod discrimen habetur in Clement. 1. de sent. excommu. in qua transgressoribus cessationis à diuinis imponitur pœna excommunicationis, nō autem, irregularitatis. Præterea ex communi sententia cum conceditur priuilegium ad audiendam missam tempore interdicti, non intelligitur concedi ad illam audiendam tempore cessationis à diuinis, vt ait Nauarrus in Manual. cap. 27. num. 188. Differt etiam à suspensione propter eandem rationem, quia suspensus celebrans fit irregularis, non autem qui per cessationem à diuinis est prohibitus, & celebrat. Præterea suspensio directè fertur in personam, non in locum. At cessatio à diuinis fertur in loca tantum, quæ est communis sententia. Et probatur, quia ea vi cessationis à diuinis nunquam prohibetur vbiq; celebrare diuina, sed tantum in aliquo loco, quem respicit cessatio, vt constat ex vsu Ecclesiæ. Et rursus communiter cessatio à diuinis distinguitur in duas species, scilicet in cessationem generalem à diuinis in aliquibus pluribus locis, & in cessationem particularem in aliquo loco particulari. Relinquitur ergo esse pęnam quandam canonicam particularem.

Quid sit cessatio à diuinis.

85 Quę vero sit eius diffinitio nō cōueniunt Doctores; Nauarrus in sūma c. 27. n. 188. inquit, quod cessatio à diuinis est quędā desistētia à diuinis officijs, & ab administratione Sacramētorū. Sed hęc diffinitio reprehēdit: quia cessatio à diuinis quatenus imponitur ab Ecclesia nō est ipsa actualis desistentia, & omissio diuinorum officiorum, sed est effectus eius. Videtur ergo dicendum, quod possit sic diffiniri. *Cessatio est prohibitio quædam diuinorum simplex facta ministris Ecclesiæ respectu talis loci.* Dicitur *prohibitio diuinorum*, quia est præceptum quoddam Ecclesię prohibens exercitium diuinorum. Dicitur *simplex*, quia non habet annexam pœnam irregularitatis, ita quod qui illam violat, fiat irregularis. Vnde hæc prohibitio, quæ dicitur cessatio à diuinis est similis illis prohibitionibus, quæ fiunt à Prælatis quandoque, quādo prohibent aliquem celebrare, vel confessiones audire. Neque enim statim transgressor illarum fit irregularis, licèt peccet mortaliter, quia illa prohibitio non fuit facta per modum suspensionis, vel censuræ, sed solum per modum simplicis præcepti. Dicitur *facta ministris Ecclesiæ*, quia licèt extendatur etiam ad laicos, qui ea consequenter arcentur ab interuentu diuinorum in tali loco generali, vel particulari, in quo præceptum est cessari à diuinis: tamen directè tendit in clericos.

De effectib. huius pœnę.

86 Effectus huius pœnæ cessationis à diuinis significatur per illam particulam *à diuinis*, per diuina autem intelliguntur illa tria, quæ supra explicauimus de interdicto; scilicet officia diuina, quæ complectuntur celebrationem missarum, & publicam recitationem horarum canonicarum, (non priuatam, neque enim ab hac, cum sit onus, eximuntur per aliquam censuram, vt diximus supra, atque ex hoc sequitur, quod duo clerici, simul possunt recitare officium tēpore cessationis à diuinis, quia illa recitatio est censenda priuata, nō publica) & omnes alias benedictiones, seu cęremonias, quæ in Ecclesia fiunt publicè, etiam campanarū pulsationem, non absolutè, sed quatenus pulsantur ad conuocandum ad diuina officia, vt dictum est de interdicto. Secundò ministrationem Sacramentorū. Tertiò ecclesiasticam sepulturam. An vero in aliquo iure sit permissa celebratio diuinorum officiorum tempore cessationis, sicut contingit in interdicto ex cap. *alma*, contēdunt Doctores. sed communior est, nullam esse factam exceptionem. Nam de cessatione sub nomine cessationis nulla habetur exceptio, vel moderatio in iure. Quæ autē habetur in cap. *alma*, cum sit expressè de interdicto, non potest extendi ad cessationem, cum sit pœna diuersa, vt vidimus. Extenditur etiam cessatio à diuinis generaliter ad celebrationem omnium officiorum, nisi fiat specificatio de aliquibus tantum, quia vox illa à diuinis est vniuersalis, & vniuersaliter, ac totaliter intelligitur in praxi.

An tempore cessationis à diuinis aliqū permissa sit celebratio diuinorum.

Cessatio à diuinis est totalis, nō partialis.

Quæ Sacramenta ministrare liceat tempore cessationis à diuinis.

87 Quantum autē ad cessationem à ministratione Sacramentorum, habetur moderatio, & exceptio in cap. *non est nobis*, de sponsalibus; Ibi enim excipiuntur ministratio Sacramenti Baptismi, & Pœnitentiæ, & hoc propter necessitatem horum Sacramentorum. Vnde nullo tempore ab Ecclesia negantur fidelibus. Ex hac eadem necessitate excipitur ministratio Eucharistiæ per modum Viatici;

ei: Quia est præceptum de iure diuino, vt illud sumatur, & habetur etiam cap. *quod in te.* de pœnitentia, & remissione, vbi dicitur, quod cum pœnitentia morientibus non negatur, etiam viaticum non negatur. Vnde ex consequēti deducunt Doctores licere celebrare missam pro conficienda Eucharistia: quia sine celebratione missæ haberi non potest Viaticum. Tunc temporis autem Missa celebranda est secretè, eo modo quo dictum est tempore interdicti; Et Viaticum est defferendum cum solemnitate, sed sine psalmis, vt ibidem tempore interdicti diximus. Aliqui excipiunt confirmationem ea ratione, qua in interdicto ex cōcessione Baptismi inferebatur concedi quoque ministrationem confirmationis: quia quodammodo consequitur ad Baptismum, cum sit roboratio Christiani, & Baptizati in fide Christi. Extenditur etiam ad Sacramentum pœnitentiæ extra articulum mortis propter eius maximam necessitatem, & periculum mortis, Adeò quod solum ordo facet, extrema vnctio, & Eucharistiæ celebratio extra viaticum prohibentur, & Sacramentum matrimonij quò ad solemnitatem, vt diximus de eo tempore interdicti.

De ecclesiastica sepultura.

88 Quantum ad ecclesiasticam sepulturam accipiendo illam simul pro depositione cadaueris in loco sacro, & cum officio, quod fieri solet in tumulatione mortuorum, certum est illam tempore cessationis prohiberi; Quia officium illud est ecclesiasticum. At loquendo, de sola tumulatione cadaueris sine illo officio solito, tenet Suarez non prohiberi per cessationem à diuinis disp. 39. sect. 2. num. 28. multis rationibus, sed ea præcipua mihi videtur: Quia depositio corporis in loco sacro seclusa diuini officij, recitatione solita, non est diuinum officium, sed opus pietatis, & misericordiæ, ergo non continetur sub prohibitione illa diuinorum officiorum in cessatione, ergo à diuinis prohibetur ecclesiastica sepultura in quantum est iuncta cum officio diuino solito, non sine illo.

Quis potest ferre cessationem à diuinis.

89 Loquendo de causis interdicti dicendum est, causam efficientem esse eum, qui habet potestatem ferendi interdictum propter rationem supra adductam de causa efficiente interdicti. Causa finalis, siue propter quam ferri debet, vel potest cessatio à diuinis est ablatio contumaciæ, & peccati inobedientiæ ad ecclesiam, qua quis renuit secedere ab aliquo graui peccato, vt dictum est de interdicto; licèt puniat quoque innocētes, vt ibidem diximus. Nam hæc pœna non debet poni nisi propter aliquod grauissimum peccatum, & valdè notum, & tendens in damnum publici boni; quia est pœna grauissima, & significat maximum signum afflictiuus, quam ecclesia patitur.

De causa formali.

90 De causa formali, seu forma ferrendi hanc pœnam cessationis quò ad substantialia, seruanda sunt omnia illa, quæ seruanda esse diximus inferrenda excommunicatione ad hoc vt sit valida, & iusta; quia illa communia sunt omni sententiæ iustæ, & validæ. Quo ad solemnitatem verò requiruntur decem conditiones, quæ colliguntur à Doctoribus ex capite *quamuis*, & ex cap. *si Canonici.* de officio ordinarij in 6. quas adducunt Soto in 4. dist. 22. q. 3. art. 3. Suarez disp. 39. sect. 3. & alij, Prima est vt causa cessationis in instrumento authentico publico ponatur antequam cessatio ferratur. Secunda quod hoc instrumentum tradatur ei, contra quem cessatio ferri intenditur. Tertia quod cessatio ponatur ab illis, qui vel à iure, vel à consuetudine habent hanc potestatem. Quarta quod causa sit manifesta, & Quinta quod sit rationabilis; istæ enim duæ conditiones secundum glosam continentur in illa particula *Canonica.* tex. adducti. Sexta conditio, quæ cum reliquis quatuor sumitur ex cap. *quamuis* eodem titulo, est. quod ad ferrendam hanc sententiam euocentur omnes, qui sunt de Capitulo. Septima vt post conuocationem circa cessationem ferrendam diligenter deliberent. Octaua quod de cessatione deliberetur, idest ferrantur suffragia, & pro maiori parte suffragiorum decernatur ferrenda. Nona vt moneatur persona, propter cuius iniuriam videtur ferrenda cessatio, vt ab iniuria cesset, & illam emendet. Decima est vt posita cessatione nisi partes infra mensem conueniant, ac tollatur cessatio, teneantur partes per se, vel per idoneos procuratores ad sedem Apostolicam accedere cum monimentis, & actis ad negotium spectantibus, vt quid agendum sit ab illa declaretur. Atque omnes hæc conditiones sunt seruandæ, alioquin cessatio erit nulla; vt colligitur ex verbis vltimis capitis illius *quamuis*, in quo mentionem faciens de capitulo *si Canonici*, videtur omnes conditiones in vtroque cap. positas confirmare sub illa pœna nullitatis cessationis. Dubium tamen est de cessatione posita, vel ponenda à Prælatis, qui habent totam potestatem in se absque conuocatione capituli, illa enim conuocatio, & suffragiorum latio illis non competit, sed capitulo, vel alicui communitati, quæ habeant hanc potestatem ferrendi hanc pœnam: sed in hoc seruanda erit consuetudo, vt notant Recentiores.

Ad solemnitatem cessationis à diuinis requiruntur decem conditiones.

Pœna malè imponētis cessationem.

91 Pœna autem, quam incurrit, qui cessationem à diuinis posuerit sine legitima causa, habetur cap. illo *si Canonici*, & est quod priuetur fructibus, quos percipere deberet tempore cessationis, & parti offensæ iniuriam, & damna recompenset. Quando verò cessatio iusta de causa lata est, ille, qui causam dedit, tenetur ad omne interesse personarum, & ecclesiæ illius, quæ eius culpa suo debito cultu priuata est, & superioris arbitrio condemnandus est in aliqua quantitate pecuniæ in vtilitatem ecclesiæ conuertenda.

Pœna dantis causam cessationis.

Pœna violantium cessationē à diuinis.

92 Pœna verò violantium cessationem à diuinis, seu eam non seruantium est excommunicatio ipso facto incurrenda, quæ fertur in Clemen. 1. de sententia excom. Hanc autem non incurrunt laici, nec clerici sæculares, sed solum Religiosi seu Regulares: quia illa Clem. directè fert hanc pœnā contra Regulares non seruātes interdictū, nec cessationem à diuinis, & intelligitur de cessatione lata nedū à Papa, sed ab Episcopo, vel à capitulo, vel à Collegio, vel conuentu, vel à quocunque alio habente authoritatem illam ferrendi. Et intelligitur de quibuscunque Regularibus etiam exemptis, & hoc quando matrix ecclesia dictam cessationem seruat. Hæc enim omnia habentur in eadem Clementina, cuius summa est, quod Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per sedem Apostolicam, vel per ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per Prouinciale Concilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per Cathedralem, vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto. Non obstantibus priuilegijs, consuetudinibus, conuentionibus, & statutis quibuscunque, &c.

A quo, & quomodo tollitur cessatio à diuinis.

93 Tollitur autem cessatio à diuinis ab eo, qui illam ponit, & cum talis pœna non sit à iure, quia in nullo iure aliqua reperitur, sequitur quod omnis cessatio sit à iudice, ideò ab ipso, vel successore, vel superiore solum tolli potest. Nec ipso facto tollitur, sed est necessaria relaxatio à iudice, vt diximus de interdicto. Nec suspenditur per appellationem sequentem, vt diximus de interdicto, cui in hoc assimilatur, quia secum affert executionem. Potest tamen suspendi à iudice, qui illam posuit in totum, vel in partem, quia ab eius voluntate pendet.

De forma relaxandi.

Quantum autem ad formam, seu ad modum illam relaxandi, nulla est præscripta forma, sed sufficit, vt iudex voluntatem suam explicet sufficientibus verbis, non ambiguis, se intendere auferre illam pœnam, sicut diximus de alijs pœnis, quia est eadem ratio, vt diximus.

✠

DISPUTATIO SEXTA.

De Suspensione.

Quid, & quotuplex sit Suspensio. Caput Primum.

1 Sexta pœna canonica secundum ordinem Scoti est suspensio, de qua Scotus vltimo loco in illa q. 1. dist. 25. agit. Circa hanc pœnam canonicam de more tria faciemus. Primò explicabimus quid sit suspensio, & quot eius species. Secundò explicabimus eius effectus. Tertiò causas ipsam ferendi, & tollendi.

Primo loco ergo videndum est quęnam sit diffinitio vera suspensionis. Pro cuius intelligentia est notandum, quod licèt hoc nomen suspensio multiplicem habeat significationem, tamen in proposito accipitur pro quadam specie censuræ, seu pęnæ ecclesiasticæ. De hac suspensione autem variæ afferuntur diffinitiones, sed tres ommissis hæ potiores videntur. Nauatus in Man. cap. 27. nu. 151. sic eam diffinit. *Suspensio est censura, qua alicui personæ ecclesiasticę prohibetur exercitium sui officij in totũ, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem ob suam culpam à Iudice, vel à lege.* Franciscus Suarez disp. 25. sect. 1. affert istam. *Suspensio est censura ecclesiastica, qua minister Ecclesiæ impeditur, ne functiones ecclesiasticas, exerceat, aliquaue ecclesiastica potestate vtatur.* Scotus verò loco citato affert istam. *Suspensio est prohibitio ab aliquo alias conueniẽte, & hoc ad tempus.* omnes istæ diffinitiones conueniunt in re, licèt vna plura addat, quàm alia. Nam omnes conueniunt, quod suspensio est censura, seu pęna canonica: hoc enim supponit quoque Scotus, cum dixerit, se esse pęnas canonicas, & inter illas enumeret suspensionem. Prima differentia essentialis est. *Prohibens ab aliquo alias conueniente.* Hanc differentiam explicat Nauatus dicendo, quod prohibet personam ecclesiasticam ab exercitio sui officij. sed hæc declaratio nõ sufficit; quia suspensio prohibet etiam à beneficio, vt videbimus. Suarez verò addit, per ipsam prohiberi personam ecclesiasticam nedum à functionibus ecclesiasticis, sed ne aliqua potestate ecclesiastica vtatur. sed neque hoc sufficit: quia suspensio à beneficio etiam prohibino etiam receptionis fructuum, quod est quid amplius; Et suspensio ab ingressu Ecclesiæ non videtur esse prohibitio aliqua officij ecclesiastici, nec potestatis. Melius ergo explicatur dicendo, quod suspensio in communi sit pęna canonica, seu censura ecclesiastica prohibens ab aliquo alias conueniente.

Diffinitio Nauari. *Diffinitio Suarez.* *Diffinitio Scoti.* *Prima differentia.*

2 Altera differentia essentialis est. *Ad tempus*, per hanc differentiam dicit Scotus suspensionẽ specialiter differre ab alijs cẽsuris, & pęnis. Cæterùm hoc videtur falsum: quia omnes cẽsuræ sunt medicinæ; vt patet cap. *medicinalis*, de sent. excomm. in 6. suspensio autem est censura ex eod. cap. & c. *quærentis*, de verbotũ significatione; ergo non potest præscribi certum tempus, sed semper includit illam conditionem *donec resipiscas, vel satisfacias*. Vnde Suarez disp. illa 25. sect. 1. distinguit, quod duplex est suspensio. Alia est pęna, Alia est censura. Illa quæ est pęna datur ad certum tempus; quia infertur propter culpam aliquam tanquam pęna eius, & quantò culpa est grauior, tantò diuturnior erit suspensio, & finito termino præfixo suspensioni, ipsa per se absque absolutione aliqua desinit esse, atque per hoc distinguitur à depositione, quæ est perpetua absque spe restitutionis; sed suspensio, quæ est censura, non habet præfixum terminum aliquem, sed durat donec durat contumacia, & donec nõ tollatur ab habente potestatem.

Secunda differentia. Obiectio contra Scotum.

3 Verùm hæc ratio non infirmat assertionem Scoti: Quia cum Scotus dicit, quod suspensio est prohibitio ad tempus, non vult dicere, quod suspensio quatenus est censura feratur ad determinatum tempus: quia clarum est, quod fertur ad tollendum contumaciam, sicut ipse supra dixerat de excommunicatione, ideo potest durare quo ad durat cõtumacia, quæ cum sit incerta, incertum etiam est tempus, quo suspensio durare debet. sed pro tanto dicit, suspensionem esse prohibitionem ad tempus, quia suspẽsio ex vi nominis, & ex natura sua est prohibitio non perpetua, sed temporalis: quod enim suspenditur ab aliquo officio, vel beneficio non priuatur omnino illo, sed remanet spes restitutionis. In alijs verò censuris, vt sunt excõmunicatio, & interdictum, & alijs pęnis canonicis, vt est irregularitas, depositio, degradatio, & infamia, ex vi nominis, & natura censurę non insinuatur spes restitutionis, sed solum priuatio eorum bonorum, quibus priuant abstrahendo à perpetuitate prohibitionis, & spe restitutionis, licèt in censuris illis duabus in quantum sunt institutę ab Ecclesia includatur spes restitutionis, quia sunt ordinatæ vt medicinę ad tollendum contumaciam, qua habita tolluntur. Atque hæc videtur aptior differentia inter hanc censuram, & pęnam, & alias censuras, & pęnas. Nam aliæ differentiæ, quæ assignantur inter illas, non omnino seiungunt illas ab inuicem. Nam licèt differat ab excommunicatione, & interdicto per hoc, quod suspensio propriè fertur in clericos: excommunicatio verò, & interdictum in clericos, & laicos, quia excommunicatio includit totum quod suspensio, suspensio autem solum aliqua, & se habet vt includens, & inclusum, tamen istæ differentiæ potius sumuntur ab effectibus censurarũ, quã ab essentiali, & intrinseca ratione cuiuslibet censuræ.

Defenditur Scotus.

4 Altera particula, quã ponit Nauatus *in partem, vel totum*, pertinet ad significandũ species suspensionis: quia alia est totalis, alia partialis, vt videbimus, illa vero *ob suã culpam* subintelligitur, quia censura non ponitur nisi ob contumaciam. Altera particula *à Iudice, vel lege* indicat aliam diuisionem suspẽsionis in alias duas species, scilicet ab homine, vel à Iudice, de quibus infra.

Aliæ particulæ à Nauarro positæ expenduntur.

5 Quantum ad species suspensionis multa dicuntur à Canonistis, & variæ diuisiones afferuntur, quæ reijciuntur communiter à Recentioribus, vt est videre apud Nauarum cap. 27. num. 152. & sequentibus, & apud Suarez vbi supra. Tres ergo solum afferuntur species suspensionis à Scoto. Prima est suspensio ab officio; secũda est suspensio à beneficio. Tertia est suspensio ab ingressu Ecclesiæ. sed hanc suspensionem alij ponunt sub interdicto, vt Nauatus in Manuali cap. 25. num. 75. Suarez disput. 35. sect. 4. & Alij ab eis citati, sed de hac te infra agemus. Alij adducunt aliam speciem suspensionis, quæ est suspensio simul ab officio, & beneficio, sed Scotus hanc omisit, quia nihil aliud est, nisi aggregatum ex vtraque suspensione. Numeratur tamen vt tertia species, quia vtraq. simul habet plures effectus, quam suspensio ab officio sola, & suspensio à beneficio sola, est enim veluti suspensio ipsa tota, & in se, quæ est censura ecclesiastica. Vnde cum in iure fit mentio de suspẽsione absolute sine declaratione ab officio, vel à beneficio, intelligitur de suspensione ipsa completa, & in se, quæ complectitur ambas tales suspẽsiones, scilicet ab officio, & beneficio, vt in cap. *tuorum*, de priuilegijs, & in Clementina 1. de decimis, & cap. *sane*, 2. de officio delegati. De suspẽsione verò ab officio solum habetur in cap. *quia Pontificali*, de officio delegati in 6. & in Clementina 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis. De suspensione à beneficio solum habetur cap. *nihil*, de electione, & in Clementina 1. de vita, & honestate clericorum cap. 2.

De speciebus suspensionis. *Opinio Scoti.*

6 Cæterùm hic est difficultas, si suspensio ab ingressu Ecclesiæ est species suspensionis, nam si sit species suspensionis: ergo cum aliquis absolutè suspenditur, intelligitur esse suspensus nedum ab officio, & beneficio totaliter, sed etiam ab ingressu Ecclesiæ: Tamen communior sententia

An suspẽsio ab ingressu Ecclesiæ sit species suspẽsionis.

tia videtur hoc negare: quia ponū team sub interdicto. Respondetur in iure suspensio ab ingressu ecclesiæ fertur sub nomine suspensionis, vt patet capit. *is, cui* §. 1. de sent. excomm. in 6. Et cap. vltimo de officio ordinarij, hæc suspensio ab ingressu ecclesiæ enumeratur cum alijs duabus speciebus suspensionis ab officio,& beneficio. Nam verba textus sunt ista. *Alioquin Episcopi, & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ cæteri vero ab officio, & beneficio tamdiu eo ipso nouerint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis.* Quantum ad rem etiam habet effectum suspensionis, non omnem,sed aliquem: quia etiam ex confessione Suarez vbi supra, & aliorum, qui tenent suspensionē esse speciem interdicti, suspensio ab ingressu ecclesiæ reducitur ad interdictum personale, & priuat participatione actiua diuinorum, non vbique, sed in Ecclesia, à cuius ingressu est suspensus: hoc autem est idem quod suspensio ab officio ecclesiastico. Sed hęc disputatio est parui momenti, an sit species interdicti, vel suspensionis: quia in iure fertur modò sub nomine suspensionis, modò sub nomine interdicti; sufficit vt sciamus quis sit eius effectus,quod pertinet ad rem. Vnde ad propositum cum suspensio ab ingressu Ecclesiæ habeat aliquam specialitatem, scilicet quod non priuat suspensum ab omni officio suo, sed solum in ecclesia, a cuius ingressu prohibetur, non videtur comprehendi sub suspensione quando absolute profertur: quia suspensio videtur communiter intelligi ab officio, & beneficio solum; suspensio autem ab ingressu ecclesiæ habet quid amplius, quia priuat sepultura ecclesiastica, & est communis Clericis, & Laicis, ideo nisi specificetur non videtur comprehendi sub suspensione. Scotus autem non videtur eam ponere sub suspensione modo rigoroso,sed communiter: quia sub nomine suspensionis in iure fertur. Ex his iure reijciūtur opiniones illorum, qui dicunt peccatum mortale excomm. maiorem, & minorem, irregularitatem, depositionē, & degradationem esse species suspensionis; patet enim peccatum mortale non esse pœnam Canonicam: quia non est impedimentum inductum a iure humano, sed diuino. Reliquæ verò sunt pœnę distinctæ a suspensione, vt ex dictis patet.

7 Diuiditur deinde a Scoto,& communiter ab omnibus suspensio in communi quatenus has tres species complectitur in duo genera. Alia enim est suspensio ab homine, & alia a iure, sicut diximus de excommunicatione. Rursus suspensio in communi potest esse integra, seu totalis, & non integra, seu partialis; totalis si suspendatur ab omnibus actibus pertinentibus ad officium; vt si aliquis suspendatur ab ordine, & a iurisdictione. Vel partialis, vt suspensio ab ordine, non à iurisdictione; Vel a iurisdictione, non ab ordine; Et huiusmodi aliæ multæ possunt esse suspensiones partiales, secundum quod quis suspenditur ab vno actu officij, nō ab alio. Idem dicendum de suspensione a beneficio, & de suspensione vtraque, potest enim comprehendere suspensionem ab officio quō ad aliquos actus, & suspensionem a beneficio similiter quō ad aliquid, non totaliter, quia est sita in potestate iudicis, vel legislatoris illam ferentis.

Suspensio à iure, & ab homine.

Suspensio totalis, & partialis.

De suspensione ab officio.

8 Cum autem tres sint species suspensionis, scilicet ab officio, & beneficio, ex quibus vt dictum est tertia coalescat, & tertia quæ est suspensio ab ingressu ecclesiæ, oportet eas in speciali declarare. Incipiamus ergo a suspensione ab officio, & quia suspensio ab officio potest esse totalis, & partialis, obseruandum est, quod cum fertur suspensio ab officio absolutè, intelligitur esse suspensionem totalem: dest ab omni vsu ordinis, & iurisdictionis, & muneris ecclesiastici. Ratio est, quia qui priuat, & negat genus, priuat, & negat omnes, & singulas species illius generis. Quæ est sententia communis, & patet ex vi verborum; pondaranda tamen sunt verba, quia ex illis, & circumstantijs potest innotescere, an sit totalis, vel partialis.

9 Suspendit etiam in omni loco si feratur absolutè absque determinatione loci particularis; Vnde sic suspensus ab officio absolutè, in omni loco, etiam extra diocesem sui Episcopi est suspensus, quia sicuti excommunicatus in vno Episcopatu est excommunicatus vbique, ita suspensus ab officio absolutè est suspensus vbique propter rationes adductas in materia de excommunicatione. Cum vero in suspensione determinatur locus vt in Extrauaganti *Ambitiosè*, in qua suspenditur à tali ecclesia, & iudices, & Prelati solent suspendere aliquem, ne in tali ecclesia celebret, vel concionem habeat, tunc extra illam ecclesiam, vel locum, officium suum ecclesiasticum potest exercere, si aliud non obsistat.

Suspendit à loco.

10 Similiter si feratur sine determinatione temporis, pro quolibet tempore durat donec reuocetur, seu tollatur. Si verò limitetur ad certum tempus, erit partialis, & finito tempore cessabit sine aliqua absolutione, vt ait glosa in caput *Sacro*, de sent. excom. Talis enim suspensio est pęna te vers, non censura, vt supra tetigimus, ideo illa soluta nulla manet obligatio.

Suspendit per tempus.

11 Pęna autem violantis, seu non obseruantiæ suspensionis est in primis pęna peccati mortalis; quia est transgressio præcepti ecclesiæ, seu superioris grauis, quæ est peccatum mortale; & cooperantes cum sic suspenso in actu, & vsu illius officij sui similiter peccant mortaliter, quia cooperantur alteri in peccato mortali, quod est de se peccatum mortale; Tamen illi cooperantes nullam aliam pęnam incurrunt: quia in iure nulla talis pœna est illorum transgressioni imposita. Secundò sic suspensus sit irregularis, vt habetur cap. 1. de sentent. excom. eodem 6. §. 3. Intelligitur autem de violatione suspensionis quo ad exercitium ordinum sacrorum, vt diximus in materia de irregularitate: Acta tamen ab ipso tenent, & sunt valida in quantū sunt actus ordinis: quia vt dictum est aliàs, actua sacramentorum per censuras non possunt impediri. Violatione autem suspensionis quò ad potestatem iurisdictionis, nimirum exercendo aliquem actum potestatis iurisdictionis, à qua est suspensus, non sit irregularis: Quia in iure non reperitur tali transgressioni impositam esse irregularitatem.

Pena violātis suspensionem.

12 Est autem dubium, an hæc suspensio vlterius habeat aliquam pęnam annexam, vt puta priuationē beneficij, vel saltem impediat consecutionem beneficij alicuius, dum quis ligatus est suspensione, vel aliquam aliam pęnam, vt priuationem alicuius actus sacri, vel non sacri, seu secularis. Respondetur non esse suspensionem ab officio non includere suspensionem à beneficio illo, quod ille, qui est suspensus possidet. Quia in iure istæ sunt species diuersæ, & vna non includit altera. Neque in iure habetur, quod suspensio ab officio, se extendat ad suspensionem à beneficio.

An suspensio ab officio includat suspensionem à beneficio.

13 Est autem grauis dubitatio, an suspensus ab officio sit priuatus fructibus beneficij; quia beneficium datur propter officium cap. vltimo de Rescriptis, in 6 & accessorium sequitur principale: officium autem est principale, fructus beneficij sunt quid accessorium, ergo. De hac re multa tractant Doctores in Clementina *Cupientes*, de pęnis & in cap. *Apostolis* de except. & Syluester verbo *suspensio*. num. 5 & Recentiores. Sed communior opinio, quam sequuntur Nauarrus cap. 27. num. 160. ex Abbate, & alijs in prædicta Clementina est, quod quando suspensio fertur præcisè ab officio, non includit priuationem fructuum. Ratio est, quia vt diximus istæ sunt duæ species suspensionis distinctæ, quarum vna alteram non includit, vt patet ex iuribus superius, assignatis, quibus addi potest caput

Solutio.

inter, da purgatione canonica, in quo fit sarmo de his duabus suspensionibus tanqusm de suspensionibua diuersis; Et suspansio à beneficio additur supra suspensionam ab officio, argo vna non includit aliam. Cum autem suspensio ab officio non includat suspensionem à beneficio, neq; consaquantar includit priuationem fructuum banaficij: quia illi saquuntur banaficium, & consequantar sunt illius, cuius est banaficiũ. Et per hæc patat ad argumentum in oppositum factũ: quia concluderet si priuaratur beneficio, ad quod consequuntur fructus. Banaficium autam dstur propter officium priuatum horarum canonicarum à quo suspensus non liberatur propter suspensionem.

Suspẽsio ab officio reddit inhabilem à collatione, & cõsecutione noui beneficij.

14 Quantum verò ad collationem, vel consecutionem noui beneficij dicẽdum est, per suspensionam ab officio illã impadiri. Ratio ast, quia; cum beneficium detur propter officium, rapugnat, vt illi detur beneficium, qui priuatus est officio. Vnde non est par ratio de perceptiona fructuum benaficij iam obtanti, & de beneficio de nouo obtinãdo. Nã in primo qui habat beneficiũ, habet iam ius acquisitũ in fructib. à quo per suspensionam non priuatur; At in secundo nullum ius habetur, & nouus titulus confertur, quod repugnat suspenso, vt dictum est. Demum in cap. vltimo de Clerico axcommunicato habetur hęc regula. Qui ast priuatus aliquo munere actu, est etiam priuatus susceptione eorum, quæ ad illud munus ordinantur; vt colligunt Doctores ibidem.

Suspẽsio nõ priuat alijs actibus sacris, & non sacris.

15 Quantum ad tertium dicendum est, suspensionem ab officio non includere priuationem alicuius alterius actus sacri, vel non sacri; vt puta susceptionis sacramentorum, excepto ordine sacro; (quia hoc ordinatur ad exercendum officium, quo ait suspansus) vt puta à susceptione euchsristiæ more laico, ab ingrassu ecclesiæ, & similibus; Neq; includit prohibitionem actuum secularium, & temporalium; si quia, n. Clericus sit iudax in causa ciuili, non priuatur per suspensionem actu iudicandi, & sic de alijs actibus secularibus, & temporalibus. Et ratio ast, quia suspensio ast priuatio actiua officij Claricalis, & directè tandit in Clericos, quos ab officio actiuè priuat, vt ex dictis constat.

De suspensione ab officio partiali assertio vniuersalis

16 Suspensio ab officio partialis ab ea parte officij tantùm suspendit, quæ per verba indicatur; & ab alijs partibus, quæ necessariò includuntur implicitè in illa parte, à qua suspanditur; ab alijs varò parribus, quæ in illa non includuntur, nequaquam. In hac assertione tria sunt. Primum quod suspansio partialis suspendit ab illa parte officij, quam explicant, & dasignant varba. Declaratur. Exempli gratia. Aliquis Parochus, vel Episcopus suspenditur ab ordina absolutè sine vlla limitatione. Hic est suspensus solum ab officio, & vsu ordinum omnium; At non ast suspensus à iurisdictionis potastata; quia potestas ordinis, & iurisdictionis sunt diuarsæ potestatas omnino distinctæ, quarum vna non includit alteram; quia vna potast esse sine altara (ex dictis in lib. de Penitentia de his potestatibus, & ex natura rei patet; Quia quandoq; Vicarius laicus in foro contentioso vtitur potastata iurisdictionis. Quod autem respectu sacramenti penitentiæ coniunguntur in aodem sacerdote, oritur ax speciali rationa illius sacramenti, vt dixi vbi supra, non autem quia potastas iurisdictionis fundetur in potestata ordinis, & sine illa esse non possit) Ratio est, quia sententia non ligat vltra id, quod varba significant; ijs .n. mens legislatoris significatur. Atq; ex hoc fundamento sequitur, quod suspensus ab ordine, non est suspensus ab actu eligandi si habeat hanc potestatem: quia actus aligendi est actus iurisdictionis, non ordinis. Idam dicendum si quis suspendatur ab aliquo ordina, atq; hoc dicendum de alijs similibus.

Suspẽsus ab vna parte officij est suspensus ab oib. inclusis in illa.

17 Secundum, quod in assertione illa ponitur, est, quod suspensus ab vna parta officij, est suspensus quoque ab omnibus alijs partibus, quæ in illa parte includuntur, etiam implicitè. Declaratur, & probatur. Exempli gratia. Si quis suspandatur ab aliquo ordine particulari, vt puta ab ordine superiori, vt à Sacerdotio, suspanditur quoq; ab inferioribus, vt à diaconatu, & alijs. Ratio ast, quia ordo suparior includit infariorem, & inferior subordinatur ad superioram, vt diaconatus includitur in sacerdotio, & ordinatur ad sacerdotium. Et hac rationa si Episcopus suspenderetur à Sacerdotio, asset etiam suspensus ab ordine Episcopali, Ratio est, quia ordo Episcopalis includit ordinem Sacerdotalem, idaò suspensus à Sacerdotio, cõsaquenter intelligitur esse suspensus ab ordine, & functionibus Episcopalibus.

Suspẽsus ab vna parte officij nõ suspẽdit ab ijs quę in illa non includitur.

18 Tartium, quod ponitur in illa assertione, est, quod suspensio ab vna parta officij non suspenditur ab alijs partibus, quæ in illa non includuntur. Declaratur, & probatur, e.g. si quis suspendatur à Diaconatu, non proptar hoc suspenditur à Sacerdotio (dato quod sit quoq; Sacardos.) Ratio est, quia Diaconatus non includit sacardotium, nec vsus ordinis diaconatus includit vsum ordinis Sacerdotalis, & daclaratur in simili. Nam cap. *significauit* de corpore viciatis. Papa concedit cuidam Presbytaro, qui virilia sibi fecit amputari putans se obsequium præstare Deo, vt Sacerdotale munus exercera possit, absq; tamen Altaris ministerio. Hoc autam non aliunda procedit, nisi quia alij actus Sacerdotalas, vt baptizare solemniter, & ex officio, penitentiam ministrare, & similium vsus, non includit vsum sacrificij Missæ, à cuius celabrationa per exclusionem ab Altari priuatur. Vbi obitar obseruo, Suarez disp. a6. sect. 4. nu. 10. & sequentibus rectè contra Canonistas quosdam sustinere, falsam esse illam regulam, suspensum ab inferiori asse suspensum etiam a superiori ordine, absoluté sumptam; sed veram esse tantùm, quando inferior necessariò connectitur superiori, vt contingit in Episcopatu, in quo necessariò includitur Sacerdotium. Vndè Episcopus suspensus à Sacerdotio, est atiam suspensus ab vsu actuum Episcopalium, vt supra diximus. Nam fundamentum Canonistarũ est istud, quod qui indignus est inferioris potastatis, indignus est atiam superioris, idaò Episcopus priuatus potestata conferendi primam tonsuram, ast priuatus consequanter potestata conferendi ordines superiores. Hoc autem fundamantum tantùm varum est, quando quis per se, & præcisè sumptus est indignus minori honora: At quando sunt aliquæ circũstantiæ, propter quas meretur priuari minori honore, & non maiori, non valet. Hoc autem modo contingit in præsanti, quod patet etiam examplo. Nam si suspenditur Episcopus ab actu confirmandi, non propter hoc suspenditur ab officio, & actu conficiandi eucharistiam, & tamen Eucharistiæ confectio est actus longè nobilior, quàm sit confirmatio, vt omnes conceduut.

Regula Canonistarũ, suspensũ ab inferiori ẽt esse suspensum a superiori, est falsa vniuersaliter.

De suspensione à iurisdictione tantum.

19 Hoc eodem modo dicendum est de suspansione ab officio partiali quò ad solam iurisdictionem. Nam hæc non priuat ab vsu actuum ordinis, quia potestas ordinis, & iurisdictionis suot omnino diuersæ. Excipiuntur tamen actus ordinis, qui requirunt substantialiter iurisdictionem; vt ministratio sacramenti penitentię; Vndè si à suspenso à potestate iurisdictionis simplicitar exerceatur, actus est nullus: Exercendo verò alios actus Sacramentorum, peccabit tantùm mortalitar, quia facit contra præceptum ecclesiæ, & contra censuram; Actus tamen illi sacramentorum sunt validi, quia illi essantialiter non pendant à potestate iurisdictionis, nec possunt impediri à potastate humana, vt aliàs in lib. de Penitentia dictum est.

Vbi

Forma verborum suspensionis est observanda.

20 Vbi est obseruanda forma verborum, sicut etiam supra diximus. Nam cum fertur suspensio à potestate iurisdictionis absolutè, vt suspendo te à potestate iurisdictionis, est vniuersalis, seu totalis; & priuat omni actu iurisdictionis, & est proinde ac si dicat, suspendo te ab omnibus actibus iurisdictionis. Si verò verba significent suspensionem esse ab aliqua parte actus iurisdictionis; vt si dicat, suspendo te ab actu collationis beneficiorum, & similibus, est partialis, & suspendit ab illo actu tantùm; nisi habeat cum alio actu necessariam connexionem propter rationem superius adductam de suspensione partiali ab ordine.

Pena violationis suspensionis partialis ab officio.

21 Pęna transgressionis suspensionis à iurisdictione est peccatum mortale: nulla autem est irregularitas propter rationem superius dictam: quia in iure nō inuenitur posita irregularitas, nisi in violante suspensionem ab ordine; debet tamen puniri à superiore pro qualitate violationis.

De secunda specie suspensionis.

22 Secunda species suspensionis erat suspensio à beneficio. Hæc autem, vt breuiter agamus, est prohibitio recipiendi fructus beneficij. Nam cum in beneficio duo sint, officium, seu ministerium ecclesiasticum, propter quod datur beneficium, & ipsa potestas eorum percipiendi fructus, qui conferuntur propter tale ministerium, & officium suspensio à beneficio nō priuat primo, scilicet, officio, & ministerio, sed hoc spectat ad suspensionem ab officio, de qua diximus supra; sed priuat secundo scilicet potestate, & iure percipiendi fructus debitos ex illo beneficio. Et in hoc sensu accipitur suspensio à beneficio in iure; vt sumitur ex cap. *cum bene*. de ætate, & qualitate. Ex Abbate ibidem nu. 6. & ex alijs multis. Quod autem suspensio à beneficio non tollat, nec impediat officium, & ministerium ecclesiasticum ex eo probatur, quia censura nō fertur ad tollendum onus; At officium, & ministerium ecclesiasticum est onus; ergo per suspensionem à beneficio non tollitur, immò quia suspensio à beneficio est pęna, rationabiliter priuando vtilitate fructuum, relinquit onus exercēdi officium ecclesiasticum; alioquin nō esset onus, & pęna, sed alleuiatio, vel saltem esset leuis pęna auferendo beneficium auferre etiam officium, & onus, propter quod efficiendum datur beneficium, & stipendium. Deniq; qui suspenditur à beneficio nō priuatur beneficio; ergo neque priuatur illis obligationibus, quæ annexæ sunt beneficio; huiusmodi autem est officium, & ministerium ecclesiasticum, ergo per suspensionem à beneficio quis non suspenditur ab officio. Licèt autem suspensio à beneficio videatur maior pęna quàm suspensio ab officio, non est tamen verū: quia priuatio potestatis actiuę ministerij ecclesiastici est magnum damnum, cū illa potestas actiua sit magnus honor, & dignitas; & deindè cū teneatur suspensus aliū alere qui tale munus exerceat, & teneatur ad horas canonicas, & nisi emendetur subsit periculo priuationis beneficij; vt habetur cap. *Cupientes*. §. *cæterum*, de electione, certè est magna pęna.

Quando sit totalis suspēsio à beneficio, & quando particularis.

23 Quoniam autem hæc suspensio potest esse totalis, & partialis, ad cognoscendum quando est totalis, & quando partialis, inspicienda est forma verborum, sub qua fertur. Nam si fertur absolutè, suspendo te à beneficio, intelligitur de omnibus beneficijs, & pensionibus curatis, & non curatis, si plura talia beneficia habeat. Et hoc est verum, nisi sit addita aliqua particula, propter quam intelligatur determinari ad vnum beneficium particulare. Quæ additio potest aliquando esse expressa, & aliquando licèt non sit expressa, tamē ex causa, ob quam fertur suspensio, indicari potest: si.n. causa pertinet ad vnam Ecclesiam particularem, intelligēda est suspēsio à beneficio illius Ecclesiæ, nō ab alijs.

24 Suspensio à beneficio quoque potest esse vniuersalis, & totalis quò ad locum, & quò ad tempus: Quò ad locum cum profertur absolutè sinè determinatione loci vt si aliquis haberet beneficia aliqua plura, quorum aliqua sint extra Episcopatum Episcopi proprij suspendentis, licèt de possibili possit ad omnia illa extendi, vt tenet Panormitanus in cap. *Pastoralis*, §. *Verum*. de Appellationibus, quia sententia fertur in personam, quæ est subiecta illi Episcopo, & ideo potest ab illo priuari omnibus beneficijs vbicumque sint, sicut potest illum degradare, & deponere, ac priuare omnibus beneficijs existentibus in aliena diœcesi, licet executio pertineat ad Episcopum illius diœcesis, vt habetur cap. *Pastoralis*. de foro competenti. tamen de facto (loquendo de suspensione lata ab Episcopo, non à Papa) non extenditur nisi ad beneficia, quæ in diœcesi Episcopi proprij, vt multi tenent, & est valdè rationabilis: quia pęnæ sunt restringendæ, non ampliandæ. Sed in his casibus verba, quibus suspensio fertur, debent esse clara, non ambigua, ne sententia sit nulla.

De vniuersalitate temporis.

25 Potest etiam esse vniuersalis, & totalis quò ad tempus, idest *non limitata* ad tale, & tale tempus, sed vniuersaliter, & indefinitè, & tunc durat quò ad tollitur à superiore, vt dictum est supra de suspensione ab officio, & adhibenda est illa distinctio de suspensione lata ob contumaciam, vel ob pęnam: illa.n. durat donec durat contumacia, nec tollitur nisi per absolutionem; hæc verò si est limitata, cessat finito tempore pręscripto, & cessat sinè vlla absolutione; si verò non est limitata, durat donec tollatur à iudice potestatem habēte.

Suspensus à beneficio est inhabilis ad obtinendum nouū beneficium.

26 Suspensus à beneficio, etiam intelligitur suspensus à susceptione beneficij de nouo propter rationem superius dictam de suspensione ab officio; cum.n. ecclesia suspendat eum à beneficio, quod habet, consequenter priuat eum consecutione alterius beneficij, alioquin sibi ipsi repugnaret; si tamen eligatur, non est ipso facto priuatus, sed per iudicem debet priuari, vt diximus vbi supra.

Quibus fructibus priuet.

27 Quantum ad fructus, quando suspensio est vniuersalis, & totalis, i. quando non est determinata ad aliquam partem fructuum, priuat omnibus fructibus; per fructus autem intelliguntur omnes temporales redditus, qui ratione beneficij conferuntur, cuiuscūq; sint conditionis, & quocunq; nomine dentur, siuè sint pecuniæ, siue fructus terræ, seu animalia, siuè dentur per modum decimarum, seu primitiarum, & oblationum, seu vt pensiones, aut prouentus ex bonis immobilibus ipsius beneficij. quod patet in titulo de decimis, & de Parochis secundum omnes, quia hęc omnia veniunt sub nomine fructuum beneficij. Atque etiam sub his fructibus cōprehenduntur distributiones, quæ dantur propter horas Canonicas recitandas, vt patet ex glosa in Cle. 2. de vita, & honestate monachorū verbo *suspensus*, nam hæ distributiones veniunt quoque sub nomine beneficij, institutæ.n. sunt propter officiū, ideo sunt fructus beneficij. Pecuniæ verò, & alia, quæ dantur beneficiario non ratione beneficij, sed ex pia hominū volūtate, vt pro missis dicendis, & anniuersarijs faciēdia pro mortuis, non cōprehendūtur sub hac suspensione, nisi qñ vt incerta annexa sunt beneficio, seu tanquā fructus beneficij habentur, vt obseruauit Suarez disp. 25. sect. 1. n. 30. ex Nauar. lib. 5. Consiliorū titulo de Clericis non residentibus Consilio 13.

Suspensus priuatur omnibus actibus administrationis temporalis.

28 Sub priuatione fructuum comprehenduntur etiam omnes actiones pertinentes ad administrationē temporalem illorum fructuum, vt sunt locare beneficium, fundos, vel bona eius, vendere fructus, & similes, quod colligitur ex cap. 1. de electione §. vltimo, in quo prohibetur suspensum se ingerere propria temeritate circa fructus beneficij tempore suspensionis. Vndè Doctores in cap. *ex tua* de clerico non residente, & Felin. in cap. *intelleximus*. de iudicijs nu. 10. dicunt, huiusmodi actus a suspenso factos esse nullos, atque si ali

quis debitor ecclesiæ hoc debitum soluat sic suspenso, non satisfacere, sed posse repeti ab Ecclesia: quia facta est solutio non habenti potestatem recipiendi huiusmodi bona. Necesse est autem vt talis suspensio sit publicata propter extrauagantem *Ad euitanda*: quia aliter non tenetur quis sic suspensum vitare in huiusmodi contractibus, vt diximus supra de excommunicatione. Quæ omnia clara, & communiter concessa sunt. Atque hinc sequitur multo magis sub illa prohibitione administrationis fructuum contineri actus permutationis beneficij, donationis, & similium; quia requirunt maius dominium, quam administratio fructuũ. Vndè cum à prioribus sit prohibitus, multò magis ab his posterioribus.

Sub fructibus beneficij non cõtinetur actus conferendi beneficium, & eligendi.

29 Sub fructibus autem beneficij non comprehenduntur propriè potestas conferendi beneficium, & eligendi; isti enim propriè non sunt fructus, sed actus officij Episcopalis, vel illius, qui habet talem potestatẽ. Vndè pertinet ad suspensionem ab officio, non ad suspensionem ad beneficio, quod latè prosequitur Suarez, vbi supra adducens iura, & Doctores in hanc sententiam.

Quid de suspensione a beneficio partiali.

30 Ex dictis patet quid sit dicendum de suspensione partiali à beneficio illa enim non priuat omnibus fructibus, sed illis, quę per verba designantur, vt dictũ est supra de suspensione partiali ab officio, & ideo ista bene sunt consideranda. Vnde si quis priuetur beneficio, vel beneficijs cum hac particula *quæ habet*, est partialis suspensio, quia non priuat potestate habendi beneficium nouum, suspensio autem vniuersaliter prolata, & totalis priuat omnibus beneficijs præsentibus, & futuris.

Quid si clericus suspẽsus non habeat vnde viuat.

31 Sed quid si Clericus suspensus à beneficio nõ habeat vnde viuat, & sinè illis mẽdicare cogatur? Respõdetur si est suspensus ob contumaciam, quia non vult parere ecclesiæ, non est alendus ex fructibus beneficij, & relinquendus mendicationi; quia ipse in culpa est talis necessitatis cum possit ab illa liberari recedendo à contumacia, & parendo Ecclesiæ, si verò suspensus est in pœnam delicti cõmissi, de licẽtia Prelati est sibi subueniendum propter decentiam Clericalem, & quia nõ est in potestate sua recedere ab illa suspensione.

Fructus per suspensionẽ amissi an recuperari possint.

32 Fructus autem, quibus priuatur tempore suspẽsionis si est valida, nunquam possunt recuperari, quia illis iuste priuatur; si verò sententia suspensionis est inualida, poterũt recuperari, quia iniustè ablati sunt, quibus in rebus nullam video dubitationem.

Pœna violẽtis suspẽsionem a beneficio quæ.

33 Pœna autem violantis suspensionem à beneficio est in primis peccatum mortale, quia facit contra præceptum graue Ecclesiæ, seu Prælati sui, & vsurpat aliena bona, quod reducitur ad furtum; atque obligatur ad restitutionem fructuum perceptorum; quia nemo potest retinere alienum; vt diximus in materia de restitutione. Atque hoc est verum absque eo quod declaretur debere restituere: quia hic non spoliatur bonis, quæ prius iustè possideret per aliquod crimẽ, quo casu requireretur sentẽtia iudicis. Sed per suspensionẽ fit inhabilis ad illos fructus possidẽdos, & ei aufertur ius, & dominium in illos; ideo sine vlla sententia tenetur ad restitutionem, sicut quicunq; rem alienam vsurpat. Nam incurrit tamen irregularitatẽ, vt supra diximus: quia in iure solum imponitur irregularitas in violatione suspensionis quò ad exercitium ordinum sacrorum; neque vlla alia censura huic violationi inuenitur in iure posita; de illa enim aliqua mentio fieret a doctoribus, quæ tamen nulla fit.

De suspensione ab ingressu ecclesiæ, quæ est.

34 Tertia species suspensionis est suspẽsio ab ingressu Ecclesiæ, de qua diximus esse contentionem, an cõtineatur sub interdicto, vel sit species particularis, suspẽsionis, & determinauimus supra hoc parũ referre, cũ mõ feratur sub noie suspensionis, & habeat aliquẽ effectũ suspẽsionis, & aliquem interdicti sufficit scire qui sint eius effectus, ex quib. eius diffinitio, seu descriptio haberi potest effectus autem eius sunt. Primò priuat quibusdam sacramentis, & diuinis officijs, scilicet illis omnibus, quæ in ecclesijs celebrãtur; vt est celebratio Missæ, & officiorum diuinorũ, quę in ecclesia publicè fiunt; Et demum ecclesiastica sepultura. Non priuat autem participatione sacramentorum, & diuinorum officiorum, quæ fiunt extra Ecclesiam. Ex quo sequitur, quod qui interdictus est ab ingressu Ecclesiæ, poterit interesse, & exercere omnia diuina officia, quę extra ecclesiam celebrari possunt; Ab omnibus verò in ecclesia prohibetur, ita quod sic interdictus non potest celebrare in ea, nec in ea sepeliri, nec dare, aut recipere sacramenta, nec aliud ministerium sacrum in ea ministrare, nec missam, aut aliquod aliud officium sacrum in illa audire. Quæ eliciũtur ex cap. *is cui*. de sent. excom. in 6. Quantum autem ad hæc diuina officia in ecclesia celebranda tam quò ad peccatum, & pœnas eorum, qui illam transgrediuntur, quam quò ad priuilegia ex cap. *Alma*. quæ conceduntur ibi personis interdictis, idem dicendum est de interdicto, quæ est censura & de hac suspensione ab ingressu ecclesiæ, quia eadem est ratio de vtroque quò ad hoc.

Tertia species suspensionis.

Qui sint effectus huius suspensionis.

Quid per ecclesiã intelligatur.

35 Per Ecclesiam autem intelligunt quodlibet templum authoritate Episcopi publicè deputatum ad sacra facienda, siuè illud sit benedictum, siuè non; Quia per nomen Ecclesiæ hoc designatur capit. penultimo de immunitate Ecclesiæ. Vndè extra huiusmodi templum, & ecclesiam licet huiusmodi interdicto facere omnia, quæ ei licebant antequam esset interdictus: & sic poterit celebrare missam in priuato oratorio approbato, recipere Sacramentum extremę vnctionis in propria domo, & quælibet alia Sacramenta extra ecclesiam, vt docent Doctores cõmuniter. Syluester verbo interdicto 6. q. 5. Nauarrus cap. 25. nu. 75. Suarez disp. 35. sect. 4. & alij.

Potest ne interdictus sic extra ecclesiam audire diuina.

36 Sed potest ne sic interdictus manens extra ecclesiam audire diuina in ecclesia? Respondetur negatiuè, quia vt habetur cap. prædicto *is cui*, interdictum ab ecclesia propter hoc fit, vt interdictus diuina audire, nec interesse illis possit; ideò licet extra ecclesiam manens, & possit audire, ab illis tamen prohibetur sic audire etiam extra Ecclesiam.

Potest ingredi cemeterium, & in illo diuina audire.

37 Sed huiusmodi persona interdicta ab ingressu Ecclesiæ poterit ne ingredi cemeterium, & in illo diuina audire, & celebrare? Respõdetur affirmatiuè, quia cap. *Latorem* 33. q. 2 permittitur quidam interdictũ ab ingressu ecclesiæ, ad fores ecclesiæ assistere, & ibi Deum deprecare admittitur, nec vlla ratio in contrarium facit: Quia regula quod Accessorium sequitur principale, est vera in fauorabilibus, non in odiosis, & pœnalibus.

An interdictus ab ingressu ecclesiæ pro quocunque tempore sit interdictus.

38 Demum est difficultas, an sic interdictus ab ingressu ecclesiæ priuetur tali ingressu solum ad effectũ vt diuinis officijs non intersit, nec illa celebret; An verò etiam ne priuatas orationes in illa dicere possit. obliqui tenent primam partem, vt Nauarrus in summa c. 25. nu. 73. qui citat multos alios, & Suarez multo plures pro eo vbi supra. Alij tenent secundam partem, vt Syluester verbo. Interdictum 6. q. 6. qui citat alios, atque eum sequitur Suarez citans multos alios. Licet res sit difficilis, mihi secunda opinio videtur probabilior; quia restrictio ad diuina officia tantum non habetur clare in iure, è conuerso autem in cap. *Latorem*. 33. q. 2. expressè habetur hæc declaratio. *per annum integrũ ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores ecclesiæ stãs orãs, & deprecans Deum perseueret*. est ergo dicendum, interdictum ab ingressu ecclesiæ esse interdictum ita vt intra illam nullam orationem, nec officium sacrum publicum, vel priuatum audire, nec celebrare possit. Pu-

tant

sunt verò aliqui non prohiberi per huiusmodi interdictum ingredi ipsam Ecclesiam ad alias actiones non sacras faciendum, vt puta ad audiendum concionem, ad faciendum, vel audiendum disputationem, vel faciendum aliquam electionem similem, quæ non sunt actiones sacræ, vt Suarez vbi supra, & ratio est, quia censura videtur prohibere ingressum Ecclesiæ, quatenus ecclesia est, & quatenus est locus sacer, & solemniter institutus ad orandum ad Deum, nō autem quatenus est locus materialis, sed Abbas in cap. *cum ecclesia*, de immunitate ecclesiarum nu. 5. & nonnulli alij tenent oppositum, vt ipsemet Suarez obseruauit. Et certè cum prohibitio sit vniuersalis, videtur vniuersaliter intelligi, ideo hæc pars est tutior.

De Causis suspensionis, & eius absolutione. Caput secundum.

Quæ sit causa efficiens suspensionis.

39 Ad complementum cognitionis huius censuræ necessarium est cognoscere à quibus causis pendeat, & per quas desinat, & tollatur. Quantum autem ad causam efficientem, Regula generalis est, eum posse ferre hanc censuram, qui potest excommunicare; ille autem potest excommunicare, qui habet potestatē spiritualem iurisdictionis & reliquas conditiones; vt supra diximus agendo de eo, qui potest excommunicare; ideo nihil aliud est addendum, cum eadem sit ratio de causa efficiente omnium harum censurarum, tam à iure, quam ab homine.

Propriè in Clericos fertur suspensio

40 Causa materialis est subiectum, in quod ferri potest suspensio, seu quod est capax suspensionis. Hoc autem vt sit capax huius censuræ debet habere conditiones omnes, quas supra diximus requiri in eo, qui est capax excommunicationis: maximè verò requiritur quod sit sub licus alicui in potestate iurisdictionis; Vnde summus Pontifex cum nulli sit subditus, non est capax suspensionis alicuius, præsertim verò maximè quò ad duas priores species, quę propriè sub suspensionis nomine continentur. Requiritur etiam vt sit Clericus. Nam hæc censura propriè & directè endit in Clericos, quia isti soli possunt suspendi ab officio ecclesiastico, & beneficio ecclesiastico. Nihilominus etiam laici aliquo modo possunt esse subiectum capax suspensionis: Vnde Extrauagās vnica de censibus inter communes, §. 7. loquens de ijs, qui procurationes receperint in visitatione vltra modum in ea Extrauaganti taxatum, habet hæc verba *Alioquin ex tunc recipiens si Clericus fuerit tam diu ab officio, & beneficio sit eo ipso suspēsus, si verò laicus tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis satisfecerit in effectu.* Suspensio ergo quoque extenditur ad laicos: sed vt dictum est supra, hæc lato modo dicitur suspensio. Nam & suspensio ab ingressu Ecclesiæ hic appellatur interdictum, vt patet.

Aliquo modo fertur in laicos.

Episcopi & suspensionē generalem non ligātur

41 Obseruandum est autem, Episcopos, & eorum superiores, & alios Prelatos exemptos per generalem sententiam suspensionis latam non incurrere suspensionem, ea priuilegio c. *Quia periculum* de sent. excom. in 6. & hoc nisi specialiter nominentur. In generali sententia verò quod omnes Clerici sint suspensi, est dubium an includantur etiam Regulares: quia nomine Clerici videntur venire Clerici sæculares, non Regulares. Sed Respondetur etiam ad Regulares extendi, nisi ea tenore suspensionis, vel alijs circumstantijs eliciatur intentionem non extendi, vel Canonis ad ipsos regulares non extendi; quia nomen Clerici ad vniuersos Clericos extenditur.

Regulares per suspensionem generalem ligantur.

An Communitas suspendi possit.

42 Est verò dubium, an Communitas suspendi possit, & breuiter Respondetur, quod hęc suspensio duobus modis intelligi potest. Vno modo vt suspensio feratur in communitatem, vt in Collegium præcisè quatenus est vnum corpus coalescens ex particularibus in communi; habens proprias actiones in communi, quę non spectant per se ad singulas personas. Alio modo quatenus accipitur distributiuè pro singulis personis illius Collegij, vt singulares sunt; & sic suspendere communitatem, vel Collegium est suspendere omnes singulas personas illius Collegij. Vtroque modo potest suspendi: Et quidem primo modo; quia in hoc differt ab excommunicatione. Excommunicatio. n. priuat bonis personalibus, vt participatione sacramentorū, &c. quæ sunt actiones, quæ non competunt communitati in communi, cum illa vt sic non habeat animam, quæ sit capax priuationis talium bonorum; At communitas, vt sic potest habere aliquod beneficium, quo tota communitas fruatur; potest habere aliquam potestatem iurisdictionis, vt conferendi aliquod beneficium, quæ potestas est in corpore totius communitatis, & Capituli, non in personis particularibus vt particulares sunt; ideo potest suspendi ab his beneficijs, & ab his actionib. potestatis iurisdictionis. Secundo modo quoque potest suspendi; quia etsi singulæ personæ nō deliquerint, tamen quatenus sunt illius corporis possunt propter peccatum commune puniri in particulari, licèt aliqui innocentes sint; Et in hoc differt ab excommunicatione, quæ in communitatem hoc modo sumptam non potest ferri; quia non potest innocens excommunicari, cum sit pęna grauissima, potest tamen suspendi.

Differentia inter suspēsionem & excommunicationem quo ad communitatem aliquam.

43 Verùm etsi communitas vt Collegium possit hoc secundo modo suspendi, tamen de facto, & secundum communem vsum non suspenditur Collegium, nec Communitas hoc secundo modo, sed solum primo modo; nisi adsit specificatio, & declaratio particularis. Ratio est, quia vox illa Capitulum, & Communitas secundum rigorem intelligitur primo modo, non secundo modo; ideò non debet extendi ad secundum modum. Et l. *Sicut municipium*. ff. quod cuiusque vniuersitatis nom. dicitur, *non quod vniuersitas debet, singuli debent*, ideo hoc in proposito quoque valet.

Quomodo de facto communitas suspendatur

44 Causa finalis est ablatio culpæ alicuius, vel punitio illius; vndè hæc est finis impositionis suspensionis. Hic autem occurrit grauis quæstio tractata à Canonistis in cap. *si celebrat*. de Clerico excom. ministrante, & alijs locis, à Nauarro cap. 27. nu. 151. à Suarez disp. 28. sect. 4. & Alijs, & est. An ad ferendam suspēsionem necessaria sit culpa, & quæ culpa. An mortalis. An venialis. In qua quæstione Alij tenent sinè vlla culpa aliquem posse suspendi. Alij tenent semper requiri aliquam culpam, & causam. Sed breuiter possunt opiniones istæ conciliari, distinguendo, quod suspēsio potest duobus modis considerari. Vno modo strictè. & quatenus est censura Ecclesiastica, seu pœna Ecclesiastica: & hoc modo dicendum est, eam requirere culpam, & causam ex parte illius, qui per se, & directè suspenditur. Ratio est, quia cum censura sit medicinalis non potest ferri, nisi ad tollendum peccatum, & contumaciam. Quando ergo nulla est contumacia, nec culpa, iniustè quis suspenditur. Quod maximè veritatem habet de suspensione ab officio, seu ab ordine sacro: quæ primò, & principaliter est censura ecclesiastica. Et hoc modo Nauarrus, & Alij dixerunt requiri culpam aliquam. Alio modo potest suspensio accipi largè pro omni prohibitione vtendi aliqua potestate. Et hoc modo sumpta potest dici, quod possit ferri sinè propria culpa: & hoc modo verum dicunt ij, qui asserunt posse ferri sinè culpa; vt D. Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. ad secundam, Syluester verbo *Suspensio*. num. 4. & aliqui Canonistæ. Et habetur clarè in cap. *Vel non est compos*. de tempore ordinandorū

De Causa finali suspensionis.

An ad ferendum suspensionem necessaria sit culpa. Resolutio.

vbi puer ordinatus in ætate 13. annorum suspenditur ab officio Diaconi vsque ad ætatem legitimam; Patet .n. quod puer ille nullam habebat culpam, neque illa deliquit, sed Episcopus eum ordinando. In hac tamen suspensione ius requiritur etiam aliqua causa, licèt nō sit culpabilis ex parte illius, qui suspenditur, vt aliquis defectus ex parte illius, qui sic suspenditur. Vndè in casu proposito de puero ordinato patet adesse causam ex parte illius, s. defectum ætatis legitimæ, licèt hic defectus non sit culpabilis in illo, vt patet. Et sic dicendum de alijs similibus suspensionibus.

45 Suspensio verò à beneficio, & aliæ similes possunt imponi sine defectu, & possunt innocentes illa puniri sine propria defectu, vt propter bonum publicū, vel aliquam aliam rationabilem causam; quia hæc nō est priuatio alicuius boni spiritualis pertinentis ad animam.

An culpa debeat esse mortalis, vel venialis.

46 An verò culpa, propter quam fertur, vel incurritur, debeat esse venialis, vel mortalis, sunt diuersæ sententiæ; mihi tamen probatur opinio asserens non incurri propter culpam venialem. Ratio est, quia ex lege iustitiæ pœna debet proportionari culpæ; Vnde cum suspensio ab officio, vel beneficio sit grauis pœna, est absurdum illam infligere, & incurri per peccatum veniale; Neque enim quis dicet rationabile esse, vt quis priuetur fructibus beneficij, vel munere ecclesiastico per annum per singulea peccatum veniale. Et quod solet afferri in contrarium, quia per peccatum veniale incurritur excommunicatio minor, vt per communicationem cum excommunicato maiori excommunicatione, quæ est peccatum veniale, vt supra diximus, nihil concludit in proposito: Quia illud factum est in odium excommunicationis maioris, vt cum maiori rigore seruetur, ideò non est ex illo trahenda similitudo.

De causa formali ferendi suspēsionem.

47 Quantum ad causam formalem, seu ad formā ferendi suspensionem, dicendum est nulla verba esse determinata, sed sufficere illa verba, quæ sufficienter declarent speciem suspensionis, & modum illam incurrendi, vt diximus de alijs censuris. Requiruntur etiam alia, quæ pertinent ad validitatem sententiæ, vt diximus in materia de excomm. quia hæc in omni sententia requiruntur ad hoc vt sit valida. Præsertim requiritur vt feratur ante appellationem, quia per appellationē tollitur iurisdictio: si autem appellatio sequatur sententiam, nō impedit effectum suspensionis, sicut nec excommunicationis cap. 1. cum. de sent. excōmunic. in 6. Quantum verò ad solemnitatem, quando fertur ab homine debet præcedere monitio, vt diximus de Excommunicatione; si enim monitio nō præcedat, non potest esse contumax, & inobediens; & consequenter non potest incurrere suspensionem. Quod verum est de suspensione quatenus est censura. Suspensio verò, quæ est pœna, non requirit monitionem, sed sufficit probatio delicti, vt experientia continua patet, & habetur ex cap. *Tam literis.* de testibus §. vltimo. Post datam autem sententiam suspensionis, requiritur denuntiatio, vt possit vitari in actibus suis, sicut diximus de excōmunicatione (licèt alio modo vitandus sit suspensus ac excommunicatus) Nam antequam suspensio denuntietur, & publicetur, nemo tenetur vitare suspensum in participatione, & corporatione in actibus, a quibus est suspensus; Insuper actus eius ministerij, & ministratio sacramenti pœnitentiæ validi sunt ex Extrauaganti *ad euitanda*, secus post denuntiationem; ideò vt suspensio habeat effectum suum, quò ad alios debet denūtiari. An verò communicantes cum suspenso in actibus prohibitis post denuntiationem peccent mortaliter est grauis contentio inter Nauarrum in Man. cap. 27. nu. 161. in fine, & in cap. 1. §. *labores* de pœnitentia d. 6. nu. 18. & Suarez d.

Si appellatio sequatur sententiam nō impedit effectum suspēsionis, vel excomm.

Necesse est quod præcedat Monitio & quādo.

28. sect. vltima nu. 5. & 6. Et mihi probatur opinio Nauarri quod peccent mortaliter, quicquid dicat Suarez. Quia communicatio in actibus istis est communicatio in Diuinis, & est cooperari actibus illis prohibitis, & non potest esse sine scandalo; ideo licèt nō habeatur in iure præceptum expressè vt de excommunicatione quod celebrante suspenso fideles ab ecclesia egrediantur; tamen hoc sequitur ex natura rei. Et proinde effectus Extrauagantis illius *ad euitanda* est vt fideles ante ipsam denunciationem licitè possint actibus illis communicare, non post.

De absolutione à suspensione.

48 Quantum ad ablationem suspensionis Scotus vbi supra breuiter se expedit, dicens, quod tollitur suspensio per relaxationem factam ab eo, qui eam tulit, vel à superiore eius. Verùm rem ipsam amplius explicare debemus, & licèt pateat ferè ex dictis quid dicendum sit, tamen breuiter res est absoluenda. Dicebamus suspensionem ferri posse dupliciter. Vno modo per modum pœnæ, Alio modo per modum censuræ, seu pro auferenda contumacia. Suspensio per modum pœnæ cum feratur ad certum tempus, vt supra diximus, quia in hoc differt à degradatione, & depositione, est regula generalis, duobus modis tolli. Vno modo sine absolutione; quando s. tempus, pro quo lata est, finitur. Alio modo per absolutionem. Quod primo modo tollatur, est sententia præsertim Abbatis, & Innocentij & Aliorum quoq; in cap. *Cum bona* de ætate, & qualitate. ac Summistarum omnium. Et ratio est; quia suspensio non est priuatio officij, vel beneficij, sed prohibitio, seu impedimentum vsus officij, & beneficij, ideò ablato impedimento, statim potest exire in actum suum, & exercere officium, & fructos beneficij recipere. Quod autem finito tempore præscripto in sententia auferatur hoc impedimentum, probatur; quia sententia non obligat amplius, quam sit intentio iudicis, vel iuris, quæ determinatis verbis significatur.

Quando incipiat tempus suspensionis, & terminetur.

49 Dubium est autem quando tempus suspensionis incipiat, & quando terminetur. Et quidam quantum ad temporis inceptionem, est communis sententia incipere ab eo puncto, ex quo sententia lata est, si feratur à iudice; & a tempore, quò delictum commissum est, si est a iure. Et ratio est, quia sententia censuræ secum affert executionem, cap. *Pastoralis. § verum.* de Appellationibus. Atque hoc verum est quoque si eodem tempore alia simili suspensione suspendatur; potest enim simul pluribus suspensionibus suspendi, & ligari; quia de vnaquaq; est eadem ratio, quod statim habeat executionem. Terminatur verò cum tempus præscriptum continuatum completur omnino, quod tempus debet computari secundum computationem communem temporis in contractibus humanis vsitatam; vt si suspensio sit per sex menses, debent computari menses currentes vsq; ad diem vltimum mensis 6. currentis completum: Quia suspēsio est prohibitio, ideò prohibet, & se extendit ad totum illud tēpus completum, quod significat. Atq; si interrumpat tempus præfixum, non seruando suspensionem per aliquod tempus, non tenetur illud repetere, sicut interrumpens ieiunium quadragesimale, non tenetur extrà tempus Quadragesimæ, & alijs diebus ieiunare. Finitur ergo tempore illo præscripto terminato; in eo tamen tempore, quo illam violauit, si erat suspensio ab ordine, factus est irregularis; si verò est alterius speciei, peccauit mortaliter, & si fuit suspensio à beneficio, & eo tempore accepit fructus, tenetur ad restitutionem tanquam rei alienæ malè acceptæ.

50 Secūdo modo tollitur per absolutionem, quandoque enim contingit, quod antequam tempus suspensionis finiatur, per aliquam causam rationabilem congruum sit sic suspensum ab ipsa suspensione liberate;

re; in hoc casu non potest auferri, nisi per absolutionem, atque hæc absolutio ab eo tantùm fieri potest, qui illam tulit, vt si est à iure sollitur per absolutionē illius, qui fecit canonem, vel ab eius superiore; si est ab homine sollitur ab eo, qui sententiam illam tulit, vel ab eius superiore. Dubium verò est, an quando est à iure, & legislator eam sibi non reseruat, quilibet potens absoluere à peccatis, possit absoluere ab ea, sicut potest absoluere ab excommunicatione non reseruata ex cap. *Nuper*. de sent. excom. Respondetur non esse parem rationem de excommunicatione, & suspensione; quia excommunicatio est maius vinculum, & pęna, & magis periculosa, quam suspensio. Præterea excommunicatio non fertur ad determinatum tempus, sed quo ad resipiscat, ideò cōgruum est, vt à quocunque possit absolui; non sic de suspensione lata in pęnam, quia non est periculosa, & est ad certum tempus determinata à latore ipsius.

51 Eadem ratione dicendum est in suspensionibus non solum latis, sed ferendis pro aliquo crimine secundum ius præscribens certum tempus, Episcopū non posse dispensare super illud tempus. e. g. si lex præcipiat imponi suspensionem ad annum pro aliquo delicto, Episcopus non poterit illud tempus minuere eam imponendo; quia inferior non potest dispensare legem superioris, nec pęnam à lege impositam mutare. Si verò lex non præscribat tempus, sed solum illi delicto imponat pœnam suspensionis indefinitè, poterit Episcopus, & iudex ad certum tempus eam limitare, & deinde etiam antè illud tempus completum ab ea absoluere: quia hoc non est dispensare super legem superioris, sed dispensare super propriam sententiam. Nunc autem ex Priuilegio Concilij Tridentini, sess. 24. cap. 6. de Reformatione, possunt Episcopi dispensare, & absoluere ab omni suspensione occulta, & non deducta ad forum contentiosum.

Quid est Conc. Trid. in hoc sit innouatum.

De suspensionis absolutione latę ob contumaciam.

52 Loquendo de suspensione per modum censuræ, seu latam ob contumaciam, certum est posse tolli per absolutionem, etiam stante contumacia, licèt hoc fieri non debeat, quia vergit in detrimentum boni publici, scilicet in contemptum Censuræ. cap. *Venerabilibus*. §. *Vbi autem*. cum glosa de senten. excom. In casu tamen posset expedire ob negotij qualitatem absoluere suspensum; & tunc etiam licitè fieret absolutio ab illa: potest autem solum ab eo tolli, qui eam tulit, vel ab eius superiore si est lata ab homine; si verò est à iure, solum ab eo potest tolli, qui condidit canonem, vel ab eius superiore, si illum habeat; atque huius sententiæ est Scotus, vt vidimus.

An quando suspensio a iure nulli est reseruata, possit Episcopus ab illa absoluere.

53 Verùm est hic inter Doctores dissensio: quia Aliqui tenent quando suspensio est à iure, & nulli est reseruata, Episcopum ab illa posse absoluere, innixi cap. *Nuper*. de senten. excom. in quo dicitur, quod cum conditor canonis excommunicationem sibi nō reseruauit, videtur licentiam alijs eam relaxandi facere; atque hoc extendunt quoque ad suspensionē nulli reseruatam, vt glosa in cap. *Cupientes*. §. *Cæterum*. verbo *suspensos*. de senten. excomm. in 6. & multi Alij quos adducit, & sequitur Nauarrus cap. 27. nu. 162. Alij negant vt Suarez disput. 29. sect. 2. no. 3. & sequētibus satis probat, præsertim quia non est par ratio de excommunicatione, & suspensione, quia absolutio ab excommunicatione est multò magis necessaria ad salutem animæ, quam à suspensione, quia excommunicatio priuat suffragijs, & receptione sacramentorum; suspensio verò à sola actiua administratione, quę non est necessaria simpliciter ipsi suspenso ad salutem.

Solutio.

54 Hic est distinguendum de absolutione à suspensione durante contumacia. Vel de absolutione à suspensione cessante contumacia. Primo modo videtur vera hæc secunda opinio; quia re vera in capit. *Nuper*. non fit sermo de suspensione, sed de excommunicatione; velle verò eam extendere ad suspensionem, videtur esse sine fundamento; cum censuræ sint longè diuersæ rationis, vt dictum est. Et confirmatur; quia si fieri deberet extensio, assereie deberent posse absolui nedum ab Episcopo, sed à quouis sacerdote habente potestatem absoluendi à peccatis: quia in capitulo illo, absolutio ab excommunicatione dicitur concedi omni simplici Sacerdoti. Loquendo verò de suspensione cessante contumacia, est etiam contentio, asserentibus aliquibus nullam esse necessariam absolutionem, sed ipsam cessare sinè vlla absolutione, quia talis suspensio est veluti conditionata, scilicet donec resipiscat; adimpleta autem conditione cessat. Sicuti si quis suspenderetur à beneficio sub hac forma, *quamdiu durauerit fabrica huius templi*. Finita fabrica absq; alia absolutione posset percipere fructus. Atque hanc sententiam tenet Couaruuias in Epitom. 4. Decis. 2. p. cap. 6 in principio nu. 15. & 16. & Alij ab eo citati. Alij verò sustinent necessariam esse absolutionem etiā ablata contumacia, quos adducit, & sequitur Suarez, eadem disput. num. 6. longa disputatione, & multis rationibus. Atque hæc sententia mihi quoque probatur. In primis est Scoti, qui non agnoscit alium modum auferendi hanc suspensionem quatenus est censura. Deinde, quia etiam excommunicatio includit hanc conditionem implicitè donec resipiscas; Diximus enim supra eam ferri solum ob contumaciam. Ad propositum, si illa particula est veluti conditio, qua adimpleta cesset censura, ergo ablata contumacia, excommunicatio tolletur sine absolutione, quod est absurdum. Afferuntur aliquæ responsiones, sed eas optimè reijcit Suarez, quas non oportet repetere. Et confirmatur in proposito, quia si illa opinio esset vera, sequeretur nunquam esse ferendam absolutionem à suspensione regulariter, & per se loquendo; hoc autem est absurdum, vt patet ex praxi continua; ergo. Consequentia autem probatur, quia non est absoluendus suspensus antè ablationem contumaciæ regulariter, & licitè loquendo. Modo si etiam post ablatam contumaciam non est absoluendus, sequitur nunquam esse absoluendum.

55 Est ergo dicendum, necessariam esse absolutionem ablata contumacia; hoc autem supposito iuxta dicta superius, de iure videtur absolutio suspensionis à iure non reseruata, ab eo solum tolli posse, qui eam tulit, seu à conditore canonis, & consequenter non posse tolli ab Episcopo; Tamen quia sententia communis est in oppositum, & consuetudo est altera lex, est dicendum, Episcopum ab illis absoluere posse, vt tandem ipsemet Suarez quoque concludit.

56 Quantum ad formam absolutionis, nulla est præscripta certa forma verborum, sed sufficiunt verba, quæ significent solutionem à vinculo illo suspensionis. Vsitata autem forma est hæc vt colligitur ex Summistis. *ego te absoluo à vinculo suspensionis in quā incurristi, & restituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis*, vel *ad tuum beneficium*. Non tamen omnia ista verba sunt necessaria, sed illa solū *absoluo te à vinculo suspensionis*, vel *à suspensione*. Quia cum illud verbum à vinculo suspensionis, vel à suspensione, sit verbum generale includit omnes species suspensionis; & ideo licèt sit suspensus ab vnaquaque specie suspensionis, vt ab officio, non à beneficio, non est opus specificare speciem suspensionis, quia in illo generali nomine comprehenditur, & sufficit quod intentio absoluētis determinetur ad absoluendum ab illa suspēsione, quam incurrit, & respectu cuius eget absolutione. Sicut in absolutione a peccatis non oportet ponere specialia peccata, à quibus absoluit, sed sufficit absolutio

De forma absolutionis.

lutio

lutio in generali, *absoluo te à peccatis tuis*, reliqua adducuntur maioris claritatis gratia.

De solemnitate absolutionis.

57 Quantum ad solemnitatem. Ab Ecclesia nulla solemnitas est instituta, quæ ex præcepio seruanda sit in absoluendo à suspensione; quia de hac solemnitate in iure nihil reperitur, neque ex vsu communi aliqua est in vsu. Nauarrus tamen in Manuali cap. 27. num. 161. requirit, iuramentum præstandum esse ab eo, qui absoluitur de parendo, aut satisfaciendo; & fundatur in cap. *Super eo & cap. Venerabili*. de sent. excom. Verùm hoc procedere videtur quando quis absoluitur à suspensione, vel excommunicatione permanente adhuc contumacia, seu nondum facta satisfactione, sed habetur tantum promissio de satisfaciendo, & auferenda contumacia; tunc enim non debet absolui, nisi dato iuramento de satisfaciendo, & parendo ecclesiæ; & hoc modo videntur loqui illa duo cap. allegata; At loquendo de absolutione à suspensione, vel excommunicatione; iam ablata contumacia, & facta satisfactione, non video cur exigendum sit iuramentum de obediendo, & satisfaciendo, cum iam sit præstita obedientia, & facta satisfactio.

An absolutio possit ab senti, nolenti, &c.

58 An verò absolutio possit dari absenti, ignoranti, inuito, dicendum est sicut diximus supra de absolutione ab excommunicatione. Similiter an possit absolui ab vna suspensione, & non ab alia, si pluribus sit ligatus, eodem modo dicendum, quo diximus de excommunicato pluribus excommunicationibus; Considerare enim debet absoluens, an ab vna tantùm absoluat, non ab alia, vel an ab omnibus.

De differentia inter suspensionē, degradationem, & depositionem.

De differentia suspensionis à depositione, & de gradatione diximus supra agendo de his duabus pœnis canonicis.

quæ, et quot sint in iure suspēsiones inuenire lōgum est.

Scotus de quatuor tātum facit mentionē.

59 Quæ autem, & quot sint suspensiones à iure lōgum esset recensere. Scotus facit mentionem tantùm de quatuor suspensionibus, scilicet de suspensione lata contra iudicem ecclesiasticum, qui contra iustitiā, & contra conscientiam in grauamen partis in iudicio aliquid fecerit per sordes, vel per gratiam, quæ est suspensio ab officio ad annum; & si in illo tempore se ingesserit, fit irregularis, quæ habetur cap. *cum æterni*. de sententia, & re iudicata in 6. Secunda suspensio est contra iudicem in excommunicatione, suspensione, & interdicto ferrendo, cum illam fert in scriptis, nec causam conscribit, nec requisitus exemplum sententiæ tradit. Quæ habetur cap. *medicinalis*. de sentent. excommun. in 6. Tertia est contra eum, qui suscipit ordines sacros, id est maiores scienter ab eo Episcopo, qui renunciauit loco, & dignitate Episcopatus; est. n. suspensus ab officio, quæ habetur cap. *requisiuit*. de ordinatis ab Episcopo, qui renunciauit. Quarta suspensio est de ordinato simoniacè scienter, quæ per plura Capitula in titulo de simonia habetur, præsertim cap. *per tuas*.

Quot sint suspēsiones à iure, colligitur à Sūmistis.

60 Plures aliæ suspensiones adducuntur a Summistis verbo *suspensio*. Syluester num. 6. enumerat 40. suspensiones in corpore iuris latas. Angelus eodem verbo enumerat 37. Nauarrus in Man. cap. 27. num. 154. & sequentibus, Suarez fusius disp. 31. per sex sectiones, & Alij, apud quos poterunt videri.

DI-

DISPVTATIO SEPTIMA.

VTRVM POENA CANONICA IMPEDIAT à susceptione, & collatione Ordinum.

Proposita difficultas breuiter explicatur. Caput Vnicum.

Pœnæ canonicè non prohibent simpliciter à susceptione ordinum, sed ne licitè.

HAec quæstio ex dictis in tota hac materia de pœnis Canonicis patet, & Scotus eã pertractans diuisit illã in duos articulos. In primo explicauit quæ, & quales sunt pœnæ canonicæ, de quib. per has disputationes disseruimus. In secũdo aũt articulo declarat quomodo excludant ab ordinibus, quod est id, qđ in præsenti disputatione tractatur. Et quia iam sæpius superius hoc explicatum est, breuiter est dicendum cum Scoto, & omnibus, quod prædictæ pœnæ non prohibent à collatione, vel susceptione ordinum de facto, & simpliciter; Vndè licet Episcopus sit his ligatus, tamen si attentet facit, & ordines confecti, & similiter qui suscipit, licet sit eisdem pœnis ligatus, tamen suscipit ordines. Prohibent autem de iure, & licitè ordines conferre, & eos recipere; idest licet ordinatio actu teneat, tamen peccant mortaliter & conferentes, & suscipientes. Quas autem pœnas prædictarum incurrant, & quomodo iam dictũ est explicando prædictas pœnas; præsertim explicando pœnam irregularitatis. Hæc assertio habet duas partes. Prima est, quod istæ non impediunt de facto, nec simpliciter collationem, & susceptionem ordinum. Secunda, quod impediunt, ne ritè, & licitè collatio, & susceptio fiat. Ratio primæ partis est, quia istæ pœnæ non possunt impedire vim Sacramenti ordinis; ideò cum adesse possint omnia requisita ad Sacramentum ordinis cum illis pœnis; s. minister habens authoritatẽ ordinis; nimirum Episcopus ritè ordinatus; materia, s. subiectum aptum; & intentio ministri, & suscipientis, quæ sunt ea, quæ ad perfectionem Sacramenti requiruntur; quodlibet. n. sacramentum tribus perficitur, s. materia, & forma, & ministro cum debita intentione, sequitur Sacramentum posse perfici, & consequenter habere suum effectum inseparabilem, qui est impressio characteris, & collatio gratiæ. Duplex est enim effectus sacramentorum irreiterabilium; s. impræssio characteris, & collatio gratiæ. Collatio autem gratiæ non est effectus inseparabilis, sed per positionem alicuius peccati potest impediri; effectus autẽ characteris nequaquam. vt diximus in disp. an in Baptismo imprimatur character. Atque hoc totum probatur; quia pœnæ Canonicæ fundantur in potestate iurisdictionis, a qua habent esse; potestas autem ordinis, & iurisdictionis diuersæ sunt, & potestas iurisdictionis non potest impedire potestatem ordinis, quia hæc est excellentior, & immediatè pendens à Deo authore sacramentorum; potestas verò iurisdictionis est immediatè ab ecclesia, à Deo verò mediante ecclesia.

Prima pars probatur.

Secũda pars probatur.

2 Ratio secundæ partis. s. quod istæ pœnæ impediãt, ne licitè & rectè suscipiatur ordo sacramenti, est; quia ecclesia habet potestatem ordinandi, siue eligendi, & deputandi ministros; ideò potest eos repellere, qui sibi per aliquem defectum non placent, & decernere suos ministros debere habere certas conditiones, quibus qui carent, illicitè ad hoc ministerium sacrum accedant. Hoc totum fundatur in hoc, quod Summo Pontifici collata est Summa potestas iurisdictionis in Petro. *Pasce oues meas.* Ioan. vltimo. Et confirmatur à Scoto ex sacra scriptura. Nam prima ad Timoteum 3. docet Paulus quales debent esse ministri Ecclesiæ, & primò de Episcupo. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. oportet autem Episcopum irreprahensibilem esse, vnius vxoris virum, &c.* & paulo infra loquens de Diacono inquit. *Diaconus similiter pudicos, non bilingues, non multo vino seruientes,* & infra. *& hi autem probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes,* ergo cum habent crimina, possunt deponi, & priuari ministerio, & officio suo ecclesiastico.

An Episcopus degradatus possit conferre ordines validè.

3 Dubitat verò Scotus, an Episcopus degradatus possit ordines validè conferre: nam quod non possit licitè clarum est, Et videtur esse problematicus, & tamen certum est, ordinatum ab Episcopo ritè ordinato, sed deindè degradato, verè, & simpliciter ordines conferri. Ratio Scotus hoc dicit propter illorum opinionem, qui tenent Episcopatum non esse ordinẽ distinctum à Præsbyteratu, vt vidimus supra agendo de ordine Episcopali, & de numero sacrorum ordinum. Verum quia Scotus ibi sustinuit cum vera sententia, quod Episcopatus sit ordo distinctus à Sacerdotio, consequenter est dicendum imprimere characterem, & eius potestatem ordinis esse inamissibilem: neque per degradationem auferri, & ideò verè, & realiter ordines conferre, si attentet; peccare tamen mortaliter, quia ab ecclesia est prohibitus.

Solutio.

Rõnes adductæ à Scoto soluuntur.

Prima rõ.

4 Per distinctionem allatã soluuntur rationes principales adductæ à Scoto, & ab alijs. Nam aliquæ adducuntur ad probandum, quod pœnæ canonicæ adductæ non impediant susceptionem ordinis sacri. Prima est à simili excommunicatus, & irregularis si attẽtet conficere sacramentum eucharistiæ, conficit, ergo à simili licet Episcopus sit excommunicatus, & c. poterit ordinare, & ordinatio tenebit, si habet intentionem faciendi quod facit ecclesia, & suscipiens intendit ordinari. Secundò irregularis non excluditur à perceptione sacramentorum aliorum, vt à Sacramento pœnitentiæ; ergo neque ab ordinis susceptione. Tertiò Hæresis, non excludit ab ordine sacro 1. q. 1. cap. *quod quidem*. ergo Respondetur enim ad primam quod cõcludit Episcopum excommunicatum & c. conferre ordines de facto, & realiter: at non cõferre licitè, sed peccare mortaliter, sustinendo, vt verè sustinendum est, quod Episcopatus sit ordo diuersus à Sacerdotio, & quod character eius sit indelebilis.

Secũda rõ.

Tertia rõ.

Solutio.

Ad secũdũ

6 Ad secundum non est par ratio de Sacramento ordinis, & alijs sacramẽtis, quæ includunt aliquid excellentiæ. Nam sacramentum pœnitentiæ est sacramentum generale, & ideò nullus ab eo excluditur, nec de facto, nec de iure. Vndè quibuscumque censuris, & pœnis ligatus cum pœnitet, & recedit à contumacia, & à peccato mortali, & de facto, & de iure, i. simpliciter, & licitè, ac meritoriè potest illud suscipere. Alia vero sacramenta, sicut est ordo, non est sacramentum necessitatis, ideò non est inconueniens, quod propter delictum hoc exigẽs quis arceatur ab illo, & hoc est quod fit per huiusmodi censuras.

Ad tertiũ.

7 Ad tertium diximus supra agendo de irregularitate cap. 4. per hæresim incurri irregularitatem, ac proinde

inde

DISPVTATIO SEXTA.

De Suspensione.

Quid, & quotuplex sit Suspensio. *Caput Primum.*

1 Sexta pœna canonica secundum ordinem Scoti est suspensio, de qua Scotus vltimo loco in illa q. 1. dist. 25. agit. Circa hanc pœnam canonicam de more tria faciemus. Primò explicabimus quid sit suspensio, & quot eius species. Secundò explicabimus eius effectus. Tertiò causas ipsam ferrendi, & tollendi.

Primo loco ergo videndum est quęnam sit diffinitio vera suspensionis. Pro cuius intelligentia est notandum, quod licèt hoc nomen suspensio multiplicem habeat significationem, tamen in proposito accipitur pro quadam specie censuræ, seu pęnæ ecclesiasticæ. De hac suspensione autem variæ afferuntur diffinitiones, sed ijs ommissis hæ potiores videntur. Nauarus in Man. cap. 27. no. 151. sic eam diffinit. *Suspensio est censura, qua alicui personæ ecclesiasticę prohibetur exercitium sui officij in totũ, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem ob suam culpam à Iudice, vel à lege.* Franciscus Suarez disp. 25. sect. 1. affert istam. *Suspensio est censura ecclesiastica, qua minister Ecclesiæ impeditur, ne functiones ecclesiasticas, exerceat, aliquaue ecclesiastica potestate vtatur.* Scotus verò loco citato affert istam. *Suspensio est prohibitio ab aliquo alias conueniẽte, & hoc ad tempus.* omnes istæ diffinitiones conueniunt in re, licèt vna plura addat, quàm alia. Nam omnes conueniunt, quod suspensio est censura, seu pęna canonica: hoc enim supponit quoque Scotus, cum dixerit, se esse pęnas canonicas, & inter illas enumeret suspensionem. Prima differentia essentialis est, *prohibens ab aliquo alias conueniente.* Hanc differentiam explicat Nauarus dicendo, quod prohibet personam ecclesiasticam ab exercitio sui officij, sed hæc declaratio nõ sufficit; quia suspensio prohibet etiam à beneficio, vt videbimus. Suarez verò addit, per ipsam prohiberi personam ecclesiasticam nedum à functionibus ecclesiasticis, sed ne aliqua potestate ecclesiastica vtatur, sed neque hoc sufficit: quia suspensio à beneficio est prohibitio etiam receptionis fructuum, quod est quid amplius; Et suspensio ab ingressu Ecclesiæ non videtur esse prohibitio aliqua officij ecclesiastici, nec potestatis. Melius ergo explicatur dicendo, quod suspensio in communi sit pęna canonica, seu censura ecclesiastica prohibens ab aliquo alias conueniente.

Diffinitio Nauari.
Diffinitio Suarez.
Diffinitio Scoti.
Prima differentia.

2 Altera differentia essentialis est. *Ad tempus*, per hanc differentiam dicit Scotus suspensionẽ specialiter differre ab alijs cẽsuris, & pęnis. Cæterùm hoc videtur falsum: quia omnes cẽsuræ sunt medicinæ; vt patet cap. *medicinalis*, de sent. excomm. in 6. suspensio autem est censura ex eod. cap. & c. *quærenti*, de verborũ significatione; ergo non potest præscribi certum tempus, sed semper includit illam conditionem *donec resipiscas, vel satisfacias*. Vnde Suarez disp. illa 25. sect. 1. distinguit, quod duplex est suspensio. Alia est pęna, Alia est censura. Illa quæ est pęna datur ad certum tempus; quia infertur propter culpam aliquam tanquam pęna eius, & quantò culpa est grauior, tantò diuturnior erit suspensio, & finito termino præfixo suspensionis, ipsa per se absque absolutione aliqua definit esse, atque per hoc distinguitur à depositione, quæ est perpetua absque spe restitutionis; sed suspensio, quæ est censura, non habet præfixum terminum aliquem, sed durat donec durat contumacia, & donec nõ tollatur ab habente potestatem.

Secunda differentia.
Obiectio contra Scotum.

3 Verùm hæc ratio non infirmat assertionem Scoti: Quia cum Scotus dicit, quod suspensio est prohibitio ad tempus, non vult dicere, quod suspensio quatenus est censura feratur ad determinatum tempus: quia clarum est, quod fertur ad tollendum contumaciam, sicut ipse supra dixerat de excommunicatione, ideo potest durare quo ad durat cõtumacia, quæ cum sit incerta, incertum etiam est tempus, quo suspensio durare debet. sed pro tanto dicit, suspensionem esse prohibitionem ad tempus, quia suspẽsio ex vi nominis, & ex natura sua est prohibitio non perpetua, sed temporalis: quod enim suspenditur, ab aliquo officio, vel beneficio non priuatur omnino illo, sed remanet spes restitutionis. In alijs verò censuris, vt sunt excõmunicatio, & interdictum, & alijs pœnis canonicis, vt est irregularitas, depositio, degradatio, & infamia, ex vi nominis, & natura censurę non insinuatur spes restitutionis, sed solum priuatio eorum bonorum, quibus priuant abstrahendo à perpetuitate prohibitionis, & spe restitutionis, licèt in censuris illis duabus in quantum sunt institutę ab Ecclesia includatur spes restitutionis, quia sunt ordinatæ vt medicinę ad tollendum contumaciam, qua habita tolluntur. Atque hæc videtur aptior differentia inter hanc censuram, & pęnam, & alias censuras, & pęnas. Nam aliæ differentiæ, quæ assignantur inter illas, non omnino seiungunt illas ab inuicem. Nam licèt differat ab excommunicatione, & interdicto per hoc, quod suspensio propriè fertur in clericos: excommunicatio verò, & interdictum in clericos, & laicos, quia excommunicatio includit totum quod suspensio, suspensio autem solum aliqua, & se habet vt includens, & inclusum, tamen istæ differentiæ potius sumuntur ab effectibus censurarũ, quã ab essentiali, & intrinseca ratione cuiuslibet censuræ.

Defenditur Scotus.

4 Altera particula, quã ponit Nauarus *in partem, vel totum*, pertinet ad significandũ species suspensionis: quia alia est totalis, alia partialis, vt videbimus, illa vero *ob suã culpam* subintelligitur, quia censura non ponitur nisi ob contumaciam. Altera particula *à Iudice, vel lege* indicat aliam diuisionem suspẽsionis in alias duas species, scilicet ab homine, vel à Iudice, de quibus infra.

Aliæ particulæ à Nauaro positæ expenduntur.

5 Quantum ad species suspensionis multa dicuntur à Canonistis, & variæ diuisiones afferuntur, quæ reijciuntur communiter à Recentioribus, vt est videre apud Nauarum cap. 27. num. 152. & sequentibus, & apud Suarez vbi supra. Tres ergo solum afferuntur species suspensionis à Scoto. Prima est suspensio ab officio; secũda est suspensio à beneficio. Tertia est suspensio ab ingressu Ecclesiæ. sed hanc suspensionem alij ponunt sub interdicto, vt Nauarus in Manuali cap. 25. num. 75. Suarez disput. 35. sect. 4 & Alij ab eis citati, sed de hac re infra agemus. Alij adducunt aliam speciem suspensionis, quæ est suspensio simul ab officio, & beneficio, sed Scotus hanc omisit, quia nihil aliud est, nisi aggregatum ex vtraque suspensione. Numeratur tamen vt tertia species, quia vtraq. simul habet plures effectus, quam suspensio ab officio sola, & suspensio à beneficio sola, est enim veluti suspensio ipsa tota, & in se, quæ est censura ecclesiastica. Vnde cum in iure fit mentio de suspẽsione absolute sine declaratione ab officio, vel à beneficio, intelligitur de suspensione ipsa completa, & in se, quæ complectitur ambas illas suspẽsiones, scilicet ab officio, & beneficio, vt in cap. *tuorum*, de priuilegijs, & in Clementina 1. de decimis, & cap. *sane*, 2. de officio delegati. De suspẽsione verò ab officio solum habetur in cap. *quia Pontificali*, de officio delegati in 6. & in Clementina 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis. De suspensione à beneficio solum habetur cap. *nihil*, de electione, & in Clementina 1. de vita, & honestate clericorum cap. 2.

De speciebus suspensionis.
Opinio Scoti.

6 Cæterùm hic est difficultas, si suspensio ab ingressu Ecclesiæ est species suspensionis, nam si sit species suspensionis: ergo cum aliquis absolutè suspenditur, intelligitur esse suspensus nedum ab officio, & beneficio totaliter, sed etiam ab ingressu Ecclesiæ: Tamen communior sententia

An suspẽsio ab ingressu Ecclesiæ sit species suspẽsionis.

tia videtur hoc negare: quia ponūt eam sub interdicto. Respondetur in iure suspensio ab ingressu ecclesiæ fertur sub nomine suspensionis, vt patet capit. *is*, *cui* §. 2. de sent. excomm. in 6. Et cap. vltimo de officio ordinarij, hæc suspensio ab ingressu ecclesiæ enumeratur cum alijs duabus speciebus suspēsionis ab officio, & beneficio. Nam verba textus sunt ista. *Alioquin Episcopi, & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ, cæteri vero ab officio, & beneficio tamdiu eo ipso nouerint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis.* Quantum ad rem etiam habet effectum suspensionis, non omnem, sed aliquem: quia etiam ex confessione Suarez vbi supra, & aliorum, qui tenent suspensionē esse speciem interdicti, suspensio ab ingressu ecclesiæ reducitur ad interdictum personale, & priuat participatione actiua diuinorum, non vbique, sed in Ecclesia, à cuius ingressu est suspensus: hoc autem est idem quod suspensio ab officio ecclesiastico. Sed hęc disputatio est parui momenti, an sit species interdicti, vel suspensionis: quia in iure fertur modò sub nomine suspensionis, modò sub nomine interdicti; sufficit vt sciamus quis sit eius effectus, quod pertinet ad rem. Vnde ad propositum cum suspensio ab ingressu Ecclesiæ habeat aliquam specialitatem, scilicet quod non priuat suspensum ab omni officio suo, sed solum in ecclesia, a cuius ingressu prohibetur, non videtur comprehendi sub suspensione quando absolute profertur: quia suspensio videtur communiter intelligi ab officio, & beneficio solum; suspensio autem ab ingressu ecclesiæ habet quid amplius, quia priuat sepultura ecclesiastica, & est communis Clericis, & Laicis, ideo nisi specificetur non videtur comprehendi sub suspensione. Scotus autem non videtur eam ponere sub suspensione modo rigoroso, sed communiter: quia sub nomine suspensionis in iure fertur. Ex his iure reijciūtur opiniones illorum, qui dicunt peccatum mortale excomm. maiorem, & minorem, irregularitatem, depositionē, & degradationem esse species suspensionis; patet enim peccatum mortale non esse pęnam Canonicam: quia non est impedimentum inductum a iure humano, sed diuino. Reliqua verò sunt pœnę distinctæ a suspensione, vt ex dictis patet.

Suspensio à iure, & ab homine.

7 Diuiditur deinde a Scoto, & communiter ab omnibus suspensio in communi quatenus has tres species complectitur in duo genera. Alia enim est suspensio ab homine, & alia a iure, sicut diximus de excommunicatione. Rursus suspensio in communi potest esse integra, seu totalis, & non integra, seu partialis; totalis si suspendatur ab omnibus actibus pertinentibus ad officium; vt si aliquis suspendatur ab ordine, & a iurisdictione. Vel partialis, vt suspensio ab ordine, non à iurisdictione; Vel a iurisdictione, non ab ordine; Et huiusmodi aliæ multæ possunt esse suspensiones partiales, secundum quod quis suspenditur ab vno actu officij, nō ab alio. Idem dicendum de suspensione a beneficio, & de suspensione vtraque, potest enim comprehendere suspensionem ab officio quò ad aliquos actus, & suspensionem a beneficio similiter quò ad aliquid, non totaliter, quia est sita in potestate iudicis, vel legislatoris illam ferentis.

Suspensio totalis, & partialis.

De suspensione ab officio.

8 Cum autem tres sint species suspensionis, scilicet ab officio, & beneficio, ex quibus vt dictum est tertia coalescat, & tertia quæ est suspensio ab ingressu ecclesiæ, oportat eas in speciali declarare. Incipiamus ergo a suspensione ab officio, & quia suspensio ab officio potest esse totalis, & partialis, obseruandum est, quod enim fertur suspensio ab officio absolutè, intelligitur esse suspensionem totalem, videlicet ab omni vsu ordinis, & iurisdictionis, & muneris ecclesiastici. Ratio est, quia qui priuat, & negat genus, priuat, & negat omnes, & singulas species illius generis. Quæ est sententia communis, & patet ex vi verborum; ponderanda tamen sunt verba, quia ex illis, & circumstantijs potest innotescere, an sit totalis, vel partialis.

Suspendit à loco.

9 Suspendit etiam in omni loco si feratur absolutè absque determinatione loci particularis; Vndè sic suspensus ab officio absolutè, in omni loco, etiam extra diocesem sui Episcopi est suspensus, quia sicuti excommunicatus in vno Episcopatu est excommunicatus vbique, ita suspensus ab officio absolutè est suspensus vbique propter rationes adductas in materia de excommunicatione. Cum vero in suspensione determinatur locus vt in Extrauaganti *Ambitiosæ*, in qua suspenditur à tali ecclesia, & iudices, & Prelati solent suspendere aliquem, ne in tali ecclesia celebret, vel concionem habeat; tunc extra illam ecclesiam, vel locum, officium suum ecclesiasticum potest exercere, si aliud non obsistat.

Suspendit per tempus.

10 Similiter si feratur sinè determinatione temporis, pro quolibet tempore durat donec reuocetur, seu tollatur. Si verò limitetur ad certum tempus, erit partialis, & finito tempore cessabit sinè aliqua absolutione, vt ait glosa in caput *Sacro*, de sent. excom. Talis enim suspensio est pęna re vera, non censura, vt supra intelligimus, ideo illa soluta nulla manet obligatio.

Pęna violātis suspensionem.

11 Pęna autem violationis, seu non obseruantiæ suspensionis est in primis pęna peccati mortalis; quia est transgressio præcepti ecclesiæ, seu superioris grauis, quæ est peccatum mortale; & cooperantes cum sic suspenso in actu, & vsu malo officij sui similiter peccant mortaliter: quia cooperantur alteri in peccato mortali, quod est de se peccatum mortale; Tamen illi cooperantes nullam aliam pęnam incurrunt: quia in iure nulla talis pœna est illorum transgressioni imposita. Secundò sic suspensus fit irregularis, vt habetur cap. 1. de sentent. excom. eodem 6. §. 3. Intelligitur autem de violatione suspensionis quoad exercitium ordinum sacrorum, vt diximus in materia de irregularitate: Acta tamen ab ipso tenent, & sunt valida in quantū sunt actus ordinis: quia vt dictum est aliàs, actus sacramentorum per censuras non possunt impediri. Violatione autem suspensionis quò ad potestatem iurisdictionis, nimirum exercendo aliquem actum potestatis iurisdictionis, à qua est suspensus, non fit irregularis: Quia in iure non reperitur tali transgressioni impositam esse irregularitatem.

An suspensio ab officio includat suspensionem à beneficio.

12 Est autem dubium, an hæc suspensio vlterius habeat aliquam pęnam annexam, vt puta priuationē beneficij, vel saltem impediat consecutionem beneficij alicuius, dum quis ligatus est suspensione, vel aliquam aliam pęnam, vt priuationem alicuius actus sacri, vel non sacri, seu secularis. Respondetur certum esse suspensionem ab officio non includere suspensionem à beneficio illo, quod ille, qui est suspensus possidet. Quia in iure istæ sunt species diuersæ, & vna non includit alteram. Neque in iure habetur, quod suspensio ab officio, se extendat ad suspensionem à beneficio.

13 Est autem grauis dubitatio, an suspensus ab officio sit priuatus fructibus beneficij; quia beneficium datur propter officium cap. vltimo de Rescriptis, in 6 & accessorium sequitur principale; officium autem est principale, fructus beneficij sunt quid accessorium. ergo. De hac re multa tractant Doctores in Clementina *Cupientes.* de pęnis & in cap. *Apostolus* de excepi. & Syluester verbo *suspensio.* num. 5 & Recentiores. Sed communior opinio, quam sequuntur Nauarrus cap. 27. num. 160. ex Abbate, & alijs in prædicta Clementina est, quod quando suspensio fertur præcisè ab officio, non includit priuationem fructuum. Ratio est, quia vt diximus istæ sunt duæ species suspensionis distinctæ, quarum vna alteram non includit, vt patet ex iuribus superius, assignatis, quibus addi potest caput

Solutio.

iuter, de purgatione canonica, in quo fit sermo de his duabus suspensionibus tanquam de suspensionibus diuersis; Et suspensio à beneficio additur supra suspensionem ab officio, ergo vna non includit aliam. Cum autem suspensio ab officio non includat suspensionem à beneficio, neq; consequenter includit priuationem fructuum beneficij: quia illi sequuntur beneficium, & consequenter sunt illius, cuius est beneficiũ. Et per hæc patet ad argumentum in oppositum factũ: quia concluderet si priuaretur beneficio, ad quod consequuntur fructus. Beneficium autem datur propter officium priuatum horarum canonicarum à quo suspensus non liberatur propter suspensionem.

Suspẽsio ab officio reddit inhabilem à collatione, & cõsecutione noui beneficij.

14 Quantum verò ad collationem, vel consecutionem noui beneficij dicẽdum est, per suspensionem ab officio illã impediri. Ratio est, quia cum beneficium detur propter officium, repugnat, vt illi detur beneficium, qui priuatus est officio. Vnde non est par ratio de perceptione fructuum beneficij iam obtenti, & de beneficio de nouo obtinẽdo. Nã in primo qui habet beneficiũ, habet iam ius acquisitũ in fructib. à quo per suspensionem non priuatur; At in secundo nullum ius habetur, & nouus titulus confertur, quod repugnat suspenso, vt dictum est. Demum in cap. vltimo de Clerico excommunicato habetur hęc regula, Qui est priuatus aliquo munere actu, est etiam priuatus susceptione eorum, quæ ad illud munus ordinantur; vt colligunt Doctores ibidem.

Suspẽsio nõ priuat alijs actibus sacris, & non sacris.

15 Quantum ad tertium dicendum est, suspensionem ab officio non includere priuationem alicuius alterius actus sacri, vel non sacri; vt puta susceptionis sacramentorum, excepto ordine sacro; (quia hoc ordinatur ad exercendum officium, quo est suspensus) vt puta à susceptione eucharistiæ more laico, ab ingressu ecclesiæ, & similibus; Neq; includit prohibitionem actuum secularium, & temporalium; si quis. n. Clericus sit iudex in causa ciuili, non priuatur per suspensionem actu iudicandi, & sic de alijs actibus secularibus, & temporalibus. Et ratio est, quia suspensio est priuatio actiua officij Clericalis, & directè tendit in Clericos, quos ab officio actiuè priuat, vt ex dictis constat.

De suspensione ab officio partiali assertio vniuersalis.

16 Suspensio ab officio partialis ab ea parte officij tantùm suspendit, quæ per verba indicatur; & ab alijs partibus, quæ necessariò includuntur implicitè in illa parte, à qua suspenditur; ab alijs verò partibus, quæ in illa non includuntur, nequaquam. In hac assertione tria sunt. Primum quod suspensio partialis suspendit ab illa parte officij, quam explicant, & designant verba. Declaratur. Exempli gratia. Aliquis Parochus, vel Episcopus suspenditur ab ordine absolutè sine vlla limitatione. Hic est suspensus solum ab officio, & vsu ordinum omnium; At non est suspensus à iurisdictionis potestate; quia potestas ordinis, & iurisdictionis sunt diuersæ potestates omnino distinctæ, quarum vna non includit alteram; quia vna potest esse sine altera (ex dictis in lib. de Penitentia de his potestatibus, & ex natura rei patet; Quia quandoq; Vicarius laicus in foro contentioso vtitur potestate iurisdictionis. Quod autem respectu sacramenti pœnitentiæ coniunguntur in eodem sacerdote, oritur ex speciali ratione illius sacramenti, vt dixi vbi supra, non autem quia potestas iurisdictionis fundetur in potestate ordinis, & sine illa esse non possit) Ratio est, quia sententia non ligat vltra id, quod verba significant; ijs .n. mens legislatoris significatur. Atq; ex hoc fundamento sequitur, quod suspensus ab ordine, non est suspensus ab actu eligendi si habeat hanc potestatem: quia actus eligendi est actus iurisdictionis, non ordinis. Idem dicendum si quis suspendatur ab aliquo ordine, atq; hoc dicendum de alijs similibus.

Suspẽsus ab vna parte officij est suspensus ab oib. inclusis in illa.

17 Secundum, quod in assertione illa ponitur, est, quod suspensus ab vna parte officij, est suspensus quoque ab omnibus alijs partibus, quæ in illa parte includuntur, etiam implicitè. Declaratur, & probatur. Exempli gratia. Si quis suspendatur ab aliquo ordine particulari, vt puta ab ordine superiori, vt à Sacerdotio, suspenditur quoq; ab inferioribus, vt à diaconatu, & alijs. Ratio est, quia ordo superior includit inferiorem, & inferior subordinatur ad superiorem, vt diaconatus includitur in sacerdotio, & ordinatur ad sacerdotium. Et hac ratione si Episcopus suspenderetur à Sacerdotio, esset etiam suspensus ab ordine Episcopali, Ratio est, quia ordo Episcopalis includit ordinem Sacerdotalem, ideò suspensus à Sacerdotio, cõsequenter intelligitur esse suspensus ab ordine, & functionibus Episcopalibus.

Suspẽsus ab vna parte officij nõ suspẽdit ab ijs quę in illa non includitur.

18 Tertium, quod ponitur in illa assertione, est, quod suspensio ab vna parte officij non suspenditur ab alijs partibus, quæ in illa non includuntur. Declaratur, & probatur, e. g. si quis suspendatur à Diaconatu, non propter hoc suspenditur à Sacerdotio (dato quod sit quoq; Sacerdus.) Ratio est, quia Diaconatus non includit sacerdotium, nec vsus ordinis diaconatus includit vsum ordinis Sacerdotalis, & declaratur in simili. Nam cap. *significauit* de corpore vitiatis. Papa concedit cuidam Presbytero, qui virilia sibi fecit amputari putans se obsequium præstare Deo, vt Sacerdotale munus exercere possit, absq; tamen Altaris ministerio. Hoc autem non aliunde procedit, nisi quia alij actus Sacerdotales, vt baptizare solemniter, & ex officio, penitentiam ministrare, & similium vsus, non includit vsum sacrificij Missæ, à cuius celebratione per exclusionem ab Altari priuatur. Vbi obiter obseruo, Suarez disp. 26. sect. 4. nu. 10. & sequentibus rectè contra Canonistas quosdam sustinere, falsam esse illam regulam, suspensum ab inferiori esse suspensum etiam à superiori ordine, absolutè sumptam; sed veram esse tantùm, quando inferior necessariò connectitur superiori, vt contingit in Episcopatu, in quo necessariò includitur Sacerdotium. Vndè Episcopus suspensus à Sacerdotio, est etiam suspensus ab vsu actuum Episcopalium, vt supra diximus. Nam fundamentum Canonistarũ est istud, quod qui indignus est inferioris potestatis, indignus est etiam superioris, ideò Episcopus priuatus potestate conferendi primam tonsuram, est priuatus consequenter potestate conferendi ordines superiores. Hoc autem fundamentum tantùm verum est, quando quis per se, & præcisè sumptus est indignus minori honore: At quando sunt aliquæ circũstantiæ, propter quas meretur priuari minori honore, & non maiori, non valet. Hoc autem modo contingit in præsenti, quod patet etiam exemplo. Nam si suspenditur Episcopus ab actu confirmandi, non propter hoc suspenditur ab officio, & actu conficiendi eucharistiam, & tamen Eucharistiæ confectio est actus longè nobilior, quàm sit confirmatio, vt omnes concedunt.

Regula Canonistarũ, suspensũ ab inferiori ẽt esse suspensum à superiori, est falsa vniuersaliter.

De suspensione à iurisdictione tantùm.

19 Hoc eodem modo dicendum est de suspensione ab officio partiali quò ad solam iurisdictionem, Nam hæc non priuat ab vsu actuum ordinis, quia potestas ordinis, & iurisdictionis sunt omnino diuersæ. Excipiuntur tamen actus ordinis, qui requirunt substantialiter iurisdictionem; vt ministratio sacramenti penitentię; Vndè si à suspenso à potestate iurisdictionis simpliciter exerceatur, actus est nullus: Exercendo verò alios actus Sacramentorum, peccabit tantùm mortaliter, quia facit contra præceptum ecclesiæ, & contra censuram; Actus tamen illi sacramentorum sunt validi, quia illi essentialiter non pendent à potestate iurisdictionis, nec possunt impediri à potestate humana, vt aliàs in lib. de Penitentia dictum est.

Vbi

Forma verborum suspensionis observanda.

20 Vbi est obseruanda forma verborum, sicut etiam supra diximus. Nam cum fertur suspensio à potestate iurisdictionis absolutè, vt suspendo te à potestate iurisdictionis, est vniuersalis, seu totalis; & priuat omni actu iurisdictionis, & est proinde ac si dicat, suspendo te ab omnibus actibus iurisdictionis. Si verò verba significent suspensionem esse ab aliqua parte actus iurisdictionis; vt si dicat, suspendo te ab actu collationis beneficiorum, & similibus, est partialis, & suspendit ab illo actu tantùm; nisi habeat cum alio actu necessariam connexionem propter rationem superius adductam de suspensione partiali ab ordine.

Pena violationis suspensionis partialis ab officio.

21 Pena transgressionis suspensionis à iurisdictione est peccatum mortale: nulla autem est irregularitas propter rationem superius dictam: quia in iure nō inuenitur posita irregularitas, nisi in violante suspensionem ab ordine; debet tamen puniri à superiore pro qualitate violationis.

De secunda specie suspēsionis.

22 Secunda species suspensionis erat suspensio à beneficio. Hæc autem, vt breuiter agamus, est prohibitio receptionis fructuum beneficij. Nam cum in beneficio duo sint, officium, seu ministerium ecclesiasticum, propter quod datur beneficium, & ipsa potestas eorum percipiendi fructus, qui conferuntur propter tale ministerium, & officium suspensio à beneficio nō priuat primo, scilicet, officio, & ministerio, sed hoc spectat ad suspēsionem ab officio, de qua diximus supra; sed priuat secundo scilicet potestate, & iure percipiendi fructus debitos ex illo beneficio. Et in hoc sensu accipitur suspensio à beneficio in iure; vt sumitur ex cap. *cum bene*. de ætate, & qualitate. Ex Abbate ibidem nu. 6. & ex alijs iuribus. Quod autem suspensio à beneficio non tollat, nec impediat officium, & ministerium ecclesiasticum ex eo probatur, quia censura nō fertur ad tollendum onus; At officium, & ministerium ecclesiasticum est onus; ergo per suspensionem à beneficio non tollitur, immò quia suspensio à beneficio est pena, rationabiliter priuando vtilitate fructuum, relinquit onus exercēdi officium ecclesiasticum; alioquin nō esset onus, & pena, sed alleuiatio, vel saltem esset leuis pena auferendo beneficium auferre etiam officium, & onus, propter quod efficiendum datur beneficium, & stipendium. Deniq; qui suspenditur à beneficio nō priuatur beneficio; ergo neque priuatur illis obligationibus, quæ annexæ sunt beneficio; huiusmodi autem est officium, & ministeriū ecclesiasticum, ergo per suspensionem à beneficio quis non suspenditur ab officio. Licèt autem suspensio à beneficio videatur maior pena quàm suspensio ab officio, non est tamen verū: quia priuatio potestatis actiuę ministerij ecclesiastici est magnum damnum, cū illa potestas actiua sit magnus honor, & dignitas; & deindè cū teneatur suspensus aliū alere qui tale munus exerceat, & teneatur ad horas canonicas, & nisi emendetur subsit periculo priuationis beneficij; vt habetur cap. *Cupientes. §. cæterum*, de electione, certè est magna pena.

Quando sit totalis suspēsio à beneficio, & quando particularis.

23 Quoniam autem hæc suspensio potest esse totalis, & partialis, ad cognoscendum quando est totalis, & quando partialis, inspicienda est forma verborum, sub qua fertur. Nam si fertur absolutè. suspendo te à beneficio, intelligitur de omnibus beneficijs, & pensionibus curatis, & non curatis, si plura talia beneficia habeat. Et hoc est verum, nisi sit addita aliqua particula, propter quam intelligatur determinari ad vnum beneficium particulare. Quæ additio potest aliquando esse expressa, & aliquando licèt non sit expressa, tamē ex causa, ob quam fertur suspensio, indicari potest: si.n. causa pertinet ad vnam Ecclesiam particularem, intelligēda est suspēsio à beneficio illius Ecclesiæ, nō ab alijs

24 Suspensio à beneficio quoque potest esse vniuersalis, & totalis quò ad locum, & quò ad tempus. Quò ad locum cum profertur absolutè sinè determinatione loci; vt si aliquis haberet beneficia aliqua plura, quorum aliqua sint extra Episcopatum Episcopi proprij suspendentis, licèt de possibili possit ad omnia illa extendi, vt tenet Panormitanus in cap *Pastoralis*, *§. Verum*. de Apellationibus, quia sententia ita fertur in personam, quæ est subiecta illi Episcopo, & ideo potest ab illo priuari omnibus beneficiis vbicumque sint, sicut potest illum degradare, & deponere, ac priuare omnibus beneficijs existentibus in aliena diœcesi, licet executio pertineat ad Episcopum illius diœcesis, vt habetur cap. *Pastoralis*. de foro competenti, tamen de facto (loquendo de suspensione lata ab Episcopo, non à Papa) non extenditur nisi ad beneficia, quæ in diœcesi Episcopi proprij, vt multi tenent, & est valdè rationabilis: quia penæ sunt restringendæ, non ampliandæ. Sed in his casibus verba, quibus suspensio fertur, debent esse clara, non ambigua, ne sententia sit nulla.

De vniuersalitate temporis.

25 Potest etiam esse vniuersalis, & totalis quò ad tempus, idest *non limitata* ad tale, & tale tempus, sed vniuersaliter, & indefinitè, & tunc durat quò ad tollitur à superiore, vt dictum est supra de suspensione ab officio, & adhibenda est illa distinctio de suspensione lata ob contumaciam, vel ob penam: illa.n. durat donec durat contumacia, nec tollitur nisi per absolutionem; hæc verò si est limitata, cessat finito tempore pręscripto, & cessat sinè vlla absolutione; si verò non est limitata, durat donec tollatur à iudice potestatem habēte.

Suspensus ad beneficio est inhabilis ad obtinendum nouū beneficium.

26 Suspensus à beneficio, etiam intelligitur suspensus a susceptione beneficij de nouo propter rationem superius dictam de suspensione ab officio; cum.n. ecclesia suspendat eum à beneficio, quod habet, consequenter priuat eum consecutione alterius beneficij, alioquin sibi ipsi repugnaret; si tamen eligatur, non est ipso facto priuatus, sed per iudicem debet priuari, vt diximus vbi supra.

Quibus fructibus priuet.

27 Quantum ad fructus, quando suspensio est vniuersalis, & totalis, i. quando non est determinata ad aliquam partem fructuum, priuat omnibus fructibus; per fructus autem intelliguntur omnes temporales redditus, qui ratione beneficij conferuntur, cuiuscūq; sint conditionis, & quocunq; nomine dentur, siuè sint pecuniæ, siue fructus terræ, seu animalia, siuè dentur per modum decimarum, seu primitiarum, & oblationum, seu vt pensiones, aut prouentus ex bonis immobilibus ipsius beneficij. quod patet in titulo de decimis, & de Parochis secundum omnes, quia hęc omnia veniunt sub nomine fructuum beneficij. Atque etiam sub his fructibus cōprehenduntur distributiones, quæ dantur propter horas Canonicas recitandas, vt patet ex glosa in Cle. 2. de vita, & honestate monachorū verbo *suspensus*, nam hæ distributiones veniunt quoque sub nomine beneficij, instituntæ.n. sunt propter officiū, ideo sunt fructus beneficij. Pecuniæ verò, & alia, quæ dantur beneficiario non ratione beneficij, sed ex pia hominū volūtate, vt pro missis dicendis, & anniuersarijs faciēdis pro mortuis, non cōprehendūtur sub hac suspensione, nisi qn̄ vt incerta annexa sunt beneficio, seu tanquā fructus beneficij habentur, vt obseruauit Suarez disp. 25. sect. 2. n. 30. ex Nauar. lib. 5. Consiliorū titulo de Clericis non residentibus Consilio 13.

Suspensus priuatur omnibus actibus administrationis temporalis.

28 Sub priuatione fructuum comprehenduntur etiam omnes actiones pertinentes ad administrationē temporalem illorum fructuum, vt sunt locare beneficium, fundos, vel bona eius, vendere fructus, & similes, quod colligitur ex cap. 1. de electione §. vltimo, in quo prohibetur suspensum se ingerere propria temeritate circa fructus beneficij tempore suspensionis. Vndè Doctores in cap. *ex tua* de clerico non residente, & Felin in cap. *intelleximus*. de iudicijs nu. 10. dicunt, huiusmodi actus a suspenso factos esse nullos, atque si ali

quis debitor ecclesię hoc debitum soluat sic suspenso, non satisfacere, sed posse repeti ab Ecclesia: quia facta est solutio non habenti potestatem recipiendi huiusmodi bona. Necesse est autem vt talis suspensio sit publicata propter extrauagantem. *Ad euitanda*: quia aliter non tenetur quis sic suspensum vitare in huiusmodi contractibus, vt diximus supra de excómunicatione. Quæ omnia clara, & communiter concessa sunt. Atque hinc sequitur multo magis sub illa prohibitione administrationis fructuum contineri actus permutationis beneficij, donationis, & similium; quia requirunt maius dominium, quam administratio fructuũ. Vndè cum à prioribus sit prohibitus, multò magis ab his posterioribus.

Sub fructibus beneficij non cõtinetur actus conferendi beneficium, & eligendi.

29 Sub fructibus autem beneficij non comprehenduntur propriè potestas conferendi beneficium, & eligendi; isti enim propriè non sunt fructus, sed actus officij Episcopalis, vel illius, qui habet talem potestaté. Vndè pertinet ad suspensionem ab officio, non ad suspensionem ad beneficio, quod laté prosequitur Suarez, vbi supra adducens iura, & Doctores in hanc sententiam.

Quid de suspensione a beneficio partiali.

30 Ex dictis patet quid sit dicendum de suspensione partiali à beneficio illa enim non priuat omnibus fructibus, sed illis, quę per verba designantur, vt dictũ est supra de suspensione partiali ab officio, & ideo illa bene sunt consideranda. Vnde si quis priuetur beneficio, vel beneficijs cum hac particula *qua habet*, est partialis suspensio, quia non priuat potestate habendi beneficium nouum, suspensio autem vniuersaliter prolata, & totalis priuat omnibus beneficijs præsentibus, & futuris.

Quid si clericus suspẽsus non habeat vnde viuat.

31 Sed quid si Clericus suspensus à beneficio nõ habeat vnde viuat, & sinè illis médicare cogatur: Respõdetur si est suspensus ob contumaciam, quia non vult parere ecclesiæ, non est alendus ex fructibus beneficij, & relinquendus mendicationi; quia ipse in culpa est talis necessitatis cum possit ab illa liberari recedendo à contumacia, & parendo Ecclesiæ, si verò suspensus est in pœnam delicti cõmissi, de licẽtia Prelati est sibi subueniendum propter decentiam Clericalem, & quia nõ est in potestate sua recedere ab illa suspensione.

Fructus per suspensionẽ ammissi an recuperari possint.

32 Fructus autem, quibus priuatur tempore suspẽsionis si est valida, nunquam possunt recuperari, quia illis iuste priuatur; si verò sententia suspensionis est inualida, poterũt recuperari, quia iniustè ablati sunt, quibus in rebus nullam video dubitationem.

Pęna violẽtis suspẽsionem a beneficio quæ.

33 Pęna autem violantis suspensionem à beneficio est in primis peccatum mortale, quia facit contra præceptum graue Ecclesiæ, seu Prælati sui, & vsurpat aliena bona, quod reducitur ad furtum; atque obligatur ad restitutionem fructuum perceptorum; quia nemo potest retinere alienum; vt diximus in materia de restitutione. Atque hoc est verum absque eo quod declaretur debere restituere: quia hic non spoliatur bonis, quæ prius iustè possideret per aliquod crimé, quo casu requireretur sentẽtia iudicis. Sed per suspensioné fit inhabilis ad illos fructus possidẽdos, & ei aufertur ius, & dominium in illos; ideo sine vlla sententia tenetur ad restitutionem, sicut quicunque rem alienam vsurpat. Nam incurrit tamen irregularitaté, vt supra diximus: quia in iure solum imponitur irregularitas in violatione suspensionis quò ad exercitium ordinum sacrorum; neque vlla alia censura huic violationi inuenitur in iure posita; de illa enim aliqua mentio fieret a doctoribus, quæ tamen nulla fit.

De suspensione ab ingressu ecclesia, quæ est.

34 Tertia species suspensionis est suspẽsio ab ingressu Ecclesiæ, de qua diximus esse contentionem, an cõtineatur sub interdicto, vel sit species particularis, suspẽsionis, & determinauimus supra hoc parũ referre, cũ mõ tractatur sub noie suspensionis, & habeat aliquẽ effectũ suspẽsionis, & aliquem interdicti sufficit scire qui sint eius effectus, ea quib. eius diffinitio, seu descriptio haberi potest effectus autem eius sunt. Primò priuat quibusdam sacramentis, & diuinis officijs, scilicet illis omnibus, quæ in ecclesia celebrãtur; vt est celebratio Missæ, & officiorum diuinorũ, quę in ecclesia publicè fiunt; Et demum ecclesiastica sepultura. Non priuat autem participatione sacramentorum, & diuinorum officiorum, quæ fiunt extra Ecclesiam. Ex quo sequitur, quod qui interdictus est ab ingressu Ecclesiæ, poterit interesse, & exercere omnia diuina officia, quę extra ecclesiam celebrari possunt; Ab omnibus verò in ecclesia prohibetur, ita quod sic interdictus non potest celebrare in ea, nec in ea sepeliri, nec dare, aut recipere sacramenta, nec aliud ministerium sacrum in ea ministrare, nec missam, aut aliquod aliud officium sacrum in illa audire. Quæ elicitur ex cap. *is cui*. de sent. excom. in 6. Quantum autem ad hæc diuina officia in ecclesia celebranda tam quò ad peccatum, & pęnas eorum, qui illa ni transgrediuntur, quam quò ad priuilegia ex cap. *Alma*. quæ conceduntur ibi personis interdictis, idem dicendum est de interdicto, quæ est censura & de hac suspensione ab ingressu ecclesiæ, quia eadem est ratio de vtroque quò ad hoc.

Tertia species suspensionis. Quæ sint effectus huius suspensionis.

Quid per ecclesiã intelligatur.

35 Per Ecclesiam autem intelligitur quodlibet tẽplum authoritate Episcopi publicè deputatum ad sacra facienda, siuè illud sit benedictum, siuè non; Quia per nomen Ecclesiæ hæc designatur capit. penultimo de immunitate Ecclesiæ. Vndè extra huiusmodi templum, & ecclesiam licet huiusmodi interdicto facere omnia, quæ ei licebant antequam esset interdictus: & sic poterit celebrare missam in priuato oratorio approbato, recipere Sacramentum extremę vnctionis in propria domo, & quælibet alia Sacramenta extra ecclesiam, vt docent Doctores cõmuniter. Syluester verbo interdicto 6. q. 5. Nauarrus cap. 25. nu. 75. Suarez disp. 35. sect. 4. & alij.

Potest ne interdictus sic extra ecclasiam audire diuina.

36 Sed potest ne sic interdictus manens extra ecclesiam audire diuina in ecclesia? Respondetur negatiuè, quia vt habetur cap. prædicto *is cui*, interdictum ab ecclesia propter hoc fit, vt interdictus diuina audire, nec interesse illis possit; ideò licet extra ecclesiam manens, & possit audire, ab illis tamen prohibetur sic audire etiam extra Ecclesiam.

Potest ingredi cemeterium. & in illo diuina audire.

37 Sed huiusmodi persona interdicta ab ingressu Ecclesiæ poterit ne ingredi cemeterium, & in illo diuina audire, & celebrare? Respõdetur affirmatiuè, quia cap. *Latorem* 33. q. 2 permittitur quidam interdictũ ab ingressu ecclesiæ, ad fores ecclesiæ assistere, & ibi Deum deprecare admittitur, nec vlla ratio in contrarium facit: Quia regula quod Accessorium sequitur principale, est vera in fauorabilibus, non in odiosis, & pęnalibus.

An interdictus ab ingressu ecclesia pro quacunque tempore sit interdictus.

38 Demum est difficultas, an sic interdictus ab ingressu ecclesiæ priuetur tali ingressu solum ad effectũ vt diuinis officijs non intersit, nec illa celebret; An verò etiam ne priuatas orationes in illa dicere possit. obliqui tenent primam partem, vt Nauarrus in summa c. 25. nu. 73. qui citat multos alios, & Suarez multo plures pro eo vbi supra. Alij tenent secundam partem, vt Syluester verbo. Interdictum 6. q. 6. qui citat alios, atque eum sequitur Suarez citans multos alios. Licet res sit difficilis, mihi secunda opinio videtur probabilior: quia restrictio ad diuina officia tantum non habetur clare in iure, è conuerso autem in cap. *Latorem*. 33. q. 2. expressè habetur hæc declaratio. *per annum integrũ ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores ecclesiæ stãs orãs, & deprecans Deum perseueret*. est ergo dicendum, interdictum ab ingressu ecclesiæ esse interdictum ita vt intra illam nullam orationem, nec officium sacrum publicum, vel priuatum audire, nec celebrare possit. Putant

rant verò aliqui non prohiberi per huiusmodi interdictum ingredi ipsam Ecclesiam ad alias actiones non sacras faciendum, vt puta ad audiendum concionem, ad faciendum, vel audiendum disputationem, vel faciendum aliquam electionem similem, quæ non sunt actiones sacræ, vt Suarez vbi supra, & ratio est, quia censura videtur prohibere ingressum Ecclesię, quatenus ecclesia est, & quatenus est locus sacer, & solemniter institutus ad orandum ad Deum, nõ autem quatenus est locus materialis, sed Abbas in cap. *cum ecclesia*, de immunitate ecclesiarum nu. 5. & nonnulli alij tenent oppositum, vt ipsemet Suarez obseruauit. Et certè cum prohibitio sit vniuersalis, videtur vniuersaliter intelligi, ideò hæc pars est tutior.

De Causis suspensionis, & eius absolutione.
Caput secundum.

Quæ sit causa efficiens suspẽsionis. 39 AD complementum cognitionis huius censuræ necessarium est cognoscere à quibus causis pẽdeat, & per quas desinat, & tollatur. Quantum autem ad causam efficientem, Regula generalis est, eum posse ferre hanc censuram, qui potest excommunicare; ille autem potest excommunicare, qui habet potestatẽ spiritualem iurisdictionis, & reliquas conditiones; vt supra diximus agendo de eo, qui potest excommunicare; ideo nihil aliud est addendum, cum eadem sit ratio de causa efficiente omnium harum censurarum, tam à iure, quam ab homine.

Propriè in Clericos fertur suspẽsio 40 Causa materialis est subiectum, in quod ferri potest suspensio, seu quod est capax suspensionis. Hoc autem vt sit capax huius censurę debet habere conditiones omnes, quas supra diximus requiri in eo, qui est capax excommunicationis; maximè verò requiritur qđ sit sub iure alicui in potestate iurisdictionis; Vnde sũmus Pontifex cum nulli sit subditus, non est capax suspensionis alicuius, præsertim verò maximè quò ad duas priores species, quę propriè sub suspensionis nomine continentur. Requiritur etiam vt sit Clericus, Nam hæc censura propriè & directè cadit in Clericos, quia isti soli possunt suspendi ab officio ecclesiastico, & beneficio ecclesiastico. Nihilominus etiam laici

Aliquo modo fertur in laicos. aliquo modo possunt esse subiectum capax suspensionis: Vnde Extrauagãs vnica de censibus inter communes. §. 7. loquens de ijs, qui procurationes receperint in visitatione vltra modum in ea Extrauaganti taxatum, habet hæc verba *Alioquin ex tunc recipiens si Clericus fuerit tamdiu ab officio, & beneficio sit eo ipso suspẽsus. si verò laicus tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharist. ipso facto nouerit se suspensum donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs, siuè locis satisfecerit in effectu.* Suspensio ergo etiam extenditur ad laicos: sed vt dictum est supra, hæc lato modo dicitur suspensio. Nam & suspensio ab ingressu Ecclesiæ hic appellatur interdictum, vt patet.

Episcopi per suspensionẽ generalem non ligãtur 41 Obseruandum est autem, Episcopos, & eorum superiores, & alios Prelatos exemptos per generalem sententiam suspensionis latam non incurrere suspensionem, ex priuilegio c. *Quia periculum* de sent. excom. in 6. & hoc nisi specialiter nominentur. In generali sententia verò quod omnes Clerici sint suspensi, est dubiũ an includantur etiam Regulares; quia nomine Clerici

Regulares per suspensionem generalem ligantur. videntur venire Clerici sæculares, non Regolares. Sed Respondetur etiam ad Regulares extendi, nisi ex tenore suspensionis, vel alijs circumstantiis eliciatur intentione[illegible], vel Canonis ad ipsos regulares non extendi; quia nomen Clerici ad vniuersos Clericos extenditur.

An cõmunitas suspẽdi possit. 42 Et verò dubium, an Communitas suspendi possit, Et breuiter Respondetur, quod hęc suspensio duobus modis intelligi potest. Vno modo vt suspensio feratur in communitatem, vt in Collegium præcisè quatenus est vnum corpus coalescens ex particularibus in communi; habens proprias actiones in communi, quę non spectant per se ad singulas personas. Alio modo quatenus accipitur distributiuè pro singulis personis illius Collegij, vt singulares sunt; & sic suspendere communitatem, vel Collegium est suspendere omnes singulas personas illius Collegij. Vtroque modo potest

Differentia inter suspẽsionem & excommunicationem quo ad communitatem aliquam. suspendi: Et quidem primo modo; quia in hoc differt ab excommunicatione. Excommunicatio n. priuat bonis personalibus, vt participatione sacramentorũ, &c. quæ sunt actiones, quæ non competunt communitati in communi, cum illa vt sic non habeat animam, quæ sit capax priuationis talium bonorum; At communitas, vt sic potest habere aliquod beneficium, quo tota communitas fruatur; potest habere aliquam potestatem iurisdictionis, vt conferendi aliquod beneficium, quæ potestas est in corpore totius communitatis, & Capituli, non in personis particularibus vt particulares sunt; ideo potest suspendi ab his beneficiis, & ab his actionib. potestatis iurisdictionis. Secundo modo quoque potest suspendi; quia etsi singulæ personæ nõ deliquerint, tamen quatenus sunt illius corporis possunt propter peccatum commune puniri in particulari, licèt aliqui innocentes sint; Et in hoc differt ab excommunicatione, quæ in communitatem hoc modo sumptam non potest ferri; quia non potest innocens excommunicari, cum sit pęna grauissima, potest tamen suspendi.

Quomodo de facto cõmunitas suspendatur 43 Verùm etsi communitas vt Collegium possit hoc secundo modo suspendi, tamen de facto, & secundum communem vsum non suspenditur Collegium, nec Communitas hoc secundo modo, sed solum primo modo; nisi adsit specificatio, & declaratio particularis. Ratio est, quia vox illa Capitulum, & Communitas secundum rigorem intelligitur primo modo, non secundo modo; ideò non debet extendi ad secundum modum. Et l. *Sicut mancipium*, ff. quod cuiusque vniuersitatis nom. dicitur, *non quod vniuersitas debet, singuli debent*, idem hoc in proposito quoque valet.

De Causa finali suspensionis. 44 Causa finalis est ablatio culpæ alicuius, vel punitio illius; vndè hæc est finis impositionis suspensionis. Hic autem occurrit grauis quæstio tractata à Canonistis in cap. *si celebrat*. de Clerico excom. ministante, & alijs locis, à Nauarro cap. 27. nu. 151. à Suarez disp. 28. sect. 4. & Alijs, & est. An ad ferendam suspẽsionem necessaria sit culpa, & quæ culpa. An mortalis.

An ad ferendam suspensionem necessaria sit culpa. Resolutio. An venialis. In qua quæstione Alij tenent sinè vlla culpa aliquem posse suspendi. Alij tenent semper requiri aliquam culpam, & causam. Sed breuiter possunt opiniones istæ conciliari, distinguendo, quod suspẽsio potest duobus modis considerari. Vno modo strictè, & quatenus est censura Ecclesiastica, seu pœna Ecclesiastica: & hoc modo dicendum est, eam requirere culpam, & causam ex parte illius, qui per se, & directè suspenditur. Ratio est, quia cum censura sit medicinalis non potest ferri, nisi ad tollendum peccatum, & contumaciam. Quando ergo nulla est contumacia, nec culpa, iniustè quis suspenditur. Quod maximè veritatem habet de suspensione ab officio, seu ab ordine sacro: quæ primò, & principaliter est censura ecclesiastica. Et hoc modo Nauarrus, & Alij dixerunt requiri culpam aliquam. Alio modo potest suspensio accipi largè pro omni prohibitione vtendi aliqua potestate. Et hoc modo sumpta potest dici, quod potest ferri sinè propria culpa: & hoc modo verum dicunt ij, qui asserunt posse ferri sinè culpa; vt D. Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. ad secundum, Syluester verbo *Suspensio*. num. 4. & aliqui Canonistæ. Et habetur clarè in cap. *Vel non est compos.* de tempore ordinandorũ

vbi puer ordinatus in ætate 13. annorum suspenditur ab officio Diaconi vsque ad ætatem legitimam; Patet n. quod puer ille nullam habebat culpam, neque ille deliquit, sed Episcopus eum ordinando. In his tamen suspensionibus requiritur etiam aliqua causa; licèt nõ sit culpabilis ex parte illius, qui suspenditur, vt aliquis defectus ex parte illius, qui sic suspenditur. Vndè in casu proposito de puero ordinato patet adesse causam ex parte illius, s. defectum ætatis legitimæ, licèt hic defectus non sit culpabilis in illo, vt patet. Et sic dicendum de alijs similibus suspensionibus.

45 Suspensio verò à beneficio, & aliæ similes possunt imponi sine defectu, & possunt innocentes illa puniri sine proprio defectu, vt propter bonum publicũ, vel aliquam aliam rationabilem causam; quia hæc nõ est priuatio alicuius boni spiritualis pertinentis ad animam.

An culpa debeat esse mortalis, vel venialis.

46 An verò culpa, propter quam fertur, vel incurritur, debeat esse venialis, vel mortalis, sunt diuersæ sententiæ; mihi tamen probatur opinio asserens non incurri propter culpam venialem. Ratio est, quia ex lege iustitiæ pęna debet proportionari culpę; Vnde cum suspensio ab officio, vel beneficio sit grauis pęna, est absurdum illam infligere, & incurri per peccatum veniale; Neque enim quis dicet rationabile esse, vt quis priuetur fructibus beneficij, vel minore ecclesię .... per annum per similex peccatum veniale. Et quod solet afferri in contrarium, quia per peccatum veniale incurritur excommunicatio minor, vt per communicationem cum excommunicato maiori excommunicatione, quæ est peccatum veniale, vt supra diximus, nihil concludit in proposito; Quia illud factum est in odium excommunicationis maioris, vt cum maiori rigore seruetur, ideò non est ex illo trahenda similitudo.

De causa formali ferendi suspensionem.

47 Quantum ad causam formalem, seù ad formã ferendi suspensionem, dicendum est nulla verba esse determinata, sed sufficere illa verba, quæ sufficienter declarent speciem suspensionis, & modum illam incurrendi, vt diximus de alijs censuris. Requiruntur etiam alia, quæ pertinent ad validitatem sententiæ, vt diximus in materia de excomm. quia hæc in omni sẽtentia requiruntur ad hoc vt sit valida. Præsertim requiritur vt feratur ante appellationem, quia per appellationẽ tollitur iurisdictio: si autem appellatio sequatur sententiam, nõ impedit effectum suspensionis, sicut nec excommunicationis cap. *is cui* de sent. excõmunic. in 6. Quantum verò ad solemnitatem, quando fertur ab homine debet præcedere monitio, vt diximus de Excommunicatione; si enim monitio nõ præcedat, non potest esse contumacia, & inobedientia; & consequenter non potest incurrere suspensionem. Quod verum est de suspensione quatenus est censura, Suspensio verò, quæ est pęna, non requirit monitionem, sed sufficit probatio delicti. vt experientia continua patet, & habetur ex cap. *Tam litteris.* de testibus §. vltimo. Post datam autem sententiam suspensionis, requiritur denuntiatio, vt possit vitari in actibus suis, sicut diximus de excõmunicatione (licèt alio modo vitandus sit suspensus ac excommunicatus) Nam antequam suspensus denuntietur, & publicetur, nemo tenetur vitare suspensum in participatione, & corporatione in actibus, à quibus est suspensus; Insuper actus eius ministerij, & ministratio sacramenti pęnitentiæ validi sunt ex Extrauaganti *ad euitanda*, secus post denuntiationem; ideò vt suspensio habeat effectum suum, quo ad alios debet denũtiari. An verò communicantes cum suspenso in actibus prohibitis post denunciationem peccent mortaliter est grauis contentio inter Nauarrum in Man. cap. 27. nu. 16. in fine, & in cap. 1. §. *labores* de pęnitentiã d. 6. nu. 18. & Suarez d. 28. sect. vltima nu. 5. & 6. Et mihi probatur opinio Nauarri quod peccent mortaliter, quicquid dicat Suarez. Quia communicatio in actibus istis est communicatio in Diuinis, & est cooperari actibus illis prohibitis, & non potest esse sine scandalo; ideo licèt nõ habeatur in iure præceptum expresse vt de excommunicatione quod celebrante suspenso fideles ab ecclesia egrediantur; tamen hoc sequitur ex natura rei. Et proinde effectus Extrauagantis illius *ad euitanda* est vt fideles ante ipsam denunciationem licitè possint actibus illis communicare, non post.

Si appellatio sequatur sententiam nõ impedit effectum suspẽsionis, vel excomm.

Necesse est quod præcedat Monitio & quãdo.

De absolutione à suspensione.

48 Quantum ad ablationem suspensionis Scotus vbi supra breuiter se expedit, dicens, quod tollitur suspensio per relaxationem factam ab eo, qui eam tulit, vel à superiore eius. Verùm rem ipsam amplius explicare debemus, & licèt pateat ferè ex dictis quid dicendum sit, tamen breuiter res est absoluenda. Dicebamus suspensionem ferri posse dupliciter. Vno modo per modum pęnæ, Alio modo per modum censuræ, seu pro auferenda contumacia. Suspensio per modum pęnæ cum feratur ad certum tempus, vt supra diximus, quia in hoc differt à degradatione, & depositione, est regula generalis, duobus modis tolli. Vno modo sine absolutione; quando s. tempus, pro quo lata est, finitur. Alio modo per absolutionem. Quod primo modo tollatur, est sententia præsertim Abbatis, & Innocentij & Aliorum quoq; in cap. *Cum bone* de ætate, & qualitate, ac Summistarum omnium, Et ratio est; quia suspensio non est priuatio officij, vel beneficij, sed prohibitio, seu impedimentum vsus officij, & beneficij, ideò ablato impedimento, statim potest exire in actum suum, & exercere officium, & fructus beneficij recipere. Quod autem finito tempore præscripto in sententia auferatur hoc impedimentum, probatur; quia sententia non obligat amplius, quam sic continet iudicis, vel iuris, quæ determinatis verbis significatur.

Quando incipiat tempus suspensionis, & terminetur.

49 Dubium est autem quando tempus suspensionis incipiat, & quando terminetur. Et quidem quantum ad temporis inceptionem, est communis sententia incipere ab eo puncto, ex quo sententia lata est, si feratur à iudice; & à tempore, quò delictum commissum est, si est à iure. Et ratio est, quia sententia censuræ secum affert executionem, cap. *Pastoralis. §. verum.* de Appellationibus. Atque hoc verum est quoque si eodem tempore alia simili suspensione suspendatur; potest enim simul pluribus suspensionibus suspendi, & ligari; quia de vnaquaq; est eadem ratio, quod statim habeat executionem. Terminatur verò cum tempus præscriptum continuatum completur omnino, quod tempus debet computari secundum computationem communem temporis in contractibus humanis vsitatam; vt si suspensio sit per sex menses, debent computari menses currentes vsq; ad diem vltimum mensis 6. currentis completum: Quia suspẽsio est prohibitio, ideò prohibet, & se extendit ad totum illud tẽpus completum, quod significat. Atq; si interrumpat tempus præfixum, non seruando suspensionem per aliquod tempus, non tenetur illud repetere, sicut interrumpens ieiunium quadragesimale, non tenetur extrà tempus Quadragesimæ, & alijs diebus ieiunare. Finitur ergo tempore illo præscripto terminato; in eo tamen tempore, quo illam violauit, si erat suspensio ab ordine, factus est irregularis; si verò est alterius speciei, peccauit mortaliter, & si fuit suspensio à beneficio, & eo tempore accepit fructus, tenetur ad restitutionem tanquam rei alienæ malè acceptæ.

50 Secũdo modo tollitur per absolutionem, quandoque enim contingit, quod antequam tempus suspensionis finiatur, per aliquam causam rationabilem congruum sit sic suspensum ab ipsa suspensione liberare;

re; in hoc casu non potest auferri, nisi per absolutionem, atque hæc absolutio ab eo tantùm fieri potest, qui illam tulit, vt si est à iure tollitur per absolutionē eius, qui fecit canonem, vel ab eius superiore; si est ab homine tollitur ab eo, qui sententiam illam tulit, vel ab eius superiore. Dubium verò est, an quando est à iure, & legislator eam sibi non reseruat, quilibet potens absoluere à peccatis, possit absoluere ab ea, sicut potest absoluere ab excommunicatione non reseruata ex cap. *Nuper.* de sent. excom. Respondetur non esse parem rationem de excommunicatione, & suspensione; quia excommunicatio est maius vinculum, & pęna, & magis periculosa, quàm suspensio. Præterea excommunicatio non fertur ad determinatum tempus, sed quò ad resipiscat, ideò cōgruum est, vt à quocunque possit absolui; non sic de suspensione lata in pęnam, quia non est periculosa, & est ad certum tempus determinata à latore ipsius.

51 Eadem ratione dicendum est in suspensionibus non solum latis, sed ferendis pro aliquo crimine secundum ius præscribens certum tempus, Episcopū non posse dispensare super illud tempus. e. g. si lex præcipiat imponi suspensionem ad annum pro aliquo delicto, Episcopus non poterit illud tempus minuere eam imponendo; quia inferior non potest dispensare legem superioris, nec pęnam à lege impositam mutare. Si verò lex non præscribat tempus, sed solum illi delicto imponat pœnam suspensionis indefinitè, potest Episcopus, & iudex ad certum tempus eam limitare, & deinde etiam antè illud tempus completum ab ea absoluere: quia hoc non est dispensare super legem superioris, sed dispensare super propriam sententiam. Nunc autem ex Priuilegio Concilij Tridentini, sess. 24. cap. 6. de Reformatione, possunt Episcopi dispensare, & absoluere ab omni suspensione occulta, & non deducta ad forum contentiosum.

Quid est Conc. Trid. in hoc sit innouatum.

De suspensionis absolutione latę ob contumaciam.

52 Loquendo de suspensione per modum censuræ, seu latam ob contumaciam, certum est posse tolli per absolutionem, etiam stante contumacia, licèt hoc fieri non debeat, quia vergit in detrimentum boni publici, scilicet in contemptum Censuræ. cap. *Venerabilibus.* §. *Vbi autem.* cum glosa de senten. excom. in casu tamen posset expedire ob negotij qualitatem absoluere suspensum; & tunc etiam licitè fieret absolutio ab illa: potest autem solum ab eo tolli, qui eam tulit, vel ab eius superiore si est lata ab homine; si verò est à iure, solum ab eo potest tolli, qui condidit canonem, vel ab eius superiore, si illum habeat; atque huius sententiæ est Scotus, vt vidimus.

An quando suspensio a iure nulli est reseruata, possit Episcopus ab illa absoluere.

53 Verùm est hic inter Doctores dissensio: quia Aliqui tenent quando suspensio est à iure, & nulli est reseruata, Episcopum ab illa posse absoluere, innixi cap. *Nuper.* de sentent. excom. in quo dicitur, quod cum conditor canonis excommunicationem sibi nō reseruauit, videtur licentiam alijs eam relaxandi facere; atque hoc extendunt quoque ad suspensionē nulli reseruatam, vt glosa in cap. *Cupientes.* §. *Cæterum.* verbo *suspensos.* de sentent. excomm. in 6. & multi Alij quos adducit, & sequitur Nauarrus cap. 27. nu. 162. Alij negant vt Suarez disput. 29. sect. 1. nu. 3. & sequētibus satis prolixè, præsertim quia non est par ratio de excommunicatione, & suspensione, quia absolutio ab excommunicatione est multò magis necessaria ad salutem animæ, quam à suspensione, quia excommunicatio priuat suffragijs, & receptione sacramentorum; suspensio verò à sola actiua administratione, quę non est necessaria simpliciter ipsi suspenso ad salutem.

Solutio.

54 Hic est distinguendum de absolutione à suspensione durante contumacia. Vel de absolutione à suspensione cessante contumacia. Primo modo videtur vera hæc secunda opinio; quia re vera in capitulo *Nuper.* non fit sermo de suspensione, sed de excommunicatione; velle verò eam extendere ad suspensionem, videtur esse sine fundamento; cum censuræ sint longè diuersæ rationis, vt dictum est. Et confirmatur; quia si fieri deberet extensio, asserere deberent posse absolui nedum ab Episcopo, sed à quouis sacerdote habente potestatem absoluendi à peccatis: quia in capitulo illo, absolutio ab excommunicatione dicitur concedi omni simplici Sacerdoti. Loquendo verò de suspensione cessante contumacia, est etiam contentio, asserentibus aliquibus nullam esse necessariam absolutionem, sed ipsam cessare sinè vlla absolutione, quia talis suspensio est veluti conditionata, scilicet donec resipiscat; adimpleta autem conditione cessat. Sicuti si quis suspenderetur à beneficio sub hac forma, *quamdiu durauerit fabrica huius templi*. Finita fabrica absq; alia absolutione posset percipere fructus. Atque hanc sententiam tenet Couarruuias in Epitom. 4. Decis. 2. p. cap. 6 in principio nu. 15. & 16. & Alij ab eo citati. Alij verò sustinent necessariam esse absolutionem etiā ablata contumacia, quos adducit, & sequitur Suarez eadem disput. num. 6. longa disputatione, & multis rationibus. Atque hæc sententia mihi quoque probatur. In primis est Scoti, qui non agnoscit alium modum auferendi hanc suspensionem quatenus est censura. Deinde, quia etiam excommunicatio includit hanc conditionem implicitè donec resipiscas: Diximus enim supra eam ferri solum ob contumaciam. Ad propositum, si illa particula est veluti conditio, qua adimpleta cesset censura, ergo ablata cōtumacia, excommunicatio tolletur sinè absolutione, quod est absurdum. Afferuntur aliquæ responsiones, sed eas optimè reijcit Suarez, quas non oportet repetere. Et confirmatur in proposito, quia si illa opinio esset vera, sequeretur nunquam esse ferendam absolutionem à suspensione regulariter, & per se loquendo; hoc autem est absurdum, vt patet ex praxi continua; ergo. Consequentia autem probatur, quia non est absoluendus suspensus antè ablationem contumaciæ regulariter, & licitè loquendo. Modo si etiam post ablatam contumaciam non est absoluendus, sequitur nunquam esse absoluendum.

55 Est ergo dicendum, necessariam esse absolutionem ablata contumacia; hoc autem supposito iuxta dicta superius, de iure videtur absolutio suspensionis à iure non reseruata, ab eo solum tolli posse, qui eam tulit, seu à conditore canonis, & consequenter non posse tolli ab Episcopo; Tamen quia sententia communis est in oppositum, & consuetudo est aliter lex, est dicendum, Episcopum ab illis absoluere posse, vt tandem ipsemet Suarez quoque concludit.

56 Quantum ad formam absolutionis, nulla est præscripta certa forma verborum, sed sufficiunt verba, quæ significent solutionem à vinculo illo suspensionis. Vsitata autem forma est hæc vt colligitur ex Summistis. *ego te absoluo à vinculo suspensionis in quā incurristi, & restituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis,* vel *ad tuum beneficium*. Non tamen omnia ista verba sunt necessaria, sed illa solū *absoluo te à vinculo suspensionis*, vel *à suspensione*. Quia cum illud verbum a vinculo suspensionis, vel a suspensione, sit verbum generale includit omnes species suspensionis; & ideo licèt sit suspensus ab vnaquaque specie suspensionis, vt ab officio, non à beneficio, non est opus specificare speciem suspensionis, quia in illo generali nomine comprehenditur, & sufficit quod intentio absoluētis determinetur ad absoluendum ab illa suspēsione, quam incurrit, & respectu cuius eget absolutione. Sicut in absolutione a peccatis non oportet ponere specialia peccata, à quibus absoluit, sed sufficit absolutio

De forma absolutionis.

DISPVTATIO SEPTIMA.

VTRVM POENA CANONICA IMPEDIAT à susceptione, & collatione Ordinum.

Proposita difficultas breuiter explicatur, Caput Vnicum.

Pœna canonicæ non prohibent simpliciter à susceptione ordinum, sed ne licitè.

HAec quæstio ex dictis in tota hac materia de pœnis Canonicis patet, & Scotus eã pertractans diuisit illã in duos articulos. In primo explicauit quæ, & quales sunt pœnæ canonicæ, de quib. per has disputationes disseruimus. In secũdo aũt articulo declarat quomodo excludant ab ordinibus, quod est id, qđ in præsenti disputatione tractatur. Et quia iam sæpius superius hoc explicatum est, breuiter est dicendum cum Scoto, & omnibus, quod prædictæ pœnæ non prohibent à collatione, vel susceptione ordinum de facto, & simpliciter; Vndè licet Episcopus sit his ligatus, tamen si attentet facit, & ordines confecti, & similiter qui suscipit, licet sit eisdem pœnis ligatus, tamen suscipit ordines. Prohibent autem de iure, & licitè ordines conferre, & eos recipere; idest licet ordinatio actu teneat, tamen peccant mortaliter & conferentes, & suscipientes. Quas autem pœnas prædictarum incurrant, & quomodo iam dictũ est explicando prædictas pœnas; præsertim explicando pœnam irregularitatis. Hæc assertio habet duas partes.

Prima pars probatur.

Prima est, quod istæ non impediunt de facto, neque simpliciter collationem, & susceptionem ordinum. Secunda, quod impediunt, ne ritè, & licitè collatio, & susceptio fiat. Ratio primæ partis est, quia istæ pœnæ non possunt impedire vim Sacramenti ordinis; ideò cum adesse possint omnia requisita ad Sacramentum ordinis cum illis pœnis; s. minister habens auctoritatẽ ordinariã; nimirum Episcopus ritè ordinatus; materia, s. subiectum aptum; & intentio ministri, & suscipientis, quæ sunt ea, quæ ad perfectionem Sacramenti requiruntur; quodlibet. n. sacramentum tribus perficitur, s. materia, & forma, & ministro cum debita intentione, sequitur Sacramentum posse perfici, & consequenter habere suum effectum inseparabilem, qui est impressio characteris, & collatio gratiæ. Duplex est enim effectus sacramentorum irreiterabilium; s. impressio characteris, & collatio gratiæ. Collatio autem gratiæ non est effectus inseparabilis, sed per positionem alicuius peccati potest impediri; effectus autẽ characteris nequaquam, vt diximus in disp. an in Baptismo imprimatur character. Atque hoc totum probatur; quia pœnæ Canonicæ fundantur in potestate iurisdictionis, à qua habent esse; potestas autem ordinis, & iurisdictionis diuersæ sunt, & potestas iurisdictionis non potest impedire potestatem ordinis, quia hæc est excellentior, & immediatè pendens à Deo authore sacramentorum; potestas verò iurisdictionis est immediatè ab ecclesia, à Deo verò mediante ecclesia.

Secũda pars probatur.

2 Ratio secundæ partis, s. quod istæ pœnæ impediãt, ne licitè, & rectè suscipiatur ordo sacramenti, est; quia ecclesia habet potestatem ordinandi, siue eligendi, & deputandi ministros; ideò potest eos repellere, qui sibi per aliquem defectum non placent, & decernere suos ministros debere habere certas conditiones, quibus qui carent, illicitè ad hoc ministerium sacrum accedant. Hoc totum fundatur in hoc, quod Summo Pontifici collata est Summa potestas iurisdictionis in Petro. *Pasce oues meas.* Ioan. vltimo. Et confirmatur à Scoto ex sacra scriptura. Nam prima ad Timoteum 3. docet Paulus quales debent esse ministri Ecclesiæ, & primò de Episcopo. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, &c.* & paulo infra loquens de Diacono inquit. *Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino seruientes*, & infra. *& hi autem probentur primum, & sic ministrent nullum crimen habentes*, ergo cum habent crimina, possunt deponi, & priuari ministerio, & officio suo ecclesiastico.

An Episcopus degradatus possit conferre ordines validè.

3 Dubitat verò Scotus, an Episcopus degradatus possit ordines validè conferre: nam quod non possit licitè clarum est, Et videtur esse problematicos, & tamen certum est, ordinatum ab Episcopo ritè ordinato, sed deindè degradato, verè, & simpliciter ordines conferri. Ratio Scotus hoc dicit propter illorum opinionem, qui tenent Episcopatum non esse ordinẽ distinctum à Præsbyteratu, vt vidimus supra agendo de ordine Episcopali, & de numero sacrorum ordinum.

Solutio.

Verum quia Scotus ibi sustinuit cum vera sententia, quod Episcopatus sit ordo distinctus a Sacerdotio, consequenter est dicendum imprimere characterem, & eius potestatem ordinis esse inamissibilem: neque per degradationem auferri, & ideò verè, & realiter ordines conferre, si attentet; peccare tamen mortaliter, quia ab ecclesia est prohibitus.

Rões adductæ à Scoto soluuntur. Prima rõ.

4 Per distinctionem allatã soluuntur rationes principales adductæ à Scoto, & ab alijs. Nam aliquæ adducuntur ad probandum, quod pœnæ canonicæ adductæ non impediant susceptionem ordinis sacri. Prima est à simili excommunicatus, & irregularis si attẽtet conficere sacramentum eucharistiæ, conficit, ergo à simili licet Episcopus sit excommunicatus, & c. poterit ordinare, & ordinatio tenebit, si habet intentionem faciendi quod facit ecclesia, & suscipiens intendit ordinari.

Secũda rõ

Secundò irregularis non excluditur à perceptione sacramentorum aliorum, vt à Sacramento pœnitentiæ; ergo neque ab ordinis susceptione.

Tertia rõ.

Tertiò Hæresis, non excludit ab ordine sacro 1. q. 1. cap. *quod quidem*. ergo

Solutio.

Respondetur enim ad primam quod cõcludit Episcopum excommunicatum & c. conferre ordines de facto, & realiter: at non cõferre licitè, sed peccare mortaliter, sustinendo, vt verè sustinendum est, quod Episcopatus sit ordo diuersus à Sacerdotio, & quod character eius sit indelebilis.

Ad secũdũ

6 Ad secundum non est par ratio de Sacramento ordinis, & alijs sacramẽtis, quæ includunt aliquid excellentiæ. Nam sacramentum pœnitentiæ est sacramentum generale, & ideò nullus ab eo excluditur, nec de facto, nec de iure. Vndè quibuscumque censuris, & pœnis ligatus cum pœnitet, & recedit à contumacia, & à peccato mortali, & de facto, & de iure, i. simpliciter, & licitè, ac meritoriè potest illud suscipere. Alia vero sacramenta, sicut est ordo, non est sacramentum necessitatis, ideò non est inconueniens, quod propter delictum hoc exigẽs quis arceatur ab illo, & hoc est quod fit per huiusmodi censuras.

Ad tertiũ.

7 Ad tertium diximus supra agendo de irregularitate cap. 4. per hæresim incurri irregularitatem, ac pro-

inde

LIBRI STAMPATI DA MARCO GINAMMI.

D. Laurentij Iustiniani opera omnia f.
Quæstiones, & Expositio Scoti in Metaphisicam Aristotelis f.
Dioscoride del Mattiolo Volg. con figure f.
F. Petri Posnaniensis in Primum librum sententiarum f.
Idem Institutiones sacræ, Literales, Morales, & Speculatiuæ in Dominicas Anni f.
F. Andreæ Rochmanij in primum lib. sent. f.
Fauentinus in quattuor libros sententiarum f.
Idem D. Prædestinatione f.
Idem D Penitentia f.
Idem de Censuris f.
Idem De Restitutione, & Extrema Vnctione f.
Idem Aduersus Atheos 4.
Vite di Patarco Volg. 4.
Parere sopra li Caratteri del Manico del Coltello di S. Pietro.
Considerationi Politiche, e Morali del Zuccoli 4.
Discorsi del'Honor, del medesimo 4.
Discorso delle Ragioni del numero del verso Italiano, del medesimo 4.
Dialoghi del medesimo 4.
Discorso della Nobiltà commune, & Heroica del medesimo 4.
Discorsi sopra Cornelio Tacito del Conte Virgilio Maluezzi 4.
De Coniectandis cuiusque motibus Scipionis Claramontij 4.
De operibus Sex Dierum 4.
Istoria della distruttione dell'Indie di Monsig. Vescouo di Chiappa 4.
Lettere di D. Antonino Colluraffi 4.
Maschera Iatropolitica, ouero Ceruello, e Cuore Principi Riuali 4.
Tragedie di Seneca tradotte in Volg. dal Nini 8.
Sommario del e Scienze del Signor Domenico Dolfino 8.
Capricci del Bottaio del Gelli 8.
Horribile inferno del Gliffenti 8.
Il Parto della Vergine Rappresentatione 8.
La Maddalena rauueduta Rappresentatione 8.
Partenio Etiro Parafrasi sopra i sette Salmi 12.
Idem dell'Humanità del Figliuolo di Dio 12.
Rime del Salomoni 12.
Concetto di Rime del Petrelli 12.
Sentiero al Paradiso del Petrelli in Rame, & in legno 12.
Morte Innamorata 12.
Diligente, o sollecito 12.
Giusta Morte 12.
Possanza della Carne 12.
Mercato della vita humana 12.
(Morte Innamorata … Mercato della vita humana: Fauole del Glisenti.)
Ninfa Guerriera Pastorale 12.
Regole di S. Francesco 32. Lat. & Volg.
Libri diuersi in lingua Slaua, & in carattere Slauo.